

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Machvmetis Saracenorum Principis, Eivsqve Svccessorum
Vitae, Ac Doctrina, Ipséque Alcoran**

Bibliander, Theodor

[Basel], [1543]

VD16 VD16 K 2583

[Primo Tomo]

[urn:nbn:de:hbz:466:1-98259](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-98259)

CATALOGVS E RV M QVAE HOC

primo Tomo continentur.

- PHILIPPI Melancthonis ad Alcorani lectorem Praemonitio.
 Apologia pro editione alcorani, ad Reuerendissimos patres ac dominos Episcopos & doctores Ecclesiarum CHRISTI, Theodoro Bibliandro auctore.
 Epistola D. Petri abbatis Cluniacensis ad D. Bernhardum Claraualis abbatē,
 de translatione Alcorani, siue Saracenorum legis, ex Arabico in Latinum.
 Summula quaedam brevis contra haereses & sectam diabolicā uaudis Saracenorum, siue Ismahelitarum.
 Praefatio Roberti Retenensis Angli ad D. Petrum abbatem Cluniacensem, de alcorani uersione.
 Codex authenticus doctrinae Machumeticae, ex Arabico uersus per eundem Robertum Retenensem, & Hermannum Dalmatam.
 Doctrina Machumetis summam comprehendens, quae apud Saracenos magnae autoritatis est, ab eodem Hermanno ex Arabico translata.
 De generatōe Mahumet, & nutritura eius, eodē Hermanno Dalmata interprete
 Chronica mendosa & ridiculosa Saracenorum, de uita Mahumetis & successorū eius, eodem interprete.
 Annotationes eruditi cuiusdam & recentioris scriptoris, quae in alcorani manuscripti marginibus adiectae fuerant, unā cum aliquot capitum argumentis & censuris, item uaria diuerforum exemplarū uersione.

CHRISTIANO LECTORI THEODORVS
 Bibliander S.

Epiphanus ille Cyprius episcopus, quem diuus Hieronymus: & alij patres ecclesiastici tan-
 to opere praedicant nomine sanctitatis eximia, & eruditionis, in proximo librorum de haeresi-
 bus ualde probat scriptorum diligentiam, qui bestiarum & serpentum formas & naturas, plantarumq;
 uim pariter noxiam & salutarem literis proferunt: ut qui generi humano maximum benefici-
 um contulerint. Siquidem homines indicata uenena rectius cauere possunt, & si qui iam infecti sunt
 uel afflatu, uel morsu, uel deniq; aspectu noxiarum bestiarum, sanari possunt, indicatis remedijs, qui-
 bus uenenum acceptum expellitur. Eosq; uiros praecelaros Epiphanius noster se imitatum esse dicit,
 perscribendo falsas & pestiferas opiniones, turpiaq; facta haeresum, quae a condito mundo ad sua usq;
 tempora extiterunt. Quae quidem unica ratio & exemplum doctissimi pariter & uelutissimi episco-
 pi abunde defenderent, uel potius commendarent aequis iudicibus hoc uolumen, quo mortifera
 uenena draconis istius magni & rubentis sanguine humano, & per Machumetem infudit mi-
 seris mortalibus, fide optima indicantur: simulq; praebentur alexipharmaca, quae uenenum repellat,
 aut laesis praesentem opem ferant, cooperante gratia Domini Dei, qui uult omnes saluos fieri, & ad
 cognitionem ueritatis peruenire. Verum quia uaria sunt hominum iudicia, & alium aliud mouet,
 ut alterius consilium aut factum probet uel improbet, Apologia pleniori tum reuerendis, dominis &
 patribus episcopis atq; doctoribus, tum pijs omnibus huius editionis rationes reddidi, paratus etia
 uberius atq; prolixius satis scire, si quis a me postulet. Quamquam Christiane lector non dubito,
 quin diligenter Apologia nostra perlecta, non obscure sis intellecturus, me nulla prauitate animi ad
 hoc opus adductum, sed rationum maximas secutum esse. Nimirum ut satanae & antichristi astus atq;
 fraudes detectae melius caueri possint, animiq; Christianorum confirmetur in fide Catholica, & ex-
 citentur ac gnauiter inuigilandum saluti suae hoc nouiss. & periculissimo tempore, utq; homines Chri-
 sto consecrati certatim incumbant ad oppugnandum antichristū, idq; legitimè, suasq; facultates con-
 ferant omnes ad ornandam & amplificandam Christi ecclesiam, cui nos totos debemus. Deniq; ut
 summa ope decoretur nomen Iesu Christi domini dei & seruatoris nostri, qui habet nomen scriptum
 in uestimento & femore suo, Rex regum & dominus dominatium: qui percutiet terram uirga oris
 sui, & spiritus labiorum suorum interficiet impium. Amen. Vale amice lector. Ex Tiguro xx.
 die Ianuarij. Anno salutis nostrae reparatae MDXLI II.

PHILIPPI MELANCHTHONIS

PRAEMONITIO AD CHRISTIANUM LECTOREM.

PRAEMONITIO admonendus est lector Christianus, contra Mahometi furores, praemunitionem hanc piam & salutarem tenendam esse. Ecclesia Christi praefertur doctrinam traditam per primos patres, prophetas, filium Dei & apostolos. Haec & prima est, & consentiens, & confirmata resurrectione mortuorum, & alijs inusitatis eventibus, quos imitari diabolica potentia non

potest. Agnoscimus igitur Ecclesiae doctrinam esse à Deo aeterno conditore omnium rerum traditam, & sine hoc uerbo nullas religiones recipiendas esse. Porro Mahometus palam fatetur, se prophetarum & apostolorum scripta abijcere, ac prorsus gignere aliud doctrinae genus. Quare haec recentes fabulae Mahometi nihilo plus mouere aut turbare Christianos possunt, quam ueteres furores Aegyptij, qui boves, feles, serpentes, tanquam numina colebant, & ab eis auxilium petebant.

Has superstitiones nihil dubium est, fuisse multo recentiores, quam uocem diuinam traditam Noe & eius filijs. Semper igitur nobis, qui scimus hoc uerbum per prophetas, Christum, & apostolos traditum, uere primum & diuinum esse, tenenda est regula, Nullas religiones sine hoc uerbo recipiendas esse. Ut abominamur Aegyptias superstitiones, Corybantum tympana, aut baccharum ululatus: sic Mahometi deliria abominanda sunt, quia pariter sunt extra prophetarum et apostolorum uerbum ac doctrinam. Nam Ecclesia uera Dei, extructa est super uerbum prophetarum & apostolorum; nec ullus usquam Dei populus cogitandus est, qui non amplectitur nec audit prophetarum & apostolorum scripta.

Hac sententia, quae est uerissima & certissima, primum praemunendi sunt animi contra furores Mahometi. Deinde eruditus conferre doctrinarum genera potest. Quid aliud dicit Mahometus, quam quod ethnicae religiones tradebant? Nihil adfirmat de remissione peccatorum, euomit blasphemias in filium Dei, non docet quid sit peccatum, non monstrat causas humanarum calamitatum, nihil potest dicere de uera inuocatione in fide: denique eam doctrinam quae propria est Euangelij, totam abijcit. Ideo facile potest intelligi, & pugnare Mahometum cum prima doctrina tradita per prophetas & apostolos, & tantum particulam doctrinae rationis humanae de lege, seu de mo-

ribus retinere, in qua ipsa tamen multa insunt foeda, & ad barbaras illas nationes coniungendas accommodata, inter quas primum exar sit hoc incendium.

Nominatim profitetur se hostem esse ijs populis qui inuocant filium Dei, & amplectuntur prophetarum & apostolorum scripta: & his populis hanc ipsam ob causam solam iubet inferri bella. Constituit igitur aeternum latrocinium, & parricidia. Deinde coniugium prorsus abolet. nam Mahometus concedit duci, & abijci, & abiectas reuocari in thalamum, quot quisque uult priuato arbitrio. Hæc longè dissident etiam à Mose, qui non concedit priuato arbitrio abijci uxorem, nec reuocari eam cum qua factum est diuortium. Quid quòd nefarias libidines concedit, propter quas Deus non tantum quinque urbes, sed etiam sæpe totas gentes deleuit.

Est igitur Mahometi secta confusio quædam ex blasphemijs, latrocinijs, & flagitijs & libidinibus conflata. Hæc sunt manifestæ notæ diaboli, quæ deterrere homines debent, etiam si propter regni potestatem, uictorias, & successuum magnitudinem leuia ingenia minus abhorrent à tanta impietate. Sed Christianos scire oportet, Ecclesiam in hac subiectam esse cruci, & sæpe imperia fuisse penes impias gentes.

Tertio & hoc utile est pijs, quærere ex ipsis prophetis & apostolis testimonia. Prædicunt post Euangelij propagationem Mahometi errores, eosque damnant. Nihil dubitandum, Daniele concionari de regno Mahometico, cum de paruulo cornu uaticinatur: quod inquit bellum inferre sanctis, & præualere eis, & loqui sermones contra excelsum.

Non frustra hæc præmonstrauit Deus ante Mahometum annis amplius mille. ac de Mahometo dici, inde liquet, quia post Romani Imperij inclinationem in Oriente, primum extulit caput Mahometi factio, prima subitis successibus regnum peperit, quod cæteris potentia antecelluit. Concionatur autem Daniel de regno, quod collabente Monarchia in oriente grassaturum erat, & quidem nouas blasphemias contra Deum armis propagaturum. Vides igitur pie lector, clara uoce Dei damnatos esse Mahometi errores ac regnum.

Esti autem liber Mahometi adeò refertus est prodigiosis fabulis, ut sani facile deprehendant authorem diabolum, qui talibus fannis deridet Deum & homines, tamen hæc lectorem præmonui, ut si quid fortassis alicubi minus scurriliter dici uideretur, tamen sciamus totum hoc poemata nihil plus ad nos pertinere, quam Aegyptiorum portenta, qui feles & serpentes inuocabant.

Illud postremo cogitandum est, quanta sit ira Dei, qui propter impietatem hominum sinit grassari hanc teterrimam pestem, & uere subijcit

P R A E M O N I T I O.

subiicit orbem terrarum regi pessimo. Hanc iram pñ deplorent, & sua pœnitentia & precibus lenire studeât. Ecclesia iam multis seculis partim Mahometica peste, partim idololatria pontificis Romani uastata & attenuata est. quæ ne penitus extingueretur, accendit Deus iterum E angelij lucē, ut aliqui liberētur ab æterna ira. Sed erit circa mūdi finem, qui instat, exigua Ecclesia. Ideo oremus Deum, ut potentiam diaboli grassantis in impijs imperijs compescat, & finem blasphemiarum, idololatriæ, & aliorum malorum faciat, & nomen suum glorificet, ac liberet Ecclesiam suam ab omnibus malis. Amen.

α 3

AD REVERENDISSIMOS PATRES
AC DOMINOS EPISCOPOS ET DOCTORES
ecclesiarum CHRISTI Apologia
pro editione Alcorani,

THEODORO BIBLIANDRO AVTHORE.

VVM doctrina Machumetis, quæ nongentis circiter annis maximam habitati orbis partem occupavit, atq; depasta est uelut cancer, non edatur in publicum ipsa sola, uerùm cum acie ualidissima scriptorum, qui non tam confutant eam & refellunt, quàm iugulant atque conficiunt: Spero nemini religionis Christianæ studio, & erudito, & cordato uiro displicere factum. Potiusq; typographi studium & operam fauore prosequenda, qui non sine impensis pecuniarum & labore hos libros inquisiuit, & cōtraxit, ut in communem

usum studiosorum uenirent, iudicatuos, quàm ut ulla culpa hic deprecanda sit. Sed quia tam indocti & mali, quàm docti & integri homines censuram sibi literariam sumunt, multisq; ingens est studium omnia omnium facta carpendi & calumniandi: existimaui huius editionis rationem, cuius me fateor magna ex parte authorem, esse reddendam apud uos religionis Christianæ Antistites: quorum præcipue interest, sanam pietatis doctrinam conferuare, & latissimè diffundere: noxijs autem ratione ac ordine obsistere.

Primoq; ostendam, etsi Machumetanæ doctrinæ codex, quem Arabes uocant Alcoran, eiusque sectatorum libri plurima contineant falsa, impia, blasphemata, non tamen propterea nō legendos esse, neque publicationem eorum librorum labefactare Ecclesiam. Deinde indicabo, cognitionem doctrinæ & rerum gestarum factionis Machumeticæ, multiplicem utilitatem asserre Christianis hominibus, præsertim nostra tempestate.

Nam si nihil esset legendum, nisi ab omni mendacio & corruptela impietatis remotum, & diuinæ scripturæ per omnia quadrans, pessimè fecerent homines Christiani, qui gentilium philosophorum & poetarum libros toties transcribunt, & in priuatis atque publicis ecclesiarum bibliothecis reponunt, eosq; studiose legunt, & pueris in scholis interpretantur: qui certe non minorem continent, docentq; impietatem, si quis illis magistris uti uelit, quàm Alcoran Machumeticus. Nam uel Deum prorsus negant, quem natura ipsa cunctis hominibus esse demonstrat, uel in ea re hesitant, uel plures deos adeoq; innumeros fabricantur. Et quibus numen atque diuinitatem affingunt, eisdem attribuunt non dico probis hominibus indigna, sed in nullo uilissimo homuncione ferenda in ciuitate bene instituta. Ut interim taceam, quod pleriq; corporum resurrectionem, animarumque immortalitatem, & præmia bonorum, & supplicia malorum aeterna post hanc uitam negant & irrident. Quæ persuasio ubi mentem hominis occupauit, tam longè ab omni officio & humanitate abducit, ut nulla fera, nulla uenenatissima bestia seuior & nocentior existat, quàm homo homini. Quæ omnia quantumuis impius Machumet: oppugnat. Ut taceam lasciuiam quorundam poetarum, & obscenitatem, qua uelut dulcedine condiri aiunt sua carmina. Ut alia multa huius generis præteream. Vnde quidam graues uiri non dubitarunt lasciuos poetas appellare tibias cacodæmonis, ut quos ipse inspirans, per illos conetur letifera commenta ingerere hominibus. Tertullianus quoque pri-

mi

mi ordinis theologus, philosophos uocat haeticorū patriarchas. Horum tamen libri chalcographia propagantur, & euoluuntur, & iuuentuti proponuntur in scholis ita recepto more, ut si quis reprehendat, protinus audiat cōuiciū aīnī. Vtq; legantur philosophi, & poētae, & alij scriptores ethnicorum, Augustinus, Basilus, Hieronymus, Beda, & alij sui aīni theologi non modò permittunt, uerum etiam suadent ac hortantur: idq; non solum ad facultatem Latini aut Graci sermonis cōparandam, sed etiam ut superstitiones & prauae opinionēs ethnicorum cognitae alijs indicentur, quo cauere possint: & ut arma praearentur aduersum hostes ad pugnā, si quando cum eis congregiendum sit. Adhuc, ut quaecūq; uera, & bona, & recta reperiuntur in eorum scriptis, ea tanq; iniquis possessoribus erepta, ecclesiae uendicentur. Quum igitur in libro Sarracenicae legis non plura extent falsa & impia dogmata, quā in ethnicorū scriptis, quae usu propē quotidiano teruntur manibus Christianorū, nec minorem utilitatem eius lectio, quā istorum potest asferre pio & prudenti lectori, de quo plura dicent idoneis in locis, spero, Doctiss. atq; religiosiss. uiri, dominicq; & patres uenerandi, uos minime improbaturos esse Alcorani editionem, praesertim cum tot scriptores ei adiuncti sint, qui omnes errores detegant ac refellant. Confido etiam, uiri prudentes, facile uos intellecturos, eos qui nos criminantur propterea quod edidimus, aut ut Alcoran ederetur operā dedimus, priuatis affectibus agitari magis, quā studio Ecclesiae, quod praetextunt.

Deinde, quis uel mediocrem peritiā Iudaicarum rerum consecutus ignorat, eos maximo flagrare odio in Christum, & eius Ecclesiam: quorū libri plenissimi sunt uanitate atq; mendacijs, superstitione, impijs dogmatibus, & blasphemia. Nam trinitatis mysteriū, & CHRISTI IESU diuinitatē pernegāt cū Turcis, quodq; per mortē ipsius unica uia sit ad aeternā felicitatē, ut extremā insaniam & blasphemiam detestant. praeterea conceptū ex spiritu sancto, & natū ex integerrima uirgine, uelut et equis oppugnat: omniq; genere conuiciorū Dominū glorie, & Seruatorē totius mūdi petunt. Quū tamen Machumet Mariae uirginitatem, et conceptū ex spiritu sancto, nō semel adstruat: Christūq; magnis laudibus euehat, quāq; ut summū prophetā, nō autē ut Deum. Nam quod Iudaei armis et uolentia superstitionē suā nō obtrudūt alijs, neq; bella gerūt atrocias cum populo Christiano, in causa est imbecillitas eorū. Nam quotidianae execrationes nominis Christiani per synagogas, & facta quae aliquoties deprehenduntur, satis arguunt, si dent pares uoluntati suae uires, facturos, quod olim duce Barchosba fecerunt in Christianos, aliquot milibus crudelissime interfectis. Atqui Thalmud eorum, quo doctrina uniuersa Iudaorū Christianae doctrinae in plerisq; aduersa continet, alijsq; libri Iudaorū ex eadē lacuna mendaciorū & impietatis aspersi, a Christianis in ciuitatibus Christianorū excuduntur, & inter Christianos diuenduntur. Nec quisq; sani iudicij homo uituperat eorum studium, sed potius laudat, ut benemeritos de repub. Christiana: quorum opera sit effectum, ut opinionēs, & peruersa dogmata improborū hostium fidei Christianae exacte cognosci possint. Hieronymus quoq; et Paulus Burgenis, et Nicolaus de Lyra, passim in commentarijs sacrae scripturae Iudaorum deliramenta inserunt. Nec desunt, qui iustis libris populo Christiano exponunt Iudaorum peruersam doctrinam atq; superstitionem, uelut Tertullianus, Augustinus & Chrysostomus in homelijs contra Iudaeos. Nō dubito igitur, Antistites religionis Christianae, uos omnesq; non liuore atq; alijs affectibus malis occupatos, multo magis probaturos editionem Alcorani, quā Iudaici Thalmud: ut ex Machumetis codice authentico, non ex particulis hinc inde decerpitis, penitissime iudicari possit de hostium nostrae

nostrae religionis superstitione, omnibusque institutis eorum etiam politicis.

Ad hæc libri curiosarum artium & superstitionis, ut genethliacorum & astrologorum diuinantium, nec non artes chiromantiae & pyromantiae, & eius generis aliae, illae etiam quae commercium aliquod habent cum maligno spiritu: quas exercere non modo legibus diuinis, uerum etiam Caesarum & pontificum uetitum est: per chalcographiam diuulgatae extant, ac leguntur. Diuus quoque Augustinus in libris De doctrina Christiana, minimè perniciosum aut inutile censet, euoluere libros curiosarum & superstitionis artium, sed eo qui futurus sit bonus theologus planè dignum. Aliquot etià theologiae doctores, & inquisitores haereticae prauitatis, ludificationes Satanæ, atque maleficarum actiones impias & turpes, quantum peruestigatione acriter cognoscere potuerunt, conscriptas inuulgarunt, approbantibus illud episcopis. Quorum omnium libri à typographis impressi distrahuntur, & a studiosis leguntur, neque sine magno fructu. Siquidem inde cognosci possunt Satanæ cogitationes & astus, hominumque enormis peruersitas, qui se à Deo & uerbo ipsius, Ecclesiaeque sanctae communionem auertentes, maligno spiritui mancipati sunt. Quod nam igitur periculum, quam ruinae Ecclesiae molitur editio Alcorani: aut quomodo labefaciat remp. Christianam. Quum uiri prudentes, & religionis Christianae uindictes edendo in publicum libros de superstitionibus, & maleficijs, & diabolicis operationibus, atque technis uarijs, tollere pericula uoluerint & labes atque damna prohibere à populo Domini.

Præterea ex instituto est omnium artium, non modò nouisse uirtutes, & quid rectè atque ad finem propositum accommodè fiat, uerum etiam uitia: & tam dare præcepta quid uitandum sit, quàm quid agendū, adductis interim exemplis eorum etiam qui contra leges artis uel egerunt, uel locuti sunt. Idque ut est in grammaticis, dialecticis, rhetoricis, ethicis, in medicina, in re militari obseruatum: ita in theologia obseruatum maxime necessarium est. Et imperfecta prorsus uidetur scientiæ diuinæ tractatio, nisi iuxta serm. fiat de institutis Dei, & cõmentis atque uersutia diaboli: de Christo & antichristo: de orthodoxis dogmatibus, & haeticorum uanissimis & prophanis opinionibus: de uera & falsa religione: de uirtutibus & uitijs: de bonis & malis operibus, de probis hominibus & filijs Dei, itemque de perditis mancipijs diaboli. Vnde in prophetarum sermonibus, & apostolorum scriptis, propemodum plura dicuntur aduersum peregrinos & impios cultus, quàm de legitimo & uero cultu Dei. Neque modo praesentis temporis impiorum hominum partus editos, hoc est, falsas doctrinas, peruersas religiones & pessimas actiones attingunt, uerum etiam præterita repetunt, & de futuris præmonent. Quemadmodum Esaías in sermone, qui continetur à quadragesimo capite usque ad quinquagesimum caput, totam Babyloniorum religionem, & deos fictitios, & cultus, & persuasiones impias de suis dijs, graphice depingit, ac populo Iuda proponit ante centum annos, quàm abducantur in Babylonem. Simulque rationes apponit, quibus olim confirmantur in uera unius Dei religione, & non deficiant ad Babylonicam superstitionem. Paulus quoque præmonens de nouissimis temporibus, 1. epist. ad Timoth. cap. 4. ait: Spiritus autem manifeste dicit, quia in nouissimis temporibus discedent quidam à fide, attendentes spiritibus erroris, & doctrinam demoniorum, in hypocrisis loquentium mendacium, & cauteriatam habentium suam conscientiam, prohibentium nubere, abstinere à cibis, quos Deus creauit ad percipiendū cum gratiarū actione fidelibus, & his qui cognouerunt ueritatem. Et Petrus 2. epist. cap. 3. inquit: quod uenient in nouissimis diebus iustiores, iuxta proprias concupiscentias

tias ambulantes, dicentes: Vbi est promissio, aut aduentus eius? Ex quo enim patres dormierunt, omnia sic perseuerant ab initio creature. Seruator etiam in euangelio docet, in nouissimis temporibus surrecturos multos pseudopphetas, qui doctrinam Christianam peruertant, indicantes Christum in diuersis locis, ubi minime reperitur: foreque tempora plena proditiōibus, perfidia, crudelitāte, quę inter coniunctissimos homines grassentur etiam: hominesque uicturos secure, deditos crapulę & ebrietati. Quę omnia cernimus euenisse. Et tamen qui talia faciūt, & tradunt, uel potius obtrudūt alijs, soluti ab omni religione, & metu iudicij diuini, adeo non acceperunt suam impietatem ex apostolorum et Christi doctrina, ut modis omnibus quęrant eos perdere, qui redarguunt eorum doctrinam, & perditam uitā per apostolicā doctrinam. Hęc quum ita se habeant, perlecto semel & iterum alcorano, existimaui rem theologię tractatoribus gratam, & Ecclesię salutarem fore, si Machumetis doctrina & res gestę eiusque sectatorum ederetur in lucem hac tempestate, qua Christianę res & Machumetanorum Turcarum, bellis & infestationibus, & captiuitatibus, & fœderibus maxime colliduntur inter se. Itaque contuli eam in rem, quantum inuicij mei & fortunarum tenuitas suppeditaui, corrogata etiam amicorum ope. Nec uideo ullam rationem idoneam, cur debeat consilium factum quę hoc nostrum improbari.

Porro quis nescit, quā sit utilitas historię, quę prudentiā & facultatē affert iudicandi de omnibus uitę humanę partibus: a quot hominib. eruditissimē euectā est usque ad cœlū summis laudibus? Quis literarū & sapiētīę cupidus nō ea delectatur, & historię lectiōi bonā uitę partē nō impēdit? Nec est quisque historię scriptor tam indoctus, aut infans, modo ueritatē explicandę studiū prę se ferat, qui nō aliquē fructū lectorib. afferat. Est autē historię, & quidē ecclesiasticę pars expositiō doctrinę & aliarū rerū Machumetis. Vt liquidē perspicī queat, quę auctore, qua occasione, quibus rationib. et genere doctrinę Arabes primū, apud quos olim florentiss. fuerūt ecclesię Christi, deinde tot populi Christiani abducti sint ab Ecclesię catholicę cōmercio, & in acerrimos hostes cōuersi. De quib. nōnulla in nostrorū hominū scriptis legi, quę paulo aliter, & p̄babilius narratur in Arabū libris. Quod si quē offendit, quod Machumetica scripta plus mali quā boni cōtinent, is cogitet ingenij humani prauitatē, & magistri mendaciorū & omnis mali naturā. Vnde fit, ut omnis rerū gestarū expositiō lōge plus mali quā boni exhibeat. Cōmemorat ne historiā nō tantū extera, uerū etiā ecclesiastica, & si fas est diuina cōiungere humanis, adde quę diuinā, tantū angelos aut sanctos homines pietatē, uerūque et rectū Dei cultū, & honestas actiones, utque se uel dicā, ea dūtaxat quę p̄banda, quę imitanda, quę tenēda sunt? An nō potius bona historię pars loquitur de prauis hominib. & facinorosis, de lurconib. tyrānis, latronib. superstitionis, aut etiā extremē impijs? An nō crebra mētio fit superstitionū, p̄phanę culturę numinis, factionū, seditionū, bellorū immanū, latrociniorū, ueneficij, parricidiorū, luxus, stuprorū, adulterij, incestus, luxuria, tionis nefandę, fraudū, furtorū, peculatus, sacrilegiorū, pfidię, pdicionū? Quis hęc nō legi uelit in populo Christiano, eijciat extra limina ecclesię historiā uersam ethnicorū & ecclesiasticā oportet. oportet ut deleat magnā partē sacrę sanctęque historię, ut dei uerbo uim inferat, ut diuinę sapiētīę cōsilia reprehēdat dānetque. Siquidē Deus sapiētiss. beneuolētissimus, & sanctus. q. nō uult iniquitatē, cuius uolūtas est sanctificatio nostra, talē narrationē suo populo tradidit, eāque legi & cognosci uult, nō ut iniusta, turpia, immoderata, impia discāt, & parent, sed ut homines pręmoniti caueāt, abhorreāt, detestētur. Quare mihi uidentur

dentur, uel de Machumeticis scriptis, quæ hoc uolumine continentur, non probè iudicasse, uel affectu quopiam priuato moueri, qui hanc Saracenicæ historię editionem inique ferunt, & uituperant.

Non sic egerunt ueteres illi nunquàm satis laudati ecclesiarum præfules, qui errores & impia dogmata, & hæreticorū doctrinas, quas uelut arcanis, mysticis conabantur apud se occultare, haudquaquē latere passi sunt. Nec censuerūt impiæ doctrinæ confutationem & iugulationem esse, uel è latebris in lucē protrahi, & in Christiani populi iudiciū adduci. Nihil enim est infirmius mēdacio, ubi ad lucernam diuinæ ueritatis consideratur. Quē enim mediocriter doctum in Euangelio & lege Domini, uel tantillum moueant omnes Machumetis rationes languidæ & elumbes, quibus nititur adstruere Christū nō esse Deū, si unū in fasciculum colligantur? Deus (inquit) unus est. ergo nō pater, & filius: essent enim plures. Si pater & filius essent, & proinde plures dei, schisma cōsequeretur, & factiones in cœlo: igitur Deus nō habet filium. Deus nullius indiget, ac per se potuit omnia creare, omnia gubernare; igitur nō genuit filium. Nefas est in Deo cogitare membra & actionem generandi: igitur non genuit filium. Christus & mater ipsius comederunt ut ceteri homines: igitur nō est Deus. Docuit, Adorate Deum & dominum meum: quare ipse nō est Deus, qui Deum adorauit. Quem inq̃ istæ friuolæ argutationes mouerēt, uel quis piorū ex diuinā scriptura nō statim solueret? Vnde Machumetistæ à disputationibus & doctrinæ suæ discussione abhorrent, præmoniti etiā à suo doctore callidissimo: qui facile prauidit suam doctrinam consistere non posse, si ad normam ueritatis exigatur. Celant etiam Machumetani libros suos, quantum possunt, ne ueniant in manus hominum diuersæ religionis. Verum ne quis opinetur me ista fingere, apponā uerba eius uiri docti & religiosi, qui anno salutis M C C C C L I. Fortaliciū fidei scripsit in Hispania, ubi mores & consuetudinem Saracenorum ignorare non potuit. Sunt autē hæc uerba in libro quarto, cōsideratione tertia, de fatuitatibus & fabulosis legis Machometis. Literati & magni sapientes inter Saracenos nō adhibent fidē, sed fictionē doctrinæ aduertunt in prædicto libro. Cuius sunt duo signa. Primum, quod renuūt disputare cum alijs sapiētibus publicē. Secundū, quod nolunt adduci alcoranum in publicū: & dolent uehementissimē, cum ab alijs legitur: & nullo modo uellent, quod in linguas alias & literas transferretur. Hæc ille. Quapropter qui editioni alcorani obtreſcant, & nos qui operam ea in re nauauimus, traducunt, & falsis criminibus apud uiros bonos nituntur intus reddere, nihil adhuc amplius uel studiū uel operæ contulerunt in Ecclesiam CHRISTI, quā ipsimet sectatores Machumetis. Apud quos fortassis inire gratiam uolunt isto beneficio.

Sed operæ precium uidetur huc apponere aliquas maiorum sentētiās & facta, ut planius cerni possit, alcoranum non ulla temeritate, aut proposito lædendi ecclesiam hoc tempore uulgari: sed præmeditata ratione, & exemplo præstantissimorum hominum in ecclesia. Prius tamen constituendum est, quo genere doctrinarum alcoran contineatur. Romana ecclesia per libros pontificij iuris, & in litania parascæues, separat ab hæreticis Saracenos, sicut & ludæos, & paganos. Epiphanius autem in opere de hæresibus, ludæorum sectas, pharisæos, saduceos, herodianos, & reliquos: itemq; sectas gentilis philosophiæ, utpote stoicos, academicos, epicuræos, & ceteros uno genere hæreticorum complectitur tanquā partes. Qua ratione alcoranum inter doctrinas hæreticas reſtituimus: præsertim cū eius peruersa dogmata reperiātur ab alijs ante ipsum hæreticis iactata esse. Ex definitione quoq; Augustini, Machumet hære-

siarcha

stare. Necari debet, eiusque doctrina hæretica. Est autem Aurelij Augustini definitio eiusmodi ex libro de Utilitate credendi, quæ ponitur in Decreto causa xxiiiij. quæstione iij. Hæreticus est, qui alicuius temporalis commodi, & maxime uanæ gloriæ, principatusque sui gratia, falsas ac nouas opiniones uel gignit, uel sequitur. Quæ omnia in Machumete ita sunt nota, ut indicio non egeant. Quare iam exempla maiorum aliqua perstringam.

Ireneus episcopus Lugdunensis, & martyr CHRISTI, uicinus apostolorum temporibus, omnium hæresum ab ascensione Domini usque ad sua tempora traditiones diligentissime conscriptas posteritati Christianæ tradidit. Idemque in præfatione primi libri eius operis istam ratio reddit: Igitur ne forte & cum nostro delicto abripiamur quidam quasi oues à lupis, ignorantes eos propter exterius oculis pellis superindumentum, à quibus cauere denunciavit nobis Dominus, si milia quidem nobis loquentes, dissimilia uero sentientes: necessarium duxi, cum legerim commentarios ipsorum (quemadmodum ipsi dicunt) Valerini discipulorum, quibusdam autem ipsorum & congressus, & apprehendens sententiam ipsorum, manifestare tibi dilectissime portentuosissima & altissima mysteria eorum, quæ non omnes capiunt, quia non omnes cerebrum habent: ut & tu cognoscens ea, omnibus istis qui tecum sunt, manifesta facias, & præcipias eis, obseruare se à profundo insensationis, & eius quæ est in Deum blasphemationis.

Post aliquot annos inscutus Tertullianus, libro cui titulus est Aduersus omnes hæreses, imitatus Ireneum, omnes hæreses explicat, à CHRISTI prædicatione usque ad sua tempora. Docet etiam, hæreses non capere quenquam, nisi admiret eas, Valere autem apud eos multum, qui in fide non ualent.

Dionysius Alexandria episcopus, & Eusebii testimonio nobilissimus patrum, in septimo libro Ecclesiasticæ historiæ inquit: Ego tractatus hereticorum lego, & traditiones eorum persequor, etiam si uidear ad horam uerbis eorum pollui. Sed multum mihi confert hoc ipsum, quod ex ipsorum uerbis arguere eos possum. denique dum aliquis ex fratribus & compresbyteris prohiberet me, ne hæretica lectio ne tanquam cœni alicuius foetore polluerer: uisio mihi quædam à Deo ostenditur, quæ me confirmaret, & sermo ad me factus est, hæc mihi euidenter proloquens: Lege omnia quæcumque in manus tuas uenerint, quia probare singula quæque & discernerere potes: quandoquidem ex initio tibi hæc causa fuit credendi. Amplexus sum uisionem, quia & apostolicæ sententiæ concordabat, dicenti: Omnia legite, quæ bona sunt tenete.

Porro Epiphanius, episcopus in Cypro insula, doctrinæ celeberrimæ uir, adductus multorum piorum precibus, opus non exiguum edidit, quo hæreses octoginta memorat, non raro duas aut plures coniungens hæreses. Aliter numerus maior profluxisset.

Nam Philastrius episcopus Brixienensis, C L V I hæresum dogmata & prophana instituta exposuit.

Post quos diuus Augustinus episcopus Hipponensis, & doctor Ecclesiæ inter catholicos & orthodoxos facile princeps, & priorum diligentiam laudibus prosequitur, & ipse librum quo hæreses lxxxviij complexus est, edidit. Cuius sanctissimi patris uerba de utilitate quæ afferunt hæreses, licet diabolus ad nocendum Ecclesiæ concitet, huc apponenda uidentur ex cap. viij. libri De uera religione. sunt enim dignissima, quæ tum in Machumetica, tum in alijs hæresibus inspiciantur. Quoniam, inquit, uerissimum dictum est, Oportet multas hereses esse, ut probati manifesti fiant inter uos: utamur etiam isto diuinæ providentiæ beneficio. Ex his enim hominibus heretici fiunt, qui etiam essent in Ecclesia, nihilominus errarent.

rent. Cum autē foris sunt, plurimū profunt, non uerū docendo, quod nesciunt, sed ad uerū quærendū carnales, & ad uerū aperiendum spirituales catholicos excitādo. Sunt enim innumerabiles in Ecclesia sancta Deo probati uiri: sed manifesti nō sunt inter nos, quamdiū imperitiæ nostrę tenebris delectati dormire malimus, quā lucem ueritatis intueri. Quapropter multi, ut diem Dei uideant, & gaudeant, per hæreticos excitantur. Utamur igitur etiam hæreticis, non ut eorum approbemus errores, sed ut catholicam disciplinam aduersus eorum insidias afferentes, uigilantiores & cautiores simus: etiam si eos ad salutem reuocare non possumus.

Omitto morem Ecclesiæ in librorū censura, quæ quum in apocryphis nō pauca improbareret, uelut in euangelio Nazareorū, in euangelio Nirodemi, & alijs scriptis quæ multa olim circūferebantur, hæcenus damnauit & reiecit, ut in Ecclesiæ publico cœtu non recitarentur, ut canonici & ecclesiastici libri: permitteret autem pijs & studiosis hominibus, ut priuatim legerent cū iudicio: & si quid reperirent quod faceret ad ædificationem Ecclesiæ, id licebat etiā in ecclesiā proferri, loco idoneo & tempore. Prætereo, quod Hieronymus etiā scripsit de hæresibus, Augustino teste: quodq; in cōmentarijs scripturæ sanctæ passim ingerit hæreticorū dogmata, si quam scripturā interpretando corruerunt, aut ex aliquo testimonio cōuinci & redargui possunt. Prætereo alia multa, studio breuitatis. Veterum itaq; pulcherrima exempla & magna secutus Dominus Petrus abbas Cluniacensis, curauit magnis impensis, ut Alcoran à Latinis legi posset, nō per hoc incommodaturus Ecclesię, sed rē utilissimam effecturus. Cui uiro quantum tribuerit diuus Bernhardus, qui arctissimo uinculo sanctę amicitię cōplexus est eum, tum aliæ ipsius epistolę testantur, tum cclxxvij ad Eugeniū papam, paucis uerbis ingentem copiam uirtutum & rerum bonarum ei tribuens. Honore uirum, inquit, ut uere honorabile membrū in Christi corpore, uas est in honorem, ni fallor, plenum gratiæ & ueritatis, refertum pluribus bonis: & reliqua.

» Qui uir pius & eruditus, si uidisset nostra tempora, magnam haud dubie partem opum cœnobij sui impendisset, ut non modò singulæ bibliothecæ collegiorum, sed etiam singuli magistri ecclesiarum haberent Turcicę legis codicem: quo melius possent homines Christianos aduersus periculum impendens diuino uerbo munire.

In Basiliensi cōcilio renouatū est hoc decretum.

pro lucrifacere

Sed non inutile fuerit etiam paucis indicare, quid Romani pontifices & concilia de hoc negotio decreuerint. In concilio quidem Carthaginensi decretū est, ut episcopus gentiliū poetarum libros non legat: hæreticorum autem perlegat, pro necessitate aut tempore. Id distinctione xxxvij ponitur in decreto. Cæterum in concilio Viennensi, quod Clemens quintus celebrauit Anno salutis nostrę MCCXI. de Arabicis libris, inter quos Alcoran primum obtinet, ad hunc modum sanxit, ut est in Clementinis, De magistris, & ne aliquid exigatur pro licentiā docendi: Inter sollicitudines nostris humeris incumbentes perpetua cura reuoluimus, ut errantes in uiam ueritatis inducere, ipsosq; † luciferare Deo sua nobis cooperante gratia ualeamus. Hoc est, quod profectō desideranter exquirimus: ad id nostrę mentis sedulò destinamus affectum: ac circa illud diligenti studio, uel studiosa diligentiā uigilamus. Non ambigimus autem, quin ad huiusmodi nostrū desiderium assequendū diuinorū eloquiorū sit expositio congrua, ipsorūq; fidelis prædicatio admodū opportuna. Sed nec ignoramus, quin & hæc promi noscant inaniter, uacuaq; redire, si auribus linguā loquētis ignorantū proferant. Ideoq; illius cuius uicē in terris licet immeriti gerimus, imitantes exemplū, q̄ ituros per uniuersum mūdū ad euāgelizandū apostolos, in omni linguarum

linguarum genere fore uoluit eruditos: Viris catholicis notitiam linguarum habentibus, quibus utuntur infideles precipue, abundare sanctam affectamus Ecclesiam: qui infideles ipsos sciant & ualeant sacris institutis instruere, Christianorumque collegio per doctrinam Christianae fidei ac susceptionem sacri baptismatis aggregare. Ut igitur peritia linguarum huiusmodi possit habilitate per instructionis efficaciam obtineri, hoc sacro approbante concilio, scholas in subscriptarum linguarum generibus, ubicunque Romanam curiam residere continget, nec non in Parisiensi, & Oxoniensi, Bononiensi, & Salamantino studiis prouidimus erigendas: statuentes, Ut in quolibet locorum ipsorum teneantur uiri catholici, sufficientem habentes Hebraicam, Arabicam, & Chaldaeam linguarum notitiam: duo uidelicet, uniuscuiusque linguae periti, qui scholas regant inibi, & libros de linguis ipsis in Latinum fideliter transferentes, alios linguas ipsas sollicito doceant, earumque peritiam studiosa in illos instructione transfundant: ut instructi & edocti sufficienter in linguis huiusmodi, fructum speratum possint Deo auctore producere, fidem propagaturi salubriter in ipsos populos infideles. Haec sunt uerba Decreti. Quos autem libros Arabum, Synodus iussit transferri in Latinam linguam: non certum medicorum aut astrologorum magis, quam eos qui religionem attingunt. Ad quem autem usum transferri iussit: ut in cauernas abstrudantur, aut cum tineis & blattis lucerent. Nimirum ut publici usus fiant, & legantur, & eorum perdiscantur opiniones, qui ad Christianam religionem adducendi sunt. Vnde autem linguam Arabicam magistri docere possent, quam ex libris Arabicis? Nullus autem liber commodior est rudibus tyronibus, quam Alcoran, propter lectionem, quum uocales aliosque apices literis appositos habeat, qui alijs libris desunt, & propter observationem grammaticas. Quemadmodum in Hebraica lingua nullus est aptior liber discantibus, quam Bibliorum: quum in alijs notae uocalium & prosodie non adscribantur. Vtilissimum tamen discantibus Arabicam linguam fuerit. Latinam interpretationem adhibere Arabico libro, etiam si praceptor doctus & fidelis obtingat. Quam utilitatem experiantur studiosi etiam in Graeca lingua.

Proinde auctoritas doctissimorum & sanctissimorum patrum, de quibus antea meminimus, iure praeponderat legi Theodosij iunioris, & Valentiniani, quae prohibet Nestorij libros, quae synodus Ephesina damnauit, scriptos habere, uel legere, aut describere: iubetque diligenti studio requiri, & publice comburi. Praesertim si quis inspiciat mores principum magnorum, qui plerumque de literis & doctrinis iudicare non possunt, uel per imperitiam, uel per occupationes bellicas: & permittunt eam administrationem saepe hominibus neque pijs, neque doctis, neque prudentibus.

Certe isti principes ea lege non maiorem pietatis & iustitiae laudem adepti sunt, quam si Maximilianus augustae memoriae prebuisset se hominibus quibusdam improbis circumueniendum, qui postulabant libros Iudaeorum Thalmudicos eripi & extingui. Non enim hac uia Iudaei euassissent Christiani, neque Christiani meliores. Quibus se strenue opposuit diuus Reuchlinus, ne permisset Caesar Augustus uirum optimum per uim opprimi: uterque immortalem gloriam ex eo negotio apud posteros consecutus. Et quid flammis effecerint Theodosius et Valentinianus, aut alij eorum non metalia facientes, tempora sequentia indicant. Nam doctrina Nestorij flammis non deleta est, & Nestoriani sobolem produxerunt, ut post annos prope CC. Sergius Nestorianus Machumetem sua haerese effinxerit aliqua ex parte. Verbo enim Dei, & spiritu oris Christi monstra haereticorum domantur. Si Christi uerba pie sancteque uiuant, & doceant iuxta uerbum Domini: sique sagaciter praua dogmata eorum quos in uiam reducere mo-

liuntur,

hūntur, peruestigent, & prudenti moderatione accommodent medicinam.

Postremò, Viri doctissimi & religiosissimi, quod nam piaculum est, quod scelus, quod peccatum, quæ culpa, delictum, error? eum librum denuò per typographiam publicare, qui olim per chirographiam uulgatus est, nò ab impijs hostibus ecclesiæ, sed uenerandis præsulibus: non à temerarijs hominibus, sed in primis circumspectis: non à stolidis ardelionibus, sed à grauissimis & prudentibus uiris, qui ecclesiam iuuare, non labefactare uoluerunt? Primum quidem iuris publici Alcoranum fecit, D. Petrus Abbas Cluniacensis. nam librum ex proprijs scrinijs proferre, alijsq; describendum exhibere, ac librarijs permittere, ut in bibliothecas publicas et priuatas transmigraret, si ante artem typographicam non fuit edere atque publicare, nescio quid sit apud ueteres, libros inuulgare.

Deinde Ioannes Segobiensis, qui postea cardinalis creatus est, in concilio Constantensi Alcoranum à se interpretatū, & notis adornatū, in usum publicum edidit. Præterea nullum est dogma insigniter impium & peruersum in Alcorano, quod non extet in libris eorum quos antea indicaui, Irenæi, Tertulliani, scriptorum ecclesiasticæ historiæ, Epiphanijs, Philastrijs, Augustini: quorum libri sapius fortant prope quàm cuniculi: & typographi quæstum inde non exiguum tolerant, & rem studiosis bonæ literaturæ in primis gratam faciunt. Quædam etiam absurdiora in ueterum hæresim descriptionibus reperiuntur, quàm Alcoran protulerit. Quædam Machumetis opiniones conflatae sunt ex scripturis sanctis malignè interpretatis. Voluit enim uerutissimus pseudopropheta suam doctrinam consonam uideri scriptis canonicis ueteris & noui testamenti: quam aliàs supplementum Iudaici testamenti & Euangelij appellat, aliàs confirmationem. Quædam ex apocryphis Iudeorum & Christianorum accepta sunt. Tantumq; seductor spiritus antiquas suas naniās in Machumetis doctrina pallio nouo uestire conatus est, ne agnoscerentur, fingens nuper hæc coelitus ad prophetam Machumetem delata esse. Neque uoluit ullus hæresiarcha discipulus uideri alterius, quum eandem doceret impietatem: sed colore aliquo suum dogma fucarunt scelesti deceptores, ut pro nouo uenditare possent.

Verum hæc aliquot exemplis demonstranda uidentur, ut nemo non intellere possit, uilitigatores istos falsò nos criminari, quasi nouis uenenis ecclesiam inficere uelimus edito Alcorano. Non semel in Alcorano scriptum est, Heman quendam cum Pharaone Moysi præcipue obstitisse. Is nimirum est Iamnes, ex apocrypho productus, ex quo & Apostolus magorū nomina Iamnis & Mambri accepit. Abraham quoque libros scripsisse ait: quod sit. Græcorum canone quodam etiam legitur. Exemplum quoque peruertendi scripturas unum hic posuisse sat fuerit, quum in marginibus Alcorani eæ deprauationes annotatae sint. Nam quum in Genesi referatur, quòd capto Loth Abraham quatuor reges persecutus sit: id uiolenter torquet Machumet in eam sententiam, quòd fidem suam gladio propagare uoluerit.

Iam uinum bibere ante Machumetem prohibuit Seueriana hæresis, itemq; Manichaica. Gladio persequi aduersos suæ religioni, ab Arrianis didicit: ut taceam Aristobulum Iudeorum pontificem, & Heraclium imperatorem, qui etiam uiolentia pertrahere homines in religionem suam conati sunt. Sacramenta diuinitus instituta pro nihilo ducere, con. uene habet cum Messalianis, de quibus Epiphanius multa scribit: & Pepuzianis, & Manichæis. Plures uxores ducere, patrū exemplo niti uidetur. Idem fecerunt Nazaræi hæretici, qui & circumcisionem & legis obseruationem defenderunt, sicut Machumet. Quod si uerū est, ut Machumet permiserit luxuriam contra naturā, quod Saraceni prorsus negant,

gant, & plurimis in locis Alcoran eam fecitatem uehementissimè detestatur: id tamen ei cōmune esset cum Ophitis seu Caianis, qui Cain, Esau, Core, Iudam, Sodomitas colebant, suosq; cognatos confitebantur. Animas unà cum corporibus interire, Alcoran obscurius tradit. In libello autem de doctrina Mahumetis, expressius dicitur, & in nouissimo tempore per tubā archangeli excitandas esse. Hoc ipsum Arabianorum hæresis professæ est, temporibus Origenis. Etenim Cerdon resurrectionem animarum astruxit, corporum resurrectionem negauit. Quod de purgatione animarum, & liberatione etiā malorum hominum, & diaboli docet, id ipsum & Origeniani docuerunt. Tantūq; interest, quod Machumet illam uirtutem Alcorano suo uendicat, per quem redimendi sint, si uel nouissimo die fidem ei adhibeāt. Paradisum uoluptatibus corporis affluentem, post Cerinthum & Papiam Hierapolitanū, qui Chiliastarū hæresim condidisse fertur, Machumet fabulatur. Christum non esse mortuum, sed frustratis Iudæis ad coelos euectū, mentitur cum Cerdone, & Marco, qui putatiue passum dicit: & Manichæis. cum Saturnino quoq; & Basilide, qui Symonem Cyrenæicum pro ipso crucifixum esse cōmentī sunt. Formam corporis humani Deo tribuit, cum Andrianis, qui & Anthropomorphitæ. Trinitatē negat, cum Noëtianis, & Sabellianis, qui & Patripassiani: asserentibus eundē patrem, filium, & spiritum sanctum. Hæresis etiā quæ Catachrynem dicitur, Christum eundem dicit cum patre. Praxeas quoq; & Hermogenes, deum se sibi filium constituisse dogmatizabant. Multo autem in sanius hæresis quædam innominata, triformē deum fingit, ut quædam pars sit pater, quædam filius, quædam spiritus sanctus.

Ceterum plurimæ sectæ à temporibus Seruatoris usq; ad Machumetem negarunt IESVM CHRISTVM esse filium Dei. Quarū aliquas enumerare constitui, ut euidentius cernatur, Satanā hostem Dei & generis humani improbitissimum, nulli dogmati equè infestū esse, atq; incarnationi filij Dei: in qua uera Dei notitia continetur, & remissio peccatorum, uita deniq; æterna. Simulq; uersutia diaboli agnoscat, qui subinde nouo inuolucro ueteres & letiferas opiniones tegere conatur. Adhæc iudicium Dei spectetur aduersum eos qui Dei uerbo incarnato impiè contradixerunt. Quorum hæreses quædā & si longiore tempore durauerunt, omnes tamen extinctæ sunt, & senserunt quod Dominus hostibus suis cōminatus est Luca xx. cap. Omnis qui ceciderit supra illum lapidem, conuassabitur: supra quem autem ceciderit, cōminuet illum. Neq; diffidendum est, quin si domi primū res nostræ ad diuini uerbi regulam componerentur, deinde uiri ecclesiastici, & magistratus Christiani, populusq; totus fidelium iungerent studia & operas ad Machumeticam impietatem expugnandā armis spiritualibus, breui Machumet uilesceret, eiusq; doctrina in contemptū abiret, Christi regnum tolleretur altè caput in ijs regionibus, quæ hodie principi tenebrarum seruiunt, olim ecclesijs Christi ornatissimæ fuerunt.

Vtq; à temporibus Christi ordiamur, Matthæi xxij. cap. satis apparet, phariseorum fuisse opinionē falsam, Messiam nō Deum Deiq; filiū, sed tantū hominem existere. Quos ualidissime cōfutat Dominus testimonio Psalmi xc. Capite quoq; xvi. in Euangelio Matthæi, uariæ sententiæ hominū de Christo referuntur: quæ omnes eō tendunt, non Deū filium, sed tantum hominem esse. Quibus opinionibus uanis Petrus nomine apostolorum orthodoxam & catholicam opponit confessionem, quod sit Christus filius Dei uiuū.

Mox post ascensionem Domini exorta est hæresis Gaiæ, seu Nicolaitarum, quos Ioannes in epistola sua notat, docens Antichristos, qui Christum negarēt in carne uenisse, & putarent non esse filium Dei: ut est apud Tertullianum.

Apostolorum quoque temporibus, Claudio imperante Romanis, Symon Samarita, in quem Petrus horrendam sententiā tulit, ausus est se iactare summam uirtutem, hoc est summum Deum: & tempore Tyberij apparuisse putatiue in filij persona, in monte Sina legem ludæis dedisse in persona patris, super apostolos autem in linguis igneis & in cæteris gentibus quasi spiritum sanctum aduentasse. De quo Ireneus, Augustinus, Eusebius, &c.

Menander successit Symoni, scutū diaboli, qui præceptoris sui Symonis impudentissimam gloriationē in se transtulit, semet saluatorem dicens, qui ad hominum salutē de cœlestib. & inuisibilibus seculis destinatus fuerit. Idemque in suo, nō in Christi nomine baptisauit. Cuius meminit Ireneus, Augustinus, Eusebius, et alij.

Ebion, à quo prognati sunt Ebionæi, seu Ebionitæ, CHRISTVM solum hominē putauit, & per profectū uitæ ac uirtutis uirum in istum effectū, ut in Eusebij chronici, & Augustini libro de hæresibus, & alijs eiusdem argumenti legitur.

Carpocrates & Cerinthus IESVM tantum esse hominem dogmatizauerūt, authoribus Tertulliano, & Augustino, &c.

Marcion denique Cerdonis discipulus, eandē uindictam impietatis, uiuentibus adhuc apostolis. Cuius impium dogma Lucanus excepit, authore Tertulliano.

Sethiani quidam prætauerunt, Sem filium Noë, Christum esse.

Alogiani autē, usque adeo uerbū & filiū Dei renuerunt, ut etiā Ioannis Euangelium respuerint, eo quod in eius principio scribitur: In principio erat uerbū, & reliqua. De utraque hæresi Augustinus scribit post alios.

Theodotiani tradiderūt Christum hominē tantum esse, quanquā conceptum ex spiritu sancto, natum ex uirgine: ut Tertullianus & Augustinus scribunt. Quod Machumetis dogma refert proxime.

Origeniani non ueriti sunt dicere, Christum à patre tantum distare, quātum à Christo distent apostoli, testis Augustinus.

Artemonis hæresim instaurauit Paulus Samosatenus, sub Galieno Imperatore, circiter annum Domini cclxx. Quæ asseruit Christum purū esse hominem, hoc est, absque Deo, idque traditum ab apostolis. De quo Eusebius & Augustinus.

Paucis post annis Urbicus genere Persa, qui propter mentis uitium Manes, hoc est insanus cognominatus est, à quo Manichæorum profluxit hæresis, infamia elatus nunc se paracletum prædicabat, nunc conabatur ostendere se formam CHRISTI gerere, duodecim eligens discipulos, quos ad prædicandum stulta & impia, & à diuersis hæreticis mutuata dogmata mittebat. De quo Eusebius, Augustinus, alij.

Reddita pace ecclesijs post Diocletiani persecutionem, Arrianæ hereseos incendium exarsit, circa cccxx annum salutis recuperatæ. Quod multos episcopos & principes inuoluit, ac diutissimè CHRISTI ecclesiam exercuit. Docuit autē impius Arrius, CHRISTVM non esse substantiæ eiusdem cum patre. De quo Eusebius & Theodorus copiose, necnon Augustinus, & alij.

Circa salutis nostræ annum ccclviij. Photinus Antiochenus præsul impium dogma protulit, idem cum Samosatena hæresi re ipsa, uerbis autem abludens. Docuit enim Photinus, deum omnipotentē unum esse, qui proprio uerbo condiderit uniuersa. Refugiebat autē CHRISTI filij Dei natiuitatē & existentiam ante secula profiteri. De quo in v. lib. Tripartitæ historiæ.

Theodosio & Valentiniano imperantibus, Nestorius episcopus Constantinopolitanus, tardioris ingenij hominib. uisus est cū Samosateno Paulo et Photino CHRISTVM dicere purum hominem. Quod opinatus etiā est Sergius monachus, qui dogma istud scelestū tradidit Machumeti. Atqui Nestorius non detraxit

detrahit profus CHRISTO diuinitatem, sed ab humana natura in Christo ita separauit diuinam, ut duas personas fingeret impius somniator. Vnde argutabatur: Quum Maria homo fuerit, Deus non est, quem illa genuit: Et qui adoleuit ritu hominum bimestris & trimestris existens, Deus haudquaquam est. Neque Mariam Dei genitricem appelladam esse, impius haesiarcha latrauit. Neque fas, credere illum Deum, qui pependit in cruce, qui mortuus est. Interim uerbi Dei subsistentiam confitebatur, & CHRISTO pro merito collaram esse diuinitatem. De quo Historia tripartita & Nicephorus meminerunt, & multa in scriptis Cyrilli extant. Eodem Theodosio imperante, anno cccclxviij contraria haereticis orta est auctore Eutychete archimandrita, seu abbate Constantino-politano, cui fauit Theodosius, ut fuit magnae leuitatis, qui Nestorium cum libris suis penitus extinctum uoluit. Confudit autem Eutyches duas naturas in CHRISTO, & permiscuit, ut humanam detraheret, diuinam duntaxat reliquam faceret. De quo Vigilii copiose scribit.

Ex ea uero Eutychetis uesana doctrina progenita est Monothelitarum haereticis, quae Christo unam tantum uoluntatem, nempe diuinam tribuebat, adeoque uerborum praestigijs humanitate spolabat. Quo errore implicitus fuit etiam Heraclius imperator, per Cyrum & Pyrrhum episcopos.

Quae impia doctrina imperatoris & procerum ecclesiasticorum auctoritate iam confirmata in populo Christiano, una cum superstitiosa cultura diuorum, & in primis uirginis Mariae matris Domini, uenerationeque imaginum, non parum iuuerunt sacrilega dogmata Machumetis & sociorum eius, aduersum CHRISTI Seruatoris diuinitatem, & facerrimum trinitatis mysterium, & colorem aliquem uerisimilitudinis apud rudes homines adhibuerunt, simulque totum populum Christianum idololatriae suspectum reddiderunt. Id quod animaduertere licet in antiquot locis Alcorani. Quum enim Monothelitae CHRISTO adimerent uoluntatem humanam, nec concederent ueri hominis perfectam naturam: Machumet contra probat fuisse hominem, quippe qui comederit & biberit, & reliqua cum hominibus communia habuerit. Sicut & Esaias adstruit Messiae humanitatem perfectam, loquens de Emanuele, quod butyrum & mel comederit: hoc est, ritu infantium alendus sit. Deinde cum diuam uirginem constaret coli à multis Christianis superstitiosius, ut hodie quoque sit, dum eius opem superstitiosi implorant, reginam coeli, & stellam maris, spem & uitam suam appellantes: Hinc inuehitur in Christianos Machumet, quod tres deos colant, patrem, & matrem, & filium: adhuc simulachra, quae nec uideant, nec audiant, nec iuuare aut obesse possint, uenerentur. Et crebro ingeminat, unum esse deum: nec eos autem ei consortes adiungere: quae summa impietas sit.

Expositis ergo rationibus, quae plane ostendunt, neque Dei gloriam obscurare, neque moribus & doctrinam Christianam, neque ullo pacto ecclesiam labefacere, quod Machumetis doctrina & res gestae iterum ex typographica officina prodeunt in manus studiosorum: paucis iam, Patres & domini reuerendissimi, perstringam utilitates aliquot reddituras ad lectorem attentum, & cum iudicio in libris aenae religionis uersantem: (quod ubique facere conuenit, etiam in ecclesiae doctoribus) ut nemo non cernat, in hac editione nullum piaculum, aut scelus, aut errorem admissum esse.

Primum enim, ut nullum scriptum extat, aut memoria rei gestae, ubi cernantur euidentius horrenda iudicia Dei aduersum eos homines, qui reuelatam sibi ueritatem non habent in precio, ut fiant salui: plurisque faciunt uoluptates corporis, & diuitias, & alia quae caro inimica spiritui expetit. Qui turpissima ingratitude sua Deum clementem prouocant, ut sua gratia & coelesti custodia destitutos permittat ludibrijs Satanae, & nunciorum eius uersutiae atque deceptionibus, ut

mente capti mendacio palpabili credant, & clarissimam ueritatem respuant, sub specie pietatis etiam flagitia magna perpetrantes. Arabia nanque, in qua Machumetica hæresis edita primum adoleuit, ac fota est, deinde collectis uiribus in alias regiones irrumpens, populos à CHRISTO Seruatore abduxit, quam ornatos doctrina & pietate olim Episcopos habuit: Quam florentes & optime institutæ in ea fuerunt ecclesiæ: Quam copiose lux Euangelij sese diffuderat in eo populo: Cuius nominatim etiam Spiritus sanctus in prophetis meminit, quum sermo sit de uocatione gentium ad regnum CHRISTI. uelut Psalmo septuagesimo primo: Reges Arabum & Saba dona adducent. Et iterum: Viuet, & dabitur ei de auro Arabiæ, & adorabunt de ipso semper, tota die benedicent ei. Et Esaia capite sexagesimo, ubi sub nomine Hierusalem sermo est de CHRISTI ecclesia ex Iudæis & gentibus congreganda: Inundatio camelorum operiet te, dromedarii Madian & Ephā. Omnes de Saba uenient, aurum & thus deferentes, & laudem Domino annunciantes, & reliqua. Verum episcopis ad priuatæ rei studium conuersis, & negligentibus suum munus: Principibus quoque magis incumbentibus expilationi plebis, quam studio tuendi & conseruandi ueram religionem in populis creditis à Domino Deo suæ fidei, persequentibus insuper studiosos sinceræ pietatis (ut fecit Imperator Valens, Arriana impietate deprauatus: & episcopus Lucius eiusdem hæreseos sectator) plebs misera, uelut ouicularum grex pastore destitutus, abiit in diuersas opiniones, & secuta est affectus suos pecunos, ut omnes homines natura sunt procliues ad malum, & semper indigent habenis, ut in uis Domini recta progrediantur.

Hinc cœpit res Christiana inclinare ad occasum apud Arabes, ut paulatim ecclesiastica disciplina & CHRISTI noticia exolescerent, & diuinæ scripturæ nomina & umbra quædam tenuis relinqueretur. Simul etiam liberalis educatio iuuentutis, & artes bonæ expirarunt. Ut horrida barbaries tandem, & densa ignorantia omnium rerum bonarum, planum aditum præberent principi tenebrarum, eiusque legatis artificio decipiendi egregie instructis, omnia transigendi pro sua pessima libidine in populo infelici. Quocirca eximium organum Satanæ Machumet, adiuuantibus duobus hæreticis profugis, & duobus apostatis Iudæis per doctrinam stolidam, impiam, furiosam, sibi contradicentem in plurimis dogmatibus, quas tamen sutelas oracula Dei, eaque per Gabrielem coelitus delata asserere nihil ueritus est, Arabes primum, & alios deinde populos Satanæ laqueis ita innexuit, ut pro superstitione & uanissimis nanis nihil facere aut pati, non denique mortem occumbere recuset: sempiternam autem ueritatem, & ueram unius Dei religionem aspernentur, oderint, omni genere malorum persequantur. Quem ista propius intuentem in Alcorano, & perpendentem, non horror, non ingens dolor inuadat: non metus iudiciorum Dei concutiat: non cura salutis suæ tangat ac moueat, ut ardentius oret, Deoque maiorem gratitudinem exhibere studeat, pro summo & inestimabili bono reuelatæ ueritatis salutaris per Domini gratiam: Cui non ueternus excutitur & segnitie in operibus diuinis, ut uerbum Dei meditetur die ac nocte, idque sancta uita exprimat, & alijs monitor, hortator, impulsor sedulus instet, ne per negligentiam & cōtemptum rerum diuinarum in illud barathrum ignorantia, & impietatis, & perditionis præcipitetur.

Deinde magnum est operæ precium cognouisse miseram conditionem & infelicem

felicem statum eorum, qui à Turcis abducuntur in seruitutem. Quæ res non ex decerptis particulis doctrinæ Machumeticæ probè cognosci potest: sed perspecta tota Machumetis doctrina ex ipsius Alcorano, quo religio & politia, & omnia Turcarum negotia reguntur, tum demum licebit æstimare, in qualem dominatum trahantur captiui Christiani, in quam uesanum & perplexum doctrinæ genus, in quam peruersam religionem. Graue quidem est spoliari facultatibus, abduci à patria, rapi à parentibus, uxore, liberis, & charissimis hominibus: adigi ad immoderatos labores, malignè pasci, flagris cædi, ferre multa indigna. Sed hæc leuia sunt præ illis, quæ animo pio perpetienda sunt.

Quid enim acerbius queat accidere homini uel mediocri pietate imbuto, quam priuatum solatio Euangelicæ prædicationis, audire inauspicatas fabulas doctrinæ Machumeticæ: & spoliatum sacris & rei diuinæ exercitio, spectare instituta prophana, eaq; laudibus ad cælos euehi, cum eleuatione Christianæ religionis: & sollicitari denique modis omnibus ad abominabiles & letiferas nugæ. Hic dolores & acerbissimi cruciatus animo pio infliguntur: hic tenduntur laquei conscientiarum: hic pericula urgent: hic grauissimæ tentationes circumstant hominem. Quam sanè conditionem uiuendi, uel potius seruiendi inter Turcas, qui non reformidat, securus indulget affectibus, neque dolet uicem fratrum Christianorum, qui iam sunt in eam sortem pertracti, aut periclitantur, ut breuì deueniant in Turcicam seruitutem: cum existimo mentem ac sensu carere humano, & quouis trunco ac lapide stupidiorem esse.

Veteres certè Christiani periculosissimam uitæ rationem sub infidelibus principibus & populis intelligentes, inter præcipua pietatis opera posuerunt redemptionem captiuorum, & liberaliter tum priuatas opes tum ecclesiasticas erogarunt ad liberandos homines, quos Persæ, Parthi, Gothi, Vandalæ, & alij pagani ceperant. Ad eandem pietatem stimulabit cognitio doctrinæ Machumeticæ homines, qui modò non sunt profligata mente, ut emendatione uitæ, studio innocentie & bonorum operum, consilio prudenti, orationibus pijs provideant, ne in eam miseriam adducantur: fratres etiam, qui tyrannide hostium impiorum premuntur, iuuent precibus apud Deum, & omnibus facultatibus: Denique supplicent pro persecutoribus, ut pater misericordiarum dignetur eis bonam mentem reddere, ac errorum nebulis sublati infundere ueritatis lucem, quo à laqueis diaboli erepti, desinant CHRISTI gloriæ, quantum in se est, obistere, & eius cultores ad defectionem atque perfidiam extremam trahere.

Præterea collatio Alcorani ad scripturas diuinas aptissima est, quæ dignitatem, excellentiam, maiestatem doctrinæ Christianæ illustret, hominum que mores & corrupta iudicia corripiat: quorum pars fastidit canonicam & orthodoxam doctrinam, pars iniquissimè fert se admoneri uerbo Dei: alij, quorum præcipue interest curare, ut in Ecclesia per idoneos ministros Christiana doctrina proponatur, & scholæ sint rectè institutæ, negligunt sibi diuinitus iniunctum munus. Est enim in sanctis scripturis ueteris ac noui Testamenti, solida ubique ueritas: in Alcorano scatent absurda mendacia. In sanctis scripturis omnia sibi consentiunt, etiam diuerso tempore scripta: in conflando Alcorano Machumet cum pauculis adiutoribus non potuerunt sibi constare, quin crebras ponerent antilogias, & enunciata ex diametro pugnantia. Sacre literæ sequuntur naturam & optimam rationem dicendi, ut omnia sint plana,

simplicia, fidei & charitatis rectissima norma quadrantia: in Alcorano sine ordine res congeruntur, omniaque sparguntur confuse atque perturbate, ut quaedam Labyrintho inexplicabiliora sint, etiam confessione illorum qui exercitati sunt in doctrina Machumetis. Nulla prope argumenti explicatio rite confecta inest, nullus lepos, aut suauitas orationis, quae lectorem detinere possit, unico rhythmo excepto, ob quem Saraceni Alcoranum mirifice praedicant. Utque semel dicam Scriptura oracularis aurum & argentum septies purgatum, & triticum purgatissimum, & lux clarissima existit: doctrina Machumetis scoria, & inanes paleae, & densissima tenebrae iudicari debet.

In doctrina CHRISTI apparet, quod pollicetur iugum suauis, & onus leue: in Alcorani codice iugum durum & insuauis, & onera difficillima: quantumuis Machumet promittat se religionis rationem faciliorem attulisse, uideaturque uiribus hominis tribuere salutis aeternae adeptionem. Cur igitur tam molestum est professis CHRISTVM, eius doctrinam auscultare: quum Machumetistas non pigeat, gnaros literarum, quotidie tempus aliquantum lectioni Alcorani tribuere? Quanta reprehensione digni sunt literarum studiosi, qui nugis ineptissimis saepe delectantur, & in eis bonam partem uitae coterunt, sacras autem literas fastidiosae relinquunt, aut summo cum taedio legunt: quum Alcoran inter Machumetanæ philosophiae studiosos statim horis, utque uocant, canonicis, perlegatur singulis mensibus. Cur in prociis Christianis tam leuis est cura, ut doctrina pietatis per idoneos uiros colatur sedulo & dextre in Ecclesia: ut scholis praeficiantur magistri sanctis moribus, & eruditione minime uulgari praediti, qui iuuentutem recte instituunt ad pietatem, & prudentiam, & eloquendi facultatem, unde reipub. uiri suppetant, qui eam feliciter gubernare possint: ut rebus tam necessariis, & sine quibus nullo pacto incolumis potest quaecunque ciuitas consistere, legitima portio ecclesiasticarum opum impendatur: ut de priuatis hic taceam. Siquidem Alcorano docendo magnifica gymnasia destinata sunt, & opes ingentes, quibus ingenia excitentur, ioueanturque tam qui docent, quam qui discunt perbenigne. Caterum Alcorano reguntur non tantum caeremoniae, & religionem spectantia, uerumetiam politica tam in castris quam domi. Vnde nomophylaces, qui hodie Turcarum dialecto uocantur Ieschehardi, potestatem habent retractandi sententias per imperatorem latas, si legibus Machumetis repugnent. Quae autem hodie in populo Christiano doctrinae coelestis reuerentia? Vulgares homines admoneri se, & uitia sua carpi non ferunt aequo animo, sed recalcitrant undique, dicentes se nolle regi a sacerdotibus, Magistratus autem tantum non crimen laesae maiestatis interpretantur, si acta eorum aliquando sacrae doctrinae pugnantia redarguantur Dei uerbo. Quae ingratitude & peruersitas magnum profectum malum dabunt, nisi corrigantur.

Adhuc perspectus Alcoran mirifice monstrat, quam faciant imprudenter illi magistratus, qui prohibendo Euangelij praedicationem, conantur ueterem (ut aiunt) fidem retinere, & confirmare suam potestatem uel tyrannidem, & prohibere motus, & nouationes rerum. Quo facto, isti sibi & subdito populo pessime consulunt. Quandoquidem illud plurimum iuuat conatus Machumetis, quia reperit in Arabia populum barbarum, & stupidum, sine cognitione rerum, sine doctrina coelesti: qui nomina dumtaxat Euangelij & ueteris testamenti haberet, ac tenuem notitiam Christi. Nam per initia restitit populus Machumetis & discipulorum eius doctrinae ijs rationibus friuolis, quae in ore uulgi carentis solida gratiae & fidei doctrina, hodieque audiuntur: Maiores nostri uixerunt & mortui sunt in hac religione, quapropter & nos eam retinebimus pertinaciter.

pertinaciter. Principes nostri sic tradiderunt, sic uitæ exemplo præeunt: qui nobis sequendi sunt. Machumet homo est nulla re insigni cōmendatus, nec edit miracula, nec ei adherent homines nobiles & potentiores, sed infimæ sortis & quasi colluuiæ hominū: cur igitur fidem illi adhiberemus, & in partes eius descenderemus? Verum eas obiectiones, & similes, facillimum fuit Machumeti soluere, quemadmodum in Alcorano cernitur. Et quia populus Arabicus non fuit certis ac solidis sententijs diuinæ scripturæ uelut anchoris confirmatus, aduersum fluctus aduersariæ potestatis, haudquaquē in certamine quod non tantū aduersus carnem & sanguinē, sed magis aduersus principes & potestates, aduersus mundi rectores harum tenebrarū, contra spiritualia nequitia in cœlestibus fuit, sine armatura Dei perstiterunt, sed palearū ritu uentis impiæ doctrinæ abrepti sunt. Quum enim Machumet cum suis discipulis aliquandiu subintrando eges, quæsiuisset sectatores, consiliū iam partibus suis ausis, in apertum protulerunt monstrum adultum: quumq; pars populi induisset persuasionem, quod Machumet ueritatem traderet, pars simularet uel ob temporarium commodum, uel ex metu periculorū, obtinuit in uulgo Arabico imperiū Machumet, principesq; oppressi & extincti sunt, quorū culpa infelix populus pseudoprophetis obiectus est. Habet etiam ætas nostra exemplum recens & uiuidum in regno Monasterienli anabaptistarum. Quod nisi diuina prouidentia, & principum quorundam atq; uirorum optimorū, qui CHRISTI Euangelio gaudent, opera fuisset destructum, staret hodie in mediā Germaniā regnū per omnia simile Machumetico in Arabia, quod se per temporis interualla diffudit in omnes habitati orbis partes.

Iam uero quem non seculum hoc turbatissimum excitet, ut pericula, quæ undiq; nobis imminet, circumspiciat, quando res Christianæ & Turcarū inter se conflagunt atque permixtæ sunt, ut alij cum Turcis foedus habeant, alij bella gerant, fiantq; incursiones hostium propē quotidianæ, quibus fratres ab oculis nostris abducuntur? Quidq; de nobis statuerit Dominus, ignoratur, quū sint omnes ordines Christiani populi multis & magnis uitijis deprauati, & parua cogitatio de uita emendanda. Quare mihi uidetur hoc tempore lectio Alcorani nō modo utilis, uerum etiam necessaria, ut melius ad omnem fortunam nos parare atq; instruere possimus. Siue enim abeundum nobis in captiuitatem sit, quod Deus auertat, siue in patria diutius uiuere permittatur, summopere conducet inspicisse in authentico libro Turcarum, quibus rationibus nitatur ipsorum religio, & quibus oppugnent fidem Christianā: simulq; præparatas habere sententias uerissimas ex diuinis scripturis primū, deinde ex hostium scriptis argumenta, quibus uelut suo gladio iugulentur. Nam in seruitutem abducti, & cauere sibi melius poterunt: ut qui præternauigant periculosa loca maris, antea de periculis admoniti: & magnā facultatē habebunt insinuandī CHRISTVM idoneis hominibus. Quibus autem concedetur patria frui, occasione reperta, & quasi ostio aperto, uel scriptis, uel etiā uiua uoce tum Christianis captis, tum uictoribus uiuæ salutis commode indicare studebunt, institutis in hoc uiris, qui linguarum habeant peritiā, per quas intercedere possit commercium. Quæ cogitatio fortasse uidebitur aliquibus superuacanea & stulta, quod prædicaturus CHRISTVM inter Machumetistas uitæ periculum aditurus sit, neq; ullum hominem adducturus Ecclesiæ: quandoquidem in superstitione sua obstinati, non ferant sermonem contradicentem Alcorano. Equidem, licet studium erudiendi alienos à Christo, & linguas primarias ad hoc negotium accommodandi, post concilium Basiliense totum deferbuīt, multis rationibus in bonam spem erigor, si res diuina primū domi recte constitutatur, deinde sancti conatus in timore Domini

Domini & prudenter ad infideles lucrificandos Christo extendantur, non parum effectum iri. Tantum experiri iuuat, Dominusq; dabit successum.

Est & illa non parua utilitas ex lectione Alcorani, quod inde capi possunt exhortationes & castigationes, exemplo prophetarū & apostolorū, & CHRISTI Seruatoris, qui exterorum dicta & facta in loco adhibuerunt, quibus Christiani extimulentur ad officiū. ut uerbi gratia, quum uideamus aliquos Epicureos uel porcos magis uiuere, ut appareat eos futurum seculum non credere: an nō acres correptiones erunt in eos, si obijciatur, quoties, quā uehementer in Alcorano futura uitae persuasio inculcetur. Grauis etiam obiurgatio est, Christianos multos imagines ad religionis cultum adhibere, & diuos inuocare: quae tamen Machumet, tenebricosa doctrinae magister, cauenda & fugienda esse rationibus solidis euincit.

Deniq; in doctrina Machumetis liquidissimè spectare licet, quā uana & inefficacia sint argumenta, quibus aliqui mentium deceptores Christiano populo falsa dogmata uenditant, & fucant, & defendunt. Non uerentur enim seductores sua commenta dicere uerbum Dei, nixa esse diuinis scripturis: id quod & Machumet fecit. Verum quum pollicitationes magnificè reuocantur ad sacram scripturā, deprehenduntur uerbo Dei pugnare, & sententiae spiritus sancti malignè in alienum sensum detortae. Diu(quiunt) durauit illa doctrina, ideo uera est, & recta, & salutaris. Atqui praescriptio Decc annorū minimè patrocinatur falsae & impiae doctrinae Machumetis. Allegat & multitudinem adhaerentium, & potentiā, & sanctimoniā. Verum orbis maxima pars regitur Alcorano, & potentissima in mundo: an propterea statim est integra & sincera doctrina illius? Ea est etiam sacerdotū & monachorū exquisita species sanctae uitae, ut nihil absolutius dici possit. Vulgi autē sanctimonia longe superat minoritarū & carthusianorum obseruantias. Non tamen ex hominibus fides aestimanda est, sed ex religione seu uera seu falsa homines, sint ne cultores Dei, an minus. Quod si diuitiae, honos, uictoriae, fortunae successus, aliaq; pertinentia ad felicitatem temporariam alicui religioni bonitatem addunt, aut ueritatem, nulla est cum Machumetica religione comparanda, cui haec copiosissime suppetunt. Sed ratio ista longissimè fallit, ut nisi Turcae aliq; sectatores Machumetis a suo duce ad Christum transeant, aeternae damnationi adiudicati sint.

Postremo quaestio nobilissima de Antichristo inter Theologos, & in quam merito incumbunt omnes pii, explicari non potest, nisi perspecto Alcorano. Quum enim aliquot eruditi homines nostri aui, & qui ante nos ducetos scripserunt, Machumetem caput & sectae ipsius totum (ut ita dicā) corpus Antichristum dicant, de quo Daniel, Ezechiel, Ioannes in Apocalypsi uaticinati sunt, nihil hac de re poterit exactè constitui, nisi uniuersam Machumetis doctrinam & instituta ex ipsius organo cognita, cum prophetijs conferamus. Tum enim demum licebit certum aliquid colligere, an sectam Arabicam cum partibus omnibus pro Antichristo accipiamus: an alium peruestigemus, qui iam uenerit, aut uenturus expectetur.

Et quia mentio Antichristi facta est, peto, uiri ornatissimi, ut concedatur mihi paulisper, ex quo planissimè poterit percipi, quod editio Alcorani ecclesiae Christi nō pericula parauit, sed pericula indicium facit: nō laedit, sed iuuat: quodq; priuato affectu aliquo ducuntur, qui factū nostrum damnant. Ponamus enim, Antichristum (quem ueteres aliquot theologi tradiderunt annis tantum tribus & sex mensibus ecclesiam persecuturū, & in templo Hierosolymitano sessurum esse tanquam Deum) iam in Babylone, aut ulterius etiam in India, docere impietatem

T H. BIBLIANDRI APOLOGIA.

tatem & omnem nequitiam, alios que in sectam suam adducere persuasionibus falsis, alios promissis, alios terrore atque supplicijs: agere etiam iniustissime, turpiter, nefarie, immaniter: ut omnis malitia & nequities, & diabolicae operationes Antichristum obsident. afferat autem ad nos uir cui merito fides non denegetur, eius uniuersam doctrinam & facta plenissime descripta: nonne typographi certatim eum librum in omnes linguas translatum cito spargerent per omnes nationes? Nec quisquam cordatus & aequi iudicii homo reprehenderet eorum factum, sed laudarent omnes boni & sapientes, quod sua diligentia effecerint, ut homines impendentium malorum praemoniti sese praepararent, quo per Dei gratiam in tentatione subsistere possint. Et quod peccatum in editione Alcorani, quo religio & leges Turcarum continentur, necnon aliorum librorum spectatae fidei, quae res Turcarum docent, admissum est, quum Turcae ritu Antichristiano iam grassentur, & uicinos fratres atque fidei cōsortes immaniter affligant, uideanturque propè in foribus nostris consistere: cur non potius fauorem quam odium experimur, qui curauimus edi libros tempestati nostrae maxime accommodos: cur non laudem magis quam uituperationem reportamus, qui prodesse uoluimus cunctis, nemini obesse?

Verum enim uero, Domini & patres colendissimi, religione, sanctimonia, eruditione, sapientia ornatisimi uiri, quum pateat, libros ethnicorum, ludaeorum, libros etiam curiosos & superstitiosos & maleficis artibus refertos imprimi, nulla id lege prohibente, nullo id sapiente uiro improbante, in quibus non minus est prophanae & impiae doctrinae, quam in Machumeticis libris: quum theologia, ut aliae scientiae, non modò religionem ueram tradere, sed etiam contraria illi cognoscere & iudicare soleat: quum expositio doctrinae Machumetis & rerum gestarum, pars sit historiae, & quidem ecclesiasticae, quae dignissima lectu iudicatur ab omnibus sano iudicio praeditis: quum antesignani fidei orthodoxae & catholicae, fraudes haereticorum in lucem, & quasi ad ecclesiae tribunalia protrahere studuerint: quum ante inuentam typographiam editus sit olim Alcoran, & in bibliothecas diffusus. extenteque in scriptis excellentium uirorum in ecclesia, quae in Alcorano sunt maxime prophana: quum lectionem Alcorani afferre multiplicem fructum ostenderim: Nihil dubito, uos editionem istam probare, neque ullum prudentem hominem re diligentius perpensa damnaturum. Nam de calumniatoribus, quibus nihil ita recte, sincere, pieque factum est, ut non machinentur inde negorium bonis uiris facessere, minus curandum uidetur. Quos auctoritate uestra, & studio erga eos qui ecclesiam Domini pro sua uirili iuuare & amplificare cupiunt, a fortunis & fama nostra repellitis.

A P O L O G I A E T H E O D O R I
Bibliandri pro Alcorani editione
F I N I S.

EPISTOLA DOMINI PETRI

ABBATIS AD DOMINUM BERNHARDUM CLA-

regallis Abbatem, de translatione sua, qua fecit transferri ex

Arabico in Latinum sectam, siue hæresim

Saracenorum.

In singulari ueneratione colendo, totis charitatis brachijs amplectēdo indiuiduo cordis nostri hospiti, Domino Bernhardo Clarae uallis abbati, frater Petrus humilis Cluniacensis abbas salutem ad quā suspirat æternā. Mitto uobis charissime nouā translationē nostram, contra pessimum nequam Machumet hæresim disputantem. Quæ nuper dum in Hispanijs morarer, meo studio de Arabica uersa est in latinam. Feci autem eam translationem à perito utriusq; linguæ uiro magistro P. Toletano. Sed quia lingua Latina non ei adeo familiaris uel notaerat, ut Arabica, dedi ei coadiutorem doctum uirum, dilectum filiū & fratrem P. notarium nostrum, reuerentiæ uestræ, ut extimo, bene cognitum. Qui uerba Latina inpolitè uel confuse plerumque ab eo prolata poliens & ordinans, epistolam, imò libellum multis, ut credo, propter ignotum rerum notitiā perutilem futurum, perfecit. Sed & totam impiam sectam, uitamq; nefarij hominis, ac legem, quam Alchoran, id est, collectaneū præceptorum appellauit, sibiq; ab angelo Gabriele de cœlo allatam miserri-
 10 mis hominibus persuasit, nihilominus produxi, interpretantibus scilicet uiris utriusq; linguæ peritis, Roberto Retenensi de Angliā, qui nunc Papilonensis ecclesiæ archidiaconus est: Hermāno quoq; Dalmata acutissimi & literati ingenij scholastico. Quos in Hispania circa † Hiberum astrologica
 20 arti studentes inueni, eosq; ad hæc faciendum multo precio conduxī. Fuit autem in hoc opere intentio mea, ut morem illum patrum sequerer, quoniam nullam unquam suorum temporum uel leuissimam, ut sic dicam, hæresim, silendo præterierunt, quin ei totis fidei uiribus resisterent, & scriptis atque disputationibus esse detestandam ac damnabilem demonstrarent. Hoc ego de hoc præcipuo errore errorum, de hac fece uniuersarum heresum, in quā omnium diabolicarum sectarum, quæ ab ipso Saluatoris aduentu ortæ sunt, reliquæ confluxerunt, facere uoluī. Vt sicut eius letali peste dimidijs penè
 orbis infectus agnoscitur, ita quā execrandus & cōculcandus detecta eius stultitia & turpitudine à nescientibus agnoscatur. Agnoscetis ipsi legendo,
 30 & sicut arbitror (ut dignum est) deflebitis, per tam nefarias & abiectionissimas sordes tantam humani generis partem deceptam, & à conditore suo per spurcissimi hominis sectam nefariam etiam post redemptoris gratiā tam leuiter auersam. Specialiter autem uobis ista omnia notificaui, ut & tanto amico studia nostra cōmunicarem, & ad scribendum contra tam perniciosum errorem illam uestram, quam nostris diebus uobis Deus singulariter cōtulit, doctrinæ magnificentiam animarem. Nam licet hoc perditis, ut extimo, prodesse non posset, responsionem tamen condignam, sicut contra alias hæreses, ita & contra hanc pestem Christianum armarium habere deceret. Quam si superflua quibus tantus fuerit, quoniā quibus resistere debeant tali
 40 bus armis imminuti non assunt; nouitur, in republica magni regis quædam fieri

Petrus Toletanus.

Petrus monachus Cluniac.

Alcoran

Robertus Retenensis.

Hermānus Dalmata.

† Eboracensi Plinio dicitur.

Causa translationis Alchorani, & aliorum Arabicorum.

Hodie latius propagata est superstitio Machumetica.

fieri ad tutelam, quædam fieri ad decorem, quædam ad utrumque. Nam ad tutelam facta sunt à Salomone pacifico arma, licet tempore suo minus necessaria. Præparati sunt à Dauid sumptus, peracta & ornamenta templi diuini constructioni & ornatui deputata, sed nec illa eius tempore alicui usui profecerunt: sed in usus diuinos post eius tempora transierunt. Manserunt itaque ista aliquanto tempore otiosa: Sed incumbente necessitate apparuerunt, quæ diu uacauerunt, fructuosa. Nectamen, ut mihi uidetur, opus istud etiam hoc tempore ociosum uocare debeo. Quia iuxta Apostolum, uesitrum est & omnium doctorum uirorum, omnem scientiam extollentem se aduersus altitudinem Dei, omni studio uerbo et scripto impugnare, destruere, conculcare. Quod si hinc errantes conuerti non possunt, saltem infirmis Ecclesiæ, qui scandalizari & occulte moueri leuibus etiam ex causis solent, consulere & prouidere doctus, uel doctior, si zelum habet iustitiæ, non debet negligere. Propono inde uobis patres omnes, & præcipue patrem Augustinum. Qui licet Iulianum Pelagianum, licet Faustum Manichæum uerbis & labore suo ad fidem rectam conuertere nequiuertit, non tamen quin de eorum errore magna contra eos uolumina conderet, omisit. Sic de reliquis sui temporis et non sui temporis hæreticis, sic de Iudæis, sic de Paganis faciens, non solum contra eos sui temporis homines armauit, sed etiam ad nos & ad posteros omnes maximæ ædificationis & instructionis charissima transmisit. Si igitur reuerentiæ ustræ in his laborandi Deo ad spirante uoluntas fuerit, nam facultas per eius gratiam deesse non poterit, rescribite, & mittemus librum, quemadmodum misimus † ut per os uestrum ipsius laude repletum, spiritui nequitiæ spiritus benignus respōdeat, & Ecclesiæ suæ thesauros gazis uestre sapientiæ suppleat.

Contra peruersam doctrinam pugnandum est modis omnibus.

Exemplo patrum hæreses detegende ac refellende.

† Videtur deesse partem, aut tale quiddam.

INCIPIT QVÆDAM SVMMV

LA BREVIS CONTRA HAERESSES ET SECTAM
diabolicæ fraudis Saracenorum, siue Ismahelitarum.

30

Primo negant trinitatem, & binarium constituent in diuinitate.

Legendū forte Alteritatis. Anima Dei.

Christū ex parte agnoscunt.

Vmma totius heresis ac diabolicæ fraudis sectæ Saracenorum, siue Ismahelitarum, hæc est. In primis primus & maximus ipsorum execrendus est error, quod trinitatem in unitate deitatis negant. Sicq; Deum in una diuinitatis essentia trium personarum numerū non credūt, in unitate numerū euitates, dum ternariū numerū inquam omnium formarum principiū atq; finem, sicq; rerū formaturū causam et originē atq; terminū non recipiunt. Deū licet ore cōfiteantur, ipsum penitus nesciunt. Ipsi autē deū, ipsi uariabiles, principiū uarietatis et alteritatis omnis uidelicet binariū solū in unitate cōfiteantur, scilicet ipsam diuinam essentiam, & eius animam. Vnde pluraliter loquētem introducit suū Alchoran, quo nomine legem suam runcupāt. Et interpretatur Alchoran ex Arabico, cōsectio præceptorum. Illi autem cæci Deum creatorem patrē esse negant: quia secundum eos nullus fit pater sine coitu. Christum itaq; licet ex diuino spirītu cōceptum, Dei filiū esse non credunt, nec etiā Deum, sed prophetam bonum, ueracissimū, cunctis peccati immunē, filiū sine patre genitū.

genitum, nunquam mortuum: quia morte non est dignus. Imò cum il-
 lum Iudæi interficere uellent, de manibus eorū elapsus ascendisse ad astra:
 ibiq; nunc in carne uiuere in præsentia creatoris; usque ad aduentum Anti-
 christi. Quem dum uenerit, Christus idem gladio suæ uirtutis interficiet, &
 Iudæos residuos ad legem suā conuertet: Christianos autem, qui iam a lōgo
 tempore legem eius atque euangelium perdiderunt, tum propter eiusdem
 discessum, tum etiam propter Apostolorum atq; discipulorum mortem legē
 suam perfectē docebit. In qua omnes Christiani, sicut & illi primī sui discipu-
 li saluabūtur. Cum quibus simul & omnibus creaturis Seraphim, quem ipsi
 dicunt archangelum unum, sonante buccina morietur & ipse Christus: po-
 stea resurrecturus cum cæteris, et ad iudicium suos ducturus, eisq; auxiliatu-
 rus, sed nequaquam iudicaturus. Deus enim solus iudicabit. Prophetæ uero
 & legati singuli cum suis & pro suis intercessores aderunt, & auxiliares.
 Sic enim docuit eos miserrimus atq; impiissimus Machumet, qui omnia sa-
 cramenta Christianæ pietatis, quibus maximè homines saluantur, abnegas,
 iam penè tertiam humani generis partem, nescimus quo Dei iudicio, inau-
 ditis fabularum deliramentis diabolo & morti æternæ contradidit. De quo
 quis fuerit, & quid docuerit, propter eos qui librum istum lecturi sunt, ut sci-
 licet quod legerint, melius intelligant, & quā detestabilis tam uita quā
 doctrina ipsius extiterint, sciant, dicendum uidetur. Putant etiam quidam
 hunc Nicolaum illum, unum ex septem diaconibus primis extitisse, & Ni-
 colaitarum ab eo dictorum sectam, quæ & in Apocalypsi Ioannis arguitur,
 hinc modernorum Saracenorum legem existere. Somniant & alij alios, &
 sicut lectionis incuriosi & rerum gestarum ignari, sicut & in alijs casibus, fal-
 sa quælibet optinatur. Fuit autem iste, sicut etiam Chronica ab Anastasio
 Romanæ Ecclesiæ bibliothecario de Græco in Latinum translata aper-
 tissimè narrat, tempore imperatoris Heraclij, paulo post tempora magni &
 primi Gregorij Romani pontificis, ante annos quingentos ferè & quinquā-
 ginta, Arabs ratione, uilis genere, antiquæ, primum idololatricæ cultor, sicut
 & alij Arabes tunc adhuc erant, ineruditus, nullarū penè literarū. Strenuus
 in secularibus, & calliditate multa de ignobili & egeno in diuitem & famo-
 sum prouectus. Hic paulatim crescendo, et cōtiguos quosq; ac maxime fan-
 guinis propinquos insidijs, rapinis, incursionibus frequenter insistendo:
 quos poterat furtim, quos poterat publice occidendo, terrorem sui auxit.
 Et sæpe in congressionibus factus superior, ad regnum suæ gentis aspirare
 cœpit. Cumq; uniuersis parī modo resistentibus, eiusq; ignobilitatem cō-
 temnentibus, uideret se hac uia non posse consequi quod sperabat: quia ui-
 gladij non potuit, religionis uelamine, & diuini prophetæ nomine rex fieri
 attentauit. Et quia inter barbaros barbarus, inter idololatrias & ipse idolola-
 tra habitabat, atq; inter illos, quos utpote præ cunctis gentibus tam diuinæ
 quā humanæ legis expertes & ignaros, faciles ad seducendum, esse noue-
 rat, conceptæ iniquitatī dare operam cœpit. Et quoniam prophetas Dei
 magnos fuisse homines audierat, prophetam eius se esse dicens, ut aliquid
 boni simularet, ex parte illos ab idololatria, non tamen ad Deum unum, sed
 ad suę quam parturire iam cœperat, hæresis fallaciam, traducere conabatur.
 Cum interim iudicio illius, qui terribilis in consilijs dicitur super filios homi-
 num, & qui miseretur cui uult, & quem uult indurat, dedit Satan successum

Antichristus a
Christo confi-
ciendus.

Christiani do-
ctrinam Chri-
sti amiserunt:
quam ipse re-
ducat.

Iudicium nouis-
simum.

Machumet,
quis & quæ do-
ctrina eius.

Apoc. 2.

Anastasius bib-
liothecarius.

Alcoran trans-
latus auspicijs
Abbatis Clu-
macensis anno
1143.

Religionis si-
mulatio, aucu-
pium egregiū.

Arabes stupidi
capiuntur faci-
le imposturis.

Horrendū Dei
iudiciū specta-
tur in secta ista:

*Sergius Nesto-
rianus Machu-
metis conspira-
tor.*

errori, & Sergium monachum hæretici Nestorij sectatorem ab Ecclesia ex-
pulsus ad partes illas Arabiæ transmisit, & monachum hereticum pseudo-
prophetæ coniunxit. Itaq; Sergius coniunctus Machumet, quod ei deerat,
suppleuit, & scripturas sacras tam ueteris testamenti quam noui secundum
magistri sui Nestorij intellectum, qui saluatorem nostrum Deum esse nega-
bat, partim prout sibi uisum est, ei exponens, simulq; apocryphorum fabulis
eum plenissime imbuens, Christianum Nestorianum effecit. Et ut tota ini-
quitatis plenitudo in Machumet conflueret, & nihil ei ad perditionem sui
uel aliorum deesset, adiuncti sunt Iudæi hæretico. Et ne uerus Christianus
fieret, dolose precauētes homini nouis rebus inhianti non scripturarum ue-
ritatem, sed fabulas suas, quibus nunc usq; abundat Machumet, Iudæi insibi
lant. Sic ab optimis doctoribus Iudæis & hæreticis Machumet instructus,
Alchoran suum condidit, & tam ex fabulis Iudaicis, quam ex hæreticorum
næijs confectam nefariam scripturam barbaro illo suo modo contexuit.

*Ignorantia di-
uine sciētiæ in
errorem addu-
xit Arabes.*

*Christus qualis
à Machumete
predicatur.*

*Resurrectio
carnis.
Iudicium extre-
mum.
Infernus.
Paradisus.*

*Circumcisio.
Volutatis ma-
gister Machu-
met.*

Quod paulatim pthomos à Gabriele, cuius iam nomen ex sacra scriptura co-
gnouerat, sibi allatum mētītus, gentem Deum ignorātem letali hauitu infe-
cit, et more talium oram calicis melle linens sublequente mortifero ueneno,
anīmas & corpora gētis miserē (proh dolor) interemit. Sic planē ille impius
fecit, quando & Christianam et Iudaicam legem collaudans, neutram tamē
tenendam esse cōfirmans, propriando & repropriauit. Inde est, quod Moy-
sen optimū prophetam fuisse, Christum Deum maiorem omnibus extitisse
se confirmat, natum de uirgine prædicat, nuncium Dei, uerbum Dei, spiri-
tum Dei fatetur: nec nuncium, uerbum, aut spiritum, ut nos, aut intelligit,
aut fatetur. Filium Dei dici, aut credi, prius deridet. Et de humana ge-
nerationis similitudine uacinnus homo filij Dei æternam natiuitatem me-
tiens, uel gignere uel generari Deum potuisse, quanto potest nisu, denegat
& subannat. Resurrectionem carnis sape replicando adstruit. Iudicium esse
in fine sæculi non à Christo, sed à Deo exercendū esse, nō negat. Illi tamē
iudicio Christum, ut omniū post Deū maximum, ac seipsum ac gentis suæ
præsidium affuturum, uesant. Inferni tormenta qualia sibi libuit, & qualia
adinuenire magnum pseudopphetam decuit, describit. Paradisum non
societatis angelicæ, nec uisionis diuinæ, nec summi illius boni, quod nec o-
culus uidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit: sed uere talem qua-
lem caro & sanguis, imō sex carnis & sanguinis cōcupiscebat, qualemq; si-
bi parari optabat, depinxit. Ibi carniū & omnigenorū fructuum esum, ibi
lactis & mellis ritulos, & aquarū splendentū, ibi pulcherrimarū mulierum
et uirginum amplexus, & luxus, in quibus tota eius paradisus finitur, secta-
toribus suis promittit. Inter ista omnes penē antiquarū hæresum feces, quas
diabolo imbuebat, sorbuerat, reuomens, cum Sabellio trinitatem abnegat:
cum suū Nestorio Christi diuinitatem abiicit, cum Manicheo mortem do-
mini diffitetur, licet regressum eius non neget ad cœlos. His & similibus nō
acquisitionis, sed perditionis populum imbueris, à Deo plenissime auertit,
Et ne Euangelicus sermo ultra in eis possit habere locum, uelut omnia quæ
sunt Euangelij & Christi scientibus, cordium eorum aditum ferreo impieta-
tis obice obturauit. Circūcisionem insuper uelut ab Ismahele gentis illius
primo sumptā, tenendam esse docuit. Et super hæc omnia quo magis sibi allē-
cere carnales mentes hominum posset, gulæ ac libidini frena laxauit. Et ipse
simul

simul x & octo uxores habes, atq; multorum aliorum uxores uelut ex respon-
so diuino adulterans, maiorem sibi uelut ex eplo prophetico numero adiun-
xit. Et ut non ex toto inhonestus proderetur, studium eleemosynarum, et
quædam misericordiæ opera commendat, orationes collaudat, Et sic undiq;
monstruosus, ut ille ait, humano capiti ceruicem equinam & plumas auium
copulat. Qui qm̄ suadente iam dicto monacho, ac præfatis Iudæis, idolola-
triam ex toto & reliquit, & relinquendam quibus potuit persuasit, atq; unū
Deum, deorū multiplicitate relicta, colendum esse prædicaui, hominibus
agrestibus & imperitis inaudita dicere uisus est. Et quia rationi eorum hæc
10 prædicatio concordabat, propheta Dei primo ab eis creditur. Dehinc pro-
cessu temporis & erroris in regem ab eis, quod concupierat, sublimatus est.
Sic bona malis permiscens, uera fallis confundens, erroris somnia seuit, &
suo partim tempore, partim & maxime post suum tempus segetem nefariā
igne æterno concremandam produxit. Nam statim Rhomano languescen-
te, imò penè deficiente imperio, permittente eo per quem reges regnāt, Ara-
bum uel Saracenorum hac peste infectorum surrexit principatus. Atque ui-
armata maximas Asiæ partes cum tota Aphrica, ac partem Hispaniæ paula-
tim occupās, in subiectos † sicut imperiū, sic & errorem transfudit, Hos li-
cet hæreticos nominem, quia aliqua nobiscum credunt, in pluribus a nobis
20 dissentiunt: fortassis rectius paganos aut ethnicos, quia plus est, nominarē.
Quia quamuis de Domino uera aliqua dicant, plura tamen falsa prædicant,
nec baptismati, sacrificio poenitentis, uel alicui Christiano sacramēto, quod
nunquā ullus, præter hos hæreticos, fecit, cōmunicant. Summa uero hu-
ius hæresis intentio est, ut Christus dominus, neq; Deus neq; Dei filius esse
credatur: Sed licet magnus, Deoq; dilectus, homo tamen purus, & uir qui-
dem sapiens, & propheta maximus. Quæ quidem olim diaboli machinatio
ne concepta, primo per Arrium seminata, deinde per istum satanā, scilicet
Machumet, prouecta, per Antichristum uero ex toto secundum diabolicam
intentionem complebitur. Cum etiam dicat beatus Hilarius, antichristi ori-
ginem in Arrio extitisse. Dicit, quod ille cœpit, unum filium Dei Christum
30 esse negando, & creaturam esse dicendo: Antichristus tandem nullo modo
illum Deum uel Dei filium, sed nec etiam bonum hominem fuisse asseren-
do consummaturus est. Merito impiissimus Machumet inter utrūq; medius
a diabolo prouisus ac præparatus esse uidetur, qui & Atrij quodammodo
supplementum, & Antichristi peiora dicturi apud infidelium mentes maxi-
mum fieret nutrimentum. Nihil quippe ita cōtrarium humani generis ini-
mico, sicut fides incarnati Dei: per quem præcipue ad pietatem excitamur,
et sacramentis coelestibus renouati, spiritus sancti gratia operante illuc, unde
nos deieciisse gloriabatur, ad uisionem scilicet regis & patriæ nostræ ipse re-
40 ge & conditore nostro Deo ad nostrum exilium descendēte, nosq; ad se me-
ritum reuocante, iterū redire speramus. Hanc pietatis & diuine dispensatio-
nis fidem, pariter & amorem, simpliciter ab initio in cordib. hominum mo-
latur extinguere. Hanc etiam in principio adhuc nascentis Ecclesiæ, si tunc
permitteretur, subtilitate uersutissima, & penè hoc eodem modo, quo postea
gentem istam infelicissimam seducere permissus est, eradicare tentauit. Di-
cit etiam beatus Augustinus, Porphyrium philosophum, postquam a Chri-
stianitate miserabiliter apostatauit, hoc in libris suis, quos aduersus Christia-
nos

Horatius in
Arte.

Imperite multi-
tudinis iudicio
Machumet pro-
pheta decla-
ratur.
Romanorum
deficiente impe-
rio Machumet
consurgit.
† Hoc Germa-
nia, hoc totus
orbis Christiā-
nus attende.

Perpendite ui-
ri Christiani,
an illud depræ-
hendatur in sa-
cramēto Christi
uicario.

Christi filij Dei
incarnatio præ-
cipue diabolo
aduersa. i. Ti-
moth. 3. Na-
gnū sacrā. evē.

Porphyrius
apostata.

*Machumet
Christo filio
Dei non plus
tribuit quam
diabolus.*

nos edidit, retulisse, quod scilicet oracula deorum consuluerit, & de Christo quid esset, interrogauerit: Responsum uero à daemonibus fuisse, quod Christus quidem bonus uir fuerit, sed discipulos eius grauer peccasse, qui ei felicitatem adscribentes, quā ipse de se non dixerat, confinxissent. Quæ sententia penè iisdem uerbis in istis fabulis inuenitur sapissimè. Quanta autē hæc diaboli subtilitas extitit, ut de Christo aliquid boni diceret: de quo si ex toto male dixisset, nullatenus iam sibi credi sciebat, nō curās quicquid Christus putaretur, dummodo diuinitas, quæ maximè saluat homines, in illo nō crederetur. Si quis plenius uult intelligere, legat xviij. librum eiusdem patris Augustini, & xviij. de Ciuit. Dei, & primum de Cōsensu euangelistarum. Ibi enim si boni ac studiosi ingenij est, conijciat pro certo, & quid diabolus tunc machinatus sit facere, sed non permissus: & quid tandem occulto iudicio permittēte, in hac sola miserrima gēte fecerit relaxatus. Nullo enim modo tales fabulas, quales hic scriptæ sequuntur, aliquis mortalium nisi diabolo præsentia cooperante, fingere potuisset. Per quas post multa ridicula, & insanissima deliramenta, hic præcipue omni modo Satanas intendit perficere, ne Christus dominus Dei filius & uerus Deus humani generis conditor & redēptor esse credatur. Et hic est uere, quod per Porphyrium tūc persuadere uoluit: sed per Dei misericordiam ab Ecclesia eo tempore spiritus sancti feruente primitiis exufflatus, tādē miserrimo homine isto Machumet, & ut fertur à multis, arrepticio & cadente, quasi instrumento et organo sibi aptissimo usus, pro dolor gentem maximam, & quæ iam penè dimidia pars mundi reputari potest, secū in aternā perditionem dimisit. Quod quare isti permissum sit, ille solus nouit, cui nemo potest dicere, cur ita facis: & qui de multis uocatis paucos electos esse dixit. Vnde ego magis eligerē contremiscere, quā disputare. Ista breuiter prænotauī, ut qui legerit, intelligat. Et si talis est, qui contra totam heresim istā scribere et uelit & possit, cū quali hoste pugnaturus sit, agnoscat. Erit fortasse adhuc, cuius spiritū Dominus suscitabit, ut Ecclesiam Dei à magna quam inde patitur, ignorantia liberet. Quia scilicet cum omnes siue antiquas siue modernas hæreses usque ad nostra tempora respondendo confutauerit, huic soli quæ super omnes alias tam in corporibus quā in animabus infinitam humani generis stragē dedit, non solum nihil respondit, sed nec quid tanta pestis esset, aut inde processerit, inquirere saltem uel tenuiter studuit. Nam & hæc tota causa fuit, quæ ego P. sanctæ Cluniacensis ecclesiæ minimus abbas, cū in Hispaniis pro uisitatore locorum nostrorum, quæ ibi sunt, demorarer, magno studio & impensis totam impiam sectam, eiusq; pessimi inuētoris execrabilem uitam de Arabico in Latinum transferri, ac denudatam ad nostrorum noticiam uenire feci: ut quā suspecta & friuola hæresis esset, sciretur, & aliquis Dei seruus ad eam scripto refellendā sancto inflammante spiritu incitaretur. Quod quia pro pudor iam penè huiusmodi studiorum sanctorum ubiq; in Ecclesia tepescitō feruore, non est qui faciat: (exspectauī enim diu, & non fuit qui aperiret os, & zelo sanctæ Christianitatis moueret pennam, & gauderet) ego ipse, saltem si magnæ occupationes meæ permiserint, quandoq; id aggredi Domino adiuuante proposui. Simpliciter tamen à quocunq; altero melius, quā à me deterius, hæc fieri, gratum haberem.

Præfatio

*Qui stat, uide-
at ne cadat.
Operemur salu-
tem nostram cū
timore & tre-
more, & ambu-
lemus dum lux
est.*

*Operæ precii
cognoscere do-
ctrinam impiā
Machumetis.
Petrus abbas
Cluniacensis
curauit magnis
impensis, ut La-
tini legere pos-
sint res Sarace-
norum.*

PRAEFATIO ROBERTI TRANS-

LATORIS AD DOMINVM PETRVM ABBATEM CLV
NIACENSEM, IN LIBRO LEGIS SARACENORVM,quem Alchoran uocant, id est, Collectionem praeceptorū,
quā Machumet pseudopropheta per an-
gelum Gabrielem quasi de coelo
sibi missa confinxerit,

10 **D**omino suo Petro, diuino instinctu Cluniacensi abbati, Rober-
tus Retenēsis tuorum minimus, in Deo perfectē gaudere. Vbi
sapius atq; serio percepi, qualiter quantum ue tuus animus so-
lius & totius boni studiosus, sitiuit sterilem paludem Saracenae
sectae nondum uisae fertilem efficere, suumq; puteū exhaurire,
propugnaculaq; prorsus diruere: ego peditis tantum officio praeuij functus,
uias & aditus diligentissime patefeci. Quis enim gressum dilatabit? Quis
nō citissime curret, ut hostis errorem, ipsumq; uictum, semetipsum aut tene-
re sententiam ubiq; firmam atq; uictoricē agnoscat? Latinitas tamen omnis
hucusq; non dicā perniciosis incōmodis ignorantiae negligentiae ue pressa,
20 suorum hostiū causam & ignorare, & non depellere passa est. Tua uero
peruigil providentia, sanctissimos & praelectos Ecclesiae doctores semper
aspiciens, hoc nullatenus noluit. Cum illum itaque patrem atq; docto-
rem, cuius omnis haereditas omni pro suo facultate uenalis statuitur, tu di-
scipulus atque filius imiteris: nusquam aliās reflexus, speraui me, licet o-
mnium tuorum minimum, tuam gratiam promereri posse, si mundani so-
mnij militiae que uoto post posito, tuis studiose nutibus inuigilarem. Vn-
de quanquam te uelut alumnum & haerodem sapientiae cohors sapien-
tium circumflua constipet, suas manus tuis nutibus benigne cōferens: quo-
rum conuentu me minime dignum adhuc sentio: uestrum tamen munu-
30 sculum, puteum praesignatum pandens, saltem semel non oblique tuus
perspicax intuitus, quaeso dignetur aspicere. Quanquam enim in effragi-
li fulcitum ingeniolo plura praecesserunt incōmoda: tum hinc eloquij pe-
nuria, illinc scientiae tenuitas, tum id quod ad nil agendum est efficacius,
secundaria uidelicet negligentiaq; mater desperatio multiplex ob translatio-
nis nostrae uilem & dissolubilem, ac incompaginatum materiam, pro sui mo-
do prorsus, Arabico tamen semoto uelamine, tuae maiestati praebendam,
non minus tamē obnixē tuum obsequium aggressus sum: confusus nil effe-
ctu quassari, quo tuum uotum igne diuino plenum adspirat. Lapides igitur
& ligna, ut tuum deinde pulcherrimū & commodissimum edificium coag-
40 mentatum & indissolubile surgat, nil excerpens, nil sensibilibiter nisi pro-
pter intelligentiam tantum alterans, attuli. Machometi que fumum, ad
ipsius tuis follibus extinctum, & puteum ad illius exhaustum, tuo uase,
ignis que uestri tuo uentilabro fomentum atque feruorem, nostri que fon-
tis educu tuo discursum, patefeci. Ius igitur exigit, ut hostium castrum,
imō caueam delendo, puteum exiccando, cum tu sis dextra mundi pars
optima, cos religionis acutissima, charitatis manus largiflua, tuorum
a 4 mundi

Robertus
Retenensis;

Quid conferat
doctrina hæc.

munimen corrobore, tela diligenter acuas, fontemq; suū fortius emanare, suæq; charitatis uallum protensius atq; capacius efficias. Si quis me uilitatis & incompositionis rerum atq; uerborum arguat, licet iuste forsitan: obsecro tamē ut cesset, sciens meum nunquam hic fuisse propositum, floribus uenenum tegere, remq; uilem & abijciendam deaurare. Quod & animi tui lux admirabilis, mira facundia pollens, manu fortissima uigens, mihi inde sapius & studiose deliberanti, summamq; dicere uolenti clarificauit. Lex tamen ista licet letifera multis in locis, maximum testimonium, argumentumq; firmissimum sanctitatis & excellentiæ nostræ legis, uidentibus & electis præbet. Istud quidem tuam minimè latuit sapientiam, quæ me compulit interim astronomiæ geometriæq; studium meum principale prætermittere. Sed ne procœmium fastidiū generet, ipsi finē impono, tibiq; cœlesti, cœlū omne penetranti, cœleste munus uoueo: quod integritatem in se scientiæ complectitur. Quæ secundum numerum, & proportionem atq; mensuram cœlestes circulos omnes, & eorum quantitates, & ordines & habitudines, demū stellarum motus omnimodos, & earundem effectus atq; naturas, & huiusmodi cætera diligentissime diligentibus aperit, nunc probabilibus, nonnunquam necessarijs argumentis innitens.

INCIPIT LEX SARACENORVM, QVAM ALCHORAN VOCANT, ID EST, Collectionem præceptorum.

AZOARA PRIMA.

Symbolum Ma
humericum.

Miseri cordi pioq; Deo, uniuerſitatis creatori, cuius postrema dies expectat, uoto supplici nos humiliemus, adorantes ipsum: suæq; manus suffragiū, semitæq; donum & dogma, quos nos ad se bene uolos, nequaquam hostes & erroneos adduxit, iugiter sentiamus.

Vel secundum alium translatorem.

In nomine Dei misericordis, miseratoris. Gratias Deo domino uniuerſitatis misericordi, miseratori, iudici dici iudicij. Te oramus, In te confidimus: Mitte nos in uiam rectam, uiam eorum quos elegisti, non eorū quibus iratus es, nec infidelium.

GVLIELMVS POSTELLVS ITA VERTIT.

In nomine Dei misericordis, pijs. Laus Deo, regi seculorum misericordi & pio, regi dici iudicij. O uos omnes illi seruamus. certe adiuuabimur. Dirige nos domine in punctum rectum, in punctum inquam illorum, in quos tibi complacitum est, sine ira aduersus eos, & non errabimus.

AZOARA II.

Quid conferat
litter Alchorā,
et quales requi
rat discipulos.

I N nomine Domini pijs & misericordis. Liber hic absq; falsitatis, uel erroris annexu, ueridicus eis, quibus inest amor diuinus, deitatisq; timor & cultus, nec non orationū ac eleemosynarum studiū, legum item tum tibi, tū ceteris prædecessoribus cœlitus à Deo datarū obseruatio, spesq; sæculi futuri,

ri, sectam ueracem patefecit. Hæc namq; sui sequaces in summum ducens, summo bono dicit, ac ueneratur: uelut incredulis & erroneis summum malum uere uenturum minatur. Quorum licet uirgam tuæ correctionis adhibeas, nulla tamen ad fidem fiet conuersio: cum eorum aures & oculos, corda simul Deus obdurauerit. Deum item dei que legem ore, non opere confidentes: sic que nihil aliud quam suæ detrimentum animæ, licet inscijs, sibi luterantes, animus uacillans poenis afficit, eisdem que cruciatum parit redargutio: cum illi peccatorum serui sordidi, se lotos & liberos ostentare præsumunt. P. Cum illis quidem bonæ legis persuaderetur acceptio, non oppugnantur coram, annuunt se q; non aliam quam rectam amplecti uelle pollicentur. Bonis tamen in successu commodo fauentes, semotim illos sibi fuisse ludibrio suis innuunt diabolis: Cum illi post damnose sectam ueracem ubi iniquam & mendacem mutantes, surdi, muti, cæciq; simul inconvertibiles deo ridiculum existant. Illis etenim assimilantur, quibus ignis accensus extinguitur, tenebræq; succedunt, seu nube corusca tonitrua & fulgura gestante præoccupatis, aures suas timore mortis obstruentibus, lampadæq; fulguris ferè uisui priuatis: quibus serenitas motum, tenebræ quietem inducunt. Dei quidem omnipotentia uisum illis & auditum subtrahere possibile est. Omnes igitur homines domini uestri priorumq; factorum, qui terram in imo cælumque summo disposuit, & imbres, & arbores, earumque fructus producit, inuocantes timete, ei q; nullum existere parem firmare, hunc que librum ueracem esse penitus credite, uel consimilem simul omnes manum conferentes, si possibile sit, perficite, testibusque firmate. Sin autem ignem gehennæ malos puniaturum pertimescentes, domini paradiso bonos inducturum, ubi dulcissimas aquas, pomæque multimoda, fructus uarios, & decentissimas ac mundissimas mulieres, omneq; bonum in æternum possidebunt, prædicate. Prouos autem & incredulos culicibus & huiusmodi comparare Deus nequaquam erubescet. Multis itaq; bonis recto calle gradientibus, tamen mali plures, ipsiq; soli mentientes, Deo ne fanda, & a Deo prohibita, sic que sibi flagitio sunt, gerentes, perniciosam sectam exequantur, domini prece quare non flectitis? Hic nos namque ad uitam de non esse deducens, mortem inducet, & ad se nos resurgere faciet: qui mundanis peractis ascendens, septem cælos omni sciens disposuit, angelis inuicem se facturum sui similem in terra. Quem illi contra sic affati sunt: Nos in omnibus uestre maiestati subditi, grates uobis deuote referimus. Ille uero uestri simul nequam, & cruoris effusor existet. Turc Deus se rem ab angelis ignoratam scire firmans, Adam uocabula rerum semotim edocuit, nondum angelis agnita: & illius eloquium suæ præcunctis angelis argumentum induxit, firmans etiam, se totius mundi omniumque cordium arcana cognoscere: angelis tamen prius se uocabulorum peritiam ignorare fatentibus, cum Deus ab illis petisset illius expressionem peritiæ, si ueraces essent. Vnde angeli iussi se coram Adam humiles exhibere, nequam Beltzebub excepto paruerunt. His omnibus sic ex ordine gestis, Adæ præceptum huiusmodi fecimus: Tu mulier que tua paradiso manearis, quantum & quodcunque liberit, nisi de hac arbore solum, commedēs. Quos ab hoc consilio diabolica suggestio semouēs, eosdem eiiciēdos à paradiso prostrauit. Vnde deus illis præuaricatoribus suæ legis inquit, Aduersantes

*Similitudo de
ijs, qui deserunt
sectam, quam
simulauerant.*

Paradisus:

*Resurrectio
mortuorum.
Cæli septem
creati.*

*Homini dignitas
angelos superans.*

Homini lapsus.

israelitis alcho-
ranum commē-
dat.

Bona opera,
seu officia.

1. Cor. 9. Ne a-
lijs prædicans,
et c.

In iudicio Dei
quisq; onus suū
baiulabit.
Pharaonis ul-
tio. Exod.

Vituli adora-
tio. Exod. 32.
et latio legis.

Exod. 19. non
nihil interpola-
ta expositione.

Manna.

Comiscet duas
historias. Ex-
od. 15. et 17.
Historia Exo-
16. deprauata.

Omnes Deum
timentes cuius-
cūq; professio-
nis saluabun-
tur. Act. 10.

uersantes alter alteri ad terram, ibi locum horalem pro uelle meo si habituri
descendite. Deinceps item Adæ adepto donum pietatis & uariæ, sic Deus
inquit: Vos ambo meā mihi paradysum relinquite, uitæ uiam, à me sumētes,
cuius omnis imitator nil periculi seu timoris, deuius & cōtradicens ignē in-
fernalem finis nescius inibit. Vos item filij Israël bonorum quæ uobis cōtuli
rēminiscentes, fœderis inter uos consituti dissolutionem uitate, meq; super
omnia timētes, hūc librū meæ legis à me cœlitus missum, uestre legis firma
mētum esse cognoscite. Vnde nec uos etus obrectatores, nec cōtradictores
primos esse ius æquū exigit. P. Sit autē constans propositū, falsa ueris nequa
quā interferrere, nec uera cognita tacere, & orationibus assurgere cū summa
mētis & corporis subiectione fractuq; decimas, nec non & debita Deo per-
soluere, uosq; crebris orationibus abstinentiaq; premere, quæ uelut malis
tædium & difficultatem, sic bonis, quorum idoneus ad dominum reditus
efficitur, dulcedinem & leuitatem generant. Cauendum quoque, ne cate-
ris dona prædicantes bene operari prætermittant, & ne legentes in sua per-
seuerēt inscientia. Horum præceptorum uos filij Israël executores existite,
iudicij diē, qua nulla anima uicem alius nec intercessoris effectum percipe-
ret, timentes, recordantesq; bonorum omnium, quæ uobis dilectis attuli.
Nonne enim uos ego de manu Pharaonis prolem uestram necantis, mulie-
resq; surripientis liberaui, commode transiretans, illum summergens: Vitu
lum tamen deinceps Moysē quadragenariū in ieiunium, ut legem suscipe-
ret, efficiente adorastis. P. Huius deinceps criminis uobis data uariā, mi-
hiq; gratia reddita, per librum uobis à Moysē traditum, boni maliq; discreti-
uum, uos rectam uitæ uiam agnoscetes, Moysi uos animabus uestris noci-
uos ob adorationem uituli increpanti, dicentiq; uobis optimū esse Deum
inuocare, animasq; uestras mortificare. Sic enim à Deo, cum sit pijsissimus,
uariam assequimini. Respondistis, uos nolle gerere quicquam huiusmo-
di, nisi Deum uideretis: Inde q; se fulguris ictus uobis, ceteris uidentibus in-
gessit. Huius rei tamen postea uariā facta, gratiaq; percepta, tēperata sereni-
tate uos proteximus, mānāq; dulcissimū, quod comederetis, pluēdo præbui
mus. Cumq; diximus, Villas ingredientiētes cibos undelibet sumite: & per
portam intrantes, humili uoto gratos reddite. Sic enim malis uariam, bo-
nisq; statum meliorem Deus annuet, malis ipsis hoc abutentibus uerbo, si-
que sibi nociuis, non nobis, uindictam cœlitus intulimus. Moyses rursus
pluiam suæ genti postulāns, me docēte petram cum uirga percutiendo, xij
fontes potaturis eduxit. Illa quidem sic potu ciboq; ne prædatum esset, dita-
ta, se uno fastidiri uictu, proferebat. Vnde ipsi precanti Moysen, ut prece
sua sibi comestibilia, scilicet bletas, cucumeres, allia, lentigines, ce-
pas creator ē terra produceret, diximus: Vos peius pro meliore postulātes,
ad Aegyptum descendite uestrum ibi uotum suscepturi. Inde quæ con-
temptus & opprobrium, atque calamitas illis incubuerunt. P. Illis ita-
que discēdentibus, ira diuina superuenit. Quippe mendaces homicidæ,
nequaquam deum timentes inuenti sunt. Sciendum autem generaliter,
quoniā omnis recte uiuens, Iudæus seu Christianus, seu lege sua relicta
in aliam tendens, omnis scilicet Deum adorans, bonique gestor, indu-
bitanter diuinum amorem assequetur. Vestris iterum, o Iudæi, uotis si-
dem adhibentes, super uos montera sublimauimus: Sic que uir & uirtu-
te Deum

te Deum timenſes, noſtris mandatis paruifſtis. Quę poſtea linquentes, poenā
 & interitum, niſi diuina ſubueniſſet pietas, meruiſtis. Vobis autem ſcien- *Vi Num. 19.*
 tibus diuina uindicta die ſabathi gerentibus illicita, fuiſq; ſequacibus ſi- *in colligente*
 gnū irę pro correptione bonorum impreſſit. Moysen rurfum Dei nutu *ligna.*
 uobis uaccarum cādē iniungentem increpaſtis, quęrentes, an ei ridicu- *Precipue in-*
 lum eſſetis. Quod ipſo negante, cum uos nequaquam eſſe ſtultos adieciffet, *nuit uaccam rui-*
 tandem ut per eius inuocationem uaccarum ætas annoteſceret, à uobis ro- *ſam Nū. 19. ſed*
 gatus inquit: Sint ætatis mediocris, nequaquam annoſę ſeu iuuenulę. *fabuloſa admi-*
 Vobisq; nondum penitus certis adiecit, Sint ſanē nunquam iugo laboriq; *ſcet, nimirum*
 ſuppoſitę. Tūc demum uos eum cum uera certitudine reddiſſe ab opis *ex Iudeorum*
 diuinę prece fatentes, uaccam huiuſmodi uix tamen interfeciſtis. P. Cum *traditionibus.*
 quis Dei dogmate ipſoq; faciente homicidam ignoratum patefacere ſtu- *Iudeorum ob-*
 duerit, mortuum cum aliqua uaccę particula tangat. Sic enim ſuſcitatus, *ſtinacia deplo-*
 rem ipſam edocebit. Hęc hiſ que ſimilia Iudęis agnita, ſuam nequaquam *rata.*
 duriciam ſemouent, cum adhuc corda lapidea, imō duriora geſtant. E pe- *Iudeorum ob-*
 tris autem plures emanantes aquę timore creatoris diffiunt. Huius itaque *ſtinacia deplo-*
 gentis conuerſionem ad legem tuam expectas? Abſit. Illa namque Dei uer- *rata.*
 bum auditum & agnitum mutauit, nec ex eo quid operari ſoluſit. Commo- *Iudeorum ob-*
 dum tamen cum bonis ſimul aſſumens, ipſis annumerari ſe bonam faciens *ſtinacia deplo-*
 20 exoptat. Aliud autem remota iudicat, licet ſcire debeat, æque Deum men- *rata.*
 tis arcanum. E uocem agnoſce. Plures item nequaquam ex lectione, ſed *Iudeorum ob-*
 ex alieno ſermone ſenſu que legem aſſecuti, libros ex ambiguitatis incom- *ſtinacia deplo-*
 modo intereſſe uel non eſſe temerarię captum conſtanter aſſirmantes, Deū *rata.*
 leſum à ſcriptoribus, cum ſub illius nomine eorum ſcripta ſignētur, ignem- *Iudeorum ob-*
 quē minime laſurum illos, niſi tempore determinato. Quos econtra ſic ſcri- *ſtinacia deplo-*
 ptores redarguunt. Cum quo pactum huiuſmodi firmatiſ: Creatori ne uos *rata.*
 ambiguum & neſcitum imponitiſ: Omnis autem peccator culpę culpas ac- *Iudeorum ob-*
 cumulans, igne perenniter comburetur: uelut omnis Deum timens bono- *ſtinacia deplo-*
 rum perſecutor operum, paradifi gaudijs æternę fruetur. P. Filij quidem Iſ- *rata.*
 30 rael fidem libris in quibudam adhibentes, in pluribus uerō minime, paucis
 ad modum acceptis, hanc uitam futurę parantes, huius ſęculi contemptum *Iudei transgreſ-*
 & poenam futuriq; maximē ſine meta ſubiūt. Fœdus namque dilectionis *ſores legis di-*
 noſtrę firmatum, uidelicet quod ſolum Deum adorarent, parentibus, ſuę *uine.*
 legis profeſſoribus, orphanis, calamitoſis ſubuenirēt, cunctis benedicerent, *Iudei transgreſ-*
 nullius cædis proſcriptionibus ſeu factores uel actōres orationibus inuigila- *ſores legis di-*
 rent, deoque debita ſoluerent, nec hoſtium in mutua ſeditione captorum re- *uine.*
 demptionem ſuſciperent, rei facti in omnibus ruperunt. P. Caterisq; pro- *Iudei transgreſ-*
 phetis poſtea libro tradito, Chriſto ſimiliter filio Marię, cui ſpiritus diuinus *ſores legis di-*
 auxilium atque teſtimonium extitit, cur prophetas uobis miſſos diſplicita *uine.*
 40 prædicantes uel interficitiſ, uel contradicitiſ, huiusq; libro cœlitus miſſo ue- *Iudei transgreſ-*
 ſtra legis firmamento nequaquam fauere, ſed contradicere rem cunctam *ſores legis di-*
 uidentes maluifſtis: Non impune quidem. Hoc enim inuidiæ factum ue- *uine.*
 ſtras peſſundans animas, deitatis odium, & iram, mundi q; contemptum & *Iudei transgreſ-*
 opprobrium uobis ingeret, qui legi reſiſtitiſ hunc ſuum confirmatorem re- *ſores legis di-*
 ſpuentes. Si boni eſtiſ, cur prophetas perimitiſ? P. Vos per Moysen uirtu- *uine.*
 tibus & ſcientijs inſtructi, uitulū adoratiſ, fœderęque dilectionis no- *Iudei transgreſ-*
 ſtrę firmato, montē que ſuper uos eleuato, noſtrum ex ui mandatum *ſores legis di-*
 ſuſceptum

Vi Num. 19.
in colligente
ligna.
Precipue in-
nuit uaccam rui-
ſam Nū. 19. ſed
fabuloſa admi-
ſcet, nimirum
ex Iudeorum
traditionibus.

Iudeorum ob-
ſtinacia deplo-
rata.

Deus cordium
inſpector.
Ventis doctri-
ne incerte agi-
tatos taxat.

Qui ſeruentur
aut pereant.

Iudei transgreſ-
ſores legis di-
uine.

Crudele præ-
ceptum.
Prophetarum
hoſtes Iudei:
Chriſtus à ſpi-
ritu Dei habet
teſtimonium.

Alchoran fir-
mamentum le-
gis Iudæicę.

Mors bonis susceptum audistis, uestræ legis aduersarij fuistis. Nonne mortem, si ueraces
 optanda. essetis, optaretis, cum uobis præ ceteris gentibus futuri sæculi uita promitti
 tur? Quisq; uero uestri plus ceteris annorum spacium ob malorum actuum
 antecedentium conscientiam affectant, licet hoc eorum malum ex merito
 futurum nequaquam auferet, creatore factum suum omne, dijudicante. Om
 nis aduersarius Gabrielis hunc librum tuo cordi per creatorem intimantis,
 Gabriel fami- ipsumq; diuino præcepto tuis commissum manibus, cum uiam rectam edo
 liaris Machu- cens spem bonam bonis polliceatur, confirmantis: omnisq; similiter hostis
 mei. Dei, ac Michaëlis, et archangelorū flagitiosis cruciatibus affligetur. Tibi qui
 Aduersarij an- dem firma, nec non & manifesta contulimus, quibus mali nequaquam obe-
 gelorum per- dient, cum propheta ueracissimi legem firmissimam, sua post tergum mada
 dentur. ta proijciantes, neglexerunt. P. Sic igitur lege contempta scientiam à diabo
 Salomon magi- lis licet malis Salomoni patefactam, presagiorum scilicet artemq; magicam,
 cam didicit a qualis est de diuisione mulieris atq; mariti, & huiusmodi: quam sui princi
 demonibus, lu- pes in Babylonia uidelicet Arot et Marot neminē, nisi prius creatore legeq;
 daica traditio sua neglectis, docerent. Illius tamē inefficaces, nisi deo concedente, perscu
 uidetur. tantes animarum suarum nocumentum, & interitum didicerunt. Quibus
 Commodius atq; salubrius esset, deum timere, credere, atq; sperare. Secundū
 Contra magi- incredulorum huiusmodi uelle nullus à deo liber tibi mittetur. Sed illius pie
 cas supersti- tas atq; donum, in quos uult, & quādo uult, extenduntur, cuius mandato ne
 tiones. glecto, uel consimile, uel leuius præbebitur. An potest quis animæ suæ pro
 dedesse sine deo, cœloq; terræ præsidente? Ipsum itaq; diligentes, uestrum bo
 num atque salutem, ut prius plures à Moysē fecerunt, perscrutemini, nequa
 quam ad incredulos à fide discedentes. Habentes autem libros uellent inui
 dia ducti uos adhærentes legi re cognita uera, malam accipere legem. Sed
 uos indurate, usque dum deus omnipotens placere patefaciat, inuigilate:
 decimas date. Creator namq; suum cuique rependet meritum. Afferunt ta
 men, neminem præter Iudæum & Christianū ingressurū paradisum. Quod
 Postulat ab alijs si uerum est, demonstratione probent. P. Generaliter autem diligentibus
 demonstratio- nem, quam ipse annotandum, quoniam omnis faciem suam ad deum uergens & benefa-
 non exhibet. ciens deum promerebitur nullo timore grauatus. Licet Iudæis & Christia
 Iudæorum & nis summa controuersie lis incidat. Alter enim alterum nullius esse legis af
 Christianorum ferit, utroque librum legiserum habente. Quorum uelut & ceterorum con
 contentio. similia dicentium, litem in alio sæculo Deus iudex dirimet. Quis eo peior
 Templorum re existit, qui domus orationum interdicit, earum que destructioni studet? Il
 ligio. lis quidem ingressus nequaquam pateat, nisi cum timore maximo in hoc sæ
 culo contemptum, in alio poenam immoderatam habituro. Cum Deus sit
 Veri adorato- oriens & occidens, uersus quamlibet partem orationes fundens deum in
 res ubiq; exau- uenit. Sua namque pietas nullo loco circumscribitur: Eius sapientia cum
 at. iuan. 4. cta complectitur. Afferunt item quidam, uniuersitatis creatorem, cœli
 Negat dei filiū. terræq; regem, cuius præceptum omnia perficit, cui cuncta subijciuntur, fi
 lium sumplisse. Quibus nequaquam ueritas consonat. Sed hi quidem in
 sci, uelut & prædecessores his dicto consimiles inquirunt, se credituros, si
 sine miraculis se deus illis alloquio, uirtutibusque patefaceret. Nonne satis res arduas uir
 tutes que sublimis sapius sapientiū testimonio peregrimus? Nunc tibi ue
 racia præcepta committo, quibus bonos instruas, nil curans de prædestina
 tis igni: sed Iudæis Christianisq; prædicans, nullam legem bonam esse, nisi
 bene

bene creatoris. Licet ipsi nequaquam legi credēt, nec dictis tuis acquiescēt,
 nisi cum suae legis extiteris. Cuius si iam nostra doctrina praestitutus imita-
 tor fueris, Dei dilectionem et donū amittes. Omnes hunc librum coelitus
 missum pro more debito aequanimiter legentes credent: Increduli perpe-
 tuo punientur. P. Abrahamae praecepta diuinitus petita complenti, sese recto-
 rem doctoremque statuere deus iniunxit. Cui respondens Abraham inquit:
 De prole mea quid faciā? Inquit deus: Viris prauis et peruersis uerba mea
 ne tradas. Ipsi quoque Abraham et Ismaelique similiter postea nos orationis domū,
 timoris expertem, ecclesiae refugium, hominum cōmodo proponentes, ut
 10 eam mundam, et ornatā, & idoneam illic orantibus, aliundeque uenientibus
 efficerent, iniunximus. Cuius fundamentum Abraham statuens inquit:
 Creator optime, locum istum tibi sanctifica, ipsum asylum cōstituēs, & nos
 filiosque nostros in te credentes edocens, quid hic boni gerendum sit, ueni-
 amque tribuens, ut misericors & piissimus nostrae prolis mediatorem pro-
 phetam excita, ceteris gerenda, uirtutesque tuas scripto notificantem, eisque
 benedicentem, cum tuis doctor excelsus, omnia sciens & audiens. Quis-
 quis igitur legem Abrahamae neglexerit, dereliqueritque, brutus erit. Qui a deo
 rogatus, ut crederet, confessus est, se in deum totius mundi regem credere.
 Vnde hic a Deo dilectus, inter bonos summa corona decoratur. P. Abra-
 20 ham quoque praeceptū idem filio suo et Iacob intinans, inquit: Hanc legem
 sanctam, atque dilectam uobis a deo datā, ante mortem ne mutetis. Iacob au-
 tem ad loci limitem accedens, sic suos filios affatus est: Me mortuo quem a-
 dorabitis? Responderunt: Creatorem unum, scilicet quem tu adoras, & A-
 brahā, et Ismael, et Isaac. Dixit autē eis: Illis iam defunctis secundum opera
 sua deus ipse iudex merita prebuit: uobis quoque cōsimiliter secundū uestra
 daturus. Nec enim ab illis uestra, nec a uobis sua perquirētur opera. Nunc
 quidē Iudaei & Christiani gentem tibi cōmissam abstrahere nitentes, ut suā
 amplectatur legem, & illā profiteatur, ammonēt. Eorum enim uterque suam
 legem tantū bonā esse cōfirmat. Illa uero se legē Abrahamae, nō aliā amplecti,
 30 iuste profitetur, uiri iustissimi. Tu ergo fidem creatoris illis praedica, penitus
 persuadēs, ut libris tibi diuinitus missis, Abrahamaeque, et Ismael, et Isaac atque Ia-
 cob, & tribubus legibusque Moysis, & Christi, ceterorumque prophetarū nullis
 per te segregatis, firmam fidem adhibeant, creatorē adorātes. Qui si nostris
 praeceptis paruierint, sectā optimam imitabūtur. Sin autē, Deus te liberabit
 ab illis. Nos quidem uerbis creatoris, quibus nihil est melius, subiecti su-
 mus in omnibus. Illi uero dicunt, Abraham, et Ismaelem, eorumque sequaces
 Iudaeos uel Christianos fuisse. Huius tam rei ueritatē agnoscunt, meliusque
 Deus. Sed cum taceant, peccant. A gente praeterita Deus nequa-
 quam opera uestra, nec a uobis sua exiget, quārens, cur mala gens primum
 40 orationis orientem dereliquit, cum ipsius sint oriens & occidens omnis,
 quoslibet electos suos ad se ducentis. Tibi tamen nunc huc nūc illuc aspiciē-
 ti, tuisque ad meorum propriorum noticiā, qui sunt mediatores gentium te-
 stes, situm prophetam proprium testem habentes, orationis locum uera-
 cem & idoneū deo testificante uidelicet uersus Merchā, templique sui medi-
 um, quod Abraham primò fundauit, firmabo: quo semper ubicunque fue-
 ris, faciem tuam orando uertas, ne te damnent, accusentque alij, quā malī.
 Et si legum populus illam partem orandi renuerit, tu ne sequaris eum. Hāc

b

etenim

Abrahā doctor
a deo constitu-
tus.

Nō sanctū can-
bus dandum.

Tēplū Mecha
conditum ab
Abraham.

Vidit Abrahā
diē Christi, ex-
gauius est.

Pater credēti
Abraham.

Reddit Deus
unicuique secun-
dum opera sua.
Doctrina Iu-
daeorum et Chri-
stianorum op-
ponit friuolū
commentum,
quod librū coe-
litus acceperit.
Id fecerūt Elce-
sai. Euseb. 6.
lib. Eccles. hist.

Cōfessionē si-
dei requirit.

Versus Mecha
spectādo preci-
pit orandū: ut
Iudaei uersus
Hierusalem.

etenim agens iam ueraci noticia tibi monstrata, malis connumeraberis, ipsi tamen filij sui ueritatem agnoscunt, licet eorum plariq; negent. Cauendum quoq; ne sis eorum imitator, qui nunc affirmant, nunc negat. Omnis tamen uersus quamlibet partem orans, quaerendo quod est optimum, deum ex auditorē promerebitur: Licet optimus et ueracissimus orationis aspectus uersus centrum templi Mechæ uertendus est, deo teste. Ut in te quidē meū fructificet uerbum, tuq; bonā sectam exequaris, me solum time: uosq; similiter omnes, quibus de uobis et ipsis prophetam excitauī, qui uobis dicēda gerēdaq; prius uestræ nō subiecta peritiā monstret. P. Ut uos aduocem, meum nomen inuocate, grates referendo, nequaquam negando. Bo. 19
 nūq; sibi per abstinentiā, patientiā, orationes prodesse uelint. Huiusmodi namq; uiris deus inhabitat, illis propitius suā concedens gratiam. Patienter enim colligētes mandatū timoris, et famis ac detrimēti, uitæ, pecuniæq; et arborum, gaudiū metēt, et similiter damno superueniente dicentes: O creator, qui sumus: ad te redituri. Obsequio dei peremptos nemo mortuos existimet, sed illos potissimum uiuos & sanos. Meccham peregrinantes, locū in itinere, cui nomen Acepha, nullatenus adire prætermittant. Omni bonum corde puro proponēti, deus multiplicem remunerationē faciat: mala lingue tibus, bonaq; gerentibus dabit ipse ueniā, cum sit pius, ueniq; largitor. Virtutes itemq; bonum abnegantē, postquā libri sapiētibus illa patefecerint, 20
 deus abhorrebit, et destruet. Mandatis Dei rānum contradicenti, sicq; mortuo, ira dei, & angelorū omnium, ac hominū superueniens, ipsum nunquam impunitum esse permittet: Quem nec deus unquam respiciet. Iurans namq; falsum confunditur: Vtroq; uero iurante, uerum super iudeos transit. P. Creator inquit: Vnus ego creator sum, semper idē pius, et misericors: præter quem non est alius, cuius mirabilia uirtutesq; sapientibus atq; discretis sunt coeli terræq; machina, diei noctisq; uicissitudo, naues aquorea uiris accommodatæ,eductus imbrum torpescētis rigatum, omnium animalum compositio, uenti, & nubes interpolatæ undiq; uenientes, aërem & terram occupantes. Pars hominū nequaquam Deum, sed aliud loco sui co- 30
 lens, et præ cæteris diligens, cū iram Dei perspicit, illā fatetur grauissimam, omnemq; deo uim attribuit, qua plus Deus bonos diligit, diuino quidē iudicio discernente pios ab impijs, sapientes à stultis. Malam sectam assecuti, cum nec pænæ nec ardoris finem sentient, si fas esset redire, sibiq; sectam eligere, primos doctores penitus respuerent. Vos igitur homines comedite sapida bonaq; terræ, non exequētes iniurias diaboli, uobis aduersantis: qui peruersa docens insinuat, ut creatoris prorsus uobis igrarata mentientes imponatis. Hi rogati præcepta diuinitus obseruare, dicunt se nullā non primam suorū sectam executuros. Patres itaq; si stulti ceciq; fuerunt, imitabimini: Eritis igitur uelut surdi, muti, cæci, stulti, ijs cōparabiles qui nil præter 40
 audituū proferūt uel sciunt. Viri boni, deo grati, bona uobis ab illo collata comedite, grates ipsi reddētes, et præ cunctis inuocātes. A morticinjs uero, & porco, et sanguine, et ab animalī quolibet perempto non in creatoris nomine, uos abstipete. Necessitate tamē locouē cogēte, inde quēlibet saturari, nil alias secum inde portantem, minime peccatum censetur. Deus namque pius inde ueniā largitur. Hunc librum à creatore datum contradicenti uim, et pro minimo ducentium uentris ignis indeficiens cibabit, eisque nul-
 lum

Solus deus ti-
 mendus.

Subinde in se
 transfert illud

Deut. 18. &

Act. 7.

Prophetam de
 uobis. & c.

In patientia pos-
 sidebitis ani-
 mas uestras.

Immitatur il-
 lud, Qui perdit
 animam suam,
 inueniet eam.

Matth. 5. Qui
 soluerit mini-
 mum.

False iurantes
 puniuntur.

Vnu deū colen-
 dū ostendit ab
 eius potentia et
 operibus.

Sero sapiēt, qui
 doctores falsos
 audiunt.

Diabolus im-
 postor.

Studi patrum
 emulatores.

Vetita et Le-
 uit. 11. et 21.

Diffusio ex
 necessitate, nō
 ob pecunias.

lum opus proficiet. Qui nec diuinum alloquium in sæculo futuro, nec
 poenæ decrementum accipient: cum sectam malam pro bona, iramque
 Dei pro dilectione sibi comparauerunt, potius errori quam libro cœli
 tus misso consentientes. Versus orientem uel occidentem orationes fun- *Quid beatum*
 dere, minime fideles & ueraces efficit, sed in Deum credere, & alius aduen- *faciat, et bonū.*
 tui sæculi, nec non angelis, & libris, atque prophetis fidem adhibere, pe-
 cuniāque suam beniuole consanguineis suis, orphanis, pauperibus, &
 mendicis hospitum quarentibus, atque captiuis impertire, orationibus in-
 uigilare, Deo debita soluere, uerbis fidem & constantiam habere, hora gra-
 10 ui malum et litem sustentare: Hæc inquam omnia quibus insunt, Deum
 timentes atq; fideles perficiunt. Cædis uindictam æqualem & consimilem *Cædis uindicta*
 quæ multorum uitas protegere, uersus scientes deumq; timentes uobis scripsi
 mus, ut liber scilicet libero, captiuus pro sui simili, foemina pro foemina mor-
 tem subeat: nisi quis pro pecunia cōdonare uolēs, secundū Dei præceptū, le-
 uis homicidæ pacificetur. Aliter aut faciens, malum diuinitus datū incur-
 20 ret. Quilibet item ad interitum accedens, de pecunia sua possessa rem deter-
 minatā atq; scitam familiæ suæ, propinquisue suis ad eleemosynas distinctas
 peragendas inde commendat: quas quilibet eorum postea mutans pecca-
 bit, creatore singulos actus suos diiudicante. P. Si prauitatem derisorum su-
 30 picitur, ipse rem disponens, eos mitigando corrigit, Deo cuncta condona-
 turo. Ieiunium quidem uobis, sicut & prædecessoribus uestris, per quod De-
 um timere uideamini, tempore statuto, certoq; dierum numero, uidelicet
 mense Romodā, in quo liber hic legifer boni maliq; discretius cœlitus est
 datus, iniungimus: Quod quisque unius præter infirmum, & uiatorem
 persoluat. Quod & ipsi postea faciant tempore quolibet. Deus enim man-
 40 suetus et pius, grauiā a uobis nequaquam exigit: qui communiter etiam uo-
 bis nocturnos cum mulieribus coitus, cum abstinentiā huiusmodi tum
 difficilem, tum uobis impossibilem agnoscat, permittit, inde daturus ueni-
 am. Inoleuit quidem diuitibus consuetudo, ut eleemosynis ieiunium redi-
 50 merent. Sed hinc alter comitetur alterum. Vos de me quæstione facta, me
 propinquum orantibus responsurum, iustisq; præmia facturum affirmate.
 Inuocantes quoque meis obediēter præceptis respondeant, ne deuius er-
 ror eos abducatur. In templis nullus sit cum mulieribus coitus. Die tota ie-
 iunantes, nocte ieiunium soluite, tūc comedentes & bibētes quantū libue-
 rit, ferē ad principium horæ, quæ solis ortum antecedit. Hos terminos a
 60 Deo constitutos nemo transgrediatur. Ex mendacijs, uel pro causis agen-
 dis, iudicijsue dandis uictum acquirere, pecuniā sumendo nolite. Inter-
 rogati de lunatiōibus, docete illas hominī cum modo statutas, cum per eas
 tempora peregrinationis atque ieiunij discernantur: In quibus summē *Contra calum-*
 70 nitendum, ut Deum timere atque diligere uideamini. Hostes atque pū- *nias, et rabulas*
 gnaces Dei præcepto dilectioneq; expugnatē et interficite, & a locis unde *forēses.*
 uos proiecerint eijcite. Infestatio namq; seditioq; pugna plusquam cædes *Temporis*
 officiant. Apud Meccham tamen nemo uobis superueniens hostis perima- *observatio.*
 80 tur. Tunc autem cædem promeretur. Solus domorū ingressus per portas. *Bella gerere,*
 nō retrorsum, non collateraliter, iustus atq; bonus cēsetur. P. Hostibus sicut *deo gratum. O*
 & cæteris ad Deum redeuntibus, ipse pius prebet ueniam, uelut peccatū & *spiritum san-*
 90 multum mense libertatis & quietis, in anni succedentis mense consimili ue- *guinarium, qui*
 niam *mendax et ho-*
mida fuit
ab initio.

Seueritas in-
dictorum.
Peregrinatio-
nes ad loca re-
ligiosa.

nam meruit. De facientibus illicita fiat iudicium. Inferentem uobis in-
iurias atque molestias, cum similibus poenis afficite. Pecunias uestras pro-
pter Deum in peregrinationibus expendite, non desperantes: nec redea-
tis, nisi primum peractis omnibus, pro facultate uestra, peregrinationi
conuenientibus, nisi timoris locus impediatur. Omnia complere studens,
cum Deus grauiter & exquisitè perfectionem affectet, pro modo suae fa-
cultatis operetur: Impotens autem in itinere tres, & post reditum septem,
sicque decem dies ieiunet: quem scilicet peregrinantem sua mulier non
comitatur. Caput dolens, & aegrotus, suum eleemosynis ieiunium perfol-
uat. Peregrinari proponens, facta praua, malasque cogitationes prorsus
abiciat, nec aliquam controuersiam agat. Omnes actus bonos deus annu-
merat: cuius timor, fames est atque sterilitas. Huius abstinentiae peregrina-
tionisq; tempus menses statuti metiuntur. Omnes sapientes uitae perti-
mescant, a quo sibi necessaria petere non uerecundentur. A peregrinatio-
nibus quoque redeunt, & repatriati, me dominum inuocent, suorum pec-
caminum ueniam postulant: cum sim pius, ueniatq; dator: Sectam bo-
nam eos edocens, qui prius prauam atque peruersam secuti sunt, omni-
busq; peractis me, quantum patres suos, plusue diligentes, honorificent.

Imò ex toto
corde, tota ani-
ma, &c.

Quidam enim solum in hoc saeculo suo ditari uoto precantur, in alio nil
boni sumpturi: Discretiores in utroque, suo uoto bonoq; perfrui, nec ali-
quibus poenis opprimi, suppliciter Deum exorantes postulāt. Horū Deus
ex auditor, operumq; suorum denominator, merita multipliciter retribuit.

Alterū exēplar
hic apponit
Azoara III.
Falsi fratres.

Les peregrinationis ab ipso dispositos si quis prius posteriusue perbi-
dum incœperit, nequaquam inde reus existit, si Deum timeat, uelut
ad ipsum rediturus. Plures eloquiū melliflui, quorum uox cordi nō conso-
nat, Deū sui cordis testem aduocāt, cum ipsi tamē perniciem, gentiq; flagi-
tium, fructibusq; pestem inducere nitantur. Hi tales gehennae puteo poenis
undiq; uexati sepeliuntur. Obsequio diuino deiq; dilectione mortem sub-
euntibus, diuina pietas gaudia praebens superuenit. Viri boni, pacem inui-
cem diligite, errorem diaboli uobis aduersantis euitantes. Seducti quidem
& errantes post nostrorum traditionem praeceptorum, Deum pium obse-
crando sperantes ueniā adipiscuntur. Creatoris, nec nō & angelorum in nu-
bibus aduentum, singuli simpliciter expectent: ad quē omniū fiet reditus.

Iudiciū nouissi-
mum.

Filios Israël de praeceptorū nostrorum atq; uirtutum quantitate, numeroq;
percunctari uelitis. Ius moremque bonū agnitum permittans, Deum graue
atq; difficilē inueniet. Incredulis atq; malis hic à deo uitae uenustate, iocun-
ditateq;, quibus & boni ridiculo sunt, ditatis, Deū timentes die iudicii pra-
cellunt: quādo Deus quos uoluerit, innumeris bonis ditabit. P. Humano
generi toti prius unī genti prophetas mittens, ut ei fidem & spē intimaret,
eisdem libris ueracibus boni maliq; discretiuis instruxit. Quibus iam man-
data iusta cognoscentibus, & nō alijs, lis atq; dissensio nō mediocris incide-
runt, eorūq; per sic & nō sic esse, discretorū, quibus sibi placitis Deus de in-
ceps uiam rectā ostendit. Vnde uobis aditum in paradysum patere putastis,
cū uestri praedecessores multa gerendo bona, plurima mala perpeSSI sunt:
quousq; propheta uirisq; bonis cū eo uindicē querentibus intīmatum est,
uindicā propinquā esse. Perscrutantibus, quid expendāt: ut profint paren-
tibus, propinquis & orphanis dicito. Quicquid boni feceritis, creator agno-
scet.

fecit. Litium a cū uobis, licet nolentibus, qui multa uobis utilia negligitis, Deum bella in-
 plura nociua diligitis, cuius rei Deus est cognitor, nos uobis iniunximus, iunxit suo po-
 In mensibus etiam libertatis & quietis pugnam ingredi, maxime tamen co- pulo. Iusta qui-
 tra non inuocantes Deum, iustum est & utile: sed Mecha quosquā eicere, de. At rursum
 grauissimum est Deo, Guerra namque plus quam cades officit. A tua lege i- dicit: Non occi-
 dissidentes, abiq; intermissione tuæ genti bellū inferent, usquequo eam ad des.
 suā legem si possibile sit cōuertant. Tuam autem propter aliam mutans, & † Que igitur
 in ea manens, hic & in alio sæculo reus igne indeficiente peribit. Viri bo- pax & cōiun-
 ni, Deum timentes, & in eius nomine pugnantes, spe diuina corroborent, ctio inter Chri-
 10 Deum etenim pius atq; propicius ueniam eis præbebit. Sciscitantibus de ui- stianos et Ma-
 no, scasis, talis, & aleis, & huiusmodi, dic, peccatum maximum esse huius- chumetistas?
 modi posum & ludum: Licet tamen dulcescant hominibus, tum utilitatem Ludus illibera-
 ferant hæc peccatorum materies, peccata tamē nociua sunt. Quærentibus, lis, et uini pocu-
 quid expendent: dic, bona dei. Tu taliter huius futurūq; sæculi noticia per lū prohibetur.
 Deum instructus, persuade quærentibus de orphanis, ut eisdem beneficiat, Visitate pupil-
 & subleuent, eosq; sibi fratres efficiat, Sin aut, tantā illis Deus egestatem & los et uiduas in
 inopiā ingeret, si sibi placuerit, cuius uoluntati nulla resistere queunt, quod tribulatione ip-
 nec sibi, nec alijs prodesse poterunt. Bene operantes, etiam ab alijs ipsemet sorum. Iacob.
 20 ris alterius legis nubere permittatis, nisi post eorum ad uestrā legem cōuer- Matrimonium
 sione facta. Homo namq; legalis præcellit ex lege quamuis placidissimo sit inter confor-
 cum illius ad ignem omnis gressus intendat. Deus autem hominibus per- tes religionis.
 suadens, ut sibi caueant, ad paradysum euocat. Menstruatas item nemo tan Deut. 7. &c.
 gat, nisi prius mundatas. Res namque munda deo placet. P. Mulieres uo- Abstinentium
 bis subiectas penitus pro modo uestro, ubicunque uolueritis, parate, * De a menstrua-
 um timentes, ad quem omnium fit reditus, qui bonis præmia, malis crucia Leuit. 18.
 tus tribuit. Vestris animabus utiles estote, nec per ipsum nominaue sua hic locus a no-
 singulis negotijs iurate: cum ipse sit omnium auditor & cognitor. In illis stris tortus est,
 quidem solis sacramentis, quibus falsitas corde firmatur, Deus appositus quasi nefaria
 30 læsionem contrahit. Mulieres a maritis relicte, nemini nisi prius quatuor permittat, quæ
 peractis mensibus nubant, quos maritis uolentibus renubere bonum est, adiciat, Deum
 Sin autem, Deus audit & uidet, Non nubant etiam aliquæ relicte, nisi pri- timentes, etc.
 us emundatis tribus mensuruis. Vultuæ conceptus nullatenus (Deum ti- Nō assumenda
 mete) negetur maritis, etiam si placuerit. Ipsi namque præsumt mulieribus, nomen Dei in-
 Secundo derelictæ nubant, potius quam cæteris. Tertio uero speretæ, nequa uanum.
 quā, usquequo maritis alijs nupserint, & ab illis relicte fuerint. Tunc autem Diuortium.
 ipsæ uolentes, prioribus maritis antè bene reconcilientur, aut nullis coacte Deut. 24. ali-
 uiribus honeste dimittantur. Aliquid primo datum illis auferre, nefas est, ter. etc.
 & inhonestum. Mulieres fugam præparantes, marito nolente, redimant. Vxor debitum
 40 tur ab ipso, non tamen propter iram uel odium, ne diuinam iram merean- reddat marito,
 tur. Diuina præcepta minime cum ridiculo suscipientes, bonorum uobis etc. 1. Cor. 7.
 a Deo datorum, librorumq; coelitus missorum, castigati, Deumq; timen- Vxores persue-
 tes, & eum omnia scire, credentes, recordemini: uestrisq; mulieribus reli- gæ reducenda.
 ctis, cū terminus nubendi uenerit, nullā uim inferatis: quin p uelle suo cui- Educatio pro-
 libet nubant. Vobis etenim, licet inscjs, hoc optimū esse Deus agnoscit. P. lis.
 Mulieres per biennium suos infantes nutrire, & a patribus, uel ab eis qui-
 bus pecunia sua commendatur, uictui uestituiq; necessaria determinata lis.

fuscipere, ius æquum exigit: sic tamen, ut nec pater nec mater damnum seu periculum subeat, deo nemini, quod est impossibile, præcipiente. Fas est item, aliam altricem aduocare, sed cum præmijs sui determinatione manifesta. Mulieres suis maritis mortuis, nemini nisi post IIII. menses, decemque dies, nubant. Hocq; deinceps pro uelle suo faciant. Igitur absque molestia & impedimento, permittatis eas sua corpora adaptare, atque pollire, simul & nubere: quas uelle uobis coniugio uincire, nec uox uestra promat, nec cogitatio perpendat, usquequo termino peracto manifeste notificetis. Deo namque placet res manifesta & determinata, qui cogitationes omnes dignoscit. Eisdem item annum à maritis sumptum, ut domos post mortem eorum non egrediantur, accipientibus, minimè licet exeant, molesti sitis: cum Deus huius culpæ uindex existat. Eadem etiam, coram bonis uiris pecuniam determinatam accipiant. Repudium sponсарum ante tactum suum neminem aggrauet. Quisque namque maritus suæ sic relicta, pro facultate sua rem determinatam, uidelicet dotis suæ medium, nisi patre uel præsidente mulieri condonare uolente, quod Deo teste melius est, persoluet, nec firmati fœderis immemor esse debet. Orationes, maximeq; mediam prætermittere, summe cauendum. Fiant igitur ubique more consueti, secundum dogma nostrum, nisi timoris locus impediat. Quo contingente, pedes pede, miles equo fundat orationes: Ita uos Deus docet suorum præceptorum peritiā. P. Nonne qualiter Deus ipse millenis uiris pro timore mortis domos suas egredientibus, inquit: Moriamini, nouistis. Et eosdem deinceps ille semper pius in homines, licet ingratos, reuiuificauit: In honore creatoris cuncta scientis, & audientis, sibi que seruiuentibus multiplicem remunerationem agentis, qui sumit & donat, & ad quem omnium sit reditus, certamina perficite. Vobis quidem notum extimo, qualiter populus filiorum Israël, Moysis uidelicet posteritas, à propheta suo regem, sub quo lites Iudæi nomine faceret, postulauit. Ille uero respondens, inquit: Vos certamen postulantes, forsan si præceperimus, non agitis. Illi inquit: Nos è domibus nostris atque prole propulsi, quomodo pro Dei nomine non pugnabimus? Bellum tamen iniunctum omnes, præter admodum paucos, recusabant, malosque Deus agnoscit, propheta quidem dicente: Regem uobis Deus Saulem constituit. Indignati sunt dicentes: Ille quare rex noster efficietur, cum nec ipse pecuniosus diuesue sit, nec nobis meritis coæquetur? Propheta inquit: Deus suos honores & dignitates dans cui uult, illi corporis immensitatem, & cordis amplitudinem conferens, eum super uos exaltauit. Cuius rei uobis signum sit & argumentum, quod ipse cum arca, ubi repositæ sunt diuinæ uirtutis reliquæ, Moysis & Aaron, legiferæ tabulæ scilicet, & uirga ad nos ueniat, angelis afferentibus arcam, quod mirabile uirtuosumq; Deum timentibus apparebit. Saul igitur sic accedens cum exercitibus, inquit: Vos riuos deo docente uisuri, nihil inde nisi quantum manus semel hauserit, gustetis: quod quilibet transgrediens, mei iuris esse desistat. Omnes tamen præter paucos præceptum potando transgressi sunt. Illis quidem, suisq; scilicet non potis, riuos transgressis, de posse suo contra Goliath exercitumq; suum dubitantibus, uiri boni, scientes se ad creatorem redituros, inquit: imminere exercitus: paruissimi deo præside corroborati, maximos uicerunt funditus.

Deu

Nuptie iteru-
m mortuis ma-
ritis.

Repudium.

Orationes non
sunt omittendæ.

Ad bella insti-
gat, ut solct.

1. Reg. 1. Histo-
ria perperam ex-
posita.

1. Reg. 12.

Videtur Ge-
dionis historia
admiscere. Lu-
dic. 7.

1. Re. 18. aliter
narratur hic.

Deus enim semper abstinentibus & induratis suffragium præstat. Goliath itaque suo cum exercitu comminus aspicientes, Deum adiutorem contra malos homines, & datorem fortitudinis atque constantiæ supplici uoto precantur: sicque uictores facti sunt, Dauidque Goliath peremptori deus honorem, & regnum, rerumque noticiam, omneque magisterium pro uelle suo tribuit. Tali quidem ratione, nisi deus alium alij resistere, litemque fieri iuberet, terra frequentatione cultusque carent. Tibi, qui es unus prophetarum, has uirtutes, deique signa patefacio.

10 **O**mnium prophetarum alio super alium per me sublimato, & eorum quibusdam cum Deo locutis, Christo Mariæ filio animam nostram proprie conferentes, uim atque uirtutem præ ceteris præbuimus. Deo quidem prohibente, seu uirtutibus prius agnitis, nulla lis atque controuersia inciderent: cum nunc omnes dissentiant. Unus namque sua credit, alius minime: nec omnes bonam legem imitantur. Viri boni, de meis bonis uobis commendatis, priusquam dies ueniat, qua nec emptio, nec accommodatio, nec amici beneficium proficit, expendite, meisque præceptis parete. Increduli namque maximis poenis affligentur. Ego quidem solus Deus uiuus, & uerus creator, præter quem non est alius, edico, quatinus surgatis, nec uobis sopitio, seu somnus irrepit. Dei sunt uniuersa cæli & terræ: sine cuius uelle quis 20 cuiusquam orator erit? Ipse scit manibus insitum, posteriusque. De cuius sapientia cælum & terram comprehendite, cunctis incomprehensibili, nemo quicquam assequitur, nisi munere dei uelleque suo. Vim nequaquam propter legem inferas, cum recta prauaque uia patefacta sint. Non credens in idola, sed in creatorem, mandatis dei sapientis, & audientis, & omnibus eum adorantibus propitius, parce, & e tenebris in lucem perducitur. Incredulus autem, e contrario distrahitur, igni perpetuo deputandus. Nonne nouistis, Abraham a deo regis constituti, cum quodam alio de Deo disputationem? Cum enim Abraham dixisset, deum mortificare & uiuificare, ostentabat & alius se similiter facere posse. Abraham uero dicente, 30 solem ab oriente in occidentem solo Deo faciente rotari: alius ille stupidus obtulit. Accepistis item, qualiter quidam per uillam desertam transiens, & querens, an eam Deus unquam reedificaret? morti centum annorum spacio deo iubente succubuit: Qui uita restitutus, & a Deo rogatus, an accubitus illic spaciū nosset? inquit, Per diem, uel diei portionem. Cui Deus ait, Imò per centum annos, cibumque tuum absque detrimento uitioque, similiter & alium aspiciens, & qualiter ossa connexionem carneumque tegimen sumant, agnoscens, hæc mirabilia uirtutesque gentibus prædica. Ille quidem Deum omnipotentem esse se scire deum confessus est, Abraham rursum Deum deprecanti, ut eum qualiter mortuos reuiuificaret, edoceret. 40 inquit Deus: Nonne credis adhuc? Respondit, Ita: Sed cor meum firmum constansque fieri postulo. Dixit deus: Aues quatuor membratim incide, & per montes uarios portiones dissipa, uocataque cito uenient, scitoque Deum incomprehensibilem & sapientem esse. Sua pro deo distribuens, grano septem spicas, quarum singulae centum obtinent grana, emittenti similis existit. Deus cum sit potens & sapiens, atque benignus, cui uult, duplicat. P. Expendentes pecuniam suam in itinere Dei, absque omni ostentatione, indubitanter cum Deo manebunt. Alio

Perseuerantiā commendat. Precibus & uirtute nunciatur.

Alterū exemplar hic ponit Azoara IIII. Christo prophetarū excellentissimo animæ dei collata. Cur igitur negas filiū Dei? Beneficentia.

Vnus deus uerus, uiuus, omnium conditor, omniscius, inperuestigabilis sapientia. Nemo ui cogendus ad religionem. At quoties tui oblitus Machumet, iubes contrarium? Fabule Iudaice de Abraham.

Resurrectio per fabulas hinc adstruitur. Alibi solidas rationes ponit de uina uirtutis.

Exoneratur Domino, qui miseretur pauperis. Id granum similitudine ostendit.

quin scitum atque benignum, muneri cum ostentatione præualeat: Cum sit Deus copiosissimus & mitissimus, expers iracundiæ. Igitur uiri boni, uestras eleemosynas ostendendo ne perdatis. Sua namq; distribuens, ut sciant homines, nec deum die iudicii postulans adiutorem, terræ lapidosæ puluere pauco coopertæ supernè comparatur: cui pluuia superueniente, nil nisi lapidis remanet. Substantiam uero suam propter Deum dissipantes, & in bono perseverantes, grano loco sterili seminato, unde superueniens imber immensus quadruplum, imber uero paruus minus educit, conferuntur. Deus omnia facta tam bonorum quam malorum remunerat. Quis perpulchrum hortum habens, in quo sint palmæ, & uites, subrusq; fluentes aquæ, & arborum genus omne, ipseq; senex pater infantum pauperū, ignis omnia consumentis super aduentum quarent. Huius diuini dogmatis, cogitationum uestrarum prouidi, memores estote, et eleemosynas de meliori tum pecuniæ lucro tum terræ productu uestro: nequaquam autem de acquisitis iniuste. Huiusmodi namq; munera deus non curat. Satanas autem inuenat, ut aut nulla, timentes egestatem, aut iniusta distribuatis, & nefanda faciatis. Deus quidem ueniam & largitatem, atq; sapientiam iniungit: qui quandoq; discretionē cui uult optimum munus efficit, quod nemonisi sensatus, & nequaquam inanis cerebri percipit. Eleemosynas palam facere, bonum censetur: clam uero, melius. Et hoc peccata tollit. Deus namq; secretorum cognitor, omnium iudex, beneficium omne factum seu propositum agnoscit. Mali uero suffragio carebunt. P. Meum quidem est, nequaquam tuum, uias rectas cui uoluerō, patefacere. De bono uobis commissō, uestris proficientes animabus, eleemosynas facite singuli. Deus enim singulis suas reddet, neminiq; malū faciet ipse. Maxime tamen illis benefacite pauperibus, qui uno loco morantes, & pro uerecundia nil postulant, diuitibus uel sibi suisq; sufficientibus qualitercunq; connumerantur. Hoc enim summe deo placet. Generaliter quidem substantiam suam die noctuq; palam & clam in Dei nomine distribuētes, diuinam misericordiam allequantur, nec hic, nec in alio sæculo timorem habituri. De scenore uiuentes, non nisi quasi dæmoniāci resurgent, cum ipsi scenerare, quod deus nefas & illicitum statuit, licitis annectant, dicentes scenus esse, qualis est mercatura. Linquens peccatum, & poenitens, factum præteritum deletum & ad nihilum redactum extimet; regrediens autem, & reincidentens, ignem perpetuum sine termino sentiet. Hunc etenim, sicut & omnem incredulum ac peccatorem, Deus abhorrens, deprimit. Eleemosynarios qui semper & beneficos omnes, quales sunt credentes, & orationibus insistentes, ac Deo debita perfoluentes, sua dilectione summoq; bono dicit. Boni itaque uiri, Deum timete, & scenerare prætermittite. Sin autem, iram & odium Dei atque prophetæ sustinebitis. A scenore rediens, capitale scenus accipiat: nihil quidem ex alieno, nec alij de suo debitore perfoluere nequeunte suā possibilitatem expectet, & eleemosynas agat. Hoc enim sibi commodius est, atq; melius. Diem uestri reditis ad Deum, qua quisque secundum modum atq; mensurā suorum operū, Deo nemini malū faciente, suscipiet, timete. Emptioibus ad terminū factis adsit scriba fidelis, et Deū timens, qui nihil addat seu minuat, nec quid falsitatis immisceat. Et si bene promere nescius & infacundus fuerit, alius ueridicus pro eo dicat. Sinq; duo

*Similitudo non
in scita.*

*Deus unicuiq;
secundū opera
sua repondit.*

*Deus uolens in
dicū, odit rapi
nā, etiā in holo
causto. Esa. 61.*

*Eleemosyne
occulte melio
res.*

*Eleemosynis re
dimuntur pec
cata. Dan. 4.*

*Deus ueritatē
reuelat solus.*

*Verecūdis ino
pibus præcipue
succurrendum.*

*Contra usuras.
Deu. 23. Exec.
28. Psal. 14. etc.*

*Poenitentibus
cōdonatur pec
cata: quod sepe
dicit, causam
autem ignorat:
nempe Christi
seruatoris mor
tem.*

*Cūctæ que sūt
adducet Deus
in iudiciū, etc.*

Eccles. 12.

*Emptiois tabu
la quomodo
fiant.*

duo uiri testes, uel unus uir duæq; mulieres idoneæ, ut alteram immemorem altera reducat ad memoriam. Diligenter quidem hoc intuentum, ut omnibus mercationibus ad terminum factis, aliter non semper est necesse, testes atque scriptor adhibeantur; ut nulla lis sit, aut controuersia de re ipsa uel termino breui seu longo oriatur. Sed si scriptorem uelut in itinere reperiri sit impossibile, pignus sumatur. Quod si alter alterius fidei mercaturam commiserit, debitori summe cauendum est, si Deum timeat, ne dolum aliquem seu molestiam inde faciat creditori. Testimonium nullatenus negetur, cum hoc magnum peccatum sit, Et Deus, cuius sunt uniuersa cœlestia atque terrestria, omnia occulta perspicit, & omnia librat æquanimiter, tam corde retenta, quam uoce patefacta, ijs ueniam & bonum, ijs malum pro uelle suo discreto conferens, super omnia potens. Testes atque scriptorem nemo lædat, nec eis molestiam inferat: Sin autem, summe Deum offenderet. P. Libro sibi cœlitus missō propheta fidem adhibuit, Sicque boni uiri cuncti crediderunt in Deum, & suis angelis ac libris atque prophetis consenserunt. Inter prophetas discutere nemo præsumat. Quorum hic habetur sermo: O Deus, nos ad te redituri, tuum audientes præceptum paruimus, ueniam expectando, & precando, ne uindictam de obliuione uel errore nostro sumas, uel nobis me antecessoribus nostris tuam iram immitas, seu nostris humeris intollerabile quicquā imponas: cum tuū sit, a nemine quicquā nisi secundū uires suas exigere, & singulis secundum opera sua facere, Tu Deus esto nobis misericors atq; propicius, ueniqueq; dator, qui es dominus noster, & nos a malis hominibus protege, & contra seditiosos auxiliare.

AZOARA V.

† Deus pius atq; misericors, scilicet uiuus, & altissimus, præter quem nō est alius: qui prius testamentū, deinceps Euangelium rectas uias hominibus tradidit: postremū librū ueracissimū * uidelicet Alfurcā uestre legis confirmatorē uobis desuper præbuit. Isteq; cōtinet uerba quedā firmissima, & infringibilia, quæ sunt libri scilicet mater ac materia: quædā uero contraria, quæ nutantis peruersiq; cordis homines ad cōtrouersia cæteris inferendam, & ad expositionis suæ notitiā exequuntur. Expositio uero sua soli Deo et sapientissimis, qui toti libro credentes totū a Deo datū esse testantur, cuius nulli nisi sapientes memores existant, patet. Increduli quidē, & huic libro cōtradictes, cruciatus grauissimos, & omnimodas angustias patientur, altissimo Deo uindictæ: cuius sapientiæ nulla sunt incomprehensibilia, qui uulua conceptum prout uult, cuiuslibet similē operatur. Ille igit post legē suā rectā a se nobis intimatā, cū sit omnium bonorū largitor, omnium gentium congregator, illa die post certum a Deo terminū propositum uentura, qua nec proles, nec pecunia, nec eloquiū prodesse quibit, animos nostros infirmari, multariue nō patiatur. P. Per Pharaonis suæq; gentis & priorū etiam mandatis Dei contradicentium exitium, diuinamq; uindictā, & per miraculū etiā factū in illis duobus exercitibus, quorū alter Deo seruēs, alterum Deo cōtrarium quadruplum uisu iuuante uicīt. Increduli diuinā gratitatem atq; uindictā pertimescere, & ad fidem cōuerti, & tuq; nunc parere præcepto deberent. Mulierum coitus, & filiorum amplexus, & auri argentiq; pondus innumerum, uel equos bonos, ac pecora simul & agriculturā, quæ cuncta secularia sunt, quibus meliora Deus timentibus eū pollicetur, qd prodest, etc.

paradi-

Testes.

Pignus.

Depositum.

Testimonia.

Imo spiritus prophetarum probandi sunt.

Deut. 18. 6.

Matth. 24.

1. Ioan. 4.

Præcepta Dei uiribus humanis præstari posse, subinde dicit cum Pe-

lagio.

In Arabico incipit, In nomine dei pij & misericordis.

* Testamentū quidē seu lex et propheta cum Euangelio per omnia cōgruunt: aliphurcā autē iste non item.

Pharaonis uisione inuitat, ut ipsi credatur.

Tēporaria bona minime beatū faciūt. Lu. 8. qd prodest, etc.

paradisum scilicet, ubi perseverantes sponsas decentissimas, deique dilectione omnia uideritis habebunt, plures uelut summe decora gaudere assequi. Cre-
Bona opera, quae felicitate paradisi conferunt. dentes quidem in Deum, peccaminumque suorum ueniam postulantes & ab ignis feruore liberationem, abstinentes, & ueraces, orationibus insistentes, & elemosynarii, deo teste, & angelis atque scientibus, qui unum solum deum incomprahensibilem & sapientem creatorem esse fatentur: coram quo nulla lex perhibetur, nisi tantum sese totos, suaque negotia deo uouentium, paradisi gaudio perficiuntur. Contradictentium autem, seu non credentium Dei praeceptis, deus ipse iudex facta sua conferens existit. Si quis tecum de-
Non discepta dum cum incredulis. ceptare noluerit, dic te faciem tuam ad deum eiusque sequaces conuertisse, quid agendo tam legem scientes, quam illiterati bonam legem sequentur. Sin autem, tuum est mea praecepta gentibus, solummodo patefacere. In-
Prophetarum et iustorum occisores puniuntur grauissime. creduli, & propheticae, & iustorum quorumlibet interfectores, in hoc seculo contemptibiles, & in alio perpetue damnandi, poenam grauissimam tororis atque iudicis expertes subibunt. Partium libellatoribus ad librum ascitis, ut inter eos iudicium discretionem praebeat, quidam eorum renu-
Purgatorium. ferre ut in uenaeo. unt: Quorum haec est sententia, quod ignem gehennae non nisi numero dierum praeterminato sentient, & ad diem ueritatis quilibet accedens, operum suorum mercedem accipiet deo iudice nociuo nemini. Tu quidem gentes edoce, quod deus imperii dator, rex regum & potestatum poten-
Infida igitur cum Machumetis amicitia. tes deprimens, pauperes eleuans, cum in ipseus potentis manu sint omnia, diei noctisque continuator, uitae dator, cui uult dona facit innumera. Ne-
Machumetum sequentes bona consequuntur. Christi genus. mo uir bonus incredulum amicum loco boni, nisi pro timore solo suscipiat. Hoc igitur summe cauendum, cum ex hoc multam offensionem contrahat deus, aequae secreta deus & uoce prolata, & quae quae coeli terrae que condita noscens, die qua cuique sua respondebunt opera, omnis malus sui suorum factorum intercapedinem atque distantiam esse plurimum uellet, deumque simul abesse: cum ipse tamen singulis benefaciat. P. Deum diligentes me sequentur, sicque diuinam dilectionem, peccaminumque ueniam a Deo pio ueniae datore consequentur. In deum itaque credentes, prophetae
Mariae natales. credite, nisi deitatis amore carere studeatis. Adam, ac Noe, & Abraham, illiusque posteritatem, & Ioachim, alios scilicet aliorum filios deus elegit, & super omnem gentem extulit. Mulier Ioachim se grauidam sentiens in-
Maria in domo Zachariae educata, nimirum iuxta fabulas pseudochristianorum apocryphas. quit, Tibi uentris mei conceptum Deus omnium creator uouens, ipsum tibi soli supplicem, seruientem deuote postulo colligere digneris. Cum natam autem peperisset, eique nomen Maria posuisset, deum testem sexus sui par-
Ioannes baptista. tus aduocans inquit: Natam meam, suamque prolem, tuo penitus obsequio deuotos, a tentationibus et insidijs diaboli protege. Hoc matris uotum de-
 us benigne suscipiens, natam suam crementum optimum, corque firmissimum praeiungit. Hanc Zacharias in domum suam atque tutelam suscipiens, quoties
 ut orationes funderet, ad altare processit, fructus optimos intempestiuos
 super ea inuenit. Quae ab ipso quaesita, unde sumeret, inquit, a Deo, qui cui
 uult, dona facit innumera. Zachariae deinceps diu ut filium sibi gratum
 & honorificum tribueret, deprecanti, cum orationes ad altare coram deo
 funderet, angeli responderunt: Deus uestrae petitioni satisfaciens, optimoque
 nuncio laetificans, filium permittit Ioannem, confirmantem uerbum dei. Eritque
 uir bonus, uirgo perseverans, magnusque propheta, Zacharias inquit, Cum sim
 senex,

senex, mulierque mea sterilis, quomodo prolem creator faciam? Inquiunt angeli: Deo nihil est impossibile. P. Zacharie poenitenti, sibique difficile quid imponi postulasti, triduanam taciturnitatem nisi lignis tantum cum hominibus, et diuinam inuocationem, precisque studiū sero manesq; Deus iniunxit. Angeli rursum Mariam alloquentes inquirunt: O Maria, omnibus uiris et mulieribus et mundior atque lotior, soli Deo perseveranter studēs, ipsum cum humilibus et genualibus Deo flectentibus adora. Tibi, quæ nequaquam in terras sortes proijcientibus & curiosa agentibus, quis Mariæ custos efficeretur, hæc arcana secretissima committo. Angelis dicentibus, O Maria tibi summi nunciū gaudiū cum uerbo dei, cuius nomen est Christus Iesus filius Mariæ, qui est facies omnium gentium hoc sæculoque futuro, senes, et infantulos cunabulas seruantes conueniens, præsens, sapiens, uir optimus ab uniuersitatis creatore mittitur. Respondet illa: O Deus, cum uirum non tetigi, filium quomodo concipiam? Inquiunt angeli: Deo nihil occurrit impossibile, omnia prout uult operanti: cuius mandatum omne suum placere perficit; Ipseque filium tuum cum diuina uirtute uenientem, librum legiserum, omnisque magisterij peritiam, & testamentum ac euangelium, mandatumque filiis Israël edocebit. Ille namque formis uolatilium luteis à se compolitris insufflans uolatile faciet: cæcos & mutos curabit: morpheaticos atque leprosos emundabit: mortuos creatore cooperante uiuificabit: quidque comestui, quidue dispositioni deputatum sit, propalabit. Quæ cuncta in deum à credentibus miracula censentur. Vetus testamentum confirmabit: quedam tamen prius prohibita licitis annumerabit, seque cum diuina uirtute, potentiaque uenisse patefaciens inquit: Timentes Deum me sequamini. Deus enim mei uestrique dominus est: Quem adorantes, recto procedetis tramite. P. Sciens Iesus eos in sua incredulitate obstinaces manere, inquit: Quis in Dei nomine me sequetur? Viri quidem albis induti uestibus respondentes, dixerunt: Nos in Dei nomine te sequentes, in Deum credimus, te teste, dixeruntque, O creator nos huic libro fidem adhibentes, legatumque tuum imitantes, fidelibus atque credulis adscribe. Fraudulenti uero, eum decipere nitentes, ab ipso uelut à callidior potius delusi sunt. Quem creator taliter affatus est: Ego tuam ad me reducens animam, & exaltans, & ab incredulis te liberans, eos qui te secuti sunt, eisque tuo uerbo non crediderunt, usque ad diem publicæ resurrectionis, supponam, & tunc ad me tuo reditu factio, controuersiam tuam atque litem discutiam, & incredulos omni uindice tuorūque carentes summis cruciatibus hic seculoque futuro profligam. Fidelibus quidem & beneficientibus merita sua cum gaudio perpetuo conferam, malos atque flagitiosos perhorrescens. De uirtutibus atque iusticijs Iesu, quodammodo gerentis Adæ similitudinem, ista tibi reuelare decreuimus. Adæ quidem de terra plasmando Deus inquit, Fiat, & factus est. Tum quidem dubitans & incredulus, ut qui nunc hoc asserit, nunc renuit, cum habueris firmum, sic nullatenus esse uelis. Etsi quis rationationem huius rei & controuersiam post hanc scientia tibi desuper traditam inire uoluerit, dic filiis uestris & uiris mulieribusque similiter aduocatis, eorum uestrique singulis mendacio consentientibus anathema iramque dei iniungamus. P. Creatorem non nisi solum unum incomprehensibilem, et sapientem, ueracissimum perhibet sermo,

Deprauat hi-

storia Luca 1.

Iesus Christus

facies omnium

gentium. Gē. 49.

expectatio. 22

Esa. 11. spera-

bunt in eo.

Zach. 3. super

lapide unū sep-

te oculi. Nocte

nete boni uiri

Saraceni, et fa-

cile concordiā

tegrabimus.

Matth. 1. histo-

ria inter po-

lata hic.

Nania confi-

dorum mira-

culorum, ut ele-

uetur fides ijs,

quibus declara-

tuse filius dei.

Non uenit sol-

uere legem sed

implere.

Ascendo ad pa-

trem meum &

patre uestrum.

Alluditur ad il-

la que sunt in

Apocal. 3. 4. 7.

Similitudo A-

dæ et Christi,

non Paulino

more tractata.

Anathemate

feriuntur, qui

non de Chri-

sto sentiunt iux-

ta Mahumetis

opinionem.

sermo, præter quem non est alius. Cuius si quis uerbum quidpiam mutans incredulus extiterit, deū agnoscentem uiolentos et flagitiosos iudicem habebit. Vos uiri leges scientes, huius sermonis factores, ut unus idemque sermo sit omnium nostrum, constanter estote: ut nos non nisi deum unum participem carentem adoremus, nec uestri quis alius quasi uerbum dei constituat. Illis autem hoc facere renuentibus dic, quod nos in deū credimus. Testes esto te uiri legum: Cur uestre ratiocinationis & sectæ firmamentum ex Abraham illicitis? cum testamentum, nec non & euangelium post ipsum traditum fuerit, affirmantes quod nescitis. Ipse quidem nec Iudeus nec Christianus, sed uir dei & non incredulus uiuit, eiusque sequaces uiri præelecti. Hic quidem propheta, eiusque sequax, omnesque credentes in deum, ut uiri boni Dei sunt: secundum uelle uero quorundam gentium legi subiacentium, erroris cæci ut uiuentes. Sed licet ipsi nesciant, animas suas solum error abducit. Viri legis, cur Dei præceptis agnitis non creditis? Cur scientes ueritatem taceatis? Pars gentium legis inquit, præceptis traditis bonis uiris per diem portionem credite: completoque die, usquequo conuertantur, negate. Et nemini nisi legem uestram sequenti credentes dicite, omnes uias cuiuslibet a deo traditas, cum ille sit benignus atque sapiens, optimas existere: qui sibi dilectis propicius atque misericors, munera pro uelle suo maxima facit. Sunt quidam legi subditi, qui auri talentum sibi commendatum optime reddunt, quidam uero solidum commissum abnegant, de poststante se minime curare dicentes, et de Deo scienter mentiētes. Sermonem firmum et constantem, deumque ueritatem, deus ipse diligit. Fidei iussione et iurandū pro modico gerentes, nil boni sæculo futuro sumpturos, nec deus alloquetur, nec aspiciet die iudicii, nec illis quin poenam grauissimam subeat, quicquam prodesse poterit. Quidam item homines uerba libris, que licet opinio ferat, de ipso minime sunt, admiscētes, Deo scienter mendacium imponunt. Non est cuiquam idoneum et opportunum, cui deus librum et sapientiam permiserit, atque prophetiam docentem homines, persuadere, ut Dei loco adoretur. Sed potissime persuadeat, ut præfules & sacerdotes cum noticia sibi tum a libro, tum a legatis comparata diuinis obsequiis perseuerent, non angelos, non prophetas deos extimando, cum prius uias rectas edocti sint. Deus quidem a prophetis, quibus libros et sapientiam tradidit, prius pacto fœderis sumpto legatum firmantem, quod nostris inest manibus, cui uult nos adhibere fidem, et auxiliari, misit, et illis hoc pollicentibus inquit: Huius pollicenti firmati testes, quibus et ego testis accedam, statui te. P. Omnis huiusmodi testimoniū imitans, malis et flagitiosis annumerabitur. Cur alius, quam Dei legem, quem omnia coelestia atque terrestria, ad quæ et ipsa redibunt, et pro uelle posseque uenerantur, tanto desideratis studio: Dicite uos credentes in Deum, præceptisque tibi, et Abraham et Ismaeli, & Isaac atque Iacob, duodecimque tribubus, simul et Moyse & Christo prophetisque ceteris, quos discernere nimis est, desuper a deo fide nostra missa, fidem et testimoniū adhibemus. Quis aliud per fidem quam legem assequi studet? Ois quidem incredulus sæculo futuro dannandis annumerabitur. Via ueritatis agnita linquentes, cum prius miracula uidentes ueritatis prophetæ teste se extitissent, quoniam modo sua doctrina deus instruitur. Malis etenim ira dei ac cunctorum angelorum et hominum promerentibus, omnis humana diuinaque pietas, rectaque uis doctrina subtrahuntur, eisque sic semper manentibus, malum expers

alleviatio

Atqui o Machumet, Christianus, cui uste o cium fingis, docuit baptizare in nomine patris et filij et spiritus sancti.

Christianus, pater omnium credentium, et ludeus circumcisi.

Talenti allegoria ex Euangelio.

Veritas, fides, periurium.

Falsarii librorum Christum deum asserunt.

Religionis antistites hortantur ad constantiam. Prophetia.

Fides legem assequitur.

alleviationis & decrementi respectusque diuini superincumbet: nisi qui po-
stea penitentes & bene agentes fuerint. Illis enim ueniam gaudiumque tri-
buet. Eorum reconversionem, qui prius credentes increduli facti suam au-
gmentant nequitiam, deus minimè colligit: nec eorum cuiusuis sic in erro-
re mortui redemptione quicquam auri terre capacitas sustineret, acciperet.
Poenam igitur grauissimam absque uindicta suffragioque patietur.

AZOARA VI.

Poenam dei gratiam dilectionemque nostri nullus assequetur, nisi pri-
mus de sibi dilectis distribuerit. Ante testamentum positum atque fir-
matum omni cibo, nisi quem Israël sibi posuit illicitum, uesci filijs israel
licuit. Ablato testamento, an uerax sit hic sermo uideamus: Et quisquis deo
mendaui ulterius imposuerit, malis adscribatur. Tu uero ceteris intima,
deum ueraciter iniunxisse, quod Abraham sectam imitentur. Qui nec incre-
dulus, nec idololatra, primam orationis domum, Mecham scilicet locum
benedictum, ubi ex ipsius Abraham aedificio uirtutes sunt manifestae, primo
fundauit. Quo quilibet ingressus, omnis timoris expers, quietus existit.
Huncque locum ab omnibus honorari, & a quolibet sua facultate permitten-
te peti, deo summe placet. Incredulos autem minimè curat homines. Legum
factores, cur dei praeceptis, qui testis est omnium suorum operum, non pa-
reant? Vel quare quicquam in ipsum credentes de lege sua iniuste peruer-
tant, cum ipse singula sua facta dinoscat, percotare. Viri boni, si illos legum
factores imitari uelitis, uos prius bonos, malos efficiant. P. Cum uirtutum
Dilectionem uestrum prophetam habeatis, ad deorum sectam cur con-
uertimini? Omnis Deum inuocans, rectam uiam exequitur. Viri boni, Deum
quatum ille meretur, pertimescite, lege bona perseverantes, omnesque Deo
tutori nostro coherentes, eiusque misericordiam petentes, dilectionis foedus
factum rumpite. Si qua uestris quibusdam hostilitas inciderit, omni se-
mota discordia se secundum Dei uelle cõsimiles & unanimes quasi fratres ef-
ficient. Deum imitando, qui solus uos insidentes praecipitio ignisque conca-
uo, ne casum & pestem pateremini, diligenter extulit. Suarum uirtutum
atque miraculorum notitiam uobis Deus taliter pandit, ut sitis sibi gens fru-
ctuosa, & antecedens, res scitas atque licitas praecipiens, & illicita prohibens,
non eorum imitatrix, qui post uirtutes agnitas schismate facto multa noci-
ua perpeffi, maxima grauissimaque pericula subibunt, die qua facierum qua-
dam albescent, quaedam uero nigrescent. Nigrescent quidem, quae fide re-
licta factae sunt incredulae, summum malum ob hoc gustaturae. Horum au-
tem albescent facies, qui lege bona perseverantes, diuinam adepti sunt mi-
sericordiam. Istis diuinis uirtutibus tibi patefactis, scito Deum, cuius sunt
uniuersa, & ad quem cuncta redeunt, suae gentis nequaquam uelle malum.
Vos quidem gentem meliorem esse constat, quae dei praeceptis prius per uir-
tutes agnitas parens, & illicita prohibens, Deum inuocat & adorat. Et si le-
gum factores uobis consentientes uestram legem sequerentur, sibi com-
modiores & meliores existerent. Eorum tamen quidam credunt, quidam uero
minimè. P. Illi quidem uobis nequaquam, nisi uerbo solo nocere poterunt.
In litibus namque terga uertent, nec adiutores inueniunt, cum pusillanimitate
pressi, & ubique rei constituti ac affligendi, nisi propter foedus mutuum Dei
nutu factum, iramque Dei promeriti, & ad inopiam ac paupertatem redacti
sunt.

Negat ueniam
deficientibus a
fide, ut Noua-
tiani. Cui tamē
pronunciatio
alibi contra-
dicit.

In Arabico in-
cipit, ut super-
iores, In nomi-
ne dei, &c.

Ciborum de-
lectus.

Mechæ tem-
plum cõdium
ab Abraham.

Contra diuor-
tationem.

Redintegrada
cõcordia mox
inter fratres.

Matth. 5
Stolidè arrogat
sibi & suis,
quod Deut. 4.
tribuitur popu-
lo dei, &c.

Victoriā certā
cõtra infideles
promittit suis
sectatoribus.

sunt. Omnia quidem hæc illis incumbunt, & eo quod increduli & iniusti propheticae omnibus uim inferentes pro posse suo, & uelle, nil pro iustitia perficere. Viri legum, de nocte surgentes, lectionique uacantes, qui credentes in Deum ipsum, tota nocte deprecantur, diemque iudicii timentes, licita peragunt, & ad omne bonum festini, & illicita prohibentes, cæteris merito præferuntur. Deus omnium iudex, seque diligentes agnoscens, neminem quicquam bonæ operationis suæ perdere sinit. Incredulis autem nec proles, neque substantia sua prodesse poterit, quin flamma interminabili torqueantur. Horum quidem sumptus in hoc sæculo uento nociuo, flatu suo cultus hominum noxiorum confundenti assimilantur, ipsique sibi malum inferunt, nequaquam Deus. Viri boni, nemo uestri uerbis eorum credat, quoniam abhorritione odiumque uestri, lingua sua propalant, maius autem intrinsecus abscondunt. Vos itaque tum dogmate uestro, tum proprio sensu præmuniti, eos uobis diligentibus inimicari, perpendere potestis. Ipsi tamē uobis toti libro credentibus immixti, uestrā legem penitus amplecti continentur, semoti autem obstrepunt, & ex ira nimia sapius rodunt. Dic illis, ut cum hac ira moriantur: Deum tum omnium secreta cordium noscere sciant. Quanquam illis uestri meriti gaudium adueniens dolorē, uester cruciatus gaudium pariat, eorum uelle nil nocumenti uobis inferet, si deum timentes induraueritis. Ipse namque uestros actus omnes circumuallabit. P. Die qua mane domum tuā egressus, ad loca litibus aptanda, uires Deo audiente atque sciente plurimum animasti, duabus uestris cohortibus omni modo fatigatis: uos omnium bonorum auxiliatores, qui uobis etiā pauca manu multorum uictoriam in Badar præbuimus, uim atque suffragium contulimus, uestrisque bonis hominibus quodammodo desperatis atque dicentibus, uestram manum aduersus hostes minime sufficere posse, licet ipse Deus angelorum armorum tria millia mitteret, dixisti: Si Deum timentes induraueritis, dominus uobis auxiliabitur, huc cito missurus quinque millia angelorum belligerantium similem. Hoc quidem miraculum Deus uobis non ob aliam causam edidit, nisi ut uos sæpe bono gaudioque firmet, & partem incredulorum debilitet, suis faciebus plagas inferens, aut ad nihilum deducens. Eius enim solius sapientis & incomprehensibilis est omnis uirtus, atque uictoria. Tua quidem manus nihil horum possidet. Quippe cuius sunt uniuersa coelestia atque terrestria, ipse pius, uenturaque dator, aut ad se trahens illos ueniam faciet, aut illis malis malum inferet. Omni timēti Deum summe cauendum, ne de sœnore uiuat. P. Ignem incredulis præparatum timentes, Deo obsequium præstando, & ipse legatumque suum sequendo ueniam atque paradysum timentibus Deum fabricatā, cuius capacitas celo terraeque coequatur, promerebitis. In tempore famis & ubertatis sua pro Deo distribuentes, iraque corde funditis prementes, & condonantes iniurias, & pro peccatis poenitentes, nec ipsa scienter celantes, castos etiā, omnes tandem Deum inuocantes, & benefacientes, Deus illis ueniam faciens, in paradiso quæque secundum merita sua ditās locabit. Illicita uero, animabusque suis nocua gerentes, igne feruebunt indeficienti. Mores et consuetudines antecessorum uestroſum pertrahendo perspicite, ut quis qualisue finis contradicendum esset, percipiatis. Hæc quidem timentibus Deum, eiusque sequacibus manifesta sunt castigamina. Tu quidem omnem dolorē, & tristitiā, ac desperationem

Bene operantes
non perdet mercedem suam.

Felicitas incredulorum uento noxio similis.

Cauendi infideles. At nunc Christianis scilicet tutum est cum eis foedera pangere.

Conflictus meminit in Badar, qua Saraceni grauiter laborarunt.

In auxilio diuino non ponenda spes uictoriae.

Non sœnerant Machumetum sequentes paradysum ingrediuntur. At Christus ait, Ego sum uia, &c. Et si cæcus cæco dux, &c. Inferos petent mali.

Exemplo maiorum deterret à contumacia.

tionem expelle: quia tu tuusq; super ceteros sublimati estis, si in lege bona perseveraueritis. Si uobis aduersitates incubuerint, isti uel quippe sunt dies casus, atq; fortunæ. Deus malos abhorrens, in se credentes agnoscat, de cunctis testes accipiendo. P. Bonos homines deus mundat & purgat: incredulos autē, ut ferri purgamentum efficiens, ad nihilum reducit. Opinati estis uobis aditū paradisi patere, nisi prius a deo fortibus & magnanimis in bello perspectis. Ante litis ingressum uos morti paratos firmabitis: Nunc eam uidēdo, quid agetis: Machumeto nō nisi legato Dei, quē & ceteri præcesserunt prophetae, natura cædēte preempto, uestrā legem defendentes, sunt terminare negotium studeatis. Sic enim uobis deo grates referentibus, suffragiū atq; munimen tribuet diuina manus. Nullus igit mortē subire poterit, nisi deo uolente, tēpore scilicet statuto. Deus omnium uota dinoscens, omniumq; diues, mundana quærentibus tēporale, petentibusq; cœlestia summum bonū tribuet. Cōstat item, multorū prophetarū uiros summates, pluresq; bonos interfectos esse: nec inde detrimentū seu timor oppressit. Deo pugnantem, qui fortes & induratos diligit, atq; sustentat, & hanc suā orationem benigne suscipit: hic sæculoq; futuro illis misericors atq; propicius uenia datur, cum cunctis benegerentibus beneficiat. O deus culpas nostras ablue, peccata dimitte, pedes firma, & uim atq; uirtutem nobis contra malos & incredulos tribue. Incredulos nullatenus quis sequatur, ne deuium et erroneum illum uertendo faciant, sicq; dānandis adscribant. Deus aut omnium optimus iudex, semper est sequendus. P. Cordibus incredulorū ob incredulitatem & obstinantiā in uia praua turbationem immittā, ignisq; perpetui feruori tradā. Priusq; nostris cordibus dissensio titubatioq; fatigās inhæssissent, uobis digredientibus a cæteris, ut uester successus claresceret, me prius tum uobis dilecta patefaciente, Deus uobiscum pro suo uelle fœdus firmauit, uobis omnia peccata uestra, sola gratia misericordiatq; condonans. Vobis tamen postea lite relicta, per rupes atque conuexa fugientibus, nec prophetam uos retro uocantem, ut qui fortiter agendo sæculi futuri gaudium assequeremini, exaudientibus, curam atque dolorem Deus immisit. De prædæ quidem amissione, uestriq; detrimento deo daturō ueniam, consolemini, nihil timentes, cum post dolorem habitum uobis quietum somnium deus induxit. Quo uobis refocillatis, uestri quidam animarum suarum commodo studuerunt: quidam de Deo rem iniustam atq; nefandam cogitauerunt, intrinsecus retentam maliciam nequaquam propalantes: cū in solius Dei manu cuncta, in nostra uero, nulla sint posita. Vnde illis dicentibus, ne nequaq; interfici, si manus sua disponderet, manifesta eos: licet in proprijs domibus atque lectis quiescerent, hostium manu superueniente perimendos. Deusq; cognitor omnium uestrorum, arcana cordiū cognoscit. Sciendum quidem, diaboli omnibus die belli retrocedentibus, regressum propter actus antecedentes machinatum esse. Horum tamen omnium ueniam deus omnibus beneficientibus propicius permittit. Viri boni, nullatenus incredulis consentiatis, qui suis amicis prædatum pugnatū uē proficiscentibus dissuadent, dicendo: Vestrīs domibus immorādo, naturæ cadisq; mortem euitare possētis. Horum tamen corda dolor & desperatio penitus occupant: Deusq; singulos actus uestros discernens, hos uiuificat, illos uero uelle suo mortificat. Omnibus in itinere suo mortuis

c 2 ueniam,

Scoria sunt infideles.

Animat ad bellum, utq; religionē armis defendant, ipso mortuo.

Machumet nūquam legatus. Prouidentia.

Non desperandum prophetis occisis.

implorat Dei auxilium cōtra infideles.

Cauendū commercium infidelium.

Gratuita peccatorum condonatio.

Fuga Saraceno- rum, ne quicquā reuocante illos Machumete.

Vires hominū nullæ.

Prouidentia Dei constituitur, qualē Bar- desanes. &c.

Fugientes in bello, diabolo instigante.

Nō audiendi a bello deterren- tes.

Premia in expeditione morientium.

ueniam, quæ cunctis uestris possessionibus præualeat, largiens, & ad iudiciū mitissimum reuocans. Si tu grauis rigidusq; cordis existeres, nequaquam discederent. Sed tua tibi tuisq; mollicies obfuit. Vnde nunc illis condonans, illis à Deo ueniam perpetra, eosq; deinceps consolens de omnibus tuis negotiis delibera, & in omni rerum exordio te Deo tutori commenda. Quo uobis auxiliante, quis uos uincere quibit? eo uero nocente, quis subueniet? Cui singuli sapientes se commendant. P. Dedecus & illicitum prophetae censetur, ut cum prædatum uenerit, quid prædæ negetur. Hoc namque faciens, die qua quisque Deo nemini nocente sua merita suscipiat, secundum graduum coram Deo distinctionem cum negato coram ueniet. Deus quidem è uobis prophetam docentem prius erroneos uias rectas, & legem, & castigantem animas, atque mundificantem excitans, bonis hominibus multum beneficium contulit: uobis semel mala, secundoq; duplicata passis, & miratibus, hoc unde cōtingeret, uosmetipsos causam illius esse patet: quia Deus est omnipotens, qui die coniunctionis exercituum mala uobis accidere permisit, ut fortes & bonos ab hominibus prauis cordis & inconstantis discerneret, qui scilicet pugnare hostes, ne reicere in Deo nomine rogati dixerunt: Si pugnare sciremus, uos sequeremur. Sed illi potius incredulis quàm bonis consentientes, aliud quàm corde retentum, uoce proferunt, morantes domo, sibiq; dilectis dicentes: Si modo uerbo parerent, nullatenus interficerentur. Si ueraces sunt, se morti subtrahant. In uis Dei morientes, nequaquàm mortui dicendi sunt. Illi namq; de bono, Dei dilectione, neq; gaudentes, apud deū uiuunt, expectantes post se relictos, nilq; timētes.

Probatio per calamitates & eladem.

Felices et uiuentes qui moriuntur in uis Dei, id est, bello.

AZORAR VII.

Ad famā hostis aduentus cauti esse debet, & Deū inuocare. Contemnendi mali.

Felicitas prauorum, perdit eos.

Machumet datus ut ferruginem extingeret ab hominibus etc.

Auaris opes nocent.

Prophetarum interfectores, Iudæi scilicet.

Contra postulantem miracula ex Machumet.

Itis, sicut & cunctis obedientibus Deo, prophetaq; suo, beneq; facientibus, bonam de Deo spem habentibus, deus iudex, nulli quicq; auferens, maximam mercedem tribuet, post laborum sustentamentum. Illos quos sermo uentilat aduersus uos, congregati, timete, uos pramuniendo, Deoq; commendando, fidem suam augendo, dicentes: Deus suum uelle faciet cū prosperitate, commodoq; illasi reuersi, Dei summè diligendi, & honorifici centissimi, dilectionem adepti sunt. Illos quibus diabolus timorem immitit, nemo uir bonus timeat, sed ne tantū. Increduli rursus, & ad malū ueloces ac proni, penitus negligendi, uelut sibi, non Deo nociui, malisq; grauissimum sæculo futuro passuri: ubi nequaquam Dei participes erunt. Hic autem omnis uite status iocundus et prosper illis à Deo permittitur, nō ut suis animabus fructificent, sed ut peccata sua multiplicet. Ad uestra legis item confirmationem, & bonorum in ea perseverantiam, ferruginem prius atq; fecem abijcere Deus uoluit: qui uos ad incognitum & absens sublimare uolens, legatum pro uelle suo uobis doctorem misit. In Deum itaq; credite, suūq; legato parēte, mercedemq; maximam & gaudium accipietis. Dissimulatores & auari non efficaciter intelligunt, bona sua sibi sapius malum grauissimum generare, Deo totius hereditatis cœli terræq; domino facta sua sciente, illis mercedem æqualem suis meritis allaturo. P. Eorum sermone scripto, quem deum pauperem seq; diuites asserentes propheticae facti sunt iniuste, eos sic alloquemur: Damnati, reiq; pœnam, ignisq; feruorem uobis propter actus uestros antecedentes gustate, me nemini malum uel iniuriam agente. Dicentibus deum sibi mandasse, ne cuiquam legato-

rum.

rum, nisi prius igne diuino adueniente, & holocaustū consummante uiso
 crederent, dic: Ante te legatos cum multis uirtutibus, & hac ab alijs quæsitā
 uenisse, et ab illis nequaquā ueridicis interfectos esse. Non mirandum itaq; *Scripturæ sa-*
 si uobis non paruerint, cum prædecessoribus uestris uenientibus cum uir- *cræ uelut psal-*
 tutibus, & psalterio, libroq; splendidissimo contradixerunt. Omnis homo *terium.*
 mortem gustabit, nec aliās quā sæculo futuro mercedem habebit. Ille quē *Ante obitū ne-*
 solus felix, quē Deus ab igne liberans, paradiso locabit. Illa namque firma: *mo felix.*
 hæc uero uita, omniaq; mundana fortuita sunt, uestrorum corporum detri- *Res mortaliū*
 mentū, damnūq; pecuniarū incurretis, et à uiris legū contumelias atq; con-
 uicia sapius audietis. Sed si patientes, & fortes, Deumq; timentes perseue- *incerte.*
 raueritis, æterni gaudiū præmiū possidebitis. Inter Deum uirosq; legum *Iudeorū ex eo*
 pacto scedereq; firmato, scilicet quod ipsi doctrinā à Deo susceptam nec *ri qui legē ac-*
 gentibus negarent, nec inuite dissimulando darent, omne pollicitum post *ceperunt Dei.*
 terga proijcientes ad nihilum rediguntur. Suorum factorum ostentatores, *fuit illam com-*
 & ex operibus alienis, reue non facta laudis affectatores, malum distur- *municare.*
 num atq; graue subibunt. Coeli terræq; machina, & noctis atque diei uicif- *Ostentatores bo-*
 situdo, quarum opifex solus omnium est rex, & omnipotens, manifestæ *norum operū*
 sunt sapientibus uirtutes. P. Omni modo Deum inuocantes, & coeli ter- *punitur.*
 ræq; compositionem mirando, sciendūq; Deum hoc pro nihilo non fecisse *Deū inuocātes*
 dicentes: Tu domine misericors, nobis tuum præconem exaudientibus, ut *saluabuntur.*
 legem rectam sequeremur, nostra condona peccamina, nosq; defunctos
 bonis adiunge, à te nobis per prophetas atq; legatum pollicitum complēs,
 nec die iudicij nos contemnens, ab ignis feruore, quo malos sine reme-
 dio grauitè affliges, libera: quia tu termino proposito, ueraciter omnium
 causarum iudex existes. Isti inquam sic dicentes, huiusmodi responsum
 audient: Neminem, seu uir sit, seu mulier, hic uel ille, quicquam suorum o-
 perum amittere sinam. In litibus prædictis mortem seu damnum amore
 mei passos, & à domibus suis eiectos, suorum data peccaminum uenia se-
 cundum gratiæ meæ sui quē meriti modum, cum mea retributio sit maxi-
 ma, paradiso locabo. Summopere cauendum, ne uobis in terra, cum illa *Cōfortiū infide-*
 sit angustissima, participes uel uestrorum negotiorum executores efficiā- *liū prohibet.*
 tur: cum ipsi ad sedem malam atque gehennam proficiscuntur. Velut è
 contrario Deum timentes ad paradysum, ubi est quies & aquarum fluxus:
 qua melius etiam, apud Deum ad opus bonorum existit. Homines le-
 gum, deum adorantes, & in ipsum credentes, suisq; mandatis super te & *Deus in nume-*
 super ceteros, Dei uirtutes nequaquam pro modico ducentes, positis, fi- *rato habet om-*
 dem adhibentes misericordiam atque præmiū à Deo, omnium operum *nium facta.*
 promptissimo computista, suscipient. Viri boni, Deum timentes, ut præce- *Vincendum.*
 datis, omnibus resistendo uitijs, bonum assidue peragite. *uirtutibus.*

AZOARA VIII.

40 Deum primi uiri platinatorem, unde sua consequenter mulier, & ex
 illis deinceps totum humanum genus, sicq; uos Deo operante facti
 estis, timentes adorare: nec sceminis uestris consanguineis beneficia dile-
 ctionem ue subtrahatis. Cum Deus & angeli custodes existant orphanis,
 pecuniam suam nil inde, sed de uestro comedentes persoluite, nequaquam
 boni uicem malo supplentes. Sed si uos illis orphanis non æquilibrè rectū
 facere putaueritis, aliās quotcunque placuerit, duas scilicet, aut tres, uel

Hominiū pro-
 creatio: ex
 qua profuatur
 amor coniugū.
 Orphanū haud
 fraudandi.

Vxores plures quatuor uxores ducite, nisi timueritis eas nullatenus pacificare posse. Tunc ducere licet, enim uel unam, uel quod sua manus castigare quiuerit, quibus rem deter- modo quis spe- minatam donet, ducat. Res autem suas illis permittentibus, uestra uolun- ret pacē inter- tate postulante, licite comedere potestis. Nescijs & temerarijs ante dies di- eas conseruare- scutionis suae solum uictui uestituique necessaria tribuito: Adultis uero, posse. sapiusque probatis, & moderatis, ac prouidis inuentis, integre reddatis, nil Vxorū nume- inde comedentes, si diuites fueritis: si pauperes autem, parum: hocque de- rus pro faculta- terminate: In redditione pecuniae testes adhibete. Deus autem totius com- tibus temperan- puti cognitor est. Rerum a patribus seu parentibus relictarum filij, ac filiae, Hereditate di- ceterique portionem rectam parum scilicet, an multum accipiant. Horaque 10 uidemes bene- diuisionis propinqui, & orphani, ac pauperes, & miseri, aliquam saltem fici sint erga portuunculam cum miti dulciq; sermone suscipiant. Linquentes infantes imopes. paruulos, si timuerint Deum, pertimescant, & inde bene loquantur. Pe- Orphanorum- cuniam orphanorum comedentes, uentrem ignis solus cibabit. Ipseque fraus punitur- semper flamma torquebitur in ipsa. P. Deo iubente, quantum duae filiae, a Deo. unus habeat filius: Et si plures quam duae fuerint, ille duas tertias: si una sola, mediam: omnesque parentes sextam obtineant, si filius affuerit. Sin- autem, parentes sint haereditarij, mater tertiam, nisi fratres habuerit. Tunc enim mater habebit sextam, post per solutionem debitorum & elemosy- Testamētarius- narum patris. Vos nescitis, quis in Dei mandatis uobis erit magis com- 20 quis optimus- modus, cognatus scilicet, an filius. Si mulier snoriens infantem uobis non incertum. reliquerit, suae pecuniae medietatem habeatis: Quartam autem, ipsa pro- lem linquente. Pecuniae uero mariti mortui filio carentis, quartam mulier habeat: Octauam autem, si proles afflit post debitorum & diuisionum perso- lutionem. Cumque non filius, sed alius haeres accesserit, uir seu foemina ger- manum uel germanam habens, eorum quilibet partem sextam habebit. Et si plures fratres sororesue fuerint, post debitum elemosynasque suas per- actas sextam inter se partiantur. Omnis horum praceptorum obseruator, paradysum, quod est maximum: inobediens omnis & prauaricator ignem atque gehennam, mala contemptumque passurus, possidebit. Mulier qua- 30 Adulterarum- tuor foeminis testibus conuicta, in domo usque dum illi uiuam Deus aper- poena. riat, uel ipsa moriatur, sit detenta: & accedentibus ad illam malum ingera- tur, nisi malo relicto benefecerint. Tunc enim Deus pius ueniam dabit. Nescienter autem fornicantes, citoque digredientes non sic affligendos, Deus leniter exaudit. Male quidem operantes, nec ante mortem, sed in ipso mortis articulo digredi uolentes, & similiter incredulos morientes, Deus abhorrens poenis affliget. Viri boni, uim mulieribus inferre, easue Raptus, & fa- decipere, uel eas sibi blandicijs subripere, ut ab ea prius sibi data, nisi rea fue- 40 cus mulieribus- rit, extorqueantur, minime licet: sed illis benefaciendo procedere. Cumque contingerit uos illas non diligere, quanquam forsan a Deo multum profi- cum allaturo dilectae fuerint, unam pro alia mutare licet. Sed licet mutan- Vxorū mu- dae, unum quintare, seu quantumlibet daretur, nihil inde resumere licet. Sin- tatio. autem, iniustum atque peccatum facietis. P. Quoniam modo qualisue mente cum inter uos coitus inter nos firmati foederis pactum fuerit, quicquam re- sumere quiueritis: Cauendum quidem maxime, ne ductas a parentibus se- cundum morem temporis gentilium ducatis, cum fornicatio mala uia sit et Formicatio. immunda. Et ut generaliter uestrum procedat eloquiū, omnes haec mulieres uobis

uobis interdictæ sunt & illicitæ, uestræ scilicet matres & filia, sorores & a- *Personæ prohi-*
mice, neptes atq; materteræ, nutrices atq; germanæ collactæ, matres etiā *bite in matri-*
& filia mulierum uestrarum, si a uobis tactæ fuerint: sin autem, licitæ sunt. *mo.*
Nurus etiam, duxq; germanæ, quæ tamē alijs temporibus quasi licitæ sum-
ptæ sunt, Deus quidem pius & misericors ueniam efficiet.

AZOARA IX.

Liber hic uobis cœlitus missus, licitū atq; tenendū hoc uobis statuit, ut *Pudicæ uxores*
pecunijs uestris castas mulieres undecunq; quæsitæ, quæ malicijs se- *duccndæ.*
motis nec meretrices neq; fornicatrices existant, ducatis: illis pecuniā sci-
tam & determinatā prebendo. Illis itaq; uestris taliter factis, quod deinceps
10 placuerit, ruboris atq; timoris expertes agite. Et Deus quidem sublimis est
atq; sapiens. Impotens quidem ob diuitiarū tenuitatem huiusmodi bonas
atq; generosas ducere, secundū manus suæ potentiā, mancipia bona & ad
legē cōuersa ducat: estq; Deus legis sapiēs. Nubēt quidē ea suis scientibus,
munera danda cū determinatione fumentia, ut bonæ fiāt mulieres, nō for-
nicatrices, nec amasios habentes. Illis autē deinceps fornicantibus, medietas
malorū atq; cruciatuū generosis fornicatibus inferendorū ingerat. Indu-
rare tamē atq; perpeti melius est, Deo uolente, qui maiores antecessorū as-
ferens ueniā largit: cū ille sit sublimis & sapiens, ueniāq; dator, leuia præci-
piens & possibilia, cū hoīem fragilē atq; debilē effecerit. Sequentes uero su-
20 os luxus et desideria, nos oēs imitatores sui esse uellent. Viri boni, pecunias
uestras mendacia, ubi pactū mercaturæ firmatur, inter uos acciderit, nō co-
medite, nec animas uestras interficite. Hoc nāq; spōte maliciose faciens, in
ignē proiciet: quod Deo leue est. P. Omnē se diuertentē a rebus illicitis &
pessimis, indeq; declinantē, in loco gaudiū pleno, summoq; bono Deus ipse
collocabit: nec uos dei munera ceteris non uobis parata adipisci studeatis.
Quisquis nāq; uir seu mulier operū suorum mercedē a deo, qui solus est oīa
sciens, obtinebit, singulis suis officijs patefactis. Patribus atq; cognatis por-
tionem suā de rebus a se relictis præbete. quia Deus est omnīū testis. Cum
30 uiros mulieribus præesse deo placuit, ut ipsi corrigāt eas, cū quibus suā ex-
penderint pecuniā, ipsæq; deū inuocent, & maritis pareant, & eorum se-
creta sibi cōmissa celent, ius æquū postulat. Quæ si forte præcepta nō obser-
uauerint, a uobis correctæ & castigatæ, in domibus lectisue detentæ uerbe-
rentur, usquequo uestris nutibus atq; præceptis pareant. Tunc autē nequaq;
quia Deus est excelsus & immēsus. Seditione quidē uobis superueniente,
sensu spectat: si pacē uoluerint, utriusq; partis uiri recōciliatū eos accedant,
Deo qui est in cōprehensibilis & excelsus directionē atq; cōnexū faciuro.
Deū timentes, nullū ei participē astimetis. Vestrisq; parentibus, & propin-
quis, & orphanis, ac pauperibus, atq; uicinis, & cōtinentibus, ac peregrin-
40 nis, subditisq; uobis bñfacite: totius ostētationis, quā deus abhorret, exper-
tes. Auaris negatibus bona sibi a deo cōmissa, & psuadētibus ceteris, ut idē
faciāt, malū & dedecus inferemus. Suā quoq; pecuniā ut hoīes uideant, ex-
pendētes, nec deo alterius seculi iudici credētes, diabolis cōsociabūt. Qua-
re uel hos in deū alterius dici iudicē credere, uel illos bene sibi desup data di-
stribuere grauat: Omnīū tamē deus cōsciū est, qui nullū librū, licet etiā sit
formicæ portūtūcula minus, quā cōputando remuneret, prætermittit, meri-
tumq; magnum & cōpletum beneficium multipliciter reddet, ex se etiā

Personæ prohi-
bite in matri-
mo.

Pudicæ uxores
duccndæ.

Fidei cōsortes
duccēda. deut. 22

Possibilia præ-
cepta Dei præ-
cepta.
Non fraudes
admitte.
Summū bonū
Deus bonis cō-
fert.

Viri præsent
mulieribus.
Gen. 3. etc.
Uxores quæ nō
lunt parere ca-
stigentur.

Reconciliatio-
nes.

Auaricia.
Ostentatores
hypocritæ.

increduli dandi. multa daturus. P. Die qua nos cunctarum gentium testimonium afferen-
 tes, horum uobiscum testes accesserimus, omnes Deum non inuocantes,
 prophetisq; minime credentes, secretam planam effici, nec unquam de
 Sobrie orandū. creatore quid negasse, summis uosis affectarent. Oratum euntes nequa-
 quam ebrii, sed penitus ebrii sint, ut quid acturi dicturiq; sint, sanè cogno-
 Ablutiones, seu scant. Post coitum item, & egestionem, antequam orent, abluantur: nili uel
 lustrationes. ægroti, uel in itinere fuerint, ubi repertus aquæ sit impossibilis. Tunc enim
 terræ mundæ puluere quasi aqua tergendō emundari licet. Deus namque
 pius ueniā dabit. Partis uero libri dutores, errorem sequentes, uos similiter
 Iudei falsarij erroneos persuadēt. Deus autem omnium custos & uindex, uestros hostes 10
 legum, et incre- agnosceret, Iudæis uerba legalia distorquētib; & in lege plurima mala pro-
 duli. ferentibus, & se quidem audisse, & non credidisse fatentibus, commodius
 atq; melius esset nobis credidisse & paruissē. Sed horum paucissimi fidem
 assequuntur, cum Deus ipse gratiam suam atq; pietatem ab illis penitus re-
 trahit. Homines tamen legis, hic nostrum munus cœlitus missum uestram
 legem confirmans, ante q̃ uestras facies retrorsum agā, ut sicut ceteros die
 sabbati confudi, destruam, credite. Deum adorātes, qui summē criminalia
 peccata uidet, ceteris maiora nequaquā, sed minora cui uult, cōdonat. Nō-
 ne uidetis, qualiter ipsi glorificantes suas animas exaltando deo mendaciū,
 quod est peccatum maximum, imponunt? Deus tamen quos uult, exaltat, 20
 nulli faciens iniuriam, nec auferens pondus r̃uclei ossis. P. Partis item li-
 bri dutores, magos & idola credentes, dicentesq; se uiam rectiorem atque
 Ambigui in fi- meliorem exequi, Deus a se repellens confundit, absq; spe tutoris & uindi-
 de, magi, idolo- cis. Sed rursus diuiciarum regniq; partem, unde nihil præbent, habere di-
 latre, Deo in- uisi. centes, hominibus de diuino munere sibi collato multum inuident. A me
 quidem genti libro & sapientia regnoq; & maximo tributis, cum eorum
 quidem quidam crediderint, quidam minime, incredulos nostrisq; uirtu-
 tibus cōtradicentes in ignem proiciemus, eorū cutem cōsumptam semper
 renouantes, ut ignem sine termino gustent: credentes autem, & bene ge-
 rentes, in paradiso sub umbra refrigerij collocabimus. Hoc uobis à Deo 30
 præceptum summē considerandum, ut depositum remunerationemq; suā
 genti reddatis, iudiciūq; facturi rectē iudicetis. Hinc enim Deus omnia
 uidens & audiens uos bene castigat. Deo, suoq; legato, uobisq; prædidenti,
 Obediētia deo, et legato, et parēte. Cumq; uerbum ambiguum ignoratum uē uobis inciderit, ad deum
 principibus atq; prophetam, in Deum sæculoq; futuro credentes, uos conuertite: et hæc
 debetur. uobis melior expositio fiet. Nōne uidistis dicentes credere se præceptis su-
 In dubijs ad per uos et antecessores uestros desuper missis, qualiter Athēut iudiciū po-
 Deū et prophe- stulant, in quem neminem credere seu parēte mandauimus: sed illos quā-
 tā cōfugiendū. longius aberrare diabolus suggerit, quod ad Dei prophetæque mandata
 conuerti rogati, quā effrenes atque proterui uia suā malā semper in- 40
 nituntur. P. Quid facient, cum flagitium & mortem secundum suarum
 manuum opus antecedens inuenient? Malis tamen peractis redeuntes, co-
 ram Deo se nil nisi bonum & directionem ulterius uelle pollicentur, Deo
 Peruicaces tamen eorum corda agnoscente. Tu quidem ab illis discede post castiga-
 post admonitio- men, & dictum mentibus suis intimato. Nullum legatū, nisi quem cuiusq;
 uē relinquēdi. mandata sequerentur, misimus. Et si illi tecū deū ueniā culpīs neglectis po-
 Cur igitur ali- stularent, eū piū ueniēq; datorē inuenirent. Illi uerò diuino præcepto mi-
 bi iubes occidi? nimē

nimē parebunt, usquequō te iudicem suāq; controuersiaē discussorem constitutam, & illi suis animabus nequaquā odium uel iram, sed ueritatem firmissimam gestent, & ad inuicem se saluent. Si mortem uel exitium iniungeremus, per pauci cōcederent. Nostrorum tamē praeceptorum effectus plus cōmodi bonisq; ferret, cum eis mercedem maximam tribueremus, rectaq; uiam doceremus. Omnis quidem Deum legatumq; suum sequens, prophetis suisq; credulis, Deiq; nomine peremptis, quibus Deus misericordia cōtulit, associabitur, Deo dante: ex cuius uelle & misericordia, cunctiorum abundantia bonorum procedit. Viri boni, summē caute uobis in loco timoris atq; periculi, uos inde remouendo, aut bene curādo. Quidam uestri recedentes, si manentibus illic mala contigerint, inquit, Deum sibi ob suā absentia minime fuisse: Si bona uero, se nō affuisse dolent, tanquā aliquid magnum per praesentiam adeptos. Istud pro seculo futuro uidētes, propter Dei uiam rectam lites efficiant. Omnem enim sic pugnātem, seu uictorē seu peremptum maximo donabo gaudio. Propter uiros debiles, & mulieres ac infantes deprecantes, ut eos a uilla propter homines educat, sibiqtuorem ac uindicem praebeat, pugna quare nō committitis? In nomine Dei uiri boni pugnent: Increduli prauiq; pro Amotheut, damonis adiutores expugnat: Quia gens sua debilis existit. Nōne uidistis quosdam inito sibi praelio homines, ut Deum, plus uel timere, ceteris persuadere, ut manus subleuant, & orationes ac elemosynas facerent, ipsiq; deo dicere: Quare nunc, non ante uel postea termino litis statuto, nos litibus adscribis? Hu iusmodi uiris manifesta, quod omnis huius mundi pecunia possessa pauca est timentibus Deum. alius uero maxima: ubi nemo molestiam uel iniuriā sentiet, nec locorum quisquā licet tures cemento fabricatae, mortem remouere potest. Hi quidem commodum sibiqt; placitum adepti inquit, haec Dei sunt: mala quidem tibi penitus adscribunt. Tu uero dic eis, omnia Dei esse. Quid de hac gente sentiendum, quā nullius scientia capax esse potest? Quicquid boni quis fecerit Dei est: quicquid mali, suae animae, Deo teste. Sequens legatum, Deum imitatur. Discedente quidem nulli custodem uigilem supponas: Praesentes se tui praecepta sequi testantur, absentes noctu transmittant: Deo tamē suorum secreta cordium dinoscente. Ab illis igitur tu deuotans, te Deo commenda, qui est imperatorum optimus. P. Alchoram fidem, quare non adhibent? Qui nisi uir dei esset, contrarietates multas obtineret. Mandato securitatis seu timoris illis adueniente, parum inde tractant. Sed si legatum homines sapientesq; sequerentur, suis retenta cordibus patefcerent. Nunc autem nisi diuina pietate & abundantia suffulti, diabolus omnes, paucis admodum exceptis, sequerentur. Tu uero Dei nomine pugnam committe, nullius nisi tuae solius animae custos: bonisq; similiter litis effectum persuade. Deus namque ceterorum maliciam, cum sit eis fortior & efficacior, repellit, eisq; plurima mala retribuet. Postulans ab alijs beneficia ad opus inopum, beneficij partem habebit. Ad opus quidem aliorum mala quarenti, peccatum duplicatur. Deus autem est creator omnium, & custos. Cui libet te salutari, salutationem aequalem redde, uel saltem bona uerba congerendo multiplica: & Deus omnia noscit.

Azoara

Qui recipit
prophetā, pro-
phetā mercedē
percipiet.

Cautio in bel-
lis, et premium
militiae pro
fide.

Timidos uiru-
perat.

Nō fidendum
in certis diui-
tijs, sed futuri
seculi bonis.

Bona Deo, ma-
la homini ad-
scribenda.

Machumet se-
quens Deum
sequitur scili-
cet.

* Cōmet autē
multas cōtradi-
ctiones: igitur
non ex Deo.

Ad bellum in-
stigit.

Pauperibus cō-
quirens benefi-
cia premium
habebit.

Salutantes res-
lutandi.

Non est Deus, nisi unus, omnes cōgregaturus die resurrectionis: ubi nullus est locus mendaci: Cuius uerbo quid est uerius? Viri boni, quid cū illis incredulis, quasi duabus cohortibus, quorum capita deus ob eorum suum subuertit, cōmunicatis? An ad uiam uestram rectā subleuare, Deo nolente eos nisi uia mala procedere, queritis? Ipsi quidē uellent nos sibi in errore & incredulitate coarquare. Vos itaq; neminē eorum uobis negociatorē, seu sociū, uel amicum, nisi prius recta Dei uia pugnātū seu prādatū iuerint, associate. Sin autē, eos ubicūq; repertos, si sit possibile, capite, & interficite. Eorum autē nullum uobis sumatis adiutorē, nisi cum quo fœdus firmaueritis, aut cuius cor dum est ut se cōuertat, ne uos, gentem uē suā ex- 19 pugnet, deo quidē si placeret, eos ad uos expugnandū excitando subleuaret. Quod illis nō agentibus, sed uobis spōte sua se subijcientibus, nullā eis molestiā inferatis. A uobis sibi suisq; securitatem petentes, & deinceps cōtra uos pugnā ineuntes, nisi uero uestrāq; pacem acclamauerint, manusq; suas retraxerint, eos inq; ubicūq; repertos, capite & interficite, quibus eminentem instigatorē & imperatorē deus imposuit. P. Nemo bonus bonum scilicet interficiat. Ignoranter quidē perimens aliū, bonū redimat, & insuper parentē reddat homicidiū, nisi illa cōdonare uolente. Huius effectus impotens deo se poenitentē, & ulterius ab huiusmodi recessantē redens, duobus mensibus cōtinuis ieiunet. Spōtaneus boni uiri peremptor, 20 ignē gehennæ perpetuū, irāq; dei poenā ei suā mā inferentis & abhorētis patiet. Viri boni, prādatū eūtes nullatenus acclamatibus, eos surdos aures adhibeant, dicentes eos nequaquam credendos, ut suā extorqueant pecuniā: cum Deus summas diuitias innumeraq; bona possideat: qui, sicut prius ceteris incredulis, ita uobis uiam rectā tribuit, omnia sciens. Domo manentes, nullo morbo grauati, euntibus prādatum atq; certatū in nomine Dei, cum pecuniā sua uitāq; nullatenus meritis coæquantur. Hos namque sic euntes, illis perendinantibus, Deus omnibus bona mandans, per gradum excelsum superponet, uelut maioris meriti, puriorisq; ueniæ uiros. Ab angelis malis interfecti, detrimentūq; suis animabus operati, 30 quæsi qui nam essent, se debiles in terra fuisse testati sunt. quibus & hoc respōsum est: Nōne terra Dei spaciola satis & immensa, qua profectum iretis, extitit? Isti quidē gehennā, uiamq; malā incurrēt, nisi uiri debilissimi, & mulieres ac infantes ingeniorum & itineris inscī fuerint: quibus forsā Deus ueniæ largitor, ueniā præstabit. Terrarū propter Deum expugnatores, & domibus suis propter deum atque prophetam quæsitum exeuntes, in terris abundantiam adipiscuntur, ibiq; morientes Dei misericordiam integre consequuntur. Quando prādatum pugnatūq; profecti estis, orationem aliquam uel omnes prætermittere nō timeatis: si timueritis, malum uobis ab hostibus futurum, cum illi uobis summe inimicentur. 40 P. Cum tu in exercitū ad orationē surrexeris, & tecum plures, quidā tecum orent, quidam arma teneant: qui deinceps uicē mutata, fundant orationes, uobis arma tenentibus. Secundum eorum namq; uelle, uobis illi superuenientes, & uos interficerent, & substantiam uestrā tollerent. Vos item, uel infernos, uel loco pluuioso, uel lutofo manentes, arma uestra ponere, uosq; bene custodire, nō sit uobis tædiosum, seu difficile. Eis namq; deus malū cōtemptibile dedit. Oratione terminata surgentes, seu iacentes, Deum nominat:

*Nō cōmunicā-
dū incredulis.*

*Qui socij adsu-
mendū.*

*Ne resistatis
malo, &c.*

*Rebellantes op-
primendū.*

*Non occidendū
boni.*

*Cedes impru-
denter facta, ut
expiāda. Deut.*

19. aliter.

*Cedes sponta-
nea gehennæ ig-
nibus puniuntur.*

*Prærogatiua
belligerantium
pro religione.*

*Orationes in
expeditione.*

nate: In loco uero timoris experte, orationes uobis bonis impositas per
 suas horas dicite, nec propter eos timidi, pusillanimesque sitis. Quia si
 uobis dolores incubuerint, et illis: similiter uos insuper, quod illi nequaquam
 a Deo speratis, qui est incomprehensibilis & sapiens. Librum ueracissimum
 super te coelitus misi, ut secundum dogma nostrum inter homines iudices,
 nec cum malis causam ineas. Sicque tibi tuisque Deus pietatis ueniamque dator,
 reatus condonabit. Pro illis item hominibus, qui animae suae detrimentum
 operantur, minime Deo, et sui cordis arcana displicita ipsi Deo, qui omnes
 actus suos circuit, celantibus, ratiocinari desiste. Licet enim in hoc saeculo
 pro eis differas, quis in alio contra Deum causam tractabit? Vel quis ad-
 iutor erit? Omnis fornicator, & animae suae detrimentorum operator, si
 Deum precando poenitentiam egerit, ipsum piū ueniamque datorem inue-
 niat. Peccata perpetrans nulli nisi animae suae nocius existit, cum Deus
 omnia sciat. P. Quisquis culpam peccatumue perpetrans alij imputaue-
 rit, sibi nocius existit. Vnde in iudicio errans, suae tantum animae nocius,
 tibi minime iudicium a te iudicatum falsum predicaret, nisi pietas amorque
 Dei subuenisset. Deus namque, magnus & abundans, te nescita docens,
 hunc librum atque sapientiam super te descendere desuper fecit. In eorum
 autem uerbis nulla perpenditur utilitas, nisi tantum illius, qui de substantia sua
 rem scitam eleemosynamue distribuit, & concordiam inter homines fir-
 mauerit. Huic namque tantam ueniam mercedemque maximam tribuimus.
 Omnem autem post res scitas, uiamque bonam agnitam prophetarum contradicen-
 tem, ei uia desiderata permittendo, gehēna malaque uia torquebimus. Deus
 enim nequaquam criminalia, sed illis minora, quibus uult condonat, cum cri-
 minale gerens, in longissimum errorem abiiciet. Inuocantibus nil nisi soe-
 minas, ferocemque diabolum, deus amorem suū. Cui diabolus inquit, de gen-
 te tua partem agnitam ego sumens, eam abuiam, & instigando ac suggerendo
 malo pronam efficiens, ut aures & membra tum bestiarum tum hominum secet
 iniungam. Omnis autem loco Dei diabolo seruiens, iacturam manifestam in-
 currit. Qui licet illis hoc & alia facere polliceatur, nulla penitus pollicita
 persoluit. Ipsique gehennam ob hoc ingressuri, non inuenient exitum. P. O-
 mnes benefacientes in paradiso aquis subtus fluentibus amoena perseveran-
 ter collocabo. Hoc Dei uerbo quid est uerius? Secundum uelle uero tuum
 & plurium hominum legum, nemini male gerenti uicissitudo remunerans
 reddetur. Sed ex Dei parte nec suffragium nec uindictam Deo praesente
 reperiet. Omnis autem benefaciens, legemque rectam tenens uir seu femina,
 paradysum, ubi nullus, quantum est granum sinapis, iniuste perdit, ingrediet.
 Vbi reperiri potest lex melior quam hominis humilis, deo penitus deuoti,
 sequentis legem Abraham, quae electum sibi deus omnia complectens, omnia
 possides dilexit. Quaestione facta de mulieribus orphanis, quibus determi-
 nata scripto minime soluit, & quas in uxores ducere postulatis, liber hinc
 inde gerenda tradit. Infantulis, & ceteris orphanis rectum examen facite:
 Deus enim omnes actus annumerat. Sic mulier sui mariti discessum dere-
 lictionemue timuit, ei pacem querere, cum pax melior sit, non sit difficile.
 Similiter & ceterae mulieres avarae super alias zelotypae pacem confirmant,
 atque corroborent. Omnis timens & benefaciens, Deo singula sciente, mer-
 cedem accipiet. Inter uestras mulieres pacem & aequalitatem retinere cum sit
 impossibilis.

Secundū Alcho-
 ra iudicandū.

Pro malis non
 intercedendū.

Peccata nō de
 alijs imputanda,
 sed sibi.

Re non uerbis
 inanibus decla-
 rantes studium
 legis, praeium
 accipiunt.

Criminalia
 peccata, id est
 mortalia, et ue-
 nialia.
 Diabolus insti-
 gator mali.

Diabolus uana
 promittit suis.
 Paradysus.

Etiam minimum
 bonū remune-
 ratur in pa-
 radiso.
 Abrahā lex o-
 prima.

Orphanis ca-
 uet.

Mulieres paci
 studeant.

impossibile, earum contrarietates prout minus poteritis patiamini. Vobis enim pacem firmantibus deus pius dabit ueniam. Illis quidem diuinitas, cuius portionem amplitudinis suae deus immensus & sapiens cunctaque possidet praebebit. Homines quidem legem, tuis antecessoribus, tibi quoque, timere deum iniunximus. Sin autem, Dei cuncta scientis atque uidentis sint uniuersa; cui si placuerit, omnia mundana & transitoria destruens, cum alijs ueniet super hoc summe potens, apud quem est, quicquid de hoc, saeculo uel futuro quislibet expetit. Viri boni, directores uel dilectores hominum & aequilibrantes coram Deo testes, licet de uobismet ipsis sit, uel de parentibus, seu propinquis, diuitibus uel pauperibus, cum deus omnium sit iudex, estote, nec uiam falsam & erroneam sequi uelitis. Rem etenim inuoluentes, aut de recto discedentes, deus agnoscat. Viri boni, in deum credentes, suo legato libro quoque super eum misso, & libro quoque prius posito, & angelis ac alijs diei aduentui credite. Sin autem, longus error uos abducit. Prius in deum credentes, postea factios in credulos, ex hinc legales, postremo quoque malos, si in illa perseveretis incredulitate, ipse deus penitus abhorrens, nec ueniam dabit, nec rectam uiam patefaciet. Quibus tu manifesta, quod ignem grauissimum introibunt. Loco honorum, incredulorum amicitia & societatem propter honoris adeptionem, cum Dei sint honores uniuersi, nemo sortiatur. Liber enim super uos coelitus missus, quod cum renuentibus mandata Dei non sedeat, nisi prius ipsis mutantibus uerbum, instruit atque castigat. Sin autem, illis contra & contra similes eritis. Quia deus raptos iniustos & incredulos in gehennam congregabit. Vobiscum blandiendo morantes, a uobis commodo lucro quoque suscepto, se fuisse uobiscum asserunt: Incredulis autem adueniente successu, se suos protectores & auxiliares esse testati sunt. Saeculo uero futuro inter eos iudicium dabit Deus, illos malos bonis nequaquam praefert. P. Increduli Deum fallere nitentes, ab ipso potissime falluntur. Qui surgentes oratum, inconstanter & aegrotam mentem orationes fundentes, hominibus benefacientes censentur: cum illi ne hinc, nec illinc deum nequaquam nisi parum diligunt, nec quis, quem Deus aberrare uult, uiam rectam inueniet. Illi inquam mali & increduli, in fumo septimo putrorum igneo sine omni spe suffragij mergentur: nisi qui uiam prauam relicta bene facientes, Deo paruerint, & se in Dei nomine in sua lege purgauerint. His namque sociandis bonis hominibus commodum, praemium quoque multum a Deo speranda sunt. Vobis quidem malum inferri non uult Deus, si ei cui grates omnes reddendae sunt, in eum credentes gratias retuleritis.

AZOARA XI.

Deus omnia uidens atque sciens, solis male gerentibus necem contumeliosam, uerbum quoque malum fieri diligit. Omnis operator boni clam coram me, & iniuriarum condonator, ueniam a Deo omnipotente consequentur. Deo suisque legatis inobedientibus, & inter eos discutere uolentibus, seque parti non toti, licet rectam uiam assequi putando, credere consentientibus, uelut ipsius ueritatis incredulis, malum atque contemptum ingeremus. P. Creditibus autem praedictis, nec inter eos discutientibus, mercedem innumeram pius uenia largitor Deus tribuet. Illis te precaturis, ut super eos liber de caelo descendat, dic, quosdam a Moyse maius hac re petisse, uidelicet ut ipse Deum eorum oculis monstraret, & ob hoc caeleste fulgur eos percussit.

Testimonium
sanctae reddendum.

Alehorum fides
tribuitur.

Apostatae
peribunt.

Commercium in-
fidelium sus-
ciendum.

Amici omnes
& fortune.

Astuti capiuntur
in astutia
sua.

Deus bene uult
hominibus
gratis.

Semifideles non
placent Deo

Contra porten-
torum petito-
res Iudeos.

sit. Vitis uirtutibus eis taurum adorantibus ueniam fecimus, Moysiꝑ regnū
 immensum & manifestum dedimus, & super eum montem extulimus, eisꝑ
 præcepto ut si per portam humiliantes ingrederentur sibi suisꝑ nostris uel
 nihil agerent, pactum inde firmatum sumplimus. Quod deinceps illis rum-
 pentibus, prophetidisꝑ factis, atꝑ testantibus se corda dura et obdurata ge-
 stare, eorum corda Deus ipse sigillauit. Quorum præter admodum paucos,
 nulli credent unquam. Vnde Mariæ blasphemiam & immoderatam contu-
 meliam inferunt, seꝑ Christum Mariæ filium Dei nuncium peremisse per-
 hibent. Sed nequaquā eum imò sui simile suspendentes interfecerunt, prohi-
 bent. Sed nequaquā eum imò sui simile suspendentes interfecerunt, prohi-
 10 tes etiā se suæ cædis authores. Cordibus suis non minimā ambiguitatē inde
 gerunt. Sed eum nullatenus interfecerunt. Quia Deus incomprehensibilis
 & sapiens, eum ad se transmigrare fecit. In quem uiri legum ueraciter ante
 mortem credent, & eorum sæculo futuro testis adstabit ille. Ob eorum iniu-
 iuriam atꝑ malitiam, quædam prius licita illis statuimus illicita: qui quoniā
 uiam Dei ferè penitus derelinquunt, meꝑ prohibente fœnus accipiunt. Ho-
 20 minumꝑ pecunias pro mendacijs & iniurijs comedunt, malum atꝑ dolorē
 expectant. P. Horū tamen constantes, atꝑ sapientissimi, deumꝑ inuocan-
 tes, præceptis super te tuosꝑ prædecessores cœlitus missis credunt. Quibus
 sicut et cæteris in Deum dieiꝑ futuræ credentibus, & orationes atꝑ eleemo-
 30 synas agētibus, mercedem maximam tribuimus. Vobis quidem nuncium,
 sicut Noë & prophetis succedentibus ipsum, scilicet Abraham & Ismaeli, &
 Isaac, atꝑ Jacob, & tribubus, ac Iesu, & Iob, & Ionathæ, & Aaron, & Salo-
 moni, simul & Dauidi, cui dedimus psalterium, fecimus. Quorum legatorū
 nominibus signatis, sunt & alij minime nominati. Moysen quoꝑ Deus affra-
 tus inquit. Isti sunt laticia honorūꝑ nūcij, malorumꝑ correptores, ne post
 ipsos missos à Deo incōprehensibili & sapiente, iuste Deum ob suam accu-
 sent ignorantia. Præceptorum tibi diuinitus datorum, quod diuina tantū
 perfecta sunt sapiētia, Deus est testis, angelicꝑ similiter, licet Dei testimoniū
 sufficiat. Incredulis aut, quos longus error abducit, & male gerētibus, Deus
 40 nec ueniā dabit, nec uiam nisi gehennæ, quo perpetuò manebunt, demon-
 strabit. Quod ei leue fatis est, atꝑ possibile. Legato ad uos cum diuina uerita-
 te misso credite, ut boni efficiamini, hocꝑ uobis erit optimum. Sin aut, Dei
 sapiētis & incomprehensibilis sunt uniuersa cœli & terræ. Summopere qui-
 dem cauendum, ne lege uestra quid indignum proferatis, nec de Deo quic-
 quam nisi uerum dicatis. Iesus Mariæ filius, Dei nuncius, suusꝑ spiritus, &
 uerbum Mariæ cœlitus missum existit. In Deum itaqꝑ, illiꝑ suo legato cre-
 dentes, ne dicatis Deos tres esse, cum non sit nisi Deus unus, qui filio caret.
 Eicꝑ omnipotenti, uniuersa cœli terræꝑ subiecta sunt. P. Christus quidem
 ipse minime negare poterit, sicut & nec angeli, Deo propinqui, quin Dei
 50 sublit imperio. Omnem negantem se in Deum credere, & se sublimantem,
 Deus suæ manui subiugabit. Credentibus uero, & bene gerentibus, merce-
 dem pro suo merito tribuet, eorūꝑ gaudiū ex proprio uelle semper augebit.
 Incredulos aut, & se sublimantes, poenis maximis affliget. Ita uobis lucē atꝑ
 splendore Deus ipse patefecit, qui cūctis in se credentibus, pijs atꝑ propi-
 cius, munimē firmissimū perseuerat, suis uiam rectā manifestas. Perscrutati
 bus te de iure hereditario, hoc Dei uerbū responde: Si quis germanā habēs
 absꝑ prole moriat, ipsa mediū substantiæ suæ relictæ sortiatur. Si ē cōuerso con-
 d tigerit,

Iudei pertinaces & duricer-
 uices.

Christus nō crū-
 cifixus à iudeis
 sed alijs ci simi-
 lis, ut Cerdo, et
 alij heretici, lo-
 quitur.

Iudei credent
 olim in Chri-
 stum.

Fœneratores
 Iudei.

Ismael pro-
 pheta.

Psalterium Da-
 uidi à Deo da-
 tum.

Fabule Iudei-
 cæ de Mose.

Legato creden-
 dum.

Iesus Dei nun-
 cius spiritus,
 uerbum, non tā-
 mē Deus.

Qui negat fi-
 lium, negat &
 patrem. & c.

Infideles et su-
 perbi perden-
 tur.

Hereditariū
 ius.

UNIVERSITÄTS-
 BIBLIOTHEK
 PADERBORN

tigerit, germanus totum hereditet. Si sorores duae fuerint, duas tertias accipiant. Si fratres uero multi, sororesque plures, sex uel masculino duas partes, & foeminino una tribuatur. Taliter, ne uos ignorantia turbet, Deus omnia sciens uos instruit.

A Z O A R A XII.

Cibi uetiti.

Leuitico quædā concinunt.

Iurandum in Dei nomine.

Machumet aut iurat per cor luum, &c.

Lex Machumetis propter ipsum Deo placita.

Cibi concessi. Venatus.

Quatenus participandum cum Iudeis.

Lotiones.

Deo, non hominibus seruendum.

Dubium, an de exploratoribus xij, an de principibus tribuum loquatur.

Viri boni, in omni pacto uobiscum firmato constantes, meque timentes estote, nec animalium foetus, quos illicitos dixerō, cum omnes alij liciti sint, nisi peregrinantibus, comedere uelit. Peregrinanti quidem cauendum, ne uenatus interficiat, Deo prohibente, nisi prius menses prohibitionis peractos: Tunc enim uenatus, summe fas censetur. Omnis Dei domum inuocans, nequaquam oblationes in alto ponat; & ut misericordiam a Deo consequatur, in ipsum credat; nec ob homines prauos a uia recta se diuertat, Deique dilectione, suisque bonis, nequaquam malis atque peccatis studeat, Deum timens: quoniam ipse grauis atque difficilis super rerum fines inuenitur. Sunt autem uobis hæc illicita, sanguis & morticinum, animal quodlibet nequaquam Dei nomine peremptum, et suffocatum, ac igne combustum, uel ruina morti deditum, & a lupo tactum, nisi quis illud interfecit. Nullus item nisi per Deum iuret. Sin autem, iniuriam effecit, Malis quidem ex hinc certum erit, eos uobis nunquam dominaturos, cum hodie tibi tua lex, mihi propter te placita, donumque Dei necessarium atque sufficiens compleantur. Me itaque, non illos time, Si cui rerum istarum aliquam, quasi sibi necessarias quis quaesierit, nec culpe nec peccati reus erit: quia Deus pius inundabit ueniam. Querentibus a te, quæ res sint licitæ, dices, sapide & odorifera. Venatum tendens, si sui canes ab eo docti, sicut et a Deo, ipsi bestias coeperint, super eos Dei nomen inuocans, eas comedit, Deum timens, cui subest omnis rerum numerus. A modo rursum hic a Deo uobis data licentia, ut de dapibus hominum legum comedatis, illique de uestris, Eorumque foeminas bonas & timentes, ac in Deum credentes, et nequaquam amalos habentes, cum illis munera data tribueritis, ducite. Omnis legi non credens, omnia sua perdit opera, in die iudicii connumerandus amissoribus. Viri boni, cum oratum surrexeritis, facies uestras ac manus ac brachia usque ad cubitum, & pedes usque ad tibias abluere, & capillos reuoluendo caput abstergere, & post coitum mulierum balneari uos oportet. Infirmi quidem, uel in itinere ab egestu, uel mulierum coitu uenientes, et aqua minime reperientes, facies suas atque manus terræ munda puluere tergant. Deus namque uestram diligit mundiciam, officiumque diuini perfectione cum gratiarum sibi redditione et deitatis inuocatione. Cumque uos confessi fueritis coram Deo, uos foedus inter uos firmatum audire & credere, Deum time, cum ipse arcana cordium cognoscat. Omnem tale esse decet, ut nequaquam propter homines rectum dicere sinat, sed coram Deo, omnibus timendo, quoniam omnium opera noscit, rectum quo nihil est melius peragat, Deo credentes, & omnes beneficientes spe confirmaturo, et ueniam ac mercedem & misericordiam eis daturus. P. Increduli, uestrisque preceptis resistentes, ipsi gehennæ deputantur. Viri boni, manus hominum ferè uobis impositas, ego diuentes a uobis retraxi. Vos itaque me, Deum omnium bonorum tutorem, time, tes adore. Inter Deum filiosque Israel pacto foederis firmato, xij. expugnatores atque precones iustitie ministros ex eis Deus elegit, quibus, et ipse dixit: Ego uobiscum semper presens adero, si in me credideritis, prophetis meis fide adhæbentes, et eis auxiliantes, & orationes ac eleemosynas in meo nomine feceritis: uobisque

uobisq; dans peccaminum ueniam, paradysum & aeternam mansionem tri-
 buam. Omnem haec linquentem, deuius error abducet. Illis autem nequaqua
 federe firmato constantibus, amorem nostrum retrahentes, corda sua per-
 uerfa duraq; fecimus, suae legis partem retinentia et distorquentia: unde sem-
 per res iniustas facere eos innitendo uidemus. Tu uero Deum, omnes be-
 negerentes diligentem, pro ipsis, ut ueniam faciat, deprecare. Cum uiris ite
 Christianae professionis, nostrae dilectionis foedere firmato, illi quorundam
 eis praeceptorum obliti sunt. Illis autem, & istis, hostilitatem & infestatione
 ac abhorritiorem usq; ad diem iudicii Deus immisit, eorum secundum ope-
 ra sua uenturus iudex. Viri legum, uobis nuncius uester missus, uos mul-
 ta prius a nobis negata docturus, multa adhuc taciturnitati comendaturus,
 lucem secum librumq; coelitus missum, qui timentibus Deum uiam saluam
 & rectam ostendit, & a tenebris eicit, affert. Sciendum quidem eos incre-
 dulos esse, qui Iesum Mariae filium Deum esse dicunt. Quis enim eis quic-
 quam faceret, inde si Deus omnipotens, omnia prout uult faciens, cuius im-
 perio cuncta subiacent, Christum atq; Mariam, omnesq; mundanos mori fa-
 ceret: Vos Iudaei atq; Christiani, si Dei filij, suiq; dilecti estis, pro ut uos dici-
 tis, cur uobis culpas atq; peccata gerentibus poenas et malum ingerit: Certe uos
 nihil aliud quam homines estis, a Deo ueniae mercedisq; maximae datore,
 ad quem omniu erit reditus, creati. P. Vobis, uiri boni, nunciu uestrum
 aliud prophetam a longe sequentem dimisimus, ne uos iuste conqueramini, uos
 carere doctore, qui gerenda praecipiat, illicitaq; prohibeat. Moyses suae gen-
 ti persuadens, ut Deum ipsum inuocando adorarent, quia eis propheta, &
 reges, ac diuites, multa nulli caeterarum gentiu commissa contulit, inquit:
 Terram sancta, scilicet Hierusalem, uobis a Deo praedestinata, intrate re-
 troueretes. Sin aut, damnum et detrimetum incurreris. Dixerunt illi: Cum homi-
 nes ingentes, graues, atq; fortes illic immoretur, nos nunquam nisi remotis illis
 ingrediemur. Tunc duo uiri Deum timetes inquit: Vosmetipsos, si boni estis,
 Deo comendantes, per porta super eos ingressum facite, sicq; uictoria adipisce-
 mini. Illi tamen obstinaces, quasi Moysen improbando, inquit: Nisi prius illis
 expulis, nos nequaquam aditu tentabimus. Sed tu Moyses, atq; Deus, eos ex-
 pugnat, nobis hic statibus. Quibus Moyses respondens, se nullius animae ni-
 si suae fratrisq; moderator et imperatorem esse, Deum ut inter eum illosq; ma-
 los discerneret, precatu est. Dixitq; Deus: Noli sollicitari, uel quicquam de hu-
 iusmodi malis hominibus cogitare. Ego namq; illos malos & noxios, xl. an-
 nos induca, & per terras uagari faciam. P. Illis historia filiorum Adae, ubi
 sciant qualiter alter alterum interfecerit, retex. Illis holocaustu igne superposi-
 to facientibus, alterius holocaustu, alterius minime a Deo collectu est. Vn-
 de alteri dicenti fratri suo, Ego te interficiam: alter respondit, Deo nullius ho-
 locaustu acceptabile, nisi timentis ipsum. Idemq; dixit: Licet manu tuam ad
 mihi morte inferenda superextenderis, ego nequaquam ut te necem, manum
 extendam, Deum namq; saeculi totius imperatorem timeo. P. Actum pecca-
 tiq; sarcina feras, sic igni deputandus. Talem namq; mercedem maleficus assequi-
 tur, minime perhorresco. Illi itaq; diu deliberati, anima sua caede fratris per-
 suadente, fratrem occidit, deinceps perditis associatus. Coruus aut a Deo mis-
 sus in terram, quid de fratre suo gerendum esset, insinuauit. Ille igitur nec inertia
 nec pigritia retentus, fratrem suum, ut coruus coruum terra cooperies, semetipsum

*Intercedendum
pro Iudeis.
Christiani lege
traditam sibi de-
seruerunt.*

*Machumet le-
gum lator.*

*Iesum Deum co-
fidentes, incre-
duli.*

*Christiani ex
Iudei non filij
Dei dilecti,
quia propter
peccata affli-
guntur. at Pro-
uerbioru 3. re-
solvitur.*

*Historiam Noe.
13. et 14. perpe-
ram replicat, ut
solet.*

*Historiam oc-
cisi Abel, Gen.
4. uertit in sa-
bulam.*

Homicidium deinceps reum & repræhensibilem notauit. Hac itaque de causa filijs Israël
scelus maxi- scripsimus, ut quisquis hominem uita priuauerit, nisi ipse primus alius inter
mum. fector, terræq; uastator extiterit, quasi totius gentis perceptor existat: uniusq;
 uiuificator, quasi totius gentis resuscitator habeatur. Multis ad uos iam pro-
 phetis cū uirtutibus missis, postea tamen eorū multum terrā manentes iniu-
 stitiā secuti sunt. Omnes Deo suisq; prophetis resistentes, & ubiq; locorū, ut
Grassatorum iniurias hominibus terræq; uastationē ingerant, discurrentes, cædē & suspe-
poenā. ctionem, aut pedū uel manū per oppositum abscissionē promerentur, atq;
 de terra projectionē. Istiq; tales in hoc sæculo contemptū, & in alio grauissi-
 mum malū patientur, nisi prius illi mala dereliquerint, quā uos eos aliqui-
 bus malis puniatis. Sciatis etenim, Deū sua benignitate ductum, ueniā datu-
 rum. Viri boni, Deū timentes, factis per quæ uos ipsi propinqui sitis, stu-
Inter se benefi- deatis, ipsiusq; nomine usquequo uos meliores, & elatiores efficiamini, præ-
ci Machumeti- datores & expugnatores estote. Incredulorū autē die iudicij nulla fiet redem-
stæ, alios perse- ptio, licet tantū quantū bis terra caperet, pro se darent. Ipsi nāq; maximis af-
quantur. fligēdi poenis, ab igne gliscentes, exire, nunquā inde euasuri, summe torque-
Furti poenā. buntur. Furū manus abscindātur, eo q; Dei grauis atq; sapiētis offensionē &
 irā promerentur. P. Post malū perpetrātū poenitenti, beneq; faciēti, Deus
Remissio pec- pius & misericors sibi dilectis ueniā, inimicis malū pro uelle suo prebēs, cum
cati. ipse sit omnipotēs, eiusq; sint uniuersa, ueniā tribuet. Pro festinātibus secun-
Contra Iudeos dū uires suas ad incredulitatē, qui scilicet ore fidē confitētes, corde renunt,
doctrinam Ma- nec curā multā nec dolorē tu nūcie sustineas. Iudæorū falsa loquentiū, alijsq;
chumetis oppu- cōsimilia fari persuadentiū, qui uerba distorquētes dicūt: Si uobis hæc uel il-
gnantes. la dederis, sumite: sin autē, uos ab illo cauete, cū ex Dei parte nemini quicquā
 proficere queat, cui Deus nocere uoluerit: Horū inquam uerba nequaquā
 esse mūda Deus censet, eis in hoc mūdo dedecus, & in alio graue malū allatu-
 rus. Istos quidē sic falsa proferētes, & illicita ac iniusta prēmia comedentes, si
 ad te uenerint, aut a te repelle, qd nec tibi nocebit: uel cū ueritate, quā Deus
Iuxta legem diligit, iudica. Cum ipsi testamentū habeāt iudiciū Dei docens, uiaq; rectā
Dei iudican- & lucē ac sapientiā prætās, suis cordibus & mētibus ad gerendōrū noticiā a
dum. Deo monstratā, cū quo propheta, timentesq; Deū, & sacerdotes atq; ponti-
 fices iudicāt, cur a te iudiciū postulant: Ego quidē timendus uobis sum, non
 homines: nec mea mādāta pro modico precio uendere uelitis. Omnis secun-
Exod. 22. dū Dei positum nō iudicans, malis & incredulis adnumerabitur. Est autē illi
Math. 5. co a Deo positū, ut anima pro anima, oculus pro oculo; naris pro nare, et dēs
 pro dente tribuatur, & pro uulnere cōsimile fiat: Hoc tamē condonās, Dei
Euangelium misericordiā, peccatūq; decrementū accipiet. Christū item Morie filiū, cui cō-
Christi lumen, missimus Euangeliū, quod est lumē et cōfirmatio testamenti, & castigamen-
et confirmatio ac recta uia timētibus Deū, ad uestræ legis cōplementum missimus. Omnis
ueteris testa- igitur euāgelij seruus, ipsius præcepta iudicādo sequatur, sin autē, malus erit. 40
menti. Tibi quōq; librū ueritatis, suorū præceptorū confirmatorē, cū quo tuum est
Liber Machu- iudicare, desuper missus. Tu igitur secundū ipsū inter eos discussurus, eo
metis, Christi rum uelle nequaquā, sed solū ueritatem amplectere, cū sui cuiq; posita sint a
præcepta cōfir- nobis lex & iudicia. Sciendū quidē, Deum, si sibi placuisset, omnes gentē
mat, si dijs pla- cet. unā effecisse: sed scire quærit, quid de suis mādatis quisq; perficiat. Sit igitur
Deus posset, si intentio uestra, semper benefacere, cū ad Deum uestras lites cōtrouersiasq;
ueller, omnes re discussurū omnes redibitis. P. Tu inter eos iudiciū daturus, secundū Dei
 dispositi

dispositionem, caue ne suū uelle sequendo, te à dato tibi coelitus in suam par-
tem distrahant. Sciendum quidem, Deum illis malum etiā pro minimis pec-
catis daturum, si tuis iudicijs non obedierint. Et eorum multi sunt increduli,
quaruntq; iudicia brutorum & insipientium: cum Deo non sit iudex me-
lior. Vos uiri credentes, super uos nequaquam constitui praefectos seu iu-
dices Iudaeos ac Christianos permittatis. Omnis enim haec agens, eis con-
similis efficitur: cū Deus homines prauos ad uiam rectā minime dirigat. Vi-
ri tamē infirmi cordis, dicentes se malū sibi futurū timere, quibus suo corde
reprehēdenda timētibus, Deus aliquisue pro eo ui sua superueniet, illis obe-
diūt, sicq; bonorū testimonio sua perdūt opera, perdēdis associādī. Viri cre-
dētes, si quis uestri suā legem liquerit, uiros se dilectiores Deus ipse diligen-
dos eliget, qui pīj dulcisq; cordis in bonos atq; fideles, grauis aut atq; crudelis
in incredulos habetur. Expugnatores Dei nomine lites aggressi, nihil time-
ant. Haec sua munera Deus cui uult tribuit, cū ille sit diues et largus, ac sapiēs
& immēsus. Solus Deus, suusq; legatus, uirīq; boni, uidelicet eleemosynarū
ac orationū factores, seq; Deo penitus subijciētes, uobis auxiliētur. Pars em̄
illis cōmendata, uictoriā adipiscitur. De nostra lege ludū atq; ridiculū facien-
tes, qui scilicet priusquam uos legi subiecti fuerāt, et similiter incredulos, qui
uos orātes illudunt, cū sint insipientes, nullatenus uobis participes, nec uestro
rum tractatores negotiorū statuatis, Deū timētes, si boni estis. P. Virile-
gū, cum nos in Deū credim̄s, suisq; praēptis super nos & super praedeces-
sores nostros missis paremus, uosq; peiores existitis, cur de nobis uindictam
sumitis: imō priores estimando uos ueraciter estis, et à recta uia magis deuij.
Quibus Deus amorē suum retrahēs, uestri quosdā simias, & porcos, ac idolo-
latras cōstituit. Vos itē accedentes fidē uestram cōfitemini, qui semper & ad
uentu atq; discessu corda gestatis incredula, Deo cordiū uestrorū secreta di-
noscēte. Horū multi malorū studiosi, mala gerunt, & illicita praemia come-
dunt. Cū igitur à suis primatibus cū tacenda dicāt, & non agenda gerāt, haec
praetermittere nō iubentur: Manus Dei manīcis ferreis cōiunctas Iudaeis di-
cētibus, suas manus merito sic uiuiciri, seq; pessundari, uerbū illud exigit, cū
diuinā manus capacissimā, & penitus expansā, prout uult, & quantū uult,
largiatur. Sed eorū semper error augmētabitur, ut minus praēptis super te
coelitus missis fidē adhibeāt. Vnde uobis hostilitas & abhorratio, ante diē iu-
dicij nequaquā terminanda interciderit. Sed hoc quidē tibi minime curandū,
quia flāma eorū marciā Deus extinxit. Terras tamē adhuc uastatū, quod
Deus abhorret proficiscitur. Nos quidē hominibus legū, si crederent atque
timerent, ueniam peccaminū facturī, paradīsum sufficiēte tribueremus: Et
si testamētī, simul et euāgelij, ac coelitus super eos missi praēpta sequerētur,
tot cibis totq; bonis abundarent, quod etiā suis substernerentur pedibus. Bo-
nū tamē pauci fidē obtinent, plurimi quidē sunt increduli. Tu donū tibi coeli
tus missum nunciē cāteris docēdo tribue. Sin autē, te Deus ab illis hominib.
liberabit, qui malos ad uia rectam nequaquā dirigit. Sciendū quidem, ui-
ros legū nullius legi fidē uē perfectionē assequi, nisi testamētī & euāgelij ac
huius libri à Deo positi praēptis pareant. Hic autē multis eorū incredulitatē
atq; maliciā & obstinanciā augebit: quod tibi nullā curam iniiciat. P. Cre-
dentes atq; Iudaei, & angelos loco Dei adorantes, qui scilicet legem pro lege
uariant, Christiani etiam, omnes hi in quā si in Deum crediderint, & iudicij

digere in unam
fidem. Atqui
uult omnes sal-
uos fieri. &c.
Homines autē
diligunt tene-
bras.
Magistratus fi-
dei Machume-
ticae sint. Nota
te uerba, signa-
te mysteria.

Boni tantum uī-
ri sunt adscri-
bendi ad mili-
tiam.

Contra Machu-
metistarum ho-
stis.

Aeterna hostili-
tas indicitur da-
ctrimae Machu-
meticae contem-
ptoribus.

Transcun-ibus
in sectam Ma-
chume. paradi-
sus promittitur.
Doctrina coeli
tus missa Mac-
chijs tradenda
&c.

Nulla doctrina
perfecta, quam
uetus testamē-
tum, & Euāgē-
& Alcoran;

diem expectantes benefecerint, nihil timeant. Cum filiis Israël dilectionis
foedere firmato, nostrorum legatorum eis deinceps missorum, quia dispi-
cita difficiliaque illis nunciauerint, quibusdam contra dixerunt, quosdam au-
tem interfecerunt, hoc nequaquam certamen atque seditionem extiman-
tes, surdi cæcique facti sunt, Deo singulos suos actus annotante. Omnes
quidem dicentes Christum Iesum Mariæ filium Deum existere, mendaces
& increduli reperti sunt. Cum Christus ipse dixisset, Filii Israël in Deum
dominum meum atque uestrum credite: Cui quisquis socium atque partici-
pem posuerit, ingressum paradisi illicitum sibi reperturus, & in ignem ibit,
in perpetuum expers adiutoris atque uindictis. Sunt iterum increduli, fir-
mantes deos tres esse: quia non est nisi Deus unus. Vnde si huiusmodi uer-
bum non mutauerint, malo grauissimo percutientur. Cur igitur se non con-
uertant ad Deum, ueniam que præcentur, mirandum. Ille namque ueniam
atque misericordiam illis tribuet. Christus quidem Mariæ filius, non est nisi
Dei nuncius, quem & plures nuncij præcesserunt: materque sua uera, & illi,
uterque comestibilibus uescebantur. Qualiter res ex plano perspicue: &
quare non credant, postea perpende. Quia loco Dei, quod nec bonum nec
malum nobis dare potest adoratis: cum Deus omnia sciat & audiat. Vi-
ri legum, nil nisi ueritatem in lege uestra sublimite, non imitantes ho-
mines, qui prius erronei multos errare fecerunt. Filios autem Israël, ob
incredulitatem suam atque maliciam, ab amore suo Deus per linguam Da-
uid, Christi filij Mariæ, prorsus eiecit. P. Plures se nequaquam a rebus
illicitis & flagitijs abstinentes, plurima mala perpetrabant. Eorum item
plures incredulorum negotia, ad quæ manus extendisse nefas est, cum ob
hoc Deus eos confundens semper in igne comburet, illis amici facti tracta-
bant, quod nequaquam fieret, si in Deum crederent, suoque prophe-
ta, libroque super eum cœlitus misso fidem adhiberent.

Sed eorum pars plurima semper in
sua manet malicia.

A Z O A R A XIII.

Gratioris hostilitatis & infestationis Iudæi semper erga nos, amicitia
uero maioris Christiani reperiuntur. Christianorum etenim sacerdo-
tes & præules non indignantes, presumptuosius, cum uerbum super prophe-
tam positum audiunt, ueritatemque cognoscunt, lachrymantur, et dicunt: O Deus,
nos cum illis bonis hominibus credentes, te nos illis associaturum summe spe-
ramus. Cur enim in Deum, & ei quod nobis de ueritate datum est, non credere-
mus? Hoc autem uerbo, sicut & omnes benefacientes, paradysum aquarum fluxu
dulcissimam promerentur. Increduli uero, meisque præceptis contradicentes,
igni deputantur. Viri boni, res a Deo uobis illicitas statutas, uel e conuer-
so, cum Deus a se prohibita gerentes abhorreat, nequaquam efficientes, bona
sapida uobis a Deo concessa ipsum timentes, quæ adoretis, & inuocetis, come-
dite. P. Iusiurandum ex corde factum, non aliud uos coram Deo reos ef-
ficat. Illius quidem ueniam adipisci studens, decem pauperes pascat, sicut
suam gentem pascere mediocriter consuetus est, aut eos induat, uel ho-
minem redimat. Horum omnium impotens, tres dies ieiunet. Hoc itaque
propter iusiurandum facturi, ea diligenter obseruantes, maxime nitetis:
Deo

Deo vos sic sua secreta docenti, grates reddite. Viri boni, uinum, & aleas, & scacos, cum non sint res licitæ, sed diaboli machinæ, per quæ inter homines inimicitiam & abhorritionem inijcere, & eos ab orationibus & inuocatione Dei retrahere maxime nititur, prætermittite. Dimittetis igitur, an non? Sed Dei mandatum sequentes, legatoꝝ suo parentes, uobis caute. Sin autem, non plus nuncio quam mandatum perficere pertinet. Quādo timuerint, & crediderint, & benefecerint, itemq; timuerint, & crediderint, & benefecerint, sicq; facto de cibis eorum nullam curam custodiamue suscipias. Deus enim benegerentes diligit. Viri boni, Deus uos in paruo uenatu manibus uestris seu lanceis sumendo tentare uoluit, ut sic timentes se dinoscat. Prohibitum faciens, graue malum tolerabit. In mensibus igitur prohibitionis & peregrinationis, nemo bonus uenatum interficiat, quem quilibet sponte perimens, pro illius modo coram testibus in cibis pauperum apud Mecha, uel deinceps ieiunio persoluat. Hoc itaque præceptum amodo seruate transacta pro nihilo ducentes. Deus enim incomprehensibilis & sapiens, ulterius uindictam sumet. Omnis uenatus maris, euntibus Mecham ac discedentibus, ad comedendum licitus est: Terræ uero uenatus, minime. Ad Deum itaque redituri, ipsum timeate. Mechæ domum, uel mensas, ac oblationes, Deus aram hominibus constituit: ut sciant, omnia cœlestia seu terrestria comprehendere sapientia Dei, omnia scientis. Quilicet pius & misericors sit, grauis in fine censetur. P. Ad prophetam nil nisi mandatum patefacere pertinet, Deo sciente singula, manifesta scilicet & cordis arcana. Mala & insipida, licet ipsa plura sint, saporiferis minime coæquantur. Homines sapientes, ut in anteriora procedatis, Deum timeate. De præceptis huius libri quare quis quæstionem quærimoniā ue mouet? Post Alchorā enim positionem, quicquam mutare nefas est. Et mutatio si fieret, uobis iram atque molestiam generaret. Hæc & his similia priusquam uos ceteri quæsuerunt, sed eis postea minime crediderunt, nec Bachiratin, nec cehibatin, nec cehiletin, nec ham Deus mandauit. Increduli quidem, & minime Deum adorantes, deoq; mendacium imponentes, cum ipsi postulantur præceptis à Deo positis suoq; legato fidem adhibere, inquirunt se nolle quicquam imitari, nisi quod parentes sui imitati sunt. Quibus talis fit obiectio, utrumne patres, nisi uiam rectam tenentes imitamini? Viri boni cum cuiusque sua sit anima, nec sibi rectam uiam proficiscenti alius error noceat, uos ad Deum, omnia facta uestra uobis dicturum, conuertamini. Inter uos item testimonia facite, cum quis ad mortem hora diuisionis appropinquauerit: sint que duo uestri aut alius professionis testes. In itinere uero mortem præoccupantes, usque post orationem terminatam tenere debeatis. Suique testes per Deum iurabunt. Sed nec quicquam falsitatis apponere, nec minus dicere, nec pro pecunia testimonium uendere, cum quilibet modorum istorum peccatum pariat. Si eos tamen illic peccare contigerit, alij super eos testimonium dantes, iureiurando probent suum testimonium uerius quam priorum existere. Deum timentes, ipsum exaudiant, cum ipse malos uiam rectam nequaquam doceat. Dic Deum omnes nuncios congregaturum, eos que quæret quid scilicet proficium Iesus animā habet mundam et quisque fecerit: quod tamen nequaquam eorum est scire, sed ipsius Dei, qui cuncta nouit cordium arcana. Deus Iesum Mariæ filium affatus,

Legati officij
exponere man-
data.

Venatio lici-
ta quando.

Mechæ

Alchorā doctri-
na non uocan-
da in dubium.

Patrum tradi-
tiones eadem sa-
cilitate reijci-
tur, quæ allegan-
tur.

Testamenta.

Testimonia.

Legatorū Dei
iudicium.

Iesus animā ha-
bet mundam et
benedictam.

*Miracula par-
tim uera, par-
tim ficta. Vt s.
cap.*

*De mensa coe-
nae dominicae
more suo nuga-
tur.*

Pascha.

*Iesum negat
Deum esse.
Mariam pro
Dea coli obij-
cit. Quod uti-
nam non qui-
busdam com-
peteret.*

tus, cui tribuit animam mūdā atq; benedictā, qua iuuenes & infantulos affatus est, & formis uolatiliū luteis a se factis insufflans uolatū praeiuit. Ca- cum natū, atq; leprosum curauit: Mortuos resuscitauit: quē item librū, & sa- pientiā, nec non Euangeliū & testamentū docuit, inquit: Te sic ad filios Is- raēl cum uirtutibus meo uelle ueniente, eorū increduli magū esse perhibēt. Tu uero de bonis tibi matricq; tuę diuinitus datis, mihi gratias redde. Deo itē a uiris uestibus albis indutis quērente, an in se nunciūq; suū crederent: respō- derunt, Ita, credimus, & tu testis es. Inde eisdem a Iesu Mariæ filio quārenti- bus, an Deus super omnes mensam coelestē ponere potens esset: Iesus ipse re- spondit: Si creditis in Deū, ipsum timete. Illis autē dicētib; uolumus inde co- medere ad nostrorū cordiū confirmationē, utrum te uerū dixisse sciamus, cū nostro testimonio cōfirmemus. Deū inde sic exorat: O Deus, nobis mēsam coelestē quā sit nobis pascha, omnibusq; presentibus, primis scilicet, atq; ca- teris, atq; miraculū tribue. Quem Deus exaudiēs inquit: Illis eam praebebo. Sed quisquis deinceps incredulus factus fuerit, eum prae cunctis mūdi genti- bus poenis atq; miserijs affligā. Ipsi iterum Deo dicenti: O Iesu Mariæ fili, tu persuades hominibus, ut Dei loco te matremq; tuā duos deos habeāt, & ue- nerentur, respondit Iesus: Nolit Deus, ut ego quid prae uerū dicam. Et si ego protuli, tu nosti. Quia tu omniū secreta cordium noscēs, mei cordis arca nū penetras, ego uero nequaquā tui. Tu scis itaq; me nil hominibus nisi mā- data tua dixisse, scilicet quod te Deum meum atq; suum inuocēt, & adorent, quorum quādiu tibi placuit, testis affui: Nunc autē tu, qui es testis omniū, post quā ab illis ad te me sublimasti, eorū cognitor existas. Quibus si malum fece- ris, gens tua sunt: Si cōdonaueris, tu es incomprehensibilis & sapiens: Dicit Deus: Nunc instat dies, quo sua uindictis ueritas proficiet. Eis etenim ueniā quoniā me secuti sunt, quod sibi prae ceteris lucrū est maximū, & paradisum aquorum fluxu dulcissimā, ubi perseverent tribuā. Ego namq; Deus omni- potens, coelo & terrā, & uniuersis quā sua capacitas continet, impero.

A Z O A R A X I I I I.

*Increduli Chri-
stum aequalem
Deo ponētes.
Exemplis gen-
tium quae ob cō-
temptos pro-
phetas perie-
runt, fidem Al-
corano capiat.
Alcoran fides
abnegatur, quia
per quartas ma-
nus traditus.*

Deo coeli terraq; creatori, qui lucē tenebrasq; posuit grates reddēs, in- uoca: qui tui cunctorūq; plasmator uobis terminū & placitum ab eo praescitū imposuit: quod uos ambigētes nunc sic esse, nūc nō esse dicitis. Sed ipse coelo terraq; manēs, omnia nostra benefacta, tam arcana quā manife- sta dinoscit. Increduli uero, aliū Christum, Deo cōsimilem & aequalem po- nūt. Tu quidē nequaquā ad eos cum Dei miraculis manifestis uenies: quo- niā ea uelut odiosa & cōtraria reiiciunt, et ueritati ad eos uenienti cōtradixe- runt. Nunc autē ad eos scientia rei, quā irridebant, ueniet. Nōne uidere que- unt, quot gētes nostra tēpora praecedentes, quibus prae ceteris diuitiarum et uitae quantitatē dedimus, & aquas de coelo uenire, riuosq; subtus currere se- cimur: ob suas postea culpas cōfudimus, & nouas generationes hominū for- mauimus? Illi tamē hunc librum manifestū, magicum esse cōfirmarent, si eū in quarta positum manu tetigissent, dicentes, illi credendum esse, si uel super angelos, uel cum illis uenientem poneretur. Quod nos minimē curamus. Si enim angelum mitteremus, ei formam humanam atq; uestem tribueremus. P. Iis qui nuncios te praecedentes deriserunt secundum irrisiōis modum atque mensuram poena prae paratur. Terras perscrutando perquirite, quis finis contradicentium fuerit. Tu uero quem coeli terrae que dominatorem esse

esse firmas: Inquit, Deum: qui piissimus die ueracissimo, quo cōtradicientes omnes, licet nesciant, suas amittent animas, oēs coadunabit: cuius omnia scientis & audietis, sunt uniuersa, mobilia scilicet, mortuue carētia. Nocte dieq; neminē nisi Deum cōli terraeq; factorē, qui cunctos nisi semetipsum cibāt, uobis in negotiis uestris adiutorē uocate. Præceptū est quidem, ut primus in Deū credat, ne cōnumeretur incredulis: qui nisi fecero, me malū grauissimū die magna passurū pertimesco. Illa die, inde recedēti Deus pius ueniā, quod est immensum, largietur: cuius iētū & illationē pœnæ nemo reuelabit, beneficiūq; nemo nisi ipso doctore prænoscet. Ipse enim est omnipotēs, imperatorq; sapiēs, uim atq; uirtutē super gentem suā obtinens. Quoniā cuius testimoniū nil maius est, inter me & uos testis assidet: qui mihi hūc Alchoran, ad uestri correctionē atq; castigationē misit. Sed uos alios cū ipso Deo esse testamini. Ego uero non aliū nisi ipsum unū, præter quē nō est aliū, cum ab hoc quod uos dicitis, ego penitus sim liberatus. P. Non minus quā prolis sue detrimentū, atq; perditio animarū incredulorū innotescit his, quibus librum dedimus. Quid enim peius est, quā Deo mendaciū imponere, suisq; uirtutibus contradicere? His profecto nunq; Deus suū beneficiū afferet, eisq; die cōgregationis omniū dicet: Vbi sunt uestri partīpes, quos uobis auxiliaturos credebatis? Tunc tandē se errasse cognoscētes, inquit: O Deus, nos fuimus increduli. Considera qualiter errando, mihiq; mendaciū imponendo, suis animabus nocuerūt, eisq; peremptiū oculis repagulū, auribusq; plumbū immisimus. Qui licet omnes uirtutes, omniaq; Dei miracula uiderēt, nunq; nisi tecū disceptatione facta credēt: cum dicāt hīc nequaquā fieri, nisi per primas incātationes, Eos tamen, minime credētes ei, de ipso malum auditū turbat atq; molestat. Nec ipsi aliq; quā suis animabus officiūt. Isti quidē in igne ponentur, suo corde prius retēta propalabūt, tandē dicendo: Si liceret nobis regredi, Dei præceptis pareremus, nosmetipsos efficiēdo bonos. Sed si dare tur reditus, ut prius, mendaces effecti, nullā nisi uia suam rectā esse, & se minime resurgere dicerēt. P. Si quæreres ab illis, quādo stabunt ante Deum, hoc ne uerū sit an non: ita esse, per Deū affirmarēt, Sed Deus eis dicet: Guitate malū, ob errorē uestrum & incredulitatē. Qui cōgregationi ante Deū usq; ad horā subitā contradicunt, perdēdis associati, se nimīū ob incredulitatem errasse cōfitentur: quādo sua peccata nimīū eos aggrauāt atq; premunt. Mundus autē iste nil nisi ludus est atq; ridiculū, quem tamē insipientes plus assequuntur. Alius uero melior est, curia timentibus Deū. Scio te molestari atq; pigere, quod ipsi tibi cōtradiciunt. Sed ipsi cum sint increduli, Dei prius præceptis resistūt. Alijs quidē legatis priusquam tibi contradicendo resistebant, sicq; obstinaciter eis flagitiū atq; malū intulerunt, usquequo diuinū illis subuenit auxiliū. Dei tamē uerbum nequaquam suo uerbo immutare queunt, prophetarū sine cognito. Si tibi molestū sit atq; graue, quod tibi minime credunt: si tibi sit possibile, totam terrā perscrutare, ad cōlōs per scalas ascende, ut cum uirtutibus atq; miraculis aduenias. Nonne si Deo placet, omnes sub eadem lege uiaq; recta colligeret? Tu igitur brutis assimilari desiste.

A Z O A R A XV.

TV nullatenus cum auditibus sermonē in eas, Deus mortuos resuscitabit, & ad se redire faciet. Petentibus ut eis uirtutes miraculaque Dei facias, dic, Deum omnipotētem illa facere, licet plures eorum hæc igno-

Alchorā a Deo
exhibitus, ad
corrigendos
homines.
Vnus duntaxat
Deus.

Obdurati, &
excecati.

Resurrectioni
& iudicio ge-
nerali contra-
dicentes.

Seculum hoc
fabula & sa-
mum.

Non disputan-
dum cum incre-
dulis.

igno-

ignorent. Omne genus animalium terrestre seu uolatile, hic enim liber nil
 pratermittit, sic uos ad Deum redibitis. Nostris præceptis cōdicentes, surdi
 mutiq; obscura gestant uelamina: Deo quibus uult, rectam uiam monstnan-
 te, quos uult, aberrare faciente. Si uos hora resurrectionis ira Dei percusse-
 rit, quem tutorem aduocabitis, nisi qui malum uobis subtrahere, uel illius de-
 trimentū aut obliuionē facere potest? Plures etiā gentium ante tēpus tuum
 summis afflictionibus atq; malis, ut ad uia rectā cōuerterentur, astruximus:
 sed eorum pluribus factis lapideis, diabolus sua mala dulcia formosaq; suis
 apparere uisibus effecit. Illis itaq; sic oblitis præcepta nostra, omniū rerū por-
 tam & abundantia, usquequo nostra munera summū sibi contulerunt gau-
 dium, aperuimus. Tumq; secundo à nobis ipsis subito capti et desperati, stu-
 pidiq; facti sunt, & eorū primos atq; postremos prostrauimus, gratias Deo
 cunctarum gentiū domino, Deo uobis auditū atq; uisum auferente, cordaq;
 uestra sigillāte, et alius nequaquā deus ipse reintegrare potest. Me taliterres
 intelligi faciente, quare non creditis? Ita quidē Dei subita patenter ne cōtin-
 gens, non nisi gentem malā subruit. Legatis autē meis nil aliud iniungo, nisi
 quod uobis opus bonū & gaudiorum effectū persuadeant, & illicita nefan-
 daq; prohibeant. Quibus omnis credens, & se diligens, ac benefaciens, nil ti-
 meat, cum nil mali passurus sit. Nostris autē præceptis resistentes, malū iraq;
 Dei pro factis suis trucidabūt. P. Nec arcana Dei, nec ipsius arca me pos-
 sibile, cū non sequar, nisi quod mihi missum est à Deo, nec me angelū exi-
 stere, cū nec æquales sint cæcus atq; uidens, quod uos sic esse cognoscatis, un-
 quā confirmabo. Huiusmodi sermone Deum timentibus, ut ipsum prorsus
 imitentur, ipsumq; timeāt, cum nullus alius eis auxiliari queat, persuadens,
 Deū mane uespereq; deprecātes, Dei quærēdo faciē, ab eo minime repelle.
 Sin autē, malis associaberis, cū nec suorum operū numerus tibi, nec tuorum eis
 imputetur. Ceteri uero plures alijs, inuidia sola repressi, bonū diuinitus datū
 patefacere noluerūt: licet Deus sibi grates afferentes dinoscat. Sed tu cūctis
 ad fidē uenientibus, præceptaq; nostra sequētib; dic: Saluē Dei super uos,
 cuius anima misericors est, & piissima. Quisquis uestri post malū ignoranter
 gestū à malo declinauerit, & benefecerit, ueniā & misericordiā à Deo conse-
 quetur: Ut incredulorū uia patefcāt, res penitus discutiēda sunt. Ego quidē
 castigor, ne inuocē uel adorē, quod uos loco Dei adoratis. Nec uelle uestri
 amplectar: quoniā uiam rectā, secundum Dei mandatū nusquā errans, licet
 & uos cōtradictis, proficiscor. Nec est apud me, ad quod uestri festinēt ani-
 mi: quia solius Dei, qui est ueracissimus, & discussor optimus, cuncta sunt iu-
 dicia. Si id quod affectatis, nostræ subesset manui, inter mē & uos res ad esse
 eū tenderent. Deus autē malos discernit, apud quē sunt secretorū clauē: Cū
 ipse solus uniuersa terra mariq; cōtenta, omniūq; foliorum labentū nume-
 rū, ac terræ germina, siccū item omne & molle, uelut apud illū in libro firma-
 ta dinumerat. P. Solius Dei est, omnia facta uestra diurna dinoscere, &
 uos nocte mortificare: & deinceps uos expergefaciēs die, & secū uobis om-
 nia facta uestra dicturus, uos ad eū redituros ad placitū scitū ducēs, uelut om-
 nibus gentibus imperans: uos custodi usque ad mortis horam, in cuius mo-
 mento festinātissime uobis mortem inducit, ille committit, deinceps omni-
 bus ad se uersis, Deus ipse dominus noster cuncta cito dinumerans, iudi-
 cium dabit. Nubibus maris & terræ uexati, inuocantes atque timentes, & se
 humilian-

Gentes incre-
 dule puniē.

Legati offi-
 cū docere.

Quis haberi ue-
 lit Machumet.

Non imputan-
 tur aliena ope-
 ra.

Doctrina pro-
 paganda.
 Remissio pec-
 cati.

Afflictiones su-
 finire se dicit,
 ob ueritatē &
 inuocationem
 unius Dei.

Deus habet cla-
 ues secretorū.

Providentia
 Dei, uel potius
 omniscientia.
 Deus omnium
 gubernator.

In periculis De-
 um cōfidentes,
 postea sunt in-
 grati.

humiliantes, quærenti, Quis liberaret eos: dixerunt: Si nobis præsidium atque
 suffragium in his malis feceris, nos ulterius reddemus gratias. Ille uero respo-
 dens ait: Ab ijs & ab omnibus malis uos Deus liberabit. Vos tamen uestra
 manentes malitia, non credetis. Est tamen Deo possibile, uos ira sua pessi-
 misque poenis undique circumdare, & uos schismatibus, & alternis contrarietati-
 bus induere, uestrique quosdam aliorum expugnatores & infestatores effice-
 re. Rebus taliter ad uestri noticiam explanatis, licet ibi nil sit nisi uerum, ue-
 stra genti maliciosi contradixerunt. Quibus tu dicas, nequaquam uestri cu-
 stodes existere. Hora namque scita omnium dictorum atque factorum proba-
 tio censetur. His quidem dubitantibus de præceptis nostris, te usque uerbum
 quod respondeant, subtrahe. Cumque diabolus tibi rerum obliuionem inges-
 serit, memoria restaurata, cum malis hominibus ulterius ne moreris. Timēti-
 bus quidem Deum, nequaquam malorum numerus adscribitur: sed ut eos ca-
 stigando, ad Dei noticiam atque timorem reducant. Suam legem pro ludori-
 duloque tenentibus, & de huius mundi uita tantum sollicitis, manifesta, quod
 ob actus suos nullius boni spem neque suffragium a Deo uenturum expecta-
 re debent, sed iram Dei & flammam ignis, uelut omnes increduli. P. Vñs
 rectis nobis a Deo patefactis, cur in fine nostro uertētes, impotem boni ma-
 liue uenerantes adorabimus: Sicut ille brutus & inscius, qui a diabolo sedu-
 ctus & irrisus socios aduocat, dicens: Venite, hæc est uia recta. Sed illi solius
 Dei uiam rectam esse firmant, sibique mandatum esse, ut non nisi dominum
 totius mundi inuocarent. Orationes itaque coram Deo fundite, ipsumque time-
 te. Quia ipse cælum terramque cum ueritate fecit. Ad quem omnes redibitis:
 Quo dicente, Fiet, facta erunt: omneque uerbum eius uerax, secundum quod
 ipse iudiciū illa die daturus, cum buccinis canere faciet, ut omnes res abscon-
 ditas atque manifestas agnoscat, ipse sapiens elocutor. Abrahæ patrem suū
 Azar increpando quærenti, cur imagines sibi deos efficeret, unde ipse
 gensque sua tota in errorem manifestum incideret, dixit: Te quicquid inest cœ-
 lo terraque, docebo, ut tuum cor firmum atque fidele sit. Nocte deinceps super
 ueniente, uidens Abrahā stellam, inquit: Hæc est Deus. Sed cum eam in oc-
 casum tendentem agnouit, inquit: Rem transitoriam & in occasum tenden-
 tem minime diligo. Lunam item orientem aspiciens, inquit: Hæc est Deus.
 Sed eadem ad occasum tendente, dixit: Nisi me Deus uiam rectam docue-
 rit, erroneis adscribar. Sole deinde oriente, eum esse Deum, quoniam ma-
 ior erat, firmat. Sed eodem in occasum uergente, dixit: Vos homines, a ue-
 stra credulitate fide que, cum falsa sit, amodo recedo. Ad Deum enim cœli
 terraque conditorem faciem meam uerti, ulterius nequaquam incredulis ad-
 scribendus. P. Hominibus suis inde secum disceptantibus, inquit: Con-
 tra Deum uiarum rectarum doctorem, huiusmodi causam atque certamē agi-
 te, ne contra me derelinquentem uiam uestram. Nihil enim ulterius efficiā,
 nisi præceptum Dei: cuius scientia complectitur omnia. Vnde uos minime
 memores estis: quia uos non pertimescitis, in Deum non credere, & ab ipso
 non statuta sequi, uiam uestram quare timendo sequeretur. Scitis ne, quis
 nostrum nil timere promeretur: Illis uero non respondentibus, inquit: Cre-
 dentes in Deum, firæ que fidei nullum malum annectentes, uiam rectam
 proficiuntur, timoris expertes. Huiusmodi rationem Abrahæ con-
 tra gentem suam tribuimus, & quem uoluimus, super cæterorum gra-
 dus

Contentio pe-
na perfidia.

Cura seculi oc-
cupati & lege
contemnentes,
a spe felicitatis
excidunt.
Contra diuorū
& imaginum
adorationem.

Verbum Dei
firmum.

Abrahæ &
Tharhæ disce-
ptatio de ido-
lis.

Fabula Iuda-
ca, orta ex eo,
quod Philo &
alij, tribuunt
Abrahæ Astro-
nomia scientia
egregiam: in-
deque fidei uera
occasionem.

Præceptum Dei
uera sapientia,
Credentes &
bene agentes
tuti sunt.

gradus exaltauimus: cum ego Deus sim, Deus sapiens & incomprehensibilis, Isaac rursum, & Iacob, & Noë prædecessori suo, suisque posterioribus Dauid & Salomoni, & Ioseph, & Moyfi & Aaron, & Zachariæ atque Ioanni, et Iesu ac Helie, omnibus, scilicet his bonis, et Samueli et Ezechie, atque Loth, uias rectas patefecimus, & eos super omnes gentes exaltauimus. Et similiter quosdam parentum suorum, & fratrum, suorumque successorum rectum iter duximus, ita Dei lege sibi dilectis patefacta, si fierent increduli, omnium suorum operum iacturam incurrerent. Si illi quibus librum & iudiciū atque prophetam dedimus, non crediderint, ipsum credere uolentibus commitemus.

Si non credant
Saraceni libro
Machumetis,
ad alios digniores
trāsferetur.
Moyfis doctrina
probat, sibi
librum datum.
Moyfis lex par
tim scripto, par
tim non, com-
prehensa, ut
Thalmudici lu
dei etiā tradūt.
Petitione prin
cipij probat, si
bi librum da
tum a Deo.

Nudus in terrā
ueniens, nudus
exit.
Patroni et in
tercessores non
ualent coram
Deo.
Stelle, signa.

Rerum omnium
origo ex una
anima.
Quidam asse
runt, demones
esse diuine con
ditionis: &
Deum habere
filios et filias.

Increduli relin
quendi, non co
gendi armis.

P. Credentibus itaque Deus, quos nequaquam ceteri sequuntur, uias rectas manifestauit: nec ante precium aliud pro huiusmodi re postulat, nisi gentem suam ammonere atque docere. Dicentes Deum non potuisse quicquam super aliquem, interroga, quis Moyfi librum clarissimum homines edocentem plura, quorum quædam chartis inscripta propalatis, plura quidem absconditis, tradidit: Sed ille quidem nec uobis, nec parentibus uestris omnia enodauit. O Deus, in ambiguitate disceptationeque sua dimitte. Mater uillarum, circaque positis uillis atque credentibus aduentum alius diei, persuade, ut huiusmodi librum multiplicantem probantemque ueritatem, observationes orationum, ceterorumque beneficiorum præceptorem credant, atque sequantur. Quis est deterior, magisque reus, quam Deo mendacium imponens, uel se missum fuisse nuncium falso perhibens: uel sibi possibile leueque fuisse, se talem librum facere, qualem Deus edidit: Quid si in mortis articulo, angelosque manus eorum tenentes, & taliter alloquētes uideretis eos? Vos hodie malum atque contemptum ob mendacia Deo a uobis imposita, suorumque mandatorum contradictionem accepturi, uestras animas emittite. Et sicut uitam ingressi, semoti accedite, omnia uestra retro relicturi. Vbi sunt uobis polliciti, se prece sua que potentia uobis suffragari, participes que fieri? Nusquam uideo. Hodie uestrum errorem discutiet Deus, qui grana fructuum diuidit, & ex mortuis uiuos & contra facit, & diem ac noctem discernens, noctem quieti deputat, & solem ac lunam certo numero promouēs, stellasque uarias disponēs, ut per eas nocte, terra marique rerum aliqua sumatur notitia. Aquam ad ortum omnium rerum atque nutritionem, quales sunt res uirides, grana simplicia, atque multimoda, palmæ ac uites, & oliuæ, malaque punica, similia atque dissimilia: quæ omnia tum ortu suo, tum cremento credentibus in Deum magnū præstat miraculū, e celo mittit, qui uos omnes natos atque foetus ex una produxit anima. Hic quidem Deus solus est, & unus incomprehensibilis, & sapiens, nec aliud quisquam corde suo gerat. P. Quorundam quid est positio, diabolos socios atque participes Dei esse, ipsumque Deum filios et filias habere. Ipse uero omnium conditor, omniumque cognitor, præter quem non est alius, nil nouit talium, qui omnibus uisibus incomprehensibilis omnium oculis atque mentes penitus penetrat. Nunc autem uobis præcepta manifestissima largitus est: quorum ignorantia, seu noticia, cuiuslibet insita, sue semper incumbit animæ: Nec enim tu semper illis, nec ego tibi semper custos insidebo. Tu uero res ita discernens, illos Dei mandata, præter quem non est alius, edoce: cū Deus uult eos recto tramite proficisci. Ab incredulis quidem, nil mali seu contumeliarum illis inferens, licet illi per iram & inscientiā de Deo male loquantur (cuique namque gentium sua sibi placita formosaque uideri fecimus) recede.

recede. Ad deum autem cum redierint, opera sua deo pendente cognoscant, & per Deum ipsum iurabunt, se nuncio credidisse, si quem habuissent. Apud deum solum sunt ea, quæ quæritis. Quibus forsitan cum aduenerint, non credetis. Deus autem incredulorum corda, quia prima uice non crediderunt, probabit; et nos eos prauis cogitationibus suis immorari permittemus.

A Z O A R A X V I.

Licet eos cum angelis, ac etiam cum mortuis loqui, & omnibus mundi rebus atque uoluntatibus abundare fecerimus, nunquam tamen nisi deo uolente fidem assequerentur: eorumque pars plurima brutis animalibus assimilatur. Cum cuique prophetarum homines atque diaboli, quorum sermones auscultat, semper increduli, dicentes eos ueros esse, cum de nihilo sint, aduersentur. Deo permittente, hos & illos, locutionesque suas dimitte, Deus quidem iudex omnium optimus, hunc librum bonique mali discretiuium, & ueracissimum illis testibus, quibus ille missis uobis largitus est: nec tu sicut plures sis, nunc hoc negans, nunc affirmans. Hic namque Dei omnia scientis & audientis uerba, uera & recta, quæ nemo mutare poterit, completa sunt. Sed si plures, nil nisi dubium & ambiguum sequentes, imitari uolueris, te prorsus deuiare faciet à uia recta dei, quæ perspicaciter credentes, & incredulos discernit. Cum omnes in deum credentes, suisque præceptis obediētes, licite de rebus omnibus, super quas nomen dei inuocatum est, de alijs uero nequaquam nisi necessitate cogente, uelut superius dictum est, comedere queant, eos minime comedendo sequantur, quos uelle propriū, non aliqua discretio trahit in errorem: quos & Deus annotat. P. Cum opere penitus clam atque palam mala semper euita. Omnis namque peccans, æquam sui meriti mercedem accipiet. Nullatenus quicquam, supra quod Dei nomen non inuocatum fuerit, comedatis, quia peccatum est: diaboli que suis persuadent hominibus, ut uobiscum inde disceptent. Quibus si uos assenseritis, eritis increduli. Nos autem mortuos ad uitam reducimus, lucem dando, qua inter homines morari queant. Incredulis quidem, & in tenebris sine termino manentibus, modum suæ sectæ sibi formosum apparere fecimus. Singulis uillis maiores à nobis constituti, se calidos & astutos facientes, se decipere ceteros arbitrantur. Sed licet ipsi nil inde cogitent, animas suas solummodo fallunt. Isti dei uirtute superueniente, obstinaciter dicunt, se minime credere, nisi prius sibi dato diuinitus, quod nuncio tributum est. Deus autem scit, quibus præcepta sua committit, & quem sibi nuncium elegit. Ista dicentes, contemptum atque poenam ob dolum suum à Deo suscipient. Eorum cor capax & immensum ad legis intelligentiam Deus efficit, quos uitam salutis docere quit: quos uero errare permittit, illis malum inferens, cor angustum & anxium, ui tamen & ira sursum tendens, generat. Hæc est uia dei recta, quæ singula reminiscens discernit. Quibus Deus dans donum salutis, auxilium atque gaudium secundum opera sua præbebit. Cum omnes coram Deo congregati, diabolos de derisione atque deceptione hominum increpauerimus, confessique fuerint homines, se his & illis credidisse, et ad horam inuictam congregatos esse, Deus eis dicet, qui est incomprehensibilis & sapiens, quod in igne perpetuo manebunt, nisi quos ipse uoluerit. P. Plebs hominum atque diabolorum, nonne uobis meus missus est nuncius, qui uos meas uirtutes atque mandata, & huius diei resurrectionem

Diaboli de nihilo sunt.

Diuinus codex Alcoran.

Per diuini nominis inuocatione alimentum sanctificatur. Vt uti ex coelesi cibus, ut 12. ca. Edere sine benedictione, peccatum.

Dei seductionis humane astutiae dicit. Verum non eo sensu, quo Paulus ad Thes. etc.

Iudicium generale.

tionem & aduentū ante me doceret: Dicent, Ita: Sed se stulto mundo cre-
didisse, animarum suarum testimonio confirmabunt. Deus cuius suorum
factorum expers obliuionis, nullis malum inferre desiderat: cum ipse sit
piissimus, & omnium abundans. Cui si uoluerit uos delere, & deinceps
quos uoluerit renouare, uelut de filiis uestrorum praedecessorum fecit, tum
possibile, tum leue est. Quod quidem uobis accidet, sed uos minime credi-
tis. Vos itaque pro more uestro & uelle facite, sicut & ego pro meo. Vos
autem deinceps uidebitis, quē hoc factum finem habebit, & ad quid quis-
que uestri deueniet. Sciendum quidem, Deum nequaquam auxiliaturum
malis, qui uerbotenus Deo partem suarum frugum atque pecuniae ponit, 10
dicentes: hic est pars Dei, hic nostrorum participum: sed iudicio nequam
atque prauo, portio participum minime deo, Dei uero participibus prae-
betur. Eisdem quoque sui participes prolem suam interficere, sicque contra
legem suam litem inire, quasi decens atque formosum persuadendo fece-
runt. Quod minime facerent, Deo uolente resistere: sed eos in suis operi-
bus immorari permittit. Secundum quosdam omnes bestiae agricolae cui-
libet, nisi quem uoluerimus, ad comedendum sunt illicitae. Secundum
alios laceratum: & secundum alios nulla, super quam nomen Dei inuoca-
tum fuerit. His omnibus haec non nisi falsa Deo superponentibus, pro sua
locutionis modo Deus ipse retribuet. Dixerunt item, omnes foetus in uen- 20
tre bestiarum comestui licitos, si masculi fuerint: illicitos uero, si foeminei.
Et si mortui, omnes comestionis sint participes. Hi quidem omnes pro
modo dicendi mercedem accipient. P. Suorum interfectores filiorum, li-
cet nesci, perdendis associandi, & bona sibi diuinitus data non secundum
Dei praeceptum illicita statuentes, & Deo mendacium imponentes, errā-
tes atque deuij facti sunt. De fructibus, quos omnes deus, faciens uineas ia-
centes & sursum eleuatas, & palmas, messesque dissimiles, & oliuas uarias,
uobis tribuit, cum tempestiui fuerint, comedite. Cumque collegeritis, inde
reddenda persoluite, sed non superflue. Deus enim odit superflua. Cum
bestiarum quaedam ad sarcinas leuandas, quaedam tantum ad decolan- 30
dum sint commodae, uos de bonis uobis à Deo datis comedentes, erro-
rem diaboli, qui uobis maximus hostis semper aduersatur, non sequami-
ni. Parilium VIII. camelorum, & boum, caprarum, & ouium, de singulis
scilicet duorum, utrum masculos an foeminas ueraciter illicitis annume-
ratis? Vos haec testificantes, quando diuinum inde praeceptum habuistis?
Quid peius deteriusue, quam Deo malos minime uiam rectam docenti,
mendacium imponere, & hominibus inscijs errorem immittere? In om-
nibus quidem, nisi diuinitus mandatis, nil comedere uolenti illicitum &
contra legem reperio, nisi sanguinem, & carnem porcinam, & mortici-
num. Ex his tamen necessitate cogente comedenti, Deus in sibi dilectos 40
pius, ueniam dabit. Iudaeis autem, ob suam maliciam omnia fecimus illicita,
ungulam continuam habentia, & uaccarum & ouium pinguedines,
nisi costis aut carni uel ossi commistas, quod licet ipsi contradixerint, Deus
sapientissimus atque pius, eis suam non subtrahet maliciam. Dicent tamen
increduli, se parentesque suos nequaquam incredulos, uel eis aliquid illicitum
fuisse, si Deo solum placeret: quod & praedecessores sui fecerunt, usque
dum malum grauissimum eis incubuit. Si quid constans atque scitum ha-
betis,

Sacrilegorum
damnatio.

Opinioes de ue-
titis animali-
bus.

Occisores libe-
rorum, et coeessa
in cibū illicita
statuentes, &
Deo mendaciū
obtrudentes, pa-
riter puniendi.

Fructus uitium
coeessus: nō ta-
men uinum.

Modus in be-
neficentia.

Leuit. 11.

Dispensare li-
cet ex necessi-
tate.

Quare iudaeis
tot uetita sint.
Disputat contra
iudaeos Andea-
hatarum more.

betis, coram ueniat, nec ulterius pro more uestro rem incertam sequamini. Deus quidem, quo uolente omnes uiam rectam sequerentur, omnem uestram controuersiam discutiet. P. Vestri participes, testantes Deum res praedicatas illicitas fecisse, quibus uel incredulis legibus resistentibus tu nullatenus assentias, assint, ut quas sibi Deus res illicitas proposuit, addiscant. Nullum igitur illius participem faciant: parentibus suis auxilientur: prolem suam nullatenus ob paupertatem (his etenim ac illis metum dabimus) interficiant: nec aliud unum, quod Deus illicitum posuerit, deinde nil culpabile clam palam ueperpetrent: Orphanorum pecunias ante dies ueneri statutos nec rapiant, nec dispergant: Examen atque pondus recte trutinent. Hae praecpta Deus, hancque uiam rectam, si reminiscimini, tradidit. Eam itaque, non plures uiarum uarietates, ne discrepemini, sequentes, Deum timete. His peractis, Moyse librum, praedicti confirmationem & complementum, omniumque rerum discretionem, & uiam, atque misericordiam omnibus credentibus se redituros ad Deum, praebuimus. P. Librum utilimum est coelo missum sequentes, ut misericordiam adipiscamini, timete: nec dicentes, Deum illis duabus gentibus praemissis tantummodo legem scripsisse: nec uos melius legem obseruare, si uobis daretur, quam illi, praesumatis. Vobis iam Dei uirtute legemque tributis, illis resistere, seu alias diuertere, cum hoc nihil sit deterius, nolitis. Sed scio, nil nisi angelorum, seu Dei aduentum, & miraculorum effectum expectatis. Sed uobis nil fides proficiet, quando uenerint, quia prius non credidistis. Si uos expectatis, & ego. Vos tamen minime credo de multitudine suam legem derelinquentium existere, quibus Deus suos actus enucleauit. P. Omnibus suum beneficium decuplabitur: omni quidem peccatori sui mali merces aequalis, Deo nemini nocente, reddetur. Ego quidem, cui Deus uiam rectam atque directam, illam scilicet Abrahae non increduli patefecit, & immisit, primo credens omnibus praecptis suis: (in quem enim crederem, nisi in dominum omnium rerum) testor, omnes nostras orationes & holocausta, uitam etiam meam ac mortem, prorsus Dei, totius mundi dominatoris, socioque carentis, esse, qui nobis omnibus ad se redituris, omnia facta nostra propalabit, & controuersias discutiet. Illa autem nos in terra uicissim & successorie creans, hos illis praetulit, ut uos in singulis commissis uobis experiatur, & probet. Ipse namque potens est, rerumque finis, misericordiae totius ueniaque largitor.

AZOARA XVII.

Nec sit tibi graue, neque molestum, hunc librum tibi coelitus missum penitus sequi, uerba brutorum & insciorum minime curando, & per ipsum bonos homines castigare, & ad boni memoriam rectamque uiam producere. Quoties enim uillis uestra confusio noctu superuenit, illi bruti mali laesi nil aliud respondent, nisi quod nos male fecimus. Nos uero illa die, quae uerax aequilibras omne pondus examinabit, perscrutabimur, quod illi nuncijs uel e conuerso dixerint: uide utrum nostra praecpta nunciata fuerint, me tamen omnia sciente. Sunt autem boni, quorum pondus maximum fuerit: mali uero, quibus minimum, quia nostris praecptis non crediderint. Ego quidem uos formans, terram uestrae uoluntati, licet cum minima reditione gratiarum, supposui: & ut angeli se patri uestro Adae proto-

c 2 plasto

Praecpta officiorum.

Vnu salutis iter ingrediendum.

Alcora ueteri & nouo testamenti confert.

Signa, quae fidei Alcora adstruant, non necessaria.

Decupli praemium bonorum, simpli malorum supplicium. Protestatio Machumetis ampullosa.

Deus finis ultimus.

Alcora tenendus constanter.

Stathera iudicij diuini: ex Daniele accepta.

Diaboli ruina.

*Fabula de ad-
ratione Adæ, ex
dignitate Chri-
sti et ministerio
angelorum de-
ducta.*

*Zabulos, id est,
malorum consilio
rum suggestor.*

*Lapsus homi-
nis iterum narra-
tur, historia Ge-
neseos fabulis
contaminata.*

*Cauendus dia-
bolus astutissi-
mus.*

*Orandum uersus
templum.*
Temperantia.

*Peccata quæ
Deus imputat.*

*Machumet au-
diendus.*

plasto humiliarent, insunxit præceptoque meo cuncti, Belzeub excepto, pa-
ruerunt. P. Deo quidē illic quærenti, qua de causa minime pareret, inquit:
Quia ego factus sum ex igne, illi de terræ limo plasmato, præualeo. Inquit
Deus: Hinc igitur, ut minimus efficiaris, descende: cum tibi super me sublima-
ri sit impossibile. Ei deinceps terminū à Deo ante diem ueracissimum postu-
lanti, respondit Deus: Terminus quidē est positus. Cui ipse: Quoniā tu mihi
sic molestus malū hoc ingeris, ipsi suæque posteritati rectā uia sequentibus, cir-
cūquaque suggestiones et assultus inferens efficiā, quod eorū nemo tibi grates
persoluat. Quoniā quē Deus sic increpans, inquit: Tu minime, tuque repulse,
descensum accelera, & de te tuisque sequacibus gehennam prorsus implebo. 10
Adæ uero, suæque mulieri præcepit, ut in paradiso manentes, quod sibi place-
ret comederent: una tantū arbore minus, nisi se malos esse mallent. His itaque
diabolus suggestionē faciens, & ad membrorum uirilium, atque pudendorū dilec-
tionem nitens, Deum eis illā arborem uetuisse fallaciter insinuauit, non ob
aliud, nisi ut uel illi nequaquam angeli fieret, uel ibi perpetuò manerent. P. Dia-
bolus itaque iurans se nequaquam illis suo nociturū alloquio, eos in uia prauā atque
peruersam distorsit. Gustantibus igitur illis de arbore, sexus atque pudenda mem-
bra apparere coeperunt. Quæ ipsis ē paradisi solis tegentibus, Deus inquit:
Nōne uobis hanc arbore interdixi, uobis hostilitatē atque maliciā diabolicā
enodās? Responderunt illi: ō Deus, nos nostris animabus nocuisse cōstemur. 20
Vnde nisi per te data uenia, perdendi perhibimus. Quibus ipse: Aduersana-
tes alter alteri, ad terrā usque descendite, moram horālē illic habituri, ibique uitæ
uestre peracto spacio moriemini. & deinde uos resuscitabo, uobisque uestreque
proli uestes daturus, unde membra genitalia tegatis. Horū itaque recordādo,
Deum uobis diuitias daturum timete. Et hoc est præceptum dei optimū.
O filij Adæ, nullatenus aurem seu mentē diabolo uelitis adhibere, quæ patres
uestros ē paradiso proiecit, uestes apparere faciendo, quæ prius operta uide-
bantur, abstulit. Hoc quidē bellum uobis summē cauendū, cum uos diabolo
suæque genti sitis uisibiles, illi uero uobis inuisibiles. Diabolis incredulorum
consiliatoribus effectis, cum ipsi scelestā nefandaque gerant, aiunt patres suos 30
illiusmodi facta gessisse, & Deum hæc sibi præcepisse. Sed Deo nil nisi rectū
præipienti, mendacium imponunt, & uiam rectā delinquentes, falsam se-
quuntur, extimantes tamen se recte facere. O filij Adæ, ad templū tendens
tes, uestros optimos ornatus sumite. Versus templum quoque facie uersa ora-
tiones fundite, & Deum puro corde inuocate. In cibis & potibus uestris su-
perfluitatem euitate. Quis constituit uestes & ornatus, cibosque bonos & sapi-
dos, uobis illicitos? Illi quidem liciti sunt bonis huius sæculi, & puris ac emū-
datis alterius. Tali ratione discerno res hominibus, ut ipsi percipiant & in-
telligant. P. Deus ipse nil nisi criminalia modicamque peccata, ut falsas rapis-
nas & iniurias, positionemque societatis & participationis in deitate, ipsique 40
Deo falsum imponere, & his similia, statuit cuique uestrum illicita: nec cuius-
quam est possibile, terminum à Deo sibi præscriptum transgredi. Filij Adæ,
uobis iam aduenit de uobis nuncius, mea præcepta laturus: quibus omnis
contradicens, & se retrahens, igne perpetuo punietur. Timens autem, &
obediendo benefaciens, expers timoris atque molestiæ paradisi gaudio per-
fruetur. Quis uero peior imponente Deo mendacium, aut suis contradic-
cente

cente præceptis? Horum quidem quisque libri partem habebit, usque ad nostrorum angelorum aduentum, qui ducentes eos extra lumen uitæ, dicent: Vbi est, quem adorauistis in Dei loco? Respondebunt, cum aufugisse, tuncque suarum animarum testimonio perhibebunt, se incredulos fuisse. Tunc Deo eis iniungente, ut cum diaboli clientibus præ cæteris ignem ingrediantur, non desinent ipsi gentem prius ingressam increpare, usquequo omnes in igne depositæ fuerint, dicentque: O Deus, isti nos aberrare fecerunt; unde tuo præcepto ignis eis duplicetur. Respondens quidem Deus dicit: Ita esse, licet ipsi nesciant. Primi uero succedentibus inquirunt: Bonoque gaudio carentes gustate nobiscum malum, quod fecistis. Nulli namque contradicenti mandatis nostris, aut se inde retrahenti, aperietur cæli ianua, paradisi patebit aditus, usquequo camelo peruius per acus foramen gressus pateat. Sed eis in gehennam præparatur lectus igneus, & simile coopertorium, ut mali merentur. P. Credentibus, & beneficientibus uos, nemini nisi quam post iniungentes paradysum aquarum fluxu iocundissimam dabimus mansionem perpetuam: ubi ipsi per me prorsus malicia suorum cordium emundati dicent, Deo grates referimus, qui nos uias rectas nemini nisi per ipsum comprehensibiles docuit. Tunc accedentes ueraces Dei nuncij dicent: Hæc est paradysus, quam uobis pro factis uestris hæreditatem polliciti sumus. Ipsi que paradysi hæredes, hominibus igni deputatis sibi Deum uerum dixisse contentes quærent, an ipsi similiter inuenerint. Quod & ipsis testantibus exclamabitur uoce magna, Deum omnes suam uiam reijcientes, malumque gerentes, alijque sæculo minime credentes perditurum, & summis poenis afflicturum. Inter hos quidem, & illos, in quodam quasi limite subleuati stabunt, quidam discrete scientes horum & illorum facies, qui nequam paradysum ingredientibus, sed illud sperando expectantes, paradiso uisibiles inquirunt, Saluet uos Deus: oculos suos deuergerendo. Illis uero apud inferos dicent: Nonne ualuit uobis numerus uester ad resistendum? Tu Deus, nunquam nos illis malis associa. Dicent illi: Ecce quibus Deus non mandauit misericordiam suam. Sed uos confidenter paradysum intrate, nil timentes. Malis quidem in paradiso manentes deprecantibus, ut eos aquarum suarum cæterorumque bonorum à Deo sibi datorum participes efficiant, respondunt illi, Deus hic incredulis suam legem in ludo ridiculoque tenentibus, & suas uoluptates in hoc sæculo perficientibus, illicita statuit. Nos enim ibi nostris præceptis contradicentes, & irridentes obliuiscimur. P. Iam illis libro coelitus misso, qui rectam uiam sapienter credentibus discrepat, omnes suam explanationem expectantes, sciant, quod die qua uenient omnes, una uoce confitebuntur, iam dei nuncios cum ueritate aduenisse, dicentque prius increduli, tunc ob errorem suum animas perdit: Si quis pro nobis intercessor reditum exorasset, melius quam primò faceremus. Nunc autem dominum Deum nostrum, qui coelum & terram & uniuersa sex diebus creauit, & thronum ascendit, qui diem nocte cooperit, lunam & solem ac stellas suo præcepto promouet, uentis imperat, nubes subleuat, & inde ad arborum ortum & herbarum aquas ad terram mortuam demittit, qui & mortuos resuscitabit. Ipsum inquam omnium piissimum, cum omnes suis præceptis obediētes diligat, cum timore & spe inuocantes adorete atque diligite: huiusmodi

Si cæcus cæco dux fuerit, ambo cadent in foveam.

Alludit inep̃tē ad illud Matth. 19. Facilius camelum, &c.

Paradysus.

Inferi.

Incerti quidam paradysum expectantes, inter beatos et damnatos medij.

Fili, accepisti bona tua in terris, etc. Luc. 16.

Dei maiestas.

*Terra allego-
ria de homini-
bus, ut ad He-
braeos. 5.
Noë. Gen. 6. 7.
Vnus Deus ti-
mendus.*

iustitiam rerum semper memores estote. Terra quidem bona Dei præcepto
germē bonum pariet, mala uero nil præter malum & insipidum. Noë, suæq;
genti olim iam iniunximus, hæc hominibus dicere: unum solum Deum, &
non alium, ut debetis, inuocate. Aliter enim summe timendum est uobis,
die magna. Pars uero plurima suæ gentis respondens, ait: In errore manife-
sto te uidemus. Sed ille dixit, hoc non esse errorem, sed Domini mundi man-
datum. P. Dei mandatum inde quod minime percipitis, libenter atque
deuotē uobis nuncio. Nec uos miremini, quod uobis à Deo uenit natiuus
nuncius, uos castigans atque docens uiam Dei, uobis ueniam daturi. Cū-
que Noë contradicerent, eum suosq; fautores in arca proteximus; Ceteros
omnes uelut cæcos summersimus. *Hut missus ad
Hath.* Hut ad Hath gentemq; suam mittens,
inquit: Inuocate Deum, alius enim nō est adorandus. Nōne timetis eum?
Sed eorum plures increduli, dixerunt: Te uiam erroneam sequi cernimus,
atq; te mēdacem æstimamus. Quibus ipse: Non sum erroneus, sed Dei nun-
cius, uobis suum mandatum nil addendo seu minuendo ferens. An admi-
ramini Deum uobis nūcium & castigatorem misisse, natiuum hominem? Re-
miniscimini quæso, quomodo Deus uos, Noëq; suæq; gentis uicarios con-
stituēs, uobis augmentum uirium atq; stature præbuit. Ipsum igitur ut præ-
cedatis, adorate. Responderunt: Præcipis ne, quod unum solum Deum ado-
remus, & morem atq; culturam patrum nostrorum omittamus? Aequū est
igitur, ut tu dicti tui probationem præbens ostendas, quid Deum facturum
nobis polliceris. Ille uero dixit: Vos iam iram odiumq; Dei promeriti, meū
de nominibus impositis à patribus uestris, quæ Deus nunq; præcepit, nō dis-
sceprabitis: sed ipsum Deum discussorē expectate. En ego uobiscū expecto.
P. Eum, suosq; factores, nostra pietate liberauimus: Præceptis uero nostris
resistētes, & incredulos, à summo ad infimū destruximus. *Schale prophe-
ta missus ad
Zeuth.* Schale ad Zeuth
à nobis missus, inquit: Tu hominesq; tui Deum unum, quia nō est alius, ado-
rate: Et ego uobis uirtutes atque miracula sua, mihi nota, uobis patefaciam.
Vos recordantes, qualiter Deus uos uicarios Hath suæq; gentis posuit, ipsi
us præcepto in plana terra domos ædificate, & similiter in rupibus uobis
mansiones excidite: nec ulterius terras uastatum eatis, inuocantes nomen
Dei. Camelæ libera pascua permittite, nullam ei molestiam inferentes: Sin
autem, graue uobis malum incumbet. Eorum quidem plurima pars in-
credula, credentibus debilibus & paucis inquit: Scitis ne Schale Dei nun-
cium esse? Inquiunt, Ita: Nos scimus, & ei credimus. Quibus e contra illi
plures increduli responderunt: Vestra fidei nos sumus increduli. Mandat-
um itaque Dei spernentes, camelam interfecerunt, & ipsum Schale sic af-
fati sunt: Si tu es nuncius, tua dicta nobis comproba, faciēdo uidere, quod
promittis. Quibus ipse: Vobis Dei mandatum beniuole, uelut bonus con-
siliarius, attuli: quod uos abhorrentes, minime curatis. Vnde ipso Schale
se conuentibus eorum subrahente, terramotus superueniens, suas domos
funditus diruit. P. Loth rursum increpante suam gentem ob scelus in-
auditum, & nefas à nemine perpetratum, cum nemo prius uiris abutere-
tur, respondit: Ipsa ē uilla tua, cunctos incredulos eiice. Ipsum quidem Loth,
ob nefandū
scelus. sibiq; credulos, præter mulierem suam uetulam, quoniam suam non liquit
maliciam, saluauimus, & imbre salubri sufficienter irrigauimus. Quisque
prouidus

*Augatur, ut et
aliis, de cameli
occisione.*

*Loth Sodomi-
tas increpuit
ob nefandū
scelus.*

providus, illorum malorum finem consideret. Schaibh rursus Middenæ *Schaibh Middenam missus.*

mittens inquit: Mihi mandata Dei ferenti paréntes estote: Deum unum, cum non sit aliús, adorando, nulli quicquam mensuræ ponderisue dolose subtrahendo, nec terram bonam vastando. Vobis ítem caute, ne qualibet uia morando credentes in Deum a uia recta diuertatis. Debetis enim tum commemorare, Deum fecisse uos multos è paucis: tum quis sit finis incredulorum, perpendite. Licet ei nequaquam omnes fidem adhibeant, credentes tolerando sustineant, usquequo Deus optimus iudex uenturus litem discutiatur. P. Primatum conuentus incredulorum illius gentis re-

10 spondit Schaibh: Te, tibiq; credentes è uilla nostra proijciemus, nisi more nostro uixeritis. Quibus ille: Nulla uis, nullaq; coactio nos ad hæc deducet, ut Deo mentientes, suamq; legem linquendo ad uestram transeamus: ex quo nos ille liberauit ab ea, & nos ipsi sponte nostra subiicimur. Quem sup-
20 plici uoto precamur, ut ipse ueritatem inter nos patefaciat, cum sit ueracis-
simus, & omnia sciens. Increduli uero gentem suam increpando inquirunt: Si Schaibe sequaces sitis, perdemini. Contradicentes autem illi, pessundati perdití sunt, suæq; domus per terræmotum diruptæ. P. Ipse Schaib iam retractus ab illis, residuis solatium præbens, inquit: Ego uobis mandata Dei beniuole, beneq; consulens, applicui. Quid curandum de incredulis?

20 Omnes uillas ad quas nostros prophetas misimus, prius pœnis & anxietatibus, ut conuerterentur, pressimus: deinceps peccatorum ueniam facientes, ut augmentarentur & sublimarentur, usque dum bonum & malum perpessæ fuissent, sicq; securæ fierent, quod nec eis noctu sopitis nec die uigilantibus atque uidentibus nostra uindicta superueniret. Eas deinde ob sua facta sceleraq; pessundedimus: quibus ubertatem cœli terræq; si timuissent, & credidissent, aperuissimus. Ex hoc igitur sui successores perpendere possunt, quod eos pro factis suis punire, sicq; sua corda sigillare, ut nihil exaudiant, nostræ uoluntati satis est possibile: Quod uillis, quibus missi sunt nuncij, iam sæpius per nos contigit. P. Horum qui nobis dilectio-

30 nis fœdus pepigerint, parte plurima nequaquam firma fideliqu, sed incredula reperta, deinceps Moysen cum uirtutibus atque miraculis ad Pharaonem suamq; gentem misimus. Quorum non credentium, quis esset finis, uideatur. Moyse igitur Pharaonem alloquenti, dicentiq; se Dei nuncium, nil nisi ueracissima Dei præcepta ferentem, ut secum filij Israël aduenissent, ad eum accessisse. Respondit ipse: Si cum uirtutibus aduenisti, eas ut ueridicus existas, uideamus. Iplius itaque manu suis baculus proiec-
40 tus, draco factus est, manusq; uersa apparuit candidissima. Ob hoc Pharaonis homines eum magum sapientissimum, & regem à suo deijcere regno uolentem perhibentes, quid rex inde uelit, perquirunt. Ipse quidem eum fratrumque suum custodiri, & per singulas urbes omnes sapientes magos coadunari præcepit. P. Illis igitur aduenientibus, & quampro ad-
ptione uictoriæ mercedem susciperent, quærentibus, dixit Pharaos: Familiaritatem meam summam, & propinquitatem. Illis deinceps Moysesq; conuenientibus, & alternatim operum exordio postulato, illi parentes, uisibus humanis miranda atque timenda obiecerunt. Deinceps Moyses ba-

*Moyse cū Pha-
raone acta, fig-
mentis defor-
mata.*

culus nostro nutu proiectus, cæterorum omnes machinas & fantasias deuorauit. Et sic illis repressis, & ad minimum reductis, ueritas apparuit. Omnes deinceps magi superati, genua sua coram Moyse flectebant, confitentes publicè, se Deo Moyse & Aaron, creatori uidelicet orbis, se subijcere. P. Ob hoc indignatus Pharaon, quod in eum nisi nutu suo crediderant, inquit: Vos artibus uestris atque dolis enitentes, ut suam ex hac ciuitate gentem educatis, uestris manibus & pedibus abscissis ex opposito suspendam. Cui illi: Cur de nobis ad Deum ituris, quoniam Dei præceptis aduenientibus credimus, uindictam sumere quæris? Tu Deus nobis fortem tolerantiam, & in uera fide legeque tua perseverantiam, benigne præstare digneris. Homines quidem Pharaonis sic eum affati sunt: Si Moysem fratremque suum terram tuam sic uastare, tuamque sibi gentem allicere dimiseris, tuum idolum & te prorsus negligendo dimittent. Respondit: Ego super eos fortis atque potens, infantes interficiam, foeminasque custodiam. Moyse item suæ genti solatium præbens, inquit: Deum adorantes, ipsius auxilio fortes, omnia libenter tolerate. Qui finis uitæque timentibus ipsum, terræ suæ quem uult, hæredem constituit. Ipsi autem indignantibus & obstrepentibus, se ante suum aduentum, & similiter postea mala plurima perpeffo dixit: hostem uestrum Deus exulabit, & perdet, uobisque deinceps terram daturus, effectus uestros ipse uidebit. Hominibus deinceps Pharaonis, suisque fratribus pedetentim annorum intercapedine, ut per hoc castigati magis Dei memores essent, decrementum immisimus. Sed illi uelut inscî, quotiens eis aliquod commodum contigit, hoc suum esse: quotiens malum, hoc per Moysem suosque factores contigisse, cum omnia tamen sint, affirmabant. P. Illis dicentibus Moyse, quod incantationibus arteque magica suos effectus compleret, nec ideo sibi crederent, locustas, & bruchum, & ranas, ac sanguinem disseptim ingessimus. Ipsi tamen non minus increduli perseverabant, & Moyse supplicando, licet increduli, precabantur eum: Tu Moyse, Deum propter amicitiam uestram atque fœdus inter uos firmitatum, ut malum istud expellat, exora, nosque tibi credituri, filios Israël tecum mittemus. Vnde illis ad horam malis subtractis, accedente termino, ecce dimittere noluerunt. Quod nos præuidentes, uindictam sumendo, quoniam nostris contradicendo præceptis increduli manebant, in mare summissimus. Illamque terram ab oriente in occidentem pauperibus incolendam tribuimus. Sic igitur Pharaonis suæque gentis factis dictisque deletis, filios Israël nostra uerba complentes tolerando transfretare fecimus. Quis deinceps tamen inuenientes homines idolorum cultores, Moysem precati sunt, ut eis imagines similiter constitueret. Quibus ipse: Vos uere cæci estis, cum hanc gentem operaque sua quicque esse putatis. Unus enim solus deus uobis est adorandus, qui uos super oēs extulit, & liberauit de gente Pharaonis, quæ uobis semper noxia prolem uestram interfecit, uestrasque mulieres, quod Deo summe displicet, subduxit. P. Moyse accepto termino alloquendi deum post xxx. dierum peractum spacium, cui x. dies ipsemet adiunxit: sicque sunt facti xl. Aaron fratrem suum affatus inquit: Tu meus interim in mea gente uicarius esto, & benefaciens nullatenus uiam errantium exequere. Ad horam itaque constituta ipsum aduenientem, deo affato Moyse inquit: Tu deus, ut te uideam, mihi præsta, Cõtra quæ sic Deus:

Transposita sunt
re hec in tribus
quibus usi sumus
exemplaribus.
ut signa indicant,
infra paulo.

Aegypti plagæ
aliter expositæ
quàm in Exo.

Secus quàm ha
beat Exo. 33.
et 34. exponit,
ut Deus Moyse
apparuit.

Deus: Me quidem nō uidebis, nisi meus à te uisus loco suo permaneat. Deo montem ascendente, ipse in minimum atque minutum redactus est. Vnde Moyses quasi mortuus cecidit, curatus autē inquit: O Deus, ego uester sum, & in te primus credēs. Dixit deus: Ego super gentē meam te prae ceteris electum, mea mandata ferentem cōstitui, tuq; munere meo sumpto, quod iam stabulis inscribitur, Deo grates persolue. Continet autem illud omnem gerendorum doctrinam, & castigamen, ac discretionem. Quod tu constanter & firmiter sumpturus, ut tua gens similiter accipiat, intima. Domos incredulorum mihi nostrisq; fallaciter resistentium, tibi monstraturus illos, licet
 10 qui omnia miracula uiderint, nostraq; praecepta saepius audierint, nec ipsis nec alijs saeculo fidem adhibent, & utraque uia uisa falsam semper proficiuntur: Illos inquam, suaq; negotia penitus confundam, & sibi suorum operum uicem reddam. Moysē quidem absente, sua gens ex annulis suis & torquibus tauri statuam, sonitum quasi stertentis emittentem, sibi fecit. P. Sed cum uiderent eam nil dicere posse, nec uiam rectam edocere, eam suis tractando manibus, se consensentes errasse, dixerunt: Nisi Deus ueniam misericordiamq; fecerit, nos perdendis annumerabimur. Moyses itaque reuersus, multa permotus iracundia, eos ob sui maliciam, Deiq; mandati festinationem post suum discessum increpans, tabulas proiecit, fra-
 20 tremq; suum capillis arripuit. Ille uero respondit: Me debilem ipsi uolentes interficere, ferē uitam abstulerunt. Vnde de me uindictam minime sumas, ne sim ridiculum hostibus, nec me malis hominibus illis admisceas. Moyses hoc audiens, Deum orat, ut sibi fratriq; suo ueniam & misericordiam, cum ipse sit omnium pijsimus, praestet. P. Qui taurum adorabant, iram Dei & dedecus huius saeculi merito sustinebunt. Qui peccatis commissis, ad Deum postea poenitendo se conuerterint, ueniam & misericordiam consequentur. Moyses deinceps ira semota, librum & tabulas, uiam & misericordiam timentibus Deum manifestantes, sumens, ad horam sibi mandatam, LXX suorum hominum elegit, quibus pessun-
 30 datis inquit: O Deus, qui quibus uis rectā, quibus uis malam uiam praebes, nunchos ob suam inscientiam factaq; nefanda condemnans, si tuā subisset uoluntati, prius eos confundisses. Sed tu discrete, licet arcanē, omnia gerens, tu ueniae largitor optime, nobis ueniam & misericordiam praebe, simulq; da huius, saeculiq; futuri bonum, nobis te, non alium adorantibus. Inquit Deus: His bonum, illis uero malum meo praecepto semper accidit, magnamq; misericordiam, omnium capacem, timentibus me, & obedientibus meis mandatis, ac eleemosynarijs praebebo. P. Imitatores nunchi atque prophetae, legendi sribendiue nescij, cuius nomen atque mentio reperitur in testamento & Euangelio, qui gerenda praecipit, aliaq; prohibet,
 40 bona saporiseraq; uestro comestui licita, alia quidem illicita ponit, cogitationes prauas & errores eijcit: Omnes inquam illi credentes, & auxilantes, atque sublimantes, suisq; mandatis obedientes, & boni sunt, & bonis associabuntur. Vos uiri, ego quidem ad uos uenio, Dei nuncius, regis coeli & terrae, praeter quem non est alius, qui mortificat & uiuificat. In eum, mihiq; suo nuncio, legendi sribendiue nescio, penitus ipsi suisq; praeceptis subiecti credite, suis praeceptis obedientes, ut boni efficiamini.

*Historia Exo-
di. 32. male red-
dit, ut supra
etiam.*

*Machumet ig-
narus literari.
Quod alibi
negatur.*

*Inductionē ab-
soluit, ex prius
recitatis simi-
libus inferens.
Ipsi legato Deū
credendū esse.*

*Historia Exo-
di perperā ad-
ducit, ut supe-
rius.*

*Tabula Iudaica
absurdissima de
sabatho uiol-
lato.*

*Alcoranū qui-
dā partim reci-
piunt, partim
reijciunt.*

*Nubē, siue quæ
ad montē Sinai
apparuit, siue
quæ agmen cir-
cū dedit, montē
dicit, ineptiens
more suo.*

*Tēporaria æ-
ternis bonis
præferentes,
Deiq; uocatio
nē spernētes, ca-
nibus similes.*

ciamini. Quidam autem de gente Moysis, ad ueritatem istam se conuer-
tunt, secundum illam operantes. Nos quidem in terra duodecim gentes
diuisum constituimus. Nos quoque Moysi, cum sua gens aquam peteret,
ut cum uirga petram percuteret, iniunximus: aperti sunt fontes duode-
cim, eorum locis notis omnibus. Eos quoque nube proteximus, & manna
simul & coturnices ad comedendum præbuimus. Nunquam illis nocui,
sed ipsi quidem suis animabus nocuerunt. Eisdem item iniunximus, ut uil-
lam quamlibet frequentarent, & quidlibet sibi placitum comederent cum
gratiarum redditione, & ut in portarum ingressu se humiliarent: Sicq; sem-
per peccaminum ueniam tribuemus, & bonum semper augeremus. Ho-
rum uero prauis atque peruersis nostrum præceptum mutantibus, malum
coelitus ob suam maliciam intulimus. Cum quidam in uilla iuxta mare in
sabatho piscium multitudine capitibus subleuatis adueniente, quod cæteris
diebus minime cōtigit, nos enim ipsis uicē suorum operum reddidimus, nō
gerenda perpetrabant, ab alijs castigati dixerunt: Quare cæteros castiga-
tis, cum Deus eos confundet, aut graue malum eis superueniet? Respon-
derunt: Nostrum est Dei mandatum commemorare, cum forsan hoc ti-
morem immittet. Eis autem castigamina non curantibus, gerenda docen-
tes saluauimus, cæteros autem pro suis factis damnauimus. Diximus quo-
que uertentibus ad prohibita, ut simiæ perditæ fierent, in hoc sæculo dede-
cus & opprobrium, in futuro malum grauissimum accepturæ. Ipsi præ-
cepto, qui est pius ueniæq; dator, gentibus per terras diuisis, quarum quæ-
dam bonæ sunt, quædam autem infra, eis nunc bonum nunc malum exhi-
bendo, ut sic eorum ad fidem esset conuersio, tentauimus eas. Sed primis
peiores succedentes, libri partem sibi, uidelicet in hoc sæculo placita feren-
tem accolunt, residuumq; dimittendo dicunt, Deum inde sibi daturum uen-
iam. Nōne fiduciam & firmitatem à uobis cepi, quod in hoc libro nil
nisi uerū esse diceretis? Cur insensati uiuistis? Alia quidē curia multo melior
habetur, quam libri factoribus, & orantibus, sua persoluenso præmia tri-
buemus. P. Montem super Iudæos nubi similem, cuius ruinam super
se pertimebant, ut sic saltim uel legem nostram perciperent, & eam assidue
ad timoris adeptionem legerent, extulimus. Cumq; cepi de filijs A-
dæ eorumq; posteris testes super animas suas, dixi: Nōne ego sum Deus
uester? Dixerunt, Ita: Huiusq; rei testes super animas nostras adsumamus.
Quibus ego: Imò in alio sæculo testes adestote, ubi nō dicatis me nequaquā
huius rei noticiam & intelligentiam uobis intinasse: nec iterum sequendo
patres uestros prius incredulos quærat, Cur ob facta prædecessorum mala
patiamini? Ita quæq; distinguo diligenter, ut ipsi Deū diligentes efficiantur.
Ille, cui prius iniunctio meo mandato deinceps subtraxi sapientiam, malus
effectus, diabolus secutus est. Eum tamen cum sua sapientia ad me subli-
mare meæ uoluntati possibile esset: Sed ipse mundanam mansionem magis
diligens, suum amorem amplexus est. Hic quidē talis, cæteri q; meis cōtradi-
centes præceptis, sicq; suis nocentes animabus, cani assimilantur: qui seu ad
ipsum accedas, seu nō, latrare non desinit. Solus autē ille firmitatē obtinet, cui
Deus rectā uiam prædestinauit. Omnis illinc aberrans, in gehennā ponetur:
quod multitudinem diabolorum, & hominum habentium corda sine discre-
tione,

tione, oculos sine uisu, aures absq[ue] auditu, qui brutis animabus magis erro-
 nee negligentes existunt, mittemus. Illos igitur incredulos, quibus Deus mer-
 cedē p[ro] merito tribuet, dimittētes, cū §. Dei plurima bona sint noīa, ipsum
 cum eis inuocate, sequentes ratione, uicq[ue] doctorem, & secundum illam o-
 peratorem. P. Sic contradicentibus p[re]ceptis nostris, quibus inscijs ma-
 la formosa uideri fecimus, quod omnibus callidior, omnibus arte p[re]ua-
 leo. Nonne perpendunt, scilicet unus ē diabolo socius sortitus sit, utrum
 sim alius quā nuncius uerus. An cōlī terrāq[ue] machinam, omneq[ue] diui-
 num opus non considerant? cum forsan iam suā mortis terminus accessit,
 10 post quem, cui uerbo credent? Cum nemo quem Deus aberrare fecerit,
 uia bonae doctorem inuenire queat, eos in cecitate sua dimittamus. Qua-
 rentibus a te aduentum horae postremae, dic, illius noticiā nulli nisi Deo
 comprahensibilem esse, qui in cōlo terrāq[ue] grauis subito pluribus ne-
 scientibus superueniet. Sic enim tu nil nisi Dei uelle bonum siue malum
 tuā animae commendare potens, absconditum agnoscens, multum boni,
 nec quicquam mali adipisceris: cum nil nisi Dei nuncius, suorūq[ue] uerbo-
 rum ad incredulos applicator existas. Adam patre uestro a Deo creato, &
 ex foemina ad suum concubitum, in primo coitu mulier concepit, sicq[ue] de-
 20 inceps grauida multum facta est, ob quod maritus ac mulier Deum depre-
 cati dicebant: Si tibi nobis bona p[re]bere placuerit, grates tibi referemus.
 Deo itaque prosperitatem atque bonum eis conferente, eis suorum dono-
 rum participem, unde te Deus liberet, constituerunt. Quomodo Deo fo-
 cium atque particeps quicquam, non creans aliquid, sed creatum, nec sibi
 nec inuocantibus ipsum auxiliari potens, opinantur? P. Hi ad rectā uia
 a uobis aduocati, nullatenus uos sequentur. Aequē namq[ue] proficit eos ad-
 uocare, atque tacere, cum sint sicut & ceteri. Qui si fides uestra uera esset,
 uobis responsa facerent. An habent illi pedes, quibus ambulent: an oculos,
 ut uideant: an aures, ut audiant? Illos itaq[ue] participes inuocando, si uobis sit
 possibile, decipite me, qui soli Deo libri datori, sicut & omnes boni homi-
 30 nes, me cōmendo. Illi uero quos loco dei adoratis & inuocatis, nec sibi nec
 animabus suis prodesse queūt. Ad uiam rectā uocati, prorsus auditu uisūq[ue]
 carent. De decimis & beneficijs sūme, & inde secundum morē cōsuetum
 operare. Inscijs te subtrahere semper. Si aliqua fortassis diabolica suggestio
 seu fraus acciderit, te diuina sanctificatiōe p[re]munī, Deo audiente atq[ue] sci
 ente. Oīs enim deū timens, cū ei quicq[ue] diabolus intulerit, Dei memor est,
 ad bonū se cōuertens. Cū te minime cū uirtutibus uenientē quærāt, cur eas
 nō efficit: dic, tē nil nisi mādātū dei imitari. Hac quidē sunt res manifestae,
 uiaq[ue] uera, & misericordia timentibus deū. Cū legitur Alchorā, eū cū toto
 corde, deuotaq[ue] mente, ut Deus tibi misericordiā p[re]stet; ausculta, & deū in
 40 ala tua, unaq[ue] uoce mane & uespere, nequaq[ue] horū aliquid negligens, cū hu-
 militate & timore inuoca & adora. Apud ipsum quidē manentes, nullate-
 nus indignantur ipsum inuocare, humiliq[ue] prece exorare.

AZOARA XVIII.

Omnis rerum & orationum quae Deo debentur excessus, Deo lega-
 toq[ue] suo gratus exstat. Omnes Deum timeant, & uicissim benefa-
 ciant, Deum adorantes: suo legato, si boni fuerint, fidem adhibeant,
 eos imitando, qui lachrymas deum inuocando effundunt, Diuina legendo
 miracula,

Signū quod re-
mittit ad supe-
riora. Sed haec
bene coherent.

Pertinaces re-
linquendi.

Incerta homi-
nibus dies no-
uissima.

Adā & Euae
prima proles.

Protoplasti ci-
to idololatrae.

Cōtra idola, ut
Psal. 113. etc.

Decimas per-
cipere, ac bene
uti cōceditur.

Sine miraculis
doctrinae nuda
credi postulat.
Alchorā reli-
giofa mente an-
diendus.

Bona opera.

miracula, suam fidem corroborant, & se prorsus Deo commendant, facientes orationes de bonis uestris sibi datis expendunt. Illi namque ueritati bonoque credentes, ueniam summamque bonum à Deo recepturi, coram ipso gradum excelsum obtinebunt. Postquam te Deus uirtutibus atque uia à domo tua traxit, plurimae gentes ad fidem coactae, in ueritate iam manifesta, ratiocinantes disceptant, ipsae comparabiles, qui ad mortem scientes adducuntur. Cum Deus uos expugnaturus ire gentem illam praecepit, nequaquam opinati estis ipsum uobis auxiliaturum. Sed ipse quidem ueritatem sui uerbi confirmat, incredulos à primo ad infimum damnat, ueritatem probat, falsum quidem delet, aut infirmat. Vnde uobis inuocantibus Deum, licet haec incredulis dolore pareretur, me daturum uobis auxilium, mille angelorum pollicitus sum. Sciendum quidem, Deum, cuius est omnis uis & auxilium atque uindicta, tot hoc fecisse, ut plenum uobis gaudium cordiumque firmamentum infunderet. P. Quoniam uobis Deus somnum ad cordium uestrorum quietem induxit, & aquam, qua loti mundique essetis, ut sic à uerbis diaboli retracta corda uestra pedesque firmaretis, coelitus demisit, Angelis suis ait: Ego uobiscum semper praesens adero: uos autem euntes, illos meos homines firmate, & adiuuate: Incredulorum ceruices atque manus, quorum cordibus ego timorem iniiciam, percutite, quoniam mihi meoque legato non credidistis. Omnis etenim resistens, me grauem in fine sentiet, ignemque gehennae subibit. Nullus uir bonus incredulos aggrediens, eis terga uertat, nisi causa commodioris adaptationis, & praemunitionis: Sin autem, iram diuinam ignemque perpetuum, malamque uiam incurret. Nullatenus te eadem meis intulisse, uel eos proiecissem praesumas. Ego namque peremi, ego proieci. Constat autem hoc diuinitus factum, ut Deus omnium auditor & cognitor, suorum cordium effectus atque secreta cerneret, qui semper artem atque negotium incredulum infirmat. Si litem atque uictoriam quaeritis, ecce iam uestris adest manus. Sed nos conuertite, uobis est utilius atque melius: Sin autem, licet uestre gentis maior sit numerus, nil prodesse poterit. Quia deus est adiutor bonorum. Viri itaque boni, Dei legati que sui sequaces estote, nusquam ab eis scientes discedentes. P. Confitentes se audisse, cum nihil audirent, imitari nolite. Nullum enim animal coram Deo peius, quam surdus & mutus & indiscretus. Eis tamen auditum praestaret, si boni quicquam illis inesse perperderet. Licet enim bonum audirent, in eo minime perseverarent. Omnis bonus, Deo legatoque suo uocantibus eum, ut uiuificetur, respondeat: Timens Deum, hominis cordisque sui iudicem, ad quem omnium fit reditus. Nullatenus item obliuiscamini suffragij, uindictaeque diuinae. Vnde grates reddistis, quando pauci debilesque gentes uobis maleficas timebatis. Lites quidem summè timendae, quoniam ipsae non solum malos uendicant, finisque Dei grauis occurreret. Viri boni, nihil Deo, suisque nuncijs, uel sibi uicissim scire enter subtrahant. Sciant enim, pecuniam suam atque prolem inuidiam parere. Apud Deum, summarum diuitiarum est summa copia, qui muneribus omnibus abundans, timentibus se peccatorum ueniam atque salutem praebit, qui putantes te capere, aut interficere, aut eicere suis artibus frustrantur, cum eius artes omnibus praeualeant. P. Cum huiusmodi uiris uerba Dei leguntur, indignanter inquirunt: Iam audiuius, & tale quid nostra uoluntate ducente faceremus. Hec enim sunt antecessorum miracula, praecanturque

Dei auxilium
in bello.

Angeli boni ul-
tores malorum.

Metu fugiens
in bello gehennae
nam promeretur.

Homo indiscretus,
uel insipientis,
odiosus Deo.

Timens Deum
uitam consequitur.

Bella metuentia,
quippe quae bonos citam auferunt.

Prohibet fraudes,
ipsamque auariciam.

Contemptores
Alcoran.

canturque Deum, ut si illa sit sua ueritas, semper eos lapides malumue graue
 plando coelitus irruat. Deus autem eis nocere noluit, tum quia tu praesens
 illis intereras, tum ut poenitendo se conuertant. Sed cum ipsi se prauis meri-
 tis indignos agendo, licet insci, a templo Haran se retrahunt, nec uersus tem-
 plum aliam orationem quam sibilationes gestusque manuū peragunt, cur
 malum Deus eis non ingerit? Malum quidem ab illis perpetratum, ipsi gu-
 stabunt. Increduli uero, suam pecuniam expedentes, ut uiam Dei rectam
 derelinquant, multimodam iacturam sentient. Post substantiae namque con-
 sumptionem, difficultatem inextricabilem incurrent, uincientur, & ad ge-
 hennam mittentur, ut purgaminis atque purgatis sit segregatio. Ipsorum quo-
 que purgaminis perdendorum aliud quasi in gehennam superponetur. Sciant
 tamen increduli, se praeteritorum ueniam accepturos, si se conuerterint. Sin-
 autem, more priorum iam perierunt. Eos semper usquequo ad Deum om-
 nes conuertantur, neque sit seditio seu lis, expugnat, eorumque conuersorum
 Deus ipse facta dignoscet. P. Sciant omnes se conuertere nolentes, Deum
 esse dominum nostrum, bonum & uindicem optimum. Sciat item omnis
 in Deum credens omnipotentem, posito super prophetam die coniunctio-
 nis exercituum, quod totius praedae quinta Deo atque prophetae, & propin-
 quis, ac orphanis, & mendicis, ac pauperibus debetur. Die qua uos citra a-
 quam prope, & alius uester exercitus subitus uos, alij quidem ultra longe se-
 des sortiti eratis, si uobis terminus poneretur, forsan fallaces uideremini.
 Sed Deus priusquam quid esset, omnia praeuidit. Sciendum quidem illum
 uerum mortuum, illumque ueraciter uiuum, qui mortem seu uitam testibus
 missis adeptus est, Deo res omnes audiente atque sciente; quo uos pauca do-
 cente, si multa numerositas uideretur, corda uestra debilia timidaque fierent.
 Sed ipse omnium cordium secreta dinoscens, sua uoluntate singula mode-
 ratur, qui uestris oculis ceterorum paucitatem, uisibusque suis uestri minima
 quantitatem, ut suum die illa mandatum compleretur, ad quem omnia re-
 deunt, reputauit. Omnis uir bonus in exercituum congressu firmus fiat, &
 Deum inuocando suum increatur auxilium, sequens ipsum, suumque legatum.
 Cauendum quidem, ne uobis incidat contrarietas: Hac enim uos debiles
 efficeret, uestrumque successum minueret. Sed tolerantes & indurati perseue-
 rate. Talibus enim Deus praestat subsidium, Eos item non imitemini, qui do-
 mos suas egrediuntur plus populi fauore, quam deitatis amore. Eorum tamen
 actus diuina sapientia circuit. Diabolus incredulos suos actus sibi formosos
 apparere faciens, inquit: Hodie quidem non uincemini, quoniam uobis ego
 auxiliator adero: sed exercitu uiso, moram fugae non distulit, dicens: Ego
 uidens & uobis minime uisum, Deum timeo, cuius finis grauis est, & intol-
 lerabilis. Increduli cordisque prauis deinceps dicentes, nos uestram legem ex-
 timare meliorem, cognoscant ipsum legi bonae adherere, qui se prorsus Deo
 commendat. Angeli quidem illos incredulos faciebant & tergis cedentes, &
 interficientes dicebant: Malum seruis ob actus uestros antecedentes, Deo
 nemini nocente, gustate: sicut illa gens Pharaonis, suique praedecessores, no-
 stris institutis contradicentes, ob culpas suas proprias, Deo nemini nisi delin-
 quenti munus suum auferente, perierunt: Sed Pharaon, suique, per summersio-
 nem: quia ceteris animabus coram Deo deteriores sunt increduli, qui prius
 datam firmitatem Deum non timendo uariant. In lite captos uel captiua, uel
 perime,

Templi Moche
 id est, Haran.

Armis cogens
 increduli.

Quinta praedae
 Deo et prophetae,
 etc. danda.

Fortitudo in
 bellis retinenda.

Propter Deum
 non propter exi-
 stimationem ho-
 minum bellige-
 randum.
 Signum istud su-
 perius positum,
 omnia exempla-
 ria transposue-
 rant.

Pharaon.

Captiui autem oc-
 cidendi aut ser-
 uandi.

*Victores ne
sint securi.
Dedentes se in
fidem recipien
di sum.
Sine Dei fauo
re pax nullis
humanis ratio
nibus firmari
potest. Vt nam
hoc proceres
Christiani per
pendant. Ex
Leuit. 26. &
Deut. 28. sum
pta, sed male
aptata.
Captiuos ele
menter tractas
propheta reci
piet premium
amplissimum.
Militare docet.*

perime, uel per hoc sui castigetur posteris, & si timueritis aliquē quid subtra
here, dic illi, hoc Deo displicere. P. Cauendū, ne uos nimia securitate firma
tos, increduli uicti rursus aggrediant. Vosmetipsos igitur armis, & bestiis, atque
pecunijs prae munite. Omnes enim uestros in uia Dei sumptus, deus nil diminues,
multipliciter reddet. Vobis pacifice se subiicientes, diligenter nobis reconcilia
te, Dei scientis & audientis praecepto, qui tibi tuisque praesens aderit. Si te fal
lere quaesierint, sine cuius uelle minime pax inter uos orietur, licet omnem terrenā
substantiā propter hoc expendere: Tu nuncie, me tui tuorumque factorum
adiutore, tuis pugna perfrade. Tui namque uiginti sustinentes & indurantes,
ducentos alios superabunt: & centum uestri, ceterorum mille, quia sunt in
discreti. Deus autem hoc primo propter uestrā debilitatem faciēs, nunc im
minuit. Si centum enim fueritis, eorum ducentos uincetis, & uos mille, cete
rorum duo millia Deo praeside indurantium sustentamine. Prophetarum
alicui captiuos habere usquequo terras expugnasset, nondum accidit. Sed uos
hunc mundū, Deus autem sapiēs & incōprehensibilis alium diligit. Propter
hoc quidē graue malum atque poenā pateremini, nisi Dei liber praecedens om
nia cōplectens subuenisset. Nunc quidē de praeda bona comedite, timētes
Deum piissimū, ueniamque datorē. P. Captiuus in tua manu propheta retene
tis, si Deus bonum inesse tuo cordi cognouerit, tua cogitatione plus atque ma
ius tibi tribuet, cum sit pius ueniamque largitor. Si quid uero tibi simulare dissi
mulareue quaesierint, Deus grauis atque sapiens uindictā inde recipiet. Ter
rarum expugnatores Dei nomine & illius obsequio, cū pecunia uitaeque sua
semper indurantes, & eorum auxiliatores, sibi mutua societate cōnectunt:
quibus ceteri usquequo lites ingrediant, nullatenus cōnumerant. Tunc autē il
los uestrum petentes suffragium, nisi tantum cōtra homines uobis sedere pa
cis munitos adiuuate, Deo singulos actus uestros dinoscere. Increduli quoque
suique factores alternū societatis cōnexum inibunt. Vobis quidē praedicta ne
gligentibus, his uastatioque multa terrā occupabūt. Boni expugnatores, & ob
Dei gratiā indurantes, eos quoque recipientes & adiuuantes cerā Deo cōstan
tes, & boni ueniam plenam adipiscuntur. Illi quoque boni, qui postea pugna
ces effecti, uobiscum passiones sustinuerunt, dilecti simul & electi, cum libro
Dei singula scientis & audientis, uobis annumerantur.

A Z O A R A XIX.

*Contra finiti
mos bella ge
renda.*

*Persequendi
sunt armis in
creduli. O pro
phetā immemo
rē, qui aliquo
ties dixit, per
timaces iudicio
diuino relin
quendos esse.*

HAec epistola est Dei legatū sui illis incredulis missa: cū quibus terminū
posuistis. Libere per quatuor menses quouis terrarum pergite, scien
tes uos Deo cūctorū incredulorū cōfusori, minime nocere posse. Die qui
dē peregrinatiōis in mēse gētibus Deū suūque legatū praedicāte, dicētes, quod
Deus se suūque legatū ab incredulis liberauit. Cōueri quidē, uobis esset me
lias: Sin autē, Deo minime nocere potestis, qui uobis malū grauissimū inge
rit, illis exceptis, qui pacem firmatā tenuerint, nec in uiros nostrae legis surre
xerint. Illi namque in termino statuto cōuersi, cum Deus timentes diligit, col
ligendi sunt. Cōueri nolentes, ubicunque reperiunt, mensibus Harā peractis
sumite, & interficite, omnibus uis insidiantes illis. Si uestrā legē sequi, & o
rare, ac decimas dare uobiscū uoluerint, dimittendi sunt: quia Deus pius &
misericors ueniam illis tribuet. Eorum quilibet ad te ueniente humiliter, dili
genter collige, ut sic cū sit uelut animalia bruta, uerba Dei audient, quae for
san eorū corda penetrabunt. Qualiter firmi cōstantesque cōtra Deum lega
tosque

tosque suos, nisi qui uobis templum Harā fiduciā pignus posuerint, aut aliud
 quid rep eruntur: Quamdiu tamen apud uos sua perseverauerit iustitia, ius
 apud eos mutare nolitis, Deo timentes diligente, Et si eos uobis super appa-
 rere cōtigerit, aliud ore, aliud corde tenētes, cum eorum pars sit plurima in-
 credula, Dei precepta pro minimo uendiderunt, & sic aberrando malū ope-
 rati sunt. P. His cū nullius sint substantiā, sed gratia uos hostilitatis maximā
 nemo bonus credat, nisi prius cōuersis & oratoribus & beneficiis factis. Tūc
 enim in lege nostri fratres existunt, quod sapiens quiuis discrete perpendit,
 Post iuraturanda se uertentes, & in lege uestra malū aliquod dicentes, cū eo-
 rum sacramentū ante conuersionē nihil sit, expugmate, Cum illis qui nunciū
 ē loco suo ejicere uoluerūt, nobis tamē prius eiectis, cur bellum nō inītis? An
 eos timetis? Deus quidē omnibus credētibz plus timendus, Eos expugna-
 re nō differatis, cum Deus malum atq; dedecus eis per manus uestras sit illa-
 turus, uobisq; ueniam atq; uictoriam, uestrorumq; cordium molestiā eis ac-
 cumulabit. Nec ante fortitudinis & audaciā uestrorum cordiū noticiā des-
 cribit: nec ipsi rursus parti Dei omnia sua facta sibi reuelaturi, suiq; legati, ca-
 terorumue bonorum nil eorum cuiq; celatē gerentium assentiāt. Increduli,
 quorum animā testes sunt erroris & prauitatis suę sectę, quorū scilicet actus
 hic nihil sunt, saculoq; futuro mansio focus, templum Haram adire minime
 digni sunt: nec etiā aliquis, nisi qui in Deum credidit, nullum aliū timens,
 dieiq; futurę fidem adhibuerit, & eleemosynas ac orationes fecerit. Hic
 namq; recto proficiscens itinere, Deo dignus est, Nullus extimet peregrinā-
 tes ad templum Haram, & ibi potantes aquam, æquales existere bonis ex-
 pugnatoribus, aliū Deum expectantibus, & in Deum credentibus, qui ma-
 los homines in uia bonam non dirigit. P. Expugnatores etenim tolerantes
 ardua, pecuniāq; suam pro Dei nomine cōsumentes, plenum gaudiū ha-
 bituri corā Deo gradum altiore, obtinebunt, & prāmio maximo per eūq;
 donabuntur. Nullus uestri filiis suis, suis fratribz, nisi suę legis fuerint, cōfi-
 dat. Sin autē, malis annumerabitur. Si patres uestros, aut filios, aut fratres, &
 mulieres, gentēq; uestrā atq; substantiā acquisitā, & mercaturā, cuius sum-
 ptū pertimescitis, & aedificia pulchra, plusq; Deum, suūq; legatū, et expeditio-
 num effectus propter Deū diligitis, indurate, usq; quo Deus illos malos ab-
 horrens suum mandatū afferat. In multis autē locis, & maxime in die Heuna-
 mi, qua uestra multitudo uobis placens minime uobis profuit: quin fugā ter-
 ra spaciōsa se uobis abbreviante iniretis, Deus uobis suffragiū pręstitit: tūc q;
 uobis stationariā mansionē figens, cum exercitibus nō uilis ā uobis, malum
 incredulis intulit. Hic em̄ exegit suum meritū, deinceps Deus cui uult, cōdo-
 nans uobis inde ueniā prębuit. Viri boni, qui legē uestram nō sequuntur,
 scilicet illoti, post hunc annū ad templum Harā nō accedāt. Et si paupertatē
 & inopiā ob hoc timueritis, Deus ditissimus & sapientissimus uobis de sua
 pecuniā largiet. Nō credentes in deum, dieiq; futurę, & nō facientes Harā,
 qui suo legato Deus Harā cōstituit, & nō recte litigantes uelut ceterarū legū
 homines, usq; quo uestri tributarij subiectiq; fiant, expugmate. P. Iudæos, di-
 centes Ozair esse filiū Dei: Christianos uero, Iesum, quorum uerba pręde-
 cessorum nugis assimulant, cōfundat deus: qui etiā suos sacerdotes atq; pon-
 tifices, Iesumq; Marię filiū sibi dominos loco Dei sumentes, uenerant: cum
 ipsis pręceptū sit, non nisi Deum unū adorare: Ipsi quidē Dei lucem ore suo
 nituntur

Fides seruanda.

Profelyti.

Increduli a te-
plo Mechæ
excludantur.Milites boni
precellunt ade-
unt Mechæ.Nemini fiden-
dum præterquā
fidei cōsortib.
Qui nō omnia
religioni post-
ponunt, malum
accipient.Cladē domesti-
cam reficiat.Illoti nō admit-
tuntur ad tem-
plum.Christianos ta-
xat, quod Ie-
sum pro filio
Dei colāt, &
pōtiffices pro
suis dñis et Dei
loco uenerētur.

nituntur extinguere: sed ipsis nolentibus, lucis suae cōplemētū efficiet. Sū
itaq; nuncium cum uia recta legeq; bona misit, ut ipsam manifestet, & super
omnes leges extollat, licet ceteri nolint atq; resistant. P. Sacerdotes atq; po-
tiffices substantias hominū gratis comedentes, nō rectam uia proficiscendo,
uos uiri boni improbate. Omnis thesaurizans aurū & argenti, nec expen-
dēs in Dei nomine, malū grauissimū fortietur, ipsiusq; die futuro, uenientis
ad gehennā, frons & latera, dorsum & nares inde cōburentur, effectūq; the-
sauri malum ipse reperiet. Cum in libro Dei, die qua coelum & terrā cōdidit,
sit totus mensium numerus XII, eorum quatuor hac lege data super Harā,
in quibus nihil animabus uestris nociuū agatis, omnes incredulos, uelut ipsi
uos omnes, expugnat, scientes deum timētibus auxiliari. Nulla fides est in-
credulorū, sed error maximus, cū omnium rerū harā numero apud Deum
determinato, ipsi hale quod deus harā, & ecōtra, & quod hoc anno harā alio
hale, & cōtra cōstituunt: quos suis factis sibi uisū pulchris, per uia rectā Deus
minime dirigit. Vos uiri boni, cum uobis iniungitur iter Dei, cur recusatis,
hoc saeculum plus quā aliud diligentes, cum suae res ad rerum alius cōpa-
rationem nihil sint? Ire nolentibus, Deus summam poenā inferet, alios eorū
locis altiscens, cui nemo nocere potest, cū ipse sit omnipotens. P. Licet ue-
strum desit auxiliū, Deus minime suū subtrahit subsidiū: Qui tūc adiutor ad-
fuit, quādo in cauernā ob persecutores solus uno comitatus intrauit, socioq; 20
suo dixit: Nil timeas, Deus enim nobiscū est, qui cordibus eorum quietē in-
duxit, & cū exercitibus occultis uos adiuuans, suū uerbum super eorū uerba
sublimauit, cū ipse sit altissimus et sapiens. Leues igit atq; graues in lūibus cū
substantia uestra, uitaq; pro amore dei, quasi sopitis, uobis nihil est melius, in-
durate. Sunt quidā suarum animarū perditores, Deo teste mendaces, qui si
locus sterilis & cōmodus, uiaq; breuis & leuis esset, te sequerent. Sed cum sit
difficilis atq; longinqua, per deū iurant se minime posse uobiscū exire. Quid
de suo dixisti exitu, ubi ueniā meruit, quod ueritatē mendaciū ue loquentiū
apparere uoluisti, uiris bonis nequaq; haerentibus, sed firmissime credētibus
in Deum, dieq; futurae, & similiter hominibus contrarijs illis, se ad litē ituros 30
cū substantia uitaq; sua pollicentibus, cum illi suū persoluant pollicitū, hi sal-
tim necessaria praeuiderent, se premuniendo, si uox sua cordi cōsonaret. Sed
Deus timentes discernens, & horū iter abhorrēs, cū nil nisi maliā cordiū
& pusillanimitatem profecti uobis augerēt, cōmorantibus in domo eos ma-
nere uoluit. Illis uestrū malum atq; seditionē affectantibus, nostraq; manda-
ta usquequo manifesta ueritas illis nō diligentibus apparuerit, uariantibus,
quidā uobiscum uiuentes, quos Deus agnoscit, obediunt. Eorum quidā sa-
nūs intelligentes exorant, ut eis qualibet non uoluptuosa nec illicita praeci-
pias, eo quod huiusmodi uiros sibi gehenna uendicat. P. Si profectis expu-
gnatum successus cōmodus occurrit, mali domo relictū molestia grauantur. 40
Ipsis uero uictis, uel nil lucratis, sed sibi bene prouidisse, quod nō ibant, ostē-
tant, maximēq; gaudent illis inani manu redeuntibus: huiusmodi uiris ma-
nifesta, neminē quid habiturū, nisi quod sibi praescrispsit dominus Deus no-
ster: cuius tutela nos, sicut omnes credentes atq; boni, cōmendamur. Scien-
dum quidē, uestrā nobiscum morā esse causam uestri boni, uestrā uero no-
biscū esse, ut malū recipiatis, uel ipso deo dante, uel per manus uestras: Vnde
si uos stetis & nos, omnis sumptus noster siue spōtaneus siue coactus, a Deo
minime,

Pōtiffices et sa-
cerdotes opes
corridentes, et
nō ministrātes,
uituperat.

Ex XII men-
sibus, IIII im-
pugnādis hosti-
bus consecrati.
Sacra et pro-
phana dijudi-
care conuenit.

Exēplo dome-
stico docet, fi-
denā auxilio
diuino, quā de-
est humanum.

Contra militiā
detrectantes.

Hypocrite.

minime, quia mali estis, colligetur. Quippe nec in Deum, nec legato suo crediderunt, nec orationes corde puro, nec sumptus nisi contra uelle suum effecerunt. P. Horum neque proles neque substantia tibi placeat, cum Deus nolit eas alius quam mali causas & effectus in hoc mundo existere: & eos ite uita priuabit, ipsis incredulis. Qui licet iurando per deum se uestros perhibent, non sunt nili gens a nobis & a uero disgregata, sed munimina seu cauerna uel concava, quo fugerent, illis paterent, cito recedentes retrambuli fierent. Eorum quibuldam a te petentibus aliquid de decimis et beneficijs, si datur, est eis placidum: Sin autem, conquerentes & irati recedunt. Sed si Dei legati sui munus bonum esse faterentur, dicerent: O deus, tu legatusque tuus nobis pro uelle nostro munera facietis, qui te precamur & adoramus. P. Eleemosynarum quidem, & beneficia pauperum, & miserorum petentium, & in Dei nomine redimendorum, ac peregrinantium inopum, secundum dei preceptum omnium sapientissimi. De propheta male loquentes, & dicentes se non dixisse, graui malo prementur. Et licet uos coniurando, ut uestrum amorem habere queant, se uelle simulare, tamen Dei nuncios sui dilectionem atque fidem habere melius esset. Omnis deo molestia & odium inferens, ignem gehennae passurus, dedecus magnum subibit. Cauendum incredulis, ne sibi superueniant azoarae, quae sibi cordis sui secreta notificat. Irrident tamen, quod Deus ab illis seruata pandit: qui percussati, se deliberando dubitare fatentur. An de deo suoque propheta ridiculum agunt? Quid uobis incredulis factis, post credulitatem prodest excusatio? Licet enim quibusdam uestrorum Deus ueniam largiatur, ceteris tamen, uidelicet incredulis, malum inferet. P. Resistentes atque perturbatores, & insurgentes uiri, seu mulieres, hi uel illi prohibenda praecipientes, & conuerso, suarumque manuum constructores, Deum obliti, a deo minime commemorant ob malicia sua. His & huiusmodi similibus incredulis, ignem gehennae perpetuam mansionem deus tribuet: quos ipse perpetuo confundet. Praedecessores uestros uobis maiores, & fortiores, atque ditiores, plurimumque filiorum patres, sua negotia pro uelle suo sicut & uos perficientes, & dicendo dubitantes imitari nolitis. Hic etiam sua perdidit opera, saeculo futuro perdendis associandi. P. A praedecessoribus suis, Noe scilicet, et Baath, et Themuth, et Abraham, suisque factoribus, & a gente Madian et Almutesichech, Dei mandatum cum uirtutibus atque miraculis allatum est illis, qui sibi nocuerunt, Deo neminem laedente. Bonorum quidem illorum, uirorum seu mulierum, alij credentes alijs res scitas iniungunt, non agenda quidem interdiciunt, orationes ac eleemosynas faciunt, deum atque prophetam exaudiunt, & sic a Deo sapientissimo ueniam promerentur, paradisum aquis amoenam, & in Gedena perpetuam mansionem, amoremque Dei maximum, quo nihil est maius, suscepturi. O propheta, incredulos & insurgentes aggredere, illis manifestans, quod ad gehennam uiamque malam proficiunt, qui post uerbum incredulorum a se dictum, fideque suam derelictam, se non dixisse iurando, Deum testem uocant. Velle tamen suum nequaquam ad actum perduxerunt, nec aliud quam quod deus suusque legatus eos a sua uoluntate repulerunt, adepti sunt. Si redierint, commendabile est. Sin autem, graue malum in hoc, saeculoque futuro, absque reperto tutoris atque uindicis sui in terra patientur, Eorum quidam hac utuntur ratione: O deus, si nobis tuam uoluntatem dederis, inde deinceps beneficiaque, boni efficiemur. Deo quidem illis postulata praebente, errori consentiendo, nil dare uoluerunt. Vnde deus eis finem contrarietate cor-

f 3 dium,

*Noli amulari
in malignatib.*

*Leues qui sunt
comodum semper
spectant.*

*Eleemosynae
sunt congruae
precepto Dei,
etc.*

*Detrectantes
propheta Machumet,
luent poenam.
Offensa Dei gehennam meretur.*

*Prophetarum contemptores
puniri a Deo.*

*Eden locus paradisi,
in Genesi.*

diū, et anxietatē, ut sic saltim ad eum conuerterent, immisit, eo quod sua Deo
 placita nō soluendo, mendaces reperti sunt. Nōne sciunt, Deum omnī oc-
 cultorum cognitorē, eque suorū arcana cordium & uoce prolata percipere?
 Derisores bonorū in eleemosynis, quas facere nitunt, & nil nisi per laborem
 suū habentiū Deus irridebit, grauibusq; malis affliget. P. Resistētibz Deo,
 atq; suo legato, & sic ingratīs deo, siue tu cōdones, licet etiam septuagies, siue
 nō, Deus nequaq; ueniam faciet. Successores uicarij q; prophetæ, quiete gau-
 dentes, pugnatū ire nolunt cū substantia uitāq; sua propter Deum, perlua-
 dentes ne quis tempore feruente pugnatū eat. Sed notandū sapienti cūli-
 bet, ignem gehennæ calidiore existere. Nunc aliquantisper ridenti, sed multē 19
 querimonie cum lachrymis ob actus antecedentes sequentur. Quanquam
 Deus ad aliquā istarum gentiū accesserit, sicq; tecum ire pugnatū illa deside-
 rat, dic ei, quoniā primō domo manere maluisti, nunc quoq; cū aduersis atq;
 contrarijs perendina, nuncq; mecū profectura, nec hostes expugnatura. Nec
 ego super uestri quenq; orationes fundam, nec ad ipsius mortui foueā acce-
 dam, tum ob hoc quod Deo legatoq; suo contradixerunt, tum quoniā incre-
 duli mortui sunt. Huiusmodi uiroꝝ neq; substantia, neq; proles tibi placita
 sit, quos sibi Deus tantū malorum materiā esse querit, animasq; suas ipsis in-
 credulis extrahet. Cū azoaram persuadentē, ut in Deum credant, & cum suo
 legato pugnatū proficiscantur, inijs, eorū primates inquirunt, Bonū est, ut 20
 nos perendinantibus remanere dimittas. Eorū itaq; cum illis cōtrarijs cōmo-
 rari cupientium corda, licet illis nescijs, sigillata sunt. Prophete uero, suisq; fa-
 ctōribz pugnatū profectis, cū sua uita substantiaq; deus semper sua negotia
 sublimaturus, paradisi mansionē perpetuā, quod præ ceteris est lucrū maxi-
 mum, tribuet. P. Deo quidē suoq; legato rebelles, domiq; morantes, nisi de-
 biles uel infirmi, uel nō habentes necessaria, tales enim absq; reatu sunt, si so-
 lum bona uoluntate Dei sui q; legati præcepta corroborent, prædicta non a-
 gendo, graue malū patiuntur. Arabum namq; plures, ceteriq; similiter ad te
 uenientes, nequaq; uictū ceteraq; necessaria à te quaesita, ut te comitarentur,
 recipientes, minime dānandi sunt, cū ob supremam inopiā lachrymādo re- 30
 uerli sunt. P. Illi tandem rei sunt, qui nulla debilitate, seu morbo, uel inopiā
 pressi, cum aduersis cōmorantur: quorū corda licet ipsis nescijs Deus sigillat.
 Illis corā te redeunte se excusantibus dic: uobis nequaq; ob aliq; excusationē
 credā ulterius: quia iā Dei facta uestra uisuri, sui q; legati præceptū audistis, ad
 deum adhuc redituri, qui oēs actus uestros occultos propalabit. Quidā eorū
 tui præsentis discessum per deū cōiurando postulant: & tu, cū nihil nisi malū
 sint, gehennā ob sua merita recepturi, discede. Eorū quibusdā ueniā petenti-
 bus, & obsecrantibus, minime da ueniā: Quia licet tu dones, Deus minime
 dabit. Arabes priores increduli sunt, & expugnatores pessimi, dei præcepta
 sapientissimi suo legato superne posita prorsus ignorantes. Eorū quidā suos 40
 sumpsus pro tributo cōnumerantes, uobis malū inferre nituntur: sed illud in
 eos redūndabit. Eorū uero quidā deum inuocantes, iudicij q; diē expectan-
 tes, Deo legatoq; suo appropinquationē sua beneficia fore credētes, minime
 fallunt. His etenim deus ueniā, sui q; dilectionē tribuet. P. In litibus præeun-
 tibus & primis, cordeq; beniuolo sibi suffragantibus, Deus integrā peccati-
 num ueniā daturus, paradysum riuus amcenā, quod maximū est lucrū, tribu-
 et, Arabū autē & Meduenciū quibusdā, qui iam te nescio, tibi litē & seditionē
 machinantur,

Etia si Machu
 met ueniā deli-
 ctōrū donet, nō
 tamē statim ex
 Deo.

Intētata gehē-
 na instigat ad
 bellum.

Pro mortuis
 orationes.
 Bonū notabile
 pro uigilijs &
 exequijs, &c.

Quis immunis
 à militia.

Arabes.

Militantes, &
 qui eos iuuant,
 gratiā pecca-
 torum prome-
 rentur.

machinanti, bis, nocebo, & ad ignē diuertā. Sunt & alij sua cōfiteres pecca- *Confitentibus*
mina, licq; bona malis cōmiserantes, quibus forsan deus uenīe largitor igno- *peccata sibi uen-*
scet. Eleemosynas de sua substātia suscipe, & eos emenda, bonūq; suū multi- *nia aliquam*
plica, Deū pro ipsis inuocando, ut ipse cūcta sciens & audiens eorū cordibus *aperit.*
quiere inducat. Deus em̄ suae gentis poenitentiā benigne colligit, & eleemo-
synas ac beneficia suscipit, qui est misericors, uenīe q; dator. Mala igit̄ derelin-
quentes benefacite, ad cognitorē & reuelatorē secretorū redituri: qui, suusq;
legatus, uirūq; boni uestra uidebunt opera. Sunt item alij spē in Deo ponen- *Atqui Esaiās*
tes, quibus aut ipse malū faciet, aut ignoscet. Templo ob malū & incredulita- *dicit, qui sperat*
tem, bonorūq; diuisionem ab illis cōstructo, quos corā inuocantibus deum, *in eo, non con-*
suoq; legato prius se nō nisi bonū facere uelle iurantes, Dei testimoniū men- *fundetur. &c.*
daces cōprobat, nunq; assurgas. Melius em̄ est orationes fundere in templo *Templi Mech-*
timore Dei fundato, ubi se lauare uolentes cōmorantur, Deo mundiciā uo- *commendat.*
lente. Quod em̄ melius est templū, dei gratia fundatum, an illud, quod super
p̄cipitū cōuexū & cōcauum aedificatū, sua ruina secū suos in ignē gehē-
nā deurgit, quō Deus solū malos demittit? P. Eorū cordibus, qui templū
intentione tali fundauerunt, nō aberit malū atq; cōtrarietas, nisi suis animis
prorsum immutatis. Bonis dei nomine belligerantibus, Deus paradisum tri-
buit, p̄ciū pro suis animabus atq; substantijs, siue perempti, seu pemptores
20 existant. De dei quidem pollicito nemini dubitandum, quod testamento, &
Euangelio, & Alfur can cōfirmatur. Sit itaq; uobis pro uestris operibus sum-
mum solatiū, quod deo uestras animas, substantiāq; totā uendidistis, cū aliun- *Dei nomine mi-*
de tātum lucrū nequaq; accadat. A malo diuertentes, & orantes assidue, gra- *litantibus am-*
tesq; reddentes, & se humiliantes, genuaq; flectentes, & p̄cipientes geren- *plissimum prae-*
da prohibendaq; cōtraria, tandem oēs obseruatores diuinorū p̄ceptorum *mum pollice-*
plenū gaudium atq; perpetuū sortient̄. Nemo propheta, nec uir bonus pro *tur, ut solet.*
illis deprecetur incredulis, quos malos igniq; deputandos esse dinoscit, licet *Alcorā Euan-*
sibi sint illi sanguinei, siue propinqui. Abrahā uir bonus, assiduus orator, ne- *gelio et ueteri*
quaquam iracundus, licet patri suo prius propter spem habitam cōsentiens *scripturae a-*
30 ueniam faceret, tamē deinceps percipiens ipsum deitatis hostem existere, ma- *quat.*
num suam penitus retraxit. Deus homines post adeptionem fidei non erra- *Pro incredulis*
re permittit, priusquam eos quid timere debeant, ipse doceat. Omnia sciens, *non orandum.*
coelum & terram regens, uiuificans atq; mortificans, qui non alius est tutor
uindexq; noster, idemq; pius, uenīe q; largitor, suusq; legatus, expugnato-
ribus, & suis in hora necessitatis auxiliatoribus, iam suis debilitatis cordi-
bus, ignoscunt. Idem quoque p̄ssimus tribus uirīs usquequo sub ipsis ter-
rae capacitas angusta, animaq; suae breues sibi uidebantur, & se non aliā
ire posse, quā ad Deum solum perpendebant, fugientibus ueniam, ut
redirent, largitus est. Ipsum igitur omnes boni time, & ueridicis perseue-
40 ranter obedite. P. Nec Arabes, nec Medenenses euitare poterant, quin
cum legato pergerent, & pro suis animabus orarent. Nec enim sitim, seu la-
borem, aliquidue malū pro Dei gratia, uel exuuiā ab hostibus sibi uendicāt,
nec sumptū breuem seu magnū faciunt, nec aquas abducunt, nec transitū ad
incredulorū molestiā atq; malū transcendunt, nisi quos Deus bdnorum ope-
rum p̄miū omnibus plenē largiturus, bonis operibus adscribit. Oēs tamē
adesse nec opportunum nec necesse fuerat: sed singularum gentium ali-
quos abesse, qui iuris ministri legi prouiderent, & credentibus quid geren-

*Vis Alcorani,
que Dei uerbo
sincero debetur.
Blasphematur
igitur pro
more suo.*

*Laudum suarū
præco libera-
lissimus.*

*Deo motū lo-
calem tribuit.
Deus ultimus
finis, et summū
bonum.*

*Longanimus
Deus.*

*Cōtradicientes
Alcorano.*

dum esset, intimarēt. Incredulos in uestri directio cōstitutos, vos uiri boni fides Deū se timentibus auxiliaturū, sic expugnat fortiter, ut uestra sentiant audaciam. Sunt quidam, qui azoara posita quærunt, Cuius fidem nostrū augmētāt. Hic autem corroborat, credentibus quidem plenum habituris gaudium fidem confirmat, & augmentat. Incredulorum quidem uarijque cordis malo malum accumulāt, unde sua peribunt incredulitate. Nōne patet, eos singulis annis deteriorari, cū semel aut bis credentes, & item increduli, nec se cōuertunt, nec sui memores existunt. Hi quidem azoara sumpta, se inuicem cuiusque respicientes quærūt, an eos quis uideat: deinceps corda sua Dei disstrahunt obsequio, qui sunt indiscreti. Nūcius de uobismetipsis immutabilis 10 & cōstans uobis datus est, quem cum sit boni pñque cordis, incredulitas uestra turbat, atque molestat, ut bonorū fides atque dilectio latificat. Sed si nullatenus credere, fideque perseverare uoluerint, in Deo, præter quem non est alius, imensi cœli domino, te cōmenda. A Z O A R A X X.

Haec huius libri sapientis doctoris mirabilia, cunctis hominibus admiranda, quibus hominē de semetipsis afferentem illa, & monstrantē deus maximum præmiū bene gerentibus, incredulis pœnas daturus, misit: increduli manifestas incantationes esse dixerunt. Sed ipsi quidem nec oratorē sibi, nec tutorem inuenient, nisi nutu consilioque Dei, qui est dominus noster, cœlum & terrā sex diebus creans, & postea cœlos ascendens, rerum omnium 20 deliberator. Hunc itaque dñm nostrū, ad illū redituri, summus etiam terminus est ueracissimus, si memores estis, aduocate. Qui creator oīm, ad se post mortem reuocabit oēs, ut bonis & credentibus rectū & æquū, incredulis ignem malūque graue largiāt. Idē etiam solū lumen, lunæque claritatē, & mansiones, ad annorū cæterorūque spaciōrū numerū ueritatis tantū noscendæ causa tribuit, & diei noctisque uicissitudinē res sapientibus discernit, omnibusque sibi timētibz miranda in cœlo terraque cōposuit. Horum nostrorumque præceptorū negligentes, igni ob suos actus insidebunt. Sperantes autē se redituros ad nos, hoc sæculū alij postponentes, sicque fidē adepti benefacientes, in paradiso perseuerabunt. Hi quidē tales Deum inuocant, et sese mutuo demū salutant, in 30 uocationisque fine Deo totius mundi dño grates soluunt. P. Si deus adeo festinus atque pronus in malum hominū existeret, quā in bonū, iam eorū accessisset terminus. Vnde nō habentes spē redeūdi ad nos, in errore suo quasi cæcos errare patimur: qui malo cōtingente secundū ipsum sui status modū, scilicet iacendo, seu stando, sedendo uē Deū quantocius adiutorē inuocant: Quo demente malū, quasi nunquam inuocassent Deū, redeunt. Ita sua facta sibi ipsa pulchra fecimus: plures generationes præteritas, quia segatis nostris uirtutē afferentibus minime crediderant, & malefecerāt, ex merito suo profusus deleuimus. Quorū uos iam uicarios, usquequo facta uestra uideamus, cōstitui 40 mus. Cū eis uirtutes manifestas Dei lego, ad deū nullū sperātes reditū inquitunt, Aliū Alchorā nobis aporta, uel istū uaria. Quibus me id minime facturū respōdeo, tum ob diuinorū præceptorū obseruationē, tū ob malorū die magna timorē. Notandū item, me longo tēpore prius inter uos cōmorantē, nullatenus uos cū eo uisitare, nisi diuina uoluntas cōpelleret. An nos error & inscitia uexant: Quis enim peior imponente Deo mendacium, aut suis contradicente præceptis? Cum huiusmodi uiris nullum bonū Deus dirigat. An uos increduli, et inuocantes loco dei putantes ipsum pro uobis precaturum, quod

quod utriusq; boni maliq; uidelicet inefficax reperitur, Deū agnoscere, nec
 coelo nec terra scitum cogitatis. Ab his quidem suis dictis deus me liberauit,
 cum gens prius una, ita nunc uarietur, nisi propter Dei uerbum praecriptū
 de sua cōtrouersia liteq; fieret iudicium, inquit, si diuina sibi praecepta nō
 adscripsisset: Deus est omnium occultorum cognitor: expectetis igit, & ego. P.
 Homines post mali passionē bono rehilatis, artē atq; dolū in uestris pre-
 ceptis facere nitentibus, dic, Deum callidiorē, & prouectiorē esse, qui suis le-
 gatis omnes uestras machinas atq; dolos agnoscit. Ille uobis transitū terrarū
 & animum praestās, usq; quo oēs in una nauī coadunauit, uentum prosperū
 10 gaudij datorē primo cōtulit, deinceps uento peruerso superueniente, & un-
 das circūquaq; coagitātē, illi timentes hoc obsidionē esse, Deum legis bonū
 adiutorem inuocando dixerunt: Si nos ab hoc malo liberaueris, ulterius tibi
 subiecti gratias reddemus. Sed illi enī liberati, terraq; positi, malū fallaciter &
 iniuste perpetrāt, sibi met solis hoc agendo noxi: quibus ad me suo facto re-
 ditur, oēs suos actus reuelabo. Nōne perpendunt paucitatē atq; breuitatē
 huius mūdāe substantiae. Hec nāq; uita campo cōparatur, qui per aquā coe-
 litus missam se suo foetui cōmiscens, ut uictū humanū atq; feralē educat,
 floribus & fructu decorat: hominibus me tūc poenitentē esse fatentibus, de-
 inceps nostra uoluntate die noctūq; ducente, ad stipulā reducit, priorī for-
 20 mae ualde dissimilem, Me res ita discernentē sapientē exaudiet Deus, ad uia
 salutis uocans, & electis uia rectā notificās. Beneficientibus tribuet bonū, &
 supra quorū faciebus nūq; inerat pallor seu molestia, eruntq; paradisi domi-
 natores perseueranter: Peccatores autem aequum sibi simileq; praemium susce-
 puri, dedecore praemundi, nullū tutorē seu saluatorē habituri, uelamē quasi
 noctem nigrā, faciebus suis apponent. Et si sine termino ignis ministri mane-
 bunt, die cōgregationis omnium, corā me dicturo incredulis, uobis uestrisq;
 participibus, etiā uos nullatenus adorasse me perhibentibus, postulabitis dei
 testimonium, inter nos et uos sufficiens adsit, nos ob incredulitatem uestram
 negligentes extitisse: tuncq; se ad Deum suū ueritatis dominū conuertentes,
 30 prius deferēt uerbum suū, cum omnis anima praemissorū mercedē accipiet.
 P. Datorē tamē uictus in coelo & terra, oculorum & aurium iudicem, uita
 mortisq; largitorem, omniumq; rerū prouisorē, Deum esse testantur. Cur
 igitur nō timent eum? Hic est Deus suus, dominus uerax: Et ueritatem de-
 ferens, nil praeter errorem atq; iacturā sequitur. Cur conuerti negligitis? Dei
 quidem uerax est uerbum, quod incredulos nūq; conuertendos affirmat.
 Est ne quis uestrorū participū homines creans, & ad se reducēs: Deus quidē
 erat, & ad se reditū praestat. An est eorū quis, qui rectam uia instruat? Deus
 quidem eas edocet, quē imitari melius est, quā ignorantē, usq; quo doceat.
 Cur hic sic esse nō discernitis? Sed horū plurima pars ambiguitatibus & opi-
 40 nionibus, quae ueritati collatae nihil sunt, abducit, Deo sua facta dinoscente:
 cuius nutu pceptoq; solius, hic Alcorā oīs falsitatis expers, quoniā est Dei do-
 mini mundi, cōstituit. Dicentibus eū esse figmentū, dic, ut saltem unā azoarā
 harum alicui cōsimilem, quolibet adiutore nisi solo Deo suffulti, efficiāt: ut
 sic an ueridici sint, appareat. Plures quidē contradicunt, eo quod noticiam
 eius se minime posse cōprehendere fatentur. Quid si sua qualis est explana-
 tio sibi mitteretur? Antecessorum uestrorū similiter cōtradicientiū, qui finis,
 perspicite. Eorū tamen quidā illi credūt, quidā minime, Deo singulos discer-
 nente,

Gratulatur sibi
 quod Deus ip-
 sum liberauerit
 à Christianorū
 opinionib. disti-
 dentibus.
 Allegoriā na-
 uigij suae sectae
 accommodat.

Parabola hu-
 manarū rerum
 non in se ita.

Dei attributa
 quaedā. Argu-
 mentatur non
 suuiter cōtra
 fictitios deos.

Cōtraria sepi-
 us dicit, nempe
 quod incredu-
 lis poenitentibus
 salus obtingat.

Alcorā carere
 mēdacio, quod
 facilius est pro-
 nūciare, quā
 probare.

Alcorani diffi-
 cultas intelli-
 gendi.

Tardis ad cre-
dendū subinde
mittit libellum
repudiij, doctri-
nae suae diffidēs.
Resipit here-
sim, quae tempo-
ribus Origenis
peruaserat Ara-
biā, animas in-
terire cū corpo-
ribus: utraque
uero restituen-
da nouissimo
die.

Esā. s. Impij di-
cūt, Festinet et
cito ueniat, etc.

Nouissimi diei
memoriā subin-
de inculcat.

Religiosi et in
hoc saeculo et
in futuro beati.

Deum carere
filio probat ar-
gumento frivo-
lo, quod nullius
rei sit indigus.
Rationes quae
prohibēt Deū ha-
bere filiū, extāt
sempiternae et
liquidae.

nente. Contradicientibus dicito, ut sibi sua sint negotia, tibiq; tua, ipsiq; a tuis
factis, & tu a suis liber. Te quibusdam eorum auscultantibus, es ne potens,
ut illi surdi, cum sint indiscreti, tuam uocem intelligant? Eorum quidam ad
te respiciunt. Tu ne caecos uiam rectam docebis? Deus ipse nemini facit in-
iuriam: sed homo ipsemet sibi efficit. Die resurrectionis opinabuntur sin-
guli, se non plus quam per unius horae spacium iacuisse: & ad inuicem se
cognoscent: ibiq; summam iacturam sentient, qui erronei congregationi co-
ram Deo contradicebant. Eorum quae dicemus, te partem docebimus, aut
mori faciemus, & ad nos facto reditu cuiusq; gentis, suus nuncius sibi mis-
sus ueracissimus iudex nemini faciens iniuriam aderit, Deo omnium ope-
rum assidente teste. Quarentibus illius horae noticiam, ad tuae ueritatis pro-
bationē respondeat: animae me bonum seu malum nequaquam iudico, nisi quod
Deus discernens tribuit. Cuiq; gentium terminus suus conscriptus est, quē
praecedere uel subsequi nemini licet, nec cuiq; perspicere datur, utri die no-
ctae suum malū accidat. Sed uos increduli, cur ita properatis? P. Siquidē
cum aduenerit, credetis. Nunc uero cur antecedere nitimini? Vos increduli
malisq; uestra malefacta nō nisi pro modo lucri uestri gustate, & deinceps an-
sim uerax, quaerite: Quod esse sic per ipsum iurando testabunt. Ego siquidē
uerax sum: sed uos id minime dixistis. Quilibet male gerentiū tunc semetip-
sum ob malefacta redarguens, cum iudiciū inter omnes ueracissimū omnis
expers iniuriā fiet, omnē substantiam mundanā si possideret, eam pro sui re-
demptione redderet. Cur igitur uestri reditus ad Deum uniuersorum regem,
uitae mortisq; datorē, cuius terminus, licet plures nesciant, est ueracissimus,
nō recordamini? Vobis quidem iam a Deo castigamen, & salus nostrorum
cordium occultis, uiaq; recta & misericordia bonis hominibus dei misericor-
dia nutuq; gaudiū uobis asserens aduenit, quod omni uestra substantia me-
lius est atq; preciosius. Cū deus uobis uictū sufficienter exhibuit, cur de ipso
hoc Haram & illud Hale cōstituitis? Vtrum hoc praeepto suo, an impossi-
tione uestra facitis, de Deo mentientes? quid de semetipsis in alio saeculo co-
gitāt? Ipse quidē hominibus prorsus utilis, licet ipsi grates minime persoluāt,
P. A modo licet uerbū in omnem partē uergitis, omnium cogitationū uestrarū
& electionum atq; factorū testes erimus, nec alicui coelestium seu terrestrium
addi subtrahiue potest, nisi quod libro lucidissimo inscribitur. Deo quidem
se cōmendantes, uidelicet credentes atq; timentes, secundum Dei uerbū im-
mutabile tum in hac uita bonum, tū in futura plenum gaudium timoris ex-
pertes sortientur. Neminem aggrauet nos dicere, solius dei scientis & audien-
tis omnia, cuius imperio subiacent uniuersa, qui nocte quieti, diem mo-
tui deputat, quae sunt satis audiētib; admiranda, immensitate uerumq; pre-
cium esse. Nō imitemur inuocantes loco Dei participes, cū ignorata dicētes,
nil praeter opinionē sequant: dicendo, Deum sumpsisse filiū, quo nequaquam in-
dicens est, cum sit omnium abundantissimus, uniuersa coeli & terrae possidēs.
An habent inde rationes hoc demonstraturas? An deo nescitū imponunt?
Omnis deo mendacium illud imponens, hic bono carebit, & ad ipsum suo
reditu facto malum grauissimum ob incredulitatem ab ipso recipiet. P.
Audiant isti Noē, suae genti dicentem: Si sit uobis molestum atque graue,
me uobiscum praesentem existere, ut praeepta Dei uobis intinem, rebus ue-
stris atque participibus, ne uos tenebrositas & error includat, coadunatis,
mibi

inhi memetipsum Deo cōmendāti patefacite retinaculum uestrū atq; sectā.
 Sin autem a solo Deo, qui me credentibus associavit, nequaquā a uobis præ-
 cium postulo. Ipsi quidem cōtradicientibus eum, sciosq; factores in æquore
 uale saluauimus, & cōtradicientibus summeris alios eorum in terra uicarios
 cōstitimus. Ecce quis eorum finis contigit, quibus maxīma merces pro-
 mittebatur. Post hunc cæteros cū uirtutibus prophetas hominibus misimus:
 sed eorum credere renuentiū, hostilitatemq; malentium, corda sigillauimus.
 Moysen item & Aaron, cum nostris præceptis ad Pharaonem suamq; gentē
 misimus. Sed illi ob maliciam & superbiam suā resistentes, ueritatem uisam
 29 diuinitus, artem magicā esse perhibebāt; quā Deus odit, & abhorret. Moysi
 querenti cur hoc facerent, dixerunt: Ideōne uenisti, ut nobis, qui tibi nō cre-
 dimus, a secta patrum nostrorum deiectis, in terra nostra super nos subli-
 meris. Inde q; Pharao quatuor sapiētes magos ad se iussit adduci. P. Illis qui-
 dem eā præsentibus, Moysi q; præcepto mutationē pro uelle suo gerentibus,
 inquit Moyses, Cur incātationibus studeatis, quas deus ipse cōfundet. Opē-
 ribus em̄ huiusmodi sua uerba cōfirmans, licet malis nolentibus, detrimentū
 immittit. Paucis uero, illiusq; gentis minimis Moysi credentibus, Pharaonē
 ut nimīa potentie, & operis immoderati, suamq; gentē nimium timentibus,
 ipse Moyses solatium præbens inquit: Si in Deū creditis, eius uos tutelā cō-
 30 mendate. Ipsi igit se Deo cōmendantes, deum deprecant, ut eos minime ma-
 lis gentibus ridiculum atq; prodigiū cōstituatur: sed pro sua pietate misericor-
 diaq; ab illis liberet. Moysi deinceps fratriq; suo præcepimus, ut in Mezara
 suis gentibus domos uersus orientem cōstitueret, & in eandem partem ora-
 tiones funderet, dicerentq; bonos summum bonum possessuros. Moysi de-
 incept Deum oranti, ut Pharaonē ornatu diuitijsq; mundanæ uitę donaret,
 suisq; diuitijs repagulum cordis sigillū obijceret, ut sic obstinaciter errone-
 us ante mali grauis aduentum nullatenus crederet. Inquit deus, se suis ora-
 tionibus rectis respondisse, & ne uia errantiū insequeretur iniunxisse. Quā-
 do cū filiis Israhel mare transiimus, & Pharaoni, exercituiq; suo ob inuidiam
 30 & inimiciā eos insequentibus, ferē subuersionē induximus, Pharao iā nō in
 aliū quā in deū filiorū Israhel se credere cōfessus est. P. Tandē ne nunc huc
 usq; malefactor & incredulus, hodie tuum corpus liberari, ut sit posteris mi-
 raculum, quæris? de nostris miraculis atq; uirtutibus pauci cogitāt. Nos de-
 inde filijs Israhel in Asia locum optimū præstantes, eis bona saporiferaq; cōtu-
 limus, nullā eis nisi præmunis & castigatis cōtrarietate inferentes, & eorum-
 dem in sæculo futuro post scientiā datā cōtrarietates discutiemus. Si de man-
 datis tibi missis quicq; dubitas, antecessorum tuorū lectiones perlegendo, ue-
 ritatē tibi missam agnosces, ne sis ambiguus, nunc negās nunc affirmās. Ois
 em̄ nostris præceptis cōtradicens, perdendis annuerabit, nec quis super se
 40 dei uerba firmās, ante grauissimorū malorū aduentū credet, licet oīa mundi
 miracula uideat. Adhuc nulli uisatū, nisi tuū genti bonā, sua fides interitum
 surripuit. Ei uero huius mundi dedecus ob fidē suā auferentes, usq; ad termi-
 num nō a nobis in antea positum promouimus. Si Deus ipse uellet, omnes gerunt.
 terræ in simul crederent. An tu gentes ad fidem & credulitatem cogere stu-
 des? nisi Deo uolente, nemo credere poterit, qui malos & indiscretos in sua
 fœdicia dimittit. P. Constat euidenter, nil celestium seu terrestrium, nec
 miracula seu uirtutes incredulis quicquam proficere posse, qui suorū ante-
 cessorum

Moyses & A-
aron.

Magica Deo
inimica.

Fabule Iudai-
ce de magis
Aegypti, &
Pharaone, etc.

Alibi inquit
magis aut

Soli Ninivitæ
per Ionā cōuer-
si, malū eis im-
pendens effu-
gerunt.

Cur igitur gla-
dio persecutus
es, et alios id fœ-
dere docuisti?

cessorum dies euentusq; consimiles, nil aliud expectant. Expectent igitur, & ego deinceps, ut nos decet, nostros nuncios cū credentibus illis saluabimus. Ab eis, quibus huius legis inest ambiguitas, ego non dissentiens non adoro, quos ipsi; sed unum Deum solum, qui nobis omnibus mortem inducturus, me conuertens ad legem rectā credentem fecit, prohibens me, participes, & aliquid loco Dei nec officere nec iuuare potens, adorare; cuius bonū munus nullus auferre poterit, quū pro suo uelle cuiuslibet accidet. Malū nemo nisi ipso prae monstrante praeoscere poterit. Iā diuina ueritas nobis data, rectā uia proficiscentibus ostendit, cuius obseruatio salutē obseruantibus generat, error quidem detrimentum. Vobis itaq; cauete, quoniam ego nō semper uester custos existā. Tu quoq; super te cœlitus missum sequere & sustine, usq; quo Deus iudex optimus dis iudicet.

A Z O A R A X X I.

Huius uoluminis quā optime à sapientissimo & eloquentissimo cōpositi, discernentis & castigātis uerba, me inde castigatore manifestō, promptoq; uobis persuadent, ut non nisi Deum unum inuocetis, & ab ipso ueniam & misericordiam postuletis. Ille etenim exoratus, usq; ad terminum prae destinatum uobis hic seculi prosperitatē, deinceps cuiq; scilicet suū meritum tribuet. Sin autē, super uos ad Deum omnipotentē redituros, qui uestrae uocis cordisq; uariā dissonantiā uobis inhārentem perspicit, diei magnae malum proijciemus. Deus quidem cœlum & terrā sex diebus perficiens, cuius super aquas sedes prius extiterat, & à quo solū omnis creatura uictū accipit, qui rerū omniū loca praesentia futuraq; dinoscit, uos in terra cōstituit, ut quis uestri melius operaretur, agnoscat. Si post mortē eos resurrecturos dixeris, hic nihil nisi fantasiā & incantationē manifestā esse perhibebūt; dicuntq; me eōtradicentes. nequaq; potentē illis malū immittere, cum illis euentū usque ad determinatā horā differo. Sed sciat omnis hoc ueraciter futurū esse, licet increduli hoc derideant, & ulterius nunq; auferendum: Si post bonum à nobis eis datū, cum subtractionē seu malum ingesserimus, hoc eos ad incredulitatē & cor malū diuerget. Si post malū habitū, bonum eis per nos acciderit, gaudentes ostentant à se peccata sua recedere, exceptis patientibus atq; beneficiis, qui ueniā plenumq; gaudiū sunt habituri. Sed fortassis tuo cordi tēdiosum atq; difficile uidebitur, cūcta praecepta nostra patefacere. Vnde quærēt ceteri, an tibi datus sit thesaurus cœlitus, an angelorū aduentus? Tuū autē nō est, nisi tuum in iuncta tibi illis nunciare, Deo oīm cognitore. Dicentes hoc à te fuisse cōpositum, tales decē azoaras quolibet aduocato, nisi solo Deo, afferāt, ut sic suū dictum probēt esse possibile; Sin autē, hic diuinæ sapientiæ posuit esse cōfirmēt. An creditis in Deum, praeter quē nō est alius? Omni quidē uitā istā, huiusq; seculi decorē diligenti, facta sua nō minuendo pramiū hic persoluemus, sed in seculo futuro nullū bonū pro factis suis recepturus, nil praeter ignis feruorem habebit. Oēs autē Dei recto procedentes tramite, per testes firmato, quālis est lex Moysis, iā praemissa docens, & condonans credentibus illi, bonum praesidebit. Incredulus autem & deuius ignē, De ueritate praeceptorum eorū tibi missorum, quāq; plures nō credant, tu nullatenus hæsites. Imponentes Deo mendaciū, sicut pessimi, à pietate dilectioneq; diuina repelluntur. Quis enim illis est deterior? Incredulis semper, atq; fidem uiamq; Dei sponte linquentibus, in seculo futuro malū nullo subueniente iudice duplicabit, quia nec audire nec uidere poterunt. P, Qui suas hic animas operando, & uerbis errando

Machomet ex
pagano cōuer-
sus ad fidē, qui
nō semel dicit,
infideles non
conueriti.

Alcorano elo-
quentiā arro-
gat.

De origine re-
rum opinio.

Resurrectioni
mortuorum
eōtradicentes.

Simplex credu-
litas regritur.

Anē prouoca-
uit ad unius A-
zoare cōposi-
tionē: nunc ad
decē, fortē cōdi-
tionē asperna-
tur.

Malorū prospe-
ritas nō est feli-
citas uera.

errando perdunt, ueraciter saculo futuro perdentur, Credentes autem & benefacientes, & ad Deum se conuertentes, paradiso perseuerabunt. Horum quidem membrorum est assimilatio, quasi cæci & surdi, ac uidentis & audientis. An hæc æqualia & similia memoratis? Noë quidem iam suæ genti castigatorem, clarumq; doctorem cum præceptis nostris misimus: quo persuadente, ut unum solum Deum inuocarent, quoniam eis magnæ dici malum futurum timebat, eorum plurima pars incredula dixit: Te quidem nō aliud quā hominem, sicut nos, nec plus quā nos sublimatum, nec alios quā nostri deteriores, nulliusq; consilij te sequi uidentes, te mendacē opinamur.

10 Inquit ille: Ego forsan uiam Dei rectam per suam misericordiam mihi datā proficiscor, quod uos cæci minime perspicitis. An uero nolentes ad eam cogamur? A uobis quidem inde nullam, sed à Deo solo mercedem expecto. Vnde nequaq; credentes, quomodo Deo cōueniuntur: Sed uos brutos et inscios à me repello. Quis enim à Dei uindicta me tueretur, si bonos homines reijcerem? An nulla memoria solidati estis? P. Nec apud me thesaurū Dei depositū, nec me angelum esse, nec Deum nō daturum illis bonū, quos uos irridetis, quoniam suorum scit arcana cordium, nuncq; perhibebo: quoniam malis annumerarer. Illi quidem indignantes responderunt: Hoc nimia disceptatio terminetur: tuq; pollicita uirtuosa mirandaq;, si uerax es, perfice.

20 Dixit Noë: Nullus præter Deum si sibi placuerit, cum his uirtutibus ueniet. Qui si uos uiam malam aberrare fecerit, cum ipse sit Deus uester, ad quem omnium fiet reditus, nec meum cōsiliū, nec ammonitio prodesse poterit, cum iam etiā impotentes stupidiq; sitis uos. Deinceps præcipientes Noë, ne contristaretur nimium pro factis humanis, eo quod plures fidem iam adepti minime crederent, ut arcam iussu præceptoq; nostro non præmuniens incredulos & malos, ut summergerentur, fabricaret, iniunximus. Ipse itaq; parēs, maiori suæ gentis portioni ridiculū inde facienti dixit: Vos illudentes me, ego quidem irridebo, uidebimusq; malefactorem, & cui dedecus perpetuū incumbet. Ipse quidem ammonitione nostra, omnium rerū duo parilia,

30 cum mandati nostri signum, aqua uidelicet emergens decannos apparuit, in arca reposuit, omnibus pereuntibus præter admodum paucos, cum eo credentes in Deum. P. Noë cum Dei nomine, per quem motum atq; stationē habebat, arca eum per mōtes quasi per undas uehens, in ipsam cōscendens, filium suum in alia parte stantem aduocans ait: Fili, nobiscum equita, nec sis ulterius incredulus. Qui respondens ait: Ad montem, qui ab hac aqua me proteget, ego proficiscar. Cui Noë: Nisi cui Deus misericordiam fecerit, nihil omnium rerū hodie saluari poterit. Eos ita colloquentes, interueniens unda disgregauit. Nobis tunc imperantibus terræ, ut aquā emitteret, coeloq; ut pluuiam dimitteret, facta est Dei mandato aquarū congregatio, mōtes

40 ipsos transcendens. Me imperante incredulis, ut se remouerent, inquit Noë: O Deus, omnium sapientum doctor, cuius omne mandatum est ueracissimum, præcipe de mea gente meum filium esse. Cui Deus sic respōdit: Tuus filius minime de tua gente dicendus, quia nequam est atq; peruersus, nec tu quicquā à te nescitum ulterius à me postules. Te brutum enim & insciū esse nolo. Dixit itaq; Noë: Tibi Deus me commendo, uouens me nil perscrutaturum, quod scire non debeat. Et nunc supplici uoto precans, ut ueniam et misericordiam, ne sim perditus, facias. Noë rursum finito diluuiō diximus,

g cum

Fidelium et infidelium collatio.
Noë diluuiō superstes memoratur, fabulis admixtis.

Curiositas
Noë à Deo castigatur.

Anter quam
Gen. 1. et 9.

Unò ante te Mo-
ses rectissime
ipsa perscri-
psit.
Haath et Huth,
ut supra.

Schale prophe-
ta gentis The-
muth.

Ineptit super
camelo.

Abrahā ut an-
gelos hospites
acceperit, expo-
nit: sed discedēs
à Mose, Gē. 18.

Cum salute tuorumque saluatione descende, sitque super te gentemque tuam multiplicatio magna. Erit autem hic tua gens, terras diuitiasque possidēs & iudicans, usquequo malum item magnū illis immitteremus. Hec sunt Dei secreta, quæ ante tempus hoc à te genteque tua sciri nō poterant. Tu quidem patienter indura, quia finis est timentium Deum. Genti quoque Haath frater suus Huth ita persuadet: O gens Deum inuoca, quē, nō alium, deum habetis, qui nunc es solum falsitatis prolatrix. P. Et istud à solo Deo mercedem, nō à uobis, cū sitis indiscreti & inscī, postulo, Deum supplici uoto precamini, ut uobis peccata uestra dimittat, & imbrīum abundantiam inducat, uestrisque uiribus inde accumulet, ne post fidem adeptam sitis unquam increduli. Respō-
derunt: O Huth, nos quidē pro uerbis tuis quibus nō credimus, minime refutabimus quod adoramus, cum tu nequaquē cū miraculis & uirtutibus accedis, Opinamur enim aliquē eorum, quē adoramus, tibi plurimum nocuisse. Quibus ipse Deū testor, me liberum ab illis quos adoratis existere, & omnī expertē, nisi solius dei, qui est dominus meus & uester, cui omnis mundana creatura subiugā. Ipsiusque est oīs uirtus utique recta. Vnde uos mihi cōmendato ipsi deo, pro uestra facultate potentiaque nullatenus me prēmuniēs nocete. Si cōueriti nolueritis, post dei praecepta nobis applicata dictaque, alios uestri uicarios in terra cōstituet Deus omnīū custos: nec uos ei nocere poteritis. Huth quidē ipsi credentes, à magno malo nostra pietate subueniente proteximus. Homines uero Haath suo legato resistentes, & cōtradictentes, mandata grauiū hominū atque mendaciū secuti, ob incredulitatē suā repulsi hīc seculoque futuro sortiti sunt. Gēti quoque Themuth suus propheta Schale sic locutus est: O gens Deum, praefer quem creatore cares, qui te de terra limo plasmauit, uitaeque spacium in terra tribuit, adora, ueniamque postula, pollicente nil mali facturum ulterius. Ipse namque praesens est, respondere paratus. P. O Schale, nos tibi plurimum hucusque cōsulos, ob hoc fratres uestri inuocauerunt, deicere studes, cum de hoc quod tu nobis praedicas, nos dubitantes ei minime credimus. Respondit ipse: O gens, unde tibi scire cōtingit, utrum rem à Deo mihi sua pietate datam nō imiter? Quis me nō agentem Dei praeceptū, cōtra ipsum tuebitur? Vos quidē nil nisi damnum mihi generatis. Hanc Dei camelā pro suo modo in terra dei comedere sinite, nullum ei malum inferentes: Sin autem, in proximo uos malū percutiet. Illis autē eam percutientibus, dixi: Omne placere uestrum in domibus uestris per triduum efficit. Hic enim terminus uobis indubitanter positus est. Eo quidem finito, Schale, secumque credentes, ab illius diei malo mea pietate saluans, hominibus mihi cōtradictentibus à gratia mea repullis, uidelicet Themuth, suisque, malum terrae motus intulimus. Vnde facti sunt quasi nunquam essent. Abraham meis nuncijs sibi missis, gaudium atque salutem afferentibus, uitulum saginatum attulit. Sed illis manus suas non apporrigentibus, hic stupidus & timidus factus est. Illi uero dicentes, se non nisi ad Loth suamque gentem missos, sicque solatium & securitatem illi tribuentes, mulieri suae adstanti ridenti dixerunt: Isaac filium paries, unde Iacob oriatur. P. Hoc à Deo miraculum quomodo fiet, cum ego sim annosa, maritusque meus senex? Responderunt illi: Hoc quidem minime mirandum, Deo uolente, uobis grato atque benefico, cuius misericordia munifica super huius domus gentem descendit. Illi sic gaudij nuncijs facti, cum Abraham iam facto securo, miti, non iracundo, bonorum

bonorum uerborum credulo, de gente Loth disceptantes Abraham ammo-
nent, ne causam illorum ulterius tractet: Quia Dei mandato malum eis nūc
inferetur, nūquam eis auferendum. Eis itaq; deinceps ad Loth uenientibus,
dolor & angustia cor eius oppresserunt. Illis etenim hospitatis, uenit gens
sua, scelere nefando prius imbuta, perscrutatum illos. Quam Loth taliter
affatus est: Has meas filias uobis aptiores & mundiores assumite, Deum ti-
mentes, nec meos hospites dedecoretis, licet nullus uestri discretus, seu legis
obseruator existat. Illi uero respondentes, dixerunt: Constat quidem apud
te, nos minime filiabus potituros, & quid facere uelimus. Quibus ipse re-
spondit: O si super uos potentiam obtinerem, uel esset adiutor, quem in-
uocarem. Tunc eruperunt nuncij, dicendo: O Loth, nos solius Dei sumus
nuncij, ad quos ipsos applicari minime fas est. Tu uero in termino noctis
proposito, aurora uidelicet propinqua, cum tota tua gente, preter tuā mulie-
rem, idem quod ceteri passuram, surgens discede. In proximo namque, post
horam scilicet prænominatam, summa deorsum, & infima sursum uerte-
mus, & super eos silices acutas & luteas pluuere faciemus. Sicq; factum est.
P. Gentem Madian suus propheta Schaibe sic allocutus est: O gens, Deum
inuoca, qui, non alius, est uester Dominus: ipsiusq; præcepto, licet auari-
sitis, unde timeo uobis diei futuræ malum, pondus atque mensuram im-
plete, & res cuiusquam nequaquam uilipendite, nec terras uastatum per-
gite. Quia Dei residuum, si creditis in ipsum, uobis est melius atque com-
modius: nec ego uester custos semper existam. Responderunt illi: O Schaibe,
Præcis ne nos dimittere, quod patres nostri inuocauerunt: Es ne mi-
tis, & prouidus, atque discretus? Respondit ipse: An scire potestis, utrum
ex parte Dei sim? Quo mihi uictum bonum præbente, uestrum à me dis-
cessum minime, sed mandati diuini uobis per me patefacti perfectionis
studium affecto. Quia pro posse meo Dei uiam, cui me commendo, & ad
quem redibo, uobis patefaciam, & ad eum dirigam, nec uobis difficulta-
tem siue molestiam mea uerba pariant: sed Deum precamini, poenitentiam
agendo, pium ueniæq; datorem. Sin autem, uos incurreritis passiones Noë,
seu gentis Huth, seu Schale, seu Loth, quæ nequaquam remota est. Illi qui-
dem hæc audientes, dixerunt: O Schaibe, cum tu sis debilis & ignobilis,
te paruum appreciantes, à gente nostra prorsus ejicimus, nec de tuis præ-
ceptis quicquam retinemus. Respondit ipse: Ad meam generositatem plus
quàm Deum ipsum attenditis, omniaq; complectentem post terga projici-
tis. P. Vos itaque pro modo uestro facite, uelut & ego meo, expectan-
tes, & ego, quis uestri probabitur mendax, malo dedecoreq; superincum-
bente. Ipsum itaq; Schaibe, suosq; factores, termino statuto liberantes, ma-
los & incredulos ad nihilum redigendo, quali nunquam essent, suas domes
funditus diuulsimus. Moyli quoque cum præcepto nostro uirtuteq; magna
ad Pharaonem gentemq; suam misso, Pharaon resistens, suamq; gentem di-
storquens, ipsa uolente, ipse dux illius in aliud sæculum, & ignem, locumq;
malum effectus est. Illis autem in hoc sæculo repulsam & letum, & in alio
malum multimodum patientibus, nos minime nocuimus: sed ipsi suis ani-
mabus detrimentum operati sunt. In mortis quidem articulo, & malorum
euentuum eis profuit, sed immoderate nocuit, quod Dei loco adorabāt.
Omnium quoque uillarum diuina captio grauis est, & inuitabilis. P. Hæc
quidem

Gen. 19. Sodo-
me scelus pu-
nitum.

Schaibe Madi-
nit : um pro-
pheta.

Pharaon Moy-
sen uilipendēs,
& Deo punitus.

quidem satis sunt admiranda, timētibz malum illius diei: quā post terminū
præscriptum adueniente, omnī coram Deo fiet cōgregatio, nec quispiā nisi
diuino nutu quid loquetur, ubi felicitas & infortuniū omne patefiet. Infortu-
nati namq; nīl quos ipse Deus uoluerit, omnia sciens prout uult, ignem ge-
mentes ingredient, quo dum cœlū terrāq; durauerint, perseverabunt. Et per
spacium cōsimile felices omnes, quos Deus uoluerit, paradīsum obtinebūt.

*Patrū caco-
zeli.*

De his qui nihil nisi quod sui patres adorauerūt, inuocant, nīl dubites, quin
sibi partē suam absque diminutione reddamus. Nisi Dei uerbum præscriptū
firmum esset, & immutabile, eos quī libro Moyſi cōtrarietates inferunt, ca-
terosq; similiter dubitantes, Deus ipse iam iudicasset, omnia sciens, omnibus

*Homines eru-
diantur per
Machumet.*

*Sodalitium ma-
lorum cauere
iubet.*

Orationes.

sua reddens opera. Tu igitur te, credentesq; tecum, sicut nos præcepimus,
corrige; nec se unq; inde diuertat quispiā, cum Deus omnia uideat. P. No-
lite uos male gerentibus associare: Sin autē, uos cōburet ignis, omnis adiuto-
ris expertes. Corā deo in diei capitibus, parteq; noctis, ad peccamina delenda,
bonaq; cōmemoranda, orationes fundite, expectantes mercedem, quam

nemini Deus auferet. Si generationū præteritarum, eorū paucorum qui li-
berati fuerant, quis residuus esset, ne malū in terra fieret, præciperet. Sed ma-
los, nīl nisi sectā patrum suorū sequi uolentes, Deus ipse cōfundit, uillas suas
pessundare nolens, ne bonis hominibus iniuriā inferat: quo uolente, tota
gens una fieret. Sed inerit semper contrarietas, nisi quibus Deus ueniam &
misericordiam fecerit: Cuius uerbum indubitanter complebitur, uidelicet

*Damnatorum
multitudo.*

quod infernus de diabolis omnibus & hominibus replebit. Inibimusq; se-
monem cum omnibus de nūnciorum nostrorum præceptis, ut corda uestra
firmentur, & in hac re ueritatem, et castigamen, atq; memoriā credentibus
uideat. Incredulis autem dicito, uestra negotia pro modo uestro facite, expe-
ctantes, & ego mea similiter peragam. P. Dei sunt arcana cœli & terræ,
ad quem omnia mandata redeunt. In eum credite, uos commendantes illi,
quoniam ipse factorum uestrorum non est negligens,

AZOARA XXII.

Libri Alchoran Arabice facti, spem nostræ cōuersionis atq; scientiæ res
discernentis, hic sunt manifesta. Nunc autem omnium uestrorum tibi

*Res Iosephi ex
Genes. cap. 37.
Etc. deprauate
repliat.*

missorum pulcherrimum enarrabo q̄s, qui prius negligētes atq; secordes ex-
titerant. Quando Ioseph patri suo retulit, se uidisse xī. stellas, & solem & lu-
nam, se illi humiliantes, inquit pater: fili, somnium hoc fratribus tuis ne reue-
les, ne per inuidiā tibi quicquam molestiæ machinentur, diabolo sugge-
rente, hoste manifesto totius humani generis. Deus quidem sapiens & ex-
cellsus te uerborum expositionem docebit, te bono replens, & super gentē
Iacob patresq; suos te sublimabit. Audiant omnes, quid mirabile Iosephi
fratribus suis contigit. Fratres enim percipientes nimiam dilectionem pa-
ternam in Ioseph, dixerunt: Cum eum solum pater plus diligit, quā nos
gentem immensam, ueraciter errat. Nos igitur eum interficiamus, aut ē tera
ra proijciamus. Sicq; fiet pater deinceps nobis mitis & hilaris, & nos in eum
boni. Eorum autem quidam eius mortem dissuadens, inquit: Non perima-
tur Ioseph, sed in cisternam, si uelitis, dimittatur, ut aliquis euntium uel re-
deuntium eum inueniens, hinc auferat. P. Fratres huius rei studiosi, pa-
trem suum sic affati sunt. Quare Ioseph, cum eum summe diligimus, nobis
nunquam committis? In crastinum nobiscum pastum mittatur, & nos illius
fideles

fideles custodes erimus. Mane itaque factio, in eorum exitu inquit pater: Do-
 leo te illos comitari. Timeo namque, quod lupi rapaces, cum sis inscius & ne-
 gligens, deuorabunt. Cui fratres responderunt: Si lupus eum comederit,
 nos genti perditæ connumeremur. Eo itaque illos comitante, consilio po-
 nendi eum in cisternam omnes adhaeserunt. Nos tamen mandatum patri,
 unde percipiat istud, interim misimus: sed ipse tum negligens ipsius, tum
 inscius, remansit. Fratres crepusculo lachrymando redeunt, in huiusmodi
 uocem eruperunt: O pater, Ioseph nostræ fidei traditum, cum nostro pecore
 relictum lupus deuorauit. Et argumentum inde, interulā suam falso cruentatā,
 10 afferunt, dicentes: Ecce pater argumentum cædis uerax, tu licet nobis fidem
 minime adhibeas. Pater respondens, inquit: Vos quidem hoc factum in corde
 uestro uoluistis: sed ego patienter & [†] formosè sustinebo, & Deum adiutorē
 in hoc, quod uos dicitis, habebō. Viatoribus uenientibus, & suū clientem ad
 aquam hauriendā mittentibus illis, ipse bonum retulit nunciū dicens: Ecce
 puer hic captiuus est. Fratres uero sui dicentes, eum suū captiuū esse, eū pro
 precio modico, uidelicet pro nummorū numero certo uendiderunt, sibi met
 20 ipsis malefacientes. Emptor suus de Mezara, suæ præcepit mulieri, ut eum
 diligenter & honorifice susciperet. Sperabat enim illum filium suum ado-
 ptiuum, aliter uē sibi cōmodum futurum. Ita Ioseph in terram duximus, ad
 30 iuuantē eum in omnibus suis negotiis, quantū paucis id scientibus, ut uer-
 borum expositor optimus efficeret. Ipsiq; iuueni factio, sapientiā attulimus.
 Sic enim boni promerent. Mulier autē prædicta ipsum in thalamo suo reper-
 tum, ostiū claudens precata est, ut secum cōcumbere non respueret. Cui ipse
 dixit: Noli Deus, me lādere dñm meū, mihi benefaciētē: seu Deūm, malos
 nō exaudientem. Ferē tamen utriusq; cōsensus affuit, anteq; Deus illi, quo-
 niā de nostra gente pura fuerat, rationem inclusit, quæ maliciā illam penitus
 diuerit. Ipsum itaq; fugientē mulier insēcuta est, quæ manū suā iniiciens ca-
 misæ suæ, retrorupit eam. Quo factio, domino suo ad ostiū facti sunt obuiā.
 Illa quidē prius in uocem erumpēs, inquit: Quid meretur, talē quid à me pe-
 30 tens, nisi carcerem, malū uē grauer. Ille uero dixit: Ipsamet me precata est. Ad
 hanc rem discutiendā homines, illius mulieris aduocati iudices cōiūciebant,
 hæc apparere uerū, illumq; mendacem cōuinci, si camisię pars anterior rum-
 peretur: omnia uero cōuersō iudicari, parte posteriori rupta. Illi deinceps ru-
 pturam antē perspicientes, perhibebāt hoc de scēmineis artibus esse, quæ ma-
 40 ximæ sunt: persuadentq; Ioseph, ut ab illa re se diuerteret: mulieri autē, ut
 ueniam, quoniā errauit, postularet. Hinc inter mulieres ciuitatis crebra cōsa-
 bulatio nata est, dicentes: En en illius sublimis atq; prelati mulier, suū seruien-
 tem diligens, eius concubitum precata est: Et sic eorum uterq; uiam erroneā
 ingressus est. P. Illa uero huiusmodi rumorū uentilationem percipiens,
 40 condoluit, illasq; mulieres adduci præcepit. Eis quidem leuisternia, ut ac-
 cumbere præparauit, & earum cuiq; cultro dato, Ioseph coram uenire fe-
 cit. Quo uiso, omnes menstruatæ sunt, & sibi quoq; manum suam secuit. Eis
 itaq; dicentibus, nolle Deum illum hominem esse, sed de melioribus & cla-
 rioribus angelis, illa respondit: Hic est, unde me redarguitis, qui me eius
 precantem concubitum non exaudiuit. Et si meum mandatum cōplere no-
 luerit, ipsum in carcerabo, & ad infimorum mensurā reprimā. Ille quidē hoc
 audiens, inquit: O Deus, illum carcerem malo, quā precantē me. Sed nisi
 5 suas

* Formosè pro
 moderatē, ut
 alibi etiam.

Artes scēmi-
 ne.

O scēdum ex
 obscenū pro
 phetam.

suas artes à me diuerteris, forsan ego brutus effectus cum ea peccabo. Deus quidē eum exaudiens, qui est omnium cōditor & auditor, artes ab eo semouit. Re manifestē percepta, ut uisum est eis hunc usq; ad horam certā incarcerationē dum, duo cum eo iuuenes in carcerem detrusi sunt. Quorum alter deinceps dicens, sibi uideri se uinum expressisse, alter uero panem super caput portare, unde aues comedebant, precati sunt Ioseph, ut ipse se bonū probans, quid illa uerba prētenderent, diligenter exponeret. Ipse autem eos certiores, sibiq; magis credentes facere intendens inquit: Non dabitur uobis quid ad comedendum, quā ante suum aduētum suā expositionem edisseram. Hoc enim me Deus docuit. Quoniā gentē nec in Deum, nec aliū saeculo credentem, dimittendo, sectam patrum meorum secutus sum, scilicet Abraham, Isaac, ac Ismael atq; Iacob: nec cuiq; nostrū accidit, ut Deo socium statueremus. Hec est enim eius super nos uolūtas. Sed plures hominum ingrati sunt. Vos mei carceris socij percūctor, an deos disgregatos meliores, an unum solū Deum omnipotentem & uirtuosum esse dicitis? Vos autem nihil nisi nomina à uobis patribusq; uestris pręscripta, cum quibus Deus, cuius solus sunt iudicia, qui se solum adorari pręcepit, inuocatis: legem uero à Deo sancitam plures nesciunt. P. Hoc quidem cōstans atq; manifestū cordibus uestris, quod aliter uestri, domini sui pincerna statuetur: alter uero suspendetur, de cuius capite comedēt aues. Ita suis patefactis somnijs, ei quem liberandum agnouit, inquit, Me nominando, tuo domino notifica. Sed quoniā diabolo suggerente, hac iniungendo Deum nominare oblitus est, in carcere nouem annorū spacio moratus est. Tunc rex per somnium uidēs septem uaccas macilentas deuorare septem pingues, septemq; spicas siccās cōsumere VII. uirides, hominibus suis cōuocatis, ut suum exponerent somnium, si scirent, iniunxit. Illi quidem cōfidentes, se talium expositionū ignaros, hoc in somnium esse putabant. Tunc tandem à carcere liberatus, ad memoriā ductus, inquit: Si ad Ioseph ueridicum me miseris, uerā hic tibi expositionē referā. Ad Ioseph itaq; nunciū trāsmissi, somni sibi reuelati uerā expositionem inde requirūt, ne rex ulterius inde sollicitet. Dixit Ioseph: Septem annis cōtinuis semina terræ cōmittite, indeq; spicarū collectarum minimā portionem comedite, ceterasq; spicas cōseruate. Septem enim anni graues succedent, cōsumpturi prius seruata, nisi modium à nobis reseruatum. His superueniet annus hominū penuriam alleuiaturus, fructus & uuas laturus, quibus hominum multi liberabuntur. Hac expositione corā domino recitata, eum adduci ante se pręcepit. Ipse uero nuncium uenientem, ad dominū redire fecit, ut sciscitaret, cur prędictę mulieres manus suas sic secabant: quarum artes Deus ipse dinoscit. R. Domino quęrente, quid habebant, quādo Ioseph cōcubitum postulabāt: per Deum iurando cōfirmabant, se mali in eo nihil percepisse. Tandēq; regis mulier inquit: Ad ueritatis euidentia, me precatā eius coitum, eumq; reclusisse confiteor: Huiusq; secreti ipse uerax est testis, & Deus, mendaces abhorrens. Nec ego quidem nego, animam hominis malorum studiosam esse: Sed Deus pius ueniatq; dator, mihi misericordiam largitus est. Tunc rex eū adduci iussit, et suus seruiens efficeretur. Illum igitur adductum alloquens, eum coram omnibus prælatus & sublimatus, fidelem sibi seruientem esse fecit. Quem Ioseph sic affatus est: Pone me custodem atque scientem super omnia granaria, atque depōsita regni tui: Et ego singula more boni custodis

Ioseph nouē annis in carcere inclusus: quia se commendans pincerna, Deum non nominauit.

Non rex fuit, sed regius pręfectus.

dis tractabo. Ita Ioseph terram, quo uelle suum impleteretur, præbimus, qui cuilibet electo misericordiam utriusq[ue] sæculi largimur, nulli bonum opus auferentes. Omnes quidem credentes, atq[ue] timentes alius sæculi, misericordiã præferunt. Deinceps suos ad se fratres uenientes, non cognoscentes eum, Ioseph optime nouit. Qui ipsis discedentibus cum illo, propter quod uenerant, iniunxit, ut fratrem suum ex paterno sanguine secum redeuntē adducerent. Sin autem, ulterius nō accederēt, uelut nihil habituri, persuasione dicens: Nōne uobis mensuram optimã, & pro leui precio tribuit? Illis itaq[ue] pollicentibus, se patrem suum exoratuos, ut id in actum ducant, clientibus suis

Gen. 42. 27.

10 Ioseph præcepit, in eorū sarcinīs suam reponere pecuniã: ut ipsa reperta, factō reditu, domum libentius & festinātius redirent. Ipsi igitur ad patrem reuersi, sic eum allocuti sunt: Nobis interduntur reditus atq[ue] mēsurā, nisi fratrem nostrum adduxerimus. Eum itaque nobiscum mitte, nostræ tutelæ fideiq[ue] commissum. Vnde pater indignans, ait: An eum, sicut fratrem suum, uestre committam custodiæ? Deus quidem piorum piissimus, melior austos adhibetur. Post sarcinarum apertionem, deinceps sua reperta pecunia patrem lætificant, eam sibi redditam ostendendo. Eoq[ue] sic hilarato, fratrem suum secum ductum exorant, affirmantes se propter eum cameli sarcinam sumptuosos, & eum insuper ueraciter reduciuros. Pater quidem asserit,

20 eum minime tradendum illis, nisi prius ex parte Dei † reductus firmitate sumpta, nisi quis eis uim uel iniuriā inferret. Firmitatis itaque scedere sumpto, Deo cunctorum custode, pater illos ammonens, inquit: O filij,

* Reductus non
men ut redim.

per portas uarias minime, per unam ingressum facite. Ego quidem, cum Dei solius omnia sint iudicia, cuius tutelæ me commendo, cuius præsidio omnes boni subiacent: si quid ipsius nutu uobis accidit, depellere nequibo. Ipsi pro paterna dispositione portas ingressi, nihil molestiæ senserunt. Animo uero Iacob inerat sollicitudo pro dogmate nostro, cuius ipse testis est, quanquam pluribus inscijs. Ioseph deinceps fratri suo sibi præsentato, se suum fratrem reuelauit, prohibens ne cuiquam hoc reuelaret, & 30 ne de factis fraternis multum curaret. Emptione facta, illis discedentibus, in sui germani sarcinā uas regium reposuit, edictōq[ue] factō, missisq[ue] perscrutatoribus, illis inquit: Vos uiri latrones. P. Responderunt, Quid queritis? Dixit Ioseph, Vas regium: quod quisquis attulerit mihi, sui cameli sarcinam accipiat, & insuper illi beneficiam. Illi uero responderunt, adsciscantes præsentium testimonium, se nec causa terram prædandi aduenisse, nec latrones existere. Istisq[ue] quærentibus, Quid meretur, in cuius sarcinā repositū fuerit, si mendaces essent, cæterisq[ue] permittentibus quamuis aliquod exigeret. Tunc omnibus sarcinīs perscrutatis, deinde in germani sui sarcinā repertū est. Ita Ioseph artē sumendi fratrem suū patefecit, exaltans singulos pro 40 uelle meo, & sapientē sapienti præferens. Adstantes quidē, illos increpando dixerunt: nō mirandū, si furtū fecerint, qui prius similiter fratrem suū subdixerunt. Ioseph hoc quidē uerbū intrinsecus amplectente, nec inde quicq[ue] proferente, responderunt: Vos deteriores estis, uestriq[ue] sermonē Deus agnoscit. Et ad Ioseph cōuersi, sic fati sunt: Domine, cū tu uir bonus & iustus uideris, loco sui quempiam nostrum accipe. Adhuc enim illi pater senex superstes est. Quibus ille respondit: Nōlit Deus, nos quenq[ue] nisi latronem sumere. Sic enim iniuriā faceremus. Fratribus itaq[ue] liberatis, & de retenti nullo reditu

certis, maior eorum cōquerens dixit: Nōne scitis, nos patri ex parte Dei confirmasse, sui reducū filij: qui de Ioseph opus cōsimile perpetrāuimus: Terrā nullatenus ingrediari, usq̃ quo ueniam a patre, reditusq̃ praeceptum habere merear: Aut Deus suum inde iudicium faciat. P. Ad patrem reuertite, dicentes: pater, tuus filius furtum perpetravit, prout nobis uisum est, secretum & occultum, inde nescientibus. Nos quidem nil nisi uerum dicere, tum uilla apud quam fuimus, tum cohors nobiscum rediens interrogata, testis aderit. Pater igitur hoc audito, dixit: Cordibus uestris secreta reprimitis. Ego quidē pulchre patiar, usq̃ Deus sapientissimus illos ambos forsan reducet. Et de Ioseph cōquerendo, & illum assidue nominādo, lachrymarum emanatione iugī oculi albugine uelati, ipseq̃ miser facius est, quem sui filij interrogabāt. An Ioseph usq̃ ad amentiam mortem uē tuam nominare non desines: Quibus ipse: Soli Deo meam querimoniam facio, a quo uobis ignorata percipio. Sed uos obsecro filij, ut rumores de Ioseph fratreq̃ suo nullatenus desperantes (increduli namq̃ soli desperati sunt) perscrutatum proficiscamini. Tertio itaq̃ profectis, & ad Ioseph peruenientibus, dicendo: O uir sublimis, nobis malum & gente nostra perpeffis, pecunia minutis mensuram adauge, dando beneficium. Benefici namq̃ Deo grati sunt. Ipse respondit: Vtū facti uestri de Ioseph memores estis, an oblitī: Respōderunt: Tūne es ille Ioseph: Inquit: Sum, & hic est frater meus. Iamq̃ Deus suā in uobis operatus est misericordiā: qui nūq̃ suū meritū aufert timentī, & beneficientī, ac perseuerantī. P. Demū sui fratres confessi sunt, eum super illos sublimatū, & se quā longius aberrasse. Ipse uero consolans eos, dixit: Nolite contristari, nec dolore tabescere. Hodie nāq̃ Deus, ueniā largitor optimus, uobis ueniā praebebit. Hanc meā camisiā patri nostro ferentes, in eius faciē, ut lumē percipiat, projicite, & cū omni familia uestra huc redite. Iā cohorte proficiscēte, pater suus inquit: Odorē Ioseph filij mei ego sentio: quāq̃ uos minime mihi creditis. Cui adstantes, dixerunt: Adhuc senectutis errore deliras. Sed gaudij nuncio ueniente, ipsoq̃ uisum per camisiā in faciē proiectā recuperante, dixit ipse: Nōne me de Deo scire uobis nescita firmāui: Respōderunt: O pater, dimitte nobis peccata, quoniam errauimus. Quibus ipse pollicetur: Deum ueniā misericordiāq̃ datorē ego precabor, ut uobis ueniā largiatur. Eis deinceps omnibus ad Ioseph proficiscētibus, parentibus suis ab eo honorifice susceptis, inquit: Mezara introite, totius, Deo propitiante, timoris expertes futuri. Eisq̃ super sedem suā exaltatis, omnes coram eo humiles se reddebāt. Hoc facto patrem suū affatus est: O pater, praeeriti somnij hęc est expositio, a Deo iam uerificata, qui mihi benefaciens, ē carcere liberauit, & uos ad me duxit, post diabolicā cōmixtionem inter me fratresq̃ meos. Ille nāq̃ sapiens, omnia perspicaciter & facile penetrat. P. O Deus coeli terraeq̃ cōditor, qui mihi potestatem dedisti, & uerborū expositionem docuisti, hic, saculoq̃ tuo tutro tibi me cōmendo, tuq̃ perfice me fide perseuerantem mori, & deinceps bonis associa. Istud tibi uerbum secretū cōmitto, qui nequaq̃ intereras illis res suas cōgregantibus, qui te decipere nitebantur: Licet enim omnia perpetrare, tota gens tibi nequaquam crederet. Tu uero precium nullum eos postula, nisi tantum, quod memores existant, perpendentes uniuersa coeli terraeq̃ transitoria esse. Eorum tamen pars plurima minime credit, sed a fide se nequiter diuertit, praefer constantes & firmos, non timens, quid mali illis a Deo

Ex recitata historia Iosephi, fide sibi conciliare solide nititur.

Deo futurum, nec aduentum illius horæ improuisa, Deum quidem solum adorare, suisq; præceptis adhaerere, uel cōparere, ut ego meiq; sequaces faciamus. Non em̄ sum incredulus. Recta uia recte censetur. Ante te quidē prophetas misimus, ut hominibus de uilla prædicarent, & quis suorum antecessorum finis esset, edoceren, & patefacerent, aliā curiam timentibus Deum meliorem existere. Sed uos uestrā iustitiam nequaquā relinquistis. Vnde illis tandem desperantibus, & omnes esse cōtradictorios opinantibus, nos uindictam nostrā sumpsimus ab illis malis, nuncq; malū oblaturi, nostris amicis liberatis atq; saluatis. P. Hæc quidem prædicta timentibus, maxime miranda sunt. Hic em̄ sermo nō est ficticius, sed cōfirmans atq; corroborans, quod uestris inest manibus, omnia discernens, & uia rectā credentibus patefaciēs.

AZOARA XXIII.

Huius uoluminis præcepta, & cætera tibi cœlitus missa, licet pars prima maneat incredula, ueracissima sunt. Deus cœlū, colūnis uisibilibus minime fulcitū, extulit. Et deinceps ipse thronū ascendens, solem & lunam ad terminum statum promoueri iussit: rerumq; prouisor, discretionem uobis immisit, qua uestrū reditum futurum ad Deum perpendatis. Ipse quoq; terrā extendens, in ea montes & aquas & omniū arborū duo parilia, hortos item & uineas, ac messes & palmas, tum singulorum foetum, tum uarios parturientes, pomosq; dissimiles disposuit, noctemq; diem succedere præcepit, quæ cuncta sapientibus atq; discretis manifesta sunt miracula. Omnis autem admirans illa, maximē uerba sic dicentium admiretur: Nos terra facti, quomodo rursus efficiemur homines? Hoc dicentes, in Deum minime credunt. Vnde plus ad malū quā ad bonum proni, colla cathenati grauiter in igne perseverabunt. Deus tamen, cuius finis grauis est, mala quibus uult ignoscit. Sed tam bono cœlitus misso, dicēt increduli: Si Dei præcepta illis mitterentur, tuū quidem est solum applicare mandatū. Deus quidem sapiens & immensus, foetum omnis foeminæ, uel quid addat seu minuat, agnoscens, cū apud eū sit omniū rerū mensura, cūctorūq; secretorū noticiā, scit quid cuiq; gentiū facturū sit. P. Vnū est apud Deū & equale, siue corde seu uoce quis loquatur, & seu die an nocte faciat. Ipse namq; custodes omniū factorū ante manus & retrorsum apponit, nemini malū faciens, priusq; ipse suæ detrimentum animæ faciat. Quo cuiq; nocere uolente, nemo tueri uel prodesse poterit, ad quē omnium erit reditus. Ille coruscationes & fulgura, & nubes immensas, unde timore atq; spe trepidatis, producit, suāq; gratiā tunc pro metu tonitruis & angelis postulātibus fulgura, quibuscūq; uult, immittit. Isti tamē increduli in Deum ratiocinant, cuius artes arduæ sunt, & quem solū adorare æquū est & iustū. Aliud em̄ quā ipsum adorātes, erronei sunt, nullū responsum recepturi. Deum quidē uniuersa cœlestia atq; terrestria, tū spōte tum ueraciter adorant. Umbra etiā tota die loca permutans, ad Deum se semper humiliat. Quis est cœli terræq; dominator? Deus ipse. Cur igitur illius loco sumitis, quod nec nocere nec prodesse potest animabus? Sunt ne sibi similes & æquales, uidens uisūq; priuatus, aut lux & tenebræ? Cur suas formas posuerunt participes Deo? qui solus omnipotens omnia facit, aquas e cœlo dimisit. Vnde torrentibus atque riuis secundum aquæ mensuram discurrentibus, quod est incommodum seu leue, transit, & remanet. Cui locum apponitis, ut illic annulos & torques, hisq; similia fabricetis? Sicut

Inepte philosophatur, uel potius potatur, de rerum creatione.

Resurrectio mortuorum.

Omniscius Deus.

Cōtra idololatrias efficaciter pugnat, ex potentia & operibus Dei ratiocinādo.

Sicut ipse Deus hæc falsa ueris uidet, spumam, transitoriam scito rebus com-
modis in terra mansuris: Ita quoque omnes eum adorantes, & incredulos
ipse coniungit. Sed licet increduli duplum totius terrenæ substantiæ pro se
redimendo tribuerent, sed malum grauissimum perpeffuri, igni malæq; uia
semper insidebunt. P. Quis scit illa diuina præcepta tibi tradita uera esse?

*Finis bonorum
paradisus.*

*Sine miraculis
Alcorano haud
credentes, nec
in miraculis cre-
derent.*

*Paradisus uo-
luptatibus cor-
poris affluens,
qualis et Corin-
thus finxit, etc.*

*Librorum mater
apud Deum.
Bonorum quidem
librorum fons
est sanctus spi-
ritus. Eccles.
ultimo.*

Aut quis eorum est conscius? Immemores enim sunt omnes, præter discre-
tos. Illi namque diuinis præceptis prorsus parent, Deiq; mandatum illis in-
iunctum efficiunt, Deum diemq; computi timentes: & pro Dei dilectione
sustinentes, orationibus insistant, uestraq; bona sibi commissa clam atque
palam ad suorum deletionem peccaminum distribuunt. Vnde bonum in
alio sæculo finem, uidelicet paradisum, adipiscuntur. Illuc enim patebit ad-
itus omnibus, qui parentibus suis, atque mulieribus, & filiis benefecerint.
Quos & omnes angeli per omnem portam ingredienti salubant, & di-
cent: Quia patienter sustinistis, domum optimam fortiti estis. Rumpentes
uero fœdus cum Deo firmatum, & delentes, quod ipse delere noluit, ter-
ramq; uastantes, hic à Deo repulsam, & in alio sæculo malum pessimum
suscipient. Increduli quidem hac uita, quæ nihil est ad aliam collata, gau-
dentes, cum pluribus abundant, Deo pro uelle suo huic multam, illi paucam
substantiam tribuente, dicunt: Si tu faceres Dei uirtutes, illis accidere, Deus
quidem hunc aberrare, illum recta uia progredi pro uelle suo perficit: per
quem credentes, & constantes sua corda corroborant. P. In deum creden-
tes, et benegerentes, recto tramite procedunt. Ad gentem priorum sequacem,
ut eam præceptis diuinis instruas, licet plurimi manebunt increduli, quod
etiã cõtingeret, quanq; hic Alchoran mōtes applanaret, aut terras scinderet,
mortuosue loqui faceret: quæ cuncta Dei sunt, cui si placeret, totū humanū
genus una gens fieret, atq; bona: te misimus. eiq; dicito: Solus Deus est do-
minus noster, cui me cõmendo, & ad quem omnium fiet reditus, ad terminū
quidem à Deo præscriptū, qui ueraciter accidet. Increduli, obstinaciter suum
errorem sequent. Derisoribus tuorum prædecessorū poenā parumper distul-
imus: quos deinceps sumptos, ad malū finē deduximus, die qua facta sua cum
ceteris animabus numerabunt. Illi malefici & erronei, qui Deo participes secū-
dum placere suū posuerunt, in hac uita malū, & in alia peius, uindictis & ad-
iutoris expertes fortient. Sed quis ad rectā uiam dirigit, quē Deus aberrare
facit? Paradisi quidē, quod Deus se timentibus tribuit, status aquarum fluxu
pulcherrimus est, et cibus indeficiens, ac umbra dulcissima. Et hæc est creden-
tium meta, sicut incredulorum ignis. Cum illi quibus librum dedimus, nostris
præceptis tibi cõmissis gaudeant, licet eorū quidam parti cõtradican, eis di-
cito, mihi nil iniunctū est, nisi Deum solū adorare, nec illi participē extimare,
cui memet cõmendo, & ad ipsum redibo. Ita discretionē rerūq; indicis Ara-
bice tibi scriptis, si post hanc scientiam prædictos sequaris, corā Deo nec uin-
dicem nec tutorem habebis. Ante te quoque prophetas, quibus mulieres
prolemq; concessimus, singulos cū libris diuinorum præceptorū ad terminū
reductis, unde Deus, apud quem est librorum mater, hoc pro uelle suo delet,
hoc firmat, misimus. P. Horū quæ te docuimus, portionē aliquam gentem
docebis, aut forsan te morti succumbere faciemus. Tuum quidem nihil est,
nisi tantū mea præcepta nunciare, nec eis suus subtrahetur numerus. Nōne
uident, qualiter terrarum capita minuimus? Deus iudicat, citoq; dinumerat,
eiusq;

eiusque iudicium nemo diuertit. Sed antecessorum quidam astuti, deceptio-
nibus ianitebantur. Dei tamen sunt omnes artes, scientis quid animarum
quaque sibi lucratur: quod euidenter patefiet, incredulis dicentibus, te non esse
Dei nuncium, cum qualitatem finis alius sæculi perspicient. Tu quidē inter
te & illos constituere Deum testem, libri cognitorem atque doctorem.

AZOARA XXIIII.

H Vnclibrum super te posuimus, ut per ipsum homines ab umbris ad
lucem, ad uiam uidelicet Dei, qui est incomprehensibilis & sapiens,
qui cunctis cœli terræque creaturis imperat, diligenter extrahas: Incredulis
uero, uidelicet huius sæculi uitam alij præferentibus, & à uia Dei se distor-
quentibus, suum errorem redarguendo, malum grauissimum sibi futurum
patefacias. Nullum prophetarum hucusque, nisi cum suæ gentis lingua, ut
singulorum optimus interpretes haberetur, misimus. Et Deus omnium sapi-
entissimus, has in uiam prauam abducit, illos in uiam rectam dirigit. Sic
Moyse missus suæ genti, ut eam à tenebris ad lucem reduceret, & dierum
Dei eos memores efficeret. In quibus sunt admiranda sustinentibus, gra-
tesque reddentibus ei, persuasit, unum Deum adorare, ipsiusque beneficium
exorare, qui eam de gente Pharaonis & ipso liberauit, qui prolem suam per-
emit, & suis mulieribus potita est: quod est coram Deo detestabile, qui &
dixit, uestra se bona multiplicaturum, post gratiarum redditionem. Sed
si uos, omnesque terrenus, increduli maneatis, de uobis Deus nullatenus cur-
rabit, quoniam ipse cunctorum est abundantissimus, & gratia plenus. P.
Nonne recordamini prædecessorum uestrorum, uidelicet gentium Noë,
& Haath & Themuth, suorumque posteriorum, mandati que diuini illis missi,
quo Deus solus agnoscitur. In hora quidem nunciorum cum miraculis adue-
nientium, increduli manus iniiciebant dicentes: Vestræ præceptis, quoniam
mendacia nobis sunt, nunquam credemus. Responderunt nuncij: In Deo
non est quid ambiguum, seu falsum, cœli terræque conditore, qui omnes ad-
uocat, ut ueniam faciat, terminumque scitum in antea uobis constituat, & ad
tempus nominatum uos dilatet. Ipsi uero respondentes dixerunt: Cum uos
uelut nos homines sitis, cur nos à nostrorum patrum institutis repellere ni-
timini? An cum rebus mirandis, ut in eas credamus, uenitis? Quibus nun-
cij dixerunt: Nos quidem nil aliud quam homines, sicut uos, existimus, fa-
citque Deus in sua gente misericordiam: nec nos uestra possumus adimplere
desideria, nisi Deus uolente, iam rectam uiam edocente. Cui nos sustinentes
malum nobis per uos illatum, nos commendamus, sicut & omnes sapientes
atque boni. Responderunt increduli: Aut ad legem nostram conuertimini,
aut à terris nostris eijciemini. Horum deinceps confusione Deus intulit ipsis
incredulis, ut sic credentes, & me diemque futurum timentes, terram illorum in-
credulorum loco colat: quibus terras adperui, incredulos ad nihilum redigendo.
Quibus deinceps in gehenna aqua uenenosa potum tribuetur, quæ cum attra-
hitur, uere suffocat: mori tamen minime poterunt, sed illos malum grauissimum
passuros cruciatus ambiet circumquaque. P. Incredulorum facta cineri per uentum
impetuosum disperso similia sunt: cum utrobique impossibilis sit coadunatio,
& prolixus error. Nonne cœli terræque conditore satis est leue, uos quacun-
que fuerit hora, confundere, aliamque gentem facere: ad quæ omnium erit conuentus. Tunc
etiam

Alcorā ad falsū

tem hominum

exhibitus. Sane

diligentibus De-

um, ut omnia,

utilitatem affe-

ret. Non tamen

id Satā uult, sed

perdere.

Propheta om-

nes lingua uul-

gi locuti sunt.

idque Paulus re-

quirat in Ecce-

sia.

Adulterium dete-

stabile, quod

Machumet non

abhorruit.

Noë natio,

Haath.

Themuth.

Argutationes

emulorum pa-

ternarum tra-

ditionum.

ultimo iudicio etiam pauperes suis dominis atque prelati inquit: Vos si alicuius estis po-
seducti accusa- tentia, uestri semper sequaces a malo protegente. Sed ipsi dicent: Si Deus nos
bui seductores, in rectam uiam direxisset, uos nobiscum duxissemus. Nunc autem unum no-
sed frustra. bis incumbit, siue patienter sustineamus, siue gemamus & lachrymemur, cum
in manu nostra nihil sit ulterius. Tunc tandem diabolus ipse confitebitur, ue-

Diabolus men- daciore par. Probatur est in Machumeti- stis. etc.

Diabolus quidem uobis ueritatem, ego falsitatem persuasi. Et licet nil constans uel euidentius induxissem, uos uocati statim me secuti estis: Unde me nullatenus, sed animas uestras reas censete. Hic enim nullus nostri praesidium alij tribuet, cum nos omnes increduli simus, poenas grauissimas passuri: Credentes autem Dei praecepto paradisum possessuri, sibi inuicem salu-

Boni similes sum arbori pulchrae, ut psal. 1. et 91. Et in Euangelio, arbor bona & mala proponitur.

Vir quidem bonus gerit similitudinem arboris bonae, radicem firmam habentis, & in altum se porrigentis, quae Dei praecepto fructum suum semper tribuit. Vir malus arbori male similatur, quae nec radicis firmitatem, nec retinaculum aliquod obtinet. Istae similitudines homines ad boni memoriam perducant, Deus omnia prout uult faciens, credentes in hac uitaque su- tura, bonis uerbis confirmat: Incredulos deuicare facit, qui bonum sibi diuinitus datum ob incredulitatem spreuerunt, se suosque factores in domum ignis detruserunt. P. Videlicet in gehennam, ubi positores participum Deo, simul & omnes deum in loco malo permanebunt. Hic igitur ipsi omne suum

Operandum bene dum tem- pus datur. Obiurgat benefactorum Dei immemores.

uelle perficiant, igni postea tradendi. Credentes autem, orationes & elemo- synas sibi de bonis datis clam atque palam efficiant, antequam dies superueniat, omnis emptionis & mutationis expers. Deus coelum & terram creauit, & imbres ad ortum arborum uictum praebentium de coelo demisit, mare cura sui nauium uestrarum adaptauit, aquas & solem & lunam motus indeficien- tes, & diem ac noctem disposuit, omniaque uestra uota tribuit. Cuius omnia bona uobis data numerare cuiquam non est possibile. Vos tamen uestram

Abraham orauit Deum, ut suos ab idololatria praeseruaret.

incredulitatem ac maliciam non deseritis. Abraham exorans Deum, ut terra- ram suam securam efficeret, & se suosque filios, ne idolis, quae multos aberra- re fecerant, crederent, corroboraret, inquit: Quisquis me secutus fuerit, meus erit. Caeteris autem tu Deus ueniam & misericordiam tribue, tuque sic corda

Amonitidi attribuit Mecha, geographiae im- peritus.

Harum aedificatum in terra Aman, gente filijsque meis culta, unde messis non oritur, oratum & peregrinatum accedant, tibi gratias persoluant, qui scis aequae corde meo retentum & ore prolatum: quoniam te nullum occultum coeli terraeque latere potest. P. Tibi gratias deuote reddo, qui mihi munus ma- ximum, uidelicet Ismahel & Isaac tribuisti: qui respondens orantibus, in me

In inferno re- peditur malis, ubi nulla redemptio.

meamque gentem tibi placitas orationes fundere perfice, & illis tu benigne res- ponde, & mihi parentibusque meis, simul & omnibus bonis die dinumera- tionis tu praesentissime ueniam largire. Nemo cogitet Deum ignorare incredulo- rum opera, licet eorum iudicium usque diem iudicii dilatet: quo capitibus ere- ptis, nusquam oculos uergere potentes, cordeque mortui coram uenient di- centes: Deus pone nobis terminum propinquum, & tuorum dicta prophe- tarum sequemur. Respondebit Deus: Ita quidem uos prius esse facturos pos- liciti, minime perpetrastis: Licet cohabitantes inter homines suis animabus nocuos, nostram uindictam de illis sumptam saepius uidistis, post artibus at- que dolis studentes. Nonne Deus omnium machinarum & artium cogni- tor? Sed quanquam artes uestrae montes extulissent, non minus tamen deberetis agnoscere

Coelum & ter-
ra mutabuntur.

Fatū Bardeſa-
nis et Valenti
ni, etc.

Fatū Bardeſa-
nis et Valenti
ni, etc.

Diabolus ex
igne pestifero
creatus.
Homini pars
animæ Dei in-
spirata: confuta-
tur ab Aug. ut
hereticum, etc.

infernus distin-
ctus septem por-
tis.
Paradisus.

h tye

tuo sese respiciētes, nunquam illinc eijciendi, nec aliquo labore maloue lade
 di, Dic mea gēti, quoniam ego sum misericors, ueniatq; largitor, et in manu
Angeli Abra- mea malum grauissimum retinēs. P. Eidem quoq; manifesta, quod hospi
he hospites. tibus Abrahā ad inde ingressis, eumq; salutantibus contigit, quos Abrahā
 uidens inquit: Ego uos nō mediocriter timeo. Inquiunt illi: Timere deliste,
 latus namque rumores de puero sapiente a te generando ferimus. Quibus
 ipse: Hoc mihi quomodo gaudium accidet, cum sim senex? Inquiunt: Gau
 dium est uerum, sed tu minime despera. Inquit ipse: Nullatenus desperabo,
 cum hoc nemo nisi malus agat. An alia de causa aduenistis nuncij? Respon
Loth seruatus derunt: Ad malorum hominum Loth perditionē, et illius suāq; gentis, pra- 10
per angelos, pe ter mulierem suam antiquissimā, liberationem atq; salutem accessimus. P.
reite Sodomā. Illis igitur nuncijs ad gentem Loth uenientibus, dixit ipsa, Se nequaquā eos
 agnoscere. Quibus ipsi responderunt: Nos uenimus, uobis ignorata patefa
 ctum, nil fallitatis admixturi. Secretoq; Loth sic cōueniunt: In parte noctis
 tu cum gēte tua fugiens, illam subsequere, non aliā uisum dirigens: et uade
 quō tibi ductum praebeimus. Hāc enim gens a primo ad postremum dele
 bitur. Illis deinceps ciuitatis illuc cū gaudio properantibus, Loth inquit: His
 meis hospitibus obsecro, nullatenus malū seu dedecus inferatis, sed Deum
 time. P. Illi quidem interdicebāt ei, ne causam illam tractaret ulterius.
 Quibus Loth: Per Deum, uos sectam pessimā amplectimini. An uos uexat 20
 ebrietas? En filiae meae, quibus pro uelle uestro potiamini. Illos autē obstina
 ces uox excelsa turbauit, summa deorsum & ima sursum uergens, eosq; fun
 ditus phruia lapidea subruit. Quod discretis admiratiōis satis imprimi. Hāc
idololatra per- itaq; rectam uiam, non illud malorum prodigium, credens sequatur. De ho
diti. minibus arbores inuocantibus, & sic temerariē deuiantibus, nostram uindi
 ctam sumpsimus: sicut & homines Alhigero, nostris prophetis contradicen
 tes, prorsus deleuimus. P. Ipsi namq; nostris uirtutibus sibi missis minime
 credentes, in rupibus secando domos sibi subterraneas, ad sui protectionem
 atq; salutem aedificabant: quibus nostra uoce diluculo sumptis, omne suum
 opus minime profuit. Nos coelum & terram, & illis uniuersa contenta cum 30
 ueritate creauimus. Horaq; ueniet uestrae formosae ueniae. septem uerbis &
Non moechus Alchoran immēso tibi nostra gratia dato, nullatenus oculos ad maritatas eri
fit Machumet. gas, nec eas in corde tuo concupiscas, sisq; subiecti cordis & humilis, teq; nū
 cium praecepta mea disceptatoribus de Alchoran dubitantibus, facturū, cla
 rifica. Illos quidem disceptatores, per memetipsum iuro, profectis suis atq; ser
 monibus ante me uenire faciam. Tu quidem interim illis mea praecepta no
*Plures deos con*ifica, ab incredulis te retrahens, & ab irrisoribus tuis ego te liberabo. Deo
stitutes, sui do Deum alium associantes, an uerum sit, ipsi scient. Iamq; uidemus hoc quodā
gmatis piget. modo suis mentibus dissonum & molestum existere. Tu quidem Deum unū
 adorā, eum inuocare, usquequo mors superueniet, non desinens: & te humili
 liando, & infringendo, orationes funde.

A Z O A R A X X V I.

Angeli ani- **N**olite nimium festinare. Ecce iam aduenit praeceptū Dei, qui super
mati. omne dictum uestrum sublimatus est, quiq; pro suo uelle super queli
Beneficia Dei bet angelos animatos, ut dicant ei, non esse nisi Deum unum, demittit. Eum
in homines. itaq; time, coeli terraeq; conditorē, qui ob nostra de eo dicta se sublimauit.
 De spermate hominē producit: quē postea canidicum & eloquentem, atq;
 discretum

discretum fieri cōtingit. Idem quoq; munificus bestias tales fecit, ut uos inde calorem, & commodum, ac uictum, & ornatum, atq; decus, ad eundem spaciati, uestrisq; sarcinas ad quaslibet terras portati, quod uobis esset tum difficile tum impossibile, quales sunt equi, & muli, & asini, fortiamini. Idem etiam uobis ignorata faciens, uiam rectam, licet eorum quidam pro eo nil faciant, plures edocet. Ipso tamen uolente, omnes uniusmodi eiusdemq; sectae fierent. Per eum imbres desuper in terram ad uites & arbores educendas descendunt. P. Vnde uos uictum sumitis. Habetis etiam per ipsum messes, & oliuas, ac palmas, & arborum genus omne. Idem diem & noctem creas, & solem, & lunam, ac stellas, omnesq; suo precepto sua negotia perpetrat, resq; multiformes atq; dissimiles in terra perficiens: mare uestro uictui & uestitui, tum carnes recentes, tum cetera comoda extrahendo, nauiumq; cursui, ut per ipsum tum bona acquiratis, tum multiplicetis, Deo fauente, cui grates sunt reddendae, commodum & idoneum statuit. Et in terra montes & aquas, ac uias ad itinera negotiaq; gerenda, & stellas ac signa ad rectarum uiarum noticiam in coelo disposuit. Quae cum cunctae uirtutes & euidentia miracula bonis atq; discretis apparent, quantum inter est Deo potenti creare hominem, & homini talis operis impotenti. Sed quis Dei mirabilia dinumerare potest? Ipse quidem est ueniae misericordiaeq; largitor, eque sciens cordis arcana, uoceq; prolata. Illi quos Dei loco adoratis, facti sunt, nil facere potentes. P. Vita quidem carent, & insensibiles sunt. Hora quidem suae resurrectionis singuli sciunt, unum solum esse Deum. Quisquis autem alij saeculo non crediderit, cor malum atq; presumptuosum gerit. Plures interrogati, quae Dei praecepta sint illis tradita, dicunt, illa mirabilia priorum, qui saeculo futuro peccatorum cumulo prementur, tum propter pondus suorum peccatorum, tum propter sarcinas incredulorum, quos sibi stulte credere fecerant. Praedecessorum uero suas artes facientium, aedificiorum fundamenta Deus diruens, super eos tecta subuertit. Et sic unde minus extimabant, malum eis incubuit. Quos die futuro interrogabimus, ubi sint, quos mihi participes statuerunt. Sapientium quidem testimonio malum & dedecus illius diei inferentur incredulis. Incredulis perseverantibus usq; dum angeli suas animas eliciunt, tuncq; se illis commendando dicentibus se plus nescire, Deus eorum facta dinoscens inquit: Intrate portas gehennae, postea nunquam egressuri. Resistentes itaq; malam uiam gradiuntur. Timetes Deum, quaesiti quid diuinitus illis sit datum, inquit, Bonum. Sciatis omnes hic saeculoq; futuro bonum promerentes, illi saeculi bonum melius & preciosius esse. P. Illis, quos angeli mortis hora bonos inueniunt dicent: Saluete, et pro factis uestris paradysum, domum optimam, ubi sunt fontes & fluxus aquarum idoneus, introite, omne uelle uestrum habituri. Tale quidem bonorum meritum exigit. Non expectant increduli nisi aduentum angelorum, uel alius a Deo dati. Similiter & sui praedecessores fecerunt, quibus Deus nequaquam, sed ipsi sibi mala fecere. Vnde propter ridiculum, ceteraq; peccata, merito perierunt. Dicunt autem increduli: Si Deus uellet, nec nos nec nostri parentes aliud quam ipsum adorassemus, nec quicquam nisi praecceptum suum faceremus. Sui uero praedecessores similiter fecerunt. Sed nuncio nil aliud pertinet, nisi tantum praecceptum applicare. Cuius gentium missis nuncijs, ut Deum adorare & idolis minime credere praedicando persuaderent, quandam illius partem ad uiam rectam, quandam ad malam Deus deduxit. Terras perscrutentur, ut uideant, quis erat finis contradicentium. Non preceris ut Deus malos uiam rectam edoceat.

h 2 Nil enim

Ex enumeratis operibus Dei demonstrat quantum ab eo adest qui titulo Deorum coluntur.

Patrum emulatores inepti.

Bona futuri saeculi longe praeponderant praesentibus.

Paradysus.

Munus legati, exponere mandata.

Exempla perentium ob sal-

*Sam religionem
moucant.
Resurrectio.*

*Umbra, adora-
tio quædã Dei.*

*Filios attribui
Deo, indigne
fert.*

*Taxat immani-
tatem quorum-
dam, qui liberos
foem. oderunt.
Longanimitas
Dei.*

Blasphemie.

*Alooran datus,
ut discidia reli-
gionis tollat, et
uiam salutis in-
dicet.*

Apes.

Nil enim proficiet, nisi cui Deus uoluerit. Iure iurando suo firmatibus, mor-
tuos nunquam resurrecturos, respondet Deus: Imò & terminus ille ueracis-
simus est, quanquã plurimis nescijs. Ego uobis contrarietates explico: Post
uero cognoscent increduli, se mētitos fuisse. Quando quid fieri uoluimus, di-
cimus Fiat, & factū est. P. Post malum laboremq; perpeſsum factis expu-
gnatoribus Dei nomine indurātibus, & se ipsi cōmendantibus, hic bonum
ſæculoq; futuro maius ſi ſciuerint, tribuam. Ante te non alios miſimus nun-
cios quã homines, qui diſcretos perſcrutarentur, an librorū mirabiliū atq;
pſalterij noticiã affectaretur. Tibi quoq; librū iſtum tradidi, ut eius præcepta
dicas & explanes hominibus, ut intelligāt, & cogitent, quid prioribus cōtra-
dicentibus cōtigit. Culpabiles & peccatores nequaquam opinati ſunt, quod
uel tellus eos abſorberet, aut inopinabile malū illis incumberet: uel in nego-
tijs ſuis, ſeu timore, nil facere potētes caperētur: Deus tamē piſſimus & om-
nipotens, uoluntatē ſuam in actum deduxit. Nonne percipiūt, qualiter om-
nes Dei creaturæ dextrorſum & ſiniſtrorſum, omnemq; partē uerſus umbrā
proſiſcendo, ſeſe Deo humiliāt, ipſumq; precantur. Omnes rurſum cœleſtes
angeli, beſtiæq; terreſtres, Deum ſuper eos exaltatū omni ſuperbiã depoſita
timent, omneq; præceptū illis ab eo perpetran. P. Nullatenus uobis Deos
diuerſos ſtatuite: quoniã nō eſt niſi ſolus unus, & illū adorate. Eius enim ſunt
uniuerſa cœleſtia atq; terreſtria, & omnis bona lex atq; recta. Cur aliū quã
eum inuocatis? Quid niſi ab ipſo cōmodi uel uictus habetis? Malo uos per-
cutiente illū adoretis, atq; precemini: quod ipſo tollente, ueſtri quidā mini-
mē credentes, præcepta diuina ſibi data illi participes ponunt. Et noſtrorum
bonorum ſibi datorum portionē rei à ſe ignoratē tribuūt, Deoq; filios, quod
nō uult, omnia pro uelle ſuo dicentes adſcribunt. Nunc pro uelle ſuo agant
quidlibet, atq; dicāt: Deus autē omnia uerba ſua perſcrutaturus, eos ſe cogno-
ſcere faciet. Cum eorū cuiſpiã filia naſcitur, ſuā inde denigrat faciē, ſuſpiriaq;
trahit, & ab hominū conuentu recedit, uſq; quo delibaret, utrū eam natā te-
neat, an uiuā ſepeliat. Heu quã prauū eſt iudiciū, & quã iniqua ſimilitu-
do eorum, qui minime credūt aduentui futuræ diei. Dei quidē ſublimis & ſa-
pientis ſimilitudo cellitudinis eſt. P. Si Deus ad hominū malefacta ſemper
reſpiceret, nequaquã in terra quidpiã animal dimitteret. Sed ipſe mitis atq;
propitiſ ad horā ſcitam ſpaciū differt, quam, cum uenerit, nemo præire uel
ſequi poterit. De Deo plurima nō dicenda, illi bilingues atq; mēdaces profe-
rentes, oſtentant ſe bonū habituros, cum nil præter ignem ob ſtultiloquium
ſuum ſint accepturi. Per memetiſum iuro, me genti præcedenti uos, man-
datum feciſſe. Sed diabolus eam diſtorquens, ſua ſibi uiſu pulchra fecit: Cui
nunc ſe cōmendantes, malum grauiffimum paſſuri ſunt. Hunc librū non
alio de cauſa tibi commiſi, niſi ut hominibus ſuas contrarietates exponas,
& uiam rectam, atque miſericordiam credentibus patefacias. Deus de cœlo
dimittit imbres, ut terram mortuam uiuiſcent: & de uentribus beſtia-
rum lac purum ex egeſtione & ſanguine decolatum ad bibendum dul-
ce, uictuique commodum educit: & in arboribus ac palmis & uitibus cre-
at, quod inebriāt, & optimē paſcit. Hinc que uos aſſumitē uobis. Quæ
cuncta non minima ſunt miracula ſapientibus & audientibus. Apibus
item iuſſimus, ut in montibus & arboribus ſibi ſuas manſiones adifica-
rent, & deinceps de pœnis omnibus guſtarent, nec quôquam pergere
querendū

ad suum quarendum cōmodum Dei nomine differrent, ut sic ex uteris suis
syropus multicolor saluber hominibus oriretur. Quod & ita contingit sum-
mē sapientibus admirandum. Ipse itidem Deus uos creauit, & perire faciet.
Et uestri quidam ad peiorem uitam deuergetur, usquequo à sapiētibus facti
sunt inscīj.

P. Deo huic maiorē uictus copiā, illi uero minorē tribuēte, exi-
git ne uis, ditiōrem à suo partcipe, quā ipse de rebus singulis accipere.
Cur Dei bona negatis? Deus de uobismetip̄s uobis mulieres, et inde prolē,
ac inde cōsanguineos, uicissimq; res bonas tribuit. Cur igitur mala creditis,
uobisq; bona data negatis, Dei loco nullum uobis uictum cōlestē seu ter-

*Contra idolola-
tras.*

*Consanguini-
tas.*

restrem dātes, darēue potentes adoratis? Ipsi nulla proponatis exēpla, omnia
scienti, uobisq; nescientibus parabolā istam proponenti. Sunt ne sibi simi-
les an æquales, quorum alter summa miseria calamitateq; premitur, alter no-
strorū bonorū abundās, ea clam palāq; distribuit, minime Deo gratus, quod
eorum pars plurima manet inscīa? Aut sunt sibi similes alicuius clientes, quo-
rum alter mutus & nequam, & in suum dominum, præceptiq; nūquam effi-
cax: & alter, qui quolibet missus, nunquam redit incommodus & inanis, nil
præter equū & rectū postulas? Nolite alia proficisci quā recta uia Dei, cu-
ius sunt cōli terrāq; secreta: qui uos ab aliis matrum uestrarū uobis nescijs
eduxit, et aures ac oculos cordaq; simul uobis ad suarum gratiarum redditio-

*Comparatio ue-
ri & falsi cul-
toris Dei.*

nem atq; noticiā præbuit. Horā quidē aduentus nō est, nisi qualis iētus ocu-
li ad cōelum penetrans, aut uelocior etiā. Nonne uidetis aues cōelo propin-
quas, non aliunde quā Deo sustineri? quod credētibus admirandū est. Vo-
bis aut domos usq; ad mortē inhabitandas, & de bestiarū pellibus uestes, tum
in negotijs gerendis, tū in domibus ferendas, earūq; lanā & pilos atq; cineres
uobis omnia proficuū tradidit. P. Ita quoq; Deus uestre materiē iocundā
umbrā, uobisq; loca mōtuosa frequentationi, uestesq; tū causā caloris tū cau-

*Aduētus domi-
ni ad iudicium
perniciōsum:
ut Math. 24.
&c.*

sa frigidis, tū gratia timoris expellēdi præbēs, uos adeo bonis hominibus re-
pleuit, ut sanitatē atq; salutē habeatis. Illis aut credere nolētibus, tuū est tantū
præcepta nunciare. Eorū etenim pars plurima manet incredula, bona cogni-
ta respuēs. Dic, qua de singulis gentibus testimoniū queremus, nō incredulo-
rum testimoniū postulabimus, nec eos auscultabimus, nec eorū malū uisum
minuimus, nec ad eos uisum reflectemus, qui uisus à se positus participibus
inquiet: O Deus, isti sunt, quos tui loco adorauimus. Illis uero respondentibus,
eos inde mētiri, illa tandem die Deum adorabunt, respiciētes prius ado-
rata. Et tūc incredulis à uia Dei se diuertētibus, malū aliud super illud ob suā
maliciā accumulabimus. Singularumq; gentiū testibus de semetip̄s aduo-
catis, tecū genti huius testis adueniā. Tibi librum istū tradidi, ut cūcta præ-
cepta mea patefacias, uiamq; rectā, & misericordiam, bonumq; nunciū cre-
dentibus intimes, Deo præcipiēte, ut iustum bonūq; facias, tuisq; consangui-

neis beneficis existas, qui culpas & inuidiā prohibet, te castigans, ut memor
efficiaris. P. In Dei nomine uota tua perfice, nec nō adauge. Iusiurandū
firmatum, cum Deus omne tuum opus aspiciens, inde fideiussor existit, nul-
latenus mētiaris: nec imiteris eum, qui uerba prius firmata contradicēdo fal-
sum inducit iusiurandū, uolens in hoc sæculo nobis probare mendaciā. Hic
enim fornicatoribus annuerabitur. Et si pes tuus primō firmus labitur, ma-
li grauissimi passionem sustinebis. Inter uos falsa sacramenta nullatenus faci-
te, nec diuinam firmaturam pro modico uendite. Quod enim apud Deum

*Vota exoluen-
da:*

*Iusiurandum re-
ligiose præ-
standum.*

h 3 reseruatur;

*Munificus bo-
norum remunera-
tor Deus.*

*Alcoran legen-
dus cum diuina
sanctificatione
aduersus dia-
bolum.*

*Cur Latinis nō
Latine scribat,
frigide diluit.*

*Vi ad negandū
fidem adactus,
corde tamē eam
retinēs, non dā-
nabitur. id cum
haereticis quibus-
dam habet com-
mune.*

*Ingratitudo cu-
iusdā oppidi er-
ga Deum, gra-
uiter punita.*

*† id est, illicitū.
Prohibita uesci.*

Abrahā pietas.

*Machumet fidei
Abrahāe cōsors.
Vanissime.
Sabbatum.*

*Modestia seruā-
da in disputan-
do. Idem pla-
niſ. docet Pe-
trus Apostolus.*

reſeruatur nobis, multo melius cēſetur. Res enim mūdāna cito trāſit, diuina
nunquā. Secundum optimū modū ſuorum operū quemq; Deus remunera-
bit, uitā tribuens eternā, ſiue uir fuerit, ſiue mulier. Si uellet Deus, uos unam
gentē efficeret. Sed hunc aberrare, illū uero credere facit. Quādo legeritis Al-
choran, uosmetipſos diuina ſanctificatione à diabolo protegite, impoſſibile
facere quicquā niſi tantū incredulīs, & Deo participes ponētibus. P. Cū ſit
hoc alicuius uerbi pro uerbo mutuatio, Deo poſitionē ſuā ſciente, dicunt in-
creduli: Tu quidē non es niſi mēdax, cū adeo uerba tua uaries. Sed huius rei
plures eorū ſunt inſci. Ipſe nāq; Deus, ſpiritusq; ſuus benedictus, hunc librū
ueraciſſimū cōpoſuerunt, ut rectā uia credentibus, pleniq; gaudiū rumorē bo-
nis cōfirmet. Scimus quidē eos iam dicturos, lingūe Latine uirū doces, et Al-
choran eſt Arabicus. Eos nunquā Deus uia rectā docebit, qui Dei prae-
ceptis cōtradicens, ſolū mēdacīſſimi ſunt: ſed malū grauīſſimū eis inferet. Poſt
fidem habitā incredulus uī coactioneq; factus, fidē legēq; corde ſuo retinēs
noſi dānabitur. Sed hoc ſponte faciēs, quia huius mūdi uitā alij praeulerit,
nunq; à Deo in uia rectā dirigendus, grauīſſimis cruciatibus affligetur. Ta-
lium enim corda Deus ſigillat, & aures oculosq; ſimul. Vnde hic negligēs
& inſci uiuūt, deinceps perdēdi. Expugnatoribus poſt laborū atq; malorum
ſuſtentamen effectis, ueniā et miſericordiā Deus impertietur. P. Die qua
quiſq; pro ſe diſceptabit, cuiq; ſecundū opera ſua, abſq; uirū & iniuriarū il-
latione, mercedē Deus tribuet: qui hanc uobis parabolā praeber, Villā cuiusdā
preſens nihil timēti, futurorūq; ſecurā, ſui uictus copia multis locis redunda-
bat. Sed ipſam nullas Deo pro ſuis beneficijs grates referentē, fames atq; ti-
mor, Deo iubēte, preſſerunt: & ſuos incolās, nūcio ſibi miſſo cōtradicientes,
peſtis mortifera peſſundabat. Vos itaq; Dei bona ſaporifera, & hale comedē-
tes, Deū adorate, ipſiq; grates perſoluite: multūq; cauete, ne quid propter ue-
ſtrarū uoluptatum perfectionē, hale ponatis à Deo cōſtitutum harā, uel ē cō-
tra, ipſi mendaciū imponētes. Tales etenim nec multū nec parū antecedunt,
malū grauīſſimū habituri. Deus quidē nil fecit † harā uictui peſtro, niſi mor-
ticipiū, & ſanguinē, carnēq; porcinā, & animal nō Dei nomine decollatū.
Inde tamē neceſſitate cogēte ſumēti, Deus ueniā dabit: Et ſimiliter id faciēti
neſciēter, & poſtea poenitenti, ac benefaciēti. Eadē quoq; Iudaeis harā conſti-
tuimus, nec eis nos, ſed ipſi ſibi fecerūt iniuriā. Abrahā uir in Deum cre-
dens atq; bonus, pro bonis ſibi collatis Deo grates perſoluit, quas Deus beni-
gne ſuſcipiēs, & eum in ſemitā rectā dirigens, ei bonū in hoc ſeculo tribuit, et
in alio bonis aſſociabit. Poſtea te miſimus, ut ipſius Abrahāe legem ſequaris,
nuſquā diſgrediēs, ne ſis incredulus. Sabbathi quidē cuſtodīā non iniūimus,
niſi quibus inerat cōtrarietas atq; diſceptatio, quas Deus futurus iudex diſcu-
tiēt. Cū ſapiētia praſcripta, bonoq; caſtigamine Deū inuoca. Diſceptādo ho-
neſta uerba, bonaq; tantum profer. Deus quidem diſcutit ſapienter, qui re-
ctam uiam, quā ueſtram proficiſcitur. Omni tibi quid ingerenti, modo ſimi-
li reſpōde. Patienter tamē ſuſtinere, melius eſt. Igitur & nō niſi cum Deo pa-
tenter indura. Contradicentes minime timeas, nec pro dictis ſuis aliquate-
nus cōtriſteris. Quia Deus cū ſe timētibus et benegerentibus ſemper exiſtit.

A Z O A R A XXVII.

Portentofum
mendacium ad-
S Eruum noſtrum diſectum, cui uidelicet multum profuiſmus, à tēplo ha-
ram ad templum longinquum noctu ſuſtulimus, ut eum de noſtris uirtu-
tibus

tibus et mirabilibus doceremus, qui omnia simul audimus atque uidemus. Moy
 si quidem librum patefacientem uiam rectam filiis Israel posteris illius bonę gen
 tis, quam in arcam extulimus, & illicita prohibentem dedimus, dicentes illis
 in eos, quod bis terram amitterent, illicque multum insurgerent, terminoque pri
 me destructionis adueniente homines ferocissimos atque fortes super eos suis do
 mibus immitteremus. Quod et ita fecimus, illis auxiliati, et eos super primos
 multiplicantes, filijs atque pecunijs abundantes fecimus, dicentes: Si bene feceri
 tis, uestris proficietis animabus, si male, nocebitis. In aduentu quidem termini sic
 Dei hostes superuenientes uestris faciebatur malum inferent, & templa, ut prima ui
 ce, edificataque uestra funditus dirueret, nec quid uestrarum possessionum dimitteret.
 Foris tamen Deus uobis adhuc ignoscet. Sed si uos reuersi fueritis, et ego, car
 cerem omnibus malis inferentem positurus, hic Alchora gaudij nuncius mercedem ma
 ximam seculo futuro cunctis credentibus, incredulis malum grauissimum nunciat. P.
 Homo suis negotijs impetuofus, æque Deum pro malis ut bonis obsecrat. Sed
 quisque suis humeris sua facta gestabit, siue fuerit erroneus, siue credens. Quod
 cuique fiet euidentissimum, cum singulis librum apertum omnes suos actus conti
 nentem, ut perlegatis dinumeratos trademus. Nunc saltem peccatis uestris impo
 natur terminus, prius a nobis duobus luminibus clarissimis, altero noctis, alte
 ro diei constitutis: illi noctis deinceps tenebrositate, illique diei splendorem adiū
 ximus, singula manifeste discernentes, ut homo cum sciat annorum ceterorumque
 temporum computum, tum sibi uictum commodumque perquirat. Nos hucusque ne
 minem laedentes, nisi prius illi dato nuncio, cum uillam pessundari uoluimus, ei pri
 uatos ad huc gerendum atque potentes immittendo, nostrum propositum peregi
 mus: qui sapientes omnium, & audientes, omnium generationum post Noe laeso
 rum, sicut & ceterorum culpas sub certo numero cognoscimus. Licet plurimum
 sit uotum res festinari, omnis tamen festinatio nisi per me inanis est & cassa, qui
 gehennam male gerentibus, ut illic dedecorati repulsi sine termino maneant:
 credentibus, hocque promerentibus, cum eorum facta sint mihi grata, paradysum
 tribuam, his & illis de diuina substantia, quæ minime parua est, largiturus. P.
 En qualiter unum ab alio discerno, ut cuilibet innotescat, quoniam alterius sa
 culi gradus est elatior, & exaltatio maior. Ne malus sis & erroneus, nullum
 Deo coequal, qui tibi precipit, ut eum solus adores, tuosque parentes honores,
 eisque benefacias, si ad te uterque applicuerit, uel si unus unum. Cumque senuerint,
 nullum uerbum graue molestumue, sed bene formosum atque iocundum illis dici
 to, teque illis in omnibus cum humilitate atque pietate subiiciens, Deum precare, ut il
 lis ueniam atque misericordiam tribuat: quoniam tibi paruulo fomentum necessariaque
 tribuerunt. Deus est agnosces, quid uestris inerat cordibus. Si boni fueritis,
 misericordia & gaudium prebebit. Propinquis ite & pauperibus munera ta
 cite, sed non superflue. Gerentes namque superflua, diaboli ducentis homines ad
 incredulitatem, fratres existunt. Ab illis autem spe commodi si discesseritis, pulchrum
 facite: alioquin, manus nec penitus apertas, nec prorsus clausas habentes. Sic
 enim perderemini, & reprehenderemini. Deus quidem huic uictus abundan
 tia, illi inopiam, pro uelle suo tribuit. P. Prolem uestram inopiam sumptus ti
 more nullatenus interficite. Hoc est enim peccatum maximum: & nos uictum illi,
 sicut uobis, tribuemus. Non fornicemini. Hoc est scelus, uiaque praua. A Deo Non fornicandū
 positum haram non perimas, nisi pro ueritate. Ab iniusto namque perēptore,
 precipit Deus iustitiam sumi: Ipseque uindex exister. Pecuniam orphanam ante

scribit Deo, ut
 rapuerit Ma
 chumetum ex
 Mecha Hiero
 solymam: inde
 in coelum. Vide
 cōsutationes Al
 corani, de scalis
 siue ascensu Ma
 chumet.

Alcoran bona
 promittit bonis,
 & minatur ma
 la prauis.
 Precationes
 peruersæ.

Nullum popu
 lum Deus per
 dit, nisi premo
 nitum.

Beatitudo.

Unus Deus co
 lendus.

Pietas in paren
 tes.

Propinquis ex
 pauperibus mo
 derate benefa
 ciendum.

Liberorum occi
 di graue scelus.

Non fornicandū

Orphani non
fraudandi.

Certa dunta-
xat dicēda. De
omnibus dictis
ratio reddenda.

Qui Machume
ti non credunt,
a Deo excecati
& obdurati.

Resurrectio hē
mortuorum ad
struit per Dei
creatoris uir-
tutem.

Machumet non
missus ut adore-
tur, aut patro-
nus sit, atque
diuus.

Omnia interitu-
ra ante nouis-
simum diem.

Cameli mortem
refricat.

Dei mandata,
ut timeatur: Imo
ut etiam ame-
tur, & illi eter-
num uiuantur
homines.

uenereos annos, nisi secundum modum sibi meliorem, non tangatis. Firmi-
tate facta perseueretis: quoniam uos Deus inde percunctabitur. Mensuram
cōplete, pondusq; rectum apponite. Hoc enim iustum est & optimum. Nō
dicatis quicquam, nisi cognitum. De dictis enim uestris uos perscrutabūtur,
uestrum audire atq; uidere. Non eatis terras perscrutatum, plus debito et ius-
sto, per uos enim nec terras scissā, nec montium longitudines applicare fēt.
Vnus tamē De- Hæc enim omnia coram Deo, nolēte talia, peccata sunt. Præ-
us: quia plurali- cunctis tamē prohibet Deus, ne cum ipso ponas aliū. Inde nāq;
tas seditionē pa- repræhēsus, in gehennam pessimam proijceris. Ad memoriā
reret. Argumen- dicētium illud, & reuersionem, in hoc Alchoran multorum di-
tum ualidū con- scretionem fecimus. Vnde satis diligentes perpendāt: quum si
tra gemiles, nō qui Deo coequales atq; participes essent, uia ascensus ad ipsum
contra Christia- quærerent. Quod ipse cellior illis, plus cæteris malis abhorret:
nos, colētes unū cum ipsi soli cælum, & terra, omniaq; subiiciūtur: nec est, quod
Deum in essen- ipsi gratias nō referat. Licet uos eas non intelligatis, ipseq; ma-
tia, trinum in neat expers iracūdiæ, ueniaq; dator. Vobis, & alijs sæculo non
personis. &c. credentibus, inter capedinem atq; uelamen in legendo Alchoran interpone-
mus, sigilla suis cordibus imprimendo, ne scire queant, auribusq; suis plum-
bum infundendo. Vnde fugiendo se retrahunt, cum eos audire contingit in
Alchoran, te nominātem Deum solum. Nobis enim patens est, quid auscul-
tant, uel quod de te uerbum faciāt. In multitudinē namq; dicunt, Eum sequa-
mini, si uelit incantatores magiq; fieri. Cum illis tot exempla proponen-
do, res adeo manifeste discerno, cur errant a uia recta deuiantes: Illis dicenti-
bus, Cum eritis ossa, uel ad nihilum redacti, qualiter efficiemini homines no-
ui: responde: Licet lapidei, uel ferrei, uel si quid est durius, essetis, qui uos pri-
ma uice creauit, ad uitam denuo uos resuscitandos reuocabit. Sua capita re-
flectendo, quærentibus terminum illius effectus, dic esse propinquum. Die,
qua uos Deus reuocabit sua gratia, omnes respondebitis, putantes uos non
nisi parum moratos fuisse. Persuade genti pulchriora melioraq; Deum, ne
suis hostis manifestus diabolus illis se immisceat: sed Deum meliorem cogni-
torem imitentur, qui sibi pro uelle suo bonum siue malum daturus est. Nec
nos te quidem ad hoc misimus, ut se tibi commendent, uel adorent. Qui Da-
uidi psalterium dedimus, quibusdam prophetarum præ cæteris sublimatio-
nem & abundantiam permisimus. Inuocent increduli, quos adorent Deo lo-
co, impossibiles sibi malum mutare uel delere: Non minus tamen malum il-
lis incumbet. Deum autem inuocantes, & in illius sperantes beneficijs, eius
propinqui sunt, omnis timoris expertes. Non est uilla cui siō noceamus, uel
pessundemus ante diem illum. Hoc enim nostro est præscriptum libro: nec
nos quis mandata facere prohibuit, nisi primorum contradictores, uelut illi
qui Themuth camelæ cædem prohibenti cōtradixerunt. Nos quidē manda-
ta fecimus non ob aliud, nisi ut homines me timerent. Somniū
item quod te docuimus, ad gētium admirationem, arboremq;
retractam pauci credunt, quod incredulitatem graueq; malum
augmentant. P. Quum nos angelis iniunximus, ut se Adæ
subijcerent, omnes præter Belzebub, dicentem se nunquā sub-
ijciendum creaturæ luteæ, quiq; minatus est, quod omnem gē-
tem sibi prælatā modo suo præter paucos diuerteret, si usq; ad
alium

aliū diem sibi Deus donaret terminū, paruerunt. Cui Deus inquit: Hinc discede, gehennam cum sequacibus tuis pro factis tuis possessurus. De quotquot igitur eorum poteris, tuo sermone cum tua gente & filiis, atque militibus, & peditibus, ac equis, ridiculum atque iacturam facito. In eorum item substantia & prole portionem accipito, illis imperans & blandiens: quorum nil nisi lapsum & precipitium Deus diligit. Super gentem autem sese mihi commendanti, nullius eris potentiae. In uasis aequoreis uobis à Deo permissis ad uestri commodi quaestum, cum uos naufragium percipitis, nullum nisi Deum adiutorem habere potestis. Liberati uero, & in terra positi, ad pristina mala recurritis: unde Deo semper ingratus homo permaneat. Nōne timuistis, quod iuxta portum uos absorberet, ut uentum lapides & arenas uoluentem immitteret Deus, nec aliū quā ipsum tutorem inuenistis? Timendum quoque, ne uos alia uice redeuntes ob uestram maliciam sommergat, omni tutore carentes. Filij quidem Adā per nos honorificati, & per terram atque mare directi nostrae manus beneficio, uictum illa bona saporifera susceperunt. Et eorum quidem pars praeter ceteris elationem & superabundantiam fortiti sunt. P. Cuicumque liber suus lecturi dextra datus fuerit, die quasque gentes cum suo nuncio uocabimus, nullam iacturam sentiet, uir quisque lumine priuatus fiet, qui cæcus in hoc saeculo perseuerauit. Ibiq; plurimi te amicum libenter susciperent, nisi te firmarem, tum ab eo quod tibi misi, ut aliud diceres, te diuerterem: tum diabolus ad incredulos diuergere niteretur. Sicq; te tutoris expertem, in hoc saeculoque futuro dupliciter punirem: pro more quoque nostrorum prophetarum antecedentium nunquam uariando, è terra te uellent eijcere, nec nisi pauci post te tui morarentur. A mane usq; ad uesperā orationibus insiste, summe cauēs, ne matutinalis oratio deficiat. Tunc enim omnes adsunt tibi. Oratio quoq; noctis superabundās, usquequo te Deus in uiam rectā dirigat, à te semper fiat, Deum sic deprecāte: O Deus, in uera me dirige, falsaq; prohibe, mihiq; iudicē ex parte tuā tribue. P. Iam libro posito, salutē atq; pietatem credentibus praebente, incredulis uero nil nisi iacturam, ueritas affirmatur, falsumq; confunditur. Sed homo semper peruersus, à me sibi bonum tribuente, in partem contrariam descendit.

Hic alterum exemplar insectam habuit partem sequentis capitis.

Qui malo sibi cōtingente desperatus efficitur. Omnis enim secundū sui modū operatur, Deo dinoscēte, qui rectius proficiscitur. Perquirētibus cuius sit anima, dic Deī, qui tibi, nil nisi paucā inde sapientiam tribuit. Et si cum libro tibi dato discedere uellem, nō inuenires qui tibi redderet, nisi diuina pietate superueniente, quā in te maxima est. Licet enim omnes homines atque diaboli ad unius talis compositionem causa uenirent, sibi met mutuo proficere minime facere possent. In hoc Alchoran omnibus parabolis explatis, plures manent increduli, dicentes, se tibi minime credere, usquequo facias illis in terra fontem manantem. P. Vel paradisum palmarum, uel uisum, atque riuorum fecundam tibi pares, aut res cōlestes super illos descendere, siue Deum & angelos tecum cunctis uidentibus uenire facias, aut domum amēnā, puram, & ornatiissimā habeas, uel ad cōlū ascendas, indeq; sibi librum ad legendum dimittas: nec prius tibi fidē adhibebūt. Tu uero Deum ut te liberet, exora, dicens: Non sum nisi uir nūcius, uias rectas patefaciens, quibus

Diabolus regnā in filios diffidentia.

Orationes.

Iterum conditio nem mutat. Prius enim dixit, nō posse unum Azorā facere, deinde decem, nunc totū librum.

Miracula.

*Homines ad ho-
mines mittuntur,
non angeli. etc.* quibus credere nemo prohibet, nisi dicēs me nō esse Dei nunciū. Sciendum
quidē, angelum fuisse missum, si in terra morātes angeli hominibus cohabi-
tarent. Inter me & uos Deus testis adest sufficiens, suā gentē prespiciēs, pror-
susq; dinoscēs: quo docēte, quilibet uia rectā benē proficiscitur, & ab eo qui-
libet factus erroneus nunq; dirigitur. Die cōgregationis oneniū, cecis ac sur-
dis, & mutis sua facta dinumerātes, eos igne feruoris torquebimus: & quāto
plus arserint, tāto plus ignis apponemus. Hi sunt, q; dixerūt, Cū nos in terrā

Resurrectio. & ossa redacti fuerimus, quomodo in nouas facturas reducemur? Nōne pos-
sunt perpendere, conditorē coeli terrāq; potentē, quales ipsi sunt facere: Ipse
quidē illis terminū absq; mendacio posuit, quod eis nihil prāter incredulita-
tem adiūgit. Si omnis Dei substantia suā potestati subesset, expendere tamen

*Aegypti plaga
x. in Exod. hic
tantum nouē.* timentes omnia retinerēt, quoniā inde auari sunt. P. Moysi i. x. mirabilia
manifesta facere patefecimus, quod a filiis Israhel perscruteris. Vnde Pharo
illum magū esse perhibuit. Cui Moyses respōdit: Tu, quē iam mortuis annu-
mero, scire deberes, hāc tam manifesta nō esse, nisi solius Dei cōditoris coeli
& terrā. Eum uero nitentē projicere a terra Moysen, fratremq; suū & factores
omnes illius, in mare summersimus; deinceps filijs Israhel ut terras colerēt, in-
iunximus, quos accedente alius saeculi termino, ueracissime crebro uenire fa-
ciemus. Te quidē deinde misimus, ut prolē gaudiij summiq; doloris nūcius fi-
eres. Ideoq; pedetentim Alchoran posuimus, ut homines pedetentim ipsum
perlegāt, siue credāt, seu minimē. Illi uero quibus cōmittitur, cū illis legitur,
Deo se humiliāt, adorātes ipsum & dicētes: O Deus, iam tauū praeceptū ad-
impletū est. Istiq; preces suas multiplicāt, humiles & lachrymātes effecti. Seu
*Deus, uel miseri-
cor, iudex.* Deum, seu misericordē appelles, eius solius nomina sunt. Orationes aut uo-
ce mediocri funde, Deoq; gratias redde, qui sublimis sublimiū, & omniū ma-
ximus, nec filium nec participē in regno, nec adiutorē seu uindicem habet.

A Z O A R A XXVIII.

*Alcorā Dei mu-
nus eximium.* Deus quidē glorificandus est, ipsiq; grates persoluēda, quoniā homini
suo librū directionis sufficētis absq; falsitatis admixtione capacē tradi-
dit: ut per ipsum uerbis serijs & castigatorijs rumorē pleni gaudiij, uidelicet ac-
ceptionē mercedis interminabilis & optimę, credētibus et benefaciētibus pa-
tefaciat. Dicentibus aut Deum sumpsisse filiū, quod ab ipsis et a patribus suis
est ignoratū, cum hoc sit mendaciū pessimū, dicat: Quum nisi uerbū illud mu-
tauerint, spōte uim atq; dedecus passuri negabūt. Et nos, qui cunctas res mū-
danas illis formosas apparere fecimus, ut uideremus, quis melior efficeretur,
terrā esurientē, & omniū suorum inopē statuemus. Eos imitari noli, quoniā
fortassis perditis associareris. Ad maiorē fidē publicae resurrectionis, quod
dam nostrū miraculum de quibusdā adolescētibus ad cauernā atq; arrachim
profectis atq; sopitis, qui diuinā misericordiā uiamq; rectā Deū precati sunt,
perante, reuere in mediū ducatur. P. Nos igitur in illa cauerna aures suas per certū anno-
rum spaciū obstruximus, et deinde resuscitauimus, nec eorū quis numerū die
rum sopitionis resuscitatus agnouit. De quibus hec est narratio uera. Fuerūt
quidem illi uiri boni, per nos ad uiam rectā deducti et adiuti, Deum solū, nō
aliū adorātes. Vnde per nos resuscitati, cordeq; iustificati dixerūt. Hāc no-
stra gēs Dei loco adorās idola, unde nullā possunt inducere demirationem,
nec quis deterior est imponente mendacium Deo, temerariē deuiat. Eam
nullatenus imitabimur, cum suus error lōgus sit, & inanis: Sed unum solum
Deum

*Historiam septē
dormientium
qui Ephesi The-
odosio tertio im-
perante, reuere
tione mortuo-
rum testati sunt,
in fabulam ridi-
culam uertit:
Quāquam ad
resurrectiōem
probatam ac-
comodat.*

Deū adorabimus, cœli terræq; conditorē. Vos ergo discedētes ab illis, quos inuocat loco Dei, ad cauernā tendite, ibiq; Deus uobis misericordiā & rerū sufficientiā tribuet. Eos quidē sopitos sol oriēs in dextra parte percutit oriēs, occidēs in sinistra. Illis in medio positīs atq; sopitis, licet quilibet aspiciēs eos uigiles extimaret, eorūq; cauis brachijs extēsis ante hostiū accumbit, illis in dextra sinistraq; premunitis, unde quilibet super illos ascendēs, prē timore fugiēdo discederet. Eorum quidē quilibet resuscitatus de suo sopitionis spacio, quælitus diem dieiue portionē affirmaret, cū hoc soli Deo sit cognitū. Vnde ipsi proponētēs eorū aliquē ad urbem cum argēto mittere, nisi quod cōmodius & saturitatis efficacius uidentur, sibi uictū afferret, dixerūt. Ad leuīa uiaq; progredere, nostrā noticiā dissimulans. Si enim te cognouerint, bonus ulterius perseverare nō poteris: quoniam aut te lapidabunt, aut ad legē suam diuertent. Hoc quidē est mirabile Dei, quo dirigente quoslibet, ad uiam rectā directi sunt: deuiante quidē, nemo dirigit. P. Nos quidem eum notificauimus, ut sic constantius atq; firmitus perciperent homines horam illam postremam futurā. Quibusdam deinceps cōtrouersantibus, super illos edificia facere, Deus optime prē ceteris eorū esse dinoscit: uelut nunc etiam quidā uictores inquit. Faciamus super eos tēpla nostra. De numero quidē suo ambiguitas nata est. Quidam enim perhibent eos tres fuisse, & quartum suum canem: quidā quinq; canēq; sextum. Alij eos septē, et canem octauū. Sic quisque pro uelle suo de secretis et occultis loqui potest. Deus aut eorum certum scit numerum, paucissimis cognitū. Tu uero nihil inde perscruteris, nec quid falsum & nō euidens inde proferas. Nihil item te facturū firmes, nisi superaddito, Si Deus uoluerit. Quando cuiuspiā oblitus fueris, dic: Tu Deus doce me uia rectiorem ista. Spacium aut sopitionis prædictorum in cauerna fuit CCC LX annorū. Deo quidē notū: cuius sunt arcana cœli & terre. Esto uidēs & audiēs hæc, quoniam nullus tibi prodesse poterit, nisi Deus. Vnde nec te cōmendes alijs, nec ipsi participē ponas: legeq; ceteris librū tibi à me traditū, cuius uerba nemo uariet, & cum inuocantibus Deum, quē non aliū uindictam inuenies, patietē sustine à mane usq; ad uesperā: diuināq; faciem ita desiderā, quod ad huius sæculi pulchritudinē oculos tuos nullatenus diuertas. Nec imiteris secordes & negligentes, qui scilicet suarū uoluptatū, quæ nihil sunt, studiōsi, gerenda prætermittunt. Diuināq; ueritatē nullatenus celes: cui quisquis uoluerit credat, ceteri maneāt increduli. Quos die iudicij prorsus igne gauda. circūdabimus, eisq; postulātibus ceteri dabūt aquā, quasi stillicidiū oculorū corrodēs: qui potius est pessimus. Credētes & benefacientes, sua nō amittent opera. P. Illi nāq; paradysum fontibus amœnā, & illic annulos, & torques aureos, & ornatus sericos uirides & deauratos possidebunt, et inlectis aulea tis accubent. Et hæc est maxima merces, et interminabilis. Parabolā de dño bus hominib; audiāt, quorū alteri duos hortos semper fertiles palmis circūstos, & messēs ac fontes immixtim, nec sinē substantia tenētes: alteri nullū dedit. Ille itaq; socio suo, queridēs ipsum, inqt: Te ditior atq; sublimior in gēte mea merito cēseor. Deinceps aliū secum adducēs, hortos suos animę suæ nō xius ingressus dixit: Nec hoc nunq; dolendū, nec me surrecturū extimo: uel si surrexero, nunq; ulterius tale qd reperiā. Socius uero castigās ipsum, respōdit: Iā audio, quū tu quidem es incredulus, minime cōfidens in Deū, qui te de terra plasmauit, & uirum fecit, quid ego: Deū & dominū adoro, nec ei quenquam

Improbatur morē
edificandi tem-
pla ad monumē-
ta sanctorum.

Cur tantus pro-
pheta tam illam
rem non potuit
explicare?

Veritas propa-

Paradisus:

Parabola unius
temporaria bo-
na possidentis,
alterius futuri
seculi felicitatē
expectantis.

quenquā participem pono. Tu quidem tuos hortos ingressurus, deberes dixisse, Si Deus uoluerit. Ab ipso namque solo omnis uis atque uirtus procedit. En mihi minus substantiæ prolisque possidenti, Deus forsan dabit tuis hortis melius, illisque cœlesti fulgur, seu peltem reducentem eos ad arenositatem atque sterilitatem, seu diffluctum immittet. P. Vel forsan tellus penitus fontes absque spe possibilitatue reductus absorbebit. Eos itaque peste cœlesti prorsus circumdante, arboribusque cōfusus possessor suus ad distortionem manuum redactus inquit: Vellem in Deum credidisse, nec ei participem posuisse. Sed tunc ex Dei parte nec tutorē nec adiutorem habuit. Sic Dei mandata complētur, qui ueracissimus mercedem optimam, finemque bonum efficit. Doce¹⁰ item homines huius uitæ similitudinem esse, qualis est aqua cœlitus dimissa. Quæ cum terræ foetibus immisceri debeat, uentis superuenientibus hinc & illinc distracta dissipatur, Deo super omnia potente. Proles atque substantia sunt, uitæ huius sæculi iocunditas & pulchritudo. Quibus meliora remanēt apud Deum, unde sperantibus & benefacientibus, optima remuneratio prebetur die, qua montes localiter moueri faciam, terramque manifeste apparentem uidebitis. Deus dicit omnibus tunc cōgregatis, quo nullus aberit: Vos qui negastis me posuisse uobis terminum istum, sicut prima uice creati iam acceditis. Tunc illi aperto suorum operum libro tradito, increduli contemptibiles atque dolentes effecti dicent: Heu heu, quā malus liber hic, qui nec²⁰ de minimis nec de magnis quicquam prætermittit. Omnia namque facta sua coram stanti perlegent, nec Deus cuiquam iniuriam faciet. Quādo nos iniuriamus angelis, ut sese Adæ subijcerent, omnes præter Belzebub, qui & diabolus factus à Deo discessit, præceptum perfecere. Illum autem uobis hostē pessimum, filios ue suos Dei loco cur inuocatis? Quā est nequam atque praua hic incredulorum mutatio? P. In creatione quidem cœli & terræ, animarumue uestrarum, eos nullatenus testes adhibui, nec pro quoquam meo negotio gerēdo quenquam errantium assumere uolui. Die uero qua dicemus, ut participes nostros à se positos inuocent clamantes, responsum non accipient. Vnde nos illis incredulis suum confusorem immitemus, & focum uide³⁰ bunt, seque casuros in ipsum prænoscent: minime tamē euitare poterūt. Licet in hoc Alchoran multas hominibus parabolas præmisimus, plurimi tamen eorum disceptant & ambigunt. Voluntas & inquisitio tuorum antecessorū tantū gentes in nunciorum aduentum ad Deum conuerti uetuit, usque quo diuina uis superueniēs malum intulit. Nuncijs quidem nil præcipio, nisi quod boni nuncij castigatores & correctores existant. Increduli uero disceptationes ineunt, ut ueritatem extinguant, & nihil atque uana dicendo ueritatem derelint. Sicque mea præcepta & castigamina summe derident. Quis est illo deterior, qui prius doctus uerba Dei, postea discedit, & ipsorum actuum suorum obliuiscitur? Eorum corda ne sapiant, sigillis inclusimus, auribusque suis plumbum infudimus. Vnde licet eos ad uiam rectam Dei pijsimi ueniatque datoris uocaueris, nūquam exaudient. Quibus, si ad eorū facta respiceret Deus, malum festināter incumberet. Sed iam eis terminus immutabilis positus est, uillis ob sua malefacta destructis terminus semper præscriptus. Moyses quidē suum mancipiū sic affatus est: Nullatenus à me discedas, donec uel appli⁴⁰ cuerimus ad duorum marium conuentum, uel simul per annorum spacium iuerimus. Illi ad mariū cōiunctionem applicati, sui piscis in æquora tendētis iter

Temporaria felicitas aquæ pluri uis confertur.

Novissima dies & iudicium.

Alludit ad librum Danielis, qui aperiri dicitur in iudicio Dei.

Legatorum functio.

Deficientes à re cepta doctrina pessimi.

Fabule iudaice de Mose & famulo eius.

tis iter obliti sunt. Ipsi deinceps trans mare uectis mancipium rogatum, ut
 eis prorsum preberet, inquit: In hoc itinere labor nobis partus est. Ad lapidē
 namque quo applicuimus, solo diabolo impediēte oblitus sum piscis, qui ad
 maris pascua consueta rediit. Quid mirandum est? Hocque modo suo atque uel-
 le Moyses conuigisse firmavit. Illi deinceps reuersi, pericrutatum quendam de
 gente nostra, cui misericordiam & de nobis sapientiam contulimus, inuene-
 runt. Quem Moyses ut eum sequi posset, uiamque rectam per ipsius sapientiam
 addisceret, precatus est. Cui ille respondit, mecum durare non poteris: Quis
 pe super rem, unde nihil scire poteris, indurares. Dixit Moyses, Deo uolen-
 te, me quilibet sustinentem, nec te in quoquam offendentē semper inuenies.
 Cui ipse: De nullis itaque rebus me pericrutare, usque quo tibi dixero. P. Illis
 itaque profectis usque nauis consensum, ille nauem rupit, ut in aqua gentē suam
 mergeret. Cui Moyses inquit: Rem difficilem atque grauem iam perpetra-
 sti. Et ille: Nonne tibi intimaui, quoniam mecum indurare non posses? Et Moy-
 ses: Noli me tantū obliuionis arguere, nec mihi pro meo negotio tantā ue-
 recundiam seu molestiam inferre. Deinceps illis profectis, mancipiū quod-
 dam occurrens ille peremit. Cui Moyses inquit: Mancipium absque iure pere-
 misti, & sic iniurius es. Cui ipse: Nonne satis prädixi, te minime mea mecum
 toleraturum? Et ipse, si de me quicquam ulterius pericrutatus fueris, a modo
 non pariar: quoniam a te multa perpeffus sum. Illi deinceps ad uillam profecti
 pericrutatum hospitium, a nemine recepti, ad parietem cadere uolentem ac-
 cesserunt. Quem super se Moyses extollens, inquit: Si uellem, hinc precium
 sumerem. respondit alius, Hic huiusmodi facta uestram separationem peri-
 mit. Aliud etiam tibi propalabo, quare mecum nequaquam indurare potui-
 sti. Nauis rupta pauperum erat possessio, per quam sibi uictum in mari que-
 rebant. Quam ne rex immensus eos persequens, omnesque naues ui capiens
 sumere dignaretur, per rupturam ad uilitatem redigere uolui. Puerulus item
 interfectus, omnibus suis parentibus fidem adeptis, incredulus existit. Unde
 ego timens, ne factus adolescens suos parentes a fide ui distorqueret, malui
 quod Deus sui loco meliorem, magisque pium restauraret. Paries autem fuit
 duorum orphanorum, sub se referuans illis thesaurum pii patris sui. Quos si
 Deus ad annos discretionis perduceret, suum ibi thesaurum reperirent.
 Hæc igitur occasio nos discedat. P. Si quis te de Alexandro percuncta
 tus fuerit, dic ei, nos dedisse sibi regnū & iudicium in terra, omniumque re-
 rum scientiam, quam ipse semper secutus est, usque ad solis ortum applicuit.
 & eum in fonte luteo quiescentem inuenit. Eidemque tunc iniunximus, ne
 repertis illic hominibus bonum seu malum inferret. Omni namque illis no-
 centi, ad nos suo facto reditu malum injiciemus grauissimum, sicut & omni-
 bus malis. Credentes & benefacientes a nobis uerbum dulcissimum, opti-
 mamque mercedem accipient. Deinceps fura ductus sapientia, ad solis adscen-
 sum, illuc peruenit, quo sol super homines adscendit, inter quos nullum ob-
 staculum posuimus. Demum ipso ad montes applicante, reperiēteque pri-
 us homines nullum uerbum intelligentes, precati sunt citrapositi Alexan-
 drum, ut ipsis & transmontanis terræ uastatoribus clausuram & obstacu-
 lum infereret. Eique precium ob hoc pepigerunt. Quod & ipse pollicitus est,
 ipsis que Deo que suis coadiutoribus. P. Ut incudes itaque cunctas, cæ-
 teraque ferramenta, ut prius per eorum interpositionem montes connecte-
 ret,

De Alexandro
 Macedone nu-
 gatur, ut quos-
 dam cōiunxit
 in montibus: ut
 uulgo de Gog et
 Magog fabulari
 tur Iudei.

Metalla Cyclo-
 pum.

ret, deincepsq; cuprum ad superinfundendum affertrent iniunxit. Quo facto, ulterius illi transmontani, nec illud perforare, nec malum facere Dei pietate subueniente poterant. Terminò uero ueracissimo, quem Deus prescripsit, contingente, illud fiet minutissimū. Tuncq; coram pulsaturi omnes conuocabimus. P. Tunc etiā incredulis paradysum uidere permittemus, qui prius auditu uisū que priuati, opinati sunt, meam gentem illos adoraturam, quos Dei loco inuocabant: & infernum illis hospitium tribuimus, ob hoc quod praecepta prophetarum deridebant, nec diuinis miraculis, nec dei publicae congregationis coram me fidem adhibebant. Sicq; licet opinati se benefacere, facta sua perdidierunt, nullum examen habituri. Credentes autem, & benegerentes, paradysum hospitium sempiternum, minime timētes illinc eijsci uel exulari, possidebunt. Sed licet aequor eius uel duplum in incaustum flueret, primum ipsum deficeret, quā uerba praeceptaq; Dei penitus inde scriberentur. Tibi quidem praecepto, ne te quid aliud esse quā hominem perhibeas, nec testificeris alium quā unum solum Deum esse. Omnis deinde sperans se Deo cōiungendum, bonum opus perpetret, nec Deo quēquam participem statuatur.

Hyperbole euangelica, totus mundus non caperet libros, &c. incedit immodice

M E D I V M A L C O R A N I

A Z O A R A XXIX.

Zachariae promittitur Ioannes. Alibi etiam narrauit.

IN nomine domini pijs & misericordis. Dei pietatem atq; misericordiam suus seruus Zacharias secrete, nomine nisi solo Deo cōscio clamando, dixit: Cum ossa mea iam eneruisa sint, & effracta, capilliq; cani, mulierq; mea sterilis, summeq; timeā, ne post me mei futuri uicarij tum mali sint, tum malos efficiant: tu Deus, cuius adoratio seu clamor mihi nunquam obstitit, misericorditer mihi tribue, qui mei uicarius & haeres, gentisq; Iacob per te sublimatus, & in bono confirmatus statuatur. Hunc Deus exaudiens, tale responsum reddidit: O Zacharia, cor tuum gaudeat, & gratuletur. Habebis namq; filium, appellandū nomine nunquam antea cuiquam imposigo, uidelicet Ioannes. Cui ipse: Quonam modo filium generabo, cum uxor mea sterilis sit, & ad plurimū annorum numerū ego redactus? Ait Deus: Sed mihi quidem leuissimum est. Nonne enim teipsum cum prius nihil esses, effeci? Hic itaq; respondit: Tu Deus mihi quid imponere digneris. Et Deus: Per tridū igitur aequē cum nemine loquaris. Hic igitur ab altari ad suam gentem accedēs, signis & nutibus iniunxit ei diuinam inuocationem constanter mane & uespere. Ioanni deinde praecepimus, ut librum uipotētiāq; sua sumeret, rerūq; discretionem puer adhuc subiret. Vnde nos diligens timuit, suosq; parentes honorificauit. Quippe ubi erat minime difficilis, nostra mandata nullatenus contemnens. Super quē die natalis sui, & mortis, ac resurrectionis salus quieuit. Hic item liber minime praetermittit, qualiter Mariae uersus locum orientalem, a sua gente discedenti, suisq; uelamen & intercapedo cōtigit. Cui spiritum nostrum, qui uerum imitaretur hominem coram ea, quod & uere fecit, misimus. Cuius uisū illa pauefacta, Deum obsecrat, ut se ab illo, si Deum timeat, tueatur. Contra quam ipse sic fatus est: Nil nisi Dei nuncius sum, qui tibi puerum optime crescentem promittit. Respondit ipsa: Cum uirum non tetigi, nec hoc opus nūquam dilexi, filium qualiter habebō? Inquit ille: Hoc quidem Deo leue est, atq; possibile. In hoc hominibus mirandum unicūq; miracu-

Maria ut conceperit, ac genuerit Christum benedictū, contra euangelicā historiam ueritatē narratio prophana.

miraculum, nostręq; pietatis munus appareat. P. Istud quidem firmę con-
stanterq; dijudicatum est. Illa igitur impregnata, cum eo longinquum in lo-
cum aufugit. Tandem menstruo partum præcedente distillante, cum iuxta
palmā consisteret, inquit, utinam morti obliuioniq; succumberem, antequā
hic mihi contigisset. Christus autem subitus eam egressus, ipsam consolās in-
quit: Ne timeas, en ego tecum assideo. Deinceps Deus ipsam allocutus in iū-
xit, ut palmam ex cuteret, sicq; super eam arruteba recentia caderent, unde
ipsa comedens & bibens, cor suum corroboraret, atq; mitigaret: nemini ue-
ro uiso colloquium præberet, singulis innuens, se Deo dies abstinentię ieiū-
nio nūq; uouisse. Eam deinceps afferentem puerum, sui non mediocriter in-
crepabant, dicendo: O Maria, cum tuorum parentum neuter malus existe-
ret, cur rem adeo malā perpetrasti? Illa uero puerū ostendens, ut ipsum inde
conuenirent signis iminebat, Quibus qualiter infantulum huiusmodi, con-
uenirent sciscitantibus, ipse prius in uocem erumpens, inquit: Ego sum Dei
seruiens, qui mihi librum tribuens prophetam constituit, & loco quocūq; me
liorantem & utilem posuit. P. Mihi quidem orationes fundere, & elee-
mosynas ac beneficia distribuere, in iunxit: nec me uirum difficilem, sed malorum expertē
creauit. Et super me est diuina salus in die meę natiuitatis & mortis, & qua
uiuus iterum accedā. Hoc est de Christo Marię filio uerbum uerax: in quo
tamē plurimi dissentiunt homines. Sed sciendū quidem hic Deo nunquam
contigisse, nec hic uoluisse, ut filium unquam assumeret: qui quicquam perficere
uolens, præcipit ut fiat, & factum est. Eum itaq; meum adorate dominū
& uniuersorum: sicq; rectum callem carpetis. Inter cohortes quædam ambi-
guitas seditioq; nata illa die maxīma, malum incredulis maximū afferet. Au-
diat igitur omnis, & cōsideret, quid de illis die aduētus uestri fiet: licet hodie
uīa erroris proficiscatur. Tu uero, licet ipsi minime fiēt increduli, de die uin-
dicę poenitentięq; qua rerum certissima discussio dabitur prædica, cū Deus
ipse dicat: Nos quidem terram, omnēq; positum in illa hæreditabimus, & ad
nos redibunt omnia. Nec taceas item in libro, qualiter Abraham ueridicus
atq; propheta patrem suum increpando, quoniam rem cæcam & surdam si-
bi proficere uel obesse nullatenus possibilem credebat, inquit: O mi pater, di-
abolū quod a Deo præcipitur, minime uolentem, & homines aberrare fa-
cientem, imitari desiste, timendo Deum, sibi malum illaturum, & te diabolis
associaturum. Ipse uero obstinax respondit: O Abraham, uis ne me ab ido-
lorum cultu recedere? Te quidem nisi recedas, lapidibus opprimā, uel a me
longissime propiciam. Respondit ille: Ego quidem pro te Deum, me fortassis
exauditurum, deprecabor, qui me a te idolisq; tuis retrahet, & a malorum
actu passionēq; mea prece liberabit, idemq; tibi salutem permittat. Abrahę
40 igitur retracto ab eo, quod quasi Deum adorabat, Isaac atq; Iacob, prophe-
tas scilicet, quibus nostra pietate linguam elatam atq; ueridicam cōtulimus,
retribuimus. P. Hic responsum codice nequaquā sublit silentio. Moyses
purus nuncius atq; propheta, quem in monte Sinai uerbo propinquo cōue-
nimus, eiq; misericordes atq; propicij fratrem suum Aaron prophetam feci-
mus. Ismael hoc item libro nominetur, qui suo sermone ueridicus nuncius
atq; propheta, suis præcepit, ut orationes funderent, & eleemosynas ac Deo
debita complerēt, sicq; coram Deo uir bonus inuentus est. Heforam quoq;

*Silentium ieiū-
nio conuictum:*

*Christus quib;
testimonio Ma-
chumetis.*

*Abrahę & pa-
tris Tarrhe con-
certatio de reli-
gione.*

*Moyses prophe-
ta eximius.
Aaron.
Ismael.
Heforam pro-
pheta.*

ueridicum atq; prophetā a nobis eleuatum in locū excessum, in hoc uolumi-
ne nomina. Istis quidem prophetis ortis de filiis Adæ, & sequenter a Noë,
ac gente Abrahæ & Israël, quibus uias rectas narrauimus, & diligentes bo-
num contulimus. Cum diuine uirtutes præcepta q; legebātur, humilitas ado-
ratioq; diuina iugiter inhærebant. Illis uero succedentes deteriores, oratio-
nibus abiectis, uoluptates prorsus secuti, malum grauissimum incurrent, ni-
si facta conuersione benefecerint, in fide perseverantes. Hi namq; tales pa-
radisum, expertes omnis nocuenti, possidebunt. P. Hanc quidem pa-
radisum, ubi nemo contumeliam uel opprobrium, sed salutationem mutuā
audiet, plenumq; uoti gaudium mane uespereq; percipiet. Deus, cuius om-
ne mandatum perficitur, hæreditatem suæ genti, nec ponenti uerbum istud
nisi cum mandato diuino tribuit. Cuius est quod inest manibus, atq; poste-
rius, nihil obliuiscētis Dei cælorum & terræ, & omnium illis interpolito-
rum. Hunc igitur patiēter & indurate supplex adora: Cui quis nomen aqua-
le sortitur: Licet homines assuescant dicere, nos mortuos quisquam uere su-
scitabitur: Nonne recordantur nos prius eos, cum nihil essent, creasse: per
Deum, nos eos diabolosq; congregabimus, igneq; gehennæ suis cum corpo-
ribus circumuallabimus. Nos enim quarumq; gentiū deteriores, Deum mi-
nime uocantes, sicq; sibi lucrantes ignem, optime discernemus, semotim au-
ferentes. P. Sciendum quidem neminem esse, qui non ad ignem, quoniā 20
hoc Deus mandauit, proficiscatur, ubi corporaliter etiam increduli perseue-
rabunt. Timentes autem Deum saluabuntur. Increduli tamen, nostra uerba
manifesta sapius audientes, a credentibus percunctantur, quæ cohortū fiet
firmius, adoretq; melius. Quot suorum prædecessores, ditiores atq; poten-
tiores illis, confudimus? Sed erroneos Deus dilatabit, usquequod uideant il-
lius sapius dictum scilicet uel malum præfens, uel diem illam, qua dinosce-
tur, quis esset debiliior, quis ue partem priorem obtinebit. Credētium autem
fidem semper augebit Deus: apud quem est honorum residuum optimū &
preciosissimum, remuneratioq; præcellens. Nonne uidēs mandatis nostris
non credentes dicere: Nunquam nobis prolem seu diuitias dabit Deus. An 30
ne Dei secretum ipsi scandunt: an cum illo pactū firmarunt? Nos quidē eo-
rum dicta scribemus, & eos in malo suo prolongabimus. P. Taliter dicen-
tem firmare ore suo, sentire faciemus: ipseq; singularis ad nos ueniet. Plures
adorantes idola loco Dei, ut ab illis honorē & sublimationem habeant, uide-
bunt horam, qua nullatenus credent, eis iam illius malo contingente. Non-
ne perpendis, nos iam misisse diabolos incredulis, ut de illis sibi ridiculum fa-
ciant? Tu uero nullatenus uel eos festinare, quoniā nil eis, nisi cōputum suū
faciemus die, qua decenter Deum timentes corā ipso congregabimus, et in-
credulos adductos igne sepeliemus, quādo nec quis ueniam postulabit, nec
quicquā nisi Deo iubente mādabit: agnoscētq; dicentes Deum sumpsisse fi-
lium, se turpe uerbū protulisse. P. Ob hoc quidē turpe dictum, fere cœlū se
cōfudit, & tellus aufugit, omnisq; mons cecidit. Hoc est enim inopportunū
& inhonestū Deo, cuius iugo seruitutiq; subsunt uniuersa cœlestia atq; terre-
stria, ad eum ueraciter distincte reditura, & ab ipso numero certissimo dinu-
meranda die illa. Et illius amorem assequetur tunc omnis credēs, & benefa-
ciens. Tuæ quidā linguæ nullā facultatem induximus, nisi ut Deum timen-
tibus nunciū gaudio plenū, & castigamē incredulis nunciet. Omni ne per al-
chima

Resurrectio.

*Ignem omnes
adibunt, sed im-
pij non inde li-
berabuntur.*

*Deus tradit in-
credulos dia-
bolis.*

*Summa blasphe-
mia, fateri Chri-
stum filiū Dei.
At ueritas sem-
piterna dicit Io-
ann. 3. Qui non
credit in unige-
nitum, &c.*

chimna destructorū à nobis quenquam uel sentire uel ab ipso uerbum aliquod percipere potest:

A Z O A R A X X X.

In n. d. p. & m. Hunc librū, uidelicet Alchorā, tibi nequaquā tuo malo misimus, sed ut per ipsum à rege cœli & terræ & omnium illis interpolitorū, ter reque suppositorū, qui post terrā & cœlos à se creatos thronū ascēdit cōpositum, diuinā commemoratiōē dilectionēque timētibus dominū infundas. Ipse nāque scit dictū, cordeque retentū, & occultius eo: Et præter ipsum non est Deus, suaque nomina formosissima. Audi uerbū Moysis, mulieri gēti que suæ stationē ob focū ab eo uisum iniungētis. Vos nullatenus hic moueatis, usquequo uel ab igne ui

*Cur datus
Alcoran.*

so uobis adducā, uel bonæ uiaē doctore illic inueniā. Illi quidem illuc ascendēti dixit: En ego Deus sum. A pedibus tuis soleas abstrahē: quoniā tu locū benedictū obtines. Et deinceps tu à me quidē electus, præter quē nō est aliū Deus, meū præceptū audi, & me adora, & orationē cum meo nomine funde. Veniet enim hora, omnib. mea spōte celata, qua omnis anima suos actus inueniat. A meo pcepto nullatenus diuertas. Si uelle nāque dilectionēque nō credentiū sequaris, malū patieris. Sed qd gerit tua dextera: Respōdit: Lignū hastile gestat, quo sapius fulcitus alleuor, gyrūque faciendo tū oues congreco, tum cetera negotia. Inquit illi Deus: Projice ipsum. Quod ipso faciente, immēsus serpens inde pro

*Repetit, sed per
peram, que le-
guntur Exod.
3. & 4.*

cessit, hac & illac irrepens. Quod ille deinde metu semoto, me iubēte sumpsit, 20
priori forma per me redeūte. P. Meo quoque pcepto manu sua alam eius attingēte, candidissima malorū expers rediit: sicque miraculū secundū prodijt.

Ipsūque maiores uirtutes qualdā edocui. Me deinceps iubēte, ut ad Pharaonē se præsumptuosē sublimantē accederet, inquit: Tu Deus cor meū aperi, nego- 30
tiū alleuā, linguā enoda, ut meus sermo promptus sit & intelligibilis, fratreque meū Aharon prælatū atque censorē in gēte nostra cōstitue. Eo namque sic operū meorū particeps, fiet meū negotiū firmitus & castigatius: et te nostros actus oēs pspiciēte deuotius, & crebrius atque diligētius inuocabimus. Respōdit Deus: Omne tuū uotū implebimus, qui te puerum etiā adiuuimus. Me namque iubente tuā matrē, ut te clausum in cista in mare pīceret, ut sic ad littus te reuersum

*Moses ad Pha-
raonem. Vide
Exodū, et supe-
riores aliquot
narratiunculas.*

30 meus hostis, tuus susciperet, amor meus te sustinuit, uisūque mei eduxit, & aluit: Quoniā tua sorore dicente corā rege, ego sibi nutricē inueniā, ad tuā matrem te reduxi, ut cor suū firmum & intrepidū existeret. Te rursus homicidā liberauimus, & tu deinceps in gente Madian annorū numero cōmoratus, iam ad horā accessisti. P. Cum itaque te sic ex anima mea iuuī, tu fraterque tuus ad Pharaonē præsumptuosum eūtes, ipsum formoso colloquio ad memoriā Dei

ue timorē perducite. Illis uero respondentibus: O Deus, quot cruciatus atque flagella uel statim inferet, uel uictor existeret: Inquit Deus: Ego cuncta uidēs et audiens, uobiscū sum. Ad eum igitur intrepidāter euntes dicite, uos Dei nūcios esse, & præcipite, ut uobiscū filios Israël, in nullo noxiū eis, mittat. Eos itaque cū

40 diuina uirtute ueniētes, dicētesque, diuinitus salutē esse datā credētibus, regiāque uia sequentibus: incredulis autē & cōtradicentibus, malū grauissimū: quæsiuit Pharaō: O Moyses, quis tuus est Deus? Respōdit. Omnīū creator, hominibus omnia tribuēs, & uias rectas edocēs. Et ille: P. Vbi est gens præterita? Respōdit: Huius rei noticia in libro omnīū capace, nec quicquā obliuiscēte cōtinetur apud Deum, qui terrā applanās, uias in ea peruias uobis patefecit, & ad aquas ad omnīū nascentiū ortum, ut inde tum uestriū uictum, tū bestiarum pascuum haberetis, de cœlo produxit, sciētibus scilicet miraculū magnum. Et ipse nos ē terra creauit, & iterū ad eam reducet, & inde resuscitabit. Ille tamen no-

stris uirtutibus uisis contrarius existit, & obstinaciter incredulus uixit, indignā
ter inquiring, An uenistis eiectum nos ē terra nostra incātationibus artibusq;
magicis: nos non uicissim cum simile negotium reponemus. Loci itaq; tempo
risq; terminus statuatur certamini, quem nec nobis nec uobis ullatenus prae
mittere liceat. Illis itaq; ponentibus ad hoc diem solennem, diluculo ibi fa
cto uirorum conuentu, Pharaō omnes suas artes & artifices in unum reduxit,
illisq; sic aduenientibus dixit Moyses: Caueat sibi quisq; uestri, ne Deo men
daciū imponat. Nemo namque mendax aliud quā malum ab eo lucrabi
tur. Illi quidem deliberātes ambigue, hocq; secreto, ne Moyses hoc perciperet,
dicebant. Isti magi nos exulatum uenientes adsunt, uel nostros ornatus & pre
cium delatum secum proponunt. Nostros ergo artibus congregatis, linealiter
dispositisq; procedamus. Loco namq; sublimior uictoriā leuius adipiscetur.
Sic itaq; progressi, Moysen sic affati sunt: An tu aut nos causam nostri conuen
tus inchoemus? Illis igitur Moysē iubente primo proijcientibus funes & hasti
lia, serpentes reptiles cernebantur. Moysen hoc uiso corde trepidantem corro
borans atq; consolans, quoniam uictoriā donaretur, iussit, ut dextrā suā gesta
men proijceret. Inde namq; factum ut aliorū opera cuncta, quoniam magicā
fuerant, quae nusquam proficiant, deglutiret. Illi igitur magi in terrā prostra
ti, Moysisq; pedibus aduoluti dixerūt publice, se in Deum Moysis & Aharon
credere. Quibus Pharaō turbatus inquit: In eum ante meū praeceptum credi
tis? Ille quidē maior est, qui uos artem magicā docuit. Ego uero manus uestras
& pedes ex opposito statim abscindā, & in trunco palmarū suspendā. Sicq; ma
lo perpetuo deputati dinoscetis, quis uestri maius grauius uel malum inferre
quiuerit. P. Responderunt, Nobis itaq; tibi nequaquam super uirtutes agni
tas, Deumq; nostri factorem credentibus, tuū libitum imprime, & mandatum
exerce, quod minime uitā huius saeculi trāscendit. Nos autē in Deum nobis ue
niam daturū peccaminum & incantationum, te cogente praemissorum, credi
mus, qui est Deus optimus, post omnia superstes. Qui credentibus et bene ge
rentibus gradum in paradiso riuus amena sublimem perseueranter praebebit
incredulis autē ad eum uenientibus gehennā, ubi nec uita ditati, nec morti sub
diti manebunt. Moyses deinceps nostro iussu educentē gentē nostrā, & in ma
ri uia siccam praeprantem absq; timore, Pharaō cum suis exercitibus execu
tus, mari manu nostra summersus est, quia uia rectam minime profectus est.
Vobis itaq; filiis Israël ab hoste nostro liberatis, post terminum uobis in monte
Sinai constitutum, uictum manna coturnicesq; dedimus. Comedit de bonis
nostris uobis datis, nemini facientes iniuriā. Sic enī super uos mea iracūdia
caderet, quae cui libet incumbens summe nocebit. Conuersis quidē, & creden
tibus, ac bene gerētibus, rectoq; tramite postea gradientibus ueniā facio. P.
Moyses cur citius sua gente uenisset, à Deo rogatus, inquit: Illa quidē me sub
sequitur. Ego uero te annuēte praeceps, tuā adoptaui faciem. Ipse tamē Deo
dicēte, quod propheta ille uel artifex Ascemeli post discessum suū gentem suā
errare fecit, reuersus est, nō minimū iratus suae gēti, & eam increpās dicendo:
O gens, quare placitū bonum uobis à Deo propositū mētiti estis? An studetis
iram incurrere diuinā? Illi uero responderunt: Non sponte trāsuimus. Sed no
bis quoddā ex ornatibus popularibus fabricare praeceperūt: Cui praecepto no
bis fauētibus Ascemeli taurū fudit, corporeū, emittentē mugitū, & dixit, Eum
uestri Moysi q; Deū esse: quod ipse tamē oblitus est. Nonne uidere poterant,
ipsum impotentē uerbū quotquam reddere, uel eis prodesse seu nocere posse?
Saltē

Non ui cogen
di homines, ut
Deum cogniti
deserant.

Ira Dei gra
uissima.

Ascemeli uiru
lum in deserto
fuit.

Exod. 32.

Saltem audisset Aaron pramomentē, dicentēq; Vos per eū decepti, me sequāmini, mea praecepta faciēdo, quod Deum dominū nostrum adorādo facietis. Illi uero responderūt, se nullatenus hoc dimittere, priusquā Moyſes reuertetur.

P. Moyſes itaq; reuerſus, percūctus est Aaron, cuius prohibitionē eū minime ſecutus ſit, ſuumue mandatū non cōpleuerit. Cui ipſe taliter reſpondit: Tu matris meae proles, nec barbā neq; capillos auellas mihi, timēti te dictū, quoniam eos ſecernere, tuumq; uerbū minime cōplerem. Ille deinceps ad Aſcemeli cōuerſus, quid praecepiſſet, quaſiuit. Qui reſpōdit, ſe nequaquā aceris uſum uidiſſe. Vnde ego de prophetā uestigijs manu mea clauſum, quoniā hoc bonū uidebatur, inieci. Iniunxit itaq; Moyſes, ut quā diu uiueret Aſcemeli peregrinaretur, nec cuiuſquā cōmunionē potiretur. Sicq; terminū nullatenus mēdacē expectans, illū ſolū Deum conſideret, cuius nullus eſt terminus, praeſentem quē non eſt alius Deus, cuius ſcientiā cōplectitur omnia. Deū etenim illū conſtatū uel cōburemus, uel diminutū in mare proſiciemus. Taliter tibi praeceſſorū actus manifeſtamus, tibiq; praebeamus ſapientiā, à qua quiſq; ſe diuerſis peccatorū ſarcinā perſeuerantē ſentiet, die grauiffima, qua ſtatu buccinā oīm ſactio perhibebūt. Perſcrutantibus uero, Quid de mōtibus fiet: intima, quoniā ego Deus eos radicatus confundā, ſua fundamēta plana faciēs penitus, & aequalia, nilq; ſuperius uel inferius dimittēs. Illaq; die nulli diſtorquere ſe poterunt, quādo uocantē ſe ſequātur: ubi nec tumultus aliquis efficiet, nec uerbū Dei inquitabitur: nec quis prolocutor, niſi cuius uerbū Deo placuerit, ſtatuetur, qui dīno ſcit manibus inharēs atq; poſterius. Quem tūc uelut uiuū et uerū Deum adorabūt omnia. Illic etiā malefactor omnis iacturā, benefaciēs & credens nullam iniuriā, meritiue detrimentū ſentiet. Taliter Alchoran Arabice diſpoſuimus, & correptiones inſcripſimus, ut per ipſum omnes credētes atq; memores efficiantur. P. Cum Dei ueri ſit omnis ſublimitio, Alchoran propalare minime properes, priusquā tibi cuncta ſua praecepta diſcernere permitto. Deum igitur iugiter preceris, ut tuā augeat ſapientiā. Hoc quoq; prius Adā praecepimus, cui ipſe prorsus oblitus, in noſtris mandatis minime perſeuerans repertus eſt. Cui tamē ut angeli ſe ſubijcerēt, nobis iniungentibus, omnes praeſter Beelzebub paruerunt: quē Adā mulieriq; ſuae peſſimū hoſtem futurū, ego patefaciens perſuaſi, ne illos educeret à paradīſo, ubi nec fames, nuditasue, ſeu ſitis, aut ſeruor accidet. Sic enim illis labor imenſus incūberet. Diabolus autem econtra ſic aſſatus eſt: Ego te quidē Adā ad aternitatis & imperij nunq; ſeneſcentis arbore inde comēſtū adducā. Vnde cibatis illis, mēbra genitalia patuerūt, quē de paradīſi ſolijs ſumptis tegere nitebatur. Sic igitur Adā, à Deo minime praeceptū operatus, ius mortale ſubiuit. Illis tamē deinceps ad amorē Dei redeuntibus, prius male pacta Deus cōdonauit, uia inſuper rectā patefaciēs. Vnde licet eis iniūxiſſet, ut omnis aduerſans aliq; deſcēderet illinc: uerū eis uia dogma patefecit. P. Huius autem uia omnis imitator, hic ſaeculoq; futuro timoris omnis expers permanebit. Omnibus autem me derelinquentibus, & meum nomen non inuocantibus, uiam anguſta, & conuentu publico cecitatem inferemus. Omnis tum huiusmodi dicet: Cur me ſaeculo praſente uidentem hic lumine prius: Cui Deus ſic reſpondebit: Tu quidē meorum operum atque praeceptorum oblitus, hodie noſtra premeris obliuione. Tale namque promeretur malefaciens, noſtrisq; praeceptis reſiſtēs, Alterius quidē ſeculū ma-

Tuba conuocabit ad iudicium nouiſſimum. Nouiſſ. dies.

Interceſſores coram Deo.

Alchoran non ſignificat publicandus.

Adā lapſus. Diaboli ſermō ad Adā.

In terra quoque montes magnos ad ipsius firmitatem, & ualles atque planities ad itinera transitusque cognoscendos, & celum teetum optimum posuimus: quæ stultitia nequaquam admirari sciunt. Diem ite & noctem continuauimus, & solē ac lunam, & omnes in circulo mobili currentes fecimus. Nec ante te quicquam immortalem condidimus hominū, ut te mortuo superstes existeret. Omnis enim mortem gestabit, & uobis omnibus ad me redituris, quibusdam bonū quibusdam malū inferam. Increduli tamen te uidentes, diuinum nequaquam nomen inuocantes, te non adorantem idola sua deridebunt. Homo enim res est festinans, & transitoria. Me autem meas uirtutes patefaciente, nolite festinare, uel impetum facere. Sed ipsi quærent à te terminum illum, si uerax es. Siant autem omnes increduli, quorū faciebus atque lateribus ignis inherere perpetuus, cum terminū ex improviso futurū, nemine prædocete ipsum. Tuncque stupidi facti, nusquam diuertere se poterunt. P. Similiter cæterorum prophetarum ante te derisores, ex sui ludibrij modo malū sustinuerunt. Sed quis tuebitur uos die seu nocte à Deo? An illi, quos adoratis Dei loco, qui nec se à nobis liberare, neque uindicare queunt. Illos autem Deum nominare desinentes, parentesque suos, in uitæ prolixitatem protraximus. Nonne uidere queunt, quod terram ē capitibus suis minime fecimus? An se uictores fore cogitant? Ego quidem uos nequaquam alloquor, nisi cum uerbo diuinitus misso, surdis inaudibili. Malo uero quoquam eos attingente dicunt, per Deum, nos ad nostri detrimentum uiuimus. Illa namque die, qua nullus iniuriam sentiet, nec beneficium quotquam, siue fuerit aureus, sinapis uel granū computado prætermitemus, actusque omnium æquilibrer examinauimus. Moysi quoque, nec non & Aaron, asurcan lucem atque memoriā timentibus corde Deum, & horam uenturam tribuimus, sicut & hanc sibi doctrinam. Cur igitur non credunt eam? P. Abraham quoque prius discretam rerum actionē per me doctus, me audiente, patrē suum atque gentē increpans, quæ fuit, Cur in idola credebant? Cui illi respondebant, se reperisse, parētes suos adorauisse illa. Eo quidem dicente, Tunc eos parentesque suos errore manifesto detineri: responderunt, Hic ne serio seu ludi ore locutus es? Inquit ille: Vnum solū Deum, coeli terræque conditorē esse testor. Egoque per Deum uestra fallam idola, ut sic saltim cōuertatis uos ad fidē. Fregit igitur omnia præter maximū, ad quod redirent. Illis deinde quærentibus, quis hoc perpetrasset? responderunt alij, Se audisse illud fieri à quodā puero, cui nomen Abraham. P. Illum deinceps eorū præcepto in præsentia hominum, qui testes inde fierent, adductū interrogabāt, An hoc de suis idolis peregisset? Quibus ille respondit, Hoc à maximo superstite perpetratum esse: quod & ab ipso, si quicquā proferre posset, per cunctaretur, infunxit. Illi itaque ad se cōuerſi, capitibus inclinatis cōfessi sunt, se malos et erroneos extitisse. Quibus ille dixit, Nonne sciuitis, ea nihil perferre potuisse? Cur Dei loco, bonorū & malorum impotentes adorastis? Hic quidem & uobis & illis est inutile. An indiscreti uiuitis? Dixerunt uero cæteri: Ad idolorum uindictam ille comburatur. Deus autem ignem frigesce, & salutem super Abraham quiescere iussit. Illi quidem nocere uolentes, perdidimus: Ipsum autem & Loth liberantes, ad terram benedictam, ad opus gentium duximus. Et eorum alteri Isaac & Iacob, docentes homines uias rectas, proficisci dedimus. Quibus & orationis studium, & eleemosynarum, ac decimarum donum, fidei.

Homo res fragilis.

Dies nouissima incerta: sicut ser in nocte ueniet. Matth. 24. & Dan. 12. Impij agent impie, &c.

Tantum uerbis diuinis loquitur Machumet. Os impudens.

Moysi et Aaron datus codex asurcan.

Abraham idolorum oppugnat.

Patres inepte imitantes.

Abraham puer simulachra euerit. Iudæi cum somnium.

Philo etiam refert, ignibus additum fuisse Abraham à Chaldeis.

Loth. dēq̃ diuinā iniunximus. Loth quoq̃ nos propicij, quoniā numero bonorū inerat, ipsum scilicet sapientē fecimus, & à uilla male gerentiū & incredulorū eduximus. Noē quoq̃ nos prius adorantē exaudientes, gentemq̃ suā ab illa peste generali liberauimus, & à suis cōtradictoribus, quos uelut pessimos summerimus, uindicauimus. Nos item testes iudicij Dauidis & Salomonis, quod de ouium in hominum cultus ingressu protendebant, Salomonem iudicando perspicaciorem, & in omnibus sapientem atq̃ discretum fecimus. Dauidi quoq̃ mōtes & aues Deū inuocantes submisimus, & magistrū Martialiū indumentorū, quibus lite firmitas atq̃ cōstantia paratur patefecimus. Et non inde gratias agētis: Salomonem rursus praeuimus, ut cum suo praecepto uocatus, immensus ad terram benedictam curreret. Et nos quidem scientes omnium existimus. P. Per ipsum item dāmones subter terram & aquas ad mira gerēda profecti sunt, me singula perspiciente. Iob rursus clamantem, Tu Deus omnium piissimus atq̃ misericors, à malo superueniente me protege: nos exaudientes malum abstulimus, gentemq̃ sibi suā atq̃ substantiam restaurauimus: cum simus propicij timentibus, & orantibus ac reminiſcentibus. Ismaēl item & Hefdra, & Alchiffa, indurantes omnes, & patientes, ac boni, nostram senserunt pietatem & misericordiam, Et Ionas, licet iracundus discederet, cogitans nos nihil super id quod inuocabat posse, tenebris inclusis ait, non esse nisi Deum unum, se uero malum extitisse. Nos igitur respondentes illi, eum à tenebris liberauimus. Quippe nos saluamus singulariter credentes. Zachariam item, inuocando Deum, & dicentem, Tu Deus omnium optimus haeres, ne me solum dimittas: exaudiuimus, suamq̃ mulierem adaptauimus eis, quod Ioannem dedimus. Quia ad nos adorandum proni, et diligentes, ac humiles semper reperti sunt, Omnium rursus mulierum optimā, ab omnibus intacte uulua, nostram animā insufflauimus, et illam filiumq̃ suum manifestum miraculum gentibus posuimus. P. Mea quidem est gens, & ego sum Deus uester, Me ergo adorete. Sed licet gentes mea praecepta discrepant, ad me cuncta redibunt, nec quis credens beneq̃ faciens quicquam suorum operum, cum nos omnia scribamus, amittet. Vil-
la uero per nos confusa, nunquā conuertetur, usquequo Gog & Magog ex-
eant, & gentes undiq̃ conueniant. Hora uerace tunc appropinquāte, quam
suis oculis increduli uidentes lugebunt, dicentq̃: Heu heu, cur unquam er-
ronei uel mali fuimus: Deus autem tunc inquit: Vos, & quos adorasti Dei
loco, gehennae lignum eritis, quō perseuerabitis, Quo minime tenditis, si il-
li dii, quos inuocatis, ueraces essent, atq̃ iusti. Sed nūc uos omnes illucituri,
ignis strepitum atq̃ feruorē nil audientes gustabitis: unde prius beneficiens
retrahetur, nec quid inde sentiet, nec illud maximū negotiū timebit: sed per-
seueranter angelis sic alloquentibus eos associabitur. Hæc est illa dies, quam
prædicauimus, qua Deus scilicet cœlū inuoluet atq̃ plicabit sicut chartā: & si
cur primo, ita nunc secundo faciet. Hoc enim uobis incumbit, ut iteremus.
Post cetera quidē uerba in psalterio scripsimus, istud solū de primo aliquo ca-
su audierat: Quoniā uiri boni terrā hereditabūt, ad quē Deū inuocātes appli-
cabūt. Te quidē sola pietate nostra gētibus misimus, ut sola praecepta nostra
doceas dicēs: principaliter non esse nisi Deū unū, à quo si qui se diuerterint,
dicte fecisse nunciū, & nullatenus scire, utrū terminus sui reditus affinis sit,
an remotus, & an malum propinquum sit, an longe uenturum. Hoc enim
solum

Dauidi fabulo-
sa quædam af-
fingit.

Salomoni demo-
nes subditi, ex
traditione lu-
daeorum exor-
cisturum.

Iob. Eam hi-
storiam optima
fide reddidit, &
interpretatur.
Ionas.

Zacharias pa-
ter Ioannis.

Gog &
Magog.

Iusti heredita-
bunt terram.
Ps. 36. &c.

solum praeoscitur à Deo domino nostro uero iudice, æque dictum cordeq;
retentum dinoscente, qui nobis aduersum incredulos auxilietur.

A Z O A R A XXXII.

IN n. & c. Genus humanū, Deum time, quoniā horæ maximæ terræ mo-
tus est timendus, die resurrectionis, quando nutritrix suum alumnū renuet,
prægnans abortum faciet, omnisq; (licet falsò) uidebitur ebrius. Quoniam
Deus malum inferet grauissimum: qui scripto notabit omnem insipienter ra-
tiocinantem in Deum, & sequacem diaboli mali. Singulos namq; tales aber-
rabit, & ad ignis poenam mittet. Quare de resurrectione dubitat quisquam:
Nonne uos e terra primo plasmauimus: secundo à spermate primæ præiacen-
te, sanguineq; sequente: tertio coagulata massa: quarto forma similitudinis,
non nunquam dissimilitudinis produximus: Vobis quidem ad plenam no-
ticiam ex plano singula, qui matris aluum conceptui mansionem ad termi-
num scitum efficio: post quem pueros educo, & ad uirilitem integram ad-
duco. Erit quidam mortis iuri cito suppositus, quidam autem ad uitam pe-
iorem deductus: ubi primo discretus inscius efficitur. Terra quidem stabilis
aqua super ipsam cadente, mouetur atq; fructificat: & ex omni nascentiū ge-
nere duo parilia decentia per eam orta sunt. Hæc quidem digna sunt memo-
ria, quod Deus est ueracissimus, mortuos uiuificans, & omnipotens, & e fo-
ueis resuscitans omnes in hora totius experte mendaciū. Quidam in Deum
insipienter inuecti, libro manifesto contradicentes, in hoc sæculo dedecus,
& in futuro poenam ignis patientur, secundū actuum præcedentium mensu-
ram, Deo nocente nemini. Quidam item non recto modo Deum inuocan-
tes, si quid boni lucrantur, credent in illum: si quid autem mali, faciem suam
auertunt. Et sic hoc, aliudq; sæculum, quod est damnum maximum, amittēt.
Errore autem longinquo inuoluuntur, quoniam Dei loco bonorum & ma-
lorum impotentes adorāt, prouiores ad sibi nociuum, quam ad commodū.
Sicq; dominus est prauus, sibiq; seruiantes nequam et imperiti. Deus autem
omne suum uelle complens, Paradisum iocundā credentibus & benegeren-
tibus tribuet. Aestimans Deum nequaquam futurum uindictam in hoc, sæ-
culoq; futuro, per funē coelestem ascendat, & an sic sua quiescat iracundia, per-
pendat. Iam tibi coelitus missa re manifesta, quos uult, in uiam rectā Deus di-
rigit: qui super omnia potens, illa die credentiū & Iudæorū, ac leges uarian-
tium Christianorū, item & gentiliū ac incredulorū iudex atq; discussor inter-
erit. Nonne uidere queūt, qualiter uniuersa cœli terræq; ac sol et luna, simul
& sidera & mōtes, ac arbores & bestiae, pluresq; gentiū, cæteris in malo suo
manētib; Deum adorāt: A quo quilibet dedecoratus, & repulsus, nusquā
adoratur. Controuersantibus Deo, simul & incredulis, ipse totū uelle suū per-
ficiēs, uestes igneas adaptabit, eorū uentres et capita, cutesq; foco uoluēs per-
petuo, exireq; inde uolentem repellens, ac feruorem indeficienter degustet. Poena impio-
rum. P. Credentibus, & beneficientibus paradisum præbens, illis armillas aurum.
reas, & margaritas, moniliaq; uestesq; sericas adaptabit, uiamq; rectam, uer-
bumq; gratum edocebit. Incredulis autem, & à uia præmonstrata se diuertē-
tibus, & templum Haran, cuius peregrinationem iugēmq; mansionem
æque bonas posuimus, minime diligentibus, uel malum inferentibus ma-
lum grauissimum imprimet. Abrahæ quidem hic templum fundare, &
ipsum benedicere ac emundare, propter aduenientes & inibi morantes, ac
Deum

Dies nouiss. for-
midabilis. Ve la-
stemibus, &c.

Resurrectio pro-
batur hominis
formatioe in ute-
ro materno.

Que res à phy-
sicis rectius ex-
plicatur.

Idola simul &
eorum cultores
uiluperat.

Astysmo ludit
in eos, qui non
credunt Deum
iudicem.

Christiani leges
uariantes. Accu-
sat enim quan-
quā falsò, ut scri-
pturæ sanctæ
falsarios.

Pœna impio-
rum.

Paradisus & se-
licitas piorum.
Inuisere tem-
plum Mecha-
quati meriti sit.

Deum adorantes, Deoq; nullum statuere participem, & ad templum prædictum peregrinationem prædicando persuadere, quo super bestias undique ueniant, ut sibi proficuum testificando uideant, diebusq; determinatis Deum nominando bestias sacrificent: Vnde tum se tum pauperes & egenos pascant, negotiaq; sua peragant, & uota compleant, ac templum uetussum circumeant: quod factum maximum à Deo summe remuneratur, iniungimus. Omnidem bestias licitas statuimus, exceptis superius adscriptis abstinentiæ. Omnem rem malam, & falsum testimonium euitate: nec iniuste Deo participem statuite. Hoc enim agens, est quasi quis è coelo decidens, uel ab aëribus deuorandus, uel à uentis in puluerem redigendus. Qui Deum corde timet, ipsius præcepta maxima peregerit, post templi beneficium summum proficuum hora determinata suscipiet. Cuiq; gētium locum scitum disposuimus, ubi Deum inuocando & glorificando ipsi, qui est unus & solus, bestias immolarent hora præscripta. Vnde sibi uictū & pauperibus ac egenis acciperet in Dei nomine. Bonis etenim summū gaudium est sperandū, amorq; diuinus, cum illi cordibus supplicibus iugiter orant, accidētia sibi patienter sustineant, eleemosynas & hostias diuino præcepto peragant. Quippe Deus hominibus omnia cōmoda fecit, ut sibi grates inde reddat. * Qui carnes cruorem uel sibi nequaquā assumit, sed ut timeatur, appetit. Ipseq; bonis bonum nunciū mittens, eos à malis protegit: Subdolum autem, & furem, uel incredulum nulla tenus diligit. Suis expugnatoribus, uelut iam prædiximus, malum ingerant, & Deus est uindex optimus, firmus, & immensus, qui uult rebelles & uindictas fieri. † Aliter enim turres, & mesquide, templaq; quibus Deus multū inuocatur, penitus pessundarentur, & è domibus suis eijcerentur iniuste dicentes: Deus est dominus noster. Illi quibus ego Deus, omnium rerum finis, copiam & sufficientiā indulsi, tellure orationibus insistent, eleemosynas ac decimas tribuunt, remq; scitam præcipiunt, nefanda prohibent. Sin autē tibiq; contradixerint, similiter & prædecessoribus fecerunt, uelut Noë & Hataq; Themuth suæ gentes. P. Abrahæ quoq; nec non & Loth suus populus, gensq; Madian, Moysi q; sua contradixit. Ego uero spacium illis incredulis permisi, deinceps eisdem suo malo cepi. Quot uillarum manu nostra suam ob maliciā pessundatarum apparerent uestigia, parietibus & puteis ac munda sensata & aures audientes acciperent? Oculorum etenim cæcitas minus officit, quā cordis. Sed quanquam plures ad malū sint promptiores, Deus à termino iam præscripto nequaquā digreditur. Apud ipsū autē erit dies, quales sunt anni mille à nobis dinumerati. Ad nos autem oportebat redire uillas omnes, quas post spacium primodatū diruiimus. Vos homines, ego tantū sum castigatō et expositō. Omnes credentes & benegerētes, ueniā uictūq; bonū assequuntur: Nostri præceptis resistētes, igni deputātur perhenni. A Deo quidē nullus nūcius seu propheta missus est, nisi à cuius corde diaboli cīs suggestionibus & uoluptatibus affecto malum abradat, & bonū inlerat Deus, ipse sapiens & incompræhensibilis. Diabolus autem hominibus infirmi cordis mala uisu formosa parat. Sed illi longis inuoluentur contrarietatibus. Semper enim cōtradīcent Dei præceptis, usq; quo uel hora subita, uel malum improuissum superueniat. Illa quidem die Deus iudex credētes & benefacientes in paradysum introducet, & omni suo uoto ditabit. Incredulis & contradi-

Pauperum sustentatio è sacrificijs.
Falsum testimonium uitandū.
Simile de idololatriis.

Omnibus gentibus à Deo præscriptus locus diuini cultus. Eūgelium docet, neque in Hierusalem, neq; in monte Garizim ueros adoratores Deū colere. lo. an. 4. & c.
* Deus non carnes uictimari, & c. requirit, sed ut timeatur.
Optimè docet hic o Machumet, cum ps. 49 Mich. 6. etc.
† Neceſsū ut religio defendatur armis: nepe falsa. Nam uera et Christiana cruce propagata est.

contradictentibus dedecus & malum inferet. Prædatum uel expugnatum profecti & armis uel natura mortui, à Deo optimo remuneratore mercedē maximam adipiscuntur, in optimo idoneoq; loco statuendi. Consimiliter facta sibi rependens, & ob hoc deinceps iniuriam recipiens, Deum pium ueniam datorem uindictam habebit, qui diei noctem inducit, & e contra, præter quem non est Deus. Ipse quidem est immensus & uerax, adorata uero sui loco mendacia. Ille quidem aquas de cœlo dimittit ad terræ uiriditatem, omnia quoq; terrestria æquoreaq; & naues mari currentes Dei præcepto hominū commodo fecit. Cœlum ne cadat in terram, nisi mandato suo, sustinet, & ueniam ac misericordiam hominibus præbet, quos uiuificat atq; mortificat, nec non & resuscitat. Eius enim est omnis uirtus atq; potentia: homines tamen permanebunt in credulitate. Cum à nobis cuiq; gentium lex, quam sequuntur, sit imposita, in tuo tibi minime controuersantur negotio. Sed tu Deum adora, cuius est uia recta. Tecum disputare uolentibus dic, Deum solum omnes actus tuos agnoscere, qui die postrema lites omnes & contrarietates discutiet: quod uelut libro præscriptum sibi leuissimum est, cum & eius sint uniuersa. Aliud inuocantes loco Dei, cuius demonstratione scientiaq; caret, uindice carebunt. Quorum facies in nostrarum uirtutum lectione colore immutatur, et ipsi ferē lectoribus eorum malum inferunt. Vobis quidē isto deterius prædico, ignem uidelicet perpetuum, uobis à Deo prædestinatum, uiamq; malam. P. Vos uiri, nouam à me parabolam audituri, memores efficiamini. Omnes adorati à uobis, Dei loco uocati, culicem unum facere nullatenus possunt: nec uos illis quicquam auferre, si nobis subripuerint. Et sic omnes uos, interrogans scilicet & interrogatus, debiles et inanes estis. De Deo quidem firmo preciosissimoq; quia nequaquam modo debito loqui mini, qui cognoscens omnia, ex angelis & hominibus nūcios mittit, optime discernens, quid manibus inest, quidq; posterius. Vos itaq; uiri boni, coram Deo uos flecite, ipsum adorantes, & ad processum in anteriora benefacite, & lites pro posse uestro facultateq; peragite. Hoc etiam præcipit Deus, nisi iustum in lege disponens, quam pater uester Abraham tenens, uos fideles & credulos primo uocauit. Vnde testis est hic noster propheta, sicut & uos cæterarum gentium testes eritis. Orationes igitur & eleemosynas ac decimas faciēdo, Deo coharete, qui dominus uester, bonus & iudex optimus.

A Z O A R A X X X I I I .

In n. &c. Salus & multiplicatio credentibus, cordeq; deuoto iugiter orantibus, & otiosa prauaq; uerba linquentibus, & decimatoribus, & castitatē ubiq; nisi cum proprijs uxoribus, aut sibi subiectis, et ancillis, obseruantibus: Inde namq; nulla fiet querimonia. Aliud autem quærens, malis adnumerabitur. Depositi custos fidelis, & uerbis constans, ac iugiter orans, heredes exstunt. P. Alferdeum enim hæreditabunt, & in perpetuo manebunt. De luto quidem hominem fecimus prius, consequenter ex conceptu spermatis in locum notum, unde sanguis primo, secundo coagulum, demum ossa carne tegenda creantur, formam composuimus. Omneq; nostrum opus est formosum, optimeq; cōpositum. Postea quidem moriemini: Demum uos resuscitabimus, qui uestri nequaquam obliti negligentesue, VII. operibus cooperuimus, & aquas in terram de cœlo misimus, quas nostra uoluntas prohibere posset: unde palmarū & uitium hortos pomaq; multumoda comestibilia,

Deus qualis, et
quantus.

Si quis dispu-
tare uelit, ad no-
uissimū iudiciū
translatio est
offe. enaa.

Facitios Deos
nō posse uel u-
num culicē fa-
cere.

Bella suadet.
Abraham Ma-
chumetica le-
gis consors,
scilicet.

Castimonia.

Depositi fides.
Hominis for-
matio.

bilia, nec non & arborem de monte Syon exeuntē uirtuosam & intinctioni
 ciborū cōmodam produximus. Vobis itē in bestiis miranda fecimus. Quip-
 pe illae uobis multipliciter cōmodae, tum ab uteris suis cibos uobis emittunt,
 tum sarcinas uestras leuant, tū ipsamet uester cibus efficiunt. Nos quidē mi-
 simus Noē, dicentem suis: Deum prater quem nō est alius, adorate, timoris
 expertes. Eorū autem plures increduli dixerunt, eum nil prater hominē esse,
 qui super eos exaltari uoluit. Deo nāq̃ uolēte, hic descenderēt angeli: quod
 nec nos nec patres nostri prius uiderunt. Hunc autē nil prater hominē insanū
 & amentem, saltem ad horā dimitte. Illi igit̃ deprecantī, ut nos eum de suis
 cōtradictoribus uindicaremus, iniūximus, ut arcam iussu nostro praeceptoq̃
 fabricaret, terminoq̃ ueniente, quod per aquā exeuntē de Tannor per-
 penderet, omnis generis rerum duo paria induceret. Peribit em̃ omnis, nisi
 quem sermo praecedens ratus liberauerit à summersione. Tu igit̃ pro illis me
 nequaq̃ preceris. Sed cū nauem cum tuis ascenderis, Deo te liberanti à gēte
 pefuersa gratias redde, & ut te loco bono sistat, cum ille sit optimus statutor,
 suppliciter exora. Quod quidem opus nostrū satis est sapientibus admiran-
 dum. P. Alijs deinceps à me generationibus creatis, ex seipsis nuncios mi-
 simus, dicentes: Inuocate Deum, nil timentes: quia prater eum nō est alius.
 Illi autē increduli tum illi, tum diei futurae contradicentes, quibus abundantia
 humanā praeuimus, dicebant: hic nō est nisi homo, comedens & bibēs sicut
 nos, praedicās tamen nos mortuos & in puluērē redactos, item surrecturos:
 cuius uere sequax perdei. Quippe Deo mendaciū imponit, cui nos minia
 me credemus. Seu nāq̃ uiuamus, seu moriamur, nō resuscitabimur, cum nō
 sit, nisi hec uita tantū. Illū itaq̃ precantē, ut eum de suis cōtradictoribus uina-
 dicarem, exaudiens, pollicitus sum eorū paucos futuros residuos, & eosdem
 se repraehensuros. P. Illos itaq̃ pro uoce uerace repulimus, & destruximus,
 & eorum loco generationes alias excitauimus: quarū nulla suum terminum
 uel antecedit, uel subsequitur. Nobis itaq̃ nuncios mittentibus, cuiq̃ contā-
 git, quod sua gens cōtinuate succedens cōtradixit illi. De quibus nos mira fa-
 cientes, incredulis nōnunq̃ moram fecimus. Moyſi quidem & Aaron fratre
 suo missis ad Pharaonē, gentemq̃ suā, illi uelut praesumptuosi cōtradicebāt,
 dicentes: Nos quibus gens subiicitur, quomodo credemus illis duobus cara-
 nalibus, sicut & nos ipsi: Perierunt igitur, & cōfusi sunt. Sed Moyſi quidem li-
 brum ad scientiā memoriāq̃ dedimus. P. Filiū igit̃ Marię, simul et ipsam,
 hominibus miraculū facientes, ipsis locū bonum & aquis amcenū habitan-
 dū praeuimus. Vos itaq̃ nuncijs de bonis comedite, bonaq̃ facite. Ego nāq̃
 uestros actus omnes perspicio, quem timentes adoretis. Gētes uero nostra
 praecepta discrepantes, suāq̃ legi congaudentes, in illa usq̃ ad horam praeser-
 nitam derelinquite. Cogitant autē me neq̃ prolem neq̃ pecuniā daturum,
 nisi festinanter et ad nutum omnia perpetrare. Sed per memetipsum iuro, illi
 futura nescient. Deum timentes credūt ferentibus mandata nostra, & minia
 me potentibus Deo participē, atq̃ pauescunt. P. Distributores nostrorum
 bonorū sibi datorū, & credentes se redituros ad Deū, ad bonū opus agen-
 dum proni prōptiq̃ sunt: Quibus nulla fiet iniuriā, nostro libro ueracissimo
 prohibente, nec iniungente cuiq̃ nisi tantū possibile. Corda uero clausa, res-
 sistētiaq̃ nostris praeceptis gerentes, sua negotia tarde peragent. Sed cū eo-
 rum magnates su- emus, precatū uenient. Pro illis autē nemo preceſ, quoniā
 per

Noē meminit,
 quod sepe an-
 tea fecit.

Resurrectio.

Fatum.

Moſes et Aa-
 rō ad Pharao-
 nem.

Ieſu et Marię
 beatitudo.

Qui ad opera
 bona idonei.

Aſſerit ſuam
 authoritatem.

per nos nullam uindictā habebunt. Illi namq[ue] nostris auditis p[re]ceptis, incre-
duli manebant. Quare res discretē nō perpenditis? An p[re]ceptum itē uobis,
non missum patribus uestris, mitemus? An quis uobis propheta missus est,
ignoratis? P. Cur eum diuina p[re]cepta ferentem, dāmoniacū appellatis? li-
cet uestri pluribus ueritas nequaquā placeat. Si ueritas uelle uestrum sequere-
tur, cœlum & terra cum suis omnibus periret. Nobis enim gerenda p[re]ci-
pientibus nō obediunt: cū nos optima pecunia pleni, datoresq[ue] largiflui, de
sua nil quæramus pecunia. Ipsi quidem ad uiam rectā per te uocati, non cre-
dunt, sed suo permanent in errore. Quibus quanq[ue] nos misericordes omne
10 malum auferemus, nunq[ue] à sua malicia declinarēt. Sic itaq[ue], cum nunq[ue] mali
cōuersi sint ad Deum, illum uē p[re]cati, anteq[ue] illis mali grauis portā aperiri,
desperatos eos pessundedi, Deus quidem, ad quē omnes redibitis, uobis o-
culos auresq[ue] tribuens, & corda, uos audientes & uidentes ac intelligentes
efficit. Sed uestri paucissimi grates illi referunt. P. Ipse quidem est uita mor-
tisq[ue] tributor, noctis dieiq[ue] uicissitudinē operans. Sed uos tantum indiscreti
uiuitis, antecessorum uestrorum dicta referentes huiusmodi. Nos mortui, &
in ossa pulueremq[ue] redacti, quomodo resurgemus? Illud quidem mandatū,
nostrum mandatum est. Sed illi parentum suorum mirabilia renouāt. Quæ-
siti tamen à te, cuius sit terra terrestriaq[ue] dicent, Dei, Cur igitur non remini-
20 scuntur? Interrogati rursus, Quis dominatur septem cœlis, immensoq[ue] thro-
no? perhibebunt, Deus. Eum itaq[ue] quare non timent? Si quæras item eos, in
cuius manu sit omne p[re]ceptum atq[ue] iudicium, & donum? inquit, Dei.
Cur igitur ridiculum committunt? P. Nos ueritatem nunciamus: Illi uero
falsa perhibent. Deus nequaquā filium seu participem sumpsit, Deum alium.
Tunc enim quisq[ue] cum suis facturis ueniens, in alium insurgeret. Deus autē
occulta manifestatq[ue] dinoscens, tale uerbum abhorret, & se super ipsum ex-
altat. Tua uero sit oratio: O Deus, me nullatenus tale dictum doceas, nec
malis annumeres. Ego quidem te docebo, quæ illis agenda mandauī, po-
tens in huiusmodi re, omniaq[ue] dicta sua dinoscens. Tu autem malum illud
30 à te cum bono repellens, obsecra Deum, ut ab omnibus diabolicis sugge-
stionibus te protegat, & eas à te proiciat. Eorum autem qui uis ad mortem
proiciens, accedens Deum precatur, ut sibi redire liceat. P. Te namq[ue] bo-
num à modò faciam. Hoc uerbo quidem dicto consequenter ignem inibit,
& usq[ue] resurrectionem illic perseverabit. Tuncq[ue] sufflante buccina, nec illis
intererit noticia, nec alius alium percunctabitur. Bonorum quidem mensu-
ra magna, malorum ad ignem transeuntium, qui suas facies comburet, bre-
uis exister. Cur uobis meis lectis uirtutibus contradixistis? inquit demum,
se errasse ob maliciā in illis superantem, Deumq[ue] precabuntur, ut eos il-
line eiciat eo tenore, ut malis affocientur, si similia prioribus ulterius agant.
40 Quibus Deus respondebit: State taciti. Partem namq[ue] gentis in me creden-
tem, & precantem ueniam ac misericordiam à me propicio ueniatq[ue] datore,
derisistis, usquequo mei nominis & inuocationis obliti estis. P. Risistis. In-
duratis autem, amoremq[ue] meū lucratis, optimā ecce mercedē facio. Vos autē
quot annis telluri morati estis? Inquit, per diem, dieiue portionē, quod à cō-
putistis perscruteris. Respondebit: Si sapitis, non nisi parū cōputatis. Opina-
ti ne estis, uos à Deo pro nihilo creatos, & ad Deum nō redituros? Deum ut
regē ueracē, dñm throni sublimis & immensi, prater quē nō est Deus, exal-

k 2 tate.

Patribus enim
homines missi
sunt, nō angeli:
quod dicit eos
postulare.

Atqui antea
Nimuias cō-
memorabas per
lonā cōuersos.

Nō in syra-
tionibus unum
Deum colendū
esse probat.
Cœli septem.

Male subiūgit,
Deum nō ha-
bere filiū: Sic e-
nim plures Dei
essent, fieretq[ue]
seditio inter
eos.

Iudiciū extre-
mum, ad quod
buccina seu tu-
ba citabit.

tate. Inuocans em̄ Deum aliū, nullam inde demonstrationē inuenit; quoniam apud Deum solū totus est illius numerus, nec ipse bonū tribuet incredulis. Tu Deus, optime largitor atq; misericors, ueniam atq; misericordiā tribue.

AZOARA XXXIII.

IN n. & c. In hac azoara diuinitus posita, res manifestas ad hominum memoriam scripsimus. Omnis adulterans, centum ictus suscipiat in multorum praesentia: ut sic tum correptus, tum uerecundatus, ulterius ab illo peccato omnibus bonis illicito cesset. Nec quis Deum legemq; diuinam timens, aliqua super hac pietate moueatur. Imponentes adulterium bonis foeminae, nec hic quatuor testibus probantes, ictus octuaginta patiantur, nec ulterius, quoniam iam uicti sunt, credantur: nisi se conuerterint, & benefecerint. Illis etenim Deus dat ueniam, Imponentes quicq; suis uxoribus absque testimonio, quater iurent se uerum dicere, quintaq; uice dicant, Maledicamur, si mentimur. Mulieres quoq; ne puniantur, econuerso quater iurent, illos fuisse mentitos, & quinto precentur se ipsas destrui, si illi ueridici fuerint, nisi Dei ueniae datoris & sapientis pietate subueniente. P. Huiusmodi mendaciorum illatores sciant, hoc sibi pessimum esse, bonum nequaquam. Omne etenim suorum peccatorum effectus percutiet, Huius autem sceleris author summo flagitio punietur. Quando uerbum huiusmodi turpe de bonis uiris seu mulieribus audietis dictum, dicentem castigate, ne uelit hic dicere, cum in illis nil sit nisi bonum. Et coram Deo mendax censetur, quatuor carens testibus, oreq; proferens ignoratum. Licet hoc apud homines leue uideatur, apud Deum uero difficilimum, hoc saeculoq; futuro malum dedecusq; grauissimum patietur, nisi diuina pietate dilectioneq; subueniente. Deus enim incomprehensibilis pietate mouetur, ueniamq; largitur omnibus se conuertentibus, & benefacientibus, qui uos castigat, ne unquam ad tam scetudum uerbum declinetis. P. Vos uiri boni, nullatenus errorem diaboli, persuadentis illicita tantum, sequamini. Omnis enim illius sequax, est erroneus: Diabolus nam uero bonitas abundantiaq; gratuita superueniens, constantem & bonum, soliq; Deo deuotum efficit. Solus enim Deus omnia uidens & audiens, sibi placitum purgat & firmat. Abundantes proculdubio & pecuniosi, benefaciant suis propinquis, & pauperibus, ac praedatum ac peregrinatum amore Dei proficiscentibus: ueniamq; faciant, sicut & ipsi Deum condonatorem exoptant. Male loquentes de mulieribus castis, & credentibus, ac iugiter orantibus, hoc saeculoq; futuro remouentur a Deo, grauiter illos cruciaturo. Cognoscent autem eum ueracem esse die, qua suam adimplebit legem, & omnium actus lingua sua simul & manus ac pedes testificabuntur. Meretricibus & immundae cum similibus conueniunt: castae bonaeq; sibi comportionalibus gaudent: Hisq; omnes adiectionis temporibus mundi, ueniam uictumq; bonum accipient. Vir bonus, nullius nisi sui domum, nisi aduentu suo patefacto, ingrediatur: Et tunc intrinsecus salutet. Hoc enim bonum est. Neamine uero reperto, non intret, nisi iussus. Iniuncto quidem sibi recessu, pateat. Hoc enim uult Deus, omnium cognitor. Domos autem desertas indubitanter ingrediatur omnis illic aliquid habens. Deus quidem scit aequere uelatum & occultum. * Bonae foeminae suos uisus, quam licet, tegant, membraq; genitalia similiter. Hoc enim est optimum apud Deum, omnes suos actus dinoscentem. P. Mulieres itaq; bonae se curent, ne lunaticum aspiciant, suorum

Pena adulterij.

Calumniatoris pena, qui non peregerit ream adulterij.

Purgatio adulterij, si zelotus maritus uxorē nō cōuincat testibus.

Alia ratio Num. 5.

Deut. 19. In ore duorum aut trium testium stabit omne uerbum, &c. Misericors Deus.

Diabolus malorum tantum suaser.

Diuitum officia.

Castis mulieribus detrahentium pena.

Similis gaudet simili.

Alienas aedes quomodo ingredi liceat.

** Foeminae tegantur diligentius.*

Qui mos in Arabia fuit temporibus etiam Hieronymi, ut patet in commentarijs Esaiæ.

suoq; populo regentes collū, & pectus, omnemq; suā pulchritudinē, nisi quan-
 tum apparere necessitas cogit, celent omnibus, speciemq; pedū etiā eundo,
 nisi maritis suis, eorūq; suis parētib; & filijs, atq; priuignis & fratribus, atq;
 nepotibus, & ancillis, omnibusq; nō suspectis, suā subiectis manui, uel prius
 nō pollutis, Ad Deum aut omnes cōuertamini: quod est uobis optimū. Ve-
 stras clientes tūm de gente uestra, tū captiuas, si bonæ fuerint, ducite, nullam
 unq; uim illis inferentes. Quæ licet pauperes sint, à Deo diuissimo, datoreq; *Vxores ducen-
di leges.*
 largifluo pecuniā adipiscenē. Neque untes aut eas ducere propter inopiā
 abstineant se, usquequo Deus illos ditet de sua pecuniā. Dilectis quidem &
 10 bonis agnitis, diuites & potentes de pecuniā Dei sibi commissa uel cito tri-
 buant, uel scripto notent. Huius amor sæculi à nemine bono quærat,ur.
 Deus tamen inde ueniam & misericordiam faciet. Iam prælibatis præde-
 cessorum exemplis & factis, unde castigamen sibi timentes assument: Sci-
 endum est omnibus, Deum cœli terræq; lucem comparari lychno lampadis *Deus lux ly-
chno compa-
ratur.*
 uitæ, stellam clarissimam imitantis, & ex arboris fructu ferē lucentem ille
 foci tactu, uidelicet oliuæ nec orientalis nec occidentalis accensæ: qui suam
 lucem clarissimam, cui uult, patefacit: & quos uult, exemplis bonis instruit,
 omnium doctor & cognitor. In domibus Dei præcepto structis, ad ipsius
 adorationem & inuocationem uenite uespere & mane. Nemo cogitet de
 20 mercaturis, uel huiusmodi negotijs, sed de beneficijs, ac decimis dandis, &
 orationibus, adorationeq; diuina, timoreq; diei, qua nutabunt oculi cor-
 daq; sua. Sed Deum uoto precetur supplici, ut ei melius suis meritis efficiat,
 & ex suis diuitijs augeat: qui cui uult, dona facit innumera. Incredulorum *Opera incredu-
lorū nubi simi-
lia. Ose. 6. mise-
ricordia uestra
quasi nubes,
&c.*
 quidem opera nebulae montibus incumbenti comparantur: quam sitientes
 aquam opinati, illucq; progressi, nil inueniunt, præter Deum sibi suum nu-
 merum complementem, sicut computista promptissimus agit, aut uelut umbra
 in mari magno, cum undam unda superuenit, et nubium nigerrimarū series
 incumbit: quando quilibet manum extollens, eam minime uidere poterit.
 Omnis enim luce caret, nisi cui Deus dederit, quē inuocāt uniuersa cœli ter-
 30 raq;, simul et aues cōtinuatim, quorum quodq; suā orationem, orandiq; mo-
 dum scit, ipseq; Deus omnium dinoscit opera. P. Dei quidem est omnium
 cœlestium terrestriumq; iudicium, & ad ipsum omnium erit reditus, ipsiusq;
 quocq; potentia nubes disgregat, & annectit, & hanc illi superponit: Vnde
 producit aquam, lapidesq; fulgureos de cœli sublimitatibus emittens. Hos
 inde percutit, illos minime, suaq; inde lampas fulgurans, uisum aspicientibus
 impedit, diem nocte transmutat, & contrā bestias ex aqua producit: quarum
 quædam utero sūo prorepunt, quædam bipedes, quædam quadrupedes exi-
 stunt. Deus enim omnipotens omnem suam uoluntatem in effectū ducit, &
 quos uult, ad uiam rectā dirigit. Pluribus autem cōsistentibus se in Deum cre-
 40 dere, suumq; prophetā imitari, eorū quidam infirmæ fidei se diuertunt, isti-
 q; negligit uerbum bonorum inuocantiū Deum atq; prophetam, ut inter eos
 discutiat: & dicentium, nos uidimus, & secuti sumus Deum, nō timeant ma-
 lum illaturū illis malis. Sequēs autem Deum, atq; prophetā, uoto suo poties.
 P. Iurantibus per Deum se facturos exitū, si præcipiatur illis, dic, ne iuramē
 ro firment quicq; ab illis nequaq; agendum, cum Deus omnia uideat: cuius *Non temere
iurandum.*
 atq; prophetæ sequax omnis, bono calle procedit. Illos igitur sequimini. Sin
 autem, ipsi prophetæ nil aliud quā manifestē Dei mandatū nunciare debet:

sua respōdebunt opera, & uobis uestra. Deus quidem bonos atq; credentes priorum in terra uicarios statuens, & legem sibi dilectā confirmans, omnem timorē ab illis auferet, ut ipsum adorent, nec illi quenq; participē ponāt. Deinceps incredulus factus, malus erit. Orationes, & elemosynas, ac decimas efficit, prophetā sequentes, usq; quo uobis misericordia tribuat. Nō opinetur increduli, se semp sic in terra māsuros. In ignem em uiamq; malā proficiant. De ingressu quidē uobis subiectōrū, seu minime ter pollutarū, uel de uestro super eos absq; appellatione minime curandū. Cum autē ad mulieres accedūt, nō intrent anteq; clamēt: sicut & de prioribus diximus. Ita sua praecepta Deus explanat sapientissimus. Mulieres annosae, nuptijsq; desperatae, minime se poliant uel ornent: sed bene se discooperiant. Se tamen tegere cōmendabilius est Deo, cuncta uidenti & audienti. De caeco rursum, uel infirmo, uel claudo nullatenus tractandum. Non curetis item, quid edatis in domibus uestris, uel utrius uel parentis, seu fratris, uel sororum, uel patruorum, aut amitarū, seu auunculorum, seu materterarū, seu loco supposito clauibus amicorū uestrorū. Seu simul omnes comedatis, seu omnes disgregati. Ingreddiētes quidem domos, salutate repertos illic. Deo namq; placet saluatio. Sapientes autē, & in Deum credentes, suoq; prophetā parēntes, & ab ipso cū eo iuncti, quārentes ante suū discessum, quid acturi sint, quibus tu pro libito consiliū dabis, Deusq; ueniam. Boni namq; sunt. Non inuocet quisquam uestri Deum uel prophetam, sicut uestri quis alium. Ipse namq; dinoscit omnes, uolentes suis abrenūciare praeceptis: quibus maxime cauendū. Malū enim grauissimū illis accidet à Deo, cognitore uoluntatū omniū, & omniū rege, cunctis sua facta ministraturo, die qua cuncta redibunt ad eum.

AZOARA XXXV.

Alcoran castigandis hominibus proditus. Negat Dei filium.

IN n. & c. Hominū multiplicator, qui super hominem suū posuit Alsurā, ut toti genti castigamen esset, cuius sunt uniuersa coeli terraeq; neq; filium neq; participem in regno suo sumpsit, omnia pro modo recto gerens. Increduli uero, dominos alios sibi, nulla facientes, sed cōtrā nec eorum animabus nociuos seu proficuos, nec uitam nec mortem dare neq; resuscitare potentes, adorant. Qui dicunt etiam non nisi mendacium esse: ad cuius effectum ceterae gentes auxiliuntur prophetā. Illis autem mentientibus, sicq; male loquentibus, dichunc nō esse positum nisi à Deo pio, ueniatq; datore, qui scit occulta coeli terraeq;. Illi etiā credentibus intumant, Ne sequamini uirū illum daemōiacū & amentem per incantationes. Comedit ut ceteri, atq; per fora uadit. Quare nō habet angelū custodem, elicientem sibi thesauros, aut facientem hortos, unde comederet. Hec tibi proponētes errāt, nec uiam rectā proficisci queūt. Deo uero multiplicatore uolente, dabitur tibi melius, uidelicet paradīsus aquis amœna, simul & turre. P. Illos quidē de hora uerace mentitos, mitemus in ignem, cuius à longe ueniētis strepitus & ira percipietur. Vnde ipsi locum angustum igneum possessuri, clamabunt: Heu heu, quā malum locum obtinemus: Cum potius conqueri deberent, se pluribus malis locis inesse. Vtrum hic, an paradīsus bonorum merces abundas, perpetuaq; mansio, ueraxq; Dei terminus praeualeat. Die quidem cōgregationis omniū, qua quāremus inuocatos loco nostri, an ipsi sponte deuiassent, inquit: Nos alium quā te minime sumpsimus. Sed alios eo usq; protraximus, quod uestrum praeceptum negligentes, in maliciam

Machumet quare nō audiret, ratioculē: quum ex uerbo dñi, & sanā rationis iudicio, irrefragabiles suppetant.

Excusatio idolatrarū apud Deum friuola.

licitam ducti sunt. Nunc autem nec discedi, nec se vindicare queunt. Omnia quidem contradicenti, & iniusto, malum grauissimum inferemus. Ante te nullum prophetam misimus, nisi tibi utentem, & ad fora pergentem. Quosdam autem uestri mirandos alijs fecimus, in fortiter & patienter sustinendo, Deo cuncta uidente. P. Non credentes publicum conuentum coram nobis futurum, & dicentes: Nonne Deum uel angelos sui nuncios, ut credamus, uidebimus? nimia presumptione nimium efferuntur. Die namque quo uenient angeli, nullum bonum audituri dicent: Utinam non essemus nati, actusque nostri premissi euanescerent uelut athomi. Gens autem paradisi tunc optimum locum possessura, uerbum profert melius. Illa quidem die coelum iudicis & serenis nubibus distinguetur: angeli quiescent, omnisque ueritas atque iudicium Dei fiet: difficultas & ponderositas incumbet incredulis, manus suas corrosuris, ac conquesturis se uiam aliam quam propheta secutos esse, atque dicturis: Heu heu, cur illum fortiti sumus amicum, qui nos a castigamine preceptisque missis diuertit? imò suus diabolus eos à uis rectis in prauas distortit. Tu quidem propheta, qui tuam gentem hunc Alchoran contemptui sumplisse, nec pro eo quicquam gessisse perhibes, ignoras me Deum sufficientem adiutorem & uindicem, posuisse cuique prophetarum incredulos hostes, sæpius dicentes: Si nos uel angeli semel Alchoran super eum poneremus? Nos autem tibi misimus ad tui cordis firmamentum, non uenturi consimili, nisi ueritatem & expositionem firmiter expressuri. Ad gehennam super facies suas congregandi locum deteriorem, errorisque uiam perenniter obtinebunt. Homines contradicentes preceptis nostris, quibus Moysen legislatorem Aaronque fratrem suum censorem misimus: sicut & gentem Noë prophetis resistentem aquis miræ summersionis, incredulis semper malum atque dolorem inferentes: Hath item & Themuth, & Arazee gentem, quibus omnibus parabolas, uelut & cæteris generationibus interpositis patefecimus, magna confusione diruimus. Super uillam illam iam uenientes, nec eam uidere potentes, se nunquam resuscitandos opinabantur. Te quoque uidentes ridiculose dicent: Hic est, quem Deus prophetam misit, qui nos ab adoratis prius ferè diuerteret, nisi nos indurantes inuenisset. Hora quidem uisa percipient, qui magis errorem secuti sunt. Nonne uidetis cuiusmodi Deum, amoremque suum prelegerunt? Fies ne censor omnium? Cum bestiis sint similes, magisue bruti, putas eos discernere, uel audire? Deus quidem umbram extensam erectam faceret, si uellet: cuius dux sol statutus pedetentim eam recolligit. Idem etiam noctem coopertorium, & somnum, diem expergefatum, & motum statuit, uentos arreptos inter manus suas pias disposuit, aquam benedictam ad excitandam terram mortuam de coelis emittit: unde potant bestia, hominesque plures. Cur igitur eum non adorant? P. Hunc Alchoran ad gentium hinc & illinc castigamen & commemorationem fecimus. Sed pluribus hominum nil præter incredulitatem immittit. Si nostra quidem uoluntas esset, singulis gentibus suum castigatorem mitteremus. Tu uero nequaquam incredulos imitans, uade pugnatum & peregrinatum in illius nomine, qui flumina fluentia & eorum discretionem & intercapedinem faciens, hic salum, hic dulce statuit. Hominem ex humore, & ex ipso filios, cæterosque posteros produxit, super omnia potes, Increduli tamē eius loco, bonorum & malorum impotentes.

*Contra negantes
nouissimum iudicium.*

*Contradictes
Alchorano Deum
ordinasse.*

*Arazee pro-
pheta, uel po-
tius gens.*

*Dei opera &
beneficia. Ex
quibus conclu-
dit, eum solum
colendum.*

Pugnandum esse.

*Creatis omni-
bus per dies sex
Deum ascēdis-
se coelum.*

*Opera bona
que beatos fa-
ciunt, et para-
disi heredes.*

*Deus nō cogit
ad fidem.*

*Moyſi ad Pha-
raonē legatio
fabulis aspersa:
ut iam aliquo-
ties factum est.
quod redargui-
tur Exod. 25.*

tem inuocāt. Tu uero tantū missus ad diuinorum præceptorum doctrinam & castigamen, dic te nihil ob hoc ab illis quærere, nisi quod imitando te, rectā ad Deum uiam proficiantur. Tu quidem te illi cōmenda, ipsum deprecans, & glorificans, et adorans suppliciter, qui uiuit nunq̃ mortē uiſurus, omnīū beneficia peccataq̃ dinoscens, qui cōelum & terrā et eorum uniuersa sex diebus cōdidit, & postea cōelos ascendit. Sed cū incredulīs præcipitur, ut illum adorent, inquit, suram adaugendo maliciā & incredulitatem: Quis est ille Deus, quē nos adorare præcipis? P. Multiplicans in cōelo signa, nec nō lumen, & lunam lucidam disponēs, & diei noctisq̃ uicissitudinem, hominibusq̃ motum facile super terram efficiens, à cunctis bonis est adorandus. Dicentes nescijs & brutis etiā, saluete: nocteq̃ surgentes, ut Deum inuocent atq̃ precentur, ut eos à pōenis gehennæ, ubi nec stare nec sedere bonum est, liberet: suaq̃ mediocriter & moderatē distribuentes: nec Deo participem ponentes: nec quicq̃ haram à Deo cōstitutum, nisi cum æquitate ueritatēq̃ uertutes: & nullam fornicationem cōmittentes, cuius actori cōtemptibili semp malum in alio sæculo duplicabitur, nisi pōnitens crediderit, & benefecerit, (tunc enim Deus pius & cōdonator peccatum pro beneficio cōmutabit) Illi inquam omnes paradīsum sortientur. P. Peccata derelinquens, & benefaciens, nullumq̃ testimoniū falsum, nec ludicrum proferens quid, nisi formosum dicens, Deumq̃ deprecans, ut sibi de mulieribus suis & filiis honestam iocunditatem, & bonā aptitudinem tribuat, & semetipsos meliores & antecedentes efficiat, à Deo colligetur paradīso perenniter, loco scilicet ad standum atq̃ sedendum optimo, Ibiq̃ iugi salutatione gaudebitis. Deus autem nil quærīt à uobis, nisi tantum ut eum inuocetis & adoretis, Sed uos ei contradicetis: quod uobis grauitatem & difficultatem inferet.

A Z O A R A X X X V I.

IN n. etc. Hec sunt libri clari mirabilia. Nunq̃ tuam animā meritū minoris extimes: licet tibi prædicanti minime credant. Si uellē, diuinitus mitterē, cui cunctiorū colla subiicerent. Illi autē nunc ab omni nouiter adueniente, cū præceptis & castigamine se diuertunt. Sciunt autē adhuc, unde ridiculum fecerūt. Nōne uident, qualiter omnis generis rerum duo creauimus? quod est sapientibus mirādum. Plures tamen sunt increduli: Sed est Deus pius, & imensus. Deo præcipiente Moyſi, ut gentem malam, nō timentem uidelicet, Pharaonis uisitare. Ille respondit: P. Tu Deus, cū timeam eos mihi contradicturos, & perempturos etiā, quoniam me reum statuūt, et linguā impeditā habeā, unde sollicitabor, fratrem meū Aaron mitte. Inquit Deus: Tu quoq̃ simul, quoniā te comitabor, audiens omnia, & Aaron, Pharaonē uisitantes, dicite: Nos à Deo rege mundi cunctarumq̃ gentiū missi uenimus, ut nobiscum mittas filios Israhē. Respondit: Nōne tu es, quem nutriui puerum, & nobiscum per annos moratus illud perpetrasti? Vnde malus & reus factus es? Respondit: Feci quidem, & erraui: unde tuas manus timidus fugi. Inquit deinceps: Deus, suo legato prophetāq̃ constituto, sapientiam & discretionem tribuit. P. Istud bonum beneficiūq̃ mentio intimentur in hoc, ut nobiscum mittas filios Israhē. Pharaonē deinde quarenti: Quis Deus omnibus creaturis & orbi dominaretur? Respondit: Eſto certus illum esse, qui cōelo terrāq̃, cunctisq̃ creaturis eorum imperat. Pharaoni quoque quarenti, quis cum eo maneret? Inquit Moyſes: Ille quidem Deus noster

noster est, & Deus priorum patrum nostrorum. Respondit, Hic uester legatus
 amentiam & insaniam prodit. Et Moyses: Me misit dominus orientis & occidentis,
 ac interpositorum. An dinoscis? Cui Pharaos: Si ceperitis alium Deum quam
 me, uos protinus incarcerationis & uinctis adiungam. Moyse quidem dicenti,
 quid si cum re manifesta miranda uenior? Inquit, Veni itaque, si uerax es. Pro-
 iecit itaque suum lignum, & in serpentem ingentem redactum est, manusque
 subleuata cernentibus apparuit candidissima. Quod Pharaos miratus, ma-
 gnatibus & multitudini circumstanti dixit: En uere sapiens magus, & nos
 arte magica de terra eicere proponens. Quid igitur hinc deliberatis? An
 10 uultis? Responderunt illi, fratrique suo, termino dato per omnes urbes coadu-
 natum omnes sapientes magos cum administrationibus necessarijs nun-
 cios dirige. Illi deinde congregati loco dieque praescriptis, pompa populari
 comite, uelut extimante illos fore uictores, ad Pharaonem accesserunt
 quaesitum, quid illis patrata uictoria tribueret. P. Ille quidem pollicitus est,
 se suos amicos familiares futuros esse. Moysen deinceps iniungente, quatinus
 ordirentur illi proicientes funes & hastilia, confirmabant per honorem Pha-
 raonis, se uictoria adepturos. Baculus autem Moysis proiectus, omnia opera de-
 uorauit. Omnes itaque magi uicti consitebantur subiecti, se Deum mundi totius,
 & Moysi, & Aaron adoratorios. Indignas inde Pharaos dixit, An ei creditis,
 20 antequam praecipiat? Ille quidem uobis maior, uos artem magicam edocuit. Quod
 percipietis, cum uestras manus & pedes ex opposito recidam, & deinde uos su-
 spendam. Dixerunt: Nos quidem hoc minime curamus, quoniam ad Deum transi-
 bimus, a quo nostrorum peccaminum ueniam, uelut primo credentes, speramus.
 Moysen deinceps iussu nostro gentem nostram educturum praemonuimus, quo-
 niam Pharaos per urbes homines coadunaturus, cum persequi & aduersari pro-
 ponebat gentem suam animaturus, dicendo quod alij pauci essent, sui uero mul-
 ti, ego quidem Deus illos extraxi ab hortis suis, & fontibus, atque thesauris, lo-
 cisque bonis, & eorum hereditates filijs Israel tradidi. Moysen autem persecuti per
 uiam prauam & iniquam. P. His illos & ecounter uidentibus, Moysis homines pauca
 30 cum dixisset, se iam ab hostibus esse captos. Quos ipse consolans inquit: Deus me
 comitatur, docturus nos, quoniam modo liberabimur. Ipse itaque per me doctus,
 mare uirga percussus, ipsum disgregauit: cuiusque pars collateralis quasi mons
 magnus apparuit, sicque credentes, Moysen omnesque suos ceteris omnibus, quod est
 mirandum, summersis, quod plures tamen minime credunt, ego Deus sapiens &
 imensus liberaui. Dic illis, qualiter Abraham querenti patrem suum unumquemque, quem ado-
 raret & inuocaret, responderunt: Idola colimus, et in hoc pseueramus. Et ipse:
 Audistis ne uos inuocantes illa, uel bonum malumue facient uobis? Responderunt:
 Nos inuenimus parentes nostros fecisse talia. Et ille: Nonne scitis illa, quae uos
 adoratis, mihi esse inimica, et Deo meo creatori, bonique doctori, uictusque mei
 40 datori, & infirmitatis curatori? P. Idem me mori faciet, & ad uitam reducet,
 quem die magna meorum peccatorum condonatore spero. Tu Deus itaque mihi
 sapientiam praebe, bonisque connumera, me statuens illis aequalem, & in alio
 saeculo ueridicum, & coheredem in paradiso, quam timentibus formosam
 promittis, effice, patrique meo suum errorem dimitte, meque die illa non uilifi-
 ces: qua nec Proles neque pecunia proderit, nisi tantum ad Deum uenienti
 corde puro. Malorum autem persuasoribus infernum patefacies, inquit: Vbi sunt
 quos adorastis Dei loco? profunt ne nunc uobis, an obsunt? Illos quidem, & quos
 adorabant,

Abraham libera-
 tus ab idolorum
 cultoribus.

Homines impij
cū Belzeub et
eius exercitu
proijciuntur ad
inferos.

Noë.

Vulgus rude
Machumet se-
cutū est primo.
Argumentū cō-
petit in here-
ses, non aut in
doctrinā Chri-
sti, ut Ioan. 7.

Hic cōtradicit
propheta suo

Hud.
Aedificiorum
uanitas.

Themul resi-
stū suo prophe-
te Schale.

Fabulā cameli
ut crambem
sepius ad mor-
tē etiā apponit.

Loth.
Interrogatus,
pro seiscitatus,
uel cum inter-
rogasset.

Scaib uel Zhai
be ad Aleicha.

adorabant, totumq; Belzeub exercitum, in ignem capite subuerso deijcie-
Quorum alius in alium cōtrouersiam & querimoniā agit: publicē uero con-
firmabunt, se uiam erroris secutos fuisse, quādo praeceptis diuinis fideiq; do-
ctis nō crediderunt, illis diabolis consentientes. Nunc autem prolocutore &
uindice, ac extractore, amicoq; bono caremus. P. Si redire possemus, ulte-
rius crederemus, Haec mirabilia plures nequaq; credunt: Sed Deus immen-
sus est, & omnia noscīt. Noë gentem suam prophetis resistentem, sic allocu-
tus est: Ego quidem ad uos mittor, nuncius ueritatis & fidei. Deum itaq; ti-
mete, me sequēdo: qui nihil ob hoc à uobis postulo, sed à solo Deo rege mū-
di. Illi uero dicebāt: Tibi quomodo crederemus, quoniam tantum textores
plebsq; uilis sequuntur. Respondit, Sui quidem numerum, factorumq; suo-
rum noticiam Deus habet: nec ego rejicere possum, qui sum nuncius tantū
& explanator. Illis aut minantibus Noë lapidationē & mortē, nisi retrahenti
se inde, ipse Deum sic precatus est: Tu Deus, me à gente cōtradiciente disgre-
gas, me meosq; fautores libera. Illum igit, suosq;, saluauimus in arca. Quod
licet mirandū, pauci credunt: Deus aut immensus, omnia dinoscīt. Gentem
Hic legatis contradicentem, Hic sic affatus est: Non timeatis, quin ego sum
nūcius aequitatis & fidei. Time Deum, et sequimini me. Nil ob hoc à uobis
petetur, sed à solo Deo mūdi dño. P. En in locis excelsis aedificia struitis, mi-
randaq; facta in uirtute ue geritis, ut sic timore mortis careatis. Me uero se-
quendo Deum time, qui uobis tribuit pecuniā, & pecus, atq; prole, & hor-
tos, ac fontes. Vobis aut diei grauis malum futurū pertimesco. Illos uero di-
centes, unum em est & idē nobis incūbens, siue per te castigemur, siue nō: cū
hoc tantū priorum nugis assimile, nec nobis malū illud accidet: sicq; cōtradi-
centes nostris praeceptis nos cōfundimus. Hoc tamē mirandum pluribus est
incredibile: Deus aut omnia sapit. Gentē item Themuth legatis resistentem
Schale precatus est, ut se nūcium ueritatis & fidei sequendo, Deum timeret:
qui illis absq; timore penitus suas possessiones dimitteret, uidelicet hortos, &
fontes, ac messes, ac palmas fructū dulcem & bonū ferentes. Idemq; praecipit
eis, in locis excelsis bonas domos efficere. Et dixit: Deū time, sequendo me,
nil à uobis, sed à Deo mūdi dño petiturū. P. Nefanda gerentes, & nil boni,
destructoresq; terrarum nullatenus imitemini. Illi uero dixerunt: Tu non es
nisi magus, & amens homo, sicut & nos. Vt te ueracem probes, miracula
profer, atq; Dei praecepta. Qui respondens ait, hoc esse unū. Camela semper
illāsa die determinata potatum ex aqua accedat, & uos similiter: illam uero
lidentes, malum capietis. Illis etenim deinceps eam interficiētibus, & sepo-
stea reprehendentibus, malum accidit. Quod mirū, plures nequaq; credunt:
sed Deus immensus omnia noscīt. P. Loth interrogatus gentē cōtradicen-
tem prophetis, quare nō timebat, inquit: Ego uobis mittor nuncius ueritatis
& fidei, nil à uobis quārēs, sed à solo Deo rege mundi, quē timeatis, sequen-
do me. Quid abutendo maribus, praetermittitis actum cum mulieribus na-
turalem, à Deo statutū: Dixerūt: ō Loth, nisi te diuerteris ab huiusmodi per-
suatione, te nostra manus eijciet. Ille quidem se suos actus abhorre confes-
sus, Deum precatus est, ut eum ab huiusmodi gēte factisq; suis liberaret, per
imbrē immissum residuos oēs pessundēdimus. Quod licet mirādum, plures
nō credunt: sed Deus immēsus omnia penetrat. Scaib quoq; gentē Aleicha
cōtradicentē legatis quārēs, quare nō timeret, ait: Ego sum nūcius aequitatis
&

& iuris, nihil à uobis, sed à Deo solo petens, quē timeatis, sequendo me. P. Mēsuras æquibriter examinate, ne damni aliquid incūbat, seu detrimentū, nec hominibus res suas uilificate, nec terras pessundatū eatis, timentes Deū, uestri prædecessorumq; uestrorū cōditorem. Illi autē uocantes eum amentē, & nil super hominē, rogabant, ut ad suæ ueritatis firmamentū super eos ali-
 10 quas coeli scissions cadere faceret. Ille uero respōdebat, Deum suos euentus dinoscere. Illis quidem cōtradicientibus, obscuræ diei malū grauissimū & im-
 prouisum incubuit. Quod mirandū est, licet plures ignorēt: Deus autē sapiēs
 20 omnia noscīt. P. Cū hoc tibi diuinitus misso spiritus bñdictus, penitusq; ius-
 sus tuū cor penetrauit, ut cum eo castiges Arabice, & manifeste. Has tamen
 uirtutes in primis libris descriptas, filij Israhel scire deberent. Si librū autē hunc
 cuilibet traderemus ad legendum, nō crederet eorum quiscq; adeo pressimus
 incredulorū corda. P. Non em̄ credent ante mali grauis aduentū, quod sta-
 tim subitoq; ueniet. Quo cōtingente, dicent se minime castigatos fuisse, men-
 tiendo. Nullā enim gentem cōfudimus, nisi præmisso monitore. Nec enim
 cuiq; iniuriā fecimus. Aduentū ne uelocē nostræ uindictæ petunt. Quid em̄
 quantūlibet moræ spaciū uitæ suę permissum prodest, ad malū auferendum.
 Quod uere demum accidet. Hūc autē cōposuisse librū diaboli tum difficile,
 tum impossibile fuit: cum ipsi procul ab auditiā semoti sunt. Cum Deo nul-
 20 latenus inuoces alium, ne damneris: teq; bonis atq; credentibus parificādo,
 gentem propinquā castiga. Cui te minime sequenti, dic: A tuis quidem
 operibus liber, illis dissideo, me Deo pio cōmendans, qui cuncta uidens &
 audiens, uos oratū surgentes aspicit. Super peccatores autē, & mimos canti-
 lenarū discurrentiū, nil nisi falsa dicentiū, diaboli quiescunt, nisi poenituerint.
 & credentes benefecerint, Deumq; iugiter inuocauerint, & post malum il-
 latum se uindicauerint. Sciant autem increduli, quam uiam profecti sunt.

A ZOARA XXXVII.

IN N. & C. Hęc sunt secreta Alchorani huius, libri clari, uiam rectā docen-
 tis, & spem bonam pollicentis orantibus & decimantibus, ratione dieiq;
 30 futuræ credentibus. Incredulis autem, alio sæculo perdendis, malumq; gra-
 uissimū passuris, suos actus pulchros apparere fecimus. Ipsi quidē cæci sunt.
 Tibi quidem hunc Alchoran ego Deus sapiens, & optime cuncta disponēs,
 tradidi. Moyse allocutus suam mulierem de foco uiso, unde pollicitus est se
 latitum illi partem ad calefaciendum se, seu quem rumore cōmodum ad-
 ueniens illuc hic à me uerbum audiuit. Ego Deus mitis, mundi dominus, in
 nullis sollicitus, in ignem tibi proficuum, & etiam cuiuscq; poscētū statuo, qui
 sum incomprehensibilis & sapientissimus, teq; tuum proicere baculū præ-
 cipio. Illum itaq; proiectum Moyse uidens, & quasi quid erroneum uel dæ-
 moniacum moueri, statione relicta timens retrocessit. Quem Deus conso-
 40 lans inquit: O Moyse, nullus apud me quisquam pauescat legatus, nisi tan-
 tum malefactor. Gerentem uicē mali bonum, ego ueniam faciens pie susci-
 pio. Tua manus in sinu tuo posita, candidissima redibit. Illo deinceps ad
 Pharaonem gentemq; suam malam profectio, nouem cum uirtutibus, illi
 presumptuosi negabant eas, licet ueras agnitas, incantationibus annume-
 rando. Quis eorum malorū finis, percipito. Dauid itē & Salomoni sapientiā
 simul & abundantia, unde nobis grates soluerūt, præ ceteris bonis dedimus.
 Salomō quidē Dauid sui patris hæres cōstitutus, inquit: Ego quidē garritus
 auium

Iustitia commu-
tatiua.

Et librū et spi-
ritū benedictū
accepisse Ma-
chumet à Deo.
Laus propria
fordet.

Nulla gens à
Deo perditā,
nisi prius admo-
nita.

Diabolo nō cō-
posuisse Alco-
ran: quia nō au-
diunt. O Chry-
sippeū acumē.

Poētā uitupe-
rat, quum et
ipse poëticetur.

Alcorā cōmen-
dat subinde:
quū uendibili
uino nihil opus
sit hedera su-
stensa, neque
præconio.

Moyse cū deo
colloquū repe-
rit, nō ut in E-
xodo legimus.

Salomoni Iudæi
ca signēta at-
tribuit, ut
supra.

aurum noticiam didici, & præ cæteris Deo dante pluribus bonis abundo. Deinceps ille suis cum exercitibus tum dæmonum tum hominum, tum aurum ipsum glorificatum, ad locum fornicarum usque peruenit. Quarum una persuadente cæteris suarum cauearum ingressum, ne à Salomone suisque neficijs cõcularentur, Salomon subrisit dicens: Tu Deus immensa tua pietate mihi uim & effectum tribue, ut de hoc cõmodo cæterisque bonis mihi patrique meo collatis, te digne glorificem, opusque gratum peragam, uirisque bonis æqualis existam. Auibus deinceps aspectis, uppupaque non reperta, qua lateret, quæsiuit. P. Ipsi quidem malum uel mortem immittam, nisi mihi aliquos rumores retulerit. Eo itaque paulisper immorato, illa ueniens inquit: Ego

De regina Saba fabulatur magnifice, ut ad Salomonem uenerit.

de Saba quidem tibi rumorem ueracem afferens, rem amplector tibi minime cognitam. Est ibi namque mulier omnibus imperans, omnibus abundas, alta maiestatis sede quiescens, cui gentique suæ solem adorantibus Dei loco, diabolus cultum suum pulchrum reputans, eos aberrare coegit. Non adorabant enim Deum cognitorem omnium occultorum, celestium atque terrestrium, & uocum ac cogitationum, throni dominum, præter quem non est alius. Respondit Salomon: Ad tui dicti probationem, hanc meam chartam illis affer, & reuere, ut quid acturi sint, nobis innotescat. Illam itaque uisam magnatibus aduocatis regina perlegit, in ea uidens nomen Salomonis. P. Illi igitur magnates consulenti, quid sibi uideretur inde gerendum esse, cum nil nisi consilio suo faceret, responderunt illi: Nos quidem fortes & audaces atque potentes, tuo semper præcepto parebimus. Tuum itaque uelle compleatur. Quibus illa respondit: Cum illi quidem potentissimi uillam quamlibet ingressi funditus eam prouant, suosque potentes deprimant, illis tributum mittam per nuncios aliquos, ut per eos ipsorum uelle percipiam. Eos deinde profectos Salomon uidens, quæsiuit: An mihi pecunia uestra, unde plurimum gaudetis, proficere studetis? Nonne mihi Deus maiorem & meliorem cõmilit? Eam potius referte. Ego quidem cum exercitibus intolerabilibus uobis superueniam, uosque dedecoratos eiciam. Illis itaque discedentibus, Salomoneque suum populum sciscitante, an eorum quis reginam in sede sue maiestatis prius adduceret, quam ipsa cum suis credens accederet: pollicitus est, diabolorum quidem arte magica præcellens & efficax, se ducturum eam sic coram absque læsione, priusquam à loco suo discederet. Huius namque rei potens extitit. P. Gyrauit quidam librorum peritia profectus, pollicitus est se facturum illud prius etiam, quam ad se suos oculos diuergeret. His perceptis Salomon inquit, His suis muneribus mihi collatis Deus me pertemptat, an illi digne gratias & gloriam inde referam. Omnibus autem hoc facientibus, suæ prodest animæ: non agentem, Deus omnium dator parum curat. Sede quidem sua iussu Salomonis in aliam redacta formam, ut sic perciperetur, an sui memor, an immemor esset illa, aduectam quærebant, an sua sedes talis esset: Quam talem ex opinione sua perhibebat illa, & ab eius cultu quem adorabat Dei loco discessit. Fuit enim incredula. Quæ pauimentum ingredi iussa, putans hoc esse aquam, pannis erectis crura detexit, ut transuaderet. Salomoni uero innuenti, hoc uitreum esse, illa respondit: Quis mihi nocumentum uel impedimentum intulit, iam credenti cum Salomone in Deum totius mundi regem? P. Schale missus genti Themut, ut ei Deum adorare persuaderet, cum illius disgregatæ altera pars cõtrouersaretur, quæsiuit, cur potius ad bonum

Schale ad Themut.

num quàm malum illa mala properaret? Si ueniam à Deo postulare, adipi-
scretur. Responderunt: Tūne tuicūq; fautores estis nobis augurium? Quibus
ille: Apud Deum tantum est auguriorum effectus atq; peritia: quod uos ne-
scitis. In Medina manebant nouem cohortes terrarum uastatores, boni uero

Medina regio.

10 nullius auctores. P. Illi quidem per Deum asserebant, se peremturos eum
mulieremq; suam noctu, dicturosq; petentibus, se nullatenus eorum inter-
fectores nouisse, hocq; probaturos. Illis autem dolosis & proditoribus nos
callidiores, ingenium ab illis improuissimum obieciimus. Ob suas namq; mali-
cias eos destruximus, suasq; domos euacuauimus: credentes autem atq; ti-

Loth.

gentem increpanti, quoniam uiris abutentes, suis neglectis foeminis, insa-
niebant, respondebat: Ille, gensq; sua tota balneis utentes eijciantur. Nos au-
tem eum, omnesq; suos fautores, præter foeminam suam annosam atque de-
crepitam, liberantes, residuos per pluuiam castigatis incredulis pessimam se-

*Disputat unū
Deum uerum
esse colendum.*

cuimus. P. Gratia diuina salusq; super Dei gentem electā, incredulæ præ-
cellentem. Quis aquas ad speciosarum arborum ortum ē cœlis dimisit, om-
niacū creauit, nisi Deus? Hi uero nil creare potentes, à recto digrediuntur.
Quis item terram stabilitate fundauit, & in ea montes & aquas ac maria di-

20 stinxit: uentis obedientibus imperat: indigentibus inuocando respondet, &
malum auferit: ceterosq; cæterorum uicarios efficit: in umbris noctis terra
maricū ducatum præbet, præter Deum? Item ipse quidem primus creator om-
nium, omnia secūdo uiuificabit: uictum ē cœlo terraq; tribuit. Vestri tamē
plures immemores & negligentes sunt omnium harum Dei uirtutum, cola-
torumq; beneficiorum. Ipsi quidem omnium altissimo molestū est, quod
illi participem ponunt, præter quem non est alius Deus: nec ipsi suum dictū
demonstrare queunt. Præter ipsum autem nemo scit cœli terraq; secreta, nec

*Resurrectio ge-
neralis mortuo-
rum.*

horæ publicæ resurrectionis: Vnde plures ambiguiter ratiocinantur ut cæci.
Dicunt enim: Nos patresq; nostri in terram & ossa redacti, quomodo resu-
scitabimur? Hoc tamen antiquorum dictum mirabile, nobis nostrisq; patri-

30 bus sapientius est relatum. P. Tu uero cæteris persuade, ut per terras eant fi-
nes malorum perscrutatum, nil curans de illis, nec inde sollicitus, quod quæ-
runt: Quādo contingeret hora illa, si ueritatis es cōscius? Quibus tu respōdeas:
Foris cito. Deus est autem in suam gentem beneficus, licet pluribus ingra-

*Alcorā expli-
care quæstiones
controversas
Iudeorum.
Nō omnes ca-
pices Alco-
ran.*

tis, qui suorum secreta cordium dinoscit. Liber enim euident & clarus, nul-
lum occultum prætermittit. Hic Alchoran filijs Israël maximam partem eo-
rum, in quibus dissident, patefacit, uiam rectam & ueniam bene credentibus
ostendens. Deus autem omnia noscens, suo iudicio cunctorum controuer-

40 sias discutiet. P. Tu super uerum euident confirmatus, Deiq; tutelæ subie-
ctus, nec mortuos seu surdos, quoniam in errorem diuertunt Dei præceptū
audire, nec cæcis uiam rectam ad erroris sui repulsam aperire, nullos tandē

*Bestie loquen-
tes, nimirum ut
asina Balaam.*

nisi bonos, præceptisq; nostris parēntes corrigere perfecte poteris. Quando
nostrum mandatum illis accidet, & incumbet illis, quoniam infirmi sunt, be-
stiam ē terra colloquentem producemus die, qua partes quarumq; gentium
uobis cōtradicentes coadunabimus, dimouentes eas in carcerabimus. Qui-
bus aduenientibus dicemus: Vos nescientes & obdurati nostris præceptis
contradixistis: uos quid sciulistis? Ob suum malefactum elingues, muticūq; fiet.
Nōne uident, nos noctē quieti somnoq; diemq; luci deputasse? Hoc qui-

dem

*Iudicij ultimi
horreda facies
malis.*

*Mandata Ma-
chumeti à Deo.*

*Historiam de
Pharaone à
Moysse optime
perscripta per-
peram replicando
confurcat.*

*Pro filia Pha-
raonis uxorem
ponit.*

*Aegyptius à
Moysse occi-
sus. Exod. 2.*

dem sapientibus est mirandū. Die sonitus buccinę uniuersa coeli terręq; tur-
bata, nisi quę Deus uoluerit, cito uenient, montes uisu congelati, sicut nubes
promoueuntur, Deo hoc faciente: qui cunctorū actus dinoscens, omnia sa-
pienter & optime fecit. P. Cum beneficio ueniens, optimum munus inue-
niet, turbationis illius diei securus, & intrepidus mansurus. Afferens autem
peccata, faciem suam in ignem subuertet. Vnicuiq; merces pro suorū operū
modo rependetur. Mihi quidem non est iniunctum, nisi dominum ciuita-
tis Haram adorare, & in eum credere cuius sunt uniuersa, & Alchoran ho-
minibus euidenter legere, & per ipsum castigare. Opus autem cuiusque res-
pondebit. Deum glorifica, & suppliciter adora, qui te suas uirtutes edocēs,
tuorum operum nullatenus erit negligens.

A Z O A R A X X X V I I I.

IN n. &c. Volumen istud euident, cuius hæc sunt miranda, ueram his-
toriam de Pharaon & Moysse, tibi ceterisq; credentibus pandit. Pha-
rao præsumptuosus, se nimium extollens, gentemq; disgregans, partem
debilitauit. Ille namque distractor prolem illius uita priuauit, foeminas au-
tem uita donauit. Deus uero commodus atque propicius, Aegyptijs debi-
latis eos præcellens, & imperantes, achæredes, ac ditissimos effecit. Pha-
raoni quidem & Hemen exercitibus suis timorem immisit. Matrem Moy-
sis ipsum lacte suo nutrire, timoreq; superueniente in mare proficere sine
molestia pauoreq; præcepimus, eam de reditu suo certificantes, & ipsam de
illo legato futuro lætificantes, qui gentibus quibusdam Pharaonis, uelut
hostis suus aduersaretur. Ipse namque Pharaon, & Hemen, totusq; suus ex-
ercitus errabant. Mulier autem Pharaonis, dicens illum purum, honestum,
& commodum, seu filium adoptiuum sibi futurum, mortem illius dissuasit
omnibus illum ignorantibus. Matris uero Moylis animus motus atque tur-
batus, ferè rem penitus reuelauit. Sed nos cor suum obstruendo firmauim-
us. Illa itaque credens, illius sorori præcepit, quatinus fratrem suum serua-
taretur. Eum itaque ceteris nescientibus, aliunde ueniens recognouit illa.

P. Omnibus nutritibus adductis, per me factis haran, sua soror inquit:
Ego ducam eum domum, qua nutrietur optime, suscipieturq; beniuole.
Ita cor & oculos matris quiescere, dictumq; nostrum uerum apparere, licet
pluribus hoc ignorantibus, reductu Moylis ad ipsam perfecimus. Ipsi qui-
dem uiro facto discretionem, optimamq; sapientiam præbuimus. Ita bonis
benefacere consueuimus. Ipse deinceps in hora suæ genti minime præuisa,
ciuitatem ingressus, duorum hominum uisorum ab illo alternatim in suam
mortem enitentium, alter uidelicet de gente sua, suum auxilium in alterum,
scilicet suorum hostium unum precatus est. Hostis ita manu sua repulsus
perijt. Quo uiso conquerendo perhibens, hoc esse factum demonis deuias-
toris, hostis humani generis, seq; precasse confitens, à Deo pio condonato-
re ueniam adeptus est, & dixit: Licet hoc mihi beneficium tu Deus dederis,
illis malis hominibus ulterius apparere non audebo. Urbem tamen deinceps
ingressus, ante repertum hominis, cui suffragium attulerit, timere non
cessauit. Illo uero uocibus eum insequente, ait Moyses: Desiste sodes adeo
contumeliosus & malus existere, mihiq; suffragium præsta. Quod ipse re-
nuens, exclamauit: An me, sicut & alium hesternæ die, perimere quaris?
Te quidem in terra nullatenus potentem esse uolo, cum malorum meorum
sis

sis exactor. Quidam autem à capite ciuitatis adueniens, inquit: O Moyses,
 populus ille te morti tradere nititur. Ego uero tibi fidelis existo. Exiuit ita-
 que timidus, sibi cauens, & deprecans Deum, ut eum à gente mala prote-
 geret. P. Ad terram autem Madian facie sua uersa, dixit: Deus forsitan *Moyſes profu-*
 me uiam rectam docebit. Madian quidem adueniens inter homines ada- *git in Madian.*
 quantes pecora, duas puellas pro uerecundia retrocedentes inuenit. Quæ
 ab illo quæsitæ causam recessus, dicebant, se nequaquam aquaturas antè
 pastorum discessum, cum illæ uerecundæ patrem antiquum haberent. Ille
 deinceps eas adquare faciens, in umbra discedendo dixit: Tu Deus mihi
 10 nil habenti necessarium, aliquid tribue. Qui deinceps aduocatus per alte-
 ram puellarum, uerecundè dicentem, Pater meus tibi nostram adquatior-
 nem remunerare proponit: accedens omnes suos euentus prodidit. Cui
 ille, illum consolans, inquit: Ne timeas, iam enim à gente mala liber es.
 Altera filiarum postulante patrem, ut eum sibi clientem & mercenarium,
 uelut fortem atque fidelem conduceret, pater Moysen allocutus est: Vt Ma-
 rum mearum filiarum ducas alteram, annis octo, seu te uolente, decem
 (ego namque tibi futurus commodus, nil contra tuum uelle postulo) ser-
 uas, exigo. Cui Moyses respondens, & absque sollicitudine fauens, Deum
 illius pacti testem aduocauit. Terminò deinceps completo, muliereq; ducta,
 20 focosq; uiso in monte Sinai, foeminae suæ gradum sistere præcepit: donec uel
 inde rumorem aliquem, uel aliquam ignis portionem, ut illa se calefaceret,
 afferret. Veniens igitur à parte dextra ad arborem fructificantem, uocem
 huiusmodi percepit: O Moyses, ego sum Deus, mundi dominus. P. Moy-
 ses Dei iussu suum baculum proiciens, ipsumq; mobilem quasi dæmoniactū
 perpendens, pede moto recessit, nil tamen mali suscipiens. Ipse autem iussu
 nostro deinde rediens securus, & manum suam in sinum mittens, & hale
 coniungens, ipsam exire candidam uidebat. Ille quidem iussus has demon-
 strare uirtutes Pharaoni, gentiq; suæ, male respondit: O Deus, ego reus
 apud illos ob homicidium statutus, timeo perimi. Fratrem meum Aaron
 30 expeditoris linguæ, maiorisq; facundia, ut mihi sit adiutor, uerborum meo-
 rumq; probator, contradictionisq; discussor, mecum mitte. Cui Deus in-
 quit: Te fratre tuo corroborabimus, & iudicium atque uim ac discretionem
 conferemus, & cum tuis fautoribus uincere faciemus absque læsione. Illos
 itaque uestras uirtutes ostendentes, ceteri magos esse perhibebant, cum
 nec patres sui prius talia uidissent. Moysè dicente, Deum agnoscere uera-
 cem, & habiturum finem bonum, qui minime prodest retrocedentibus,
 Pharaò taliter magnates suos atq; plebem affatus est: Deum præter me scire
 non potestis. Hemen autem illi artificii Pharaò præcepit, quatinus ex lateri-
 bus turrem munitam adeò sublimem sibi strueret, ut Deum Moysis transcē-
 40 deret: quem nil dicere nisi falsum opinatus est. Illum igitur insurgentem in
 nos iniuste, nec opinantem se rediturum ad nos, cum exercitu suo sumptum
 in mare summerimus. Ecce talis eorum finis extitit. P. Hos sic igni deputa-
 tos, in hoc sæculo malorum copia confusioneq; pressimus, & in futuro ma-
 ioribus poenis affligemus, nullum uindictam habituros. Post prædecessorum
 confusionem Moysi librum præbentem lucem, uiamq; rectā, & ueniā ac sa-
 pientia credentibus, præbuimus. Tu quidē nequaq; tunc partē occidentalē
 obuiens, nec inde testis, neq; uisor affuisti: Sed nos uitæ longitudinē per ge-
 1 2 nerationum

*Machumet doctor imperiis-
simorum.*

*Habemus autē
Moyſen et pro-
phetas, & apo-
stolos, ipſumq;
Chriſti Euan-
gelii. Cur igitur
nō obtem-
peratis, ō Ma-
chumetiſtæ?*

*Niſi Deus tra-
hat hominē, do-
ctor nil efficiet.*

*Diuitiæ con-
temnendæ.*

*Predeſtinationis
aliquā um-
bram attingit.*

*Iudaica fabula
de Karone quo-
dā, ſiue Core,
ſiue alium in-
telligat.*

nerationum ſeriem extendimus. Tu rursus minimæ genti Madian præd-
catum miſſus fuiſti, ſuis ſibi legatis tradiſ. Moyle rursus legem accipiente
in monte Sinai, nequaquæ affuiſti. Nunc autem te diuina pietas miſit, prædi-
catum gentibus, atq; doctum eas, minime prius eruditus. Si malum quidem
ob ſuarum manuum opera prius illis incubuiſſet, dicerent: O Deus, ſi no-
bis nuncium mitteres, eum ſequentes in te crederemus. Noſtris autem præ-
ceptis aduenientibus, inquiunt, Se talia uelle, qualia Moyses attulit, quibus
plures cōtradixerunt, affirmantes eos magos eſſe manifeſtos, ſicut & te mo-
derni. Quibus tu dicas, librum iſto meliorem noſtrum dictū affirmantes af-
ſerte, eumq; beniuole ſequar. Illis uero minime tibi reſpōdentibus, ſcias eos
nil niſi uoluptates ſuras et uota ſequi. Quis huiusmodi incredulis liquenti-
bus uiam Dei, nō dirigentis malos ad eam, deterior exiſtit? P. Sermones ſeria-
tim ſequentes ad hominum doctrinam conteximus. Quibus uiri iam libro
prius ditati perceptis, & electis ſe credere conſentunt, eoſq; diuinitus poſi-
tos affirmāt. His quidem ſuum duplicabitur beneficium, eo quod induraue-
runt, & beneficijs peccata ter ſerunt, bonaq; ſibi data bene diſtribuerunt,
auditisq; mendacijs recedentes dixerunt, Nos quidem noſtram ſectam rectā
ſauimus: Salus ſuper nos, ueſtra uobis opera, nobisq; noſtra reſpōdebūt. Tu
nullos, niſi Deo faciente, in uiam rectā diriges. Dicunt increduli, Si tuam
tecum uiam proficiſcimur, ē terra forſan eijciemur. Non nos undiq; uictum
diuitiasq; ferri ad tuam haram fecimus? Omnium uillarum à nobis diſtracta-
rum manſiones nulli, niſi per paucos, poſt reſedificabant. Nos autem omnium
hæredes ſumus, qui nullam uillam niſi præmiſſo nūcio gerenda prædicante,
eamq; malorum hominum tantum confudimus. Vobis quidem nullam pec-
cuniam, niſi mundanam, & illius ornatum, quibus apud nos meliora ſunt,
præbuiſmus. An ſenſu caretis? P. Mundanæ pecuniæ diues, in ſæculo ſu-
turo perdetur. Omnis pactum à nobis cum illo firmatum proculdubio
reperiet die, qua Deus interrogabit de participibus poſitis. Illi quibus hoc
uerbum Dei unum pertinet, inquiunt, O Deus, nos ad hoc per illos deducti
fuimus, iam uero recedimus. Deus autem iniunget, eius aduocare partici-
pes. Quibus deinceps aduocati nil reſpōdebunt, eorum uiſo periculo, qui
rectam uiam in hoc ſæculo minime ſecuti ſunt. Quos Deus interrogabit:
Cur legatis non paruerrunt, in cæcitate ſtultitiæq; manentes, nec ab ijs perſe-
utiæ quicquam perſcrutati? Qui poenituerit, & credens benefecerit, Deo proa-
pitante bonis associabitur. Deus enim incredulorum dicta minime curans,
ore prolata, cordeq; retenta perſpiciens, cui ſolī gratia debetur, omnes in
hoc, ſæculoq; futuro, omneq; iudicium, & ad quem omnium fiet reditus,
quem uult eligit, omneq; uelle ſuum producit. P. Si Deus ipſe noctem
continuum protraheret, quis diem induceret, uel ē conuerſo? Non auditis?
nōne uidetis? Ipſe quidem ſolus ſua pietate diē motui quaſtuitq; neceſſario
rum, noctem quieti condidit. Vnde grates illi maximæ reddendæ. Cum ad-
uocatis participibus iudicij die, & de quaſque gentium adhibitis teſtibus ſui
cultus, & orationem fidei quæremus, agnoſcent omnes increduli unū ſolum
Deum & ueracem eſſe, ſeq; prius erraſſe cōſitebuntur. Karon cuidam ſub-
iecto Moysi tantam theſauri copiam cōtulimus, quod ipſius clauēs ſolæ ca-
melū fortem geſtantē eas, ſerē preſſere. Quē ſui præmonentes, ſic aſſati ſunt:
Tuam pecuniā nequaquæ tibi gaudium ſeu ſpem extimes, ſed tuæ partis hu-
ius

ius sæculi non oblitus, illinc aliud sæculum tibi compara, & à malis operibus cessans, cæteris, ut tibi Deus, beneficus esto. Tibi namq; cõsimiles aliter agentes Deus abhorret. Ille uero respondebat, hoc sibi nullatenus esse datum, nisi tantum sapientia sua. Nõne uidit multas gentes tum eo potentiores, tum ditiores, à Deo fuisse destructas? Nõne culpas incredulorum finemq; per-
 10 scrutari uoluit? Illum deinceps cum summis ornatibus exeuntem, amicis mundi præferentibus, illiusq; pecuniæ maximæ cõsimilem quantitatem optantibus, sapientes responderunt, eos malum et uotum & uerbum fecisse, apud Deum enim seruetur optima remuneratio, quam solum timentes &
 20 beneficientes adipiscuntur. P. Tellure deinceps illum domumq; suam cum pecunia tota funditus absorbente, cum nec ipse nec alius eum protegere posset à Deo uindice suo, prius desideratores pecuniæ se redarguendo dicebant. Vere Deus omne uelle suum complens, cui uult, commodum atque potentiam confert. Vobis quoq; ferè cõsimile contigit. Deus enim incredulos nullatenus diligit. Nos alius sæculi curiam daturi, supplicibus in nos nullatenus insurgentibus, nec terras uastantibus, sed timentibus, splendidissimam mansionem tribuemus; quo quisque beneficijs uenturis suis meritis melius accipiet. Cum peccatis autem ueniens, secundum opéra sua tantum mercedem sortietur. Qui tibi misit hunc Alchoran, te die futura ad se redu-
 30 cet, discessurus qui uiam rectam, quicq; falsam secuti sunt. Tu librum ex insperato tibi missum habens, ab illius mandatis nequaquam ulterius digrediaris. Nesis incredulus, uel incredulorum adiutor, nec cum Deo Deum alium, cum ipse sit solus, particeps carens, inuoces: Præter quem solum omnia pereunt, & ad ipsum iudicia facturum redibunt omnia.

AZOARA XXXIX.

I Nn. & c. Peccatores falso iudicantes, se bonorũ fore uictores, opinati sunt, me passurũ eos dicere pro suorũ antecessorũ cõsuetudine, uidelicet quod credant; Cum ipsi potius fidei nullius, & increduli, cordisq; prauis sint, egoq; dinoscã, quis uerũ, quis falsum proferat. Sperans se Deo cõuniendũ, cuncta
 30 uidenti & audienti, hoc apud Deum ratum inueniet. Prædator & expugnatore, nõ nisi sibi tantum operantur. Deus enim ob curam hominum & actus parum sollicitatur. Poenitenti, beneq; gerenti, suorum peccatorum pondus auferens, mercedem suis actibus maiorem tribuã. Omnis homo bonus, suis parentibus beneficiat: Illos tamẽ nullatenus sequens, si precentur eum, ut cũ Deo participem ponat, uel malã legem imiteat. Vos enim omnes redibitis ad me, omnes uestros actus reuelaturum. Credentes, & beneficientes, bonis associabimur. Sermo cõfitentium se in Deum credere, de illo tamẽ male loquentium, iramq; diuinam, in eadem trutinã libratur: qua re diuinitus adueniente, se nobiscum adhæsisse confirmant. Nõne Deus dinoscens cre-
 40 dentes & incredulos, huiusmodi mentes hominum illis etiam perfectius penetraat? Incredulorum persuadentium credentibus, ut suam uiam sequantur, illis falsè permittendo, se laturos eorum peccata, cum hoc sit illis impossibile, suorum peccatorum mole pressis, sermo sæculo futuro pertractabitur. Noẽ uestrum legatum inter suos annorum mille spacio minus quinquaginta annis moratũ, suosq; fautores in arca saluauimus, cæteros autem diluuium summersimus: quod est sapientibus mirandũ. Abraham item suæ genti persuasit hæc dicens: Deum inuoca, timens ipsum, Hoc est em̃ omnium optimũ. Illius

1 3 loco

Benefaciendo
 thesaurus ad fu-
 turum sæculum
 reponendus.
 Luc. 16. etc.

Videtur som-
 niasse aliquid
 de supplicio
 Core, Dathan,
 Abirõ, Nũ. 16.
 Curia pro pa-
 latio aliquoties
 dicit.

Alcoran com-
 mendat.

Mali uana spe
 ducuntur.

Milites iam ac-
 ceperunt merce-
 de sua. At quo-
 ties promittit
 eis coelum?
 Pietas in pa-
 renes.

Fallax sponsio
 corũ, qui reci-
 piunt in se cul-
 pam, si quem
 seducant.
 Noẽ etas.
 Abraham.

loco nullatenus adores idola, neque uia uobis uictu dare: quem solus Deus omnibus glorificandus tribuit, ad quē omnium fiet reditus. Non mireris, si tibi cōtradixerint, cum prādecessoribus quoq; contradicebatur. Legati quidem est prāceptum, aperire tantum, & nunciare. Nōne uident Deum homines creasse, quos secundo leuiter uiuificabit? Peregrinatum addiscāt euntes, quoniam Deus omnipotens huic bonum, illi malū, pro uelle suo faciens, omnia creauit, secundoq; uiuificans ad se reducet. P. Vobis est impossibile quicquam in cōlo seu terra mandare. Solus enim Deus uester uindex est atq; conditor. Contradictores prāceptorum uestrorum die resurrectionis a nostra misericordia ueniatq; desperati, graue malum patientur. Gens autem sua nil aliud respondit, nisi quod uel cadi uel combustioni tradetur. Deus autem eum ab igne liberauit, quod est credentibus mirādum. Images quidem Dei loco in hoc saeculo adorantium, alij die futura reprāhendent alios, & maledicent, ad ignem ituri sine uindice. Loth illum sequendo, Dei sapientis & incomprāhensibilis uiam secutus est. Ipsi quidem Abraham dedimus Isaac atq; Iacob, librumq; legiferum, & de prole sua prophetā excitauimus. Ipseq; diues in hoc saeculo, bonis in alio adnumerabitur. Loth conuesto gentem facere scelus nusquam antea perpetratum, hinc maribus abutendo, tum uias abscondendo, tum cetera nefanda gerendo, illa respondit: Vt te uera cem probes, diuinam exerce uindictam. Ille uero Deum inuocando precatus est, ut ab illis malitiosis & flagitiosis se uindicaret. P. Nuncijs ferentibus Abraham gaudium, & dicentibus, se destructuros uillas illas ob maliciam inhabitantium: Abraham intimaui, Loth earum inhabitatorem esse. Illi quidem confessi se hoc scisse, polliciti sunt se liberaturos Loth, atq; suos, prāter foeminam suam decrepitam. Et hoc idem dixerunt, uenientes ad Loth, ipsos timentem, & ab eisdem postea cōsolatum & edoctum, illos immisuros coelestem uindictā uillā, propter maliciam hominū. Huiusq; rei manent adhuc manifesta uestigia cūctis admiranda. Schaib uenienti ad gentē Madian, prādicantiq; ut Deum adoraret, & de die futura speraret, nec terras expugnaret, illa cōtradixit. Vnde eam cōfundente fulgure, suarum domuum alia super aliam remansit. Hath & Themuth fines atq; loca, & Pharaonis, & Hamer, atq; Karon, prāsumptuosorū similiter nouistis. Quorum nullus uictor neq; uindex sui, quin ob culpas suas eos dirueremus, esse potuit. Eorum em̄ quo facta uento dispersimus, quosdam uox dissipauit, hos tellus absorbit, illos aqua summersit. Deus tamen nemini malum fecit, sed ipsi sibi nocuerunt. P. Adorans alium Dei loco, comparabilis est aranea, domum sibi cūctis deteriorem & fragiliorem textenti. Quid autem adoretis Dei loco, Deus ipse dinoscit. Nostra quidem exempla sapius allata soli sapientes discernunt, quibus diuina coeli terraq; creatio manifestum est miraculum. Librum tibi missum lege, & iugiter ora. * oratio namq; fornicationes, ceteraq; nefanda remouet: Deumq; cūctos actus dinoscentem inuocare, maximum meretur meritum. Omnes homines legum, prāter malos, honestis uerbis * disputādo semper alloquere, & confitere te in Deum credere, & prāceptis sibi missis parēre: cum Deus suus sit tui Deus, & omnium omnibus adorandus. Eorum quidam, quibus librum dedimus, illi credunt: quidam autem, uidelicet mali, nequaq;, qui semper prācepta uestra renuentes, diuinas uirtutes super se descendisse postulant. Sed tu dic, solius Dei prāceptum atq; uirtutem nanda. prāceptum sanē inculcandum Machumetistis, et magistris nostris.

Legati officiū.

Deus qui creauit homines, facile quoq; mortuos suscitabit.

Simulachra cōlēs dānantur.

Loth.

Abraham.

Sodomæ & uicinā urbium subuersarum uestigia.

Schaibe Madianarum propheta.

Hath.

Pharao.

Karo.

Adorātes alienos Deos, araneis similes.

quæ parabola cōcinna Machumetis non est: sed usurpata olim Iob. s. Esaiæ. 59.

Osc. s. etc.

* Orationis sanctæ uis.

* Modestia in disputando seruanda.

tutem esse, te uero solūmodo legatum. Nunq̃ illis nec leges, nec manu scri-
bes, quin hoc esse falsum, nō Dei mandatum iudicent: licet corda sapientum
manifeste uideant illud nil nisi diuinum. P. Nōne sufficit illis me misisse
tibi librum legendum illis, patefacientem diuinam pietatem & sapientiam
credentibus? Tu constanter dicito: Deus uniuersa cōli terrāq̃ dinoscens,
mihi uobisq̃ tēstis atq̃ iudex sufficiens inter sit. Obedientes mendacijs, & in
Deum nō credentes, die futura perdentur. Eos enim ad malum festinantes,
quibus & iam accideret, nisi propter Dei pactum firmatū subito quidem in-
cumbet, illis nil inde tractantibus gehenna circūdabit, undiq̃ malū atq̃ do-
lorem inijciens, me tunc dicente: facta uestra gustate. Vos boni credentesq̃,
me, cui subest terrā capacis immensitas, inuocate: uobis tutelā meā cōmen-
datis, mercedem maximā daturū, paradysum mundi gradibus distinctā, & a-
quarum fluxu iocundā. Omnis em̃ anima mortē gustabit, & nos deinde uisi-
tabit, qui uos & animal omne, etiā suum lucrari uictū impotēs, pascit, omnia
uidens & audiens. P. Illi quæsitī, quis cōelos & terram creauit, & solem ac
lunam currere fecit? Respōdebunt, Deus. Cur igitur nō credunt? Ipse quidē
omnipotens & sapientissimus, cui libet pro suo uelle uictum, ceteraq̃ bona
tribuit. Interrogatī, quis de cōelis aquas ad terrenorū uitam & ortū demisit?
inquit, Deus. Deo gratias. Eorum pars plurima nescia cacaq̃ permanet.
Huius quidē sæculi uitā nil nisi ludus est, & ludicrum inane. Alius autem
sæculi uitā melior est, atq̃ uerior. Naue ascendentes, corde deuoto Deum
inuocant: Egressi, siccoq̃ statuti, en recedunt. Nostri item præceptis resi-
stendo, nōne uident, quod nos terram Haram timoris expertem fecimus?
quō nostro præcepto proficiscuntur homines: Mendacijs, & nō nostris præ-
ceptis fauētes, quibus nullus est deterior, & in Deum nō credentes, gehennā
mātionem perpetuā sortient, uelut benefacientes paradysum, quibus nostras
uitas patefecimus. Deus quidē bonorum est illis propicius, atq̃ misericors.

A Z O A R A X L.

I N n. &c. Agentibus in terra propinqua pessimaq̃ Christiani superati,
post 1X. annos eorūdem uictōres per Deū, cuius sunt prima postremaq̃
mandata, facti sunt. Vnde die illa uindicta Dei condonatoris atque p̃i,
credentibus in ipsum gaudium fert. A' Deo nunciatum nunquam fallit.
Plures hominū hoc nesciunt, huius sæculi uitā apparentem agnoscētes, alius
minime. Nōne sua corda perpendunt, Demu cōelos, & terrā, omniaq̃ inter-
posita cum ueritate, terminoq̃ noto creasse? Cur igitur nō credunt illum eos
resuscitare potentem? Peregrinando uideant finem antecessorum suorum,
illis potentiorum ac ditiorum, terrāq̃ minima miranda componentium,
terrasq̃ plures colentium: quibus post aduentum legatorum mira facient, iā
malum illos uelut contradicētes & irrisores destruens incubuit, Deo noci-
uo nemini: Sed ipsimet sibi plurimum officiunt. Deus omnium origo prin-
cipalis, ad se redire faciet uniuersa. P. In aduentu diei postremæ, incre-
duli penitus desperati, nullum a participibus positū suffragium, seu uindic-
tā sentient: Sed eorū alius alijs contradicens, & non credens aduer-
sabitur, ipsiq̃ malum patens & præiacens incurrent. Benefacientes autem
atq̃ credentes, paradysum laticia plenam ingredientur, Deum uitæ mortisq̃
datorem & resuscitorem, qui uos de terrā limo plasmans, multitudinem
terrillarum deinceps eduxit, & ē nobis fœminas uobiscum mansuras, di-

I 4 lectionisq̃

Alcoran.

Demonstrat, in
solo Deo salutē
uniuersam col-
locandam esse.Vita præsens
fabula.
In periculis ho-
mines religiosi.
Mecha.Christiani uicti
post annos 1X.
uictōres. loqui-
tur de bellis im-
peratoris Hera-
clij cum Persis.Deus omnium
origo et finis.
Ex quo, et per
quē, et in quem
omnia sunt.
Rom. 11.Deus unus
adorandus.

lectionisq; uinculo cōnectendas edidit, cōlo terraq; glorificandus, uespere maneq; horis singulis inuocate. Ipse quidem cōlorum terręq; cōditor, aquas de cōclis ad excitandā terram dimittit, corruscationē cōlorum uobis timorē atq; spem afferentem aperit, linguas multifarias coloresq; multiplices distinxit, noctem quieti, diem necessariorū acquisitioni disposuit: Cuius iussu cuncta creata sunt. Quē omnium regem adorant uniuersa, ad eū nutu suo reducenda, absq; difficultate. Ipso namq; uocante statim accurrent uniuersa: quæ cuncta discretis & sapientibus sunt admiranda. Ipse sublimis & incompræhensibilis, uobis diuinas & excellentes similitudines de uobis & illis, quos in suis bonis uobis commissis participes ponitis, præterdit, quærens an uosmet illis parificetis, cum illos uelut animas uestras timetis? Me taliter

*Præui sequitur
affectus suos.*

*Lex Dei con-
stans omnibus
gentibus missa.*

*Nō probat di-
scipulos Alco-
rani colloqui
cū infidelibus.*

*Beneficentia.
Fœnus.*

*Hominis uici-
tudinēs.*

res sapientibus discernente, malefactores tamen suas uoluptates stulte sequuntur. Quis enim patefaciet uias rectas illis, quos Deus aberrare facit, & a iudice tutoreq; destituit? Cor tuum beniuole uerte ad legem diuinam, immutabilem, omnibus diuinitus missam gentibus. Hæc est enim lex recta, licet pluribus nescijs. Illā itaq; sequere, diligenter tuā faciem ad Deum dirigendo cum timore, & orando iugiter, ne sis incredulus. P. Cohortum leges discretantium quæq; suę legi cultuiq; cōgaudet: omnis tamē malo superueniente, Deum adiutorem inuocat. Quidā autē misericordia diuina suffragioq; sustentati, declinant item ad scelus, primū increduli facti: nostra negantes munerā eorū noticiam futurā expectet. Plures hunc librum lucidū sibi diuinitus datū adepti, colloquio dicentū se nequaquā in Deum credere, potiuntur. Gens autē quæ nostræ misericordiæ datoq; beneficio cōgaudet, peccato uero maloq; pro furarū manuū operibus incubente desperant, nōne uidere quæsit, Deum abundanter & illaboriose uictū cæteraq; bona cūctis tribuisse? Opus præcelens & optimum est, propinquis, & pauperibus, ac mendicis sibi danda præbere, omneq; beneficiū duplici mercede remunerabit. Suam fœnendo pecuniam augens, apud Deum nō fructificat, nec crescit. Ipse quidem cunctis uictum & diuitias præbet, uitæ mortisq; dator, & omnium resuscitator: quod participum nullus facere potest. Ob incredulorū opera malū a Deo secundum suā mensuram sumentium, ut sic cōuertantur, mari terraq; scelus apparuit. P. Fines prædecessorū suorum, quorū pars plurima mansit incredula, gyro uagando perquirite. Faciem uestrā ad legem rectā uertite, anteq; dies ueniet uere uentura: qua fiet distinctio cedentū ad ignem, & ad paradysum. Et Deus abhorrens incredulos, quęq; pro suis meritis remunerat, cuius imperio parēt uenti, Spem bonā sapius hominibus afferentes, quo iubente naues promouent, manusq; sua uobis omnes possessiones uestras tribuit. Vestris digna gratibus. Cuiq; gentiū nostris legatis missis, mādatisq; relatis, ego credentiū & bonorū uindex, illos a malis liberaui, qui uētis ut nubes per cœlum diffusas afferant, easq; dissipando pluuiam faciant, homines prius desperatos spe bona cōfirmante, impero. Deus ita terram mortuā uiuificat, qui similiter mortuos resuscitare poterit, cū sit omnipotens. Si uentum autē turbidum seu croceum immiserimus, fient increduli, Deo cōtumelias inferendo.

P. Mortuos nequaquam seu surdos audire, uel cæcos a uia praua diuertere, nullos tandem nisi credentes, audire faciens. Deus enim sapiens, omnia prout uult operās, hominem de re fragili cōposuit: illi deinceps uires, postea debilitatē, tandem caniciē cōferens. Hora postrema superueniente, iurabūt increduli

increduli, se nequaquam moratos nisi per horam unam. Ab hoc tamen dicto postea Resurrectio.
diuertunt, percipientes hoc esse falsum. Inquient enim illis credendi sapientia
præditi: Vos secundum libri diuini determinationem hanc resurrectionis horam,
cuius uixistis in seculis, expectabatis. Illa die nec excusatio proficiet malefactori-
bus, nec fides adhibebitur. In hoc Alchorā iam exempla plura cōtulimus. Sed
licet asseras incredulis uera, summeque miranda, nunquam desinet te mendacem Perseuerantia
appellare. Ita Deus eorum corda sigillauit, Deum time, & patienter indura, Machumetis.
eius pactum ueracissimum expectando, ne te dubitantes irrideant.

AZOARA XLI.

10 **I**N n. &c. Hæc sunt huius uoluminis optime compositi secreta. Ipsum
quidem misericordiam uiamque rectam monstrat beneficientibus, & o-
rantibus, ac dantibus decimas & eleemosynas, sæculoque futuro credentibus:
qui bonam sequendo uiam semper antecedunt. Homines uerba falsa uiasque
deuias sine uadentes, qui nostris uerbis lectis discedunt, quasi non audien-
tes, seu plumbatis auribus, dedecus magnumque malum patientur. Crede-
ntes autem & beneficientes, paradysum mansionem perpetuam fortientur:
secundum uerax Dei mandatū, qui sublimis & sapiens, cœlum sine colum-
narum sustentamine sursum erexit, & terram montibus firmauit, & in ea cu-
iusque generis animalium par unum cōstituens, ad eorum clementiam, & ortum,
20 aquas ex cœlis dimisit. Monstrent increduli factum saltem aliquod eorum,
quos inuocant loco Dei, cuncta prædicta facientem. Illi quidem uiam erro-
ris sequuntur. P. Aluchmen cum magisterium optimū, operisque discretionem
tribuimus, unde nobis gratias persoluit, inquit filium suū castigando: O fili,
nec cum Deo participem ponas, nec quid Haram interficias, nec huiusmodi
criminalia perpetres. Omnis enim beneficiens sibi prodest, & incredulus
sibi met operatur. Deus quidem piissimus nullius est indigens. Omnis qui-
dem ad me rediturus, mihi, & utrique suo parenti, quorum alter eum neces-
sarius sustentauit, altera prius aluo sua concipiens, & fomentando in aliquid
ducens, cum prius non esset, deinceps ad cibum à lacte separauit post bien-
30 nium. Illis inquam, & mihi, gratiam & honorem faciat. Sed licet ipsi na-
tum precentur, ut cum Deo participem ponat, uel de Deo quid mali dicat,
nullatenus in hoc illis pareat: sed illis in hoc sæculo beneficiens, uiam in-
uocantis Deum, reuelaturum omnibus sua facta, sequatur. Ille namque
filius subtilissimus, & omnia penetrans, omnia remunerabit, siue fuerit aure-
us, sinapis granum etiam in petra, seu terra, cœlo uel positum. Tu itaque puer
mi, orationes funde, iusque notum præcipe, iniustum prohibe, indurans su-
per omne propositum nostrum & commodum, nec tuam hominibus fa-
ciem subijcias, nec gyrouagus nisi secundum ius & honestum existas. In iti-
nere namque tuo, atque sermone modestus & mediocris esto. Vox enim nulla
40 peior est asinina: & Deus fraudulentos & iactatores abhorret. Nonne uide-
tis Deum omnia fecisse uobis commoda, & cœli terraque singula, uobisque
clām & palam de sua pecunia dedisse? Sunt autem quidam irrationabiliter
in Deum, uiamque suam rectam, librumque manifestum ratiocinantes, & di-
centes, cum prædicantur illis diuina præcepta: Nos nostrorum patrum se-
ctam imitamur. Quid si diabolus illos decipiens, eos ad ignem uocauit: Tuā
ad Deum faciē uertens, nec illicitum aliquod perpetrās, firmitati rerū, quarū
omnium Deus finis est, adhære, ob incredulitatem malorum nō solliciteris.

Ad

Alchoran bene
agentibus pro-
mittit felicitate-
tem: et minatur
malis eternam
infelicitatem.

Aluchmen filium
ad unius Dei
cultum instituit,
& uirtutem.

Deo et paren-
tibus summus
honor debetur.

Vel minima bo-
na remunerat
Deus.

Ut peregrinan-
dum.

Modestia in
dictis.

Patrum secta-
tores.

Ad me namq; redibunt singuli, dicturum illis omnia facta sua: cū omnium secreta cordium agnoscam: licet paulisper malos dilatans, quos in ignē pinguem proijciam. Quæsit tamen, quis coelos & terrā fecerit: Inquient, Deus. Deo gratias, quod eorū pars plurima manet incredula Dei, glorificandi semper, & nullius quoq; indigentis super omnia coelorum & terræ. Ad cuius incomprehensibilis & sapientis integrè scribenda miracula, non sufficerent omnes arbores in pennas redactæ, nec mariū septuplum incaustum, Cui cuncta uidenti & scienti, adeo leue est omnes suscitare, sicut unum, qui diem nostrū & ē conuerso iungit, solem & lunā ad terminum scitum promoueri fecit, omnium opera ueraciter dinoscens, omnia uero suscitaturus. Illi autē quos adoratis Dei loco, fallaces sunt & impotentes. Ipsius quidem Dei præcepto miranda gerentis, naues equora fulcāt, quod credentibus, Deoq; grates red-
Impudēs hyperbole. Cur nō cōtenuit fuit illa Ioan. ultimo: totus mūdus non caperet libros, &c.
 Periclitātes uere munifice, quod nō soluit liberati.
 Incertæ res mortaliū. Iacob. 4.

AZOARA XLII.

IN n. &c. Hunc librum ambiguitatis expertem, a Deo totius mundi compositū, tuū opus esse dicent increduli, Tu uero dic, solū Deum hoc fecisse, per quod castiges gentem prius doctore carētem, ut in uiam rectam se uertat. Nec tutorē nec uindicem habet quisq; præter Deum, qui cuncta sex diebus creans, & deinde thronū ascendens, omniaq; ab ipso creata bona bene disponens, hominem de luto plasmavit, posterosq; suos ex humore fragili, eidemq; de suo spiritu insufflans, aures, & oculos, ac corda præbuit: Ad quem scientem omnia desuper missa, redibunt singula die spaciofa, quasi mille nostri anni. Pauci tum grates persolunt. Dicentes enim, nos mortuos quomodo resuscitabit: non credunt congregationem futuram coram Deo.
 P. Omnes ab angelo mortis sibi a Deo tradito terminati, ad Deum redibunt. Increduli coram Deo capita sua declinaturi, se uidisse simul & audisse dicent, Deumq; postulabunt, ut eos remittat, pollicentes se credituros & benefacturos. Si uellemus, cuique gentium bonam uiam & rectam daremus. Sed iam uerbum nostrum firmatum est, ut infernus de demonum & hominum consortio penitus impleatur. Vos itaque resurrectionis & reditus ad nos obliti, unde uestri minime recordamur, malum perpetuum ob opera uestra gustare. Soli nostri memores nostris uerbis obediunt, Deum adorantes, digneq; Deo gratias reddentes: cuius ætium linquūt ut Deum inuocent. * Nemo mercedem sibi pro suis operibus dandam prænoscit. Credentis autem & increduli magna est distantia. Credens enim & benefaciens, paradiso: incredulus autem, in igne, cum non credidit, perseverabit, nunquam discessurus. P. Faciemus ei etiam gustare malum minus, quā illud maximum, ut sic saltim sua fiat conuersio. Quis est autem deterior, quā delinquēs atq; discedens post nostrorū præceptorum modū id dicit quod Sophistæ, ignari an in gratia Dei sint, an in ira.

rum perceptionē: Nos quidem indubitātē ex eo sumemus iam. Per Moy-
sen librum, quē sequendo penitus Deo coniungetur, indubitanter misimus
filijs Israhel. Quorum quidam indurantes, uerbisq; nostris credentes, uias re-
ctas docuerunt: quidam autem dissenserunt. Deus autem die uentura suas
discutiet contrarietates. Nōne uident, quot prācedentes, quorum obti-
nent loca, nos confundimus, qualiterq; per aquas coelitus ad terram missas,
melles & herbas eorum, bestiarumq; uictum produximus? Quā cuncta
sapientibus admiranda sunt. Nōne uidere queunt? Si quārant rerum
euentus, et finis noticiā, illa die scient, qua fides tunc sumpta nil proficiet,
nec castigabuntur. Illos derelinquens expecta, quoniā illi similiter expectāt.

Moyſis doctri-
nā amplectēs
iunguntur deo.
Is autē Chriſto
filio Dei unico
ſeruatori totius
mūdi reddidit te-
ſtimonium, cui
Machumet cō-
tradicit.

AZOARA XLIII.

IN, &c. Tu propheta Deum omnia noſcentem, tuāq; facta perſpicien-
tem, timens, nequaquam malos & incredulos ſequere, te prorsus illi com-
mendans, cuius protectio ſufficit. Nemini quidem duo corda tribuit, nec
matres in uxores, quā causa ſunt uobis balnei, ducere permisit, nec filios
ueſtros: quod & uos etiam confirmatis. Deus ipſe uerum omne diſcens,
uiamq; rectā pandens, illac aduocari noluit, ſed parentes ſuos, quod eſt
optimum, uel fratres, earumq; cenſores. De factis iniuſtis nullatenus, niſi
ſponte crebroq; factis, moleſteris. Deus enim condonabit, prohibens om-
nibus bonis, ne matres in uxores ducant. Vnius etiam legis quidam plus
ceteris promerentur, uelut benefacientes, firmeq; credentes. Hoc enim
per Dei librum firmatum eſt. Te quidem, ſicut & ceteros prophetas, Noē
inde & Abraham, ac Moyſen, Chriſtumq; Mariæ filium, pacto dilectio-
nis operisq; boni perſtruximus, qui ſuum a ueridicis uerum perſcrutabi-
mur, & incredulos malo grauiffimo torquebimus. Omnes itaque creden-
tes, Deum inuocent, illi grates in omnibus referentes. Quando Deus actus
ueſtros perſpiciens, & credentes tentans, exercitus a nobis non uiſos,
poſt uentos immanſos undique ſuper uos uenire fecit, oculi ueſtri ſtupue-
runt, cordaq; ſere faucibus adhaſerunt: Vnde uos de Deo dubitantes, ui-
ſoriae malae ſuccubuiſtis. P. Increduli quidem, & cordis infirmi, dicentes
Deum atque prophetam falſum feciſſe pollicitum, gentem Iethrib exami-
nabant, inquiringes: Mora quidem uobis eſt impoſſibilis: ſed potius re-
ditum properate, mittentes ad prophetam, nunc tantum uos excuſantes, &
dicentes: domos ueſtras eſſe deſertas. Non erant antē deſtructae, ſed ſic fugae
conſulebant. Licet enim undique illis domo repertis ſuperueniſſent exerci-
tus, non niſi paucos rebelles, plures autem fugientes reperirent. Ab illis qui-
dem prius pollicitis, ſe nec uincendos, nec fugandos, Deus promiſſum ex-
quiret. Sed quid prodeſt eorum a cāde morteue fuga, cum eorum uita bre-
uiſſima ſit: Quis eos a Deo, nocere uel obefſe uolente, qui ſolus eſt tutor
& uindex, proteget? Ipſe quidem ſcit ueſtri ſociorumq; ſe per alios deſen-
dentium, & dicentium, ut uos paucis pugnae dimiſſis ad illos eatis, iniurias
& contumelias. Illi quidem rumore metus accidente, uos circumquaue
uelut mortis certus, atq; cetus conſpiciunt: metu diſcedente uos oculis acutis
reſpiciunt, & auariſſimi manent. Deus autem eorum facta delet, multumq;
leuiter. Si illis cogitantibus exercitus non diſceſſuros, illi ſuperueniſſent, pau-
cos rebelles inuenirent. Eorum namque pars plurima ſibi timens, exercitus
alijs

Prohibet ince-
ſtus nuptias.

Voluntarie in-
iuriae demum
caſtigande.

Chriſtus Ma-
riæ filius.

Tēpeſtatis hor-
renda meminit,
& cladis.

Iethrib, quae pri-
mo recepit Ma-
chumetem, alijs
monuerunt ad
reſpiciendum.

Nō fugiendū
ē praelio: quia
uita hominis
breuis.

*Machumet
dux bonus,
quia sp̃e collo-
cans in Deo.
Est id quidem
pr̃cipuū in du-
cc. Psal. 13. etc.*

alijs incumbere uillis optaret. P. Prophetam tamen ducem, & persecutorē bonum, in Deo sperantem, eumq; multū inuocantem, dieiq; futurā credentem habebant. Boni quidem illis exercitibus uisis, Deum suo prophetā uerbum misisse, sibi terminum illum proposuisse firmabant: sicq; fides eorum et meritum creuerūt. Credentium illud Dei uerbum quidam morti subcubuerunt, quidam superstitēs nihil inde mutauerunt. Deus autem credentes ob fidem suā optime remunerat, incredulos damnat, uel forsan sua pietate subueniente ueniam tribuit. Reducentur quidem increduli irati, uelut nil boni lucrati, ad Deum ipsum, qui fortis & potens bonos à lite protexit: Illis rebelles, à suis sublimitatibus deposuit, et eorum cordibus impressit. Vnde eorum quidam mortem, quidam captiuitatem passi sunt: uosq; suarum terrarum & ceterorum etiam hominum, nondum à uobis uisorum, suarumq; pecuniarum heredes Deus omnipotens constituit. Tu propheta tuas sic mulieres al-

*Vxorū Machu-
met conditio.*

loquere: Si uitam & ornatum huius mundi malueritis, uelle uestrum uobis dabo, formoseq; dimittam. Si Deum autem, atq; prophetam, aliamq; uitam plus dilexeritis, uobis, uelut & omnibus bonis, Deus ueniam mercedemq; maximam tribuet, beneficium duplicando, gaudiumq; plenum præbendo.

*Et quod tibi nō
uis fieri, alteri
ne feceris. Cur
matronas secta-
ris Machumet?*

Omnis quidem à prophetæ mulieribus quid nefandum uel non gerendum postulans, malum suum à Deo duplicatum inueniet. P. Omni quoq; mulieri prophetæ, Deum & ipsum sequendo beneficienti, meritum suum duplicabitur. Vos prophetæ mulieres si timueritis, ceteris nequaquā similes, nolite uerba blanda seu lasciua proferre, sed honesta & cognita. Homines etenim cordis infirmi, tunc à uobis aliquid non agendum sperarent. In domibus uestris manete, non euntes modo priorum: & orationes ac eleemosynas gerendo, Deum atq; prophetam imitemini, & Dei sapientiam suaq; præcepta lecta super uos nominare. Deus enim à uobis, quoniam prophetæ domū inhabitatis, omne malum auferre proponens, uos lotas & benedictas esse desiderat, cum sit mitis atq; sapiens. Viri, seu foeminae, se Deo penitus uouentes, & credentes, ac orantes, & ueraces, & indurantes, ac flentes, genuaq; Deo

*Opera bona,
seu officia ui-
rorum & fo-
minarum.*

Deum iugiter inuocantes, à Deo ueniam & gaudium plenum assequuntur. Nō decet uirum, seu mulierem beneficientem, non adharere iudicio dato,

*Larga dispen-
satio super ma-
trimonio.*

foederiue præcepto à Deo seu propheta. Tu uero uirum à Deo ditatum affatus, dicendo, Tene mulierem, timeq; Deum, quiddam à solo Deo notū plus timere deberes. Post moram igitur sui mariti pro uelle suo cum illa, tibi permisimus illam ducere sponsam. Licet enim etiā bonis omnibus, post discessum suum à maritis, quaslibet Deo iubente ducere. Non erat igitur prophetæ curandum tum Dei mandatum, tum prædecessorum morem diuinitus statutum exequi, Deusq; solus est sufficiens dinumerator, sua mādāta seruatum, & se solum timentium, Machometus nequaquā pater alicuius, uestrisq;

*Machumet ul-
timus prophe-
ta, ut quidā in-
terpretatur. Di-
uersum tamen
legis de religio-
ne Turcarum.*

tantum Dei, scientis omnia, legatus, postremum omnium sigillum & cumulus, ut quidā interpretatur. Diuocate: qui uobis beneficus atq; propicius, sicut & angeli sui, uos è tenebris ad lucem reducit: gaudiūq; pleni dator, die congregationis uerbum salubre profert. Tu propheta, missus à nobis testis & nuncius, ac gentis corrector, eiusq; prolocutor coram Deo, luxq; manifesta bonis, se nunciaturus gaudium plenum habituros, Malos & incredulos non sequere, sed potius illos

loquendo, te prorsus, quod salutem sufficienter præstat, commenda. *Viri Repudium.*
 boni, si mulieres desponsatas intactas dimiseritis, illis munera faciendo, for-
 mose dimittite. Et ipsis deinceps de mora determinata non est curandum. *Ti*
 bi quidem, o propheta, mulieres omnes, quibus donando dederis, & omnes
 tuæ manui per emptionem suppositas, & amitæ tuæ materteræ que filias,
 omnes item bonas mulieres, tibi uolenti gratis subcumbere cupientes, hocq;
 tibi soli permittitur, licitas constituimus. Iam notum esse censeo, quid tibi &
 cæteris bonis de mulieribus uestris, atq; de suppositis manibus uestris agen-
 dum sit. *P.* Has à te semoue, illas adiunge, pro uelle tuo: nec prius abiectis.
 si dilexeris eas, molesteris. Illæ namq; tuo uoto parere debent. Deus autē sub-
 limis & sapiens, uestrorum secreta cordium agnoscit. Post illas tamē non est ti-
 bi licitum, alias, licet placidiōres & habiliōres, pro tuis mutuo sumere, nisi tan-
 tum tuæ manui subditas. Deus enim omnipotens, omnia penetrat. Nullus
 propheta domum comestum ingrediatur, nisi uocatus. Tunc autem accedes,
 pransus statim exeat, nec aliquod ibi ridiculum seu ludum agat. Hoc enim est
 prophetae nociuum & tædiōsum, qui uos uerecundatur. Sed Deus quidem
 uerum absq; uerecūdia promit. Querens autem quodlibet, extra portam ma-
 neat. Hoc enim est optimum. Neminem quidem oportet uel prophetam in
 aliquo lædere, uel uxorem suam nunquam post eum habere: cum hoc Deo
 molestum sit, atque graue: qui perfecte perspicit, si quid clam seu palam fece-
 rit quis. Nemo tamen zelotypia torqueatur, ob patres, uel fratres, seu filios,
 uel nepotes, aut mulieres ingredientes, seu subditos. Deum time, testem o-
 mnium. Cumq; Deus & angeli propter prophetam exorent, uos quoq; Deū
 precemini pro ipso, ut ipsum saluet & protegat. Male loquentes de Deo atq;
 propheta, in hoc sæculoq; futuro à Deo repellendi, graue malum patientur.
 Malum quoq; dicentes de bonis uiris, seu fœminis mentiēdo, mendaciæ gra-
 uisq; peccati supplicio punientur. Tu quidem propheta generaliter iniunge
 tuæ, cunctorumq; bonorum mulieribus & filiabus, ut suas facies quantum
 bet tegant, ne quales sint uideantur: uel malum de illis uerbum proferatur, cu-
 ius uenia Deus largitor est. Nisi se conuerterint inconstantes, cordisq; pusil-
 laminis de Midenā, malum maximum à me suscipient. Vestri propinqui nō
 nisi parum mansuri, ubiq; repulsi, & quouis reperti perimantur. *P.* More
 priorum adhuc inuariabili de Deo dubitantes, & quærentes aduentum illius
 horæ, sciant Deum solum hoc dinoscere, & fors illico ueniet. Illos autem
 Deus repudiens, igne perpetuo damnabit, omnis tutoris & uindictis exper-
 tes. Die quidem, qua suas in igne facies uoluent, optabunt se in Deum sequē-
 do prophetam credidisse, & conquerendo dicent: O Deus, nostris magnati-
 bus atque potentibus, causæ uidelicet erroris nostri, quos nos secuti fuimus,
 malum imputa, longiusq; repelle. Viri boni, non imitemini male loquentes
 de Moysē, qui per Deum à prauiloquio liberatus, honestus et bonorum exē-
 plum apparuit. *P.* Deus facta uestra diriget, peccataq; dimittet: quem, atq;
 prophetam quilibet sequendo, magnum quid adipiscitur. Conditionem ue-
 stram fidelem, super cœlos & terram ac montes firmatam, homo suis adsum-
 psit humeris: quam postea derelinquens, malus & inscius est effectus. Incre-
 dulus quidē uiris seu fœminis, suisq; participibus, Deus flagitium inferet: Bo-
 nis autem omnibus, ueniam & gaudium tribuet. Est namque piissimus, ue-
 niaq; dator.

Gratitudo erga
Deum.

Dies iudicii.

Machumetis do-
ctrina contem-
ptibilis, quia no-
ua. Ea ratione
utitur et Augu-
stinus contra he-
reses. Aeternae
autem ueritatis
existunt Chri-
stiana dogmata.
Dauidis memi-
nit, ut prius.
Salomon.

Cheibepopulus
sterilitate agro-
rum punitus ob-
luxum.

Quisq; unus su-
um bailulabit.

IN n, etc. Incōprehensibili sapiētiā Deo, uenīā datori, perfectēq; dinoscē-
ti omne terram ingrediens, uel exiens, & de cōlo descendens uel ascen-
dens, cuius sunt uniuersa cōli terraq; omnisq; gratia saeculi futuri, gratias di-
gne reddamus. Incrēdulis sciscitantibus, An hora illa cōtinget; dic, ita: ueniet
per Deum, secretorum cognitorem: cuius sapiētia nil cōleste, seu terrestre,
nec formicam etiam, illa uel minorem seu maiorem, cum in libro manifesto
sint omnia, prātermittit. Omnibus enim credentibus, & benegerentibus, ue-
niā & gaudiū promerentibus, omnia sua beneficia reddet, prāceptis di-
uinis aduersando resistentibus, omne suum maleficiū annumerabitur. No-
stri quidem sapientes percipiūt, hoc cōclitus missum esse uerum, & a Deo pio
glorificandoq; compositum. Dicunt autem incrēduli: Hoc fictitiū & no-
uum linquite, nosq; docebimus hominem dicturum, quando uel quid mali
patiemini. Isti quidem coram Deo mentientes, ad diabolum tendunt; qui sa-
culo futuro non credentes, prolixum errorem ingressi sunt. Nonne uident
suis inhārens manibus, & posterius? De cōlo terraq; nostra quidem uolun-
tate potente, uel eos in terra obruemus, uel per cōleste supernēue quid acci-
dens premeremus, quod uestris conuersis est admirandum. Dauidi diuitias
abundanter contulimus, & montes, ac aues illi parēre fecimus, ferrumq; mol-
liri iussimus. P. Ipsum itaq; loricas inde bonas texere prācepimus: Quoniā
ego Deus omnia sua facta uideo, & audio. Salomoni quoq; uētos & pluuias
uelpere maneq; parēre fecimus, suaq; manū mineras aurichalci, & diabolos
opifices, ut illinc pro uelle suo aras, & imagines, & paropside, & amphoras
fabricantes subiunximus. Vnde mihi genti Dauid grates persoluere debetis,
quod rarissime faciunt. Ipsi autem, ad mortem per nos redacti, mortem pe-
nitentia ignorabant, usquequo cecidit infima parte sui baculi a uermibus corro-
sa. Mortis itaq; suae secreto taliter reuelato, confirmabant, se nequaquam tan-
tum malum & dedecus esse passos, si scissent. Mortis deinceps illius rumorem
gēs Cheib admirata, dixit, Velut hortos a dextra sinistraq; possidentes, bono-
rum ciborum esui studeamus: cum terra nostra sit foecunda, Deusq; ueniam
donet. P. Illis digressis, per torrentē malum & magnū immissum cōclitus,
hortos fertiles in steriles & inutiles redeimus. Quippe tamarintas & ficul-
nos, steriles & spinosos fructus ferētes arbores induximus illis, & utilibus uil-
lis cāteras uillas elatas, quibus inerat iter peruiū atq; securū, die noctuq; nos
interposuimus. Illi uero sibi nocentes, earum longinquitatē & remotiōnem
optabant. Vnde nos illos diaboli uerbis credentes, prāter paucos, fecimus mi-
randos indurantis, Deoq; gratias dicentibus. P. Non est illis quicquam
gerendū, nisi tantū ut sciatur, qui credāt, & qui nō. Deus tamen omnia uidet.
Videte firmiter, an a nobis adorati loco Dei, quā est formica, in cōlis seu
terra mādent, uel aliquā apparitiōnē secundū dicta uestra fortiantur. Coram
Deo nisi secundum uelle suū nemini prodest alius oratio. Illi quāsit, Quid
mādat Deus? Inquient, Verum. Quēsit quoq; Quis diuitias omnes et uictū
cōlorum atq; terrae prābet? Respondent, Deus: nec tamē cāci esse desistunt.
Deus autem nos omnes congregaturus, omniū iudex & sapientissimus, qui
uiā rectā, quā prauā fuerint secuti, diiudicabit, nec a me sua, nec ab illis mea
perscrutaturus opera: Qui tunc etiā prācipiens, ut incrēduli suos participes
aduocent, se solū & unum Deum existere patefaciet. Tu uero tantum missus
cunctis

cunctis gentibus boni nūcius, & castigator, quærētibus huius aduentus termi-
 num, dic, illos habere terminum, quem nec etiam per horæ spacium uel præ-
 cedere uel sequi queunt. P. Increduli nunc dicentes, se nec huic Alchoran
 nec tuis uerbis præsentibus fidem adhibere uelle, resuscitati coram Deo liti-
 gium committent mutuum. Debiles enim & pauperes magnatibus atq; po-
 tentibus inquierunt: Vos quidem nostrę damnationis & incredulitatis occasio
 fuistis. Vos enim die nocteq; præcepistis, nos nullatenus in Deum credere,
 sed illi participes ponere. Vnde nunc malo uiso, se nostra corda remordent.
 Respondebunt illi: Nos quidem nequaquam uos seduximus, nec aberrare se-
 cimur: sed uos ipsi potius nocentes & increduli permanistis. Nos autem ho-
 rum & illorum colla, sui meriti remuneratores, cathenis onerabimus. Nun-
 quam nuncium aliquem cuiquam gentium misimus, quem non increpassent
 sui principes atq; magnates, dicendo: Tu tua præcepta perface: Nos autē ma-
 iori potentia proleq; pollentes, nec illis credemus, nec secundum dictum ue-
 strum confundemur. Heu heu: Nonne sciunt, Deum pro uelle suo huic mul-
 tam, illi paruā, alij nullam potentia tribuisse: Coram quo nil nisi fides & bene-
 ficium perficiet, nisi tantum credenti, & bene gerenti, qui duplex meritum et
 paradisum indubitanter possidebit. Omnis autem nostris mandatis resistēs,
 malum euidens & maximum incurret, Deus enim largitor optimus, pro uel-
 le suo munera facit, & consumpta restaurat. Coram quo nos congregaturo di-
 cemur angelis, illos uocasse nos omnes, respondebunt: Nolit Deus conditor
 noster, & dominus. Sed eorum plurima pars incredula diabolos adorabat,
 quorum hodie nullus cuiquam bonum seu malum facere potens existit. Gu-
 stet itaq; feruorem ignis, cui credere noluit. Increduli namq; nostrorum præ-
 ceptorum atq; uirtutum lectionem audientes, inquierunt: Hic non est nisi ma-
 gus & mendax, totum fictitium ab ipso compositum afferens, & nos sic a pa-
 trum nostrorum secta diuertere proponens. Quippe sui quoque prædecesso-
 res nostris prophetis, sic que mihi contradicere soliti sunt. Sed hæc gens, cui
 nec libri legendum, nec prophetā ante te misimus, sibi consulat, & deliberet:
 uel simul, uel separatim singuli, seu quodlibet quod agere disponat, quidq; si-
 bi commodum sit. Omnis autem non obediens huic eum castigatum misso,
 quem daemoniacum & magum appellant, graue malum patietur: Ipse uero
 nil a nobis, sed a solo Deo cognitore omnium secretorum et teste, qui eum ue-
 ritatis nuncium misit, expectat. Inde cum quo ueritas accessit, unde nec appa-
 ret, nec reuertitur fallitas, siue uiam rectam nunc a Deo mihi patefactam, seu
 prauum errorem sequor, mihi met tantum operabor. Illis quidem turbationē
 immittens, quod nullatenus euadere poterunt, loco sumam eos angusto,
 & breuiter. Mihi namque prius ignorata dicendo, suas que uoluptates se-
 quendo contradixerunt: Sicut & prius prædecessores sui, prius ambigentes,
 & illicita perpetrantes.

A Z O A R A XLV.

I N &c. Deo quisq; bonus gratias reddat, qui coelorum & terrę cōditor, an Angelorum di-
 gelorum quosdā habēs duas alas, quosdā tres, quosdā quatuor, (cuiq; enim
 pro uelle suo cōmodum auget) misit: quo beneficium cuiuslibet dare uolente,
 nemo disturbare: prohibente uero, nemo dare poterit. Ipse namq; solus omni-
 potēs, solus omnia faciēs, uobis coeleste terrestreq; bonū præbens, præter quē
 nō est aliūs Deus, omnibus imperat. Cur igitur o uiri suorum beneficiorū im-

m 2 memores

Fatum.

Altercatio im-
piorum die iu-
dicii.Omnibus lega-
tis Dei se proce-
res opposuerunt.Diaboli nec iu-
uare nec obesse
possunt.Mahumetum
ut maleficum
spemnes pl
mentur.

memores estis, & mecum nō creditis: Si tibi contradixerint, similiter & pra-
Deus finis decessoribus prophetis fecerunt. Omnium tamen Deus finis est, cuius omne
omnium. mandatum uerum est. Ipsi itaq; praecipis contradicere, uel huius saeculi ui-
Cauendus dia- tae confidere nullatenus uelitis: sed diabolus uobis semper aduersantem, &
bolus. tantum ignis maliq; persuasorem, prorsus contemnentes euitate. Increduli
quidem graue malum, credentes & benefacientes ueniam & gaudium habe-
bunt. Perseueret in factis iniustis, cui placent: nec hoc tibi molestiam interat.
Præfracti negli- Deus enim sciens hunc deuiare, illum recte procedere, pro uelle suo perficit
gantur. qui cunctos alia uice uiuere faciet aequali potentia, qua terram excitat per uē-
Opera bona, tos & nubes atq; pluuias. Apud Deum est omnis operis uerbiq; boni sublima
seu mala. tio: Peccatoris uelut graue malum passuri, fiet opus omne in commodum &
Hominis forma- insusceptibile. P. Deus ē terra uos plasmauit, & deinceps ē spermate sui cō-
tio. similes produxit: sine cuius sciētia nulla mulier sit grauida, nec uita cuiusquā
Dei beneficia augetur, nec minuetur, nisi secundū libri praedeterminationem. Ipse itē aquas
in homines. dissimiles condidit, hanc uidelicet dulcem potui bonam, illam salā & ama-
ram, ē quibus carnes recentes comestui, & uestes ac ornatus elicitis, & in illis
nauigando curritis: Inde grates ipsi Deo reddere debetis. Ipse quoq; diem no-
cti, & ē contra, inducit: Solem & lunam ad terminum statutū promoueri pra-
cepit. Et ille quidem est Deus uester, omnibus imperās, omnia regens. Illi ue-
ro quos adoratis Dei loco, nec etiam quantum est alkitiner mandant, nec uo-
cati audiunt: et licet audirent, minime responderent, seculoq; futuro uobis cō-
tradicient. Scito te nullum dicere uobis hoc, nisi scientem, uos quidem gratia,
Deum omnibus abundantem semper glorificandum, pauperes elis: cui ne-
quaquam esset difficile uolenti omnes uos perdere, & cum gēte noua redire.
Tu peccatum omne dicendo seu gerendo semper euita, Tantū timentes Deū
& orantes castigans. Omnis benefaciens, sibi prodest. Ad Deum aut omnes
redibunt, coram quo non sunt aequales cæcus & uidens, nec lux & tenebræ.
Discrimē inter P. Non itē coæquantur serui & refrigeriū, nec uiuus & mortuus. Deo
homines coram quidem auditū cui uult præbente, cū sit omnipotens, tu nequaquā, cum sis ca-
Deo. stigator tantū a nobis missus, ueritatis nunciū, mortuos audire facies. Sit tibi
Varietas in re- cōtradixerint, similiter & legatis prius missis cum uirtutibus diuinis & psalte-
rum natura. rio, libroq; lucido. Omnibus enim gentibus legatos misimus, quibus contra-
dictis incredulos cōfudimus: Quorum quis esset finis perpende. Soli tamen
sapientes Deum sublimē, ueniq; datorē timent, qui per aquas coelitus missas
arbores multimodas, & montiū has partes albas, illas rubeas, coruosq; nigros
& homines et bestias ac pecora coloris multimoda cōdidit. Librum diuinum
legentes & orantes, uestraq; bona sibi cōmissa clam & palam distribuētes, spe-
rent mercaturā nullatenus decepturā eos, sed suā merita cōpleturam. Deus e-
nim glorificandus ueniā tribuit, meritūq; multiplicat. Hunc librum ueracissi-
mū tibi missum confirmantē, quod tuis inest manibus, hæreditatē tribuimus
Fœlicem merca- bonis hominibus: Quorum quidā animabus suis nociui sunt, quidā uero mi-
turam promit- nime, quidā uero benefici. Et hi lucrum maximū, uidelicet paradīsum, ubi tor-
tit beneficien- ques aureos & margaritas, uestesq; sericeas habebūt adepti, Deū piū & glo-
bus, qui tantum riosum laudabunt: eo quod eis illius curiæ mansionē absq; tactu laboris et ma-
futuri saeculi bo- li praebuit. Increduli uero focū gehennæ mortis, & alleuiationis expertes pos-
na querere iu- sessuri, secundū quem meritū incredulorū clamabūt: O Deus, ejice nos hinc,
bet. & amodo melius operibus præteritis perpetrabimus. Deus aut respondebit
Alcoran bonis Nonne
hominibus hæ-
reditas.
Paradisus.
Inferi.

Nonne uobis nuncium misi, uitamq; tribui, ut memores & sapientes efficere mini: Malum tutoris & uindictis expertes gustate. Deus quidem scit cordium & celorum ac terrae secreta, qui uos praedecessorū uicarios, & mādatores in terra cōstituit. In quem quisquis nō crediderit, nil corā ipso, nisi damnū & iacturam sentiet: Vestri participes inuocati loco Dei, quā in terra potentiā, uel quā celi portionē habent: An misimus illis librū illius sectae doctorem? Mali uero malos, nō nisi cum nugis, & male castigant. P. Deus quidē coelum & terram suis in locis immobiles tenet: quo mouente illos a loco suo, nemo retinere poterit. Licet nunc iurent, se futuros meliores suis antecessoribus, si nunciū haberent: tamen nunc missus eis nunciū, nil nisi praesumptionē, & incredulitatem, & a bono discessum augmentat. Mores enim tantūmodo patrum suorum obstinaciter amplectuntur: Sed mos diuinus est immutabilis. Quare nō perferuntur fines suorum antecessorum, qui potentiores & ditiores illis, nūquam omnipotēti sapienti q; Deo in coelis terrae quicquam auferre poterāt? Si Deus aut illico de factis hominum se uindicaret, nihil in mūdo dimitteret. Sed ipse prouidus & patiens, eos ad horam terminatam differt, in cuius aduentu Deus optime perspicit, quid suis facturū est.

A Z O A R A XLVI.

In n. &c. Per hunc librum sublimi pioq; Deo compositum, tibi q; missum ad castigationē hominum a suis patribus, quippe negligentibus & inscijs, nequaquā correctorū, ty es nunciū uerax. Verbum aut incredulitatis plurimorum cordibus firmatū est: quorū colla cathenis onerabimus mento nūm presso. Licet enim suis manibus insit arbitriū uoluntarium, cæci tamē semper nunquā credēt, siue castiges siue nō. Nullus enim a te castigetur, nisi uerborū tuorum imitator, & Deum timens, ac sperans daturū ipsum sibi ueniā & gaudium saeculo futuro. P. Vos mortuos omnes uiuificatis: omnes suos praecedentes actus in euidente libro scriptos eis reuelabimus. Dic illis exemplū de gēte uillae, quae duobus nuncijs primo missis contradixit. Eisdē quoq; rursum aduenientibus, tertio comitatis, & dicentibus se missos illi nūcios, rebellis extitit dicēs: Per uos tantū homines, sicut & nos, nihil unquā mādauit Deus: sed uos mendaces aduenistis. Illi uero responderunt: Deus scit nos esse nuncios, quibus nil nisi nuncium patefacere pertinet. Illis dicētib; Omne malo uos uidimus: unde uos nisi cito facto discessu lapidabimus, poenisq; magnis affligemus. Responderūt nūcj: Super uos onus uestrū, qui licet nobis docētib; & admonentibus, prodigi profluiq; manetis. Interim uir quidā a parte uillae remotior ueniens, inquit: Hos nuncios quam uia rectā absq; nostri precij petitione docentes, omnes sequamini. P. Deum mei factorē & resuscitatorē quare non inuocē? Quomodo sui loco Deum aliū sumerē? Illo namq; uolēte mihi nocere, nullus uindex uel adiutor aderit, quin malā uia proficiscar. Ipsi itaq; cōfidentes, se in Deum suū credere, & optare gentē suā scisse, quod iam Deus eū bonū effecit, illi paradisum polliciti sunt. Incredulis aut illis sola nox immissa, nullo diuinitus postea praeepto missō morti tradidit. En quā infortuniū illis incubuit. Omnē enim nunciū illis missum irridebant. Nonne perceperāt, nos prius multas gētes cōfudisse: quare nullus reditus ad eos permittebatur: Omnium aut ante me cōgregatio fiet. P. Nonne uiderant nos terrā excitasse, indeq; grana suo comestui necessaria produxisse, & uineas atque palmeta, fontesq; ut de fructibus laboreq; manuū suarum homines cō-

Peruersa doctrina. Turpe est doctorem, cum culpa redarguit ipsum.

Patrum sectatores.

Longanimitas Deus.

se sumq; laudat codicem.

Libertum arbitrium.

Exemplum nescio quod apponitur, eorum qui ob contemptum prophetarum perierunt.

mederent, omniumq; terra nascentium, & animalium & rerum ignoratarum par
unum fecisse, obscuramq; noctem, admirandum gentibus die recedente, so-
lemq; nescium quietis in cursu suo, lunamq; per mansiones promoveri, usq;
Similitudo lepi quo diminuta licet scopæ subtile signum & antiquum appareat: Cur igitur
da, ut ut nil su- Deum horum factorem omnium, incomprehensibilem, & sapientem, non glorifi-
præ. cant, nec adorant: Eodem quoq; dispositore nec sol lunam cōsequitur, neque
Nauigationis nox diem præcedere potest. Hæc in circulo disponuntur. Est item illis admi-
miraculum. randū, quod filij sui nauibus oneratis per æquora currūt. P. Alias item illis
equituras fecimus, si nos eos aqua sommergere uelimus: Nec uerbum contra
proferent, nec protectorem inuenient, nisi nostra pietas subueniat, eos ad te-
pus finitū dimittens. Quum dicitur illis, Time, credēs q; benefacite, ut mi-
sericordiā & ueniā assequamini, nullos enim nisi digredientes & incredulos
perculsit uindicta diuina, bonaq; uobis à Deo commissā distribuere: respon-
Excusatio ma- dent, Quare daremus huic uel illi cibū, aut aliud: Deus enim illi daret si uellet.
lignerū, qui ele- Ecce quā errore manifesto uexantur: querentes à te terminū, siue taxes, nō
et nos synas mini- expectant nisi uocē subito uenientem super illos, negotia sua causasq; tractā-
me conferunt. tem. Sed tunc nec quicquam mandare, nec suos reuocare poterunt. Buccina
Resurrectio. namq; sonāte, cunctos ē foueīs Deus suscitabit. P. Illis cōquerentibus, Heu
heu, qui nos sopitos expergefecit: dicitur: Hic est terminus à nūcijs firmatus,
quo per sonitū unum omnes ad Deum reuocabuntur. Illa die nemini malum
Paradisi uolu- faciemus, nisi secundū meritum suum. Tuncq; uiri paradisi, mulieresq; suæ, si
ptas. milititer de nullis solliciti, puluinaribus sericis accubitati, de fructibus omnibus
in umbra comedent, omnes sibi placitum insuper accepturi, uerbū salutis &
Damnatio im- diuinæ pietatis alternatim audiēt. Increduli uero repellētur illic. O filij Adæ,
p. or. am. nonne uobis mandauī, ne diabolus uestrum hostem pessimum sequeremi-
ni, sed in me rectam sequendo uiam crederetis? P. Quum per ipsum aber-
ratis, & indicretī perseuerastis, en hic est infernus, quem uobis nūciauimus.
Hodie scietis, uos incredulos extitisse. Hodie uobis ora uestra sigillabo, ma-
nusq; nostræ uobiscum sequentur, & pedes erunt testes operum uestrorum.
Ignis purgato- Si uellemus, oculos uestros clauderemus, ne purgatorium ignem transundū
rius transeun- uideretis. Esset item uoluntati uestre possibile, illos suo loco transformare,
us. De quo su- nec quicquam uiderent, uel recederent. Cui uita longa permittitur, in mo-
perius. dum breuiorem redigitur. An sapientia sensuq; caretis? Nos quidem nequa-
Negat se poëti- quam cantus seu uersus, sed Alchoran euidentem, per quem castigantur ui-
cen docere. Ta- uentes, firmeturq; uerbum super incredulos, docemus. Nunquid uident, qua-
meti Alchoran liter bestias eorum seruituti commodoq; necessarias fecimus? P. Nos qui-
uersu compo- dem illas mansuetas fecimus, quarum quasdam equitant, quasdam edunt, &
tus est. ex illis proficuum eliciunt, & irrigant. Cur igitur Deo grates non reddunt?
Abeneficij Dei Imò Deum alium assumunt, ut eos uindictet, qui tamen præsens illis succur-
arguit, unicū rere non potest. Verba sua te nullatenus sollicitent. Nos enim scimus, quid
Deum ueneran- corde celent, quid uē promāt. Homo quidem me factore de spermate factus,
dum. causidicus & disputator efficitur, uobis inducens similitudines, oblitus anime
Qui cōdidit ho- suæ. Ait enim, ossa in puluerem redacta resuscitare quæris? dic: Qui uos pri-
muem, is et fa- mo plasmauit, secundo reuiuificabit, omnium sapiens. Ille quidem arbores
cile mortuū re- suscitabit, &c.

In. &c. Per angelorum in cœlis seriem, homines à uia mala diuertentium, præcepta que legentium, Non est nisi Deus unus, qui cœlum & terram, & interpositum omne creauit, & orientibus ac occidentibus imperat, cœlumque pulchre stellis distinxit, ipsum à diabolis, nequid à ciuibus cœlestibus percipiant, custodiens. Quibus undique reiectis, graue malum inde sumpturis, quilibet eorum aliqua re percepta, fugientem festinanter stella persequitur. An sunt isti fortiores & potentiores cæteris hominibus, quos terræ deluto fecimus? Cum eas licet nolentes docemus, uirtutibus patefactis, eas deridendo dicunt, eas nil nisi manifestas incantationes esse: & quærunt, quomodo nos morti dediti, nostrique patres, & in puluerem redacti resurgemus? Immo: sed dedecorati, & contumelijs affecti. Vnus enim buccinæ sonitus omnes excitabit, dicentes: P. Heu heu. Hæc est dies illa, scilicet iudicii, nobis sapius prænuntiata, & à nobis semper contradicta. Vos igitur omnes incredulos cum uxoribus uestris, & quos adorastis mei loco, gehennam sepeliam, nunquam morituros. Quare non uindictam uestri quidam alios hac in die? Oportet autem omnes misericordiam diuinam expectare. Hi tamen illos increpabunt, dicentes: Vos potentes & præsumptuosi & increduli, quibus nos minime resistere potuimus, huiusmodi præcepta nobis attulistis. P. Super nos uerbum Dei firmatum fuit, quod malum reuera gustabimus. Quibus alij respondebunt: Nos tales talia uerba uobis persuasimus. Nunc autem omnes malorum participes existimus. Ita fiet incredulis, qui quotiens audiunt, Non est nisi unus Deus, se præferunt, & dicunt: Nos nequaquam nostrarum cultum imaginum dimitemus, propter illius mimi uerificæque ludentis uerbum. Ille tamen sola cum ueritate uenit, cæteros que confirmans nuncios. Malum igitur illud secundum opera sua gustet omnis, nisi Deo puro corde deuotus. P. Tales enim uictum bonum, gaudiumque plenum, & honorem integrum omnium rerum & uoluptatum in paradiso, suis lectis in aliorum directo positis possidebunt, habentes mulieres oculis clarissimis & immensis uelut oua, nunquam illos nisi tantum ad maritos suos erecturas. Et eisdem uescantibus fructus quoslibet, porrigetur scyphus plenus humore clarissimo, & dulci, & saporifero. Aliorum uero perscrutantium alios, quidam inquirunt: Socium nobis dicentem habuimus, quare creditis istud? eo quod scimus nos mortuos, & in puluerem redactos, nunquam surrecturos. Respondent alij: Vultis ne scandere, ut hoc uidentis notetis? Ascendentes itaque, in igne medio positos uiderunt, & dixerunt: Nobis ferè multum obfuitis. Vobiscum enim iam essemus, nisi diuina pietas subuenisset. Nonne dixistis, nos primæ morti perpetuo succumbere, nec unquam ulterius resurgere? Nos quidem immensam gloriam adepti sumus. P. Hic quidem est, quod promerentur bene gerentes. Hoc quidem hospitium iocundius est atque commodius, quam arbor ezetus, ob malos plantata cyros, sicut diabolorum capita gestans, & ex sua radice gehennæ focum emittens. Vnde cibandi increduli, uentres suos faciunt. Potaturi deinceps quiddam ex ignibus uarijs confectum, & demum ad ignem redituri: quem illi sui patres prius errantes, quorum sectæ fuerunt imitatores, lucrati sunt. P. Suorum antecessorum pars plu-

Iurat per angelos, unum dominum esse Deum.

Imò asseuerat. Atqui resurgēt uerum ad ignominiam.

Quotquot seruauerunt, Deimisericordia seruauerunt.

Machumet uerificator.

Paradisus fictitia.

rima nunquam errare cessauit. Quorum nisi tantum corde Deo puro deuotum, quis esset finis perpende. Nostros tamen nuncijs nulli caruerunt. Noë nos precantē, gentemq; suam à diluuiō liberauimus, eiq; cum filijs suis superstiti, semper suum usq; finem profecimus, super quem & suos salus Dei quieuit, quoniam in me crediderunt: ceteros autem summersimus. Abraham aut ex illius genere procedens, et ad Deum corde sano supplex accedens, patrem suum & gentē suam sic affatus est: Huiusmodi res mutas Dei loco curadoris: Quid de ipso mundi conditore cogitatis? Ipse deinceps stellis uisus, se morbis affligi fingens, ceteris discedentibus, ad imagines inquit: Quare nō comeditis? Cur uerbū non profertis? Deinceps manu sua fractis illis, hominibus ac currentibus inquit: An manuū uestrarum facturas, quos tamen & uos Deus cōdidit, adoratis? Illos quidē iubentes edificium magnum erigi, ut illū in ignē proijceretur, subesse fecimus. Vnde ipse gaudens inquit: Ad Deū ibo, qui me uiam rectā docebit, mihiq; sua misericordia, preceq; uestra quodq; bonū tribuet. P. Nos itaq; nunciū pueri mitis cōtulimus. Cū quo deinceps ad mortem accedens, inquit: O fili, mihi quidē uisione nunciātū est, quod te decollarem, quid tibi placeat inde, perpende. Qui respondit: O pater, nunciātū tibi perpetra. Me nāq; fortiter passurū omnia reperiēs. Illi itaq; prapānti eū ad decollandū, diximus: O Abraham, uerā uisionis cōfirmator, cum hic sit malū euidens, nos eū molestia magna redimemus, cui deinceps multū profecimus. Sic enim benefaciētes remuneramus. Salus Dei super Abrahā nostrum fidelem & iustū. Tale quid enim promeretur credens, & benefactor. P. Eū deinceps, & Isaac, filiosq; suos euidenter suis animabus proficientes multiplicauimus. Moyli quoq; & Aaron obnoxijis nobis ob nostra collata suffragia, uictoriam super hostes uestros prapauimus, ipsosq; suosq; factores à graui periculo liberantes & ipsos etiā libro sibi tradito rectam in uiam duximus, super quos postremo multiplacatos diuina salus descendit: quoniam boni credētesq; fuerant. Et nos benegerentibus talem remunerationem facimus. P. Aliosq; nostro nuncio quarenti gentē suam, quā timebat & inuocabat Balen, dimittendo conditorē optimum uniuersitatis, qui reuera Deus est illius suorūq; parentum priorum: gens sua rebellis obstinaciter extitit. Vnde gehennā ingressi sunt, prapter credentes timētesq; Deum corde puro. Ipso deinde multiplicato super ipsum, & gentē quoq; lezin, quoniam bonus fuerat, salus cōtigit, uelut super omnes credentes. Loth itē nunciū nostrum, suosq; factores omnes, prapter fœminā decrepitā saluauimus. Ceteros aut cunctos confudimus. Quorū adhuc indicia uos omni die & noctu pergentes illac uidetis, nisi prorsus sitis insci. Ionas quoq; noster nunciū, nauem oneratā ingressus est. P. Super ipsum quidē post sortiū proiectū fors cecidit. Ipsum deinceps eiectū quasi reū cetus absorbit, eūque semper in uentre illius Deum inuocantem, Deus illic in primum extraxit, & post hedera super eum eleuata texit, & eundem missum demum ad centum millia hominum uel plures, illos que factos credentes, ad horam scitam dimisit. Perquiratur ab incredulis, an ipsi perhibent filias esse Dei, filiosque? Sui pars autem plurima mentiendo dixit, Deum habere filium. Cœpit ne filias plus diligere? quid iudicatis immemores? An uestri dicti rationem firmam habetis? Librum quidem uestrum, si ueraces estis, in mediū afferte. Est autem eorum positio, quoniam Dei daemonesq; populus unus sunt, Sciunt uero diaboli, se promeritos iram Dei.

Abrahā ob im
gines deiectas
periclitatus. De
quo antea etiā.

Immolatio Isaac
paulo aliter de
scripta quam
Gen. 22.

Moses &
Aaron.

Elias. 3 & 4.
Regum.

Iezin.
Loth.

Ionas, & con
uersio Niniui
tarum.

Non modo pro
phanē, uerum
etiam inseni ri
tu blatterat.
Deum non ha
bere filium.

Dei. Et huiusmodi dicta Deus abhorret. P. Quid uel uosmetipsos, uel à uobis adoratos Dei loco, fore censetis? Omnes ad ignem ibitis, ubi cuiusque uestri locus scitus præsriptus est: quoniam Deum uerum minime uocatis. Dicitis *Maiores enim* tamen uos fore bonos & puros, si primorum memoriam haberetis. Illi uero *latores,* contradixerunt, quod & ipsi percipient. Præcepta quidem nostra per nuncios nostros semper uindicandos, quippe nostri semper exercitus uincunt, aures gentium attigerunt. Ab illis ad horam discedens expecta, sicut & illi faciunt ad malum suum properantes: quod cum accesserit, grauiter illos percutiet. Sua dicta nullam inferunt molestiam. Incomprehensibili Deo, super cuius nuncios sit salus, & ipsi conditori mundi grates dignæ reddantur.

A Z O A R A XLVIII.

IN n. & c. Per Alchoran homines instruente, & docente, ambigentes *Vituperat non audientes suum Alchoranum.* & presumptuosi nobis aduersarij manent increduli. Qui cum memoratis gentibus deletis à nobis admirando dicunt, illis non fuisse locum inhabitandi congruum: nunciumque sibi missum de semetipsis, mendacem & magum appellant. Mirandum enim est, quomodo Deos nostros unum ponat. Hic etenim mos *Increduli mirantur à Machumet unum Deum dici, quum persuasum habeant, plures esse.* nouus ab illo fictus, à nobis est inauditus. Vnde in nostrorum deorum cultu pro suo uestroque uelle perseueremus. Hoc suum dictum qualiter uobis inde dubitantibus est interpolatum, uindictam meam quare non timent? Est ne in manu sua misericordiae diuinæ donum? An imperant illi cælis & terræ cunctisque interpolatis? Per funes uisum illud ascendant. P. Gentes prius Noë scilicet, Har, atque Pharaonis, & Inhamandet, ac Themuth, & Loth, ac homines arboris, nostris contradixere nuncios. Vnde quod madauimus, illis accidit. Isti quidem tantum uocem unam aduenientem, postquam nec gemitus nec singultus salus ulla sequeretur, expectant & orant: ut ante diem computi sibi futurum accidat. Tu uero super hoc quod dicunt, indurans dic, qualiter clienti nostro Dauid bono potentique montes, & aues omnes uespere maneque Deum inuocantes parebant, & qualiter ipsum iuste iudicantem, & fortiter, & firmiter imperantem, & discretum, atque facundum fecimus. A quo si memores, ad altare stante, *Dauid prædicatur.* quidam quæsitum iudicium accesserunt. P. Illi eos ingressos timentem dixērunt, nostram causam timoris expers discute: uerum uiamque rectam ostendens *Castigationem Dauidis per Nathan prophetam 2. Reg. 12. ita refert, ut uix possis agnoscere.* nobis causantibus ob inuidiam. Iste meus super nonagintanouem mulieres habens, mihi tantum unam habenti uim molestiamque fraude subripere parat. Cui Dauid respondens, alium male fecisse: licet etiam amicorum multi nisi boni credentesque bene fuerint, alijs inuideant, boni uero perpauci sunt, se peccasse cognouit. Vnde se Deo subiiciens, reuersus est. Illum itaque bene poenitentem, nobis data uenia coniungentes, sic affati sumus. Tu Dauid uicarius in terra constitutus, inter homines uerum iudica, non sequendo deuiantium uoluptates & uota. Errantes quidem graue malum patientur: quoniam diei iudicii non recordantur. Nos quidem cælum & terram & interpositum, nequaquam pro nihilo fecimus: licet hoc opinentur increduli, focum ob hoc perpetuum ingressuri. Credentium enim ab incredulis, & timendum ab intimidis magna fiet *Alchoran ad diuinam cognitionem perducere.* distantia. Tibi quidem librum commodum misimus, ut per ipsum scientes ad diuinam commemorationem redigas. Damus item tibi uirum bonum, Dei sapientem, Salomonem, qui bonis equis sibi uespere monstratis, ait: P. Equos *Salomon.* istos pro iussu dilectioneque Dei regis, tantum ab ortu ad occasum dirigo: *Fabule Salomonis* illos à me diuertite, colla que sua cum pedibus abscindite. In ipsius Salomonis

monis lectum, nimium diligentis natum suum, ipsum mortuum prostrauimus, Vnde poenitens ipse, deinceps inquit: O Deus, da mihi ueniam, & regimen, quale postea nemini dones, cum tu sis largitor optimus. Subiunximus igitur illi uentos, suo iussu leuiter quocumque currentes, & diabolos, quorumlibet artificiorum & machinarum structores & submerfores, alios etiam ferro uinctos.

Nos huiusmodi domum, & alia multa facientes, damus & retinemus sine co-
 Iob. puto. Omnis enim nobis iunctus, bonum possidebit. Qualiter item Iob homo noster, diuinam pietatem inuocauit, dicens: O Deus, iam mihi laborem & damnum & malum diabolus intulit: non taceas. P. Inquit Deus, cum a te cum pede repelle. Hicque iocundum affuit, quasi dulcis aqua porrecta, siue syro-
 pus. Ei dupliciter gente sua restaurata, nostra pietate subueniente, sapientes animae, praecepimus: ut cum radicibus fragilibus & siccis manu sua collectis

Abraham ictus faceret, quoniam iam bonus & indurator repertus est, Abraham rursum & Isaac atque Iacob in hoc saeculo bonos & puros legum obseruatores, & in alio
 Iacob mecum optimos non praetermittas. Memores item Ismael, & Alieza, & Al-
 Ismael chifla, qui boni patientesque uixerunt. Talia namque dicta sapientibus uiam re-
 Alieza ctam atque peritiam elucidant. Huiusmodi namque uiris portae paradisi patebunt,
 Ichiphla. in qua molliter discumbentes, pomis multimodis & syropo potientur. P.

Paradisus car- Mulieres etiam uerecundas, & coaequas, nusquam uergentes uisum nisi tan-
 nalis. tum ad maritos suos, habebunt. Hac quidem omnia dies iudicii patefaciet,

Inferi. ubi fiet munus, gaudiumque perpetuum. Praesumptuosi uero, malo suo redeun-
 tes ad infernum, malum reperturi, grabatum malorum confectione igneum
 gustabunt. Quos ceteri peccatores sic increpabunt: Nos quidem uos hic in
 igne comburendos multum abhorremus, quoniam nostrae damnationis ope-
 ris prauis fuistis occasio. Vnde Deus ignis feruorem uobis, obsecramus, dupli-

Iusti felicissime cet. Sed ubi sunt o Deus, quos opinio nostra malos reputauit: Vtrum illis ali-
 habebunt, stu- quod negotium iniuxeritis? An oculis nostris sunt inuisibiles? Talem causam
 penibus ob hoc in igne medio ueraciter peragent. Tu quidem dic, te tantum esse nuncium Dei
 incredulis. potentis, & incomprehensibilis, ueniamque datoris, regis coelorum & terrae, &
 Sap. 5. cunctorum illis interpositorum, praeter quem non est Deus alius. Diuinum

mandatum est maximum. Sed uos non creditis illi, mihi que non pertinet de
 magnatibus illis ratiocinantibus tractare, sed tantum castigare, mandatumque
 Hominis crea- diuinum explanare. Deus ipse dixit angelis, se facturum hominem de luto.
 tio. P. Illi itaque quam optime composito, de nostro spiritu insufflauimus: eideque

Angeli iussu iussu nostro, praeter Beelzebub recedentem, & incredulum, omnes angelis se
 Dei adorant, humiliabant. Qui quaesitus, cur in Deum insurgeret, nolens se humiliare, re-
 Adam. refert ali spondit: Ego quidem igneus, illo luteo melior existo. Inquit Deus: Hinc exi
 quam umbram igitur a diuina spe, ad diem aliam retractus. Illi deinceps terminum usque ad
 eius quod in e- diem publicae resurrectionis postulanti, Deus inquit: Iam tibi terminus posi-
 pist. Hebr. dici- tus est ad diem horae scitae. P. Respondit: Per tuum honorem & exaltatio-

tur: Omnes sunt nem iuro, me cordibus eorum omnium, nisi tantum bonorum, & tibi deuor-
 spiritus admi- torum immisurum malum semper. Cui Deus: Veraciter igitur tibi promit-
 nist. &c. to, quod de te tuis que sequacibus infernum implebo. Tu uero dic, te tan-

Diaboli studiū, tum esse missum, castigatum & patefactum mandatum tibi diuinitus, nec
 perdere. quicquam aliud. Cum sim itaque castigator ego, uos adhuc castigamen scietis.
 Machometis legatio.

A Z O A R A

IN n. & c. Hunc librum ab incomprehensibili sapienti q̄ Deo compositū,
 tibi cum ueritate dedimus. Deum itaque dantem tibi legem puram, corde
 puro iugiter inuoca. Aduocantes etiam alios Dei loco, non alia de causa fa- *Deos alienos co-*
 ciunt, nisi ut Deum pro illis exorent. Deus autem illorum errorem & contro- *lere dicit hic pla-*
 uerſiam discutiet, qui mendacibus & incredulis uiam rectam non aperit. Si *nus, qui diuorū*
 Deus filium sumpſiſſe uellet, optimū & clarissimū à se creatorum accipe- *patrocina &*
 ret: quod ipse plurimum abhorret. Est enim unus & solus Deus, fortis & po- *intercessionem*
 tens, coeli terræq̄ creator, uerus, inestimabilis, ueniacq̄ largitor. Qui diei no- *petunt.*
 ctem inducens, & e contra solem & lunam ad terminū statutum promoue- *Deum nō susce-*
 ri iussit, humanūq̄ genus totum produxit, consequenter ex uno patre, ab *piſſe filiū argu-*
 eodem sua muliere sumpta, uosq̄ formando tribus obscuris receptaculis di- *tatur ex humili*
 sposuit: Et bestiarum octo parilla fecit. Hic inquam Deus est dominus ue- *tate Christi Ser-*
 ster, rex totius mūdi, præter quē non est Deus alius. Cur igitur non cōuerſimi *uatoris.*
 ni, timentes eū? Incredulitas quidē uestra minime sollicitat eum. Sed ipse uult *Deum nō susce-*
 suos esse credentes, et glorificantes eum, ut sic suis profint animabus. Cum ad *piſſe filiū argu-*
 Deum secretorū cordium cognitorē, dicturum singulis actus suos, uere redi- *tatur ex humili*
 bitis, ulterius precare desistite. Quilibet malo læsus, Deū corde puro preca- *tate Christi Ser-*
 tur: liberatus sapius illius precis obliuiscitur, ponens illi simile, uiam rectam *uatoris.*
 exeundo. Perseueret igitur paulisper in incredulitate sua, quoniā igni deputa- *Deum nō susce-*
 bitur. Omnis autem inuocans Deum die noctuq̄, & adorans, diēque fur- *piſſe filiū argu-*
 turam timens, diuinam securē misericordiam expectet. An stulti sapien- *tatur ex humili*
 tibus cōquantur? Hoc quidem nulli nisi discreti percipiunt. P. Omnis *tate Christi Ser-*
 quidem Deum timens, & credens, ac benefaciens, in hoc mundo misericor- *uatoris.*
 diam diuinam assequetur. Deus enim cuius est terra spaciōsa, merentibus bo- *Deum nō susce-*
 num innumerum tribuit: cuius est mandatum, quod ipsum inuocem corde *piſſe filiū argu-*
 puro, legem que missam imitando, credentium primus existam. Aliter au- *tatur ex humili*
 tem graue malum subibo. Deum itaque, legemq̄ suam corde puro constan- *tate Christi Ser-*
 ter imitor: uos uero, quos uultis inuocate. Perditores suarum animarū, suæq̄ *uatoris.*
 gentis, sæculo futuro ueraciter & euidenter perdentur. Ignis enim eos undi- *Deum nō susce-*
 que reget. Deum taliter suos homines terrentem, summe timete, qui plenum *piſſe filiū argu-*
 præbet gaudium, diabolos & idola linquentibus, & ad Deum solum se con- *tatur ex humili*
 uertentibus. Auscultantes uerbum meum, recta uia iugiter incedant, melius *tate Christi Ser-*
 imitādo. Illos enim, sicut sapiētes, ad uia rectam dirigimus. Tūc uis igni de- *uatoris.*
 putatos ab ipso proicere, cum super eos uerbū diuinū sit firmatum: Soli ti- *Deum nō susce-*
 mētes Deum, māſiones gradatim distinctas subtus fluentibus aquis, Deo nū *piſſe filiū argu-*
 quam diuertente se à mādato suo, possidebūt. Deus quidē de cœlis in terram *tatur ex humili*
 aquas dimittit, quibus sementes primo uirides educit, & eosdē deinceps cro- *tate Christi Ser-*
 ceas, tandem siccas efficit: Quod satis sapientibus est admirandum. P. Cui *uatoris.*
 Deus cor ad credendum aperit, suam lucem immittit: Cōda uero lapidea *Deum nō susce-*
 gestantes, contra diuinam inuocationem, euidenter in erroribus & te- *piſſe filiū argu-*
 nebris inhabitant. Cum timentes Deum uerbum optimū, uidelicet li- *tatur ex humili*
 brum ubique consonum sibi audiunt, capilli suorum capitum eriguntur, cor- *tate Christi Ser-*
 da que mollescunt ad opis diuinæ petitionem, dicendo: Veraciter hanc *uatoris.*
 esse uiam rectam Dei, docentis eam, quos uult. A quo quilibet deuia- *Deum nō susce-*
 tus, nunquam ab alio dirigitur, quin faciei suæ malum diei futuræ gra- *piſſe filiū argu-*
 uissimum incumbat, cum nos incredulis mala sua peracta gustare præce- *tatur ex humili*
 pimus, *tate Christi Ser-*

Deos alienos co-
lere dicit hic pla-
nus, qui diuorū
patrocina &
intercessionem
petunt.
Deum nō susce-
piſſe filiū argu-
tatur ex humili
tate Christi Ser-
uatoris.

Machumet pri²
mus credentiū,
id est, nouæ se-
ctæ conditor.

Obſtinati qui
dam perditionē
deſtinati.

Deus fidem
donat.
Alcorā sibi ubi²
que consonat:
Idco diuinitus
datus. Sed ali-
quoties sibi di-
ſcrepat dis dia-
paſon: Igitur
nō eſt ex Deo,

Quare Alcorā
parabolis uti-
tur.
Aenigma, quod
sphingem po-
stulat.

pimus. Antecessores quoque suos nostris nuncijs contradicentes, malum im-
prouisum tetigit, & huius sæculi dedecus incubuit, & alius sæculi malum mul-
to peius, atque perditio. Nos quidem in hoc Alchoran Arabico, falsitatis exper-
te, plures induximus similitudines, ut sic memores atque scientes efficiantur ho-
mines. Fuit uir quidam habens quendam participem fidelem & unanimum,
& alium nequam & dissidentem. Illi ne similes & æquales esse censentur. Hoc
exemplum a pluribus (Deo gratias) est ignoratum. Tu quidem, sicut & om-
nes alij, mortalis existis, dieque futura coram Deo causam & iudicium omnes
habebitis. P. Nemo deterior est illo, qui Deo mendacium imponit, & ueri-
tati uenienti contradicit. Nonne locus est incredulis in gehenna: ueritatem
ferentes, atque firmantes, Deum timent, & apud illum omne suum uelle, prout
boni merentur, habebunt. Deus enim illis peccata dimittit, & munus suis ope-
ribus melius & maius efficit. Increduli propter imagines suas inuocatas Dei
loco, tibi terrorem immittunt: Sed Deus ipsomet teste, suos potanter uindica-
bit, qui est uindex optimus. Quo docente quemlibet uiam rectam, directe pro-
cedit: quemlibet uero deuiare faciente, nunquam dirigitur. Poteruntne, quos
inuocatis loco Dei, mihi bonum a Deo uolente propositum auferre, uel ma-

Vana est diuo-
rum inuocatio:
Siquidem uolū-
tati diuine ne-
mo potest resi-
stere.
De anima opi-
no impia.
Patroni diui, lo-
co Dei habentur.

lum repellere? Deo quidem ego me commendo, cui se commendant omnes
sapientes. Operimini uos more uestro, sicut & ego meo: uidebimusque, cui ma-
lum perpetuum & dedecus accidet. Licet tibi missus sit liber diuinitus ad opus
gentis, non tamen sis custos, nisi perficientium uelle tuum. Quilibet namque
sibi, uidelicet ueram uiam seu falsam sequens, operabitur. Morientibus mortis
hora, cæteris hora sopitionis, Deus animas extrahit: quibusdam item reddens
eas ad horam scitam, quibusdam nunquam, omnia pro suo uelle faciens.
Quod mirandum est sapientibus. Loco Dei sumuntur, quorum alius preca-
tur pro alio. Illi tamen imperio sensusque carent penitus. P. Deus solus est
prolocutor, & iudex cælorum & terræ, ad quem omnium fiet reditus. Eorum
tamen corda, qui sæculum aliud futurum non credunt, diffugiunt, audiendo
Deum solum inuocandum esse: Cæterorum autem Dei loco sumptorum, in-
uocationi congaudent. Deus autem cælorum & terræ conditor, omniumque

Quid si homo
lucretur uniuersum
mundum, ani-
ma autem faci-
at iacturam?
Malis premen-
tibus homines
quidam inuo-
cant Deum:
Bona obuenien-
tia sue arrogāt
industria.
Remissio pec-
catorum.

secretorum cognitor, dissensiones & contrarietates omnes discutit. Si quili-
bet incredulus totius terræ substantiam duplicatam possideret, die qua non
æstimatum, qua sæpius ab illo derisum sibi singulis peccatis suis reuelatis aspi-
ciet, eam totam pro se redimendo præberet. Hoc enim malo sibi contingen-
te, Deum intente precatur: adueniente bono, firmat hoc sibi nullatenus esse
datum, nisi per sapientiam suam. Sed plures hoc ignorant: antecessores quo-
que suis malis uisis, peccatisque reuelatis, hoc eodem uerbo potiti sunt. Sed to-
tum lucrum suum nil eis profuit, sicut non suum perdendis quicquam profi-
ciet. Nonne sciunt, Deum huic substantiam multam, illi paucam pro uelle suo
tribuisse: quod credentes admirantur. Gens mea, quæ nefanda peccataque per-
petrauit, ne desperet. Deus enim ipse misericors peccata dimittit. P. Deum
igitur ante malorum aduentum adore: Ad ipsum autem conuersi, & sequen-
tes librum optimum, uobis diuinitus datum. Malo namque subito uobis non
tractantibus inde superueniente, nullum habebitis adiutorem uel uindicem.

Peruentes cul-
pam Deo impu-
tant falso.

Omnis enim anima mala, tunc suum conquerens infortunium, dicit: Qua-
pam Deo impu-
tant falso. Deus ad uiam rectam dirigeret, timens essem: Et si nunc mihi daretur reditus,
bonum

bonum efficerem. Respondebit dominus ipse: Nuncio uobis misso contradi-
xistis increduli, unde nunc malum & perditionē incurrite. Imponentes Deo
mendacium, facies suas illa die nigrescere uidebunt, ingressuri gehennam,
quam sibi lucrati sunt. Timentes autem & bonos Deus creans omnia, cuius
sunt uniuersa, mali totius & timoris expertes efficiens, saluabit. Vos ne uiri
nescij, me quenquam nisi Deum solum adorare, persuaderis: Ex prædecesso-
ribus meis percipio, me perdendis associandum, si Deo participes ponam, si-
cut & illi fecerunt, cuius tota multitudo totam terrā includit, in cuius dextera
coeli cuncti prorsus inuoluentur, & incredulorum dicta respuit. Ipsum igitur

10 adoro: Illi gratias reddo. Primo quidem buccinæ sonitu morti succumbent o-
mnia, nisi quæ Dei uoluntas protexerit: Secundo sonante, singula reuiuiscēt,
Dei splendore coeli & terra splendent. Tum Deus omnium conditor cū
prophetis interfectis accedēs, omnia cum ueritate iudicabit, nemini facturū
iniuriā, omniū suum meritum completurus, multasq; gētium cohortes ad
ipsum inferni portas ducturus. Illi deinceps ab inferni ianitoribus quæsi-
tus. Nunquid neminem nuncium Dei die illa prædicantē habuissent, responde-
bunt, Ita. Sed uerbum mali super incredulos firmatum est. Dicent & alij: Por-
tas igitur intratē, perpetuam ibi mansionem facturū. P. Cohortes timentū
ad paradisi ianuas ducendæ, & præcepturæ sibi portas aperiri, hoc à ianitori-
20 bus responsum audient: Salus Dei super uos bonos. Introitē, hic sine fine mā-
suri. Unde gaudentes illi, gratias Deo reddent, ob uerbum suum uerax: Quo-
niam ipsi prius ab ipso telluris heredes constituti, demum in paradiso, optima
beneficiorum mercede, uelle suum omne perficiūt, uidentes circa Deum an-
gelos illius, circa precantes gratiam, & iudicantes inter gentes.

A Z O A R A L.

I N n. &c. Per hunc Alchoran à Deo sublimi sapientēq; cōpositū, ipse mi-
hi diuinitus missus est à Deo ipso, qui peccata dimittit, pœnitentes recipit,
benefacientes optime remunerat, largus & immensus, præter quem non est
Deus. Incredulū uero tantum in diuina præcepta disputat: de quorum factis,
30 seu dictis, nullatenus sollicitus. Quæq; gētium, contradicentiū scilicet Noë
pluribusq; per eum cogitauit disputando cum suo propheta uerum tollere.
Ego uero uindictam de singulis sumpsi, quæ qualis esset, perpende. Super in-
credulos enim firmatum est Dei uerbum, quoniam ipsi perpetuum ignē ini-
bunt. Subleuantēs uero Dei thronum, & circumstantes, in Deum credunt, et
inuocādo gratiam obsecrant, ut ipse bonis ueniam faciat, dicentes: Tu Deus
incompræhensibilis & sapiens, omnia tua pietate sapientiaq; complectens,
pœnitentibus indulge ueniā, tuiq; sequaces ab igne repellens, paradysum tri-
bue: quam sibi, suisq; filiis, & mulierib. ac posteris, bonis scilicet pollicitus es.
Talibus enim iudicij die misericordiā præbebis, gaudiumq; perpetuū. Incre-
40 duli uero tunc dicturi Deum fuisse callidiorē, quando uocati ad fidem nō cre-
diderūt, inquit: O Deus, nobis iam bis mortuis, et bis uiuis, te faciente, cul-
pasq; nostras nunc cognoscentibus, uiam para reditus. P. Nonne uos audi-
to solum Deum risistis, audito participes credidistis? Hodie quidem Dei iu-
diciū est solius omne, qui uobis præcepta tradidit, bonū de coelis posuit: hoc
tamen nemo nisi conuersus ad Deum credidit. Deum itaq; regē throno sub-
limem, & gradatim sublimatorem, licet nolentibus incredulis, & dantem cui
uult spiritum castigaminis, atque dogmatis illius diei, qua solus Deus impe-
n rans;

Ultimo die pri-
mo tubæ cōcen-
tu morietur o-
mnes, secūdo re-
uiuiscēt. Ali-
ter docet diui-
nus Paulus, 1.
Cor.
Iudicium ultimi-
mum.

Angeli iudices.
Aliquoties so-
lum Deum iu-
dicare scribit.

Per Alchoran in-
rat, quod ei sig-
exhibuit à
Deo.

Duas mortes a-
liquoties dicit,
ut Apocal. 10.
annis.

rās, omnibus suum meritum iuste daturus, omnium secretorum inspector & promptus dinumerator, uerum dabit iudicium ceteris omnibus, nec amicis, nec peroratore quicquam de suis factis siue cogitationibus auscultantem habentibus: quippe corda faucibus inhærebunt. Illum inquam omnia uidentem & audientem, corde puro iugiter inuocate. Illi uero quos adoratis Deo loco, nihil mandare poterunt. P. Bunt per terras uideāt, qualiter Deus uindex grauissimus potēiores & clariores adificatores suis pro culpis sumptos, quoniam prophetis suis docentibus diuinas uirtutes contradixerunt, nullum Deum alium habere uindicem potentes pessundedit, uelut Pharaonem, &

Moyse et Pharaon.

Haaran, & Karaon dicentes, Moysen de nostris præceptis differentem, mendacem & magum existere, & præcipientes ut filij credentium illi nequaquam meliores interficerentur: cum ille tantum erroris opifex esset. Dixit autem

Et pro uel.

Pharaon: Sinite me Moysen interficere, et Deum suum, quem terram meam uastaturum timeo, precetur & inuocet. Cui Moyses respondit: Deo domino meo, cunctorumque uestri, uelut & omnium præsumptuosorum & infidelium, me comendo. Interim uir bonus de gente Pharaonis, legem in corde secreto custodiens, accedens sic affatus est: Hominem diuinis cum uirtutibus uenientem & confitentem Deum esse suum dominum, cur interficeres? Si mendax est, sua sibi respondebunt mēdacia: Si uerax, suorum dictorum meritum accipiet,

Consilium cuiusdam Aegyptij, quale Gamalielis in Actibus Apostolorum.

Deus enim neminem mendacem & præsumptuosum in uiam rectam dirigit. Sed in terra uestrum sit iudicium & sublimitas: quis nos de diuina uindicta superueniente proteget? Cui Pharaon inquit: Nec ego uos, præter quod uideo doceo, nec in uiam nisi rectam mitto. Respondit & ille: O homines, malum dici grauis, & dedecus futurum uobis sicut contigit primis cohortibus, timeo.

Ioseph.

P. Ita namque contigit genti Noë, & Hat, atque Themuth, suisque posteris. Die congregationis & edicti, qua perdemini, non habebitis de Deo uindicem, seu protectorem. A Deo deductus in errorem, nunquam dirigetur. Post Ioseph diuinitus missum uobis, cui etiam nunquam credidistis, nullus postea uobis etiam testibus inde missus. Ita semper Deus præsumptuosos & contradicentes errare faciet, suaque corda sigillat & obdurat: apud quem omnes ratiocinantes in diuina præcepta sine peritia sibi tradita, summam difficultatem & odium

Pharaon postulat construi edificium, per quod coelum scandat. Non semel absurdam fabulam hanc ponit.

inuenient. Pharaon uero sic Hem allocutus est: Aedificium ad celestium portarum attatum mihi construe, ut sic Deum Moysis, quem falsum aestimo, perspiciam. Ita Pharaonem aberrare, sibique suum malum placere, cuius artes libi sunt damnosæ, fecimus. Vir autem ille bonus & credens, ait: Si me secuti fueritis, rectam uiam me doctore procedetis. Huius mundi uita nihil est: aliud uero sæculum est mansio perpetua, ubi peccator omnis meritum consimile possidebit. Benefaciens autem omnis uir seu mulier, paradysum ingrediens, bonum sumet innumerum. P. O homines, me uos ad salutem uocante, cur ignem incurritis? Quare me non in Deum credere, sed cum illo participare non, cuius est ipse nescius, persuadetis? Me potius imitemini, uocantem uos ad Deum ueniam datorem, ante quem uelut ante Deum suum die communis reditus uenient, nec hic nec sæculo futuro cuiquam profecturi. Ego quidem Deo uobis dicta mea commemoraturo me commendo, qui omnia uidet & sapit. Illum igitur a malo, quod timuit, proteximus, inferentes periculum hominibus Pharaonis, qui nunc mane uespereque foco læsi, in grauiori malo post horam resurrectionis statuentur. Quando pauperes in elatos potentia diuitijsque

tuncq; sacrificiociuabuntur: Cum semper nos uestram sectam processimus, nunc
 uel ignem demittite, uel minuite. Illi uero respondebunt: En omnes infimus.
 Iam Deus inter homines diiudicauit. Omnes autem in igne positi, una uoce
 postulabunt ignis ministratores, ut sua prece Deus solum illa una die quiesce
 re permittat. Quibus quærentibus, Nonne uobis Dei nuncius aduenit? Re-
 spondent, Ita. Nos igitur inuocetis, atq; precemini Deum. Hoc est, nil ni-
 si damnum uestrum est atq; dedecus. Ita quidem nuncios nostros suosq; facto-
 res in hac uita uindicamus de malis, quibus in die futura nulla proficiet ex-
 cusatio, quin repulsam domumq; pessimam ineant. Librum quidem Moyse
 traditum, filijs Israël hæreditatē, scientibus uiam rectam atq; memoriam tri-
 buimus. Tu quidem terminum Dei ueracissimū expectans, ipsum mane ue-
 spereq; glorificans & inuocans, pro tuis culpis deprecari nō desine. Insuper
 ter uero disputantium de diuinis præceptis, cordibus nil nisi malum inhæret.
 Tu uero cuncta scienti uidentiq; Deo te commenda: cuius cœlorum terræq;
 machina cunctis hominum operibus præcellit. Licet hoc plures minime per-
 pendant. Sed cæcus & uidens, & peccator ac benefaciens, nullatenus cogquā-
 tur. Pauci namque credunt, horam illam falsitatis expertem fore uenturam.
 Deus quidem pollicens se responsurum inuocantibus eum, & daturum gehē-
 nam dedignantibus, hic diem motui, lucique, noctem quieti disponens com-
 mode gentibus omnibus, dominus noster est, omnia creans, præter quem
 nō est alius Deus. In illum igitur quare non creditis? Ille uobis terram immo-
 bilem, cœlumq; tectum posuit, uosq; pulchræ similitudinis efficiens, uictum
 saporiferum tribuit. Vestri namq; mūdīq; totius est dominus, uiuus & uerus,
 præter quē non est alius Deus. Cuius solius glorificandi lex est gloriosa: quod
 tamen non credunt nostris præceptis resistentes. Ipsum igitur corde puro iu-
 giter inuocate. Mihi quidem hic diuinitus lege data præceptū est, nullatenus
 illos, quos Dei loco uos adoratis, inuocare: Sed in Deum totius mundi do-
 minum credere, qui primo uos ē terra plasmauit, deinceps ē spermate per san-
 guinei coaguli successione puerum educens, senem iuuentute mediante
 perficit. Quidam tamē hora scita prius ueniente, prius pereunt. Illā enim eui-
 tare sequendo, uel præeundo, nemo poterit. Ille rursus & mortem inducit:
 quo dicente Fiat, factum est. Qui præceptis per nostros nuncios latis, libroq;
 nostro contradicendo uel disputando resistunt, quare se non conuertunt?
 Vellent quidem conuerti, cum illi onerati colla cathenis longis, trahentibus
 illos ad ignem, illis perpetuo mansuros, me sic quærentem audient: Vbi sunt
 participes a uobis positi? Sed inquierunt: Illi nobis erroribus illatis discesserunt.
 Nuncq; cognoscimus, nos adorasse res friuolas et inutiles. Ita Deus incredu-
 los aberrare faciens, inquit: Vos rebus mundanis superbia præsumptioneq;
 potiti, meritum consimile suscepturi, portas intrate gehennæ, perpetuam ibi
 mansionem habituri. Tu uero, quoniam terminus Dei uerax est, indura, &
 uel partem nunciatorum illis tibi patefaciam, uel te mori, & illos redire fa-
 ciam. Omnium prophetarum ante te missorum, quorum nullus quicquam
 nisi diuinum præceptum attulit, quosdam nominauimus, quosdam autem
 non. Quorum ueritatem hora ueniēte Deus discutiet. Ad incredulorum de-
 trimentum Deus humano commodo bestias creauit. Has enim comeditis, il-
 las equitando, tum sarcinas uestras ad naues seu quouis desertis, tum legatio-
 nes uestras cordis que uoluntates cito perficitis. In ipsum itaque docentem

Exprobratio
 inferiorum ad
 præfides qui se-
 duxerunt.

Prophane di-
 sputationes de di-
 uinis arguūt me
 tem impiam.

Homō.

Fatum.

Prophete par-
 tim nominati;
 etc.

uos, quare non creditis? P. Quare non persequuntur per terras fines suorum antecessorum, potentiorum illis: quorum adhuc indicia terra retinet: Hic tamen ab illis minime semouet opus prauum atque peruersum, nostris nuncijs miracula ferentibus uisis, suae congaudebant sapientiae: postea tamen obstinaciter deridebant. Sed nostra uindicta demum apparente dicebant, cum suum credere nil profuit: Nos in Deum unum & solum credimus, nequaquam in participes positos. Mos Dei semper fuit, in incredulitate persequerantes perdere.

In eo quod iudicet
cas alterum, te-
ipsum condem-
nat.

A Z O A R A L I.

IN n. & c. Alchoran Arabicus à Deo pio misericordēque positus, res eno-
dans, atque discutiens, scientibus his bonum, illis malum nunciat. Sed plu-
res ab auditu illius discedunt, dicentes: Corda quidem nostra contra id quod
prædicas, clauduntur, aurēsque nostrae plumbo sigillantur. Sit igitur inter
nos diuisio, uosque pro modo uestro, sic ego pro meo, qui sicut uos homo sum,
facite. Mihi quidem nunciatum est, quod Deus uester non est nisi Deus unus.
Ad illum igitur recto tramite procedite, & precando suppliciter ueniam ac-
quirite. Incredulis autem, qui scilicet nec decimas soluunt, nec alius aduentū
diei credunt, malum perpetuum incumbet: Velut credentibus & benefaci-
entibus, bonum indeficiens tribuetur. Sed uos quare ponitis pares Deo do-
mino mundi, qui terram in biduo creauit, & in ea montibus firmata, cuncta
comestibilia duorum equalium exquisita dierum spacio creans, ex illa semen
omne multiplicatum edidit, posteaque fumo coelos ascendente, illi terraeque di-
xit: Vtrum sponte uestra, an ui uaditis atque reditis? Illi non responderunt, spon-
te. P. Coelos deinde septem biduo distinguens, in singulis eorum res pro-
uelle suo posuit. Vnde mundum fulgoribus & custodibus decorauit. Non
credentibus autem in ipsum Deum, talium operum factorem, dic: Quoniam
ipsi patientur sicut Hath & Themuth, qui nostris nuncijs clam atque palam
persuadentibus, ut in Deum unum crederent, responderunt: Si uellet Deus
nos in eum credere, angelos nobis mitteret: Vobis autem nequaquam fidem
adhibemus. Hath se cum gente sua fallaciter sublimans, inquit: Qui nostri po-
tentior uiribus existit? Nonne uidere poterant Deum esse potentiorē, cu-
ius uirtutes etiam uisas ipsi negabant: Illis igitur uentos frigidos in diebus ma-
lis immisimus, illos confundentes, & eosdem tutore uindictaeque carentes a-
lius uitae dolore grauissimo punimus. Themuth quoque uiam rectam do-
cuimus: sed ipse caecus esse maluit. Vnde illi supplicium & dedecus intuli-
mus: credentes atque timentes saluauimus, hostesque nostros, hora scita coadu-
nandos, in igne perpetuo damnabimus. Opera quorum oculi sui simul & au-
res ac cutes Deo faciente loquentes testificabuntur, putatis ne testibus in ope-
ribus uestris carere, & Deum opera uestra nescire? Oculi uestri quidem &
aures testimonium ferent. Vnde coram Deo nil prodest excusatio, sed obest:
Cum suorum predecessorum, hominum scilicet & diabolorum, uerbum per-
ditionis super eos sit firmatum, eis que pares constituimus, qui suis inhaerens
manibus atque posterius sibi placere fecerant. Dicent tamen semper increduli:
Huic Alchoran nullatenus credatis, sed reijcite, sic que superabitis. Illos
quidem sic nostris resistentes praeceptis, ob huiusmodi uerbum grauius affli-
gemus, illaturis sibi peius operi suo damnationem perpetuam. Sed ipsi die
iudicii Deum postulabunt, ut suos deuiatores sibi monstrer, & eos sub plan-
tis pe-

Rerum origo.

Calispten.

Hath.

tis pedum suorum ponat. Confessis autem Deum suum esse dominum, sicq[ue] *iudicium nouis-*
 rebus, angeli sui custodes nunciantes sibi gaudium promissum & paradysum, *simum.*
 dicunt: Nos in alius sæculi uita uestri fuimus, & hic nunciamus uobis, quo- *Angeli custodes*
 niam omne uorum uestrum & uelle perficietis. P. Vos boni, mansionem *hominum.*
 ueniat, diuinæ que pietatis habituri, ubi non est nisi sermo salubris & opti- *Spem felicitatis*
 mus, benefacite, semper inuocando Deum, & confitendo uos in eum crede- *habentes bene*
 re, peccataque cum beneficijs cum sint disparia remouete. Die quidem iudi- *operemur.*
 cij omnis aduersarius uester amicus esse desiderabit. Nemo uero gaudium *Peccata benefi-*
 possidebit, nisi benefactor et indurator. Cuicumque contigit impedimentum *cij pensanda.*
 10 aliquod à diabolo, Dei cuncta uidentis & audientis tutelæ protectionique se
 commendat, cuius sunt miracula dies & nox, ac sol & luna. Nemo uestri so-
 lem seu lunam, sed suum conditorem adoret, & inuocet. P. Multi tamen
 dedignantur, cum Deo uero manentes, ipsum indeficienter adorant die no-
 ctuq[ue], qui per aquæ missionem, terram mortuam aperit, & foetum efficit, qui
 mortuos similiter reuiuificabit, cum sit omnipotēs. Tui repræhensores me ne
 quaquam latebunt. Est ne melior, in ignem eiciendus, an timoris expers, ab-
 scissurus: Vestrū placere facite: Me quidem actus uestri non latebunt. Om-
 nes enim contradicentes nostris nuncijs, & libro, iam in libro clarissimo sunt
 prenotati. Hic liber à Deo pio sapienteq[ue] compositus, nec mendaciū aliquod *Alcoran non*
 20 præsens seu futurum indicat, nec à prophetis præteritis contrarium nunciat. *mōitur de præ-*
 Quis Latine notaretur, fieret questio, cur Latinis & Arabicis literis non di- *sentibus aut fu-*
 stinguerentur: dic: Imò credentibus uiam rectam & salutem prædicat. Incre- *turis, nec pro-*
 dulorum autem auribus plumbum, oculisq[ue] cæcitas inhæret. Vnde illos à lo- *phetis repug-*
 co longinquo uocabimus: libro Moyli tradito plures contradicentes, unde *nat. Proba.*
 inter illos uelox fieret iudiciū, nisi propter uerbum diuinitus firmatum. Sed
 illi licet dubitent, omnis benefaciens sibi prodest, omnis quoq[ue] maleficus si-
 bi nocet, Deo nocente nemini. P. Apud Deum solum est horæ noticia, qui
 modum & quantitatem foetus, & partus arboris & foeminae perfectissime di-
 noscit. Cui inærograturo demum incredulos, ubi sui sint participes? inquit
 30 ent, Nos nescimus. Eorum enim nullus nobiscum est. Ab illis enim prius ado- *Pœnitentia.*
 rati, non opinati se talem causam habituros, discedunt. Nullus desperet ora-
 re propter bonum. Cum cuiquam malum accidit, desperat: cum bonum ei tri-
 buit, ait hoc esse suum, negatq[ue] resurrectionem illa hora futuram. Ad
 Deum tamen se conuertens, bonum apud illum inueniet. Nos quidem sin-
 gulis opera sua monstraturi, grauissimum malum incredulis inferemus, qui
 prosperitate contingente operari bonum cessant: malo quidem accidente, *Preces malorum.*
 multum orant. P. Nonne uidere queunt, hoc à solo Deo compositum esse?
 Nectamen illi credunt. Quis est peior illo, qui tam longum errorem incur-
 rit: Ego tamen illis diuina miracula, præceptaq[ue] celiq[ue] uirtutes, ut uerum per-
 40 cipiant, patefaciam. Nonne sciunt Deum esse testem omnium? Illi uero non
 credunt se redituros ad Deum, omnia scientem & continentem.

A Z O A R A LII.

In n. &c. Deus incompræhensibilis & sapiens, summus & maximus, cu- *Per Alcorā præ-*
 ius sunt uniuersa celi & terræ, tibi, sicut & prædecessoribus tuis, librum *dicanda iudicij*
 tradit Arabicum, per quem castiges matrem uillarum, & affines, prædicans *nouissimi dies.*
 illis de diē totius falsitatis experte: quādo quidam paradysum, quidam autem
 gehennæ focum ingredientur. Cælum quidem caderet super homines, nisi *Cælū caderet;*
 n 3 per

nisi angeli pro mortalibus orarent. Deus quē uult indurat. etc. per angelos Deum adorantes, & precantes pro manentibus in terris Deum ipsum pium, ueniam que datorem. Quippe plures Dei loco ceteros adorant quorum cum Deus sit perspicax cognitor, tu minime custos adesse cures. Omnis enim gens una fieret, si Deus ipse uellet, qui pro uelle suo misericordiam facit his, illos uero punit, suffragio uindictaque carentes, cum alios suo loco sumant. Ille namque cunctipotens est, & mortuos suscitabit, omniumque dissensiones discutiet. Ad ipsum igitur me conuertens, suae tutelae me commendo. Ipse quidem coelos & terram condidit, & bestiarum pariles, ac de nobismet mulieres creauit, ipseque uidens omnia nil comedit. Ipse quoque cuncta sua inequali sciens, & coeli terraeque clauis retinens, huic uitium substantiamque multam, illi paucam pro uelle suo praebet. P. Precepta quoque legum & mores, sicut Noe, & tibi, ac Abrahamae, & Moyse, ac Christo patefecimus, nunc docemus, illis igitur adhaerere, sicut lex praecipit, nec illi controuersantes, nec ab illa discedentes. Hoc autem tedium atque grauissimum est illis, qui non credunt in illum, quem adoratis. Deus autem omne suum uelle perficiens, uiam rectam ad se conuertentibus manifestat. Post scientiam quidem missam, non antea schismata facta sunt ob inuidiam inortem: Vnde gentes de libris sibi traditis dubitantes, malae suspicionis sunt. Nos autem iam inter eos discernemus, nisi propter uerbum diuinum. Expectamus terminum statutum, Deum inuoca: & secundum illius dogma te dirige, nequaquam hominum uoluptates & uota sequendo, sed confitendo te credere libris positus a Deo, qui rectum examinatum inter uos fieri praecipit, qui nostri uestrique dominus, nobis nostra, uobis que uestra reddet opera: qui etiam nos & uos omnes coadunaturus, nostram controuersiam discutiet. Ratiocinantes in Deum post nostrum responsum illis factum, friuolas rationes apud Deum habent: cuius hunc librum cum ueritate libraque ponentis, iram & odium merentur. Hora forsitan cito ueniet, cuius contradictores quam longissimum errant, & ad illam properantur: Credentes autem pauescunt, quoniam illam ueraciter ueritatem agnoscunt. Deus quidem custos subtilissimus, sublimis, & sapiens, cui uult necessariorum praebet copiam. Volens bonum alius seculi, suscipiet illud manu nostra. Studio quoque bonorum huius saeculi, dabimus illa: sed nullo in alio portionem habebit. Increduli quidem habent participes, positores morum in lege nunquam a Deo statutorum, quibus malum atque dolor incumbet. Iamque discuterem inter eos, nisi propter Dei uerbum firmatum. Illis nequaquam facta sua timentibus, omne malum accidet: Credentes autem & benefacientes, pulcherrima loca paradisi possessuri, omne suum uelle perficient: hocque lucrum est maximum. P. Huiusmodi quidem pollicitum credentibus & benefacientibus summam leticiam denunciat. Ego uero nihil ob hoc a uobis postulo, nisi quod propinquos uestros diligatis. Omnisque benegerenti bonum suum augebit Deus pius, uenientique dator. Plures ante te Deo mendacium imposuisse perhibent. Sed si Deo placuerit, cor tuum sigillabit, falsum abradet, uerbum uerum firmabit. Quoniam ipse nos, cuius secreta cordium, ponitentes colligit, peccata dimittit, operumque cunctorum cognitor, & credentium ac benegerentium exauditor, bonum suum augebit, incredulis graue malum inferet, qui pro uelle suo modum atque mensuram omnibus rebus imponens, uelut omnia uidens & sapiens. Nequaquam hic sibi plenum uitium atque substantiam coaceruat, ne a ceteris inuideantur. Ille quidem misericors, imbres iam desperatis tribuit, uelut omnibus imperans, omnibusque glorificandus,

ficandus, qui coelos & terram mirabiliter † machinatus est, & in eis sua posuit animalia, potens iterum, hora scilicet qua uoluit, cuncta coadunare: qui per-
 cussurus malos secundum manuum suarum opera, multis ueniam faciet. Naues
 ite uelificatas aequora fulcare facit. Quo uolente uenti quiescunt, marisque pla-
 nities maneret immobilis: quod mirandum est omnibus induratis, Deumque
 glorificatis: praeter quem nec adiutorem nec uindicem habebitis. P. Incre-
 dulos forsitan omnes Deus confundet, forsitan eorum multis ueniam faciet, no-
 strorumque praceptorum contradictoribus forsitan nullum a nobis diffugium
 patebit. Pecuniae uobis datae sunt uitae huius breuis mundi, quibus melior &
 durabilior seruetur apud Deum, ad opus credentium, & se Deo commenda-
 tium, atque respondentium, & orantium, ac consulentium, bonaque sibi data di-
 uinitus expendentium, & a criminalibus ac culpa & ira mala se retrahentium,
 atque diuertentium malum. Cui libet inferentes malum, consimile merentur.
 Dimittens tamen, melius operatur, a Deo optime remunerandus, malos illos
 abhorrente. Vindicans se post iniuriam illatam, nequaquam reus existit. Ma-
 lum enim inferentes, atque nocentes sine causa, soli rei sunt, malum graue passu-
 ri. Patiens tamen & dimittens, praeter ceteris optime facit. P. Ideo positus in
 errorem, post Deum non habebit adiutorem. Incredulis autem, malo uiso quae-
 rentibus, an sit uia redeundi, tot contumeliae tantumque malum infertur, quod
 loquela uisusque, nisi tantum stupido, pro dedecore carebunt die, qua suas animas
 gentemque suam perdituri, perpetuae damnationis iudicium ferent, nullum adiu-
 torem seu uindicem habituri. Viam fallacem exequitur, quem Deus aberrare
 perficit, antequam dies ueniat, qua nemini discedere licebit: nec excusator
 nec adiutor aderit diuinae uoluntati respondentes. Nos quidem non misimus
 te custodem, uel coactorem discredientium a lege. Tuum enim non est, nisi
 rem tantum nunciare. Homo beneficio sibi collato congaudet: Malo uero
 propter peccata sua contingente, confringitur manens incredulus. Dei qui-
 dem est imperium coelorum & terrae, quicquid uult operantis, dantisque pro uel-
 le suo, huius mores, illi foeminas, uel etiam gemellos huius & illius sexus, seu fa-
 cientis sterilem: Cum ille sit omnipotens, & sapiens. Non accidit cuiquam ho-
 mini, quod cum eo Deus sublimis & sapiens loqueretur, † nisi per uisionem
 & uelamen interpositum, uel per internuncium, omnia pro uelle suo praece-
 ptisque dicente. * Tibi quidem, qui librum & legem ignorabas, nostrum spiri-
 tum mittentes, lucem praebuimus, per quam tu pro uelle tuo castigans homi-
 nes, docens uiam rectam Dei, cuius sunt uniuersa coelorum & terrae, & ad ipsum
 redibunt uniuersa.

A Z O A R A L I I I.

† N n. & c. Hic liber euidens a nobis Arabice positus, ut per ipsum sapientes ef-
 ficiamini, apud Deum sublimem & sapientem in matre librorum continetur. Nos
 autem illius memoriam pedetentim uobis subtrahemus, quoniam rebelles estis, &
 prophetarum omnium, sicut praedecessores uestri, derisores. Quorum poten-
 tiores subito confudimus. Quorum qualis esset finis, satis innotescit. Increduli ta-
 men interrogati, quis sit coelorum terraeque conditor: dicunt, Deus. Ille quidem terram
 uobis mansionem praebens, illam uisus distinxit, ut quorsum gressus tenderetur, pa-
 teret. Idem de coelis aquas moderate mittens, terram mortuam excitat, uos simi-
 liter resuscitaturus, omniumque bestiarum par unum faciens, naues & bestias e-
 quitaturas tribuit: ut uos illas condendo, Dei nomen inuocetis dicendo: O
 Deus, qui nobis haec comoda & necessaria, quibus nequaquam digni fuimus, per
 n 4 fecisti,

*Machinatus est,
 pro fabrefecit.*

*Malum reueltia
 re permittit, co-
 tra illud Moyses,
 Mihi uindicta,
 et ego retri-
 buam, &c.*

*Non est Machu-
 meti a Deo in-
 iunctum, homi-
 nes ad religionem
 cogere. Quor-
 sum igitur, aut
 unde sanguina-
 ria ista lex, de
 ui aduersum in-
 credulos?*

*† Modus collo-
 quij diuini.
 Machumet per
 spiritum Dei edo-
 ctus, pro suo uel-
 le docuit homi-
 nes. Hec uideli-
 cet fundamenta
 sectae istius.*

Mater librorum.

fecisti, te glorificamus, ad te redituri. Secundum dictum quidem ponentium
 participes, & euidenter incredulorum, Deus sibi filias sumens, uobis dedit fi-
 lios. Vnde quilibet eorum audito rumore de filia, iram in corde suo pre-
 mens, faciem suam denigrat. Idem etiam asserunt, angelos circa Deum exi-
 stentes esse foeminas. An adhibiti sunt illi testes in angelorum creatione?
 De angelis opi-
 nio absurda. Nos autem uestris testibus scriptis à uobis singula percunctabimur, qui dici-
 tis, nos nequaquam in illos credere: si Deus uellet, nullam scilicet sapientiam,
 Patrum secta-
 tores. sed solas opiniones secuti. Illis tamen forsàn librū ante dedimus, sed sequitur
 eum: imò sectam suorum patrum inuentam se confitentur imitari. Quid ue-
 ro dicetis, si uobis rem meliorem secta patrum uestrorum attulero? Dicent:
 Non credimus illi, cum quò uenis. Similiter dixerunt magnates omnium
 gentium, ad quas primò nostros nuncios misimus. Nos quidem ex illis uin-
 dictam sumplimus. Et quis esset finis, perpende. P. Abraham patrem su-
 um, suos que sic affato: Omnibus abrenuncio, quos adoratis Dei loco, in
 Abraham. nullum credens nisi in Deum creatorem meum, qui me uiam rectam docuit,
 uerbūque mansurum, ut sciatur, posuit. Illis, parentibusque suis spacium tri-
 buimus, usquequo ueritas nuncijs manifesti missi sunt illis. Illi uero uerita-
 tem uisam, incantationem esse dixerunt, & se nullatenus illi credere uelle.
 Querela, Ma-
 chumeti homini magnarum uillarum, distribuunt ne dona diuina? Nos quidem in huius sa-
 chumeti homini culi uita pro uelle nostro distribuimus, extollentes gradatim quosdam super
 haud perinde nobili Alcoran
 commissum
 Pij multo prae-
 stantiora sunt pa-
 rata in futuro
 seculo, quam in
 terra quisquam
 possideat. Moderni conquerentes Alchoran non esse positum super uirum aliquem
 magnarum uillarum, distribuunt ne dona diuina? Nos quidem in huius sa-
 culi uita pro uelle nostro distribuimus, extollentes gradatim quosdam super
 alios, ut illius ceteri sint obedientes & necessarii. Si gens quidem omnis es-
 set una, negantibus Deum daremus domus tectis argenteis, quibus adessent
 similiter gradus ad ascensum, & portae de argento, lectique aurei: addere-
 mus desuper aurum copiosum. Quibus cunctis, cum sint huius mundi pecu-
 nia, apud Deum timentibus se melius reservatur. Omni quidem caeco in di-
 uino cultu nos adiungemus socium, illum à uia recta diuertentem: se tamen
 sequi uiam rectam cogitabit. In resurrectionis uero die stans ante nos, in-
 quiet: Utinam nobis interesset orientis & occidentis intercapedo. Malus e-
 nim & peruersus fuisti socius. Hodie quidem nil uobis proficiet, quoniam
 malum perpetrastis, cuius nunc participes eritis. Tu ne surdos audire, uel
 caecos, an erroneos docere poteris? Te forsàn discedere, eos que mandata
 mea cognoscere faciam, Quod nobis satis leue est, atque possibile. Legi qui-
 dem nostrae tibi missae, quae tibi tuas que uiam rectam atque sapientiam que-
 situ dignam patefaciet, adhareat que perscrutare. An nuncijs praemissis ali-
 quas imagines adorare praecipimus Dei loco, qui Pharaoni gentique suae
 imagines dam-
 nat. Moysen, confessum se regis mundi nuncium esse, misimus. P. Illum au-
 tem cum uirtutibus uenientem diuinis, miraculisque maioribus praecellen-
 tem, ut sic saltim conuerteretur, deridebant dicentes: O mage, Deum ob di-
 lectionem nostram pro nobis inuoca: quoniam sic forsàn conuerteremur. 40
 Malo tamen ab illis remoto, en illi redeunt. Pharaonem enim dicentem, O
 gens, nonne ego imperans Mizere, & aquis subtus fluentibus, illo contem-
 ptibili ferèque non apparente melior existo? An angelis coaequatur? Qua-
 re super eum non descendunt aurei torques, & ceteri ornatus? Ipsum in-
 quam dicentem sic, sua gens nequaquam secuta est. Illam igitur incredulam
 submergēdo cū duce suo, nos posteris exemplū praebuimus. A Christo quoque
 Iesu Mariae filio parabolas exponente, plures discesserunt, suas imagines pra-
 ferendo,

terendo, dicendóque, Christum eloquentem esse, suáque præcepta contra- *Iesus Christus d*
 ria. Ille uero non fuit nisi uir tantum, cui multam bonitatem contulimus, do- *multis dereli-*
 ctoremque filiis Israël præposuimus. Eorum quoque quosdam iudices, terra *Christus ob eloquē-*
 rum que reges, nostræ uoluntati possibile esset statuere, Deum quidem, apud *tiam.*
 quem est horæ noticia, sequendo, non contradicendo, recto calle proceditis:

A quo nullatenus uos abducatur hostis uester, diabolus nequissimus. Cum *Non credentes*
 Christus diuinis uirtutibus ueniens inquit: En assum uobis cum sapientia, ue- *Christo punien-*
 stras dissensiones discussura, me que sequendo timete Deum, mei uestriq; do- *tur.*
 minum: schisma maximum cohortibus incidit, & gentibus. Illos autem qui

non crediderunt, die graui malum grauissimum puniet. Cur non cogitant de *Non credentes*
 hora illis non inde tractantibus subito futura, qua amici cuncti fient hostes, *Christo punien-*
 præter eos qui Deum timuerunt? Quibus Deus inquit: Nihil hodie timea- *tur.*
 tis, nec molestemini. Omnes enim qui nostris præceptis crediderunt, hodie
 cum suis mulieribus paradysum possidebunt, gaudium plenum accepturi.

P. Cum catenis etenim & poculis aureis, plenis omni suo uelle tum for-
 moso tum saporifero administrabitur illis, illic perpetuo mansuris, omniumq;
 uoto suo perpetuo posituris, fructusque multiplices comesturis. Omnibus e-
 nim bonis paradysum hæreditatem pro factis suis tribuimus: sicut incredulis
 & malis ignis feruorem, quo nullum leuamen percepturi, desperati sine fine
 manebunt. Nec nos illis nocebimus, sed ipsi sibi damnationem meruerunt.

P. Illis quidem conquarando dicturis, angelus mortis O melich, utinam
 nos perire funditus Deus præcepisset. Ille respondebit, Imò superstitēs eritis,
 quoniam ueritati uobis missæ non credidistis. An cogitastis nos ignoraturos
 uestrorum cordium secreta, uocēque prolata? Imò. Nostri namque nunci
 sciebant omnia. An adhuc Deum habere filium affirmatis? Ego uero creden *Dei filium ne-*
 tium atque deuorum primus, à uestro stultiloquio liber, in Deum solum do- *gat.*
 minum coelorum & terræ ac throni credo. Tu Deus coelorum terræ que crea *Machumet præ-*
 tor, sublimis & sapiens, eos gyrouagos & uentilantes usque diem sui lucri di- *mus fidelis.*
 mitte. P. Torius boni multiplicator obtinet, cuius manus obtinet imperi- *obtinere super-*
 um atque iudicium coelorum & terræ, & omnium interpositorum, solus ho- *flue ponitur.*

ram communis reditus ad ipsum agnoscit: qua nullus adoratus loco Dei pro
 quoquam precabitur, nisi tantum qui uerum dixerit & sciuerit. Increduli
 tum interrogati, Quis suus creator sit: Inquient, Deus, Cur igitur nō credūt?
 Sed hæc gens est incredula. Manum igitur tuam tu retrahere, dicens: Salus su-
 per uos: uestrumq; meritum agnitori quale sit, integre sumetis.

A Z O A R A LIIII.

IN n. &c. Hunc librum euidenter cuncta bona discernentem, & à Deo
 cuncta uidente, & audiente, scientēque compositum, bonos docentem, *Alcoran nocte*
 malos castigantem, in nocte fructifera posuimus: qui sumus coelorum & ter- *salutifera edi-*
 ra & totius interapedinis creator, & dominus uestri, parentūq; uestrorum, *tus.*
 uiuos & mortuos faciens, præter quem non est Deus. Sed tamen plures in-
 credulitate sua manentes, & de nostris præceptis ludum & ludicrum fa-
 cientes. P. Expecta diem, qua cœli fumus manifestus teget gentes, ma- *Dies iudicij.*
 lumq; graue continget malis, tunc dicturis: O Deus, fumum aufer, atq; crede
 mus. Nunc tandem cognoscitis: Nonne uos à nūcijs nostris uirtutes Dei pa-
 tesfacientibus retraxistis, dicendo, Isti doctores dæmoniaci sunt: Nunc quidē
 manum retraham paulisper: sed postea redibitis die, qua maxime festinabo
 uindictam

Aegyptiorum ultio. uindictam meam plene sumpturus. Gens quidem Pharaonis maximum peccatū perpetravit, contradicendo nostronuncio bono uenienti, dicētiq; Deū inuocate, me nuncium uidelicet sequendo: nec mihi sapientiam regimenq; manifestum afferenti, Deumq; protectorem, ne me lapidētis postulanti, praeferri uelitis. Sin autē, a me discedite. P. Illi deinceps dicenti: O Deus, hec gens nequam suam incredulitatem non reliquit: Deus praecepit, Exire festina noctu cum gente sua, mareq; factum immobile taliter dimitte. Ipsum enim tuos *Alibi uertit amena.* hostes te persecuturos summerget. Hortos autem eorum relictos, & fontes, ac messes, locaq; † formosissima, fructuūq; foecunda ceteris hominibus hareditatem tribuimus: Vnde cœlum & terram nec flebant, necq; dolebant. Taliter filios Israël de malo dedecoreq; Pharaonis omnimodē præsumptuosi, modum omnem excedentis, liberauimus. P. Illos super ceteras gentes sapientia uirtuteq; sublimauimus. Illi tamen dicētes non esse mortem, praepter hāc priam, nec aliquos resuscitandos, dicunt prophetis: Si ueridici estis, nostros patres redire facite: uel, an stant illi melius, an gens Tuba, an ceteri priores, prius a Deo semper propter incredulitatem confusi: Nos quidem cœlos & terram & interpositum omne minimē pro nihilo, sed cū ueritate, licet plures hoc nesciant, fecimus: uenietq; terminus & hora cunctorum die iudicii, qua nullus dominus seruo suo proficiet, nec quenquam alius uindicare, nisi cui pietas sapientis Dei & incompræhensibilis subuenerit. P. Nos peccatores cibandi *Gratia Dei seruatur.* ex arbore ezeum, quæ uelut ignis in nostris aluis feruebit, cibū illum in igne *Inferorum tormenta.* medio sumētes reseruate, capitibusq; demersis focum immoderatum obuestram superbiam & præsumptionem gustate, cui semper contradixistis. Timētes autem, locum hortis et fontibus foecundum possidebunt, uestibusq; sericis *Paradisus carnalis.* & purpura uestiendi, puellas ducent cum oculis clavis & immensis: quorum albugines candidissimæ, & pupillæ nigerrimæ. Pro uelle quoque suo fructus multimodos absq; timore comedent, non gustaturi mortem nisi primā. Deus enim dator optimus, eos a foco liberabit: Hocq; munus est maximum. Ita per linguam tuam, ut ceteri sapientes, memoresq; fierent, res explanauimus. Sed expecta, quoniam expectant illi.

A Z O A R A L V.

IN n. & c. Hic est liber a Deo sapiente positus, qui mirabilis apparet sapientibus in machina cœlorum & terræ, & in conditione uestri & omnium animalium, in uicissitudine quoq; noctis atq; diei, & in aquæ donis ad terram excitandam, ac uentorum undiq; currentiū motu. Cum hæc omnia, ceteraq; similia Dei ueracissime sint miracula, post illius mandatum: quid creditis peccatores & increduli, de Deo stulte loquentes: Diuinis præceptis auditis, uel in ridiculum faciunt, uel quasi nihil audientes discedunt. Sed infernum demum incurrent: cum nec opus præteritum, nec quos adorabant Deo loco, quicquam illis proficere potuerunt: quin poenas malūque grauissimum patiantur. Hic quidem liber uiam rectam ostendit: cui resistens, & non credens, grauiflagitio perimetur. P. Deus quidem uobis mare nauibus sulcādum, uniuersa cœlorum & terræ humano seruire commodo strauit. Vnde gratias homini Deo reddat, admirando & glorificando. Homines boni precantur pro malis desperatis, quatinus Deus illis bonum pro factis suis impendat, ad quem rediunt uniuersa. Omnis benefaciens sibi prodest, omnis que peccator sibimet malum ingerit. Filii Israël iudiciū atque prophetiam, ac legem, atque potentiam,

Alcorano non credentes grauitur puniuntur.

Doni precantur pro malis. Israelitarū excellentia.

rentiam, & diuitias præ cunctis hominibus mundi dedimus. Illis tamen nulla conarietas intercidit, nisi post hæc munera sibi data, nostrasque uirtutes agnitas, cuius occasio sola fuit inuidia. Eorum autem dissensiones Deus ipse iudicij die discutiet. Tu tandem cum lege recta, moribusque cum iustis missus, eorum imitator esto, nequaquam uoluntatem insciolorum, quoniam ipsi sibi inuicem associati, coram Deo solum se timentes diligente, tibi nullatenus proficere potuerunt. Hoc autem est lumen, uiaque recta, misericordiaque bonis & confirmatoribus eius. Perseueranter peccatores opinati sunt, mortem & uitam non esse, nisi tantum unam, seque superponendos credentibus & bene gerentibus. Sed hæc quidem eorum opinio fallax & falsa. P. Deus cœlorum terrarumque uerus conditor, iuste cuique suum reddet meritum, nemini facturum iniuriam. Nonne uides, qualiter Deus illos à sapientia deuiare fecit, eorum aures & corda sigillans, oculosque tegens, qui sine sapientia uoluntate propria ducti deos sibi constituerunt? Quis uero præter Deum uiam rectam ostendet? Quare memores & sapientes effici recusatis? Dicunt enim, non est uita nisi tantum huius sæculi. Hic namque uiuimus, & mortem incurrimus: hocque sæculum tantum nos nocte dieque perimit. Hoc quidam affirmant, non aliqua scientia, sed opinione sola ducti. Audientes enim præcepta nostra manifesta, non habent, quid contra proferant: nisi tantum, ut suos parentes adducant. Nuncij sibi ueridici sunt. Deus quidem cœlorum & terræ conditor, mortis uitæque dator, ad se cuncta redire faciet, licet pluribus hoc nescientibus: horaque ueniente omnes increduli iacturam facient, omnesque gentes suos libros aduocabunt, Deo dicente, hodie fiet uobis secundum opera uestra. En, hic enim liber noster omnes actus uestros complectens, nostra manu scriptus, uobis ueraciter omnes actus uestros aperiet. Hodie quidem omnes credentes, & benefici, misericordiarum accepturi, plenum intrabunt gaudium. Incredulis autem dicet: Hodie uos obliuiscor: quoniam uos audito sermone de die iudicij, horaque ueracissima, confessi uos inde nihil scire, nec hoc affirmare uelle, ridiculum fecistis huius obliui diuini, & in incredulitate firmati. Nunc igitur uiso ridiculo uestro, peccatoque, ignem intretis nec adiutorem nec uindicem habituri. Quoniam Dei præceptorum derisores, huius mundi uitam dilexistis, hodie nec uos quisquam educet, nec excusatio uestra credetur. Hodie quidem sunt omnes gratia Dei sapientis, & incompræhensibilis domini cœlorum & terræ, totiusque mundi, cuius in ipsis est sublimitas omnis & honor.

A Z O A R A LVI.

IN n. &c. Hic liber à Deo pio sapiente que positus, qui cœlos & terram & eorum inter capedinem non nisi cum ueritate condidit, ad terminum nominatum. Sed qui castigationibus atque doctrinis minimè credunt, auditis diuinis uirtutibus, humeros & caput reuertunt. Illi uero quos adorant Dei loco, quid in terra fecerunt? Vel quam portionem in cœlis obtinent? Afferte mihi librum aliquem inde, seu signum, ut sic ueraces appareatis. Quis est peior seu stultior illo, quam qui uocat Dei loco non responsurum ante diem iudicij, tunc que futurum hostem suum, nunc autem nescium & negligentem? Ob hoc enim incredulitatis poenam subibit. Increduli quidem audientes præcepta manifesta, dicunt illa magicam artem esse, meque finxisse. Sed si uerum est illud, nullam de Deo partem accipiam

*Epicurei negant
tes uitam æternam.*

*Patrum auctoritatem allegantes pro summa
ratione.*

*Omnes gentes
suis legibus iudicabuntur.
Alcora Dei manu scriptus.
Damnatio infidelium.*

*Auertentes se à
doctrina Machumet.*

Iurat se non finxisse Alcoram.

*Machumet ig-
narus, quid si-
bi aut alijs fa-
ciendū sit. Quæ
confessio dede-
cet tantum pro
phetā, estq; con-
traria magnifi-
cis iactationi-
bus ipsius.
Parentes hono-
randi.
Tempus lactan-
di infames.*

*Sententia diui-
na in impios.*

*Diaboli cōuer-
tendi per Alco-
ran. Quo quid
falsius?*

*Resurrectio
probat ex re-
rum creatione.*

piam, qui iudex noster aderit, & testis pius, ueniatq; dator. Ego non sum pri-
mus nuncius, nec scio, quid mihi seu uobis gerendum sit. Diuina mandata ta-
men explanabo: quæ licet Dei sint, hocque testificent, plures filiorum Israël
credentes illis, uos minime creditis. Nec Deus malos in uiam rectam dirigit.
Peccatores autem non credentes, nec rectam uiam uidentes, dicunt: hoc esse
de priorum mendacijs, neque me uenisse cum hoc, si bonum uel uerum esset.
P. Moysi prius librum munus que misericordiæ tribuimus, sicut & tibi li-
brum hunc ueridicum Arabice scriptum, per quem castiges malos, bonisque
nuncium bonum feras, Dicentes Deum esse dominum omnium & regem so-
lum, omni timore molestiæque carent. Pro factis enim suis paradysum perpe-
tuo possidebunt. Parentes suos homo multum honoret, cum sua mater cum
ui concipit, & in pariendo laborat, & ab imprægnationis hora menses trigin-
ta lactis alimoniam tribuit. Sic que ductus ad uirilitem, scilicet annorum
quadraginta spacium, Deum glorificans, ipsum sic deprecetur: O Deus, fac
me tibi dignas reddere referre gratias, ob bona mihi parentibusque meis tri-
buta, tibiq; simul & illis placitum fieri, meis que posteris bonum & commo-
dum: Quoniam ad te conuersus, in te credo. Tales enim Deus optime colligi-
git, peccataq; dimittit, & paradysum bonis omnibus promissam tribuet. Ali-
quo tamen suis parentibus dicente, ut legem diuinam sua secta relicta sequan-
tur, cum ipsi uia mandata uera sint, nec imitentur gentem præteritam præsum-
ptuosam, illi respondent, Maledicitis. Hoc enim est de priorum fallacijs. Su-
per illos autem firmatum fuit uerbum primum suorum antecessorum, qui sci-
licet erant disputatores atque diaboli. Nos quidem omnibus suorū ope-
rum gradus & mercedes implebimus, nulli facturū molestiam, die, qua mon-
strabimus incredulis ignem, quem sæpius contradixerunt. Dicitq; Deus il-
lis: Quoniam in terra uoluptates uestras sequendo, sine ueritate bonoq; ma-
la perpetrastis, hodie malum meritum recipietis. Tu castiga gentes, ut Deum
unum non alium adorent, malumq; diei grauis tantum timeant. P. Dicunt
autem, Venis ne separatū ab illis nos, quos adoramus: Si ueridicus es, tua di-
cta manifesta. Dic Deum solū nosse, quod quærunt: teq; nihil facturū, nisi
quod diuinitus præcipitur, illos autē suam incredulitatē obtinere. Illis autē opi-
natis nubes uisas, post aquas esse pluuiarū, dicebatur: Non est nisi uentus, illa
turus uobis graue malum, ad quod festinatis, deleturus omnia iussu Dei. Nil
igitur superstes existet, nisi domus suæ tantū. Sic enim merentur increduli.
Illis tamen uictum atq; diuitias, & oculos ac aures, atq; corda, sicut uobis, de-
dimus. Quæ omnia, cum essent increduli, nil profecerunt eis: quoniam illis acci-
dit, quod deridebāt. Existentes etiā circa ciuitates confudimus, prius tamen
explanatis sibi mandatis diuinis: Nec suffragium aliquod ab adoratis Deo lo-
co, cum illi defecissent, tunc sua mendacia prementes, susceperunt. Cum dia-
bolos ad auditū Alchoran malos atq; te cōuertimus, ipso percepto gentem su-
am castigatam fugerunt, dicendo: O gens, iam audiuius librum missum post
Moysen, omnis sui dicti confirmatorē, & doctorē uia ueræ rectæq;. Parere
uocati uos ad Deū, illiq; credite, uobis peccata uestra dimissuro, & a graui ma-
lo liberaturo. Aliter autē in terra nihil uobis prodesse poterit. Sicut Deus coeli
& terrā illaboriose & infatigabiliter cōdidit: similiter et mortuos, cū sit omni-
potens, resuscitabit die, qua ipse monstraturus contradictoribus ignē, quæret:
Nonne uerus est iste focus: Illisq; respondentibus, Ita: dicet, Gustate focum,
quoniam

quoniam non credidistis. Tu uero fortiter sustine, sicut & ceteri prophetae constantes, Deoque deuoti: neque tu mandatum festinare uelis. Die namque, qua patebit singulis mandatum nostrum, accedent singuli, quasi non morati nisi per diei horam unam. Mandata cunctis applica: Increduli tantum uero confundentur.

AZOARA LVII.

INn. & c. A' uia Dei se diuertentes, & increduli, factorum suorum perditores, & falsi tatis sunt imitatores. Benefacientes, & ueritati super Machum metum posita credentes, ipsius Dei uiam & ueritatem sequuntur, quod condonaturus illis peccata sua, cuncta sua negotia factaque dirigit, cum sit omnipotens. Ita Deus homines suis instruit parabolis. Increduli a uobis litibus uide-
 10 *Leges bellig-
randi contra
infideles.*
 tis, usquequo multa fiet caedes, capita perdant. Captiuati firmiter stringant, ut se bene redimant, lis nec cesset ante telorum depositionem. In terra pugnantibus, utrobique fatigatis, Deus quidem ab illis uindictam sumere posset: Sed mauult hos per illos experiri. Omnibus Dei dilectione pugnantibus, Deus facta sua remunerabit, complens quod bonis mandauerat, eisque para-
 20 *Premiū militie
paradisus.*
 disum bonis creatam tribuet. Viri boni, si Deo pareatis, uobis auxiliabitur, pedes uestros firmaturus. Incredulis autem, Dei praeceptum audire nolitibus, unde suos actus amittunt, nos confusionem & malum inferemus. Quare non scrutantur terras, ut sciant fines eorum, quos Deus confundit, omnes incredulos similiter confusus? Quoniam Deus est bonorum dominus & uindex. Increduli quidem domino carent. Credentes atque beneficos Deus in paradiso ponet. Peragant nunc increduli suas uoluntates, moreque bestiarum comedant: Illos ueraciter ignis sequetur. Quae uilla fuit uestra per nos confusa firmior, protectorem autem non inuenit? Quis enim diuinam uim atque uirtutem superat? Aut cui placebunt actus illius, nil nisi uoluptates suas sequentis? Eme paradysum, timentibus tributam, ubi sunt aquae ceteris odor-
 30 *Ironicos inbet
emere paradi-
sum. Ignorauit,
Rome coelum
uenale.*
 re saporeque consimiles. Sunt illic & alij riuus saporiferi, alius lactis, alius meri, alius mellis despumati. Sunt & ibi omnimoda poma. Peccatores autem in igne perpetuo mansuri, potum sument igneum, intestina sua cocturum. Horum autem quidam auscultando applicantes tibi, dicunt: Quid modo dixistis? Amores incredulorum secutis, Deus corda sigillauit: Timentibus autem fidem auget, atque timorem: unde Dei terminum ueracissimum, horamque subitam, forsitan cito uenturam, semper expectant. Scito non esse nisi Deum unum, quem preceris pro tui cunctorumque bonorum uirorum seu mulierum delictis, qui quid agas uel legas, intime dinoscit. P. Boni quidem atque credentes, azoaram de pugna poni multum optant. Illa uero optime composita, pusillanimes & cordis infirmi, quasi iam ferè mortui, audita pugna uos respiciunt. Quibus uel te sequi, uel uerbum scitum proferre melius esset. In ipsius
 40 *Incipit cessatores in bello.*
 enim preparatione commodius esset eos uerbum de Deo melius protulisse, uerumque sic dixisse: Quid cogitastis, cum esdo terras destructum, uestras gentes disgregastis? Tales quidem Deus repellat, illis surditatem & caecitatem illaturus. Quare non consuluerunt Alchoran? An corda cathenata gesserunt? Illis discredentibus post uirtutes agnitas, diabolus suggestiones prauas intulit. Unde polliciti sunt, se adhæsuros illis, quibus diuina praecepta displicebant. Deus autem eorum secreta dinoscit. Quid igitur isti secuti Deo displicita, nequaquam dilecta, unde sua facta confundet, facient: cum angeli
 o suas

*Quare nō datū
sit à Deo Ma-
chumeti, corda
hominum per-
spicere.*

*Moriens in in-
credulitate non
saluabitur. Sed
Alcorano tri-
buit uim seruan-
di diabolos &
impios.
Parci, qui tantū
ad minas Dei
aliquid benefi-
cij conferunt.*

*Remissio pecca-
torū etiam futu-
rorū promissa
Machumeto.*

*Nunciū gaudiij
et Euangelistā
se facit.
Orationes.*

*Arabibus detre-
ctantibus mili-
tiam minatur.*

*Premia fortiter
pugnantiū, &
poena fugientiū.*

suas animas extractum, & facies atque colla percussum aderunt: Nunquid opinati sunt, quod Deus malum in cordibus suis habitum non eliceret: Si uellemus, daremus tibi signum atque peritiam, ut eos formis suis atque uerbis agnosceres. Sed nos eorum actus & mentes penitus agnoscetes, te probabimus, tentantes, usquequo tuas peregrinationes & expugnationes ac opera cognoscamus. A uia Dei discredientes, prophetaeque contradicentes, postquam uiam rectam uiderint, sibi met non Deo negotia sua cuncta confusuro nocent. Deum igitur atque prophetam, ne uestros actus perdatis, sequendo credite. A uia namque recta digressis, & incredulitate mortuis, nunquam Deus ueniam dabit. Non sitis contemptores, sed pacem diligite, eamque uocate, quoniam uos digniores & potentiores existitis. Vnde uobiscum Deus de beneficijs uestris nil minui permittet. Huius mundi uita nil est praeter ludum et ludicrum. Credentibus autem atque timentibus, optimam remunerationem Deus faciet, a nemine quicquam de pecunia sua postulans. Sed & si sapius ad fatigationem usque peteret, uos nullatenus daretis ei, nisi mortem minanti. Vos quidem dicitis, uos esse distributores rerum in Dei nomine dilectioneque. Quod quidam uestri minime faciunt. Quisquis autem non fecerit, sua deficient animae. Deus enim est omnium abundans, uos uero pauperes. Vobis discedentibus, uestra loca Deus supplebit alijs, nequaquam talibus, quales uos estis.

A Z O A R A L V I I I.

IN n. & c. Tibi quidem summam leuitatem atque facultatem in acquirendo tribuit Deus, tibi peccata praeterita futuraque dimissurus, suum praecipitum factururo, qui te docens uias rectas, potenter te uindictabit: qui super te salutem & securitatem, animosque credentium reconciliationem & augmentum fidei ponit, qui sapiens & incomprehensibilis, exercitus coelorum & terrae creauit. Credentes uiros seu mulieres in paradiso perpetuae mansioni missurus, quod sibi leue est. Incredulos ac ponentes cum Deo participes, ac de illo malum cogitantes, in malam uiam repulsurus, grauiter puniet, cum ipse dominetur exercitibus coelorum & terrae. Te quidem testem, gaudijque nunciū & castigatorem misimus, ut te sequendo in Deum credant, suisque parendo praecipitis, illum maxime glorificet, & mane uespereque suppliciter inuocent. Manus suas subleuando soli Deo seruierunt. Manus namque Dei suis praefedit manibus. Omnis autem mendax, sibi mentietur: Verbis autem constans, misericordiam consequentur. Arabes autem rudes domi manentes, pecuniae suae simul & gentis impedimentum praetendentes, seque sic excusantes, ueniam postulant: aliud uoce praefidentes, aliud corde tenentes. Sed quid impedit Deum omnes actus suos dinoscen- tem, quin bonum uel malum illis inferat pro uelle suo: Opinati sunt autem hoc etiam optantes, indeque prauum malumque facti, quod nuncque ulterius propheta uirique boni suos reuiscerent, sed hominibus nequaquam in Deum credentibus, neque per prophetam secutis, feruorem ignis praedestinauit Deus, imperator coelorum & terrae, huic condonans, illum pro uelle suo dānans, pius uenientemque largitor. In domo tamen residui, Dei uerba mutare quærentes, fallaciter inquirunt: Cum praedatum iueris, duc nos tecum. Tu uero responde, Nolite me sequi. Sic enim antecessores uestri prius polliciti sunt, decipiendo. Illis tamen dicturis, hoc ob praemia fortiter inuidiam fieri, nescientibus tamen hoc, sic responde: Nos uocabimus uos ad pugnantium, & litem maximam, ubi uos, nisi se uerterint alij, pugnare necesse erit. Si pugna- poena fugientium. ueritis, maximam a Deo mercedem: si recesseritis, ut prius, graue malum accipietis.

ciptetis. Cæcus quidem, & claudus, ac infirmus, nullatenus ob moram & mansionem rei sunt. Demum omnis sequens Deum atq; prophetam, paratum possidebit. Discedens aut, graue malum patietur. P. Viri boni, manus suas subtus arborem eleuati, Deo placuerunt: qui noscens secreta cordium suorum, securā firmitatem illis tribuit, & prædam multā ac capturam omnē illis leuiter attulit. Quoniā eos multam capere prædam, hostesq; suos manus ab illis retrahere, ut sic illis populis admirandi fierent, præcepit: sine quo docente uias rectas, minime uictoriam ab illis essent adepti. Sed ipse suis semper propitijs, omnipotens est. P. Si pugnarent uobiscum increduli, in fugā uerterentur, nec adiutorem, nec uindicem habituri, præter Deum, ius primū immutabile mittentem, qui cūctos actus uestros perspiciebat, manus uestras ab illis, & suas à uobis circa Mechā, postq; superiores facti estis, retraxit. Incredulis aut nos à templo Harā diuertere credentibus, malū subitū & improuissimum iam incubuisset, nisi propter bonos uiros seu mulieres, licet uobis hoc ignorantibus. Sed si malorū atq; bonorū disiunctio fieret, incredulis malum maximū inferremus. Sed diuina pietas suis subuenit. Incredulis quidem summa fiducia sperantibus in suorum auxiliū, prophetæ suisq; securitatē & fortitudinem, uerbumq; diuini timoris intulit. Vnde munera Dei, scientis omnia, meruerunt. Veraciter quidem secundum uisionem ueram diu nitus propheta uidebatur, quoniā ipse timoris expertus, & abraho capite, Deo uolente, templum Harā ingressus, uocem huiusmodi percepit: Ne timeatis: Deus enim scit, quæ tu & cæteri ignoratis, quod uobis licite captionem tribuit. Ille quidem prophetam doctorem & ducem in lege sua constituit, ut ipso Deo teste sufficiente, legem suam super omnes alias extollat, & manifestet. Machumetus enim, suisq; fautores, incredulorum (Dei iussu) uictores existent, sibi inuicē prospicientes, ipsiq; Deo propter suā dilectionē humiliantes, faciesq; gestantes humilitatis, orationes fundunt iugiter. Hicq; secundum testamentum & Euangelium assimilantur grano, quod in calamum surgens, messem reddit multiplicem, læticiamq; seminātibus, & incredulis iram, Cre dentibus & beneficis, optimam mercedem tribuit Deus.

AZOARA LIX.

¶ Nn. &c. Viri credentes, nolite procedere Dei prophetæq; manus, nec uerba uestri super illa prophetæ extollere, nec ipsum sic aliquam uestrum quilibet alius acclamare. Sic enim, licet hoc à uobis minime percepto, uestra negotia perderetis. Deum autem omnia scientem, & audientem, timete. Virorum namq; blandi lenisq; sermonis in prophetam corda Deus in bono probauit, illis ueniam meritumq; maximum daturus. Extrinsecorum atque prædonum te uocantium, plures sunt insensati. Esset enim illis melius atque commodius, tuum ad illos exitum expectare. Deus enim est piissimus, ueniamq; largitor. Viri boni caute, ne si quis malus uerisimilia prædicet, uos inscios & inueniat iam prophetam habentes. Poenitentia namq; sequetur. Morsq; iam uos pressisset, si uestram uoluntatem omnem suus effectus secutus esset. Deus autem fidei boniq; dilectionem, & malorum ac incredulitatis abhorritorem cordibus uestris ingessit: sicq; uiam rectam, diligendo Deum, incomprehensibilem & sapientem sequimini. P. * Gentes con similes inter se pugnam committentes, uel dirigendo pacifica, uel hanc infestantem

immunes à
militia.

Deus uictoriā
Machumetistis
concedens, cla
ros facere uo
luit.

Increduli cū fi
delibus militan
tes ad fugam
prompti.

Prelum apud
Mecham.

Malis parcitur
ob bonos in
ter eos.

Machumet
rasus, ut mo
nachus.

Cautionem nō
raro ponit in
ter officia
pietatis.

Euangelica para
bola de grano
sinapis, aut
frumenti.

Obedientiam
suadet.

† & amplifi
cat, & quidē iā
habentes, &c.

* Ratio dirimē
di cōtentiones
infidelium: nimirū ut Assyrius

rex arbiter in
tercessit inter
Israēlitas.

tem illam ob inuidiam nec pacificari uolentem, usquequo Dei præceptis obediatis impugna. Illis autem pacem quærentibus, rectum examen inter illas effice. Deus enim iustum iudicium diligit, omnesque credentes fratres sunt. Illis igitur pax est imitanda. P. Nemo uir seu mulier, ut sic maior uideatur, irrideat alium, nec uerbis inhonestis dedecoret, post fidem adeptam. Hoc enim malum est. Semoueat item à se quisque suspensiones malas. Nullus insidietur alij, nec de absente quid mali dicat. An uestri quis carnes fratris sui mortui corrodere uellet? Absit. Timete Deum ueniæ largitorem, qui uos de masculo foeminaque producat, in magnam multitudinem redegit; ut ipse cuncta dinoscens uideret, quis eum plus timendo, plus diligeret. Arabum uulgo dicenti se in Deum credere, responde: Non credis, sed te Deo commendare dicis. Si corda uestra tamen fides intrauerit, & Deum atque prophetam sequendo, in litibus cum pecunijs uestris & animabus affueritis. Alijter namque faciens, non est credens, seu bonus. De uestris operibus negotijsue nil amittetis, cum Deus pius talibus ueniam præstet. Non doceatis Deum legem uestram. Improperantes enim illi, quoniam ipse uerus, solus uos credere faciens, uniuersa cœlorum & terræ regens, & eorum omnia secreta, nec non & actus uestros dinoscens, omnia perspicit, & optimam mercedem tribuit.

AZOARA LX.

Alcoran laudat immodice. **I**N n. &c. Per Alchoran disertum summe mirati sunt increduli, nuncium de se metipsis esse missum, indignantesque dicunt, hoc diuinum esse miraculum. Sed licet ipsi dicant, Cum mortui nos in puluerem redacti fuerimus, prolixus erit reditus; tamen nos scimus, quantum de suo numero parua singulis diebus surripit, & quando fiet reditus. Apud nos enim est liber, hæc omnia notans. Illi uero ueritatis missæ contradictores, summe dubitant. Nōne uident, quomodo cœlum supernum sine plicæ cōfusione speciosissimum ornamus, & terram planando montibus firmauimus, & in ea rerum omnium pares formose creauimus, ad omnium bonorum usum & recordationem: & per aquas utiles cœlitus missas producentes hortos, & spicas, ac germina, nec non palmas proceras, & hermodactylos, uictum scilicet hominibus, terram mortuam excitauimus, cōsimili quoque potentia ueraciter illos suscitaturi? Sui quoque prædecessores, uidelicet homines Noë & Hat, superbiique Pharaōis, nec non & Tuba, nostris præceptis, atque prophetis cōtradixerunt. Illisque cōtingit, quod illis prædictum est & prædicatum. Ego quidem hominis cōditor, sui cordis secreta cognosco, illi propior quam guttur suum. Nihil autem in dextris uel in sinistris loquitur quis, uel operatur, quin à Deo sciatur atque firmetur. P. Verum ueraciter mortis ebrietas, quam uos diffugistis, flatusque buccinæ ueniet iudicii dies, qua cunctæ coram uenient animæ, cum testibus suis adductis. Dicetque Deus: Qui diem istum neglexistis, iam de tectis oculis uestris limaciter perspicite, & gehennam omnes intrate, malum grauissimum passuri: qui nostris præceptis cōtradixistis, increduli manentes, & bona prohibentes, malaque gerentes, & cum Deo ponentes participes. Sui quoque socij dicentes hoc idem sibi cōtigisse, Deum sic alloquentur: O Deus, nos quidem eis nullatenus errorem intulimus, sed ipsimet errauerunt. Respondebit Deus: Nolite mecum causas agere. Verbum enim meum non mutabitur, quin cōtradictoribus infernus impleatur, & uos iam meos habuistis nuncios. Infernus quidem ab illo tunc quæsitus, an plenus sit, respondebit: Adhuc tribue, Credentibus

Prohibet ir-
fione et cōtume-
lias ceteras.

Suspicio pro-
hibetur.
Insidiæ.

Detrectatio.

Ratio Paulina
Gal. 5. ad chari-
tatem hortans.

Arabes hypo-
critæ.

Omniscius &
munificus
Deus.

Opera dñi &
beneficia resur-
rectione pro-
bant.

Exempla in-
credulorum.

Deus de pro-
pinquo.

Sententia no-
uissima Dei.

Dei uerbum non
mutatur.

Credientibus quidem, & diuina mandata corde puro custodientibus, in-
 quiet Deus: Paradisum timentibus factam, intrate cum salute. Hæc est enim
 dies, qua perpetuam mansionem illic accipietis, omne uelle uestrum habi-
 tur, quod & ego semper augebo. Plurimæ gentes illis potentiores à nobis
 destructæ, in terra multum malum operatæ, an quoquam in terris appa-
 rent: Hoc quidam sapientes in memoriam reducere deberent, & recolere,
 quomodo sine labore fatigationeque coelos, & terram, & interpositum omne
 sex diebus creauimus. Tu quidem dictum eorum sustine, & ora Deum ante
 solis ortum & occasum, caput bis ad terram inclinans, et expectans, quando
 prægo clamorem ex propinquo faciet. Illa namque die uocem ueram audient
 omnes, & è foueis exibunt. Terra namque cito diuidetur, nostra uoluntate iu-
 bente, ut ad nos redeant omnia: quibus prius uitam, postea mortem dedi-
 mus. Nobis omnia sua dicta cognoscētibz, nullam illis castigando uim in-
 feras: sed tantum Alchoran istum illis explana, ut sic timentes dirigas.

A Z O A R A L X I.

IN. &c. Per uentos sufflantes, attractasque nubes ponderosas, & naues
 in aequore currentes, angelosque nuncios, hæc omnia præcepta uera sunt,
 diesque ueritatem probans ueniet. Per coelum uero rubore solis affectum,
 uos uerbis contrarijs inharetis, quæ quilibet proferens graue malum patie-
 tur. Nostra quidem manu perierunt, qui falsas opiniones & dissensiones
 induxerunt. Illi namque lumine, & sobrietate, ac memoria penitus affecti,
 diei ueracissimi aduentum perscrutantur, quam ego monstraturus illis in
 igne, dicam: Gustate, quod festinanter quærebatis. Timentes autem, para-
 disum fontibus fecundam, esse bonum illic sumpturi, possidebunt. Quo-
 niam prius credentes, paruocque somno contenti, Deum mane precati sunt,
 pecuniamque suam pauperibus & quærentibus distribuērunt: Quod firmis
 & constantibus in terra memorandum esset. **P.** Ex uestris quidem ani-
 mabus provenit, quod non uidetis omne uestrum bonum atque uicium
 ex coelo procedere, per coelorum terraque conditorem. Ita uerum erit, ut uos
 loquimini. An de bonis rumore hospiti bus Abrahamæ percepistis? Quibus
 salutantibus ipsum, ipse salutem reddens, inquit: An boni sitis, ego mini-
 me nosco. Quibus ipse deinceps uitulū saginatum à gente sua referens,
 porrigendo dixit: Quare non comeditis? Ipsum uero timentem ipsos, so-
 lantes responderunt: Ne timeas, sed propter filium sapientem tibi diuinitus
 dandum summe gaudeas. Mulier quidem sua deinceps conquerens, fa-
 ciem suam manu percutiens inquit: **P.** Vetula sum, atque sterilis. Quos
 respondentes, Dominum omnipotentem & sapientem ita uelle: interro-
 gauit Abraham, Quid quærent? Illi uero responderunt: Nos ad gentem
 malam mittimur, ut illis incredulis lapides luteos, & acutos, propter uindictam
 quam diuinam immittamus. Nos quidem illinc extrahentes, bonos atque
 credentes, unam tantum uidelicet familiam, illic iudicia manifesta grauis ma-
 li timentibus, dimisimus. Pharaonem item & suos exercitus, dicentes Moy-
 sen sibi missum magum existere, in mare summerimus, quoniam rei reper-
 ti sunt. Hæc item uentum immisimus, nihil dimittentem, quin in puluerem
 redigeret. Gentem quoque Themut, discedentem à præcepto Dei, post
 spaciū sibi permissum fulgur euident occupauit: unde nec surgere, nec uin-
 dicam

Paradisi uolu-
 ptas augenda
 subinde. Igitur
 non perfecta ha-
 bet felicitatem.

Orantes diem
 dñi expectem.
 Resurrectio.

Docēdi, nō co-
 gendi homines.

Iurat per uen-
 tos, &c. uerum
 esse Alchoran.

Censu carent,
 qui dubi ant de
 die nouissimo.

Esse bonum, est
 ipsa beatitudo.

Culpa sua Deū
 ignorant ho-
 mines.

Abrahā ange-
 los hospitio re-
 cipit, Gen. 17.
 18. 19.

Exempla con-
 gerit incurabi-
 lium hominū.

Pharao.
 Exod. 3. &c.

Hæc.
 Themut.

Noë. dictam habere potuit, sicut nec gens Noë, prior suam ob maliciam confusa, Cælum quidem & omnia cœlestia pro uelle nostro creauimus, optimeq; terram applanauimus, omnium rerum in illa pares constituimus. P. Ego uobis missus nuncius & explanator, hoc uobis castigo, ut ad Deum fugiendo, ipsum solum adoretis, nullum illius participem statuentes. Si tibi uero cōtradixerint, uelut omnibus prædecessoribus mos inoleuit nostris nuncijs cōtradocere, ab illis si discesseris, non reus statueris. Prædicare tamen non desistas, quoniam hoc bonis proficit. Diabolos quidem & homines ad me tantum glorificandum ego feci, nullam comestionem seu uictum ab illis expectens. Mea namq; manus omnem uictum, atq; diuitias, potentiamq; tribuit, itaq; Male gerentes quidem, sicut & socij sui, peccati pœna punientur. Ad malū itaq; non festinent: quoniam ueraciter illis accidet in die iudicij.

A Z O A R A L X I I.

Iurat Dei uindictam impendere. **I**Nn, &c. Per montem Sinai, librumq; lineariter in chartis subtilissimis scriptum, & per superne domum ædificatam, tectumq; sublime, mareq; metis pressum, Dei uindicta superueniet, quam nemo deuotare poterit die, qua cælum cum uniuersis illo cōtentis mouebitur, & montes cum nubibus, & cōtradictores malum sæpius illis dictum fortientur. Quibus tunc ad ignē gehennæ uocatis, Deus inquiet: Hic est ecce focus, cui sæpius deridendo contradixistis. An hunc fantasticum atq; magicum, an uerum esse perspicistis? Illum igitur patienter sustinete. Non minus enim patiemini, si sustinere nolueritis: cum secundum opera uestra meritum susceperitis. Timentibus autem, paradysum possessuris, & ab igne penitus liberandis, dicitur: De fructibus omnimodis uobis datis, optimoq; uictu comedite, atq; bibite, ob actus uestros optimos: & super uestrium stramenta formosissima pro modo uestro discumbite, ducturi uirgines decentissimas, cum oculis immensis atque pudibundis, nusquam nisi tantum ad maritos suos flecendis. Credentium quoq; filios credentes secundum opera sua sufficienter remunerabimus. Illis fructus & carnes pro sui uoti modo multiplicari, qui pueris suis speciosis, ut margaritæ constipandi, potum sument, nec uerbi fetidi nec immensi peccati participem. Et horum alij sic alios alloquentur: Quoniam nos hominibus misericordes, Deum prius atq; suppliciter inuocauimus, ipse pius ueniēq; dator nos ab ignis feruore liberauit, Homines ad memoriam reducere non desiste. Quoniam licet non sis prorsus conuersionis efficax, non es avarus, nec uersificator: Cum expectantibus tamen, nec conuerti uolentibus ante mortem, tu simul expectes. An dicunt si somnia talia fore: an superbia præsumptione uel ducti ponunt alia: an perhibent hunc illa dixisse, & nec ideo se credere uelle? Veniant igitur cum similibus, si uerum dixerunt, nec illos pro nihilo fecimus. An illi cœlos & terram condiderunt? Hoc autem nequaquam asserunt. An apud eos Dei pecunia deponitur: an ipsi de Deo iuste conqueruntur: an scalam, ut cœlestia secreta percipiant, obtinent? Res igitur nouas atque rumores afferant. An remunerationem, an calumnias ab illis quares? Dicent quidem illas sibi grauissimas & impossibiles esse. An est apud eos secretorum noticia? Scribant igitur. An quærunt decipere? Deceptores quidem sunt. An hunc nisi Deum unum? Nolit Deus, quod ipsi perhibent. Qui uidentes aliquid cœlestis cadere, dicunt, id esse nubes bonas conglomeratas. Illos usque ad diem dimitte, quia malorum

Iurat Dei uindictam impendere.

Paradysus luronibus appetibilis.

Credentiū filij etate puerili fungētur officio pincernarum.

Instandum est doctrinæ.

Cōtentio cōtra infideles, qui plures deos asserunt.

Scalā: sicut ipse per scalam cœlū ascendit.

malorum operatoribus & incredulis, quorum pars est plurima, nec ars alia
qua proficiet, nec quisquam adiutor, seu uindex aderit. Tu quidem patien-
ter expecta diuinum iudicium, te uidente gerendum. Cumq; surrexeris, no-
dicq; similiter circiter auroram, Deo grates humiliter redde.

A Z O A R A L X I I I.

INn.&c. Per stellam uespertinam cliens noster, nullatenus errans, nil ex
proprio uelle, nisi tantum diuinitus sibi mandatum loquitur: qui subleua-
tus ad orientis celsitudinem, ad Deum ipsum instruentem illū, atq; docen-
tem efficaciter, accessit: tanti tamē spacij intervallo, quantū sagitta arcu mis-
sa bis transcurreret. **Q**uitunc praecepta Deum sibi dicentem audiens, ani-
mum minime dubitantem inde tulit: ubi nec uos eum de diurna uisione ca-
lumniamini. In loco namq; propinquo paradiso, optime de uirtutibus ma-
ioribus uidit, oculo suo nullatenus eum fallente. An tribus imaginibus uisus,
uidelicet Alletto, Alance, Meneth, masculos Deoq; foeminas adscribitis?
Hæc quidem est iniusta partitio: quoniam illa non sunt nisi uana nomina,
tantum a uobis patribusq; uestris ficta: quibus nullas uirtutes Deus permis-
sit. Sed uos nil nisi tantum opiniones sequimini, uestras & uolūtates. Nunc
autem uobis rectum humanumq; uotum a Deo mittitur, huius & alius sæ-
culi domino: sine cuius uoluntate nec etiam aliquis multitudinis angelorum
cuiquam prodesse poterit. Alij tamen sæculo non credentes, angelis nomi-
na foeminarum imponunt, nullam peritiam habentes. Opiniones enim ue-
rum impedire minime potentes, tantum exequantur. Ab illis igitur me no-
minare nolentibus, sed huius mundi uitam diligentibus, cui totum studium
atque sapientiam præbent, manum tuam retrahere. Deus enim recte proce-
dentes & abetranes dinoscens, rebus uniuersis imperans, malis suam mer-
cedem, bonisq; suam similiter iustissimè reddet: Qui tamen tum peccata
maxima, tum culpas modicas committentibus, amplam misericordiam fa-
ciat. Ipsi itaque scienti, qualiter uos primo creauit, & in matris aluo secundo
formauit, cur de corporibus uestris diuina debita beneficiaq; non tribuitis?
Ille quidem timentes annotat. Nonne uidet illum a beneficijs cessare peni-
tus, qui primo paruum præbuit? Apud Deum est uisus atque noticia secre-
torum. Nonne uidit, qualiter libri Moysis & Abrahæ iam defunctorum
præcipiunt, ne quisquam peccata peccatis transactis accumulet: cum omnis
mercedem suam optime uisurus, secundum opera sua tantum iudicabitur,
diuina tamen misericordia meritum augente. **P.** Omnes quidem redi-
bitis ad Deum, qui ridere & plangere, ac mori & uiuere tribuit, & mascu-
lum & foeminam de spermate secundum modum atq; mensuram fecit, o-
mnes alia uice suscitaturus: qui pro uelle suo hos diuites, illos pauperes efficit.
Estq; dominus Acheare. Ipse quidem Hath confudit, nec Themuth dimisit,
nec genti Noë prius maliciosiori atque superbiiori pepercit. Aluncefichet
etiam in terram deurgendo, penitus superno cooperuit. An aliquod isto-
rum Deifactorum contradicitis? Vos quidem castigat, sicut & primos. A-
liud autem sæculum iam appropinquat, quod nullus nisi solus Deus diuer-
tere poterit. Hoc autem uerbum uos admirantes, nil tamen inde
curantes deridetis, indeq; ludum facitis. **P.** Deum
humiliter adorare, & ipsum iugiter inuocate.

O 4 A Z O A R A

Iudicium.
Oratio.

Iurat se in cœlū
raptū, didicisse
mysteria hæc.
Exat inter Sa-
racenos liber ea
de re fabulosis-
simus. Cuius
summa recita-
tur in Consulta-
tionibus. Nota
erroris effica-
ciam.
Futuri sæculi
assertio.

Angelis falso
tribuentes sexū
foemininum.

Abrahā libros
a se scriptos re-
liquit. Qui ni-
mirū inter apo-
cryphos Iudeo-
rum fuerunt.

Allegat quedā
sepius iterata,
quedam noua
gentiū pereun-
tium exempla.

*tingit miracu-
lum, ut lunā bi-
partito diuisam
reparauerit.
Cur igitur to-
ties negauit, se
missum cum
miraculis:
Diluuū mira-
culū generale.
Exēplū uideli-
cet iudicij di-
uini, &c.*

INn.&c. Appropinquauit hora, lunaq; bipertito diuisa est. Hoc tamen cæterisq; mirabilibus, nisi contradictores suas uoluptates, propriaq; uota secuti discesserunt, affirmantes hanc artem magicam esse. Sed cum ipsius post miracula sapius uisa, quæ deberent ad sui conuersionem sufficere, castigari recusant; tu manum ab illis retrahere. Die uero generalis edicti, è foueis quasi locustæ totam terram occupantes, exituri, & ad uocem præconis acceleraturi, suum malum atq; dolorem perspicient. Vnde conquerentes, diem illam grauissimā esse inquierunt. Noë quoq; sui similiter cōtradicentes, eumq; dæmoniacum esse perhibentes, reiecerunt. Vnde ipse coactus, Deum adiutorem uocauit. P. Deus quidem ut se uindicaret iniungens, cœli portas ad aquarum descensum terræq; fontes aperuit. Vnde congregatis auiibus ad Dei uelle complendum, illum in fabrica ex asseribus ligneis clauis compaginata, quæ nostro iussu cursum suum peregit, postea dimissa miraculū genitibus generale saluauit. Diligenter itaq; perspice, qualiter me uindicando castigamen adhibui. Alchoran quidem istum, iam leuem intelligentibus, misimus: Sed inde quis ne memor efficitur? Homines rursus Hat contradicentes, per uentos illis immisos die malorum & infortunijs, illis os penitus diruendo dirimentes, sicut palmas eradicatas destruximus. Ecce qualiter uindictam in illis exercuimus. Alchoran autem istum leuem recordantibus *Themuth.* tribuimus. Hominibus rursus Themuth, suo castigatui contradicentibus, & indignanter dicentibus: Huic ne præ omnibus nobis sapientiā diuinitus est tradita: Nil nisi mendacium profert. Vnde si nos eum hominem tantum, ut nos sequimur, erramus. Illis inquam ita dicentibus, eo respondente, Cras scietis, quis mendacijs innititur: nos camelam nemini tangendam posuimus, iniungendo Themuth, ut eorum actus perspiciens, & patienter sustinens ediceret: quatenus aquam inter se diuiderent, hora sua singulis adscripta. Ab illis autem socius suus aduocatus, eam peremit. Sed quæ nostra uindicta castigatum missa sit, recordare. Vocem enim illis immisimus, illos redigentem in puluerem. Iam Alchoran sapientibus alleuiamus. Homi- *Alcorā tolera-
bilior doctrina.
Sodoma perdi-
ta, præter Lot,
Gen. 19.* nibus quoq; Loth, præceptis nostris contradicentibus, & hospites suos per- *Pharao.* scrutantibus, sicut & omnibus resistentibus, malum ingessimus, eorum oculos obducendo, pesteq; matutinali diruendo, cum nostro castigatui parere noluerant; familiæ tantum Loth diuina pietate subueniente. Discretis Alchoran hic leuis missus est. Homines quoque Pharaonis nostro nuncio uenienti contradicentes, ui potentiaq; deleuimus. Sunt ne potentiores illis *Psalterium.* increduli uestri? An habetis in psalterio, quod uobis salutem præbeat? An dicitis uos omnes congregari, ut uobis uindictam adipiscamini? Hora, qua uestrum erit placitum, die scilicet uobis amara, die grauissima, uos omnes prorsus uincemini, terga uertendo. Increduli namque tunc omnes erro- *Deus omnia fe-
cit in pondere
& mensura.
Sap. 11.* rem & ignem passuri, faciebus suis igne coopertis, dicentem audient: Gu- state focum indeficientem. Nos enim omnia cum pondere atque mensura fecimus: mandatumq; nostrum est, ut iustus oculi. Quare castigari renuitis, uis pluribus ante uos manu nostra confusus? Quorum omnia facta in psalterio reperiri possibile est. Actus enim omnes tam minimi quam maximi *Paradisi posses-
sio cum Deo.* scripti sunt. Timentes quidem, paradisum aquis iocundam, in sede uera cum omnipotente Deo rege cunctorum possidebunt.

INn.&c. Hunc Alchoran, Deus ipse rerum expositionem hominibus patefaciens, docuit: qui solem & lunam secundum numerum, & arbores seipsi humiliantes, & coelum præ cæteris sublimauit, & examen, ne quid falsitatis uel iacturæ trutinando fiat, posuit, humanoq; commodo terram extendit: In qua poma multimoda, & hermodactylos, ac tritici granum ac folia produxit. P. Cui factorum Dei contradicitis? Ille quidem hominem de celcal, atque diabolos ex ignis flamma condidit. Quod istorum operum Deireprehenditis? Ipse quidem rex est orientium & occidentium. P. Maria currentia ut coirent, ego nolens hic propositam intercapedinem repressi. An uestri quis hoc renuit? Ex illis quidem corallum & margaritas plures extrahunt. An uestri quis hoc negat? Ipsa quoque uasa uelificata in se mouentia gestant. Quis uestri contradicit istud? Omnis quidem res mundana terminabitur: Sola uero Dei maximi largissimiq; facies est interminabilis. An negat hoc aliquis? Vniuersis creaturis coelorum & terræ noua contingunt. Istud uestri quis contradicit? Cum hominibus atque diabolis nostra præcepta spaciose peragam. An uestri quis hoc negat? Vos homines atque diaboli, an ambitum mundi, nisi per meam uoluntatem, egredi poteritis? Minime. Quis igitur huic facto meo non credit? Vobis nullum uindicem habituris, ignem clarum atque fumosum immittam. An huic rei quis uestri fidem non adhibet? Quando coelum diuidetur, ut flos roseus, seu minimū rubicundū existet. An quis hoc negat? Illa die nec homo nec diabolus quæstionem de peccatis faciet. An contradicitis? Incredulos suæ formæ patefacient, ante posteriusq; nostra manu sumendos, & audituros: Hic est infernus, ab incredulis contradictus, in illo tamen ulterius ignem perpetuum passuris. Sed quis hic contradicit? Qui timuerit, coram Deo stans, duas paradisos rerum multiplicium omnimodiq; boni fecundas, fontium que fluxu iocundas, hæreditatem accipiet: Vbi sunt omnium pomorum pariter. An aliquid horum factorum Dei contradicitis? Illic quidem credentes accubabunt tapetis sericis, stramentisq; purpureis, omnibus que sibi dilectis perpetuo potentur, ducentq; puellas formosissimas, ut hyacinthus & margarita, ab hominibus atque diabolis nunquam deuirginitas, nec menstruatitas. An horum aliquid abnegatis? Bonorum solum præmiorum bonum est occasio. An hic aliquis contradicit? Erunt & illic arbores colore inter uiridem croceumq; nitentes, fontesq; fortiter emanantes, & poma ac palmæ, pomaq; punica. Quod horū uerum esse nō creditis? Illic quidem erunt mulieres optimæ, & speciosissimæ, in umbraculis sedentes, cū oculorum albugine candidissima, pupillisq; nigerrimis, in uirore splendido iacentes, ab hominibus atque diabolis intactæ. An horum aliquid falsum esse dicitis? Deus est totius bonitatis multiplicator sublimis, largusq; atque munificus.

INn.&c. Rerum euentu ueracissimo contingente, quando nullus mendacio locus dabitur, quorundam exaltatio, quorundam depressio fiet. Tunc que terra penitabit, & montes in puluerem redacti atomis adsimilabuntur, fietq; cunctorū cohors tripartita, scilicet dextra, sinistra, et anterior, quæ

Homines ex umbra, diaboli ex igne creati. Subiectio, qua interrogat, & respondet: nō in cocinna. probat aut, iudicium Dei futurū de omnibus, & que conditio maneat bonos aut malos.

Due paradisi.

Propter opera bona felicitas confertur. Cui contradicit opinioni tota scriptura sancta.

Dies iudicii. Triplex diuisio hominū in iudicio: in paradiso.

quæ paradiso ditissimæ propius existunt. Gens uero prior posteriorq[ue] pars minima, illic sedebunt accubitati, hi quidem in illorum directis. Quibus administrabunt adolescentes pulcherrimi cum phialis, cæterisq[ue] uasis plenis optimo liquore, nec capitis dolorem nec ebrietatem parituro: electaq[ue] poma, carnesq[ue] uolatiliū afferent. Aderunt etiam & uirgines, oculis immensis atque pulchris. Talem itaque suorum factorum remunerationem accē-

Seruo coelitu.

pturi, nullum uerbum fetidum seu culpabile, sed tantum salutationis uerbum mutuum audient. Dextræ quoque partis homines inter ficus, arboresq[ue] proceras manentes, umbram immensam cum optimis stramentis, amnemq[ue] fluentem, pomaq[ue] multimoda illis nūquam prohibenda, uirginesq[ue] coæquas, maritos suos maxime diligentes, habebunt. Sunt & in hac

Damnandi ad sinistram.

cohorte pars priorum, parsq[ue] posteriorum. Homines uero sinistri focum pessimum, umbramq[ue] fumī nigerrimi inibunt. Quoniam prius negligentes, & malis obstinaces, dixerunt: Cum nos in puluerem redacti erimus, nūquam nos ulterius, seu patres nostri, resuscitabimur. Sciendum autem, primos atque postremos omnes in die præfinita coadunandos, & deinceps homines errantes atque contradicentes in igne perpetuo mansuri, uelut esurientes de arbore eze cum comesturi, uentres suos farcient. Deinde igneum quasi sitientes potum haurient. Mihi creatori uestro quare non creditis? Vtrum ego sperma foetumq[ue], an uosipsi, fecimus? Vos quidem mortem 20 manu nostra uobis immittam uindicare non potestis. Nos formas uestras immutamus, & plura uobis ignorata facimus. Primam uero facturam ue-

*Deus hortu uo
luptatis condi-
dit. Gen. 2.*

stram, si memores estis, agnoscitis. Nonne scitis, an nos, an uos hortum seminauimus? Si uestra quidem uoluntas exigeret, penitus exsiccarentur, ut deinceps nostra uis atque uirtus appareret: utrum nos an uos aquas co-

*Per occasum in-
rat, Alcoran à
Deo cōpositū.*

litas missas, quas uos potatis, præbemus? Nobis quidem eas salvas dimittere possibile esset. Gratias igitur nostræ maiestati quare non soluitis? Quis uestri lignum ignis materiam fecit? Nos quidem hoc ad commodum memoriamq[ue] bonorum fecimus. Tu Deum iugiter omnibus suis sacris in- uoca. Per locum occasus stellarum, quod magnum scientibus est sacra- 30 mentum, hic Alchoran optimus à rege mundi compositus est atque pos- situs, in loco tantum à mundis atque bonis tangibili. Cur igitur illius uerbo contradicitis? Hora quidem à uobis expectata, quasi animæ suis faucibus in- hærebunt. Quibus nos singulis, licet nesciant, propiores assistimus. Quilibet anteriorum & appropinquatorum, quietem & odorem optimum, atque paradisum perpetuam mansionem habebit. Super quemlibet quoq[ue] dextræ partis salus Dei descendet. Residui uero, uidelicet cōtradicentes & erronei, ueraciter ardebunt igne grauissimo permansuri. Hæc quidem de sæculo su- tura uera sunt: unde tu Deum immensum inuoca suppliciter, & adora.

AZORA LXVII.

*Omnia Dei po-
tentia sentiūt, et
eū uenerantur.*

IN n. & c. Vniuersa coelorum & terra Deū incōprehensibile & sapientē totius mundi regē, uitæ mortisq[ue] datorē, & oīpotentē, primū & postremū, oīm occultorum & apparentiū, simul & oīm cognitorē inuocant, & adorant. Quippe coelos & terram sex diebus ille creauit, deinde thronum ascendit. Ipseq[ue]

ipseque uobiscum ubique actus uestros singulos annotans, & uniuersis imperans, quid terram intret uel exeat, quidque coelos scandat, descendatue, sicut et omnium cordium secreta, cum ad ipsum omnia mandata redeant, dinoscit. In ipsum itaque credite, suoque nuncio, & de bonis uobis commissis expendite. Omnis enim credens & benefaciens, mercedem maximam consequetur. Cur itaque non expenditis? Cur Deo suoque nuncio uos ad Deum cultum inuocanti, non crediditis? Si fidem quidem habetis, & creditis, iam a uobis foedus sumpsi. Deus enim facturus uobis misericordiam & ueniam, prophetae suo misit praecepta splendida: quibus uos e tenebris ad lucem educat. P. Quare bona uestra non distribuitis in Dei nomine, coelorum mundiisque totius heredis? Qui pecunias suas in litibus agendis ante terrarum atque praedarum captionem consumpserunt, expendentibus postea non aequantur. Maiores etiam meriti sunt. Deus tamen omnium uestrorum actuum cognitor, omnibus benefacientibus in sui nomine, beneficium multiplicando reddet, die qua cuncti credentes tam uiri quam mulieres lucem suam antea & dextrorsum adspicient, optimum nuncium mercedis maximae percipient, uidelicet quod paradysum aquis amoenam possidebunt. Qui cunctis incredulis precantibus illos, ut sibi quid de luce sua sumere liceat, respondebunt: Redite, & uobis lucem lucremini. Turrim igitur inter eos cum patente porta fabricabunt. Erit autem intra portam, omnis quies atque gaudium: Ultra uero, dolor omnis atque miseria. Incredulis autem quarentibus, Nonne uobiscum mansimus? credentes respondebunt, Ita. Sed quoniam incredulitatem ante terminum diuinitus nominatum linquere nolueritis, hodie nec a uobis, nec ab aliquibus malis redemptio sumetur: Sed diuinum odium uobis omnibus incumbet. Vident enim nunc increduli, credentes cordibus deuotis & humilibus, Deum inuocare, ueritatisque positae consentire: remanent tamen quales ipsi quibus antea librum dedimus. Sed licet terminus longus positus sit, sintque corda sua multum obdurata, & eorum plurima pars incredula, sciant tamen Deum terram mortuam uiuificaturum. Si sensum quidem haberetis, uobis optime res explanassemus. Omnes credentes Dei praeceptis, suoque prophetae, eorumque testes & confirmatores, ueniam & lucem mercedemque multiplicatam a Deo sortientur. Increduli uero uobis contradicentes, igni deputantur. Scitote uitam huius mundi nil esse nisi ludum & ludicrum, ornatumque uanum, & opprobrium atque contemptum. Quae cuncta, sicut & multa pecuniae, nec non prolis appetitus sunt, sicut imber incredulis placidus, oriri faciens rem inutilem, citoque marcescentem. In alio quidem saeculo malum perpetuum sequitur. Cum igitur huius mundi pecunia tota nihil sit, Deique dilectio constans & uera, ad Dei pietatem atque misericordiam, paradysum promerenda: cuius ad opus timentium Deum atque prophetam fabricatae capacitas est, quanta coelorum & terrae, quam Deus largifluus pro uelle suo suis tribuit, uestrum iter dirigite. P. Nullum animabus uestris nocumentum in terra perpetrabitis, nisi quod ante uestri creationem in libro praenotatum fuit a Deo cuncta complectente. Nec amissio rerum facta uobis dolorem inferat, nec euentus futurus gaudium praebeat. Deus neminem fraudulentum, uel ostentatorem, aut auarum diligit, Cui, cum sit abundantissimus, nullius ab illo discessus molestiam infert. Nos quidem per nostros nuncios

cum

Deus ubique hominibus praesens.

Elemosynae.

Fabulosa quaedam turris in paradiso.

Vita praesens fabula est.

Rerum euandarum parabola. Pietatis et beneficentiae praecipuum studium sit.

Fatum quo aguntur homines.

Peccata Deum alienant. Esaias 59. 1. & c.

iustitia commu- cum rebus manifestis missos, librum atq; libram, ut gens iustum operetur,
tatiua. posuimus: qui ferrum fortissimum, & humanis commodis summe necessa-
rium tribuimus. Deus quidem omnipotens atq; sapiens, omnium cognitor,
Per Noë et A- suum prophetam iudicabit; Noë iam & Abraham nuncios misimus, & eis-
braham liber dem filios prophetas dedimus, per quos librum misimus. Eorum tamen qui
missus. dam boni, plures autem fuerunt increduli. Post illos rursus alijs nuncijs mis-
Christo Euāge- sis, tandem Christo Mariæ filio misso, cuius sequaces ipsi penitus obedi-
liū datū à Deo, tes, corda constantia, & humilia, atq; fidelia gesserunt, nos Euangelium de-
ut credentes illi- dimus, non ob aliud, nisi ut per ipsum Dei dilectionem atq; gratiam asseque-
gratiā cōsequā- rentur. Sed non ut dignum erat, obseruauerunt. Sed licet plures eorum sint 19
tur. Hoc tenete Machumetici, increduli, eorum tamen credentibus meritum debitum & maximum tribui-
et cōcedetis ad- mus. Viri boni, credendo prophetæ, Deum time, uestra beneficia multipli-
ecclesiam Ser- cando, reditum uiæq; rectæ lucem & ueniam daturum: Quoniam ipse pius
uatoris. est, ueniamq; dator. Sciāt autem homines libri, se minime potentes super Dei
Homines libri, diuitias existere. Ipse nāq; cum in sua manu sint omnia, cui uult, illas tribuit,
id est, qui Alco- ran habent.

AZOARA LXVIII.

I N n. & c. Sermonem coram te conquerentis de merito suo, & de Deo ui-
fore cunctorum & auditore, tuumq; Deus audiens, inquit: Sux coniuges
minimè sunt suæ matres. Solæ namq; parturientes eos: unde uerbum mari-
tus illius horridum & mendax protulit. Deus autem pius est, ueniamq; dator, 20
Peccatorum re- Omnis quidem huiusmodi uerbum proferens, uel aliquem redimat, uel cas-
demptio per- ptium suum liberum faciat, antequam tãgat eam. Sic enim præcipit Deus,
opera bona. omnes nostros actus dinoscens. P. Impotens autem huius rei, duos in-
tegre continetq; menses ante concubitum eius ieiunet. Vel huius item im-
potens rei, quadraginta pauperes pascit. Hos quidem fines Deus statuit, ut
in se, suoq; prophetæ credentes agnoscat: Quorum omnis neglector & in-
credulus, graue malum patietur. Omnes quidem Deo suoq; prophetæ repu-
gnantes, Deus ipse, sicut & antecessores suos, destruet. Cuius uirtutibus iam
manifeste positus omnis contradicens, malum & dedecus dię publicæ refusa-
rektionis, qua Deus omnium suorum factorum dinumerator, quorum obs- 30
liti sunt illi, uelut testis euidenter pandet, quippe omnium cœlestium & ter-
restrium cognitor, sortientur. Nusquam est trium conuentus, quin ipse quat-
tus adsit. Nunquam quinq; quin ipse sextus: Tandem omnibus, siue pluri-
bus, seu paucioribus, ille semper præfens adest. Vnde ipse cunctorum cogni-
tor, cunctis omnes suos actus dię futura reuelabit. Nonne uident illos, qui
bus super præcepta nostra conuentum interdiximus, à nobis prohibita pera-
petrare, uerbumq; peccati proferre, prophetæq; nullatenus credere? Vnde
uenientes ad ipsum dicunt: Deum illa præcepta nequaquam misisse, arbi-
trantes Deum nequaquam uindictam sumpturum de dictis suis, quæ sibi
damnationis uiæq; malæ causa sunt. Vos uero uiri boni, nolite loquendo 40
malum seu culpam incurrere, nec prophetę contradicere, sed Deum, ad quē
fiet uester reditus, timendo, uerbum iustum & honestum proferre. Illorum
autem diabolorum omne uerbum ad id nititur, ut dedecus atq; malum ho-
nis inferatur hominibus: Quod illis est impossibile, nisi Deo uolente, cui se
cuncti boni cōmendant. Vos uiri boni, locum postulantibus præbete. Deus
enim uobis locum tribuet. Quærentes sublimationem à uobis, locum excelsi-
sum accipiant. Sic enim Deus omnes uestros actus agnoscens, uestri bonis
atq;

Diabolus præ-
cipue bonis no-
cere cupit: nihil
tamen potest
efficere, quàm
quod Deus
permittit.

Prophetis et
Deo repugnan-
tes omnes puni-
entur.

Dei præsentia
inter homines
notat, ut Chri-
stus suus, si duo
uel tres, etc.
Matth. 18.

atq; sublimibus gradum sublimem permittet. Cum prophetam cōueneritis, beneficia perpetranda promittite. Quę si minime facere poteritis, Deus pius ueniam dabit. An de beneficijs præcedentibus molestamini? Si beneficijs possibilibus ueniam nequaquam adsequi poteritis, oratores & decimatores estote, sequendo Deum omnium operum cognitorem atq; prophetā. Nōne uident Deum illis iratum esse, qui se cunctis hominibus commendando, scienterq; mendacium proferendo, nec uobis nec illis consentiunt? Qui licet ob sui saluationem iura iuranda faciant, à Dei uia discediuntur. Vnde malū & dedecus suscepturi sunt, ignemq; perpetuū passuri, neq; sua pecunia, neq; prole, nec etiam ipso Deo subueniente. A Deo quidem iuscitati, sicut nunc uobis iuraturanda facient, extimaturi hoc illis prodesse: Sed minime. Mendaces enim comparebunt. Ipsiq; socij dæmonis, qui præsidens illis eos obliuisci Deum fecerat, perdentur. Praue loquentes, atq; resistentes Deo, suoq; prophetæ, quos scriptum diuinum semper superaturos asserit, cum Deus sit omnipotens, uelut omnium miserrimi pedibus substernentur & concalcabuntur. P. Nemo quidem credens in Deum, dieiq; futuræ, reperiri potest, qui Deo suisq; prophetis resistētes, licet parētes seu fratres filij seu familiares sint, diligit. Talibus enim Deus ipse suffragans, eorum cordibus fidem atq; cōstantiam inscripsit, daturus illis ueniam placidam, & paradysum, mansionem perpetuam. Illi sunt namq; gens Dei, semper antecedens.

AZOARA LXIX.

INn. &c. Vniuersa coelorum & terræ Deum adorant, incomprehensibilis & sapientem, qui die iudicij incredulos hominū libri, è domibus suis contra suam opinionem eduxit. Extimabant etenim se protegēdos à Deo, per castra sua munitissima. Deus autem improuisus aduenit, qui tantum eorum cordibus pauorem intulit, quod domus suas bonis hominibus deserebant. Hoc itaq; uidentes, memores estote. Illi uero hoc à Deo dedecus atque malum, nisi propter fugam illis perscriptam acciperent, sæculoq; futuro perpetuum ignem, quoniam suum prophetam impugnabant. Quascunq; suas arbores secueritis, uel suis radicibus firmiter inhaerere permiseritis, diuino mandato perficitur, ut sic incredulis dedecus & damnum inferatur. Deus quidem super quos uult, suum prophetam exaltans, cum ille sit omnipotēs, illi parē prædæ uestre de terrestrij & eximij statuit, præceptiq; quod opes uillarum Dei sint atq; prophetæ, & propinquorū atq; orphanorum, & pauperum ac peregrinorum. Quicquid igitur propheta uobis iniunxerit, facite: ab illo prohibita dimitte, timendo Deum, in fine grauem. Pauperes in Dei nomine peregrinantes, è domibus suis atq; pecunijs exeuntes à Deo, suoq; prophetæ subuenientes, ueraces existunt. Quorum primi credentes, diligentes ad se uenientes alios sibi præferunt, bonaq; sua diuinitus sibi commissa cæteris tribuendo sibi subtrahunt, licet eos fames atq; necessitas premant. Horum autem successores Deum taliter exorant: O Deus, nobis nostrisq; prædecessoribus ueniam tribue, omnem maliciam contra bonos homines à cordibus nostris remoue: quoniam tu es optimus largitor ueniæ. P. Nōne uides, qualiter mali suos socios librorum incredulos alloquuntur? dicentes: Nemini super uos fidem adhibebimus, quin uobiscum eiectis à domibus uestris exeamus, & de uestris expugnationibus uindictam accipiamus. Deo uero teste mentiuntur. Quia si fuerint eiecti, minime cum illis exhibunt,

p nec

Beneficentia.

Orationes.

Decimæ.

Iusurandū uio
lantes luctu poe-
nā infernalem.Deus fidē co-
rdibus saluando
rum inscribit.
Populus Dei.Victoriæ cuius
dam meminit.Opes ciuitatū
Dei sunt, &
propheta, &c.

nec illos unquam uindicabunt. Licet enim nonnunquam uindicare parauerint, ante uictoriam adeptam fugam proparabunt. Vos enim nunquam aggredi uel expugnare praesument, nisi ex castellis munitis, uel post muros. Illis tamen inest sua semotim uerbotenens audacia, dicentibus se simul omnes uni parti fauere, cum eorum uelut insciorum corda penitus disgregata sint. Vnde graue malum subibunt, uelut & sui iam praedecessores suam incredulitatem. Velut diabolus, qui cuidam homini Deo displicita facere per sualis & eum postea liquit, dicens, Se Deum mundi timere: unde merces uirtusque contigit secundum commune meritum talium, ignis perpetuus. Viri boni, timete Deum, & uideat omnis, quid propter crastinum diem per mittit. Nullatenus obliuiscamini Deum, omnes actus uestros dinoscendum, Ipse namque tunc uere damnandos uos traderet obliuioni. Homines quidem igni deputati, minime coaequantur hominibus paradisi. Illi namque his meliores existunt. Si super montem quemlibet hunc Alchoran poneremus, pro diuino timore funditus dissolueretur. Hunc sermonem proferimus, ut sic homines memores efficiantur. P. Ille uerus Deus est, praeter quem non est Deus alius, aequae res occultas ut manifestas agnoscens, pius, * condonator, rex, iudex benedictus atque saluator, omnipotens, altissimus, maximus, participibus illi mendaciter adscriptis carens, omnium creator, res faciens, & corpora formans. Cuius nomina formosissima sunt, cui cuncta coelorum & terrae subiaciuntur, cum ille sit sapiens & incomprehensibilis.

Alchorani uis, quae motes liquefaciat. Arrogat autem suis nugis, quae de potentia diuini uerbi uerissime dicuntur, quod sit malleus cotinens per tras, & ignis.

Jerem. 23. &c.

** Dei nomina.*

Nō recipiendi alieni a doctrina Machumeti ea, ne arcana secula cognoscant.

A Z O A R A L X X .

IN n, &c. Meos & uestros inimicos, o uiri boni, uobis nullatenus amicos faciat, ut uestra sic secreta dinoscant, cum uestra legi ueracissime resistent, & prophetam ejicere quaerant. Si firmiter autem in Deum credentes, & in ipsius nomine pugnatōres atque praedatores constantes fueritis, ne dicatis secreto, uos amicos eorum existere. Omnis enim hoc faciens, longe deuia, Deusque dinoscit, quid clam, quidue palam agitur. Si uobis item illi dominati fuerint, uobis hostes existent, uobis cum amaritudine manus atque linguas illatūri, cum eorum uelle sit, uos incredulos permanere. Die quidem futura nemini proderit sua gens seu proles, cum Deus omnium actuum cognitor, lites omnes dirimet, cuique suum daturus praemium. Suntque uobis bonum exemplum Abraham

Abraham exemplū est, ne quis falsos deos etiam a populo suo cultos ueneretur.

** Hostes nō diligendi. Refert illud ex lege: diliges proximum tuum & odio habebis inimicum tuum, quod Matth. 5. Christus interpretatur.*

ac sapiens. Istos itaque bonos uobis exemplo positos, in Deum dieque futura credentes, sequamini. Omnis autem ad hoc se diuertens, Deum gloriosum negligentem inueniet. Vos fortassis hostesque uestros Deus ipse potes, & pius, atque condonator, amoris uinculo coniunget: qui minime prohibet, quin hostes scripserint. Deus enim recte facientes diligit, & uobis iniungit, ut non participemini aliquibus in negotiis. * Cum expugnatoribus uero pro lege uestra, & domos uestras uobis auferentibus, nec eos ullatenus diligatis, Sin autem, malis

malis associamini. O uiri boni, mulieres bonas ad uos fide sumpta uenientes optime probate, easque fidei firmæ repertas, ad incredulos minime uertatis, sed illis suos sumptus peractos persoluatis. Illorum enim cōiunctio nō est licita. Eas quidē deinde ducere cū danda dederitis, nec incredulorum mores excuti fueritis, minime dubitetis, Deo sapiente atque discreto illud inter uos iudicante. P. Maritis quoque cūctarum mulierū, ad illos incredulos fugientium, sui sumptus reddantur. Deum timeate, in illū credentes. Cum mulieres credentes tibi uenerint o propheta, fideque firmauerint, se nec Deo participem posituras, nec furtū, seu fornicationem, uel filicidium, uel ab aliquo tuo præcepto digressum perpetraturas, & a mendacijs se discessuras, tu quoque fide firma Deum pium ueniatque datorem pro illis exorabis. Viri boni, nec credatis, nec uestra cōmittatis negotia genti diuinam iram promeritæ, quæ iam a die futura desperat, sicut increduli ab hominibus commissis foueis.

AZOARA LXXI.

I Nn. &c. Cum omnia cœlorū atque terræ Deum incomprehensibilem atque sapientem adorent, uos homines credentes & boni, cur pollicendo quod nō agitis, Deum offenditis? Ipse quidem diligit pro sui nomine pugnantes, aciebus bene dispositis, more firmiter ædificij structi præeuntes. Cum post Moysen querentem suā gentem, cum prauis operibus insisteret, post ipsum nūciū illi missum illa Dei uias discrepat, Deus a suis cordibus bonum dimouit, cum ille malos illos abhorreat, & in uiam rectam nūquam dirigat. Christum item Mariæ filium dicentem: O filij Israël, ego uobis a Deo missus nūcius, quod de testamento meis inest manibus, affirmo, uobisque nūcium afferro, de nuncio post me uenturo, cui nomen Machumetus, magum esse illi mendaciter afferebant. Quis autem peior est imponente mendacium Deo, uocanti cunctos ad legem rectam, illosque malos abhorrenti? Illis quidem ore suo Dei uerba delere nitentibus, Deus sua, licet illos pigeat, præcepta complebit, quo nūcium suum cum lege bona, uiaque recta, ut super omnem legem, præemineat, licet inde dolentibus qui Deo participes ponunt, missi. O uiri boni, mercaturam uos a maximo malo defensuram patefaciam, uidelicet in Deum atque prophetæ credite, & prædatum ac expugnatum in Dei nomine cum uestris animabus atque pecunijs tendite. Hoc enim, si sapitis, est uobis optimum, cum Deus ob hoc uestra peccata dimittet, & in paradiso habitationes amœnas, domosque perpulchras uobis tribuet. Dabit item & aliud a uobis maxime dilectum, uidelicet uindictam, & terrarum leuem & facilem acquisitionem, bonisque magni gaudij nūcium. † Omnes boni Deo seruiant, ut Christus Iesus Mariæ filius persuasit, interrogans uiros albis indutos uestibus: Quis mihi subueniet, ex parte Dei me sequendo? Responderunt illi, Nos. Quidam autem filiorum Israël crediderunt, quos, ceteris incredulis manentibus, præferendo, longe super illos extulimus.

AZOARA LXXII.

I Nn. &c. Cœlestia cuncta, atque terrestria cuncta, inuocant Deum regem benedictum, incomprehensibilem & sapientem, * qui scribendi legendi simul in scijs nūcium ex semetipsis excitauit, qui eis prius erroneis uiam rectam, & librum ac discretionem, diuinamque præcepta patefaciens benedicit illos, & alios etiam deinceps ad eandem legem alliciet. Per Deum

p 2 sapientē

Mulieres ex aliena religione aduenientes, probanda. etsi faueant incredulis, nō retinenda.

Quæ abesse debent a fidelium mulieribus.

Promissa præstanda.

Recte præliantes Deus amat.

Christus prædixit Machumetū ueniturū in genere sanè dixit, uenituros multos pseudoprophetas, a quibus sit cauēdū. Dei cōsiliū, ut lex Machumetis omnibus legibus præemineat. Id euenisse iam pro dolor cernimus, ut maxima pars orbis eā sequatur. Christus autē prædixit: Quū ueniet filius hominis, nū reperturus est fidem? &c. † Christū hortantē homines, ut Deo seruiant.

secuti sunt albis uestibus induti, ex Apocalyp.

* Machumet ex ignavis literarū excitatus.

sapientem & incomprehensibilem, qui cum sit ditissimus, hanc suam abundantiam atque diuitias cuilibet pro uelle suo committit. Illi quidem, quibus testamentum portatum misimus, ipsi minime tulerunt, assimilantur asino librorum latori. Eorum enim incredulorum, diuinisq; præceptis contradicentium, exemplum pessimum habetur coram Deo, illos nunquam in uitam rectam directuro. O Iudæi, si uerum sit quod dicitis, uos scilicet penitus Deo deuotos & adherentes esse, nil tractantes de hominibus, cur mortem summopere nō optatis? Illi uero maxime propter prauos actus suos præmissos eam respuunt, Deus tamen huiusmodi malos agnoscit. Illa mors, quā fugitis, uos assequetur, & ad cognitorem secretorum & apparentium omnium, dicturum uobis omnes actus uestros, ibitis. Quando die ueneris oratum uocatur, omnis bonus forum atque negotium dimittat, & Deum inuocatum eat. Hoc enim est optimum, si sapitis. Oratione quidem terminata, disgregemini, uestra captatum commoda, Deumq; in singulis rebus inuocatum atque precatum, ut sic uestra negotia procedant. P. Dimitte tibus autem horam illam, ob mercaturæ seu ioculationis aspectum, dic melius atque iocundius illis mercaturis & ioculationibus apud Deum esse, qui uictum optimum gaudiumq; plenum præstat.

AZOARA LXXIII.

INn. &c. Ad te uenientes increduli dicēt, se testimoniū perhibere, quoniam tu es Dei nunciū. Deus autē agnoscens quis sit suus nūciū, illos esse mendaces perhibet; qui sacramento facio propter sui saluationē, uia Dei derelinquunt male gerendo, cū ex credentibus fiant increduli. Nos autē eorū corda, licet ipsi nesciant, sigillauimus. Eorum tamē corpora uisa, quasi stipites per pulchri parietibus infixi, suiq; sermones auditi summe placent tibi. Ab illis tamen, uelut ab hostibus atq; mendacibus, quos & ipse Deus destruet, tibi cauendū est. Ad prophetā enim aduocati, ut ex Dei parte ueniā cōsequant, inuoluendo sua capita diuertunt, & insurgūt. Vnum igitur & idē prouenit, siue cōdones siue nō, Deus enim nunq; illis ueniā faciet. Persuadentes ne prophetæ factoribus sumptus indulgētur, ut sic suis sumptibus penitus sint inopes atq; mendici, à sublimibus atq; diuitibus pressi diruantur & efficiant. Dei autem, omnes cœlorum atq; terræ diuitias possidentis, nec non & prophetæ atq; bonorum, est omnis sublimitas atq; uictoria, licet hoc ignorēt increduli. Viri boni, nō uos detineat quippiā uestrum negotiū in pecunijs seu filijs, ab inuocatione diuina. Hæc enim agens perdetur. Ante mortis aduentum de bonis datis uobis, benefacite, ne tunc necessitate cogente dicatis: O Deus, uitam meam ad terminum propinquum protrahe. P. Eleemosynas enim faciam, & bonus efficiar. Deus autem omnium actus dinoscens, neminem ultra terminum suum aduenientem protrahit.

AZOARA LXXIII.

INn. &c. Deum omniū iudicem, et omnipotentē, ac glorificādum, omnia cœlorū atq; terræ uelut suum dñm adorant. Ille uestri cōditor, & omnium uestrorū operum atq; secretorū uniuersalis cognitor, quippe nulla latent eū, uos pulchris formis cōdecorauit, & cœlos ac terrā ueraciter, ac uniuersa similiter, & quidem uestri perhibent, creauit. Nōne percepistis uestros antecessores incredulos, ob suorū operum prauitatē graue malū esse passos, grauissimūq; passuros? Nostros em̄ nuncios cū diuinis præceptis missos, increpan-

Opprimendi sunt, qui negant opibus uiuendos sectatores Machumetis. Ante mortem facultates dispensandæ.

Fatum.

do dicebant: Vos homines tantum, sicut & nos, vias Dei rectas docere præsumitis, illos autem sic incredulos manendo, Deus minime curabat, Dicentibus quidem incredulis, se nunquam resuscitandos, respondeas: Imò per Deum, imò Deus eos suscitabit, omnes suos actus, quod sibi leuissimum est, patefacturus. In Deum itaque uestrorum operum cognitorem, atque prophetam, & hunc Alchoran vobis diuinitus missum credite. P. Dies uestre congregationis coram Deo cunctorum resuscitatore, vobis fiet amarissima, Credentes autem & beneficientes tunc ueniam adepti, paradysum perenniter inhabitandam, quod est maximum, possidebunt. P. Increduli uero, uestrisque præceptis contradicentes, igni mansionisque prauæ perpetuo tradentur. Omnis mali lucrator secundum mandatum Dei solum proficiscitur, nusquam excedens: Sicut & ipse Deus omnia dinoscens, in credentium animum sanctam viamque ueracem immittit, Deum atque prophetam imitari studete. Quod licet recusetis, prophetæ non attinet, nisi tantum mandata nunciare, & euidenter explanare, Deus qui dem unus est, præter quem non est Deus alius. Cuius tutelæ singuli boni se commendant, Vos uiri boni, cum quædam uestrarum mulierum infantumque uobis inimicentur, caute uos ab illis: Pro quibus licet peccati fueritis, ueniamque feceritis, Deus solus ueniam largitor existit. Vestra quidem proles atque pecunia, malorum nonnunquam est occasio. Apud Deum est autem omne commodum, omnisque diuitiarum copia. Illum itaque pro posse uestro timentes exaudite, & sequentes benefacite: Quod uestris utilimum est animabus. Ab auaricia namque liberi, semper antecedunt. P. Omne uestrum in Dei nomine beneficium ipse multiplicauit, peccataque dimittet, glorificandus & sapiens, æque noscens occultum & apparens, incomprehensibilis & immensus.

AZOARA LXXV.

In n. & c. Cum tu Propheta mulieribus repudium feceris, ante terminum completum & scitum Deum timens, nec à domibus suis illas elicias, nec ipsas nisi propter res manifeste malas exeant, Terminum quidem accidente, tibi sibus bonis atque fidelibus adhibitis, nullatenus coram Deo cuncta uidentem mentiri uolentibus, uel eas cum re determinata retine, uel dimitte. Huius enim termini à Deo statuti omnis neglector, suæ nocebit animæ. Forsis tamen aliud mandatum deinceps faciet Deus, qui nos nunc castigans atque persuadens in ipsum credere, dieique futuræ fidem adhibere, omnes se timentes ab inuolucris & impedimentis expediet, uictumque tribuet ex parte non cogitata, sibi commendatis semper proficiens, omneque suum mandatum compleri faciens, rebus modum atque mensuram ingerit. Menstrua propter ætatem desperantes trium mensium metam, & prægnantes terminum partus expectent. Timentibus quidem Deum, eius mandatum expeditum est & facile, qui tribuens hoc peccata dimittet, mercedemque maximam tribuet. Dimittendas itaque, uobiscum habitare absque malorum & anxietatum illatione facite, & pugnantibus usque partus horam sumptus indulge, deincepsque si prolem aluerint, pactum determinatum & cognitum firmate. Iplis autem nutrire nolentibus, alia nutrix adhibeatur, & his uel illis pro mensura uestra posseque benefacite. Deus enim omnem difficultatem in facultatem redigens, nemini præcepit expendere, nisi secundum modum sui posse. P. Omnibus uillis Dei prophetarum præceptis contradicentibus, graue malum intulimus, suumque malum illas gustare fecimus.

p 3 Quorum

Resurrectio.

Legati munus tantum docere.

Cauendum ab infidijs uxorum & liberorum. Opes & liberi aliquando malorum occasio.

Quomodo Machumet possit diuortium facere. Verum ea præscriptio generalis sit.

Timentibus Deum lex eius facilis.

Machumetica doctrina contradicentes omnes graue supplicium luerunt.

Quorum finis interitus fuit atque perditio. Omnes itaque sapientes timeant Deum, dantem omnibus credentibus sapientiam, suiq; notitiam. P. Mittit enim uobis nuncium docentem & explanantem diuina praecepta, ut credentes & benefacientes e tenebris ad lucem educat. Omnis credens & benefaciens, a Deo paradysum aquis amoenam, perpetuam mansionem, gaudiumq; plenum accipiet. Iste quidem septenario coelos terramq; numero disposuit, quibus mandata sunt interita, ut sic ipse cunctisq; impotens, omniaq; sua sapientia complectens, a cunctis esse perpendatur.

AZOARA LXXV.

*Fingit Deum
permisisse di-
spensatione in
re uxoria. qua
dicunt excogita-
tam, cum uxores
duae illi depra-
hendissent con-
cubitu cum u-
xore iacobitici
regis.*

*Inferorum cu-
stodes angeli.*

*Incole paradisi
orant sua felici-
tatem augeri.
Incredulos ar-
mis subigendos
dicit aperte, et
proverbium hic
nullum dicit.*

*Exempla duo bo-
narum mulierum,
totidemq; ma-
larum.*

*Mariam laudi-
bus uehit.*

*Opera aui per-
fectissima in coe-
lo et in terra.*

*Siderum luce
diaboli refu-
giunt.*

INn, &c. Cur tu propheta statuis, illicitum a Deo positum, liciter ob tuarum mulierum amorem? Deus quidem pius uentura largitor, omnium dominus sapiens & incomprehensibilis, tibi iuranda delere praecepit. Prophetae quandam suarum mulierum alloquenti, reuelando quoddam, illa respondit: Quis tibi uerbum illud aperuit? At ille, Deus omnium scientissimus, ad quem si conuerteris, omnibus malis cor tuum alienabit: Et si malis obstinaciter inhaeris, Deus dominus uester, & Gabriel angelique ceteri, hominesque boni testes aderunt. Aliquibus autem repudiatis forsitan Deus meliores, firmas fidei, iugiter orantes, & multum eleemosynas, tum coniugatas tum uirgines, earum loco restituet. Viri boni, uos uestramque gentem a loco nil nisi sulfur & homines comburente, cuius custodes sunt angeli feroces & immensi, nunquam a Dei praeceptis digredientes, summo opere retrahite, uosque increduli, die iudicii nullam praetendatis excusationem, cum Deus tantum uos se cundum opera uestra iudicabit. Vos uero uiri peccata uestra derelinquendo, ad Deum corde puro conuertamini. Ille namque forsitan uobis peccata dimissurus, paradysum aquis amoenam tribuet die, qua nec prophetae nec sibi credentibus dedecus infertur, sed lucem ante se suae dextrae gustabunt, ipsique iugiter una uoce dicent: Tu Deus, quoniam omnipotens es, meam lucem adaugendo nobis cople. Tu propheta incredulos expugnatu & praedatum proficiscere, & ut te timeant, aggredere. Ipsi namque gehennam, uiamque malam semper insequuntur.

P. Mulieribus incredulis exemplum sint mulieres Noe atque Loth, quibus nil profuit suorum maritorum bonitas, quin Deo praecipiente cum ceteris intransibilibus focum aeternum ingressae sint. Credentes autem sibi sumant exemplum Pharaonis coniugem, & Mariam filiam Ioachim, quarum altera Deum iugiter precata est, ut ipsam a Pharaone, prauisq; suis operibus, gentemque mala liberans, sibi domum in paradiso strueret. Altera uero, Maria uidelicet, se dirigendo nil maliciae seu prauitatis operata est. Vnde animam insufflauimus illi, nostra uerba librumque confirmanti, & in bonitate perseveranti.

AZOARA LXXVII.

INn, &c. Deus rerum multiplicator & omnipotens, cuius manus continet omnia, mortem & uitam, ut quis apud eum melior efficeretur, intulit, ipseque condonator & incomprehensibilis uel coelos disposuit. In cuius sacris nil suum perfluum uel incompotum cuiusque oculus percipiet, licet his uel sapientius intueens. Ipse coelum sideris ornauit lucernis, quae diabolos expellant illinc, timorem iniiciendo. Deum non sequentes, gehennam & infortunium patientur, in inferno pleno, & ob iram nimiam obstrepente, audituri nimiam increpationem ab inferni iudicibus, quarentibus: Nonne uobis nuncij missi fuerant? Respondebunt, Ita; Sed nos illis contradicendo, perhibuimus eos erroneos extitisse,

titille, nec Deum quicquid per illos mandasse. Nunc etiā ignis minime nos la-
deret, si praeceptis auditis fidem uelut sapientes adhibuissimus. En qualiter
culpas suas, malumque patefaciendo proferent, Timentes Deum, aequae secre-
ta cordium & indicia uocum agnoscentem, uenia mercedeque maxima do-
nabuntur. Non sciunt omnium conditorem omnia scire. Ille quidem ter-
ram humanis quaestibus & itineribus applanauit, & ex illa foetum humano
uictui produxit, & ad ipsum omnium fiet reditus. Habetis ne fiduciam de
coelorum conditore, quod uos simul cum terra minime pessundet? Ipsa qui-
dem uobiscum summergenda confundetur. An tuti securique manetis, quod
10 uobis uentos non immittet? Sciatis autem postmodum, quod uobis castiga-
uerim. Videte, quis fuit finis antecessorum nostris contradicentium. Quare
non perspicitis aures, quas nil nisi Deus solus omnia uidens sustinet? Quis
in Dei loco uobis feret suffragium? Increduli uero nunquam errare desi-
stunt. Quis Deo prohibente, uictum atque diuitias uobis ministrabit? Resis-
tentes autem, & perfidi, suam cecitatem nunquam derelinquent. Vtrum
est melior, capite summissio facieque declinata pergens, an recte uiam profici-
scens? Deus quidem nos in terra creans, ad quem singuli redibitis, uobis
audium, & uisum, corque tribuit, licet uestri pauci sibi grates referant. Qua-
rentibus illius aduentum termini a te, ut te ueridicum probes responde: Ne-
20 mini nisi soli Deo illum esse notum, teque nil nisi nuncium tantum & expla-
natorem existere. Hominibus autem illum uisuris terminum, facies nigre-
scent, cum illis dicetur: Hic est ille dies, quem uobis saepe praedicauimus.
Siue Deum, me meosque factores confuturum, siue uenia misericordia que
donaturum uideritis, quis est graui uindicta Dei malos illos & incredulos
efficiet? Nos quidem in illum Deum credimus, & eius nos tutelam nos super-
posuimus. Finis autem omnium discernet, quis uiam erroris secutus fuerit.
Si nostram aquam tellus funditus absorbuerit, quis aquam dulcem atque bo-
nam potum afferet?

*Terra cum ha-
bitatorib. sum-
mergenda.*

*Humilitas etiam
gestu corporis
significata.
Incertus aduen-
tus domini ad
iudicium.*

*Abundat
nos.*

AZOARA LXXVIII.

IN N. & C. Per calamum & lineas atque scriptum, tu non es nisi Dei nuncius
habitus optimi, mercedem maximam inde sumpturus, non magus,
non daemniacus. Quod fiet euident, quando Deus bonos malos que
discernens, quis rectam, quisue prauam uiam secutus fuerit, explanabit.
Contradicentes, qui te sibi similem esse desiderant, nullatenus sequaris, nec
iterum crebre iurantes, quoniam ipsi contemptibiles sunt. P. Idem quo-
que sunt rerum uilificatores, & seditionum seminatores, detractores etiam,
bonique diminutores, & culpabiles, ac increduli, prolis tamen atque pecuniae
40 diuites: qui nostra praecepta audientes, illa priorum esse mendacia perhibent.
Vnde nos sibi suas facies denigraturi, malum ab illis sapientius contradicendum infe-
remus. Talium enim dormientium facies diuina uindicta superueniens, quasi
noctem coburendo denigrauit. Qui mane nisi tales a ceteris rogati, ut sicut
prius, si possent, sua negotia perageret, tandem percipiendo se prauam & falsam
uiam esse secutos asserebant. Eorum uero medij dixerunt: Nonne uobis di-
uinam inuocationem iniunximus? Illi uero se male fecisse, Deum testem ad-
hibuerunt. P. Sic his illi sui causam erroris improperebant, Forsan tamen Deus
p 4 hoc

*Iurat per cala-
mum & scriptio-
nem, se Dei nu-
cium, non magum.*

*Criminatur
suae doctrine
contemptores.*

hoc malum in melius mutabit: Quoniam ad illum orandum plene conuertimur. Cum que malum huius mundi magnum sit, constat apud sapientes, aliud maximum esse. Timentibus enim, à Deo paradiscus tribuitur. Vos minime, malos bonis coequare poteritis. Aut quid dicitis? An librum hoc affirmantem habetis? Quis eorum, dictum hoc asserit? Perscrutetur, Velsi participes habent ad sui dicti probationem, cum illis accedant. Die, qua uocabuntur Deum adoratum, hoc agere nequibunt: Quoniam hoc sani uocati recusabunt. Siue paulisper dona illis spacium, qui quæsi reatus emendationem seu beneficium, hoc impossibile sibi dicunt esse. Ego enim sapientissimus & prudentissimus, illos quò nesciunt, attraham. An sunt ipsi secretorum scientes? Scribant igitur ipsa. P. Tu uero diuinum expecta iudicium, non imitans inclusum pisci, qui reus diuinitus aduocatus, nisi pietate diuina subueniente, ibi permaneret: per me tamen extractus, bonus effectus est. Increduli librum istum audientes, uisum aduertere nequeunt, sed nuncium daemonicum, cum non sit nisi doctor gentium, appellant.

AZOARA LXXIX.

*Exemplo Iona
deterret ab in-
credulitate.*

*Machumet do-
ctor gentium.*

*Hat & The-
muth ueritati
resistentes pe-
rierunt.*

Pharao.

Noë tempora.

*Iudiciū Dei no-
uissimū uerbo-
sius describitur.*

*Beandis charta
seu catalogus
operū in dexte-
ram traditur,
damnandis in
sinistram.*

*Cathenis ferre-
is uinciuntur
damnandi.*

*Pœna pseudo-
propheta.*

INn. &c. Verum quidem, uerumque ueraciter est illud, cui Hat atque Themuth contradixerunt. Vnde gentem Themuth ob suam presumptionem atque superbiam confudimus, populum Hath uento grauissimo dispersimus. P. Ventus enim illis septem diebus & noctibus octo incumbens, prorsus ut palmas uacuas et fragiles prostrauit eos. Quare si quisquam superstes existat, perpende. Pharaonem item, suosque predecessores ob errores suos Dei nuncio contradicentes, diuina uindicta grauiter percussit, diluuioque ueniente, nostros per arcam liberauimus. P. Hoc quidem gentibus commemorandum posuimus, ut aure percipiant, cordeque firme recondant. Primo buccinae sonitu tellus & montes prosternentur, & in puluerem redigentur, hora ueniente, celumque fundetur & debilitabitur, & angeli octo Dei thronum sustentabunt. Illa die nullum cuiusquam hominis factum celabitur. Omnisque chartam suam dextra sumpturus, inquit: O mater, meam chartam legam, qui me uenturum ad hunc computum semper existis. Vnde nunc uita dulci perenni perfruar. P. Homines huiusmodi paradiscum sublimem, ubi propinqua pomorum est copia, possidentibus dicetur: Pro uelle uestro, modoque penitus propter actus uestros praecedentes, comedite simul atque bibite. Illi uero quorum sinistris charta committetur, inquit: Utinam huius chartae dono computique noticia careremus, unaque tantum uita fuisset, cum pecunia iam deleta nil nobis proficit. Faucibus enim atque gutture sumpti in ignem proficiuntur. P. In cathenis quoque LXX cubitorum detenti firme uinciuntur: Quoniam nec in Deum crediderunt, nec pauperibus cibum praeberunt. Hodie namque nec amicum, nec uictum, nisi tantum peccatorum, uidelicet igneum, cruentum, atque uenenosum inuenient. Per res uisibiles & inuisibiles nuncij uerbum bonum est à Deo compositum, non à mimo, uel cantore, uel mathematico. Si quicquid enim, praeter mandatum à me profertur, illi dextra sumpta uenam cardiacam abscinderem, nullo mihi prohibere potente. Hoc autem uerum, uerumque ueraciter est, ueram sectam timentibus patefaciens, incredulis maliciam adaugens, nec nobis est ignotum, qui credunt illi, quiue contradicunt. Tu uero Deum cum ipsius imensis nominibus deprecare, te suae tutelae commendans.

Azoara

INn.&c. Licet homines de malo sæpius quæstionem facient, quod ineuitabiliter nemine prohibere potente, infert Deus incredulis: Illam diem minus uidens, à cæteris à longe perspectam, qua ad ipsum ascendent angeli & homines, cuius tantum est spaciū, quantum est L. milia annorum, tu patienter indura. Illa quidem die cælum ut fumus euanesceat, tellus ut lana careatur, nec amicus amici recordabitur. P. Illa quidem die quilibet incredulus, pro se redimendo filios suos atq; mulieres, omnesq; suos, totamq; terræ substantiam tribueret. Tunc enim incredulos, quoniam Deum non adorabant, pecuniamq; multā coaceruando nil boni perpetrabant (quippe Deus hominem sic composuit, ut malo uiso pauescat, bonum adeptum retineat) graue malum passuros, ignis comprimet; Orantibus iugiter exceptis, & dantibus rem scitatis quærentibus, atq; pauperibus, dieiq; futuræ euentū ueraciter asserentibus, uindictamq; diuinam ineuitabilem timentibus, & castis in omnes, præter in mulieres proprias, suæq; manui subditas, unde nullus reatus sequitur. A' prædictis alia petens, uelut malus damnandus est. Depositi custos fidelis, testisq; constans, & uir immutabilis, ac iugiter orans paradisum, & honorem sufficientem habebit. Cum te dextrorsum & sinistrorsum ambiat increduli, cur suum errorem non relinquent? Quomodo sperant Deum daturum sibi paradisum? Per orientis & occidentis dominum, nos eorum loco meliores ponere poterimus. Ipsi uero in me nullam uindictam exercere poterunt. P. Illos nunc hoc, nunc illud dicere, & ludum atque derisionem exercere permittite. Die namq; qua sæpius illis dicta reperient, per me suis è foueis confestim resuscitandi, uelut ad concilium proficiscentes, uisibus subiectis, minimeq; perspicacibus dedecus fidei sæpius illis prænuntiata, malumq; patientur.

INn.&c. Noë missus castigatum homines, ante mali grauis aduentum, inquit: O uiri, uobis doctor & castigator diuinitus missus sum, ut exaudiendo me Deum timeatis. Sic que ueniam peccaminum assequemini, placitumq; dilatabitur. Dei tamen terminum nullatenus euitari sapientes intelligunt. Sed licet noctu dieq; illos castigando doceret, nil hic nisi diffugium suum ab illo effecit. Quanto magis enim obnixè eos castigauerit, & à Deo ueniam illis quæsiuerit, nuncq; secrete, nunc publice, ut Deum ueniæ datorem obsecrarent, precatus fuerit, tanto magis insurgendo suas aures digitis, oculosq; palmis suis atq; uestibus cooperuerunt. P. Cælum quidem uobis imbres ad augmentum prolis, atq; pecuniæ, nec nō hortorum, & annuū donum & incrementū mittet, Deo iubente, qui uos multiformes effecit, & cælos ordine septeno distinxit, lunamq; lucem, solemq; candelam constituit. Idemq; uos è terra plasmans, uos ad se denuo suscitando reuocabit, qui terram uestris itineribus planam effecit. Cur ipsum igitur corde puro moreq; bono non inuocatis? P. Adhuc itē sermonem suū prosequendo Noë dixit: O Deus, ne nullatenus imitando, sed dolos quā plurimos perpetrando, id quod sibi pecuniam atque prolem non nisi damno suo tribuit, secuti sunt. Vnde illi persuadentes, uicissim cæteris, ne suas desererent imagines, quæ maxima multis erroris occasio fuerunt, uidelicet † Hudem, Schuan,

De iudicij die loquitur.

Si L. millibus annorū diē dñi abesse dicit, sibi cōtraria loquitur, sæpius scribēs fortasse breui uēturū. Si tot annorum iter: quomodo Machumet una nocte cōfecit bis? Ingenijs hominū esse inditū, ut malum auerterentur, bona gaudeant.

Uideatur libidini male tribuere aliquid. Sed in alijs locis requirit castitatē inter coniuges: de adulterio sibi datū priuilegium fingit.

Noë, & illius tēporis exemplo hortatur ad credulitatem.

A cælorum opificio arguitur Noë.

† Deorum suarū imaginū temporis Noheni- ci nomina.

Dicit Noë pre-
catū, ut tollē-
nus mortaliū a-
boleretur, quod
scriptura san-
cta non habet.

Schuan, Iaguta, Iannea, Nacen, cum propter castigamina plus aberrave-
rint, reiū multū extiterint, nostra manu summersi sunt, deinceps in igne posi-
ti, omni tutore uindictę carentes. Quod & Noë deuote precatus est, dicen-
do: Tu Deus, nullū eorum peccatorū superstitem esse patere: quoniā plures
errare facient, nullā nisi malā & incredulā prole faciuri. Mihi uero, meisq; pa-
rētib; atq; credētib; ueniā largire, & incredulis nil nisi cōfusione immitte,

AZOARA LXXXII.

Etia cōfidentes
Alchoranū, et ne-
gātes Dei filiū,
nefanda multa
proferunt de
Deo.

Machumet soli-
tus est cōlū a-
scēdere, discēdi
causa. Sed po-
stēter est prae-
clusum, ne quis
postularet, ut
in oculis homi-
nū ascēderet, ut
Christus fecit.
† Sophisticū, ne
scit homo an sit
in gratia Dei.
In templis quae
Dei sunt, non
inuocandi sunt
fictiij dei.

* Incertum, dies
dñi quātum ab-
sit: nisi Machu-
meti, qui ali-
quoties dicit se
ignorare.

Tēpus orandi
præfinitum.

Iudicium Dei.

INn. &c. Mihi diuinitus missum est, quod homines diabolici auscultans
do dicebant: Nos Alchoran mirabilem auditū, uiam rectam edocens
tem credimus, nec aliquem Deo sublimi, nec filium nec mulierem habenti,
participem ponimus, licet insciantes & inertes multa de Deo nefanda pro-
ferant. Nos autem opinati sumus, nec homines neque diabolos quippiam
Deo falsum imposituros. Quidam tamen exercitus dæmonum alijs tantum
persuadent, ut in Deum nullatenus dicendo credant: Nos prius assueti coe-
los auscultatum adscendere, nunc ipsum plenum atque munitum custodi-
bus peruigilibus reperimus, & auscultantem omnem stella lucidissima pro-
sequar. Vnde scire nequimus, † an terrenos odiat, diligit uē Deus. Cumq;
nostri quidam boni, quidam terra simus, uias uarias proficiscimur. Nos
autem opinati nihil Deum euadere, nec agere contrā posse, rectam uiam
patefactam credimus. Omnis enim in Deum credens, omnium malorum
& iniuriarum timore carebit. Quibusdam itaque nostris credentibus, quib;
busdam minime, credentes recta uia gradiuntur: Increduli uero disgre-
dientur ab illa, in ignem seruentem & sursum erumpentem proficiunt. Aquas
tamen bonas illis potum praberemus, si legem bonam spretis erroribus ac-
ciperent. Cum templa quidem Dei sint, nullum in illis cum Deo participem
inuocetis. P. Ferē multitudo gentium undique concurrens, cui Dei uir
prædicatum & inuocatum surrexit, ipsum conculcauit dicentem: Non in-
uenio quenquam quem adorem, nisi Deum solum, cuius mandata nuncio,
nullum illi participem statuens: de quo neminem protegere uindicare uē
quaeso, nec cuiquam bonum uel malum immitto. Omnis autem nō credens
in Deum, atq; prophetæ, perpetuum ignem patietur, dieq; manifestationis
omnium Dei præceptorum, quis debilior minoris uē computi fuerit, planē
percipietur. * Ego nescio, an illum terminū Deus elōgabit, an statim inferet.
Hoc enim secretum nemini nisi prophetæ pro uelle suo, cuiq; patefacit, qui
sciens illis omnia nūciata, omnium suorū operū index & dinumerator existit.

AZOARA LXXXIII.

INn. &c. Tu propheta nocte surgēdo, eius medietatem parum uē minus
plus uē pro uelle tuo, uigilijs trahere, & Alchoran iugiter atq; deuote lege.
Hanc tibi grauitatē inijcio, quoniā cū die ceteris intentus sis negotijs, horæ
nocturnę meliores sunt atq; leuiiores. Deiq; nomē inuocando, qui dñs est o-
rientis & occidentis, præter quē nō est Deus, illi te penitus cōmenda, malorūq;
dicta patiēdo, & te inde formose liberando, illos cū mihi cōtradican, sintq;
diuites, mihi dimitte. Decreto namq; spacio sibi permissio ad nos uenient, su-
scepiuri dedecus & ignem, malosq; cibos die, qua terra cum montibus pes-
fundata, montes ut puluis uentis agitatus efficiuntur. Iam uobis nuncium
uestri testem, sicut prius Pharaoni a nobis, quoniā non credidit, statim per-
dito, misimus: quare non timetis? Nōne creditis diem, qua capita puerilia
canescent,

transcendent; coelumq; frandetur. Hoc quidem ueraciter eueniet. Vnde me-
moratq; sciens effici potest, omnis ad Deum ire proponens. Quod tu non-
nunquam ante duarum tertiarum, quadoq; medietatis, nonnunquam unius
tertia noctis transitum surgis, hominesq; tecum morantes similiter, Deus o-
mnes horas noctis atq; diei agnoscens perspicit: qui ueniā inde, quod totum
legere nō potes, prēbebit, si pro posse tuo lectionibus insistis. Ipse nāq; nouit
hominū quosdā nōnunq; morbis grauari, quosdā ire lucrātū, quosdā expu-
gnatū. Omnes itaq; pro posse uestro legite, & orationes fundite, ac decimas
& eleemosynas in Dei nomine facite: apud quē omne uestrum beneficium
præmissum inuenietis. Quod erit uobis melius, optimaq; merces. Ipse nāq;
precatus, & a nobis glorificatus, ueniā & misericordiam præbebit.

AZOARA LXXXIII.

Inn. & c. Vir pānis laneis cooperte, cito surgere, teq; corrigere, & a rebus
iniustis declinare, omniaq; cōtingentia pro nomine Dei sublimis oīumq;
maximi patienter sustinere, teq; tuasq; uestes emundare nullatenus recuses.
Dies quidē rationis omnis amarissima fiet incredulo. P. Illū mihi dimitte, qui
solus eum cōdidi, pecuniāq; multā illi pluresq; filios testes prēbui, spaciūq;
permissi, cuius augmētum ille sperabat. Illū enim in ignē sursum tendentem
ascendere faciā, quoniam nostris praeceptis nō credidit, & prae meditate prout
uoluit, interfecit, cōsulteq; factus est interfector. P. Deinceps iracūduſ respe-
xit, & discediens ac insurgēs, hoc incantationē, & nīl nisi uerbis ab homine
cōpositū esse cōfirmauit. Illū igitur in ignē quietis impatientē & intermina-
bilē, incredulos cōburentem, cui decē & nouem supersunt, deijciā. P. Nos
nō posuimus super populū ignis, nisi tantū angelos, eorūq; numerū signauī-
mus, ut mirentur increduli. Homines uero librorū atq; boni corda firment,
fidē adaugeant. Homines uero cordis infirmi quærant, ut quid hāc Deus si-
militudinē exhibuit. Ipse quidem Deus. Hos itaq; deuīare, illos recte profici
sci pro uelle suo facit. Quod cū sit multa gentibus peritiā, nullus exercituum
Dei, præter ipsum solū, agnoscit. P. Per lunā & aurorā atq; diluculū iste est
unus maiorum, castigantium atq; docentium gentes, quas credere seu rece-
dere uoluerit. Omnibus quidem actus sui pignora fient, exceptis dextra
partis hominibus, qui paradiso mansuri, uicissim dicent incredulis: Quis
uos in ignem deiecit? Respondebunt: Nos quidem nec orationes fecimus,
nec pauperes cibauimus, & iniuste de Deo locuti, hunc diem usq; ad illius
manifestam euidentiam, quando nullus prodest intercessor, contradiximus.
Quare non remittuntur? Quare non se conuertunt homines? Sunt qui
dem uelut asini, leonem ex pauore fugientes. Quibus licet multum optan-
tibus, notulæ bonæ nequaquam tradentur. Quoniam diem illam minime
timebant. Hoc autem, nīl nisi sapientiam & recordationem, qui uult com-
memorat. Hoc tamen agere nemo poterit, nisi Deo uolente, a quo procedit
omne bonum atq; misericordia.

AZOARA LXXXV.

Inn. & c. Per diē seculi futuri, animāq; ream, licet homines opinentur, me
minime potentem ossa sua resuscitare, ego suos digitos erigam atq; reco-
ponam. Sed homo falsa proferre laborans, alius aduentum seculi perscru-
tatur: quando suis obscuratis luminibus, & luna eclipsim patiente, solique
coniuncta, diffugium studiose quærent. P. Locum autem nulli diffugio
peruium

*Hæ uocem in
Annotationibus
reperies.

Lectionē Alco-
rani nimirum
requirit.

Officia quoti-
diana.
Vestitus Ma-
chumetis.

Impiorū ex in-
gratorum de-
scriptio.

Angeli custo-
des infernalis
carceris.

Dei opera in-
comprehen-
sibilia.

Dextra partis
homines beati-
di, ut cap. 66.
Ob quæ dānen-
tur homines.

Seruilitate Deū
timentes asino
timenti leonē
similes.

Deus iurat se
resuscitaturum
omnes.

Excusatio nulla superest.

perulum reperturi, ante Deum stabūt, dicturum cuiq̃, quid prius postremū peregerit, omni super semetipsum testimonium ferente. Excusare namq̃ se uolenti, Deus inquit; Lingua tua nullatenus loquatur. Quando hoc nostrū est, qui cuncta congregauimus: Alchoran uobis missum quare non credidistis? Nostrum est hoc explanare. Vos mundum istum tantum dilexistis, negligentes alium. Illa quidem die facies quedam erunt pulcherrimæ, uidelicet aspicientium Deum: aliorum uero turpissimæ, qui nos malum illud illatos minime cogitabant, antequam faucibus inhærebant animæ. Tunc autē carminatorem & medicum quærentes, nec hoc mortem esse penitus opinātes, alterum crus adiungunt alteri, tuncq̃ Deus eos resuscitabit. Eleemosynas, & decimas, ac orationes facere respuentes, cōtradicens disgressi sunt. Melius autem, melius illi esset credidisse. An cogitauit homo, nos eum ita dimissuros: quem cum prius esset sperma, deinde coagulum sanguineum, Deus integre formauit, parilesq̃ fecit, marem uidelicet atq̃ sceminam? Nunquid igitur mortuos uiuificare nequibit?

Qui condidit hominē, eundē reparabit.

AZOARA LXXXVI.

INn. &c. Post tempus, quo nequaquam homo nominabatur, nos hominem de liquore produximus, dantes illi uisum & auditum, uiamq̃ docuimus, quod quidam rectam, quidam prauam exequuntur: gratiasq̃ quidam reddunt, quidam uero minime. Incredulis quidem cathenas, & ferrum & fo cum præparauimus. Ex uase uero camphora condito, & ex aperto fonte homines Dei potabunt, quibus inerat uerborum fides atq̃ constantia, timorq̃ diei longissimi mali, & distributorum ciborum pro dilectione diuina pauperibus, & orphanis, & mendicis, quiq̃ cōfessi sunt, se non dedisse uictum illis nisi pro Dei facie, nullam inde remunerationem seu gratiam expectantes, quoniam Deum amaramq̃ diem timuerunt. P. Deus igitur illos ab illius malo diei liberat, dans honorem, & ornatum, atq̃ mercedem maximam, paradisum uidelicet, & lectisternia serica propter indurationem. Vbi nec solis feruorem seu frigus sentient: sed arborum obumbraculum, sibi suos fructus collectos inclinantium, illic habituris. Et ibidem cum uasis uitreis & argenteis optimæ compositionis, illis potus, uelut zinziber saporifer, ex fonte zebil administrabitur. Aderunt & iuuenes uelut margaritæ speciosi, omniumq̃ diuitiarum & bonorum copia. P. Vestes quidem sericas & deauratas illi iuuenes induent, torques argenteos in brachijs ferentes. Vinū quoq̃ benedictum illic Deo dante sufficiet. Huiusmodi quidem mercedem ob actus uestros gratos & commendabiles accipietis. Tu quidem, cui Alchoran istum misimus, diuinum expecta iudicium, non peccatores & incredulos imitans, sed mane uespereq̃ diu Deum deprecans, & humiliter adorans. In loco diligentium mundum istum, dieiq̃ grauissimæ obliuiscendum, nostra uoluntate potente restituemus alios. Omnibus ad Deum progredi uolentibus, quod nemini tamen possibile est, nisi ipse sapiens & immensus uoluerit, hæc sunt commemoranda. P. Qui uult ueniam & misericordiam, misericordiam præbet, malis malum grauissimum illaturus.

Alchoran.

Nemo ad Deū uenit, nisi ipse uoluerit.

Deus iurat etiā per dæmones. En sanctā istā doctrinam.

AZOARA LXXXVII.

INn. &c. Per angelos legationis efficaces, uentosq̃ siccos & imbriferos, dæmonesq̃ licitorum & illicitorum discreturos, ac prophetis diuina mandata correctoria uel instructoria concito ferentes, omne nostrum mandatū ueraciter

ueraciter accidet. Tum obscurabuntur stellæ, cœlum findetur, ac montes in puluerem redigentur, die scilicet, qua placitum discussurum singula, uobis à prophetis indicitur: quæ contradicentibus grauis erit, et amara. Vos quidem, primis nostra manu confusis, eorum successores persecuti fuimus, & ceteros adhuc incredulos similiter persequemur, quibus iudicii dies erit difficilima. Nos homines ex humore fragili creauimus. P. Hos quoque nos ad scitam horam loco scito constituimus, illius facti potentes. Eisdem quoque mortem & uitam in terra montibus excellis disposita, aquis que dulcibus potui secunda præbuimus. Contradicentibus autem, dies illa fiet grauissima. Quibus tunc dicitur rem à nobis sapius contradicentem, & umbram tripertito diuisam ini-

*Inferorum um-
bra tripertita.*

te. P. Umbra quidem non minor erit igne, scintillas uelut turres camelosque sufflaui efflante. Illa die nec aliquod fiet proloquium, nec excusatio recipietur. Illa namque dies contradicentibus amarissima, dies est discussionis, qua uos antecessoresque uestri per me congregandi, coram, si me decipere poteritis, decipiatis. Vobis autem contradicentibus, dies erit difficilima. Timentes autem in umbraculis ex fontibus, & fructibus, cæteris que cibis pro uelle suo spaciose propter actus suos commedent atque bibent. Talem namque mercedem bonis exhibebimus, die contradicentibus grauissima hoc uerbum audituris: Comedite, & paulisper expectantes quiescite, ob uestram malitiam atque uersutiam habitam. Hæc enim est dies malis amara, qui se humiliae rogati non parebant: Sed quod uerbum postea credent, illa dies erit difficilima reprobis.

A Z O A R A L X X X V I I I.

I N n. &c. Et quid rem illam immensam, unde summa uobis inoritur dissensio, tam sedulè quærunt: Sciant autem illam, me monstraturo, qui terram planam montibus quasi cardinibus firmaui, uos creans pariles, uestraque quieti somnoque noctem, lucro motuique diem disponens, septemque res firmas superne fabricaui: Ibi lampadem splendidissimam inferens, aquas item ex nubibus ad eductum granorum, hortorumque crebrorum, & cæterorum namque sententiam demisi. Dies enim omnium discretius, erit illius placiti terminus, qua buccinæ sonitu gentes omnes accedent, cœlum in portas plurimas aperietur, montes ut æstiuæ nebula transcurrent. P. O uos mali, uestrum aduentum infernus sitiet, expectando, qui ueraciter illuc uenturi, ibique mansuri, nec refrigerium quid, nec uinum, sed ignem tantum atque malum ob uestram prauitatem, & huius diei desperationem, nostrorumque præceptorum contradictionem, quæ singula nos in libro notauimus, gustabitis, nihil à me nisi augmentum malorum suscepturi. Timentes uero, sufficienter illic possidebunt hortos palmarum, & uitium, puellas que consocias, & consimiles, papillis breuissimis, uasque plena, nullum uerbum inhonestum seu mendax audituri. Hoc est donum, optimaque remuneratio Dei. Contra quem cœlorum & terræ omniumque interiacentium dominatorem, nullum uerbum proferre poterit, nisi iussus ab illo uerum proferre die ueritatis, qua resurgent animæ, & angeli similiter ordinati. Quam omnis qui uoluerit, credat, & Deum adoret. Illius quidem diei malum à fine fore prædicauimus, qua quisque quod præmiserit, respiciet, et incredulus optabit, * ut tellus efficiatur.

De die iudicii.

*Septem res in munda
do superiore.*

*Paradisus uoluptuarijs grata.
* Prouerbialis locutio, sumpta ex scripturis, qua summa indicatur angustia, dum dicitur montibus, Cadi te super nos.*

q A Z O A R A Ose. 10. Lu. 23. Apoc. 16.

*Pharao mem-
rabile exemplū.*

IN n. &c. Animas malorum, ui coactasq; bonorum autem leniter et spon-
te extrahunt angeli, præceptaq; diuina citius omnibus alijs descendendo
prophetis afferunt. Die uero bimembris sonitu buccinæ, corda fient contem-
ptu plena, oculiq; tenebris eorū, uidelicet qui se uelut prius ad foueas redire
plurimum optabunt. Nonne uides, qualiter Pharaonem cōfessum se Deum
esse maximum, indeq; semper contradicentem Moyfi, quem Deus affatus in
loco benedicto iussit eum adire Pharaonem, ut ipsum pro posse suo uirtutes
gerendo cōuerteret, uiamq; rectam patefaceret, Deus in hoc mundo pessun-
dedit suum ob stultiloquium, sæculoq; futuro fortius supplicium inferens. Hæc
quidem diuina uindicta timentibus Deum est memoranda. An estis uos illo
potentiores, qui cœlos creans & ornans, sursum extulit, & terram extendens
ipsam uobis animabusq; cæteris stabilem montibus uelut anchoris firmavit,
et aquas ac herbas in ea produxit, noctemq; tenebrosam, diemq; splendidam
fecit. Die quidem grauissima contingente, quisq; suorum recordabitur ope-
rum, & ignis ingrediendus ab omnibus contradictoribus, huiusq; mundi di-
lectoribus, propalabitur uisuris. Timens autem stationem coram diuina
præsentia, animamq; suam reprimens ab huius mundi uoluptatibus & amo-
ribus, paradysum possidebit. P. Quærentibus aduentum illius horæ, re-
sponde, Illum soli Deo patere, te que nullos nisi timentes illam castigare:
Qua uisa, optabunt se non duxisse uitam huius mundi, nisi per unius horæ
diei seu noctis spacium.

*Reprehenditur
a Deo, quod ne-
glexerit quædā,
opulentium gra-
uiam captans in-
terim.*

IN n. &c. Ad te cæco ueniente, discedens iratus es. Ille tamen forsan ad bo-
num conuerteretur, uel saltim quod sibi cōmodum esset, reminisceretur.
Pecuniosis atq; diuitibus te uinciri atq; fauere quæris, ut sic tibi mune-
ra faciant. Sed cur inde tractas, seu curas? A timente quidem mendicare, & a
te quippiam quæsitū ueniente, diuerteris. Hæc quidem scire uolentibus sum-
me commemoranda sunt, librisq; benedictis sunt adnotata scriptorum mani-
bus. Homo quidem ob incredulitatem suam periit, quem de spermate plasma
tum Deus integre formauit, eiq; deinceps uias suas patefecit, tandem eum ad
mortem atq; foueam duxit, omnes deinde uoluntate sua potente resuscitatu-
rus. Cur igitur mea præcepta non exequitur? Recordetur saltim homo, suum
uictum atq; substantiam considerans. Nos enim aquam ad fructuum ortum
misimus. Nos terram aperuimus, & in ea messes ac uuas, & bletes ac oliuas,
& herbas uobis bestiisq; uestris, & poma, palmasq; præbuimus. Illa quoq; die
contingente homo derelinquit fratrem suum, & utrumq; parentem, & mulie-
res, atq; filios. Omnium namq; tunc suum proprium peragere negotium satis
erit, atq; magnum. Quorūdam autem facies illa die speciosæ fient, & hilares,
atq; ridentes: Aliorum autem, uidelicet incredulorum, malum suum uiden-
tium, pallentes erunt & cinericiæ.

IN n. &c. cætera. Die qua sol obscurabitur, stellæ que cadent, montes que
fient puluis, locaque uillarum herema, bestiarum que syluestrium in-
ter se similiterque inter se uicissim conuentus aderit, & ad corpora re-
dibunt animæ, & fœmina de suæ cædis occasione quæsitæ fuerit, libri-
que semetipsos ad perspicendum inscriptum sibi reuoluent, cœlūque
plicam

plicam in unam colligetur, focusq; fortiter accensus, & paradysus ornata fuerit: Tunc inquam omnis anima suos actus omnes agnoscet. Per stellas com-
bustas, & retrogradas, atq; directas, ac noctem obscuratam, & auroram, hoc
verbum est boni prophete, ipsum absque augmento diminutioneue ferentis,
qui coram Deo potens est, ipsi deuote seruiens, suum praeceptum nunquam
transgrediens. Nullatenus autem est damoniaci, seu diaboli. Quò tenditis?
hoc non est nisi commemoratio, certaeque uiae doctrina, omnibus qui re-
ctificari studuerunt. Quod tamen nemini contingit, nisi Deo mundi do-
mino uolente.

A Z O A R A X C I I.

10 I N n. &c. Dum coelum semetipsum aperiet, foueaeq; similiter, & stellarum
casus, & aequorum concursus accidet, quid praeiserint, quidue relique-
rint, omnes agnoscant animae. Cur igitur in Deum largum, munificum, homo
non credis? Ipse quidem te pro uelle suo formauit. Cur diei futurae contradi-
cis? Tibi quidē praesunt uigiles custodes, disertī scriptores, omnes tuos actus
scientes atque notantes. Timentes atque boni bonum atque gaudium asse-
quentur: Contradicentes & increduli, fo cum interminabilem, nunquam il-
los dimissurum. Sciendum quidem, illa die neminem alijs imperare: Sed diuī Regnum Dei.
na manus omnia tenebit.

A Z O A R A X C I I I.

20 I N n. &c. Qui modum examinando non seruant, uidelicet infra sistentes,
cum ceteris reddunt, ultra uero cū accipiunt, licet se minime uenturos an-
te Deum in die publicae resurrectionis arbitrentur, graui supplicio puniētur.
Huiusmodi quidem malorum, caterorumq; diei futurae nostrisq; praeceptis
contradictum, malorum autem tantum: qui lectionem nostrorum prae-
ceptorum audientes, illa priorum esse mirabilia confirmāt. Quippe Deus sua
corda sigillis ob suos actus impressit, discessurus ab illis die iudicii ad ignem
tendentibus, cum angeli dicent: En a uobis sapius contradictum. Horum in
quam liber suis malis insignitus, in terrarum infima reconditur. Liber autem
bonorum formosissime scriptus, altissimo loco ponetur, legendus hominibus
Deo propinquis: qui puluinaribus, stramentisq; sericis paradiso quiescent, po-
taturi uinum sapidum, & uelut mustum odoriferū: suisq; faciebus omnis in-
erit decor atq; pulchritudo. Erit quidem illi uino cōmixtum de thosucz fon-
te, uidelicet a Dei propinquis potādo. Credentes quidem talia, hoc maxime
pro illis laborare debent. Illa quidem die credentes hoc derisi, sapius deri-
debunt incredulos, qui cum fructibus ad suas mulieres transeundo, illos erro-
neos, curaq; carentes sapius adpellare consueuerunt. P. Tunc autē illi boni
suis cubantes culcitrīs, an suorū factorum meritum suscepturi sint, aspicient.

A Z O A R A X C I I I I.

40 I N n. &c. Quando coelum diuidetur, tellusq; pessundata occulta sua quoq;
reuelabit, propter Dei praeceptum atq; iusticiam, homo tunc ad Deum itu-
rus, opus tuū omne reperies. Cuiuscunq; dextrae sua charta tradetur. Ille qui
dem leuem habiturus computum, ad suos redibit hilaris. Cuiq; uero charta
post tergum committetur, clamabit: Heu heu quam grauis, quamq; difficilis
hora. In ignem enim proijcietur, ob gaudium hic inter suos habitum, & quo-
niam minime sperabat se rediturum ad Deum, uel uisurum eum unquam.
Per occasus ruborem, noctemq; tenebrosam, lunamq; deficientem, ex hinc
q 2 mandata

Libri iustorum
& iniustorum.

Fons, unde mi-
scetur potus be-
atorum. Cap.
86. uide.

Supra dixit,
chartam esse da-
dam malā in si-
nistras manus.

mandata post mandata uidebitis. Quare non credunt? P. Cum legitur illis Alchoran, quare non humiliant se? Contradicunt autem, manentes increduli. Deus quidem scit suorum secreta cordium. Tu constanter & euidenter nūcia malum illis omnibus uenturum, exceptis bonis, qui plenum gaudium & honorem integrum absq; contumelijs & opprobrijs sortientur.

A Z O A R A XCV.

*Dei præceptum
est immutabile.*

IN n. & c. Per cœlum signiferum, placitq; diem, & testantes ac testificatos ex alhudud, accenso foco percussis, & habitaculorum suorum super se casu dirutis non ob aliud uindicta sumpta est, nisi quia minime crediderunt in Deum sublimem et immensum totius mundi dominum, & testem omnium. Male namq; loquentes de Deo, credentibusq; uiris seu foeminis, nisi respicerint, malum ignis atque gehennæ patientur. Credentes atque benefici paradisi aquarum fluxu iocundam, quod magnum, possidebunt. Omne quidē Dei præceptum firmum est & immutabile. Ipse namq; rerum principium atq; finis, & pius, ueniatq; largitor, in throno sedens, omnia pro uelle suo perficit. Nunquam ignoratum est tibi, qualiter Deus persecutor exercitus Pharaonis atq; Themuth, incredulos & contradictores obsedit. P. Hic alchoran bonus atque disertus, in tabula castigatissima continetur.

A Z O A R A XCVI.

*Ex formatione
hominis doce-
tur mortuorum
reparatio.*

IN n. & c. Per cœlum, stellamq; currentem lucidā, omnis anima suum opus scriptum inueniet. Homo sui considerando materiam, uidelicet humore ex dorso ueniatq; fluentem, sciat Deum illum reducere posse die, qua cordis hominis secretum omne propalabitur, cœlūq; uerso modo mutabitur, & terra confundetur. Hoc quidem uerbum est ueracissimum, non ludicrū. Sed increduli artium atq; dolorum executores, me quoque callidissimum sentient. Paulisper itaq; paulisper illos incredulos dimitte.

A Z O A R A XCVII.

*Orandum est iu-
giter.
Legendum se-
dulo.*

IN n. & c. Nomen Dei sublimis iugiter inuoca, qui res equilibriter condidit, disposuit, præcepit, & docuit, herbas educit, & demum exsiccat. Vaca lectioni: Nequaquam obliuioni committas, præter quod Deus noluerit: qui sciēs occultum & manifestum, te rectam in uiam diriget. Memor igitur esto, sicut & omnis timens Deum, non autem incredulus & malus, igne magno cōburendus, ubi nec morte, nisi uita potietur. Hoc enim cōmodum est tibi. Bonum opus perpetrat, qui credit in Deum, & ipsum orationes iugiter fundendo inuocat. Vos autem hanc uitā plus alia diligitis. Sed quamobrem, cum illa melior sit, & æterna: Hoc quidem folijs priorum, Abrahæ uidelicet & Moyse scripta citat, inscriptum est.

A Z O A R A XCVIII.

*Paradisi faeli-
citas.*

IN n. & c. An ignoras homines oculis coopertis, & faciebus inclinatis ad sua negotia semper superstitiose laborantes? Ignem quidem feruentissimum inibunt, fontes ibi fluentes potaturi, & sambuca tantum ibi cibandi, nec eos saturare, nec famem expellere sufficiente. Alios um autem illa die facies fient formosissimæ, qui propter actus suos, labores que bonos, paradisi sum excelsam conscendent: Vbi nullum uerbum inhonestum audituri, fontem profilientem, lectos que sublimes cum stramentis sericis puluinaribusq; congestis, & scyphos appositos habebunt. Nonne uident, qualiter Deus nubes conuocauit, cœlos extulit, montes disposuit, & terram extendit? P. Illos castiga.

castiga simul, atq; doce. Tu namq; doctor es, non coactor. Omnis quidem discipulus, & incredulus permanens à Deo, ante quem omnes uenient ibi iudicium habituri, graue malum accipiet.

A Z O A R A X C I X.

IN n. & c. Per auroram, noctesque x. & per pascha, bíduumque præcedens, noctis que transitum, & hoc apud sapientes iusiurandum esse constat, Deus Hat filio * Herantis ædificij structori, quale non alia terra uidit, & Themuth lapidum ermolatori, & Pharaoni Alantheth: his omnibus

uidelicet in terra maleficis & destructoribus, malū grauissimum intulit omnium inspector. **P.** Deo cuiquam bonum pecuniāq; præbente, dicit ille, meis ex meritis Deus me diligit. uictū autem tenuem, modicamue substantiam à Deo suscipies, inquit: **O** Deus, cur mihi dedecus efficis? Me quidem iam minime diligis. Quare non impenditis orphanis atq; pauperibus curam bonam, & beneficia? Magis quidem diligitis alienas hereditates comedere, & pecuniam coaceruare. In ipsius autem Dei & angelorum aduentu seriatim disposito, cum infernum palam facient, quando tellus minutissime scinderetur, quid agetis? Illa quidē hora si sibi proficeret, esset ne possibile, memor efficeretur homo, cum diceret: **O** qui sibi præmisit beneficium, opusq; bonum, Illa die nulli nisi malo nociua, ipsi soli suum uotum abnegabit. Animæ uero bonæ diceret: **P.** Ad Deum te uerte, suis que te commisce, & paradysum ingredi.

A Z O A R A C.

IN n. & c. Per terram inhabitatam à te, filium que patri similem non iuro: Quoniam hominem fortem atque potentem fecimus. Ille superbiens nō sibi præualere extimat, suæq; substantiæ sumptum maximum conquarrens, hoc esse nulli notum arbitratur. Oculos autem & os atque linguam ego illi tribui. **P.** Viam quoque bipertitam, rectam uidelicet atque fallentem, illi parateci. Cur igitur hominem non redimit, uel orphanum, atq; mendicum, humiq; prostratum urgente fame non cibatur? Credentes quidem, & patientes, atque benefici insidebunt parti dextræ, increduli uero parti sinistra, quos ignis feruentissimus prorsus operiet.

A Z O A R A C I.

IN n. & c. Solem apparere diluculo, lunamq; succedere, diemq; clarificare singula, & noctem operire illam, Deus ipse præcepit: qui struendo celum erexit, & in imo terram extendit, habitu que bono ditauit, animam ipsam malum & bonum edocens. Bonum autem exequens semper antecedit. Alius autem gressus retrorsum efficitur. Homines Themuth contradicentes suo prophetæ, illos docenti displicita, & de cibo potu que camelæ nullatenus interficiendæ castiganti, cum ipsam peremissent, terræ motus superueniens illos funditus coæquauit. Deus autem talium perpetrator, eos nequaquam timuit.

A Z O A R A C I I.

IN n. & c. Sicut noctis aduentus diem tegit, dies autē res manifestat, & masculus atq; foemina differunt, sic & actus hominum minime coæquantur. Timentem etenim, suæq; pecuniæ in Dei nomine distributorem, Dei præceptorum

Doctor, nō coactor Mahumet
Sed contrarium
sapissime in Al
coran docet.
Iuramentum
per tempora re
ligiosu.
Exempla uin
dicatae incredi
litas.

Hominum per
uersitas, qui bo
na suo merito
adscribunt, ma
lis se indignos
putant.
In auidis.

Mirabile dictū
quod Deus ab
horret urare
per terram et fi
lium coequatē,
qui supra iura
uit p demones.
Hortatur ad be
neficiam.

Exemplar alte
rum transposue
rat hæc duo ca
pita, hoc nem
pe et præcedēs
Themuth.

Diuersissimus
bene aut male
agemū exitus.

ceptorum confirmatorem, & fugiter orantem, in vias rectas dirigemus. Huic autem contrarium, in ignem feruentissimum proiciemus. Quid igitur sibi, malum passuro, sua proderit pecunia? Nos autem utriusque saeculo dominamur. Meum est, vobis rectas vias aperire, & ob ignem illum castigare, quem contradicentes & discredientes inibunt: timens autem, & eleemosynarius, nunquam. Ob hoc quidem nullum peto praemium, nisi dilectionem diuinam.

AZOARA CIII.

*Conditio Ma-
chumetis, & na-
tales.*

IN n. & c. Per diluculum atque crepusculum, Deus te nequaquam dimittet, qui te repertum, & orphanum, & incredulum, viam rectam edocuit, & pauperem inuentum ditauit. Huic autem saeculo futurum longe praecellit. P. 19 Orphano nullatenus uim inferas, nec pauperem repellas: Sed de bonis tibi commissis à Deo, benigne partire.

AZOARA CIIII.

*Vires animi &
corporis Ma-
chumetis, item-
que nomen.*

IN n. & c. Nos à te reatum auferentes, cor amplum, capaxque subtilium, ter- gumque graue fecimus. Nomen item tuum maxime sublimauimus, tuamque difficultatem facultas, & contra commutabit. A ceteris uacans negotijs, in- uocando Deum te iugiter exerce.

AZOARA CV.

IN n. & c. Persicos, & oliuas, montemque Sinai, istamque tellurem impauidam, hominem habitus optimique modi creauimus, & deinceps infra cuncta redi- gimus ipsum. Omnes autem credentes atque benefici, optima mercede dona- buntur. Vt quid aduentui diei futurae contradicunt aliqui? Nonne Deus re- ctius & aequilibrus, quam omnes gentes, illa die iudicabit?

AZOARA CVI.

*Lectio uacua
dñi, eaq; in Dei
nomine auspi-
can la.
Deus hominem
docuit literas.*

IN n. & c. Lectioni uaca, exordium gerendo Dei nomine. Quoniam ipse maximus omnium, hominem à se creatum ex coagulo sanguineo, nescita prius, officiumque pennae docuit. Ipse uero diues effectus, praesumptuosus atque superbus effectus est, ad Deum tamen rediturus. P. Si recta uia proficiscens, Deumque timens consentiendo prohibenti se beneficium orationisque facere nostris praeceptis contradiceret, nunquid Deum hoc agniturum non perpen- deret? Ipsum quidem si se diuerteret, collo capillisque uerticibus ob suum pec- catum atque mendacium retrahi iuberemus ab aduocatis, ipsum ad ignem du- cturis. Illum igitur non exaudiat, sed Deum adoret, & ad ipsum pro posse suo semper accedet.

AZOARA CVII.

*Qua nocte le-
gationes suas di-
mitat Deus, &
Alcoran tradi-
derit.*

IN n. & c. Hoc in nocte alchidera, uidelicet foelicissima, mille mensibus me- liore, super te posuimus. Illa namque nocte sit angelorum Dei mandata scire- tium atque salutem discessus, non prius aurora terminans.

AZOARA CVIII.

*Ante Machu-
me em neq; lu-
dei neq; Chri-
stiani quicquam
sciuerunt. Eius
tamē aduentu dis-
sensio est orta.*

IN n. & c. Inter librorum homines, statuētesque Deo participes, ante Dei num- ciū aduenientē, legentēque illis libros benedictos, quibus diuina praecepta sunt inscripta, & praedicantē illis, ut unū Deū adoraret, & orando corde puro iugiter inuocaret, & necessaria petētibz impertirēt, quae scilicet lex recta ad- monet, dissensio, cū prius nihil scissent, atque cōtrarietas incidit. Omnibus autē deteriores sunt homines legibus subditi, cum increduli maneant. Deoque par- ticipes adiungāt. Vnde perpetuū ignem gehennae perenniter patiētur. Velut credentes, & timentes, atque benefici omnium optimi mercedem maximā, ui- delicet paradysum fontibus irriguam, apud Deum sortientur.

AZOARA

AZOARA CIX.

IN n. & c. Die qua mouenda est tellus, omnes suas res ponderosas eijciat, *Die iudicij omnia fient manifesta.*
 omnis que dicit anima factum suum omne. Deo iubente, uenient homines ordinatim, auditum Deum omnibus omnia facta sua monstraturum: Vbi beatitudinem præstat, quantum est formica breuis, beneficium, & tantum- *Vel nūc mūc beneficium cōferat beatitudinem, & contrā.*
 dem maleficium infoelicitatem.

AZOARA CX.

IN n. & c. Quando strepitum anhelu pectore emisierint equi, & ex suorum pedum ictibus ignis lapidibus excussus, & è terra puluis eleuatus mane præda facta contingit, homo bonorum atque diuitiarum studiosus, Deo nequaquam inde gratiam seu gloriam perfoluit. Nonne cogitauit, quod Deus homines è foueis suscitaturus, illis suscitatis omnia facta sua reuelabit.

AZOARA CXI.

IN n. & c. Die mandati grauis exhibunt homines uelut culices, nunc hac *Diei nouissimæ forma.*
 nunc illac promouentes, fientq; mōtes ut lana decerpta. Et cuiuscunq; pondus immensum præponderabit, uitam uiuet optimam: cui uero leue contigit, in ignis feruidi præcipitium corruet. *Statibere iudicarie iterum meminit.*

AZOARA CXII.

IN n. & c. Quando nostri rerumq; nostrarū nostra benignitate multus excreuit numerus, ad foueas usq; negligentes accessistis. Quod uobis euidenter improperebitur, quando re ipsa, feruoreq; foci uestris oculis perspecto, à nobis omnes actus uestri perquirentur.

AZOARA CXIII.

IN n. & c. Per huius horam, & historiam, homo damnum atque perditionem insequitur, nisi tantum credens, atque beneficus, & ueritatis monitor, ac indurator.

AZOARA CXIII.

IN n. & c. Rerum uilificator, & obrectator, atq; pecuniæ coaceruator aua- *Qui damnandi, præcipue fraudatores, detrectatores, auari.*
 rus, quam sibi durabilem, & semetipsum immortalem arbitratur, igne feruente, uidelicet interminabili hominum que corda comburente, & desuper corda imprimente damnabitur.

AZOARA CXV.

IN n. & c. Nunquid te latet, qualiter Deus artes hominum elephantis errore coegit, immittens illis uolucrum multimodarum cohortes quam plurimas, quæ per nigrorum lapidū iniectum, illos uelut tritici corticē euacuabāt.

AZOARA CXVI.

IN n. & c. Homines Coraschin æstiuo hyemaliq; motu suo, semperq; securitatem nunc adepti, dominum huius domus, qui illos ex pauidis tutos atque securos, ex indigentibus copiosos atque saturos reddidit, corde puro suppliciter inuocent.

AZOARA CXVII.

IN n. & c. Legi contradicentes, & orphanos sua priuantes substantia, ac or- *Non omnia hic ponuntur quæ sunt in Arabico.*
 rationum obliiti, nulliq; de sua substantia beneficientes, nisi propter ostentationem superstitionemq; uelut mali perdentur penitus.

AZOARA CXVIII.

IN n. & c. Tibi iam fontem in paradiso præparauimus. Orationem igitur
 q 4 coram

coram Deo funde, ipsi supplex suppliciter immola. Tuus enim hostis adiutoribus proleq̃ carebit.

AZOARA CXIX.

Bonum diuor-
tium, Habe tibi
tua. Nos p̃ gra-
tiam Dei retine-
bimus, que do-
nauit per Chri-
stum filium suū.
Vi coactis ad se
etiam inde par-
cendum.

IN n. &c. Incredulos taliter alloquere: Ego quidem legem uestram atque sectam minimè sequor, nec uos meam. Igitur mihi mea maneat, uobis que uestra.

AZOARA CXX.

Grauis senten-
tia prophete
de emulo.

IN n. &c. Cum diuina uindicta liberationeq̃ superueniente, multas gentes Dei legem assumere uideris, illis ueniam atq̃ misericordiam à Deo postula. Quoniam ipse pius est, ueniatq̃ largitor.

AZOARA CXXI.

IN n. &c. Nihil unquam sua pecunia siue lucrum profuit Auileah, quoniā sua manus perdita sit, ignemq̃ tandem feruentem inibit, quo sua mulier collum fune cathenis uel ligata, lignum afferet.

AZOARA CXXII.

Nop̃ desinit ne-
gare filiū Dei.

IN n. &c. Constante dic illis, Deum unum esse, necessarium omnibus, & incorporeum: Qui nec genuit, nec est generatus, nec habet quemquam sibi similem.

AZOARA CXXIII.

Quid orandum
precipue.

IN n. &c. In nomine Dei, domini circuli uisibilis, te sanctifica, postulans ipsum, ut ab opere pessimo, malisq̃ tenebris noctis, magorum & inuidorum & fascinantium nocuentis te protegat.

AZOARA CXXIII.

Vt à precatio-
ne orsus est, ita
in fine precipit
orandam opem
diuinā aduersus
diabolū. & pra
uos homines.

IN nomine d. p̃ij, & mis. Te sanctificando, omnium gentium dominum, omnium regem, omnium Deum, iugiter atq̃ suppliciter exora, ut à diabolū humana corda penetrante, hominibusq̃ diabolicis atque peruersis te defendat, & liberet.

Subijciuntur in Arabica scriptura uersus aliquot uice coronidis. Qua de causa Latinus interpres omiserit, non possum satis intelligere.

Alhigere est re-
gnum Sarace-
nicū, ut in uitis
successorum Ma-
chumeti.

ILLVSTRI GLORIOSOQVE VIRO PETRO CLVNIA. censi Abbate præcipiente, suus Angligena Robertus Retenensis librum istum transtulit. Anno domini MCXLIII. anno Alexandri MCCCIII. anno * Alhigere DXXXVII, anno Persarum quingentesimo undecimo.

EXPLICIT LIBER LEGIS DIABOLICAE SARACENORUM, qui Arabice dicitur Alchoran, id est, collectio Capitulorum, siue præceptorum.

INCIPIT DOCTRINA MA-

CHUMET, QVAE APVD SARACENOS MAGNAE AV-
thoritatis est: ab eodem Hermanno translata, cum esset
peritissimus utriusque linguae, Latinae scilicet
atque Arabicae.

Hic libellus à Machumete scriptus non est, sed ab alio eiusdem spiritus propheta: qui forma dialogi cō-
prehendere summam uoluit praecipua dogmata Machumetis. Estque à sectatoribus receptus inter authen-
ticos libros. Quem pius lector cognoscat, non tantum ut Milesias et Apuleianas fabulas: sed etiam ut exen-
plum doctrinae, in quam iusto Dei iudicio prolaboritur, qui Christi Seruatoris doctrinam salu-
tiferam non habens in precio, et libentius attendunt fabulis à ueritate
animos abducentibus.

Rat nuncius Dei, oratio Dei super eum & salus, se-
dens inter socios in ciuitate sua Iesrah, & descendit
super eum angelus Gabriel dicens: Salutat te Deus
ô Machumeth. Respondens ait: Ipse est dominus sa-
lutis. Ab eo namque procedit, & ad eum reuertitur. Et
ille: Veniunt, inquit, ad probandum te quatuor ui-
ri prudentissimi. Ipsi principes Iudaeorum, & ma-
gistri in Israél. Maximus eorum Abdia iben Sa-
lon. Praeterea dictus Abdalla iben feleh. Cui Ma-
chumet: Ad salutem ueniunt amice, an in oppro-

Abdia Hebr. et
Abdalla Sarace-
nis Dei seruum
sonat. Aliqui
uocant Audi.

brium: Ad salutem, inquit, Tunc nuncius Dei patrualem suam Haali, filium
Abitalib, in occursum eorum egredi iubet, descriptis ex nomine singulorum
personis & habitu. Qui cum occurreret, salutat dicens: Salue Abdia iben Sa-
lon, & ceteri per ordinem, singulos suis nominibus appellans. Qui admiran-
tes rogant, quis ei singulos ita discrete indicarit, aut unde praescierit uenturos.
Respondit, se missum à patruale suo Machumet, cum huiusmodi indicij. Sequi-
tur uiri conferentes inter se de ijs quae audierant, non sine admiratione. Cum
ergo peruenissent ad prophetam, procedens Abdia iben Salon, ait: Salus su-
per te Machumet. Et ille: Salus, inquit, super eum qui salutem sequitur, & po-
tentiam Dei timer. Cui Abdia: Ego, inquit, Abdia iben Salon, et hi socij mei
periti legis nostrae, uenimus legati à populo Iudaeorum, exquirendi causa à te
loca per legem nostram minus perspicua nobis. Videris enim, prout audiui-
mus, qui laborem nunc si placuerit, facile absolueres possis. Et ille: Ad temptan-
dum, inquit, an ad inquirendum? Ad inquirendum, ait. Licet igitur, inquit,
quantum libuerit, queras. Tunc ille ex centum quaestionibus principalibus,
quas per omnem legem suam exquisitis excerptas, scriptas attulerat, primam
proponens ait: Dic ergo, si placet, in primis ô Machumet, propheta es, an
nuncius? Respondit, Et prophetam & nuncium constituit me Deus. Sic enim
ait in Alchoram: Partem misi super te, partem non misi. Et sermo Dei alter: Nec
est possibile homini colloqui Deo, nisi per internuncium. Ait, Verum di-
cis. Dic ergo, legem tuam praedicas, an legem Dei? Respondit, legem Dei. Et
ille: quid est lex Dei? Respondit, Fides. Quae fides? Ait, Non dii, sed Deus ipse
unus, sine partecipe. Ego Machumet seruus & nuncius eius, praedicans finem,
quo sine dubio mortui resurgent. Ait, Verum est quod dicis. Dic itaque si
placet,

Iudei referunt
ad Machume-
tum quaestiones
obscuras suae le-
gis.

Mach. nuncius
& propheta.

Mach. non sua
sed Dei legem
praedicat.

placet, quot sunt leges Dei? Respondit, una. Quid ergo dices de prophetis, qui te præcesserunt? Respondit: Lex quidem, siue fides, omnium una, sed ritus diuersorum nimirum diuersi. Ait: Ita est, ut dicis. Sed dic deinde, Intra-
 uersorum ritus bimus paradisum pro fide, aut credulitate, aut pro opere? Respondit, Et tria
 diuersi. hæc necessaria. Et cōtingit tamen, ut si quis ex Iudæis aut Christianis siue gē-
 Tria necessaria ad salutē, fides, tilibus ad fidem Saracenorum conuersus ante opus morte occupetur, sola fi-
 credulitas, opa. des sufficiat. Sicq; siue Iudæus, siue Christianus, siue etiam gentilis, omni pie-
 tatis operi satisfaciens, nec id amore Dei, & ipsum & opus eius ignis assumet.
 Ait, uerum est. Sed dic, si placet, misit Deus tibi scriptum? Respondit, sic.
 Quod? Dicit, alfurcā. Cur dictum alfurcā? Dixit, quia discretæ sunt senten-
 tiæ & figuræ eius: Nec enim simul descendit super me uerbum Dei, quemad-
 modum simul data est lex Moyſi, psalmi David, & euangelium Christo. Ait,
 Nō simul Alco- uerum dicis. Dic ergo cōsequenter, quod habet principiū alfurkan? Respon-
 dicit, initium libri. In nomine Dei misericordis & miseratoris. Quid post? Ait,
 abugēt, & cætera. Quid est abugēt? Respondit: a, deus, b, potentia dei, g, pul-
 chritudo dei, d, lex dei. Præuenit enim Dei pietas iram. Ait ille: id quomo-
 do? Respondit: cum enim præ cæteris creatus Adam, primum confurgeret,
 stertuitauit, dixit, Deo gratias. Quod audientes angeli dicunt, Pietas Dei su-
 per te Adam. Et ille, amen. Quibus dominus, Præcepi orationem uestram.
 Ait, ita quidem est, ut dicis. Procede ergo, & enumera si placet, quæ sunt il-
 la quatuor genera, quæ Deus proprijs manibus operatus est? Respondit: Ma-
 nibus quidem proprijs ædificauit paradisum altiorē, plantauit arborem tu-
 bæ, platinauit Adam, scripsit tabulas Moyſi. Ait: Et hæc quidem ita, ut dicit: so-
 lum ut adiungas, quis tibi indicauerit. Respondit: Gabriel, ex domino uni-
 uersitatis. Ait, ita certe uerum est. tantummodo subiungas, in qua forma, uiri
 an fæminæ? Respondit, uiri sanē: erectus, nunquam dormiens, neque come-
 dens, neque bibens, nisi laudem & gloriam Dei. Ait, & hoc quoque uerum.
 Nūc itaq; si placet, per ordinē exponas, quid est unū, deinde quæ duo, quæ
 tria, quæ quatuor, v, vi, vii, viii, ix, x, & ita per ordinem, usque ad centū.
 Respondens ait: Vnum quidem Deus, cui nec particeps, nec socius, nec fili-
 us, in eius manu uita & mors, ipse super omnia potens. Duo uero, Adam &
 Eua, unde par in paradiso, antequam eijcerentur. Tria uero, Michael, Ga-
 briel, Saraphiel, archangeli secretarij deitatis. Quatuor, lex Moyſi, psalmi Da-
 uid, euangelium, & alfurkan. Quinq; sunt orationes Dei, quas mihi Deus &
 populo meo nulli præ cæteris sæculi prophetarum datas, neq; futuri cuiquam.
 Sex, dies illi quibus creaturam suam Deus consumauit. Septem, sunt coeli.
 Sic enim ait in Alchoran: Ordinauit septem coelos. Octo sunt angeli, qui in
 die iudicij portabūt thronum Dei. Nouem miracula, miracula Moyſi. De-
 cem uero, dies ieiunij: quorum tres in itinere peregrinationis, septem in redi-
 tu. Vndecim stelle, quas Ioseph in somnio se adorare uidit. Duodecim, men-
 ses anni. Tredecim uero, undecim uidelicet stellæ, cum sole & luna. Qua-
 tuordecim, candelæ pendentes circa thronum Dei, longitudine quingento-
 rum annorum. Quindecim, quoniam Alchoran continuo quidem descendit
 à summo coelo usque ad infimum: inde paulatim lapsus est usque ad quintum
 decimum diem ramadam. sic enim ait Alchoran: Mensis ramadam, in quo
 descendit Alchoran. Sedecim, sunt legiones angelorum Cherubin circa thro-
 num Dei, laudantes nomen domini sui. Decem & septem, nomina Dei inter
 imum

Vna lex seu fi-
 des Dei: sed di-
 uersorum ritus
 diuersi.
 Tria necessaria
 ad salutē, fides,
 credulitas, opa.

Alfurcan qua-
 re dicitur.
 Nō simul Alco-
 rā traditus Ma-
 chumet. quod
 in Alchoran ta-
 men sepe dicitur.
 C. mox in-
 ferius huius li-
 bri author.

Quatuor Deus
 suis manibus fa-
 brexit.

Mysteria nume-
 rorum ab uno
 ad centum.
 Vnus Deus si-
 ne filio.

Quinque ora-
 tiones Dei.

Dies ieiunij 10.

XIII. candelæ
 pendentes circa
 thronum Dei.

anum terræ & infernum: quæ si interposita non essent, erumpens æstus inferni totum mundum consumeret. Decem & octo, interstitia inter thronum Dei & ærem: quæ si interposita non essent, claritas Dei totum mundum excaceret. Decem & nouem, sunt brachia zachæ infernalis fluij, qui in die iudicij ualido sonitu clamabit, & respondebunt omnes damnati. Viginti, quia uicesimo die ramadam descenderunt psalmi super Dauid, xxi. Nam uicesimo primo die ramadam natus est Salomon, & montes laudauerunt Deum. Viginti duo, Nam uicesimo secundo die ramadam, ignouit Deus Dauid peccatum Uriæ, xxiii, nam uicesimo tertio die ramadam natus est Christus, filius Mariæ, orationes Dei super eum. Vicesimo quarto, locutus est dominus Moyli. Vicesimo quinto, diuisum est mare Moyli, & populo Israël. Vicesimo sexto, dedit Deus tabulas Moyli. Vicesimo septimo, deglutiuit cetus Ionam eiecsum naui. Vicesimo octauo, reddidit Deus uisum Iacob, cum afferret Iudas camisiam Ioseph. Vicesimo nono, assumpsit Deus Enoch. Tricesimo, abiit Moyses in montē Sinai. Hic interrumpit Iudæus, dicens: Fac breue, optime Machumeth, & expedite. Siquidem mirum in modum cuncta exequeris. Faciam, inquit, quod postulas, Sed ne ante finem quæsitū desista: Quia draginta sunt dies, quos ieiunauit Moyses. Quinquaginta uero, quia diem iudicij continuabit spacium quinquaginta milium annorum. Sexaginta sunt uenæ terræ singulorum colorum: quæ uarietas si non esset, nulla inter homines foret noticiæ discretio. Septuaginta uiros assumpsit sibi Moyses. Octuaginta ictus debentur inebriato. Nonaginta, quia angelus missus ad Dauid, ait: Nonaginta oues habebat hic socius meus, & ego unam, quam abstulit mihi. Centum uero sunt ictus, quibus in adulterio deprehensi flagellantur. Ait, Ethabet quidem omnia ita recte, ut sunt, integre executus es. Procede ergo si placet, & expone, quomodo facta est terra, & montes, & quæ eis nomina, & quando fuerunt: Respondit, Deus Adam de limo, Limus autem erat de spuma, Spuma autem de procellis, Procellæ uero de mari, Mare autem de tenebris, Tenebræ uero de luce, Lux de uerbo, Verbum de cogitatione, Cogitatio uero de iacinto, Iacintus autem ex præcepto Esto & fuit. Ait, Verum est quicquid dicis. Dic ergo, quot angeli præsumt hominibus: Respondit: Singulos homines bini circumstant angeli, alter à dextris, alter à sinistris. Dexter uero benefacta hominis scribit, Sinister malefacta. Ait, Vbi assident homini, aut qualiter: in quo scribunt: Respondit: Super humeros hominis sedent, Calamus, lingua eorum: incaustum, salua lingua: Tabula notoria, cor eorum. Ait, Et hoc quoque uerum est. Sed prosequere, si placet: Quid post hoc operatus est Deus: Respondit, Tabulam & calamum. Dic, quam tabulam, & quem calamum: Respondit: Tabulam quidem, in qua scriptum est quicquid fuit, est & erit, in celo et in terra: Calamum uero, de luce clarissima. Ait, Quem longitudo do calamit: Respondit: Longitudo quidē itineris quingentorum annorum, latitudo uero octuaginta itineris annorum. Octuaginta dentes habet, qui non cessabunt scribere, quicquid fit in mundo, usque ad diem iudicij. Sic enim ait in Alchoran: Nun uua calam uua me asturum. Ait, Et tabula unde: Respondit, De smaragdo uiridissimo, uerba eius de margaritis, dorsum eius de pietate. Ait, Quo tiens ergo respicit Deus illam tabulam per diem & noctem: Respondit, Centum sexaginta, singulisque respectibus erigit quem uult, & deponit quem uult. Sic enim ait in Alchoran: Quotidie Deus in uoluntate sua. Ait, Nec de his quicquam

Quid inferni prohibeat flammam a terra.

Zachæ fluius infernalis, ut styx.

Psalterium xx. die ramadā traditum Dauidi. Natalis Christi.

LX uenæ terræ singulorum colorum.

Nō angelus, sed propheta fuit.

Origo rerum fabulosa quam in Theogonia Hesiodi.

Angeli duo circumstant singulis hominibus, quæ annotant in tabula res uniuersas.

Calamus est uoce portentosa magnitudinis.

quicquam, nisi uerum. Procede ergo, & expone, cur cœlum dictum est cœlū:
Respondit: Ideo quidem, quia de fumo creatum: fumus uero, uapor maris,

*Mons kaf cœ-
lum sustinet.*

Sic enim ait in Alchoran: Vualme am uuagehu. Ait: Quid ergo habet, quod uiride est? Respondit, ex monte kaf. Mons enim kaf ex smaragdis paradisi. Qui mons orbem terræ cingens, cœlum sustinet: sic enim ait in Alchorā: kaf uualcoram elmegid. Ait, Habet itaq; cœlum portas: Respondit: Habet, itaq; portas pendentes, Ait, Et portæ clauēs: Respondit: Et portæ clauēs in thesau- ro Dei. Ait, Et portæ under: Respondit: Portæ aureæ, portarum seræ de luce, clauēs de pietate. Ait, Vera refers. Sed cœlum istud nostrum, dic unde crea-

*Porte cœli.
Vnde cœli se-
ptem constent.*

tum est: Respondit, Primum de aqua uiridi, secundum de aqua clara, tertium de smaragdo, quartum de auro purissimo, quintum de hīacinto uiridi, sextū de nebula lucida, septimum de splendore ignis. Ait, Neque hoc quicquam

*Maria supra
cœlos.*

nisi uerum. Quid ergo super cœlos septem? Respondit, Mare uiuificum. Ait, Quid deinceps? Respondit, Mare nebulosum. Ait, Prosequere per ordinē ut

*Ordo & gra-
dus uniuersorū.*

que ad summum. Proceedit desuper mare aëreum, desuper mare lapideum, de- super mare tenebrosū, desuper mare solatiū, desuper luna, desuper sol, desu- per nomen Dei, desuper supplicatio, desuper Gabriel, desuper pergamentū rasum, desuper plenū, desuper septuaginta interualla lucis, desuper LXX. mi- lia interuallorum uirtutes, desuper LXX. milia montium, desuper mille spa- cia, in unoquoq; LXX. milia turbe, in unaquaq; turba quinq; milia angelorū, nunquā cessantiū laudare dominū uniuersitatis, desuper addet almūncih, id est terminus angelicæ dignitatis: desuper uexillū glorię, desuper interualla de margaritis, desuper interualla gratiæ, desuper interualla potētiae, desuper in- terualla diuinitatis, desuper interualla dispensatiōis, desuper scabellū, desuper solū, desuper domus uniuersitatis. Ait, Mirū in modū cuncta, prout sunt, exe-

*Sol & luna fi-
deles.*

cutus es. Sequitur itaq; ut decernas, si placet, utrū ne fideles sint sol & luna, an infideles? Respondit: Fideles quidē, & obediētes omni mādato Dei. Quid ergo habēt, quod nō equaliter lucēt? Respondit: Aequali quidē uirtute & splē- dore creauit eos Deus, Euenit ergo, ut incerta esset diei & noctis uicissitudo,

*Causa eclipsi-
s lune.*

quousq; Gabriel præteruolans motu uolitandi, forte ut sic ala sua lunam teti- git, & exinde luna obscurata est. Sic enim ait in Alchorā: Præposui diei & nocti luminaria, & extinxi nocturnum, & illuminaui diurnum. Ait: Cur ergo nox dicta nox? Respondit, Quia nox uelamen maris & foemine, sic enim ait in Alchoran: Posui noctem uestimentum, & diem uictum. Ait, Et hoc quoq;

*Stellarum tres
ordines.*

prout ueritas habet. Consequenter itaque, si placet, ediffere, quot sunt ordi- nes stellarum? Respondit, Tres, primus, dependentium per cathenas a folio Dei, lucentium usque in septimum thronum: secundus, stellarum quæ & cœ- lum ornant, & quando diaboli ad insidiandum cœlestibus consilijs subintra- re parant, occurrentes fugāt. Sic enim ait in Alchoran: Et cœlum cum eis or- nauimus, & diabolis eas obiecimus. Tertius est inspectu angelorū. Ait, Ne-

*Maria VII. in
ter cœlum &
terram.*

que hæc uspiam a ueritate recedunt. Dic ergo, quot interfunt inter nos & cœ- lum maria? Respondit, septē. Ait, quot uero uenti inter nos & cœlū. Respon- dit, tres. Primus uentus sterilis, quem emisit Deus ingentē abat. Secundus ni- ger, eleuans mare: & hic exasperabit ignem in die iudicii. Tertius est, qui ter- ris marisq; ministrat. Ait, Neq; hic quicquā nisi uerum. Quot sunt interualla inter nos & cœlū? Vnum planē: quod nisi interpositū esset, omnia terrena cœ- lestis consumeret ardor. Ait, Et hoc certe uerum. Si solum subiungas, ubi sol?

Respondit,

Respondit, In fonte calido, fons uero in colubro, coluber in interuallo, in
 teruallo in monte kaf, kaf autem in manu angeli tenentis mundum usque
 in diem iudicii. Ait, Verum est quod dicis. Dic deinde, Quis modus deferen-
 tium sedem Dei? Respondit, Capita eorum sub sede Dei, pedes sub thronis
 VII, tanta quidem ceruicis amplitudine, ut si continue uolaret auis, uix mil-
 le annis ab una aure perueniret ad alteram. Cornua super capita eorum
 implicata, uictus & potus eorum laus & gloria Dei. Quorum prima
 acies, cuius dimidium nix, dimidium ignis, nec tamen uel ignis niuem con-
 sumit, uel nix ignem extinguit. Sectunda acies, cuius dimidium tonitruus, di-
 midium fulgur impermixta. Tertia, cuius dimidium gleba, dimidium unda:
 nec tamen unda glebam diluit, uel undam ebibit gleba. Quarta, cuius dimi-
 dium uentus, dimidium aqua, incommota ab inuicem. Quinta, cuius dimi-
 dium ferrum, dimidium ignis, inconfusa ab inuicem. Sexta, cuius dimidium
 aurum, dimidium argentum. Septima, cuius dimidium laus, dimidium glo-
 ria. Octaua, de fulgidissimo splendore. Ait, Nec hoc quoque usque aliter quam
 ueritas habet. Nunc itaque fiducialiter oro, ne pigeat, exequaris spacium a no-
 bis usque ad coelum. Respondit: A nobis quidem usque ad infimum coelum,
 iter quingentorum annorum: tantumque per ordinem ab unoquoque ad pro-
 ximum, & amplitudo uniuscuiusque itinerum quingentorum annorum: Tot
 unoquoque angeli, quod nemo numerare potest, nisi solus Deus. Ait, Et hoc
 quoque uerum. Dic itaque consequenter, quae aues sunt inter nos & coelum?
 Respondit, Aues quaedam, quae nec coelum neque terram unquam attingunt.
 Ipsae colubri albi iubas habentes equinas, comas ut coma mulieris, alas ut a-
 ues. Oua pariunt super caudas suas, ibidemque filios producunt, illinc usque
 in diem iudicii. Ait, Ita quidem uerum est. Dic ergo, mundus iste cur dictus
 mundus? Respondit, quia mundus iste factus fuit praeter aliud saeculum. Si
 enim cum illo factus esset, perpetuus foret, ut illud. Ait, uerum est. Dic deinde,
 finis cur dictus finis? Respondit, quia eo resurget omnis creatura. Ait, Ita
 est. Subiunge ergo, saeculum aliud, cur dictum aliud? Respondit, quia postre-
 mum, post mundum istum superstes futurum, cuius nulla similitudo expri-
 mi potest. Nec enim coloni eius mortales, neque dies eius sub numero. Ait,
 Similiter & hoc uerum. Sed quid? Aliquid nempe hodie proponam, ubi in-
 cidas. Dic ergo si placet, Quis filius patre fortior? Respondit, ferrum. Quid
 ferro ignis. Quid igne aqua. Quid aqua uentus. Ait, & haec omnia uera.
 Nec cesses, sed dic consequenter: Adam cur dictus Adam? Respondit, quia
 creatus de limo terrarum omnium, non unius. Si enim de uno creatus esset,
 nulla esset inter homines notitiae discretio. Ait, Ita est: dum subiungas, Cum
 factus fuit Adam, quia intrauit spiritus in eo? Respondit, per os intrauit inui-
 tus, & per os exiuit. Ait, Quid ergo dixit, ei Deus? Respondit, Habita tu & co-
 mede de fructu paradisi: Comedite & bibite, tantum ne huic arbori appropin-
 quetis. Ait, Quae nam fuit arbor illa? Respondit, arbor tritici. Ait, Quae forma
 arboris? Respondit, septem spicas habebat, unam rapuit Adam, in qua erant
 grana quinque, de quibus duo comedit Adam, duo dedit Euae, quintum de-
 tulit secum. Ait, Quantum fuit granum? aut quid inde fecit? Respondit, Ma-
 gis fuit ouo, quod ubi in sexcentas particulas comminisset, produxit ex eo
 cuncta seminum genera. Ait, Quia receptus est paradiso expulsus? Respon-
 dit, Adam in India, Eua in Nubia. Ait, Quid induebant? Respondit, Adam
 & tria

*Sol in calido
 fonte sede ha-
 bet. et alia loqe
 absurdissima.*

*Vehiculū Dei,
 nō quale Eze-
 chielis.*

*Interualla coe-
 lorū, cōtra de-
 mōstrationes
 astronomicas.*

*Aues inter coe-
 lum & terram.*

*Aliquid factū
 ante hunc mun-
 dum.*

*Aenigmata, nō
 qualia Hiram
 Solomoni pro-
 posuit.*

*De hominis
 formatione
 fabulatur.*

*Arborē sciētia
 boni & mali,
 dicit arborem
 tritici.*

*Adā eiecū pa-
 radiso peruenit
 in Indiam, Eua
 in Nubiam.*

Diabolos et an-
gelos ante Adā
incoluisse terrā.

Adā peregrina-
tionem ad Me-
chan cōstituit.
Idē rāsus, uideli-
cet ut Machu-
met, et circum-
cisus.

Aenigma de
mari rubro.
Subdola cauilla-
tio in diuinam
legem.

In Alcorā scri-
bitur, ut Moyses
cum famulo na-
uem repererit.

Aenigma de
nocte.

Aenigma de ba-
culo Moysi.

Aenigma de E-
ua & Christo.

Aries Abrahæ
sine parente
editus.

Aenigma de
Iona.

Sepultura Abi-
tabil.

Sepultura Mo-
sis & mors fa-
bulosissima.

tria folia de paradiso, Euam coma cooperiebat. Quā ergo cōueniunt? Res-
pondit: In Arafē. Ait, Vter de altero factus? Respondit, Eua ex Adā. Vnde
est quod mulier operitur? Ex costa eius sinistra. nam si a dextra, æque fortis
esset. Ait, Quis habitauit terram ante Adam? Respondit, Primum diabolus,
deinde angeli, post angelos Adam. Inter diabolos & angelos septem millia
annorum, inter angelos et Adam M. anni. Ait, Rem omnem ut gesta est nar-
ras. Sed de his satis est. Transeamus ad alia: & dic si placet, Quis incēpit pe-
regrinationem? Respondit, Adam. Ait, Quis rasis caput eius? Respondit, Ga-
briel. Ait, Quis circūcidit Adam? Respondit, ipsemet. Ait, post Adam quis
circūcisus est? Respondit, Abraham. Ait, Et hæc quidem manifesta sunt. 10
Habemus alia, Dic si placet, Quā nam est terra, quam semel uidit sol, nunc
deinde uisurus usq; ad finem sæculorum? Respondit: Quando mare diuisit
Moyses, denudatus est fundus pelagi, quem tunc uidit sol, post reditum un-
darum amplius non uisurus. Quid ergo uidetur Abdia, ne reperis hæc in le-
ge tuā? Et ille, Nec hæc quidem, nec multa alia, quæ pectus mihi ministrat.
Age, Dic deinde, quā nam est domus habens duodecim portas, per quas
duodecim portiones exeunt, duodecim cum generationibus? Respondit,
Rupis illa, quam percussit Moyses, aperuit duodecim portas, & emisit duo-
decim fontes, per duodecim tribus Israël. Ait, Verum dicis. Sed dic, cui ter-
ræ locutus est Deus? Respondit, Monti Synai præcepit, ut eleuaret Moysen 20
usq; ad cælum. Ait, Bene dicis. Dic deinde, qui uiuit, nec habens spiritum?
Respondit, Nox. nec enim spiritus uenit usq; ad mane. Ait, Hoc quicq; ue-
rum. Age ergo, quid in primis lignum, postea cum spiritus? Respondit, Vir-
ga Moysi nunc lignum, nunc serpens. Ait, ita est. Nunc itaq; refer, si placet,
Quæ foemina ex masculo tantum, & quis masculus de foemina tantum? Re-
spondit, Eua ex Adam solo, Christus ex Maria uirgine. Ait, ita quidem re-
fers, ut uerum est, dum subiungas, Quæ sunt terra illa, quæ sine uiri commi-
xtione edita fuerunt? Respondit, Adam, aries Abrahæ, & Iesus Christus.
Ait, uerum est. Dic deinde, quod sepulchrum motum est cum sepulto? Re-
spondit, Cetus cum Iona. Ait, uerum est. Dic ergo consequenter, qui sunt so- 30
li illi duo, quorum sepulcra ignorantur? Respondit, Abitabil. & Moyses. Ait,
Id quomodo? ut breuiter de utroque exponas. Respondit: Ibetabil quidem
cum mortem præsentiret, iniunxit, ut post obitum camelus superposito fu-
nere suo impelleretur ad eundum, quocunq; fors duceret, euntēq; seque-
rentur, quousq; sponte procumberet. Sic factio, ubi funus ab Ibetabil defe-
rens camelus procubuit, fodiendo repertum est monumentum, quod Noë
præparauit Abitabil. Sepulto itaque amissus est locus, nec unquam postea
reperitus. Moyses uero cum solus per desertum uagaret, forte sepulcrum uas-
tum & apertum inuenit, recte ad quantitatem suam effossum. Quod ad- 40
mirans, incēpit ad propriam staturam metiri. Interea angelus mortis adue-
nit ad interficiendum Moysen. Quem cum cognouisset Moyses, quæsiuit
dicens: Ad quid uenisti? Respondens, missus sum pro anima tua. Cui Moy-
ses, Quā ergo putas eam eripere? per os enim non poteris, quo locutus sum
Domino: neq; per aures, quibus audiui uocem Domini: neque per oculos,
quibus faciem domini uidi: neq; per manus, quibus donum Dei recepi: ne-
que per pedes, quibus montem Synai conscendi. His auditis, abiit angelus,
formaq; mutata, attulit pomum de paradiso, quod cum olfaciendum porri-
geret,

geret, recepit Moyses. Cumq[ue] naribus apponeret, arripuit eum angelus per
nates, per quas tanquam emungens animam eius extorsit. Quo facto, re-
manlit corpus eius in sepulchro, nemini unquam reperto. Ait, ita quidem
factum est, ut dicis. Sed dic quis ignis comedit & bibit, & ex quo extingui-
tur, non accenditur usq[ue] in diem iudicij? Respondit, Ignis in corpore huma-
no, victus sustentatur, & anima abeunte extinguitur. Nec antequam illa re-
deat, accendetur. Ait, Et ita uerum est. Dic deinde, quid paruum semper,
quid magnum semper? Respondit, Lapilli, & montes. Ait, bene est. Sed dic,
ubi est medium terræ? Respondit, In Hierusalem. Inde namq[ue] dispersæ sunt
gentes, & illic congregabuntur. Ibi erit pons et statera super infernum, quod
apportabunt illuc septuaginta millia angelorum per totidem tenaces. Ait,
Et ita est. Sed quare Hierusalem dicta domus benedicta? Respondit, quia in
directo coelestis Hierusalem, quodq[ue] locus est ibi Deus & angeli cum pa-
triarchis & prophetis: deditq[ue] ibi Deus Moyli præcepta tria millia quingen-
ta quindecim. Ait, Et ita constans est. Dic deinde, quis humor fit neq[ue] de coe-
lo, neq[ue] de terra? Respondit, sudor animalium laborantium. Ait, bene dicis.
Sed memora, si placet: quomodo facta est nauis? Respondit, Nauem in coe-
pit primus Noë; clauas dedit Gabriel; intrauitq[ue] Noë cum filijs, & procedēs
ex Arabia super Meccam, circuiuit septies. Inde nauigās super Hierusalē, &
eam septies circuiuit, peruenit in montē Iudææ, ibiq[ue] decrecentibus undis,
hærens rediit. Ait, quidem ita est. Dic ergo, ubi fuit interim Mecca? Respō-
dit, Assumpsit eam Deus in cœlum, Hierusalem uero cōmisit monti Abiko-
bez, & seruauit eam in uentre suo. Ait, Omnia quidē ut gesta sunt, exponis.
Dic ergo, Quæ ratio, quod qui nascitur similis est patri, aut matri, eorum uē
parentibus? Respōdit, Quum superat uoluptas uiri uoluptatem mulieris,
trahit conceptus similitudinem patris, eiusq[ue] parentū: Sic in parte altera, su-
perante mulieris libidine. Ait, Et hoc uerum. Expone consequenter, punit
Deus quenq[ue] sine ratione? Respondit, non. Ait, Et filijs infidelium quid faciet?
Respōdit, Venient in die iudicij filij infidelium ante faciem Dei, & dicet eis:
Quis est dominus uester? Dicent, Tu domine, qui creasti nos. Cui ergo ser-
uisti? Quem adorasti? Domine noster, neq[ue] aurium, neq[ue] linguæ officio uti,
neq[ue] nūcium tuum sequi potuimus. Dicet eis, Faceretis ergo aliquid si præ-
ciperetur uobis? Dicent, Digne domine noster & iuste, quicquid præcipere
placet. Tunc effluere præcipiet unum de fluuijs inferni, & dicet eis: Insilite in
gurgitem istum. Hinc ergo qui obedierint, illæsi exibunt, & in paradysum
transibunt: qui uero renuerint, ibunt cū patribus suis in infernum. Sic enim
ait in Alchoran: Qui obedierint, erunt in paradiso, qui renuerint, in inferno.
Ait, Vere ita est. Sed uellem, si est aliqua horum similitudo, eam mihi ex-
primeres. Respondit, Ita. Nam & fidelium filijs, si qui nascuntur cæci,
sordi, muti, eadem sit quæstio. Ait, ita quidem uidetur, dum consequenter
exponas. Quomodo soluetur terra? Ignis terram diriget in cinerem. Cine-
rem aqua diluet. Ait, Ita est. Sed montes unde exierunt? Respondit, de mon-
te Kaffixitq[ue] eos Deus palos in terra. Sic enim ait in Alchoran: Posui terram
planam, & montes palos terræ. Ait, Verum dicit. Dic cōsequenter, quid nā
restat sub his septem terris? Respondit, Bos. Ait, & pedes bouis super quid?
Respondit, super lapidem album. Ait, quæ forma bouis? Respondit, caput
eius

*Aenigma de ca-
lore hominis
uitali.*

*Aenigma de la-
pillis seu calcu-
lis & montibus.
Hierusalē um-
bilicus orbis.*

*Item cur do-
mus benedicta.
Apud Hierusa-
lem præcepta
Moyli data,
quum nūquam
adierit.*

*Aenigma de
sudore.*

*Mecha seruata
per diluuiū in
cœlo, et Hieru-
salē in mome
Abikobez.
Causa formæ in
liberis, et simili-
tudo parentū.*

*Infidelium filij li-
berabuntur in
die iudicij, si o-
bedientes Deo
insilierint
flumen.*

*Vt terra sol-
uenda.
Vnde montes.
Sub terris septē
bos portemose
magnitudinis
& formæ.*

eius in oriente, cauda in occidente. Ei quadraginta cornua, & totidem dentes, à cornu ad cornu iter mille annorum. Ait, Et sub lapide, super quem stat, quid? Respondit, Mons cui nomen Zohot. Ait, Cuius hic mons? Respondit, inferni. Ait, Quæ ei amplitudo? Respondit, Itineris mille annorum. Hæc ascendet omnis turba infidelium. Cumq; uerticem confederint, omnis intremiscet mons, omnemq; turbam deiciet in profundum inferni. Sic enim ait in Alchoran, Sourhîcubû azohot: quod est, destruet eos zohot. Ait, uerū est, quod dicis. Sed quid sub monte? Respondit, Terra. Quod est ei nomen? Respondit, Vuerelea. Quid sub ea terra? Respondit, mare. Quod est ei nomen?

Alkasæ mare. Alkasem. Et quid infra? ut omnia per ordinem edisseras. Respondit, terra Aliolen, infra mare Zere, infra terra Neama, infra mare Zegir, infra terra therib, infra alia terra Agiba, alba ut lac, redolens ut muscus, mollis ut crocus, lucida ut luna. Super hanc congregabit Deus omnes iustos. Sic enim ait in Alchoran: In die illo mutabit terram pro alia terra. Infra hanc mare

Alknitar mare. Alknitar: Infra piscis nomine albebbut, cuius caput in oriente, cauda in occidente. Super cuius dorsum terræ & maria, tenebræ, aër, & montes usque sustinent terram & mare. Infra piscem, uentus piscem substinēs, infra mons, infra tonitruus, infra fulgur. Sub his mare sanguineum, infra infernus conclusus, infra mare igneum, infra mare opacum, infra mare potius, quam ordo atq; digestio partium mundi. Infra mare nebulosum, infra laudes, infra glorificatio, infra solium, infra tabula, infra casus, infra maius nomen Dei. Et quid infra? Respondit, Infinita quærendo prosequeris Abdîa. Quis ultra potest? Præter quod æqualis est undique uersum omnipotentia Dei. Ait, Res mira. Nihil quidem aliter quam est uel opinari uideris. Sed prosequere deinceps si placet, & dic, Quæ sunt tria quæ de paradiso in hunc mundum uenerunt? Respondit, Mecha, & Iesrab, et Hierusalē. Ait, Verū dicis. Dum subiungas, quæ quatuor in hoc mundo ex inferno? Respondit, Vastat ciuitas ægypti, secunda Antiochia Syriæ, tertia Ehberam Armeniæ, quarta Elmeden Chaldææ. Ait, Et hoc quoq; uerum. Consequenter ergo metre mihi orbem. Respondit, Orbis quantitas iter unius diei. Ait, Quomodo? Respondit, Totum enim sol ab ortu suo usq; ad occasum permeat. Ait, Argute quidem hoc animaduertisti.

Ex paradiso pro-
dierunt oppida
tria.
Ex inferno qua-
tuor urbes.
Orbis ambitus
iter diei unius.
Nunc itaq; si placet, quoniam summa & infima uides, paradysum oro, & quæ incolis eius uita, planè mihi describas. Respondit, Quia cōuenienter & ex ordine quæris, placet, dum attētus assis. Paradysi namq; solum aureū, smaragdus & hyacinthis crebro interpositis distinctū, omni fructifera consitum arbore, decurrentibus per amœna fluentis. Quorū alia quidem lac, alia mel album, alia uinum purissimū fundunt. Dies enim mille annorū, annus quadraginta millium annorū. Quid ergo? Nunquid nō ita beatitudini sufficere uidetur? Ait, Quinimo, & uere uideri poterit, dum incolarū eius habitum & usum exequaris. Respondit, Incolis quidē eius, quicquid desiderari potest, statim aderit. Omni siquidē colore uestientur, præter nigrū: Qui color neminem illic attinget, excepto præcone modō, qui ob insignem huius uitæ meritū propriū colorem singulari priuilegio retinebit. Perfecti omnes in statura quidem Adæ, in forma uero Iesu Christi, nunq; incrementū aut detrimentum aliquod patientes. Ait, Hæc quidē ita uere sunt. Assume iam de uisitu & uoluptate eorum, à primo introitu incipiens, Respondit, Primum quidem ingressi

Paradisus iuxta
somnium
Machumetis.
Incolæ paradisi
statura Adæ
oēs & forma
Christi. In Alcoran tamen aliquoties pueri indicantur,

gressis uescēdum proponitur iecur piscis albebut, cibus quā ultra mirari
 possis delectabilis. Succedunt fructus arborum, potusq; defluentis paradisi,
 deinde quicquid affectarint, præsio erit. Ait, Dic ergo, cū quicquid influit, et
 effluere necesse habet, nōne ut comedat, sic & iam egerere oportebit? Respon-
 dit, Nō sequit̃. Nā & infans in utero dum uiuit, uescitur, nec tamē egerit. Et
 quā cito egerere incipit, mortalitatis legem subit, Quā & illos, si egererēt,
 necessitas cōsequeret̃. Si quid tamen superfluit, id per sudorē exit, odorē mu-
 sti fragratem. Ait, Bene quidem, & discrete huic obiectioni respōdisti, dum
 subiungas, etiā ne panem & carnes comedent, ut fructus & cætera? Respon-
 dit, Planē quidem quicquid gestierint, oblectamenta tantū, nō fame præter
 illicita: quæ nec ipsis placebunt. Ait, Quæ nā? Respondit, uerbi gratia, caro
 suilla. Ait, Beasti me, optime Machumet. Eā siquidē & nobis Iudæis, & scio
 nō sine causā, prohibuit Deus: quā uelim, ni pigeat, per Deum obsecro in-
 ter cætera, dum locus est, edisseras. Respondit, Placet, dū studiosus ades. Nā
 Iesus Christus, dum rogaretur à discipulis, ut modū arcæ Noë, habitūq; su-
 perfluitis in ea generis humani exponeret, tacitus rogantes audiens, formulā
 ex luto inter manus suas confectam iecit humi. Et ait, surge in nomine patris
 mei, Et surrexit homo canus. Cui Christus, Tu quis es? Respondit, Ego Iafeth
 filius Noë. Cui Iesus, Ita ne canus mortuus es? Respondit, Nequaquā. Sed in
 hac ipsa hora, putans me ad diem iudicij surgere, metu canus effectus sum.
 Præcepit ergo Iesus, ut omnem historiam arcæ discipulis rogantibus expo-
 neret. Tunc ille rem omnem à primordio narrans, ordine peruenit ad locū,
 ubi cum secessus inquit pondere egestionis arcā inclinaret, timuimus ualde.
 Cōsuluit itaq; pater Deum, Cui Deus: Adduc, inquit, elephātem, & uerte po-
 steriora eius super locū. Et fecit. Vbi ergo elephas finem suum hominū ege-
 stioni iniecit, surrexit sus grandis. Satis ne uidetur ergo causā Abdia, uitadi
 animal immundum? Ait, Certe satis: Dum prosequaris, quid profecerit hac
 necessitate editus. Respondit, Quæ cum omnem (inquit) massam illā rostro
 fossorio dispergeret, cōceptum in fœtis naribus fœtorem efflans, murem edī
 dit. Qui deinde tum tabulas indefinenter roderet, consulto pater Domino,
 leonem in fronte percutit. Leo concitus, flatu anhelō cattum naribus eiecit.
 Hic Iudeus: Bene, inquit, omnia. Sed hoc satis, ne à proposito longius digre-
 diamur. Et quoniā de uictu incolarum paradisi plene exposuisti, restat, ut de
 uoluptate eorum prosequaris. Et illud primum, quoniā comedent & bibēt,
 si etiam misceantur illic mulieribus, idq; qualiter, & qua lege. Respondit, Si
 uilum oblectamenti genus deesset, beatitudo minime plena esset. Frustra er-
 go deliciae adessent, si uoluptas deesset. Quinimo si quicquid uolunt, præsio
 est, & quascunq; & quomodocunq; uolunt habent, & qualiter, & ubi, &
 quando, & quantum, & quotiens uolunt, sine mora & difficultate, ita quidē,
 quod quas hic uxores habuerunt fideles, habebunt & illic, cæteræ, cōcubine
 erunt. Ancillarum uero non erit numerus. Ait, Optime quidem & ad un-
 guem omnia. Sed illuc recolens, quod dicis, præter illicita: cum illic uini flu-
 enta describas, quæro quid nam operis illic habeant, si uinum illicitum est?
 aut illicitum est, quid tibi causæ assumis in hoc sæculo uini prohibendi? Re-
 spondit, Adeo quidem argute quæris, ut necessariò una quæstione geminā
 responsionem extorqueas. Vtrūq; ergo exponam, & illic esse licitum, & hic
 illicitum. Erāt enim angeli duo Arot & Marot, missi olim à Deo de cœlis in
 terram,

*Iesus piscis ex
 fabulis Iudeo-
 rum de Leviathā.*

*Causa, cur à
 porcina carne
 abstinendū, ple-
 na stoliditatis
 et blasphemie.*

*Si patre appel-
 lat, cur uos ne-
 gatis filium.*

Vnde mures.

Vnde cattī.

*Etiā cōcubitus
 in paradiso, &
 tales quidē, ut
 pleraq; prosti-
 tula uideantur
 uerecundius
 habere.*

*Causa, ob quam
 à uino abstine-
 tur. Aliā tamen
 reddit ipse Ma-
 chumet in Al-
 coran.*

terram, gubernando & instruendo generi humano, tribus his interdictis, ne occiderent, nec iniuste iudicaret, nec uinum biberent. Multo itaq; tempore sic habito nocti iudices essent per uniuersum orbem, uenit eis die quodam mulier præ cunctis foeminis omnino pulcherrima, causam habens aduersus maritum. Quæ ut parti suæ accommodaret iudices, inuitauit ad prandium. Sequuntur. Illa satagens, cõuiuantibus inter epulas & pocula uini apponit. Adstat ministrans, offert crebro, instat ut sumant. Quid plura? Vicerunt blandiciâ mulieris. Inebriati poculis, in hospitam formosam incauerunt, uicti, accubitus postulant. Spondet ea conditione, dum alter uerbum doceat, per quod ascendebant cœlos: alter, per quod descendebant. Placet condictio. Cum ergo didicisset, eleuata est subito, & ascendit cœlos. Quod cum uideret Deus, explorata causa, posuit eam luciferum, pulcherrimâ inter stellas, ut fuerat inter foeminas. Illis autem in iudicium uocatis, proposuit eis Deus, ut eligerent inter pœnam huius sæculi & pœnam alterius. Elegerunt hæc. Depensi sunt ergo per cathenas ferreas, demissis capitibus in puteo bebil, usq; in diem iudicii. Quid ergo Abdia? Nõne sufficiens uidetur causa cur & illicitum sit uinum, & hic illicitum? Ait, certe satis, & merito. Sed quoniâ hæc ad plenû exposita sunt, uellem si placet, ut etiâ de inferno breuiter percurras. Recte postulas, & ita faciâ. Inferni siquidẽ solum sulfureû, fumosum, crebra pice interfertum. Ipse totus flammis terribis astuans. Sunt in eo lacus & putei profundissimi, pleni pice feruente, suppositis flammis sulfureis, quibus quotidie immerguntur damnati. Sunt illic & arbores, quarum fructibus uescuntur: quo cibo nihil grauius in toto mundo excogitari potest. Ait, Bene omnia exponis, si interseras, ubi est ille, quem Deus euocabit post diem iudicii? Respondit, in medio uallis inferni, in ualle gurgis, in gurgite puteus, in puteo arca, in arca uictus cathenis, astrictus compede, spe constans, per mille annos incessanter misericordiam appellabit. Ait, Quid ergo faciet ei Deus? Respondit, Post mille annos adduci faciet eum, & dicet ei: Quid tibi uis miser, qui aures meas inquietare non desinis? Quæ te fiducia ducit? Quo merito speras? Respondet gemens, Domine Deus meus, ego non habeo Deum nisi te, qui misereatur mei. Tu satis habes præter me, ubi iram tuam uindices. Miserere mei Domine, miserere mei. Ait, Quid tunc? Respondit, eum reddi inferno. Adducetur, nec adhuc inuocare misericordiâ Dei cessabit. Misertus tandem misericors miserator, eripi præcipiet eum. Cumq; pice nigrior eum infernalis calor tangat, Interrogabunt angeli, qualiter paradisi incolis misceri possit? Tunc lauare præcipiet eum Deus in fonte aërio, & fiet albus totus, præter maculam in fronte. Mundatus ergo incedet per paradysum, in publico conspectu omnibus uocabulis. Hic ergo assignabunt eum in inuicem omnes uidentes, ereptumq; inferno, quasi impropere hincinde murmurabunt. Ille uerecundus usq; adeo pudore superabitur, quousq; dicat, mallem inferno reddi, quàm huiusmodi probra longius ferre. Dicit itaq; misericors miserator angelis suis, ut iterum eum in eodem fonte quinquies lauent. Quod ubi fecerint, auferetur nota de fronte eius, sicutq; similis paradisi incolis, & ita cessabit opprobrium. Hæc sunt quæ te de inferno quæsisse opinor Abdia. Procede si quid superest. Ait, Omnia quidẽ ita ad unguem executus es, ut nullum penitus intermiseris nodum.

Nunc

*Metamorphosis
foemine uenusta
in stellam Veneris.*

*Inferorum
descriptio.*

*Deliberato ex
inferno fabula
absurdissima.*

Nunc itaq; per Deum tuum obsecro, ut quoniam cuncta tibi quasi præ
manibus, diem iudicii planè mihi describas. Respondit, Placet, dum attentus
adlis. In die illo mandabit Deus angelo mortis, ut omnem creaturam spiri-
tum habentem interimat, tam angelos omnes, & diabolos omnes, quàm ho-
mines, aures, pisces, beluas, & pecora. Sic enim ait in Alchoran: Omnia mor-
tua præter Deum. Post hæc uocabit angelum mortis, dicens: O Adreiel, est-
ne quid superstes ex omni creatura mea? Dicet, Nihil domine mi, præter me-
seruum tuum imbecillem. Tunc dicet ei, Quoniam omnem creaturam meam
occidisti, abi hinc inter paradysum & infernū, & occide postremo te ipsum,
ac morere. Abibit infelix, atq; in præscripto interuallo proiectus humi, & a-
lis suis inuolutus, seipsum suffocabit, cum tanto quidem mugitu, qui & coe-
lestes spiritus & terrena animalia si uiuerent terrore exanimaret. Stabitq; to-
tus mundus uacuus per quadraginta annos. Post hoc coelum & terram pur-
gno continens dicet: Vbi nunc reges & principes & potentes sæculi? Cuius
est regnum, & imperium, atque rerum potentia? dicite, si ueridici estis. Et his
uerbis iter repetitis, suscitabit Seraphielem, & dicet: Accipe tubam hanc, &
descende in Hierusalem, & clange. Tunc accepta Seraphiel tuba, cuius lon-
gitudine itineris quingentorum annorum, stans in Hierusalem insufflabit tu-
bam, exintus omnes animas iustas & iniustas inibi interim seruatas. Animæ
euolantes in omnem terram, quæq; ad corpora sua, ubicunq; sint dispergen-
tur, atq; ad primum hunc sonitum omniū ossa congregabuntur. Transactis
quadraginta annis iterum sonabit. Ad quem sonitum ossa, carnem, & ner-
uos assument. Atque inde post quadraginta annos ubi tertio sonuerit, om-
nes animæ corpora sua induent. Sic factio, ignis ab occidente accensus,
omnis creatura Hierosolymā agitabit. Quò cum omnes peruenerint, celsa-
bit. Hic ergo ubi per quadraginta annos in sudore suo natauerint, expectā-
tes iudicium, tot tandem miseris affectu appellabunt Adam, sic dicentes:
Pater Adam, pater Adam, ad quid nos genuisti? huiusmodi scilicet miseris,
& tormentis: Ita ne pater filios sub incerto fine, inter spem & metum fluuta-
re pateris? quoniam Deum ora, ut planè finiat de nobis qcquid inter paradi-
sum & infernū facturum est. Respōdebit Adā, & dicet: O filij filij, scitis ut sua-
dente diabolo inobediēs præcepto Dei extiterim, quæ causa, ut indignus hoc
habitus officio, uel huiusmodi præsumā. Sed ite ad Noë. Cōuersi ad Noë, di-
cēt: Intercede pro nobis, electe Dei pater Noë, Respōdebit Noë dicēs: Feci
quod potui, saluaui uos in diluuiio. Hic nihil mihi superest officij. Sed ite ad
Abrahā. Appellabunt Abrahā, dicentes: Pater fidei & ueritatis, pater Abra-
ham, respice nos miseros, & miserere. Quibus Abraham: Quid à me petitis?
Non recolitis, ut diu uagabundus idololatra incircuncisus errauerim: Non
sufficio. Sed appellate Moysen. Appellabunt Moysen, dicentes: Audi nos
electe nuncie Dei, & propheta, famule Dei Moyses. Quibus Moyses: Quē
appellatis? Nōne legem uobis dedi, miraculis confirmaui, nec tamen cre-
didistis? Si mihi credidissetis, facere possem quod postulatis. Sed ite ad Iesum
Christū. Cōuersi ad Christū, dicent: Iesu Christe, spiritus, uerbū et uirtus Dei,
moue te pietas tua, & intercede pro nobis. Tunc dicet eis Iesus: Quod à
me petitis, ipsi amisistis. Missus quidem fui uobis in uirtute Dei, & uerbo ue-
ritatis: uos aut aberrastis, & me plus quàm ego prædicauerim uobis, Deum
uestrum

Adreiel ange-
lus mortis.

Ut nouissime
mors abolebi-
tur.

Seraphiel tuba
mortuos exsi-
tabit.

Adā, Noë, A-
brahā, Moysen,
ganebus patro-
cinū in die iu-
dicii, res perue-
nit ad Iesum
Christum, po-
stremo ad Ma-
chumet.

Abrahā pater
fidei & ueri-
tatis.

Christus, spiri-
tus, uerbum, &
uirtus Dei.

Scopus prima-
rius diaboli in
omni doctrina,
obscurare glo-
riam filij Dei, &
occultare myste-
rium eternum
ueræ salutis.
In Alcorā Chri-
sto tribuitur e-
tiā patrocinii.

uestrum fecistis. Hoc itaq; beneficium meum amisistis. Sed ite ad ultimum prophetarum, hunc significans, cum quo loqueris Abdia. Ad quem conuer-
si dicent: Onuncie fidelis, & amice Dei, quam male quidem peccauimus.
Exaudi nos pie propheta Dei, spes una superstes. Nam post te, in quo spera-
bimus; Exaudi nos, potentia, tibi à Deo collata. Aderit itaq; Gabriel: nec im-
potentem sinet amicum suum uoluntatis suæ. Procedent socij ante faciem
Dei, dicetq; eis Deus: Scio ad quid uenistis. Absit itaq; ut fidelis mei uotum
in aliquo quassum. Hic ergo ponte facto super infernum, ad caput pontis
aderit statera: qua librat is uniuscuiusque factis, ambulabunt super pontem.
Salui ergo transibunt, damnati in infernum decident. Quære deinceps Ab-
dia, quid placuerit. Et ille, Proh dolor, quæ me hucusq; dementia tenuit, ut
uerum luce clarius non uiderem. Sed quoniam omnia tibi pro uoto meo
occurrunt, procede. Nunquam enim hæc audire fatigarer. Enumera ergo
acies populorum in die illa, & discerne fideles atque infideles. Respondit,
Erunť acies omnium hominum, cxx. e quibus tres tantum fidelium, reli-
quæ omnes infidelium: Eritq; longitudo uniuscuiusq; aciei itineris mille ana-
norum, latitudo uero quingentorum. Ait, Vere ita est, ut dicis. Conclude
postremum hoc, quod cum omnes creaturæ in eum modum, quo descrip-
sti, inter utramque regionem diuisæ fuerint, quid fiet de morte? Respondit,
Mutabitur mors in arietem, & adducent eam inter paradysum & infernum, 20
Eritq; magna inter utriusq; regionis incolæ dissensio. Nam populus para-
dysi metu mortis necem machinabitur. Infernales uero spe mortis, supersti-
tem fore cupient, uincet populus paradysi, & mortem inter paradysum
& infernum occident. Hinc Iudæus exclamans, ait, Vicisti optime
Machumet, siste, & recipe confitentem me. Ego credo, &
uideo, quia non sunt dij, sed Deus unus omnipotens,
cuius uere tu nuncius & propheta.

Mors in arietē
mutabitur.

EXPLICIT doctrina Machumet, quæ apud Saracenos magna
authoritatis est, licet ibi multa mēdacia sunt, & multa ridiculosa.

De

DE GENERATIONE MACHVMET

ET NVTRITVRA EIVS. QVOD TRANS
TVLIT HERMANNVS DALMATAScholasticus subtilis & ingeniosus, apud Legio-
nem Hispanie ciuitatem.

Quisquis scripsit apud Arabes de natalibus & educatione Machumetis, dignus est author illo quem
fuit mendacis inter diuos ponere. Estq; uel ob hoc dignissimum scriptum quod legatur, ut euidentius
cernatur, quibus hominibus ad suam religionem opus sit somnijs, & reuelationibus, & confi-
dis miraculis: quibus nituntur precipue inter Christianos, qui uolunt deiculi
haberi. ut qui libris conformitatum, & id genus commentis
impudentissimis, sua misere fulciunt.

Iber generationis nuncijs Dei Machumet, oratio
Dei super eum, & salus, ab Adā & Eua per ordinē
parentū utriusq; sexus, usq; ad tempus quo produ-
xit eum Deus perfectū, gratiosum, & idoneū sibi.
Cuius authores per ordinē, primus Kabalachbar,
deinde Abnabdalla Machūet filius Eize, Post hūc
Abnalmutarreff, Abderachin filius Eize, deinde
Abuzaid filius Elearab, Post quem Abumachū-
met, Alabez filius Abdalla, Sicq; Alfald filius Iah-

Genealogia
Machumetis.Abnalmutar-
reff.Scriptura de
uenturo Ma-
chumet.

10 far atq; Abulambez. Deinde Ezerigi filius Fuleum, Post quē Machumet
Abhalati. Postremus filius Zaid Abnamar. Primus igitur Kabalachbar, se-
quentium omnium testimonio, cum in scripturis prophetam hunc sæculo
nasciturum studiose didicisset, omnēq; historiam uiri astrologico testimonio
approbasset, Ecce sæculorum serie in ipsis diebus suis uirum natum audit,
in ciuitate Arabiae Ieresab, omnia prouidentiae suae signacula præferentem.
Celebri deinde fama, frequentiq; testimonio motus, hominem adit. Quem
undique uersum perspicies, omnēq; modū eius & cōuersationē obseruans,
ita quidē ut ipsas etiā corporis notas easdē quas præsignauerat, reperiret, ut
in fronte maculā, inter scapulas huiusmodi characterē, hunc ipsum Machū-
20 met esse plene depræhendit. Quod deinde ut etiā sæculorū serie diuinaq; di-
spolitione eū probaret, incipiens ab Adā & Eua usq; ad Machumet ordinē
gñrationis eius, à magistro suo Rabelmehdi acceptā, in hūc modū exponit.

Propago pro-
phetarum.

30 Reator Deus omnipotens, ut primū Adā creauerat, cōsurgens recēs
cerebrū subito cōtremiscens sonuit naturaliter, quasi frondes uento cō-
motæ. Quod stupenti Adæ, dñs inquit, Quē miraris? Adā signū est prophe-
tarū & nunciorū mandatiū. Hoc ergo lucis semē uirtutis meæ dono cōce-
ptum, nō nisi dignis lūbis, mundæq; uulue cōmendabis. Fuit itaq; lux nasci-
turi ex eo prophete Machumet, omnibus dieb. resplendēs ex facie Adā tanq;
sol in rota circuli fuit, aut luna in nocte plenilunij. Quotiescūq; etiā aggressu-
40 rus erat lauare & mūdare castigabat, dubius qua hora dñs semen lucis ex eo
pmoueret. Obseruabat ergo Eua præcepta mariti, quousq; cōcepit Seth, pa-
trem prophetarū & caput nunciorū Dei. Qua ipsa hora lux splendēs, à facie
Adam migravit in faciem Eux. Fuitq; exinde Eua cunctis diebus in formæ
decore,

Ab hæresi Se-
thiana acceptū
est, quæ dixit
oēs prophetas
à Seth originē
ducere.

decore, lucis que splendore addens usque adeo, quod & aëris terræ que animantia uultus eius nitore admirata stuperent. Stupens & ipse Adam, se à tactu grauidæ cohibuit. Singulis itaque diebus angeli salutantes adueniunt, odores paradisi afferentes, quousque genitus est Seth solus. Nam præter Seth omnes partus Eux gemelli fuerunt, singuli ex masculo & foemina. Nascens itaque Seth, maternæ lucis splendorem propria facie præfert, matre exuta. Posuit que Deus inter infantem & satanam terminum, quem transire nequiret usque ad septem annos. Stetit que lux erecta inter cælum & terram, per quam angeli super Seth descendebant. Præco etiam super thronos audiebatur, cunctis diebus clamans: Gaude terra, & exulta, digna luce Machumet. Super eum oratio Dei & salus fuit. Itaque lux illa resplendens à facie Seth cunctis diebus, quousque appropinquaret terminus Adæ. Adam uero uidens imminere sibi terminum, acceptum manu filium Seth ducit ad locum oratorium, sic que affatur: Quæ seruanda commendo fili, omni uigilantia & cautela custodias. Deum siquidem, & Dei nostri præceptum habeo, ut ante obitum meum testamentum tibi faciam lucis, quam præfers: Ne, quemadmodum ego quoque diuino iussu seruaui, eam unquam nisi sancto digno que commendes. Conuerso que ad Dominum sermone, ait: Domine Deus meus, ecce ego, prout præcepisti mihi, semen lucis, quod priuilegio quodam mihi commisisti, uni de filiis meis commendaui. Mitte ergo de angelis tuis testimonium inter me & eum, antequam uitæ nostræ fiat separatio. Vix ita dictis, adest angelus Gabriel cum septuaginta millibus angelorum, singuli cum paginis albis, calamo que de calamis paradisi, salutantes Adam, & dicentes: Audita est uox tua Adam. Dixit enim Dominus, ut ordo generationis procedat. Scriptum itaque edictum Adam hæredi sub angelorum testimonio reliquit, sigillo Gabrielis eadem hora signatum. Induit itaque Dominus Seth tunica duplici, punicea, splendens te ut sol, tenui ut flos uiolæ. Eadem que hora in præsentia coetus angelici sub omni testimonio desponsatur Sethi soror Machuueliet, candida, matris Eux statura & habitudine æqualis, formæ decore uultus que uenustate similis. Sic facto, mortuus est Adam. Seth uxorem cognouit, concepit Enos. Audit igitur grauida cunctis ex locis continuas angelorum salutationes, in gloriam & benedictionem lucis Machumet, seruauitque eam, omnis que coetus angelicus, tam ab homine malo, quam à spiritu maligno. Nato igitur Enos, & adulto, pater admonitum consilium diuinum, que decretum prædicat, seruandi luminis & propagandi cum dignitate & reuerentia. Per ordinem ergo lucis priuilegium Enos commendat filio suo Chainan, Chainan uero filio Machieil, Machieil autem filio Baradæ, Baradæ uero ex Barra coniuge genito filio Enoc, Enoc autem filio Mathusalem ex coniuge Thurige, Mathusalem uero filio Lehet magno & forti, Lehet autem filio Noë ex Kainusa filia Kebil: Noë uero filio Sem ex Genrara, cum arcula pariter testamentum lucis continente, ab Adam tradita, ex materia splendida, gemmeis ualuīs, ex aureis catenis, & smaragdinis laquearibus dependentibus, ordinatis in ea mansionibus omnium prophetarum. Sem itaque luce Machumet resplendens, uxorem

*Machuueliet
soror et uxor
Seth.*

rem ducit ex stirpe regia. Commendatq; lucis privilegium filio Arphaxat, Arphaxat autem ex Margena coniuge filio Heber, qui & Hud propheta: Cui omnia loca conclamabant, hanc lucem nascituri prophetae Machumet, qua omnia idola destruebat, quacunq; graderetur. Eber autem ex Mulsacha filio Felech, Felech autem Salech, Salech Argauua, Argauua Sorach, Sorach Thaod, Thaod Tharoch, Tharoch autem Abraham, ex Ibecilne coniuge. Qui cum nasceretur, erumpentia duo lumina ex oriente & occidente in medio mundo concurrerunt, sancta que est lux una omnem mundum illuminans à terra usque ad celos erecta. Factus que est sonitus angelorum per uniuersum orbem plenus tripudio, & modulamine celesti cum ingenti præconio, eam esse lucem prophetae Machumet, super eum oratio Dei & salus. Exaltauitq; Deus Abraham, quemadmodum Adam. Stupens itaque Abraham dicit Domino, se nunquam uirtutem huic similem uidisse. Cui Dominus: Hæc inquit lux, quam admirari non sufficis, ex semine tuo nascituri amici & nuncij mei est: Cuius anima in prima animarum creatione, animæ tuæ permixta est. Cuius uerbum in uirtute mea: Cuius nomen in cælo Achmet, in terra Machumet, in paradiso Abualtrazim. Fuit itaque lux illa ex Abraham facie resplendens, senescente iam Sara sterili. Quæ cum diuinam promissionem ex mariti uerbis quasi diffidens sæpius retractaret, Abraham angeli coamonitu Hegir ancillam adit, statimq; luminis claritas in faciem grauidæ migrat. Nascitur Ismahel, patrum lumen præferens. Sed Sara grauius ferens. Quid est, inquit, quod ego uacua maneo, atque alia seminis tui fructum proferet, quæ ego totiens promissum, diu frustra expecto? Quam cum nequaquam desperans iurgi affirmatione solaretur, adueniunt hospites angeli numero tres, qui inter cætera Saram impregnare inducunt. Postremo igitur Abraham cum imminere sibi terminum sentiret, aduocatis filijs, in cuius facie lumen suum cognouit, ei luminis testamentum cum arcula continente tradidit. Ducit itaque Ismahel Beelam, filiam Albar. Quam cum cognouisset, genuit Keidar, paterna luce futuri prophetae fulgentem. Cui septem dona collata sunt, nulli ante simul habita. Fuit enim ualidus, audax, pulcher, uelox, æquus, uenator, sagittarius. Factus que rex, uxorem duxit Miliam de terra Isaac. Accidit itaque die quodam, ut dum uenatu sequeretur, uocem audiret dicentem: O Keidar, ne lumen tibi commissum indigne colles. Quod faciendum restet, sacrificijs responsa quæres. Hic monitus, omni relicto negotio in terram Ismael proficiscitur. Qua primo altari constructo septingentos arietes adhibet. Quos dum sigillatim immolaret, holocaustum celestis arripuit ignis, quousque uox audita est, proficisci iubens sub arborem heremi, captandi responsi causa, quid faciendum restet. Pergit, auditq; uocem, uxorem ducendam ex Arabia, nomine Algadira. Parens igitur angelicæ uoci per omnia, in Arabiam proficiscitur, lato que terrarum spacio peragrato, peruenit ad regem Alierchamin, filium Aomar: cui unica filia erat Algadira. Algadira ducit Keidar. Reuersusq; in patriam, uxorem grauidat: in qua concepti seminis lucem propheticam emicaret. Indignati filij Isaac, seditionem mouent Keidar, causam proferentes pro eo, quod ipsi filij sint prophetae: Sibi potius deberi testamentum lucis prophetice. Tunc Keidar accedit ad arcam, aperire parans, subitoq; audit uocē prohibentem

Ibecilne mater
Abrahæ.

Ostentum, sed
commentitium.

Opinio uanissi-
ma de anima.

Tria Machu-
meti nomina.

De uxorib. Is-
maelis. Gen. 22.
Cedar septē do-
tibus insignis.

Alierchamin
rex Ismaelita-
rum: cuius filia
Algadira, uxor
Cedar.

hibentem illicita, futuroq; saeculo diuinitus reservata, sed deferenda arcula
 Iacob. Cui dum Keidar diuinæ institutioni obtemperans deferret, audit Iac-
 cob in terra Chanaā sonitum arcę: occurritq; cum filijs, Keidar arcam testa-
 menti tradidit Iacob, Cui Iacob: Gaude (inquit) Keidar, & exulta, Natus
 est tibi nocte ista filius, cœlesti præconio prædicatus. Cui Keidar, Quid:
 quos rumores noctis proximæ de Aram afferres in terra Chanaan: Cui Iac-
 cob: Vidi, inquit, nocte ista cœlos apertos, cœlestiq; lumine mundum omnē
 illustrari: angelos uero quasi ex ministerijs, officio ascendentes & descen-
 dentes, Inter cætera præconium ingens audiui, Algadirā peperisse tantæ ce-
 lebritatis causam. His dictis, reservata apud Iacob arca testamenti, Keidar
 abiit, reperitq; natum Hamel, paterno decore insignitum. Adultum igitur
 Hamel cum pater Mecham duceret ad sanctuarium Abraham, obuiat in itin-
 ere angelus mortis in forma hominis, habitoq; uiantium sermone ait, con-
 siliū sibi fore cum Keidar. Keidar aurem præbenti, angelus animam per
 aurem eripit: Cadit mortuus inter manus filij. Filio de funere patris anxio,
 adueniunt uiri, quorum auxilio sepultus est Keidar in monte Casiber. Va-
 luit igitur Hamel duabus patris uirtutibus, ualetudine & uenatione. Post
 hæc ducit Hariedam, gignitq; Thebicht, patrio insigni decorum, Thebicht
 uero genuit Hamiesfa, Hamiesfa autem genuit Adeth, qui primus de tribu
 Ismahel scripturis operam dedit, Adeth autem genuit Aduue, Aduue autē
 Adnen, cui ob formæ inuidiam insidias pleriq; pararunt, Adnen autem ge-
 nuit Machat regem bellicosum, Israëlī infestum, Machat autē genuit Nizar:
 in cuius facie cum pernitentem uideret pater lucem nascituri prophetæ, ho-
 locausta arietum filio sacrificat, Nizar autem genuit Musarē: cuius claritatē
 cum pater miraretur, castigauit, ne semen lucis nisi digno utero cōmenda-
 ret, Sanctumq; pacti chirographum, in sanctuario Mechę seruatū est. De-
 inde Musar duxit Kerinam de gente sua, Quę confecta senio, peperit Aliez,
 Qui cum diu sine coniuge maneret, commota sunt uiscera eius, audiuitq; so-
 nitum lumborum suorum. Territus, diuinos adit, Responsq; monitus, ducit
 Machara. Ex qua nascitur Madraca, Madraca uero genuit ex Pharadz Hoc-
 rima, cui in uisione mandatum est ducere Atamram filiam Vdem, ex qua ge-
 nuit Kinena, Kinena uero genuit Annofra ex Kehiana, Adulto igitur An-
 nofra pater somnium exponit, quod ante ipsum uiderat, Arborem uidelicet
 ex lumbis suis confurgentem, micantibus ramis cœlos cōtingere: per ramos
 uero homines albos ascendere, & descendere, Responsumq; à diuinis: arbo-
 rem tantam esse prolem ingentem, quæ & terras illuminaret, & cœlos ascen-
 deret, Tantus igitur extitit Annofra, ut cum Deus ab angelis suis quæreret,
 dicens: Est ne hodie homo in terris memor nominis mei: Responderunt an-
 geli, neminem planē, excepto Annofra filio Keinena de tribu Ismahel. Post
 hæc Annofra ducit Rahel: ex qua nascitur primo Luie, Luie uero Galiben,
 Galiben uero Kab, Kab autem Murrā, Murra Cudai regem Arabiæ fortem,
 prudentem, et iustum, Cudai uero genuit Abdamenef, regem potentem per
 quatuor mundi partes, Habuitq; Archxam arcam Himahelis uexillum Niz-
 zar, & clauē omnium idolorum Mechæ, Genuit Abdemenef quintq; filios,
 Primus Hesim, dominus paternæ lucis, nascituri prophetæ Machumet re-
 gnum possidebit, uir tantæ mundiciæ, ut testatus fuerit ei dominus in hæc
 uerba: Testimonium adhibeo nostrum angeli mei, quod hominem hunc om-
 nium

Adeth primus
 inter Ismaeli-
 tas literis ope-
 ram dedit.
 Machat rex
 Israëlitis infe-
 stus.

Somniū. Et ua-
 nitas est, ubi
 multa somnia.

Melic.
 Cudai rex
 Arabiæ.

mnis immundiciæ immunem feci, ut digne in lumbis eius semen lucis nunciij mei Machumet carni et sanguini eius miscuerim. Fulgebat enim facies eius, non minus quam luna & lucifer. Quæ causa erat, ut tam insigni uiro omnia supplicarent. Currebant ex omni parte reges & principes, offerentes filias uirgines regi. Repudiabat omnes pariter cum filia Constantini, filij Helenæ, Romanorum imperatoris, non immemor diuini moniti, non superesse dignam in terra suscipiendo lucis semini, excepta Seline filia Zeit, filij Amar, filij Leuit, filij Harras, filij Addi, filij Bahar regis. Genuit igitur Hesim ex coniuge Seline Abdalmutalib, omni uirtute plenum, pariter cum luce futuri prophætæ. Qui cum die quadam dormiret, somnio perterritus, subito pergefactus est. Perterritus ita, nititur diuinis. Responso accepto, desponsatur Hendefilij Achamet. Igitur Abdalmutalib cum esset x v annorum, pater Hesim terminum sibi presentiens, principes & magnates regni sui conuocat, fierique præcipit filio Hommi pariter etiam arcam Ilimahelis, vexillumque Nizar, omniaque armaria Mechæ, & insignia hæredi reliquit. Huic igitur omnis principum populus tributa soluens, metalli aggerem congerunt. Eratque omnis illa terrarum pars huic regi subdita, excepto Casare filio Hermetis regem Mechie: cuius inimicitias superare nequiuit. In diebus Abdalmutalib quotiens nimia siccitas terram urgebat, concurrebat omnis populus ad regem, arripamque manu ducebant in montem Casiber. A quo cum ex facie eius lux illa terram illustraret, continuo sequebantur pluuie. Accidit in terra, ut rex orientis Abrahath, filius Assabach, excitaretur in Abdalmutalib, ut Mecham omnesque terminos eius extirparet. Factumque est, ut cum multitudine graui iruens ciuitatem obsideret, totis terminis eius deprædatis simul cum quadringentis camelis Abdalmutalib. Incolæ ad regem confugiunt, consilia & auxilia captantes. Solatur rex, firmatque fiduciam, exponens ciuitatem illam dominum habere coelestem, qui fouere & protegere eam non desinat. Hæc dicens, paucis comitatus procedit in montem Casiber: unde splendor nunciij Dei tanquam plenilunij ex eo ubique erumpens, usque in sanctuaria Mechie in modum ceræ flammantis corruscat. Quo uiso, firmata securitate, comites redire iubet. Ipsum Mecha recipit. Videns igitur hostis se quasi neglectum, mittit equitem strenuum Heiatet Abhanieri causam quaesiturum, ad regem Meche. Ad quem cum uenisset, uiso lucis insigni, pedibus eius prouoluitur. Expolito nuncio, confurgens Abdalmutalib equitem sequitur. Venit ante regem Abrahath. Abrahath exurgens uenientem excipit, secumque rex regem collocat. Mutuis itaque uerbis habitis, conuersus Abrahath in faciem Abdalmutalib, sciscitatur: Vtrum ne id lumen primus ipse habuerit, an ex parentibus collatum. Respondit, per omnem patrum successorum seriem descendisse. His habitis, iubet Abrahath elephantem in ostentaculum produci. Procedens 40 elephas, corruit ad pedes Abdalmutalib, simulque in uocem humanam erumpens, his uerbis insonat: Salus super te Abdalmutalib, & super lumen, quod ex lumbis tuis emicat. Tecum dignitas & claritas, honor & uictoria. His comotus Abrath, magos, fortilegos, aruspices, & ariolos accersiri iubet, cautumque rei percunctatur. Qui dicunt, non id exhibitum esse Abdalmutalib, sed semini lumborum eius. Vnde egressurum prædicant regem, cunctis mundi regibus maiorem futurum. Post hæc Abrath rogat causam aduentus Abdalmutalib, Cui cum exposuisset de camelis, ait: Quia ut primum uisus, statim

s maiorem

Constantini Romanorum imperatoris filia oblata in matrimonium respuit Hesim. Iterum somniū.

Ingens uis operis ex uictualibus. Casar filius Hermetis.

Mira pluuiarum euocatio. Abrahath rex orientis.

Mecha obfessa.

Elephas loquitur gratia Machumeti, ut assina Balaam scilicet.

Machumet cunctis mundi regibus maior.

maiores tuo me uicisti. Et camelos reddam, & in cæteris uoto tuo concedam, excepta aduentus tantum causa Mecham destruendi. Reddit Abdalmutalib: iubetq; ciues ad montana effugere. Ipse sanctuaria concludit, cum huiusmodi oratione: Domine quiscunque es huius domus, cum homines etiam mansiunculas suas defendant, quanto magis tu Domine domum tuam? Interea Abrach castra mouet, iubetq; omnem exercitum ciuitatem aggredi, elephantem cum omni mole impedimentorum præmittere parans. Concitus elephas, ut eo impelli sentit, horridus barriens procidit, Agitarij frustra conantur. Nam nec flagellis, nec tympanis ad aures tinnientibus proficiunt. Matura tandem ultio diuina auium multitudinem immittit. Aues desuper lapidibus immisissis, omnem exercitum obruunt. Inter cæteros Abrahæ medius crepuit, totaq; caro & ossa eius subita peste consumpta, horrendè fetida, corui colorem induit. Hostium itaq; reliquis tota regione abundante, ipse Abdalmutalib immensè ditatus, duxit Bethalam filiā Hares, Ex qua natus est ei Abulheh, malignus & infidelis. Mortua Vebela, duxit Zaada filiā Giez: ex qua genuit Alaabez. Mortua Zaada, duxit Hūcida, ex qua genuit Hāza. Posthac & Hūcida mortua est. Accidit igitur die quodam, ut dormiens super lapidem, quem Abraham in sanctuario suo Mechæ fundauit, uideret uisionē: Cuius terrore expergefactus, diuinos adit, sequente paruulo Alaabez filio, exponitq; uisionem, ut ex lūbis suis cathenā producente uiderit quadripartito hinc usq; ad ortū solis, illinc usq; ad occasum sursum usq; in cælū, deorsum usq; in profundum abyssi: subitoq; tota cōplicita, in immensam arborem mutata surrexerit, uiridem & floridā, qualis nunq; uisibus humanis patuit. Interea adstantes sibi duos senes, ad quos cōuersus cum rogauerim, ait, qui fuerint, alter Noë, alter Abrahā, prophetas altissimi Dei se esse cōfessi sunt. His inquit expergefactus, ad uos nescios cōsulendos adueni. Datur responsum, ex lumbis eius egressurū hominem, per quē cæli & terræ credant, omnesq; nationes ad iustitiā & ueritatem cōuertat, qui tuens omnē dolum & iniquitatē destruat. Moratus est ergo Abdalmutalib aliquid diu dubius, cui mulierū temporis sui potissimū iungere iur: quousq; oraculo didicit, Fatimā filiā Aomar ducendā. Ducit Fatimā datis in arras spōsae C. camelis, & totidem talentis auri. Genuit ex ea Ibetabil, & Eminā, & Beratam: Nec splendor lucis à facie eius migrauit, quousq; die quodā uenatu res diēs oratione soluta fessus, ut sit, aquę poculo sitim extinguit. Haustus liquor lūbos cōcitāt, Vxorem adit. Grauida lucis splendore coruscat, Coniuge tūc deinde exuto, peperit. Igitur Abdalla, qui primū dictus est Abdallet, minorū filiorum Abdalmutalib procedit. Abdalla paternæ lucis splendore coruscus, cuius natiuitas eadē hora Alathor Syro cognita est. Habebat em̄ Syrus telā de lana candida, tinctā in sanguine Ioānis filij Zacharie, quæ hora natiuitatis Abdalla stillare cœpit. Quod ille scripturarū, quas legerat, testimonio cōfrens, cognouit Abdalla filiū Abdalmutalib. Notatoq; annorū, mensium, & dierum cōputo, ut cognouerāt, inuenit. Cū igitur ætate processisset Abdalla, conuenit multitudo magorū & aruspicum, cū sortilegis & ariolis, multa q; id genus plebe, ut occiderēt eū, pro eo quod de semine eius omnis culturæ suæ ruinā prauidebant. Datus est igit Abdallæ pædagogus tutor, qui uidebatur homo, nec erat, ipsumq; perpetuis excubijs obseruans, oēs illorum uisus frustrabat, Pugnabāt eo tēpore Arabes cū Syris, quotiensq; ex Arabia quiquā

Iterū in elephā
to miraculum.

U. somnium.

Abdalla, qui
est Abdallet.
Iudeus astrono
mus fuit & do
ctus in lege sua
& Christiano
rum, Abdalla
familiaris.
Miraculosus
sanguis bapti
ste Ioannis.
Magi cōiurant
in necem
Abdallæ.

in Syriā uenirēt, à diuinis Syriæ ab Abdalla reuersis, quid de illo uisum esset, sciscitabantur. Quibus ille, se reliquisse eum in magna uirtute & fortitudine, lumenq; illud præclarum & admirabile, quod præsentabat, nequaquam eius esse, sed nascituri ex eo prophetæ, & nuncij Dei Machumet, Posthæc collecti sunt septuaginta sapientes de Iudæis, coniurati omnes unanimiter in necem Abdallæ. Arreptis igitur LXX gladijs toxicatis, pariter omnes Mechā proficiscuntur: ita quidem ut noctu irent, lucem quiete & silentio, & in abscondito transigentes, quousq; in finibus Mechæ in abscondito recepti sunt. Hic dum, ut mos erat, quietem noctem ut præstolarentur, fors Abdallam † uene-

*Iudei cōiurant
in Abdallā pa-
trē Machumet.*

rat pergentem solum, per medias ingerit insidias. Cognito quē quærebant, libera actione oblatum totus hostium populus strictis gladijs occurrit: Circumdant hominem. Homini laboranti auxilio ueniunt uiri, qui uidebantur homines, nec erant: Partimq; cæcis, partim dispersis hostibus, laborantem eripiunt, & incolumem saluant. Aderat eminens hoc conspiciens, qui nec interrim appropinquare cessauit, Abdemenes Azuchri. Cumq; cognouisset Abdallam, reuersus domum conuenit uxorem Berram de filia Hemina, quam pulcherrimam & honestissimam habebat, ut si quo modo fieri posset, amore caperet Abdallam, antequam alijs occuparetur. Factum est autem, ut Berra cum filia ornatissimè composita, quasi uisitandum Abdallam uenerat, Visæ uirginis amore iuuenis hæsit. Nec immemor uisionis, qua id præscriptum acceperat, aut longum differens, Eminam ducit. Quo zelo per omnem ferè Arabiam mulierum multitudo correpta est: in tantum, usque quo ad ducentas numero flamma frustra sperati amoris consumptæ interierunt. Quamplures uero ex longa uexatione uix deinde resipuerunt. Venit est longa sæculorum serie usque ad terminum, quem prouiderat Deus, & præscripserat, ut lumen prophetæ Machumet ipsum tandem in mundum prodiret. Factaq; est in mense † dulcheia, nocte ueneris, diei * Arrasia, uox domini ad Arridram, dicens: Aperi portas paradisi, omniaq; eius penetra- lia. Nocte siquidem complacuit mihi, ut lumen nuncijs mei ex lumbis Abdalla in uterum Eminæ transferam, in mundum processurum. Sic facto, cū iret Abdalla filius Abdalmutalib, iudex & dominus Arabum, ad domum orationis, respiciens uidit lucem magnam à domo sua in cœlum efflammas- re. Quod cum simul comitantibus assignaret, & ipsi idem se uidere testati sunt. Post hæc mortuus est Abdalla, prægnante uxore. Transactis igitur die- bus XII saabem, feria secunda prodit in lucem ipse Machumet. Quia ipsa hora inclinata sunt idola, & denigrata. Arreptus etiam Lucifer ab angelis, immersus est profundo maris alcazū: Vnde uix post quadraginta dies euadens, in montem Kobelz aufugit. Quò cum terribili fragore & horrendo mugitu omnes angelos suos cōuocasset, quid causæ sit, anxij rogant. Causam exponens, Quia natus est (inquit) Machumet filius Abdalla, quē Deus pro- duxit, missum in gladio radianti, acie cūcta penetrante, in nostrā planè ruinā, ne quicq; nobis in mundo supersit, nec restet locus, quò non perueniat per eum doctrina de unitate Dei, qui cūcta creauit. Propter hunc etiā prophetā dānaui me Deus, & posuit Satanā maledictū. Iste enim est propheta † alumi arabide * Al- thoras Tubenn azezen, dñs uirgæ & cameli, fidelis Deo: Cuius unitatem

*videtur legēd.
fors quæ inue-
nerat, &c.*

*CC. mulieres
ob unius amo-
rem mortue*

*† Is est mēsis po-
stremus Arabū.
* Id est, dies quo
aperiuntur por-
te templi Me-
chæ.*

*Abdalla prin-
ceps Arabum.*

*Abdalla pater
nōdum edito
Machumet ex-
cedit ē uiuis.*

*† Alumi, id est
laicus, uel illite-
ratus, aliter al-
lumi legitur. Et
hæc uerba in te-
xtu ponuntur.*

** Alchoras, id
est natione. s.
prouincia Aza-
zemi, id est
à fonte.*

al. de Alchoras
Tubemi, id est,
ex ista provin-
cia Azzemi, id
est, à fonte.

Dolo, hypocri-
si, mendacio, e-
gregie fucum
fecit.

Omnia plena
sunt miraculis.
Nota statim cō-
tradictionem
in uerbo.

Machumet tres
claves accepit.

Id est, templum
Mecha.
* Id est, ab eo-
dem templo.

Machumeti cō-
seruatū, quicqd
negatum alijs
prophetis.
Christus regna-
bit, et Machu-
met cadet.
Fibeit, id est,
in domo.

prædicans, omnem participatū abiget. A quo, & gente eius, & cor & oculi mei obstruentur, ut nec super sit locus fugæ nostræ tutus. Cui satellitum suorum principes respondentes, aiunt: nec hoc domine rex noster curæ tuæ causa sufficiens est. Meministi siquidem, ut Deus Adam septem uirtutibus perfectum creauit. De quibus cū hoc tēpore una tantū super sit, an metuis, qua in illum præualuimus, nos resistere huic nō posse? Quibus ille: Nequaquā, inquit, cōfido. Hominem siquidē uideo, qui dolū & iniquitatem perdens, iustitiam & ueritatē seruabit. Aggrediemur, inquit, genus humanū per concupiscentias eorum, dolo & hypocrisi, omniq; ingenio mendacij. Multisq; huiusmodi frustra solantur. Cum autem anno illo tota illa pars terrarū sit 10 rilitate deprauata esset, Deus nati propheta & nuncijs sui benedictione & faturitate totam repleuit. Posuitq; ea nocte per omnem Arabiam interstitium inter masculum & fœminam, quod nemo Arabum tota illa nocte transgre- 11 di potuit. Omnibus etiam magis, sortilegis & ariolis eo die artificium suum defecit. Euerfa sunt eadem hora omnia solia regum ab ortu solis usq; ad occasum, ut nullum staret erectum. Qua ipsa hora iecit Deus præconem per coelum & terram, natum sibi amicum fidelem & benedictum. Testatur & mater, filium nec in utero, nec partu, ullum fecisse dolorem: Hoc referens, quod cum sola esset in domo solitaria parturiens, nec adesset qui sitienti po- 12 culum ministraret, nec ipsa sufficeret. Adest, inquit, mulier cum baculo in 20 uase perlucido, haustumq; præbens, laborantem refecit. Assunt & obstri- ces albis indutæ, similes filiabus Abdemenef, ut iusta me admiratione terue- rint, quis illis indicauerit, aut unde tam celeres aduenerint. Interea uocem audio dicentem, recipi infantem ab oculis hominum: uideoq; acies auium cum rostris smaragdineis, atq; alis hyacinthinis, extendentes uisus meos ab ortu solis usq; ad occasum. Territa ad infantem respiciens, uidi quasi inflexum, tendentem digitos ad coelum, tanquam fundendis precibus. Aduenit & uir albis indutus, tres clauas margaritis similes infanti proponens. Quas cum simul omnes collegisset infans, exclamauit dicens: Recepit Machumet 30 clauem uictoriæ, & clauem legum, & clauem propheticæ. Sequuntur tres 30 uiri, faciebus tanquam sol radiantibus. Quorum primus peluim smaragdi- nam cum quatuor ansis margariteis continentibus proponens, ait, Hic est mundus iste, & cardines eius: Hic oriens, hic occidens, hic meridies, hic se- ptentrio: uideamus quam partem capiet. Illo totum ē medio capiente, ait: Quia recepit Machumet † Alkaaba per Dominum cœli & terræ, & * Abala 40 kibra toti mundo imperabit. Capiensq; urceolum ex secundo, infantem ses- pties lauit, deinde manu tergens, euoluensq; sigillum inter scapulas eius su- præ scriptum characterem impressit. Tunc assumens eum inter alas, affixo ore in aurem longum fudit susurrum, nemini auditum. Dato que in fronte osculo, ait, Gaude, & exulta Machumet. Tibi enim conseruatū est, quicqd 40 quid cæteris negatum fuit prophetis: quos omnes sapientia & cordis ampli- tudine superas. Cum tibi præ cæteris data sit clauis uictoriæ, eris sine metu et horrore: nec restabit in mundo, qui nomen tuum non prædicet. Hunc dicit Alabem fuisse Arriduū. Attestatur & auus Abdalmutalib, quod cum esset in oratione † fibeit Alcharam idolum Abel adorans; repente insonante uas- lido fragore perterritus est. Hic (inquit) adstitit uir alatus, alarum attactu per- territum confortans. Interea uocem magnam audio ter repetitam: Deus maior,

maior, dominus Machumet omnipotens, domumq; ipsam hæc & uerbis tri-
tonantem: Nunc emundauit me Deus ab idolis, omniq; eorum spurcicia.
His attonitus ad uisendū nurū properat, pulsat, aperit. Visa nuru, Quid (in-
quit) o nurus optima, quid uides? Dormio, an uigilo? Nurus, Vigilas sanē.
Et ille, Vbi est ergo splendor faciei tuæ? Cui illa, in nepote tuo, iam em peperit.
Socer, ludis ne me? Nam nec uerisimile est, quod dicis. Nullum enim signū
partus in te compareret, præter splendoris absentiam: cum præsertim nec par-
turientis solatium, nec partus auxilium aliquod sola relicta uideam. At illa,
Per domus huius penates, peperisse me nō dubites. Et ille, Vbi est ergo des-
10 monstra, ut uisendum adeam natum. Cui nurus: Nec hodie uidere tentes,
quoniam certum habeas his 1 x diebus humanis uisibus prohibitum. Hic il-
li extracto gladio, Aut tu (inquit) iam uidendum dabis, aut ceruicem huic
gladio: aut ego quidem, ut utriq; satisfaciam, in me ipsum hunc gladium con-
uertam. Mulier uicta, illic esse, digito assignat: Ille irrumpens, ut penetralia
adire parat, uir terribilis obuius opposito ense aditum prohibet. Viso terri-
tus, in fugam conuertitur, impedito linguæ officio per septem dies. Hic igitur,
ut Ibenabem asserit, certatim conueniunt omne auium genus, tum nū-
bes & uenti ex omnibus mundi partibus, postremo & cœtus angelici pro e-
ducatione infantis altercantes. Dicebant enim se aues commodiores esse nu-
20 trimento infantis, pro eo quod diuersis fructibus cōgerendis faciles sint. Di-
cebant uenti, Imō nos potius, qui totius mundi odoribus eum replere possu-
mus. Dicebant nubes, Quinimo nos cōmodissime, quibus omnium aqua-
rum dulcedinem ministrare prōptum est. Indignati angeli aiunt: Ad quid
hic nobis hæc cura superlit? Litem compescuit uox diuina, dicens: Non aue-
retur manibus hominum. Nam beata ubera, quæ sugit beatae manus, qui-
bus tractabitur: Beata domus, & cubile eius. Iniunxitq; Deus curam hanc et
officium Halimæ filiae Ducib Azadi. Cuius rei causam & ordinem Halima
ipsa exponit, dicens: Anno siquidem eo tota Arabum regione fame pereun-
te, ego grauida tanto grauius uiuebam, quanto sterilia rura quærendis uitæ
30 suffragiis peragere minus ualebam. Producebam tamen utcumque uitam,
sufficientem campestribus quibusq; herbiculis, nō mihi magis anxia quàm
foetui, gratias agens per omnia Deo. Peperi tandem, nec longe post partum
ecce in uisione somniantem me uir ad flumen perducit lacte candidius, mel-
le dulcius, croco suauius, butyro blandius: unde bibere iubet, unde impleat
lacte & beneficio. Cumq; bibissem, monet denuō. Cum que bibissem, cogit
tertiō. Post hæc conuersus in me, Nosti ne me, ait: Respondi, Non. Tunc il-
le, Ego sum (inquit) Gratia, quam agere Deo nō intermisisti, in omni affe-
ctiōe tua. Mando igitur, ut Mecham pergas. Inuenies enim illic gratiam,
& ampla beneficia: unde cum integro splendore tarquam plenilunium re-
40 dis, omniaq; hæc silentio seruabis. Tunc manu sua pectus meum tangens
ait: I, cum gratia Dei, det tibi & lactis abundantiam & beneficiorum. His ex-
pergefata, plenam me & integram reperi, lacte ex uberibus meis in modū
canalis profluente: idq; eo nempe tempore, cum tota propemodum gens
Arabum fame periret. Attenuante namq; mane corporum & habitudo &
color immutata erāt. Gemebat omnis domus, nec audiebātur per uicos nisi
tanquam ægrotantium uoces. Deerant & lachrymæ intensa siccitate. Nec
mirum, omnis enim tellus arida, omni uirore carebat, Arbores† ne de flori-

Ibenabem ci-
tatur.
Certamen de
Machumetis e-
ducatione, ma-
ius quàm de pa-
trio Homeri.

Halima nutrix
Machumeti.

Gratia.

Ne, pro nō solū
uerumetiam,

s 3 bus,

bus, imò etiam frondibus nudæ. Ipsi etiam montes & sylvæ gramina ignorabant. Inter hæc, hisq̃ similia, me subita commutatione & habitudine plenam, & colore integram, mirandum, omnis populus accurrit, id valde stupentes, quod cum externo die fame cōsumpta nec homo uiderer, hodierno delicijs affluens uiderer filia regis. Itaq̃ die quodam ego & plures alia cum in partem Mechæ, ut solebamus, quærendis graminibus exiuissemus, audiuius semel omnes præconem uociferantem, quod Deus altissimus & benedictus per totum illum annum ab oriente usque ad occidentem interdixerit omnem partum, tam hominum quàm dæmonum, causa unius qui natus est Malchorais. Ipse sol diei, & luna noctis. Accurrite ergo mulieres de 19
Benizat, & inuenietis filios nutriendos. His auditis reuertuntur omnes, qui semel mecum audierunt, ut cum maritis suis conferrent de uerbo, quod audierant, Instituant iter Mecha. Ego cum marito, meo asinam sedens, postrema egredior, Dumq̃ pergo, audio aluum asinæ † mutu gressus dah dah resonante, utpote potu inundante sine cibo. Inter hæc maritus increpat, ut acceleremus: quoniam præcesserunt omnes. Audio simul omnibus ex locis uocem Hamen hamen ô Halime. Coniugem appello, Non audis, quæ audior? Ille, Quid audiam? Insana es, aut paues. Virget asellam stimulo, Illa imbecillis uix mouebatur. Peruenimus è monte in uallem, Et ecce uir, in manu sua telum splendidum, quo percutiens asinam super uentrem, ait, Perge 20
iam ô Halima cum pace & salute ad effectum uisionis tuæ. Præcepit mihi Dominus, ut custodiam te ab omni homine malo, & omni spiritu maligno. Appello coniugem, Audis ne & uides, quæ audio & uideo? Ille, Quid habes pauidæ? Tecum esto. Audiam ne & uideam, ubi nec uox sonat, nec corpus adest? Impellit asinam. Illa icu uiri restituta facillime prosiliit, ita quidem, ut alias omnes, quæ longe præcesserant, nos facile consequeremur. Peruenimus mane prope Mecham ad duo milliaria. Hic ego fessa confidens, maritum præmitto, ammonitione uocis quam audieram, ad domum Abdalmutalib, Interea omnes alias acceperat Abdalmutalib, omnesq̃ repudiarat infans. Vnde reuersæ omnes iam inuenerant, quod quæsierant, 30
Solutus superest filius Abdalla, & ego sola. Interea perueni & ego, audio quem præconem, quem iecerat Abdalmutalib: Si superstes est alia de mulieribus Benizat, ueniat, Et ueni, & respiciens Abdalmutalib rogat, Curas est? Respondeo, de † renizat. Et ille, Quod tibi nomen? Ego, Halima. Hic ille, Pæ bath beth, inquit, Zaad & Helin † rō omnia in una responsione: Est mihi nepos orphanus, nomine Machumet, qui iā omnes alias repudiavit, Veni uidere. Faciam, inquam, si prius cōiugem consuluerim. Et ille, Ne obtestor, offensa recedas, Ego, nequaquam. Maritus recipere consuluit. Interrupit fratrueis meus, qui unā nobiscum aduenerat, quid mihi uelim, ut orphanū penuriæ domus meæ adiciā. Ego cōcessione mariti nec immemor uisio 40
nis, infantē postulo, Exhilarata est facies audientis, Acceptaq̃ manu, deducit ad penetralia, Intranti assurgens mater infantis Emina, cultu & forma splendens ut lucifer, ait: Grates & gratias, Tibi ô Halima datur infans, super eum oratio Dei & salus. Inuolutus syndone laneo lacte candidiore, musto suauiore: subtus interula serica uiridis blandissima, resupinus dormiens mellitum attingens, Expergefacio. Aperiens oculos, arrisit, Ex ore lux emicat usq̃

Deus edicto uenit oem partu.

Malchorais.
Alchorais.

Forte, inter.

Vox congratulationis.

Benizat.
Al. secundo.
Machumet orphanus, quippe posthumus.

usque in coelum. Stupens faciem eius operio, per horam deinde mammillas præbeo. Recepit dexteram. Nam Ibenabez ait, sinistram eum collegæ suo, filio nutricis, nomine Daram, reliquisse. Recepto igitur infante, cum ad coniugem redirem, ait, Halima, respiciens uidi inclinato eum capite humiliter ablato infanti. Et dicebat, Gaude Halima. Nec enim ulla nostrarum cum tanto beneficio reuertitur. Mandauit autem mater, ne Mecha discederem, antequam consilium eius audirem. Quod expectans transacto triduo, nocte quarta forte, ut sit, expergiscor. Et respiciens uideo uirum uiridi perlucido indutum, ad caput infantis sedentem, osculis frontem par-

uuli continue repetentem. Suauiter excito coniugem, ut miraculum uideat.

Ille uidens susurrantem conspicit, & silentio rem seruari monet. Transactis itaque diebus, cum reditum omnes pararent, procedimus & nos. Cumque confedissem asinam, præbet maritus paruulum. Procumbit asina, tanquam adorando. Suscepto confurgit, & subleuato capite præcurrit omnes, qui iam præcesserant. Et cum uiderent, admirantes rogant: Hæc cinea est asina tua, per deos ô Halima? quam nudius tertius totiens releuari uideamus? Respondi, hæc ipsa, hæc ipsa. Asina tanquam pro se respondens, & in uerba humana prorumpens, alta uoce proclamat: Sic me Deus ex pereunte resecit, ex morte in uitam restituit. O si sciretis, quis est, quem defero.

Asina Machumet se inclinat.

Asina loquitur, testimonium reddens Machumeti.

Hic est, inquit, sigillum prophetarum, Dominus nunciorum, melior prioribus, amicus Dei omnipotentis. Quid plura? Perueni ante alias omnes; omnisq; fortuna mea ita commutata est, ut non solum domus mea, uerum omnis uicinia fortunæ meæ fauorem senserit. Ita ergo educatus est, ita creuit, ut nullus unquam nutrientem molestijs infestaret. Factumque est, ut cum puer iam inter pueros lulum iret, & rediret, die quodam lusu rediens, interrogat dicens, Vbi sunt fratres mei? ô mater, cum eos hic non uideamus? Respondi, abesse ad pascua, nec ante uesperum redituros. Cœpit flere, dolens, quod ipse cum eis non ierit. Solata sum, promittens. Mane facto, ap-

Superstitio.

positis quæ & solis terrori & osculis fascinantibus opponuntur, puerum cum filiis meis ad pascua mitto. Sic quem multis diebus facto, ecce die quodam uenit accurrens filius meus Danira, ualido clamore totam domum terrens: Accurrite: nec enim fratrem meum Machumet, nisi mortuum inuenietis. Territus pater quærit, quid nam acciderit. Ille tres uiros puerum e medio sociorum arreptum in montem eleuasse, apertoque uentre totum euiscerasse ait. Accurrimus amentes, inuenimusque ut dixerat in monte illæsum. Tum rogamus queruli, quid nam acciderit? Ille quasi terrefactus, Tres (inquit) uiri de pascuis arreptum huc eleuarunt. Quorum primus à pectore usque ad umbilicum nihil lædens aperuit, aperta que uiscera niue lauit. Succedens secundus, cor per medium scidit, & e medio granum nigrum eripiens, abiicit dicens, Hæc est portio diaboli. Ter-

Danira filius Halimæ, collatus a Machumet.

Machumet puer euisceratus & repurgatus.

tius loca extergens, me ut fueram, & sum restituit. Quo facto me in una libra lance posuerunt, in altera decem uiros, & iterum partis meæ pondus uicit. Sic facto, Sinite, inquit unus: Nec enim innumerabilis hominum multitudo huic æqui pendere posset. Osculisq; mihi in capite & fronte datis, abeunt. Et ecce digito assignans, ait, Abeuntes nōne uidetis? Hicq; tantumquam febre percussus, intremuit. Tremulū sollicitū diuino, quoniā uicinum

Machumet multis præpoderat.

Quod uerū est, sano intellectu.

Augurium adhibuit Machumet.

s 4 habebamus,

habebamus, adducimus. Cui cum rem exposuissemus, ab ipso audire uelle ait. Ille ab initio rem omnem per ordinem pandit. Aurem diuinus attentus præbet. Vix dum finierat: Et ecce aruspex inflammatus spiritu, iniectis manibus arripit puerum, & adstringens exclamat: Hunc credite, si superstitem dimittimus, ruinam omnis fidei & religionis nostræ patimur. Pro turba deorum accurrite io populi, si quos deorum sacra mouent: nec tantam diuinitatis cladem patientes, me potius cum ipso pariter perimite. Hic ego uehementer irruens, puerum eripio, Domumque reductio consulit omnis uicina, ut ab solitaria educatione puerum parentibus reddam. Credito consilio, cum puero Meham tendo. Cumque per maiorem portam intrarem, in introitu portæ senatus confederat. Hic & ego cum audiendo causas confedissem, puero ante me collocato, subito inter manus meas puer euauit. Exclamo territa, quis nam subduxerit, aut sit: ubi uisus fuerit: Omnes uidisse negant: clamantem dementiæ potius & furoris increpantes. Ingemino miserandas uoces, lachrymis profluens, Audientes plangentem, solatio accurrunt. Dumque circumstant, adstitit senex tremulus, ferula subnixus, monens ut Abhabel responsum quæram. Cui cum respondissem, os ne pro eo rogem frustra quem ipsi adeo suspectum habent, ait. Sequere ergo me, si tu desperas: Ego pro te orabo. Sequor. Ingressus itaque senex incuruatur Abel principi, licet socijs dijs per gyrum datis osculis, manibus & genibus Abel supplicat pro puero Machumet filio Abdalla, filij Abdalmutalib. Hic ipse Abel, omnisque illic adstantium & multitudo contremiscens intonat: Nos ne stulte senex infestare uenis, eum nominans, qui in ruinam nostram natus est: Abi hinc male sane. Ita ne te senium alienauit, ut tui oblitus aliena tractes? Hinc ego, in geminato dolore anxia recedo, cogitans, ut ante rumorem ego prior ad Abdalmutalib occupem, aggredior. Ille ut audiuit, uehementi furore concitus, ualido clamore totam urbem commouet. Arreptoque gladio: Quonia, inquit, inuidia mihi nepotem ademisti, ego hodie tantam eandem in Alchorais conficiam, quanta nullis audita sæculis: aut integram mihi uindictam reddat, ut saltem iram abundantia sanguinis satiet. Affluit turba magnatum & plebis, pauideque tremantibus alijs, procedentes principes solantur, dicentes: ut quid hic domine rex? Nonne equorum cursu totam provinciam lustrare possumus, ne ullus supersit locus, qui absconditum retineat? Sic factio, frustra fatigati redeunt. Rex impatiens templum ingreditur, ut saltem deorum munere amissum recuperet. Audit interea præconem coelitus clamitantem, iuxta fluuium Tahene sub arbore heremi reperiendum. Prosilium rapiditate ueneruntque puerum, cum gaudio & exultatione magna reducant. Ego regijs muneribus diues, læta domum cum gratiarum actione rediui, &c.

Incipit

Machumet hostis deorum.

Senatus in porta. Quo loco causas antiquitus actas esse, patet in Iob & Moise.

Querela deorum uidentium per Machumet se destruendos.

INCIPIT CHRONICA MENDOSA

ET RIDICVLOSA SARRACENORVM.

Libellus iste de uitis Machumetis & successorum eius, etsi non integer est, quod colligi potest ex primo libro Cribrationis Alcorani Nicolai de Cusa: non tamen ingratus erit studiosis, dum integrum nancisci liceat. Ostendit autem initia & pessimas artes, quibus imperium Machumeticum est conditum, quadam etiam, quae lectioni Alcorani accommodata sunt.

N creationis suae primordio Deus, manu propria quatuor cōdidit, prout multorū Arabū, ceterorūq; Saracenorū plurimum testimoniū perhibet, & autoritas asserit. Ego uero Latinus interpres, eorū nomina silētio cōmendauī. Vt em̄ a latinitatis, regulis prorsus sunt aliena, sic illi licet diligēter adnotata, penitus manerēt frugis omnis expertia: Nisi quis

Aliquid differe-
rentia inter A-
rabes & Sara-
cenos.

Quatuor deus
principio crea-
uit, calamum,
Adā, thronum,
paradisum.

uerborū prolixitatem, & foliorū augmentum, fructum extimet. Creauit igit primò calamū, per cuius officiū ad mundi finē ab ipsius initio cuncta prae-
tentur. Secundo, protoplastū primum Adā. Tertiò, thronū. Quarto, paradī-
sum. Ad Adā quidem plasmationē pugno suo Deus puluerem multicolorē
collegit. Vnde quaedā hominis in diuidua albedine, quaedā nigredine, quae-
dam colore medio: quaedā item malicia, quaedā bonitate, sic ceteris qualita-
tibus participant. Propheta Machumetus Arabes alloquens, ait: Vos gene-
rationes LXX, nascendo secutę sunt: Omnibus gētibus probitate bonitateq;
praeclitis. Subsequenter & ipse perhibuit, Deū hominī nomen imposuisse,
priusq; crearetur. Eiusdem est, quod foetus in aluo materna per XL dies sper-
ma perseuerat. Illud XL diebus sequentibus in coagulū sanguineū cōdensat.
Vnde carnis foetus corporis lineamenta suscipiens, in diebus XL succeden-
tibus format. Illi tandem quadragenario dierū numero sequente, angelus a
Deo mittitur, ut animā inspīret illi, quatuorq; necessaria praescribat, uidelicet
quo uictu, quo uitae termino, qua sorte fruet. Vnde per Deum, praeter quem
nō est Deus, infer dānandū quēpiā & paradīsum intercapedo solū cubitalis
ex operatiōis suae meritis appareat, necessario redibit ad opera, quae ab ange-
lo praescripta illū in ignē detrudēt. Huius q; cōuersa siue cōuersionē pādāt.

Arabes oēs gen-
tes praecellunt
bonitate. quod
olim Persae sibi
arrogabant.

Formatio ho-
minis in utero.
Anima inspira-
tur ab angelo.
Fatum.

Spacia quidē temporū inter patres nostros primauos, tū inter se tū inter
suos successores habita ita dīnumerat. Adā praecessit Noē per MCCXLII an-
nos. Post Noē quidē uenit Abrahā, annis MLXXX. Inter Abrahā autem &
Moysen uoluti sunt anni DXXV. Inter Moysen & Dauid, D. & LXIX. Inter
Dauid & Christū, mille CCCL. Inter Christū & Machumetum, tandē DC. &
XX. Sciendū est quidem, quoniā exceptis prophetis ceterarū gētium, inter
Moysen & Christū de filiis Israhē facti sunt prophetae M. Inter Christū autē &
Machumetum quatuor. Ex praedictis itaq; inter Adam & Machumetum,
colligitur numerus annorū quinq; millia CCCXXVI. Notandū itē, quod
Christi mater Maria, cuius totam uitā LXII anni mēsi sunt, post ipsum quīn-
quēni spacio superstes extitit. Super Adam defunctū Seth, Gabriele iubē-
te, XCv orationes fudit. Cum dies autē hodierna numerum orando quīna-
rium seruet, sciēdum est, orationes quinq; factas fuisse propter Adam homi-
nem, XC uero propter ipsum patrem & ducem omnium gentium. Fuit qui
dem & est orationis initium, alla uuaackbar, id est, Deus & omnium maxi-
mus.

De temporibus
rationes falsas
ponit plerasq;

Israhēitarū pro-
phetae mille in-
ter Moysen &
Christum.

Mariae uita an-
nerū LXII.
quae V. annis
post Christi
ascensum.

Numerus prophetarum. mus. Sciendū est, omniū prophetarum numerū esse centū xx millia: legatorum autem diuinitus missorū gentibus prædicatur cccxv. Horū quinq; fuerunt Hebræi, uidelicet Adam, Seth, Esdrik, Noë, Abrahā, Arabes quoq; quinq; fuerunt, scilicet Huth, Schale, Ismaël, Schaib, Machumetus. Leges tamen optime prædicauerunt, tum uiribus atque potentijs tulerunt. Propheta primus Iudæorū Moyses extitit, Christus ultimus. Est item scitu dignū, quod prophetis cœlitus missi sunt libri ciiii. Quorū l. dati sunt Seth, Moyli testamētum, Christo Euangelīū, Machumeto Alchorā. Omnium gentiū sapientissimæ sunt quatuor, uidelicet Arabes, Persæ, Romani, & Iudæi. His namq; cæteræ collatæ nihil censentur. Cum quidā cui per somniū apparuit Machumetus, gradū obtinens sextum cuiusdā celli loci septem gradibus distinctū, illud reuelasset ipsi, tale propheta responsum edidit: Locus ille mundum designat, suorum graduū numerus mundi spaciū, uidelicet vii millia annos. In

Machuet sexto millenario mūdi uenit. quorum sexto millenario ego uenio: post quē non est alius propheta uenturus. Finem quidem mundi propinquū clarificabit ortus solaris in occidente, & occasus in oriente. Sciendum item, quoniā cum Noë tres filios habuerit, scilicet Sem, Cham, & Iaphet, ex Sem processerunt utiles, boni uiri, uidelicet Arabes, Romani, & Persæ. De Cham item bonitate uiri præditi, scilicet Aethiopes, Alhabaes, & Aegyptij. Orti autem sunt ex Iaphet Obog & Magog, cæteræq; gentes in Deum minime credentes. Propheta quælitus, 20 quando præceptum est ipsum fieri prophetam? Respondit, inter corporis Adæ creationem, animæq; suæ inspirationem. In filijs Himaël Deus sibi prælegit Kyuem, & in filijs Kyuem Chorasē, & in illius filijs Hesim: Inter eiusdem filios Machumetum prælegit, & præamauit. Eius quidem generatio totius simpliciter fornicationis expers, ex Adam legitime processit usque ad ipsum naturalem illius egressum ab aluo materna. Illiēq; nascenti Deus lucem quandam imposuit, Chorasē uidelicet, quæ (uelut plures pers-

De ista luce in natalibus Machumeti. hibent) duobus millibus annis ante plasmationem Adæ manibus creatoris inhærens, ipsum adorauit, sicut & angeli. Hanc deinceps ab ipso Deo creante Adam, illius costis inclusam, sicut in terram, ipse derulit. Eandem 30 item Deus in arca Noë costis misit. Ipsam itidem suscepit diuinitus Abraham, in ignē proijciendus. Consequenter quoq; uentres illa maternas semine uicissitudinis ingrediens, ad Machumetum orientem peruenit, ipsum illuminans. Cuius hæc est generatio.

SEQUITUR GENERATIO MACHUMETI.

** In Fortalicio fidei, ex libro generationis Mahurit talis est successio.* **M**achumetum quidem genuit Abdalla, qui fuit filius Abdalmutalif: qui fuit Adamanef: qui fuit Facten: qui fuit Kaleph: qui fuit Morta: qui fuit Kabni: qui fuit Lunay: qui fuit Paliff: qui fuit Phafce: qui fuit Melich: qui fuit Anascere: qui fuit Chinene: qui fuit Hudhaifa: qui fuit Mudicita: qui fuit Ylgēs: qui fuit Mudhar: qui fuit Schaad: qui fuit Aadirent: qui fuit 40 Abhimaista: qui fuit Nisca: qui fuit Celif: qui fuit Amir: qui fuit Amubascar: qui fuit Acaba: qui fuit Abhuen: qui fuit Almucaien: qui fuit Numhib: qui fuit Kaab: qui fuit Thebit: qui fuit Ismaël: qui fuit Abrahæ: qui fuit Ydriff: qui fuit Staron: qui fuit Huri: qui fuit Felech: qui fuit Amer: qui fuit Farcastad: qui fuit Sem: qui fuit Noë: qui fuit Lemich: qui fuit Almuta Vuaslak: qui fuit Annast: qui fuit Kanok: qui fuit Bard: 40

Non possunt barbara illa nomina recte instaurari sine libris Arabicis, nec etiam multum in his momenti est situm.

qui fuit Belchil, qui fuit Chamen, qui fuit Anusc, qui fuit Seth, qui fuit Adæ
 protoplasti. Huius quidem generationis series sic ex ordine paterni san-
 guinis processit. Matrem illius Eminam, genuit Azohaar filia Veheb.
 Quam genuit Abdemilef. Abdemilef autem natus est ex Azoharata, filio
 Kilef. A quo primum naturæ generis utriusque parentis sui coniungun-
 tur. Natus quidem circumcissus & hilaris prodiens ex aluo materna, die lu-
 næ duodecima die mensis rabe, primo anno, anno Elfil post eius initium,
 sexagesima die eiusdem idem Elfil, Anno uicesimoquinto fundatum est
 Alkaba: anno uero quadragesimo Machumet propheta datus est. Elfil autē
 ille secum adiutorem ducens, Abruatam filium lacum regis Alhabasc in me-
 dio Almutaham Mecham profunditus atq; profectus dirutum Alkaba, ut
 siciram suam saturaret, uindicta grauissima sumenda ob plenum pudore fa-
 ctum, uidelicet egestionem cuiusdam ciuis Mechenfis, in templo ab Elfil
 ipso fundato, in cuius medio casulam similem Alkaba apud Mecham circui-
 endam peregrinantibus ædificauit, cum exercituum suorum uniuerso ferē
 numero contritus est, & in partes minutas quasi grana frumenti redactus.
 Iniectu lapidum nigrorum ab aubus multimodis diuinitus missis, uindicta
 scelus illud. Machumet quidem post septem dies ab ortu suo nutri-
 ci traditur. Pater in Yerrib animam expirauit. Quō deinceps mater sua
 cum illius tota pecunia simul & altrice puerum ferens, ipsum auunculis
 suis custoditum & educatum tradidit. Finitis autem annis quatuor ab ortu,
 mater inderediens, Mecham in itinere præoccupata migravit. Puer itaque
 à nutrice sua commissus auo suo, scilicet Abdaalmutalif, ipsum patronum
 & alitorem beniuolum sortitus est octo annorum spacio. Seraphim quo-
 que per terminum semper auditus, nunquam uero uisus, sibi curam atque
 custodiam impendebat. Cui consequenter Gabriel archangelus datus est
 custos per uigintinouem annos. Ille quidem annorum quadraginta legem
 à Gabriele sibi commissio suscipiens, per triennium illam omnibus, præter
 admodum paucos, scilicet credentes, oculuit. Emenfis autem XVIII men-
 sibus à tēpore quo sui factores illū ducem atq; primatē statuerunt, à Gabriele
 archangelo Hierusalē ductus, ab eodem est illic in cœlū subleuatus. Vnde ad
 terrā factio descensu, socijsq; sibi iunctis, uidelicet Eubogara, et Ali, ac Zaid,
 profectus Athaiff publice docuit, cōmuniter perhibens, se prophetam esse.
 Inde q; Mecham reuersus est, Annis tamen decem uelut gyrouagus nūc hac
 nunc illac gradiens, quocunq; scilicet spes aliquos ad Deum legemq; cōuer-
 tendi duxit eum, procul dubio pollicentē paradysum cōuersis, ferē nihil iro-
 nia ridiculūq; unquā gessit, indeficienter tamen & efficaciter insistens. Vnde
 singulis in domibus eam allexit. Tandē in loco sui comitatus Alabem turbā
 LXX uirorū iam per eum cōuersorū, cōquerentem eū tāto labore torqueri,
 prædicationisq; latentis cura tabescere, cū iam potēs esset legē uiribus infer-
 re, uenientē aspiciens, à comite suo pertimescente quæsitus, quid nā esset illa
 cohors? Inquit illam suæ legis esse, nequaquā ulterius hīc passuros, sed legem
 manu collata illo aduentus sui potente constanter affirmabat, & legem ui-
 ribus illaturos: cum iam nulla domus credentis expers maneret. Illis quidem
 sic eum consulentibus, quid sua uoluntas disponderet? Inquit ille: Mea quidē
 uoluntas exigit, uos mādāta legis penitus exequi, & sibi in diuitijs ac pauper-
 tate coniuui. Et uos alterna firmāq; dilectione quasi filiali, uel propria per-
 frui;

Pater illius
fuit Hayop.

Mors parentis
Machumet.

Angeli custo-
des Machumet.

De hoc uanif-
simū cōmentū
in libro Halm
hereig. Summa
tū autē refer-
tur à Richardo
in Cōfutatione
Alcoran.

Subintravit ut
uulpes, et clāns
operatus est my-
steriū iniquita-
tis donec cōfir-
matis partibus
existimauit se
ui aliqā posse.

Doctrina Ma-
chumet uerbo.
Nā in animo co-
gitauit amplius
dinē sibi cōpa-
rare: ut Alcorā
satis docet.

frui: Et à uobis nullatenus alienas uxores fornicatoriè respici: uos item à malis abstinere, & illa prohibere, bona persuadere, & perpetrare: Et in Dei nomine lites peragendo, metum uimq; inferendo circa pascha decimi diei duhega leges inferere summo desiderio. Vobisq; pro talibus operibus paradisi sum uere promitto. Vnde Zaid filius Zuzara fidem sumpsit propheta, sibi fidem suam mutuo tradens, caterisq; similiter auxilium illi fortiter gerendi, Mecham itaq; profectus, secum ducēs Eubocarā, & Ali, atq; Zaid, & Talha, ac Bibel conuerti, suāq; legis mandata sequi fecit. Comen & Zaid, & Talha, ac Azubair, ceterosq; tot, quod numerum quadragenarium impleuerunt, cum Aomar, qui gladium suum euaginandus Deum iurauit, se nullatenus ultra passurum diuinam inuocationem legisq; suae celebrationem occulte fieri. Viribus enim notatur suae uiam fortis armatus inuenit: Ensisq; timor saepius plus quam rationis amor efficit. Deinceps ergo armate fortisq; manus uiribus propheta confusus, aperte multa cum audacia praedicauit, cum ense, cum ore proficiens, Deoq; iubente cum exercitu Yetrib aggressus est. Ipse quidem & Eubocara Yetrib tendentes, ceterisq; uisis exire praeter Ali depositorum custodem, ut illis redditis eum sequeretur, admonet, Fauri, cauernam ingressi, per trium noctium duorumq; dierum spacium ibi morati sunt. Quo duobus sibi camelis adductis, ab Amer & Abdala, inde minabatur perrexerunt. Vbi noctis dieiq; mora consumpta, quendam scilicet Aomar adibant: Cum quo quadriduana mora peracta, Ietrib uadentes, illam ingressi sunt feria secunda, die duodecima rabe primi. Vbi bonorum multitudinem conuersorum perenni constipatus, septendecim mensibus non alias quam centum uersus Hierusalem orationes fudit. Deinde ab ipso Deo castigatus, orando uersus Alkaba faciem suam uertebat.

QUALITER EXPUGNATA MECHA VIOR

lenter legem suam imposuit, & in prophetam simul & in regem eleuatus sit, & de tota uita eius usque ad mortem.

Primum praelium
Machumet
apud Mecham.

Romodam igitur die XIII. feria VI. anno secundo post exitum suum à Mecha, eiusq; derelictum, uel post eius biennium seu triennium, ut placet Abbohut, certamen certauit primum. Secundum autem, die Albantara seu Zeabb, anno quarto, seu quinto secundum alios, peregit. Anno quidem sexto in mense dulcada* apre albudembie pugnauit. Anno uero septimo, in quo suam peregrinationem Romadam Mecham expugnauit: ubi per xv. noctes moram impendēs, orationes deuote fudit. Inde profectus Humaim, gentem Illiche Vezin mensis Schauuel medio repertam deuicit. Vnde multa trophaei spolia sumpta uiritim diuisit. Consequenter ciues Tharf obsedit menstruo spacio. Vnde fatigatus absq; captione discedens, Ietrib usq; peruenit. Mechā deinceps dominio ditauit Azeib, qui secundum quosdam eodem anno uidelicet octauo, Arabibus, alijsq; multis Saracenis comitatus, Mechā peregrinando petijt. Fuit autem eodem anno praefectus Mechā Moaad filius Gadel manu prophetae, ut Alchoran iuraq; tenendo in pecuniarum diuisione morte ueniente doceret. Anno quidem octauo, mense Rateb, Machumet cum exercitu suo Tamhich profectus, templum usq; in diem hodiernum durabile constituit. Illic ab ipso quidem missi Zalid, & Meluuelid, ad Alozaida filium Almathaliff regem Aliendel, illum sibi tributarium effectum

Legationes cir-
cummittens ad
principes inui-
tat ad suam su-
perstitionem.

Alhigera, id
est, regnū Na-
chu. X. an-
norum.

Forma Machu
met.

Benignus &
magnanimus.

Titulus Machu
met in finitis
partibus mode-
stior uicariorū
Christi.

XIX expedi-
tiones suscepit.
Actas Machu-
meti.

terest anima nostra, nō erit camelo trāsitus per acus foramē difficilior, quā tibi ingressus in paradysum. Ipse quoq; testatus suae legis praecepta, omniūq; sequentium praelatorum constanter atq; diligenter obseruari usq; ad finem xli. uiciorum suorum decorasse. Maxima quidem turbā secuta illum, sic locutus, domūq; reuersus, quarentiq; rerum euentus post illos xli. ille respondit: Contrarietates contrarietates. Ac ei dicunt: Abdalla filius Monoz interrogatus, inde perhibuit prophetam affirmasse xli. suorum post se dominaturos, secundum morem & numerū subditorū Moysi. Machumet hortū quendā ingressus, suo clienti familiari, uidelicet Neg iniunxit, quatenus percutientem portam extrinsecus introduceret, dupliciq; gaudio latificaret dicens: quoniā post me populū meum reget, & paradysum prēmii suscipiet. Ille igitur praeceptū Dei sui properas perficere, Eubokarā extrinsecus reperit nimum exhilarat. Secundo quoq; domini sui iussu Aomar percutientē introducens inquit, Post Eubokarā regnabis, & paradysum possidebis. Tertio uero percutienti scilicet Odmē, seruīēs prae dictus ore prophetae monitus ait, post Aomar regni gubernacula fortieris, & per eadem uita priuaberis. Ille quidem introgressus, hoc audito molestus prophetam curiosissime cōuenit: Post tuae legis professionem nec me mendacio pollui, neq; membrum uirile cum dextra tetigi. Respondens autem propheta, sic proculdubio futurū affirmauit. Cuius sententia est, Nullū praelatum ingressurū paradysum, nisi populo sibi cōmisso optime praeerit, prout sibi disposuerit. Omnis quidē x. hominum regimini praesidens, ad iudiciū manibus mento stricte suppositis ueniet. Quas libere semouere sibi licebit, si regendo iustitiam exerceat. Sin autem, immota manebunt, usquequo cunctorum iudiciū terminetur. Omnis exauditor mei, Deum exauditorem inueniet. Hocq; de uicariis meis penitus censendum. Vnde nec ipse Deus exaudiet, non audientes me, seu meos. Ipse propheta semel in templo fuit praedicans. Inquit, Si quilibet Aethiops seu captiuus uobis praepositus fuerit, illum sicut me diligenter audite. Omnium hominum Choras boni bonos, maliq; malos imitabuntur. Mea quoq; legis dignitas et obseruatio perseverabit, quamdiu de Choras x. si 30 perstites erunt. Mei quoq; successores habitu uilissimo potentur, usque ad triginta annos. Ultra uero ornatibus gaudebunt, atq; superbia. Sciendum item, omni prophetae quatuor consiliatores esse datos, duos scilicet coelestes, sicut huic Michaēlem & Gabriēlem: duosq; terrestres, quales sunt Eubokara & Aomar. Asserebat quidem Moaxi filius, Ocin se audisse prophetam dicentem, quod illi de Choras praeceteris instituta gubernacula tractabant. Post mortem tamen omnia praecepta legis obseruent, iuraq; peragant ex doctrina Eubokarae & Aomar. Illius item praenuntiū est ore, post se triginta duos subsequi, Deoq; sibi mendacium imposituros. Quorum unus, scilicet Alasuued, rex erit Chanaa, ubi subtilissimum est artificium pannorum 40 sericorum. Alius quidem, scilicet Musthaleime, regno cui nomen Aliemania, dominabitur.

DE SVCCESORE EIVS EUBOCARA.

Vocatur etiam
Euberk, &
Empokora, etc.

Communi igitur assensu propheta praesagium comitante, regni gubernacula legisq; curam suscepit Eubokara, cui cognomen Abdalla. Huius autem pater fuit Odmē, filius Amir: Amir autem genitus ex Amara, filio Kaab. Kaab autem fuit filius Zaid, filij Thaib, qui genitus est ex Murra. In quo

quo eius atq; prophetæ † nō concurrunt. Mater quidem eius Celine, cui co-
gnomen Oamalahair. Illa autem genuit Kathriam, filium Amace: qui fuit
natus Kaab, Kaab quidem genitus est ex Zaid, filio Kaib, filio Morra. Sub-
limationis quidem illius die mortis prophetæ celebratæ principes extiterūt,
Bestie, & Aomar, & Bobaida fauore. Ipse quidem eleuatus, impugnando
malos & incredulos ad legem conuertit: quam ipse penitus more prophetæ
tum firmiter obseruauit, tum cæteros hoc idem facere coëgit. Mendaces autē
prædictos, scilicet Almufai, Hileme, & Holesued peremit, & Aliemoma
in suam seruitutem redegit: dolosumq; Talha captiuauit. Vnde nec quis illi
resistere quirit. Eius color subniger extitit: statura mediocris: barba rara at-
que proluxa. Fuit quidem & macilentus, manus † aichuina, tingere solius.
Phitis ipsum cōsumendo, per x v. dierum spacium infestans, mortē * illutit
illi. Super quē duobus pān. inuolutū orationibus suis ore † domar, iuxta p
phetā sepultus est: Qui anno alhigere & III menses ac xiii dies est priuatus
uita. Prophetæ Deum exorans inquit, Tu Deus genti misericordiam atque
protectionem præbe, per Eubokaram & Aomar in lege firmissimam.

SE Q V I T V R de Aomar, successore Eubocare.

A Omar cōsequenter legem, & diligentem curā legis administtrauit. Il-
le quidem patrem habuit Alhata, filiū Alphail, quē genuit Abdalore
filius Reia, filij Adij, geniti ex Kaab. A quo ramī generis illius atq; prophe-
tæ prodeunt. Natus autem ex matre Khacuna filia Oscib, quem genuit Al-
mughira, filius Abdalla. Illum autem genuit Aomar, filius Maktum. Ille qui
dem, sicut Eubokara, primitus nutu prophetæ sublimatus, legem indeficien-
ter obseruauit: populum sapienter uirtuoseq; rexit: numerosis exercitiis
multas suæ potentie terras subiugauit. Ipsius iussu ob ritum sunt congrega-
ti scripti: At scriptores pro modo sui meriti remunerati. Ipse rursus pri-
mo singulis templis orationes sic in mense Romodan fieri præcepit, & ordi-
nauit, ut mense completo totus Alchoran perlegeretur. Annulum gessit
prius habitum a propheta, consequenter ab Eubokara. Scriptores eius fue-
runt Abdalla, & Zaid filius Thebit. Ipse quidem longus extitit, subniger,
caluus, barbam habens raram, & semper albedine tinctam, manu quoduis
opus optime peragens. Interfecit eum tamen captiuus Almigira. Vitam
suam mensi sunt sexaginatres anni, iuxta prophetam & Eubokaram sepul-
turam sortitus est. Annis singulis Mecham peregrinatus est, Morbo grau-
tus, uitæ termino ueniente præcepit, ut communi consilio sui loco uicē que
funderetur, qui melior dignior que inter septem ab illo præelectos, uideli-
cet Odinn, Ali, Thalha, Azur, Vbair, Caad, Abdarakem. Qui præcedens,
hoc audito, dixit: Regnum ego renuo, sed deliberemus, quis aptior uidea-
tur. Electionis igitur dignitatem Odinem obtinuit, qui c. etiam solis portio-
nem accepit ab Auff filio Abdarakinum. Qui patre iubente, ut de pecunia
sua singulis residuis Dobera c. præberet solis, singulis præter Odinem qua-
draginta contulit. Regnauit quidem Aomar decem annis & sex mensibus,
uno die minus. Qui subleuatus decimotertio anno alhigero uitam uigeli-
mo quarto finiuit. Præcepit prophetæ, ut iuxta eum sepeliretur, ubicun-
que mortuus. Omnis teste prophetæ uitam exuens, absque consiliatore bono,
more bestiali morte mala perire perhibetur.

† Natura, uel
natiuitates.

†. Nō possum
cōiectare quid
scriptum sit.

* Inuitit.

† Aomar.

Ordinatio de
lectione Alco-
ran.

Optimus regno
præficiendus.

DE ODMEM, QUI SVCCCESSIT AOMAR,

Odmem quarto loco rex constitutus, atque doctor, fuit filius Alphen: qui fuit filius Alaci: qui fuit Vtraien: qui fuit Abdastametz: qui fuit Abdamineff. De quo processerunt huius atque prophetae genera. Ortus est quidem ex matre Aruua, filia Rabea, filij Abib. Quem genuit Abdastamz, filius Abdamineff. Vnde parentis utriusque genus effluxit. Iste per triduum ante mortem Aomar generali fauore praelatus statutus, annulum sua manu gessit prophetae, duorumque successorum illius. Quo in puteum ex illius insipientis manu lapso, alium iterum argenteum fieri iussit, his literis insculptum: Vel indurabis, uel poenitebis, Scriptorem habuit Mareuue filium Alhakem. Faciem habuit albam, uenuste compositam, staturam mediocrem, barbam prolixam, Ab omnibus uel ante sui conuersionem ad legem, & postea summe dilectus. Qui multum pecuniosus tum ob mercaturam, tum ob sapientiam atque prudentiam, largus atque munificus in prophetam atque bonos inuentus est, omnesque sui redituum & tributorum clementum senserunt. Ipse quidem ceterorumque auxilio Alchoran integritatem collegit primo. Qui post multarum terrarum captionem in letrib lectioni uacans, in domo propria, manu maximae turbae accurrentis peremptus est. Quem in sepulchrum triduo spacio, deinceps quinque boni uiri noctu uenientes, ipsum latenter sepulturae commiserunt. Vixit annis octoginta septem, imperauit duodecim annis, una die minus. Propheta quodam in locolites post eum uenturas praedicens, de quodam illic facie cooperta transeunte dixit: Ille uiam ueritatis non derelinquet. Quem quidam illo profectus agnoscens esse Odmem, indeque quaerens prophetam, an illum intellexisset, respondit: Ita, Propheta quoque loquendo prosequens inquit: Omnibus meliores Deus meos socios praeter prophetas posteros elegit. Quibus tamen omnibus bonis, bonitate praecellunt quatuor, scilicet Eubokara, Aomar, Odmem, & Ali. Ait item, Qui me uidit & credidit, bonam mercedem habebit. Septuplum tamen, qui me non uiso crediderit. Nullus hucusque propheta peremptus est, nisi cuius mortem comitata est caedes septuaginta hominum. Nec successor etiam quisquam eius uicarius, nisi cum quo perempti sunt triginta quinque. Turba praedicta donum Odmem & ipsum obsidente, quidam uir propinquus exiens, cui nomen Abdalla, filius Aomar, taliter illius impetum atque furorē mitigare nisus est. Ait enim: Propheta defuncto, & similiter tribus eius sequacibus illius nutu, sicut & Odmem, ut sapius praedictum est, praelectis, si mortem Odmem affectatis, atque figitis, nobis illo meliorem restituite. Quod, uelut arbitror, uobis occurrere impossibile.

Hali.

DE ALI NEPOTE MACHVME.

Ali consequenter regnum sortitus est. Filius fuit Abithaliff, filij Hescer, quem genuit Abdamineff. Vnde ille atque propheta deriuati sunt. Mater autem sua dicebatur Fatima, filia Azad, quem genuit Hescem. Die quidem caedis Odmem hic eleuatus est, Multis tamen dissentientibus, & ob hoc Mecham euntibus, fugitiuis ad Aysca filiam Eubokarae coniugem prophetae: Cui adharendo, suo fulciti consilio rebelles effecti sunt. Vnde dies calameli partibus ambabus, necem plorauit. Discedentes autem inde, Aalira uersus est Alchusa, Aisca uero Ietrib. Tandem Moaxia filius Cephin suo exercitu,

Symbolū annu
lo signatorio re
gis Odmē in-
scriptū: uel con-
stans eris, uel
poenitebis.

Alchoran col-
lectus.

Impie detorū
ad Machumet
uerbū Christi.
Beati qui nō ui-
derunt & cre-
diderunt.

Ultio caedis pro-
phetarum.

exercitu, similiterq; filius Odmem cum suo, simul cum illo uindicare tendens paternum sanguinem iuxta fluuium † Abforat bella gerentes, de ciuib; & adiutoribus Arachæ propè ciuitatem Aracham conueniunt, Ibiq; quinquagintaquinque diebus contra suos hostes bella gerentes, de illis uigintiquinque morti dederunt, nec sine detrimento suorum. Ex uiris enim Hescem sexagintaquinque animas † spirauerunt. Vnde deinceps utraque parte deliberante, paciç consulente, omnium assensu communi duo uiri, ex parte uidelicet Aali & ciuium Arachæ Alascari, ex parte Moauui suorumq; Ammara filius Alasci, electi sunt, ut eorum iudicium terminum bel-
 10 lis imponens, suis in locis alios bonos atque dignos restitueret. Illis igitur egressis deliberatum ad locum, cui nomen Algendel, Alascari consilium Aali ab honore suo priuari iudicauit. Alter uero ipsum suo regno firmum affirmat. Sic tamen lite diuisa, nec pace facta, Aali reuersus est Alcupha, Moauuia uero Hescem. Istis deinceps tempore multo manum bello negantibus, sui uicissim homines inter se ter prædando, ter pugnando mala fecerunt. Illis postea Cephram conuenientibus, Aali partem uigintiquinque uirorum protegebant, partem uero Moauuia septuaginta. Aali uero profectus expugnatum Albestera, triginta secum duxit. Istis quidem bellis communis sententia perhibuit, omnes bonam uitam ducentes illic perem-
 20 ptos paradysum possidere. Post illa bella peracta, eis iterum armatis ad bellum, magnis factis exercitibus, Abdarakum filius Mulgem in templo peremit Aali mense romadam, anno Alhigere quadragesimo. Qui post orationem factam super eum ore filij sui Alhatem, ex parte solaris occasus extra uillam Alcupha sepultus est. Vitæ quidem suæ spacium quinquagintaseptem amplexum est. Annis quatuor, mensibus nouem regnauit. Annuli sui sculptura talis erat: Corde deuotus, Deus est meus dominus. Colorem eius subnigredo notabat, staturam breuitas commendabat. Barbam prolixam, brachia & tibias pilosas gestabat. Qui talis apud prophetam hoc perhibentem inuentus est, qualis est Aaron apud Moysen: hoc tamen excepto,
 30 quod hunc prophetam nullus propheta sequitur. Prophetæ quoq; sententiam nemo nisi uir bonus diligit, hos quatuor scilicet Eubokaram, & Aomar, ac Odmem, & Aali. Cuius filij, uidelicet Alhatem & Alhuacin, quanto cunctis iuuenibus paradisi præcellunt, tanto superantur à bonitate patris, Cuius fuit sublimitas anno alhigere trigessimosexto.

DE Alhatem, successore Hali.

Alhatem patre suo defuncto, per Arachæ ciues in regem subleuatus est. Qui natus ex Fatima filia prophetæ, similitudinem prophete formamq; representauit. Suus annulus his literis fuit insignitus: Dei solius est exaltatio. Eius scriptor Ouraidalla manum auxilij cæteris Arachæ sublimitoribus illius confidenter conferens, illum comitatus est pugnaturum contra Moaxia, cum exercitu uenientem de Hescem. Illis igitur coniunctis in EleMBER, Alhatem exercitus ambos aspiciens, pietate cædis belliciç periculi motus, se manibus Moaxiæ supposuit, illum sibi præferens. Illis igitur cum utroque exercitu profectis Alcupham, illic Moaxiæ & Alhatem pecuniam pro uelle suo tribunt, transmittentes illum Ietrib. Postea per ipsius manum apud Alcuphe Almughire rege constituto, ipse Moaxia Hecchera reuer-

t 3 sus

Foris Aforat, id est, Euphrates.

† expirauerunt.

sus est, ambobus exercitibus comitatus. Alhatem ex hora suae sublimationis usque ad redditionem honoris, quinque menses et uiginti dies numerauit. De quo semel eo praesente sic propheta locutus est: Per puerum istum pacem super duos exercitus, quorum alter alterius mortem studebit, Deus conuerteret, Pater suus, scilicet Aali, simpliciter solis uacans litibus, nunquam peregrinatum fuit. Fuit anno XLV, mortuus in Ietrib, die prima, x die Almuhan, anno Alhigez XLV. Fuit autem natus anno Alligez tertio. Propheta tunc litem faciente, Alhatē ob quoddam somnium uisum bellari renuit. Videns enim propheta in somnis tenentem manum super thronum Dei, & manum Eubokare iacentem super humerum prophetae, & super illius scapulas manum Aomar, cuius humerum tenuit manus Odmem, inter quos ipse cruorem cernens, & causam illius quaerens, audiuit illis patefacientibus, illum esse sanguinem Odmem, cuius uindictam Deus ipse requireret.

DE REGNO MOAUVI.

Moauui itaque filius Cephim, filij Zargar, filij Nuharb, filij Vmaye, filij Aadastemus, filij Abdemineff, unde propheta descendit: natus ex matre Huid, filia Oetebe, filij Rabea, filij Abdaasteniz, filij Abdamineff. Hic inquam pace firmata, communi fauore sublimatus, omnia redegit in melius. Ad quem omnes orientales & occidentales confluxerunt, illi parentes, Annus Alema. Annum autem in quo contigit illud, annum alema, id est, annum congregationis appellauerunt. Ille quidem iustitiae bonorumque morum firmissimus tutor, mitis, expers iracundiae, sapiens, modestus in prophetam, omnesque bonos largifluus. In littore maris Romanorum multa munimina coepit, & in terra Christianorum multa mirabilia peregit. Erat illius inscriptum annulo: O Deus, ueniam mihi praebe. Scriptorem habuit Vuabaidalla. Dedit quidem Albestem Alkigire, Alcupha ei dempta, & Azed tradita: qui fuit uir bonus, & in utraque urbe praedicta templum fundauit. Fuit autem Moauui colore candidus, facie uenustus, statura mediocris, oculos habens uarios, barbam assuetus tingere. Cum Alhima & Alchatin ipsius quondam inspiciente puteum quendam ore cruentato, per spasmodum uita per aliquot dies molestata finiuit. Qui post orationem factam super eum a filio suo Iezid, in Damasco sepultus est mense raieb, anno alhigere sexagesimo. Totam eius uitam mensi sunt octoginta anni. Regnauit annis nouemdecim, uno die minus. Potens tamen fuit super Hescem uiginti annis, ante Aomar & Odmem. Secundum prophetae testimonium Algoda terra Damasci, ceteras terras a Sarracenis habitatas fertilitate superat. Moauui profectio cum Odmem in expeditionem & peregrinationem, quidam dux eorum dixit, post Odmem regnabit Hali. Respondit alius, Imo qui mulam albam equitatur: significans Moauui. Quod etiam concessit Hali, percunctatus inde prophetam iam animo suo bono dato, bonis hominibus inuitatis, ab illo quidam illum sic precantem audierunt: O Deus, uoce Moauui scribere, & numerare, & illum a malo protegere. Propheta nunc sic suos discipulos affatus est: Cum uos omnes pastores sitis, uestrae curae & custodiae Deus quaesitor existet, qui perscrutabitur mulierem de custodia domus uiri sui, seruientem de domini pecunia sui, singulos similiter de singulis operibus suis. Hali quaesitus, cur sibi successorem non elegit, respondit: Nolo quidem hic, prophe-
tam

tam imitans. Sed si Deus uos dilexerit, uos unanimes faciet, ut uestra delibe-
ratione uir bonus & dignus uobis rex perficiatur. Quidam uir probus testa-
tus se nunquam uidisse meliorem Moaui post prophetam, percunctatus
a quodam alto, an ille de bonitate superasset Eubokaram, respondit: Eubo-
kara fuit melior, sed iste bonus. Huius similitudinem etiam retulit de illo
ad Aomar & Odmem. Moaui primus cum Odmem, alijs que multis uiris
& mulieribus nauigio † Christianorum est ingressus.

*Egregium de
conferendis ma-
gistratibus.*

terram.

DE REGNO IEZID.

Iezid filius Moaui, filij Cephin, natus ex Maïocara filia Ietrib, filij Calp,
filij Iohimer. Die obitus sui patris, per quem prius adhuc uiuum electus
est, in regnum accepit populo fauente. Suus annulus has habuit literas:
Deus est Dominus meus. Scriptor suus Amere. Ille quidem morbum
paralyticum, staturam longam habuit. Qui scribens ad Abdalla filium A-
zabair, inquit: Iam tibi missis a me compedibus aureis, & cathenis argen-
teis, illis uinctus ad me festinanter accede. Ille uero rescribens, illi dixit: Tu-
um uerbum me nequaquam emolliet, uel eneruabit, nisi prius lapide se-
mollem masticatus praebeant. In Harram † ex pcc pleumonia obiit, anno
ex peripneu-
monia.
20 tricesimo septimo. Super quem locum Damascus frater eius orationem fe-
cit, & eum terrae commendauit. Regnauit annis tribus, mensibus octo, die-
bus duodecim. Solebat autem dicere: Nemo praelatis & regibus maledicat,
sed ut Deus emendet deuote postulet, sicut etiam iussit propheta. Quodam
tempore nimium feruido, hominibus in expeditione potantibus atque di-
centibus, Iezid libate pocula ob illius tentorium clausum, imperus uenti su-
perueniens tentorium euulsit. Et sic illum † natarilectioni innotuit. Dice-
bat quoque prophetam praecepisse, subditos omnes patienter obtemperare
suis regibus, siue praelatis, licet malis & flagitiosis. atque dixisse: Misericor-
diam uos consequemini, illi poenam. Tyrannos igitur uobis praelatos,
30 licet pecuniae uestrae corporibusque detrimentum inferentes, aequanimiter
sustinete. In diebus eius ciues Alcupha scripserunt Alhiatem filio Dalj, pro-
mittentes ei regnum, si a Mecha rediret. Amer autem filius Iezid
illud percipiens, obuius illum deuicit, & in Alcuphe
confinio peremit, die decimo Al-
muharan.

uacare.

4 Annota

ANNOTATIONES ERVDITI CVIVS-

DAM ET RECENTIORIS SCRIPTORIS, QVI ALI
cubi citat Nicolaum Cusanum, quæ in marginibus Alcorano fuerūt
adiectæ. Aliquot etiam capitum argumenta & censuræ.

Eus multis nominibus ap-
pellatur in hoc libro, ppter
multifariā illius potentiam.

Dicitur itaq; misericors: quia
bonis omnibus bonū auget, malis o-
mnibus uel poenā suā minuit, uel æ-
qualem reddit. Dicitur etiā pius: quia
cunctos inuocantes exaudit, oibusq;
uolentibus subuenit. Dicitur item sa-
lus: quia expers est totius detrimenti,
et quia saluat, donūq; salutis dat bene-
ficis, qui scilicet in ipsius dextra sede-
bunt. Dicitur fortis, quia nihil est illi gra-
ue uel difficile. Nō iracundus: sustinet
em̄ suos detractores, & sibi malū im-
ponentes. Dicitur etiā mundus: quia
nihil nisi bonū et honestū diligit. Dicitur
benedictus: uel quia ipse solus est
benedictio, uel quia cūcti benedicūt
ei, Pater etiā dñs, sed perfectius quā
cateri: ipse nāq; solus omnibus rebus
dñatur. Fides etiā, seu credulitas: sed
hec nomina quibusdā prioribus non
assimilantur, omnes em̄ in eum cre-
dunt, ipse autem in nullū. Ipse quoq;
firmat omnes, nullus autem eum. Te-
stis: quoniam omnia nōscit, omniaq;
reuelabit. Fidelis: omne nāq; dictum
suum atque promissum efficit, nun-
quam mentiens, mendacium semper
abhorrens. Dicitur etiam rector: mul-
ta namq; celat, tegens illa mente sua.
Abundans: nullis em̄ indiget, omnia
possidens. Largifluus: cū & ipse tēpo-
rale bonū, & aternū tribuit. Cōditor:
Ipse namq; solus omnia creat, et nihil
† ires. ei est impossibile. Inspector, uel uisor:
nihil em̄ latet eum. Propinquus: quia
præsens ubiq;. Immensus: continet
enim omnia, à nullo cōtentus. Altus:
præest enim omnibus, omnibus supe-
rior. Patiens: non enim est impetuo-

sus, sed uindictam differt ad tempus.
Potens, uel potentiosus: Illi namque
cuncta leuia sunt.

Notandū est legentibus librū istū,
quod licet Deus ipse, prout Machus 10
metus fingit, dicens se nec unquam
legisse, nec literas uidisse, ne puteur
ab illo cōpositus, legem istam ma-
nu propria scripsit, prophetæ que
prænominato tradidit, ut mundo
prædicaret eam. Et tamen ipse lo-
quendo, personarum assumit uaries-
tatem. Nunc enim loquitur in perso-
na Dei, nunc prophetæ, nunc bono-
rum Deum inuocantium, ipsiq; gra- 20
tias agentium: nonnunquam etiam
bonos increpantium, secundum lo-
corum diuersitatem.

Nota quod liber iste Alcoran est
summæ apud eos authoritatis: Ita
ut quisquis contra aliquem diceret,
statim sine mora interficeretur.

Dicunt etiam, quod si quis hunc
librum in uita sua mēlles legere po-
tuerit, quandam mulierem in para- 30
diso habebit, quam paradisitam uo-
cant: miræ, ut ipsi delirant, pulchritu-
dinis & magnitudinis: ita ut superci-
lia eius tanta sint, quantus est arcus
qui apparet in nubibus.

Sciendum autem, quod lingua A-
rabica maximā cognationē habet ad
Hebraicam. Vnde & Arabes isti, qui
hic Ismaëlita uel Saraceni dicuntur,
sicut Iudæi à dextra in sinistram, non 40
à sinistra in dextram, sicut nos, scri-
bendo literas ducunt.

Eliph, lem, mim, a, l, m. Has li-
teras Arabicas in principio libri po-
nunt. quod sigillum libri dicunt.

Causa uero, quod ab huius-
modi caractere inquirunt: quoniam
eliph,

eliph, & in ordine literarum & in nomine Dei prima est apud eos. Per lem uero maiestas Dei, per mim imperium designatur: ut insinuent Deum omnipotentem, cuius hic nunciatus, & huius praecepta.

Azoara Arabice, uultus Latine dicitur. Vnde quod nos capitulum dicimus, illi uocant azoarā. Sicut enim uultus maxime notat, quis uel qualis sit homo: sic capitulū, quid sequens litera dicere uelit. Secundum quosdam azoara oraculum sonat. Illi namque soli iudicium tribuit. Prophetas autem dicit fore patronos & adiutores suorum professorum. A Z. O. I.

Primum capitulū istud breue matre libri dicit ob hoc, quoniam ex eo tota lex originē sortitur, & fundamentū: si cut lex nostra ex oratione dominica.

Est fundamentū, & initium, & summa omnium orationū eorum. Azoara primum septem uerba continet. Verba sententias uocat cuiusque capituli, iuxta quosdā eorum. Licet multi Saraceni dicant, se nescire discernere, quomodo, uel qualiter hae sententiae distinguantur in singulis uersibus. Oratio autē in libri initio praemissa, quā matre Alcorani uocāt, eo quod principium & finis est orationū omnium eorū. Verba sunt Machumeti. Nam per totū librum nullū cuiusque uerbū adscribit, nisi soli Deo colloquenti Machūero. (Misericordi.) In primis ipse Machumet loquitur, quasi exhortans ad agendas gratias creatori: eo quod sibi talē legē dederit. Nā deinceps per totum librum quasi Deus loquitur ad ipsum, aliquādo singulariter, aliquādo pluraliter. Aliquando uero personarū uarietate adsumit, ut quandoque ipse propheta loquat, quandoque boni inuocantes, uel malos increpantes, secundū locorū diuersitatē. Hostes Dei Iudaeos uocat, quia Christū prophetā optimū absque peccato semp uiuentē,

iustissimū, & à uirgine natū absque reatu suspēdere uoluerūt. Cui multas contumelias intulerūt, & prophetas multos antecedentes multis modis penitus afflixerūt, multos etiā morti dederūt. Christianos dicit erroneos tum quia putat illos adorare tres deos, tum imagines, iudiciū s. dies. Postre.) dies ultima, qua cuique dabitur merces iusta.

Beneuol.) scilicet ut prophetas.

Azoar. 2 Capitulū de boue ducentorum octogintaquinque uerborum. Singula cap. de aliqua re, quā in eo specialiter memorat, appellat. Sicut istud primum, quod idcirco de boue nominatur, quia hic fabulose intexit cuiusdam uaccæ mentionem. Cuius tamē rei memoriā in ueteri testamento esse constat: sicut & multarum fabularū, quas hic mendose inducit, tam ex nouo quā ex ueteri testamento penē omnes materias habuit, licet omnia mendacissime narret, sicut Iudei eum & haeretici docuerunt. In primo capitulo statim orationes & eleemosynas laudat: ut scilicet sub hac quasi boni similitudine, ad sibi credendum incautos alliciat. Et hoc per totum librum nota, quia mira calliditate quando aliquid & impium dicturus est, uel iam dixisse se recolit, mox aliquid boni uel de ieiunio, uel de oratione, uel de laude Dei interserit ita: Sicut post aperiens turpitudinē mendacio inescatis, quo ubique plenus.

Domini Iesu.) Hoc dicit propter Christianos, quos mirabili infania putat tres deos credere, quia Christū & Spiritū sanctum aequales Deo patri dicunt. Et nota, quod in isto haereticis Arriana reuixit. (Manum.) Hic iacet, quasi nullus hominum talem librum facere possit. (Paradiso.) Nota quia talem paradysum uitamque promittit, scilicet carnalium deliciarū. Quae fuit antiqua haereticorum olim, & in isto nunc peius repululat.

4 Admittit

- 4 Admittit Alcoran, Christum sequentes præferri omnibus: cum Christus sit omnibus sanctiss. prophetis superpropositus. Ideo subiungit, præ cæteris præbuius te, ex intentione. Intendit Christo scilicet potius adherendū: prout late deducit Nicol. Cusanus Card. cap. octauo, in Cribratione Alcorani. 5 De gente Ioachim ducentorum uerborum.
- 7 Ut cauti & præmuniti (præmuniti legendum) sint in bellis.
- 8 Quot uxores habere debeāt, & de substantia eis diuidenda, & de multa cura mulierū. 9 Item de mulierib. Et præcepta quædā stulta, & ut post coitum & egestionem anteq̃ orent, lauent culum, & cætera uerenda.
- 10 Cohortationes ad pugnā, & ea quæ sepe solet deliramenta repetit.
- 11 In qua asserit, nō occidisse Iudeos Christū, sed nescio quē similem eius: nec Deum habere filiū. Itē solitas insanias dicit: quod & saepe facit.
- 12 Ea quæ solet, repetit more suo: Vana & fabulosa & impia intexit.
- 13 Christianorū sacerdotes & p̃sules dicit magis sibi credere. Quod ualde dolendū est. 14 Hic dicit, non sibi datum à Deo miracula facere, & cætera bona, & friuola, quæ solet.
- 15 Iterat quæ solet: & fabulæ de Abraham, & quibusdā alijs prophetis.
- 16 Multiplicat solitas nenias, & insanias repetit.
- 17 Hic retexit fabulas infinitas de Adam & Eua, & Belzebub, & prophetis quibusdā inauditis: & de Moyse solita deliramenta, & insanias, & uerba stultissima reiterare nō cessans, agitante eum spiritu maligno.
- 18 Eadem quæ solet, deliramenta repetit: pugnas & deprædationes contra eos, qui sibi non credunt, incessanter persuadendo.
- 19 Ea quæ solet repetit, & maxime

cohortationes ad pugnam, & ad prædam, & ad rapinam.

20 De solitis nugis, atque mendacijs.

21 Solitis insanijs & mendacijs plena. 22 Continet fabulas & mendacia de Ioseph, nescio ubi inuenta, & à sacra historia omnino aliena.

23 Solitas fatuitates ineptissimas replicat.

24 Stultitiæ & uanitatis plena. Nota similitudinem arboris.

25 Solitas fatuitates replicare non cessans. Exig.) Hic dicit diabolu ex igne creatu. Plasm.) Replicat fatuitatem, de adoratione Adæ ab angelis.

26 Verba iteru atq̃ iteru replicans stultitiæ atq̃ insaniæ plenissima. Exempl. null.) Nota exēpla, quæ ponit.

Mendax.) Hic excusat se nō esse mē

dacē, cū tamen nihil aliud quā mendacia ubiq̃ & per totū fingit. Latini.) Hic specialiter contra Latinos loquitur.

Villæ.) Nota parabolas.

27 Seruū.) te scilicet ô Machumet.

Lōginq̃.) id est, Hierusalē, Harā, id est

Mechæ. Parente.) Nota de honore

parentū. Ne ponas.) scilicet quod

Deus habeat filiū uel æqualē. Oratio.)

A mane usq̃ ad uesperā orationibus incumbendū est. Licet oēs.)

Si omnes homines & diaboli conuer-

nirēt, non possent facere librum si-

milem Alcoran. Nec filium.) Solitas

blasphemiam replicat.

28 Deum habere fil.) Nota impietatem magnā. Adolescent.) Nota

quomodo peruertit historiā illā, quæ

inuenitur de septē dormientibus, &

quā mendaciter & turpiter eā narraret.

Nihil te facit firm.) Nota ut

nihil affirmet. Parab. de duob.)

Nota parabolas stultissimas.

Moyse.) Fabula stultissima de

Moyse. Alex.) Nota fabulam de

Alexandro ridiculosam.

29 Hic

29 Hic est mediū Alcorāi diabolici. Azora x x i x. fabulas habet mēdaciſſimas atq; ſtultiſ. de Ioanne baptiſta, de natiuitate Domini, de Moyſe, de infinitis atq; ridiculoſis tmerai, Ioannes.) Nota mendacium impudēs, & quod nullam omnino ſcripturarū ſciebat: quī nomen Ioannis & in propheta Hieremia, & in libris Machabeorum præceſſiſſe non nouerat.

Spiritum qui mutar.) Nota, quā hæretice delirans, uult dicere, nunciū qui miſſus eſt ad Mariam, ipſum ſpiritum Dei fuiſſe in ſimilitudine hominis, miſerrimus, quid dicat, neſciēs.

Impregn.) Nota turpem & mendacem narrationem, atq; hæreticam, de partu uirginis. Mihi quidem orat.) Nota impietatem, quam repetere non ceſſat. Deum filium.) Solitam blaſphemiam replicat. Per alchimia, Locus idolorū,) quæ deſtruxerat, intelligitur.

30 Stultitiarum, & fabularum, atq; impietatum pleniffima. Tua ſore.) Vbiq; mendacia, quæ à diabolo didicerat, repetit etiā cōtra ſcripturā. Noſtris act.) Nota dictū. Ad uxor ali.) Non ſeruauit hoc præceptum peſſimus ribaldus, quia multorum uxores rapuit.

31 Mendacijs & uanitatibus copioſe referta. Villa.) ſcilicet Mecha, uel quælibet alia. Cibus pot.) ſcilicet ut eſſent fortes ſortes, ſi qui pugnādo intulerunt leges, quod uult dicere de Abrahamā, & de Moyſe, ſcilicet quod pugnādo, & uiolenter cogendo ad legē ſuam homines cōpulerunt: ut tali exemplo magis animet eos ad pugnandū & interficiendū omnes, qui ei credere nolēbāt. Ipſum cōfund.) id eſt, ipſam falſitatem ueritas cōfunderet.

Deum filiū.) Nota ſolitā impietate. Dauid.) Nota fabulas ſtultiſſimas de Dauide & Salomōe. Martial. indū.) Dicit inſanus, quod Dauid primus in

uenerit artificiū lorice faciendæ: cū in ſcriptura ſacra legatur Goliath, quē ipſe Dauid occidit, habuiſſe lorica.

Mulierū opt.) Nota dictū de Chriſto & matre ipſius. De matre Domini uult dicere, ſed impie dicit atq; hæreticē, Deum ſcilicet inſuſſaſſe ei animam ſuā neſcio quā. Alchiff.) Nota fabulas infinitas, & Alchiramū prophetam inauditum, quem magis arbitror aliquem fuiſſe diabolum.

Prænoſcitur à Deo.) Hoc dicit in excuſationem ſui, qui propheta non erat, niſi diaboli.

32 Variantes leg.) Chriſtianos uariatores legum appellat, uolēs dicere illos Euāgelium corrupiſſe, & ad ſuum libitum cōmutaſſe. Abrahā.) Abraham dicit fundāſſe templum Mechæ.

Tibi controuerſ.) Deum ſcilicet cōtemnunt, non te.

33 Caſtitatem.) Nota, & uide caſtitatem diaboli. Aifferdeū.) Locus paradifi, quem iſte ſuis promittit. Filiū mori.) Nota ſtultitiā & impietate ſolitam. Nota hic, de Chriſti et matris ſue paradifo. Nos ueritate nūcio.) Nota quā miſere et ſtulte putat filiū Dei à nobis quaſi aliū Deum intelligi.

34 Vana, ſtulta, impia. Vxorib. impon.) Nota cōpaſſionē eius circa mulieres adulterātes. Male loquent. de mul.) Iſte cura mulierū, quas credibile eſt eum rogāſſe, ſicut ſuū familiariffimum, ut de eis in Alcorano ſuo loqueretur ſtudioſe, eaſq; attente commendaret. Domū ingr.) Nota. Dicit ut nullus ingreditur domū niſi ſuam propriā, nō tamen repente ingreditur: ſed ante aduentu ſuo nunciato: timēs uidelicet depræhendi cū uxoribus alienis, quas aſſidue ſcortabat leccator peſſimus. Domibus de.) Nota quā liter ſit orandum. Nubium nigerr.)

Nota ſtultitiam. 35. Vana, ſtulta, & impia. Hath, Them.) Nomina ſuorū pphetarū. Intercapedo, eſt

est spacium inter unam rem & aliam.
 36 Nutriui puer.) Nota mendaciū
 de Moyse. Si ceperitis.) Nota, quāta
 fabulositas. Hut.) Nota Hut et Hat p
 phetas, qui nūq̃ fuerūt. Themuth.)
 Nota superius istum omnes istas fa-
 bulas induxisse: quas iterum repetit,
 non habens quid dicat. Pessundauimus
 id est, conculcauimus.

37 Pauimentum.) Nota insaniam.

38 Harā, prohibitis à nutritura eius.)
 Hale licitum significat, Harā illicitū.
 Mundanae petu.) Nota stultitiā atq̃
 mendacium. Non enim qui bene u-
 titur diuitijs, in futuro saeculo perdeſ.
 Karon.) Nota, quomodo nō habens
 quid dicat, ad fabulas Iudaeorum cō-
 uertitur: sicut & saepe facit.

39 Imagines.) Hic loquitur contra
 imagines Dei. Abrah, diues.) Nota
 paulo ante illum dixisse, quod qui di-
 ues esset in hoc saeculo, in alio perdis-
 tus esset. Nunc autem dicit, Abrahā
 diuitē in hoc saeculo, & tamen bonis
 cōnumerandum. Et hanc eius cōtra-
 rietatem atque stultitiā ferē ubique
 inuenies.

40 Stulta, uana, et impia.

41 Vana, stulta, & impia.

42 Vanitatis & fallaciā pleniss.
 De suo spiritu insufflās.) Deus de spi-
 ritu suo insufflans Adā, &c. ubi nota
 opiniōem ipsius de anima, Incredul-
 in ign.) Nota, quanta contrarietas.
 Illum quē dixit perpetuo in igne mā-
 surū, statim dicit ad Deū cōuertendū.

43 Vana, stulta, & impia. Tuas mu-
 li.) Nota, quanta cura de mulieribus
 suis: quas ad minus XIII, habebat. Vi-
 ri seu foemine.) Nota, quomodo post
 tantam curam mulierum suarum, sta-
 tim sermonem facit de castitate: ut co-
 operiat leccitatem suam, qui prae cun-
 ctis hominibus in mulieres libidine
 insaniebat. Tu uirū à Deo dit.) Hoc
 dicit propter seipsum, introducēs De-
 um sibi loquentem, ut cuiusdam uxore

rem, quam ualde amabat, licenter stu-
 praret, & postea sibi eam uxorem acci-
 paret, quasi ex precepto Dei dantis
 sibi licentiam sicut prophetae sancto,
 quā alij nō habebant: uidelicet ut oēs
 adulteri sint. Tibi mulier.) Nota
 iterum leccitatem, quomodo facit
 sibi Deum loqui, ut quascunq̃ uolue-
 rit, cōstupret. Nullus propheta.) No-
 ta quomodo uult cooperire, & quomodo
 modo temperare, quod superius dixe-
 rat. Hoc totum propter uxores suas
 dicit, sicut zelotypus, & adulter pessimus.
 Midenā, de tali loco.

44 Vana, stulta, & impia.
 Salom.) Nota, quanta fabulositas de
 Dauide & Salomone, & quotiens eā
 reiterat. Corā Deo.) Nota, quā in-
 sanē & stulte loquitur, sicut demonia-
 cus. Missus cunctis gentibus.) Hic dicit
 cit, quod sit nuncius ad omnes gētes.
 Homo mag.) Nota, quomodo con-
 scius ipse sibi de se putat oīa dici. Ita
 enim erat omnino, sicut dicebat illos
 dicere de se.

45 Vana, stulta, & impia.
 Alkmer, est aliquid uile & modicū.
 46 Leccitatis plena. In paradiso
 lect.) Nota leccitatem insanā, & pa-
 radisum, quam promittit suis.

48 David.) Nota insanias fabu-
 losissimas, quae sequuntur. Post pa-
 rad.) paradisu Machumet. Hominē
 de lut.) Nota, qualiter istam suam pri-
 mam fabulam, quā diu intermiserat,
 modo repetit, quid dicat nō habens.
 49 Si Deus fil.) Nota insaniam fo-
 litā, & blasphemiam. Tribus recepta.)
 Hic uult dicere, quod in uulua uel in
 matrice mulieris tria sunt receptacu-
 la, ubi formatur homo. Quod ei foris-
 tan aliquis physicus dixerat. Ocio pa-
 rilia bestiarum more solito inspicer
 dicit: cum non solum ocio, sed multa
 parilia bestiarum fecit Deus. Creden-
 tium primū.) Dicit se primum credē-
 tium, Alcorā fals, expert.) Imō om-
 nis

nis quodāmodo veritatis. Exemp.)
Nota exemplum.

51 Stulta, uana & friuola. Hic li-
bera Deo.) Mētiris, sicut penē ubiq.

52 Solitis nugis atq; mendacijs ple-
nissime referta.

63 Stultissimis mendacijs & nugis
plena. Christo.) Nota de Christo,
& parabolis ipsius, & de solita im-
pietate.

54 Impia atq; sacrilega.

55 Stulta, uana, et impia. Filijs Is.)
Nota hic quid dicat de filijs Israel.

56 Stulta, uana, et impia. Nō sum
pram.) Dicit hic, se nescire quid sibi
suisq; gerendum sit. O Deus fac.)
Nota ubiq; stultitiam.

57 Stulta, mēdax, et impia. 58. Azoa
rā, oraculū uel praeceptū. Azoaras sin-
gulas chartas Alcorani dicit: quas per
Gabrielem sibi à Deo mitti mēdacissi-
me confingebat, non simul, sed paula-
tim dicens eas super se uenire.

59 Diabolica & insana.

61 Per uent.) Nota, quā stulte iu-
rat, quod scriptura eius uera sit, &
quā insana iuramenta facit.

62 In.) Nota iterum stultam iura-
tionem.

30 63 Vana, mēdax, & impia. Suble-
uatus.) Dicit se in cœlum eleuatum, et
locutum fuisse cum Deo. Vana no-
mi.) Nomina idolorum, quæ tunc co-
lebant Saraceni, dicentes foeminas ab
ipsis esse creatas. Qui tūc.) Hoc simi-
liter. Ascheare.) Nomē gentis alicui
ius, quam fingit, fuisse sicut & alias
multas, quæ etiam nunquam fuerunt.

64 Luna.) Aliquod signum conti-
40 gerat in luna: quod dicit per se factū.

Themuth.) Nota, quoties istas fabu-
las de Noë, & de Hat, & de Themuth
iam iterauit, non habens aliud quid di-
cat. Camel.) Ecce iterum camelam
Themuth, quā occiderant ei nescio
qui, qui nolebant ei credere. Psalt.)
Cuius psalterij mentionem facit, ne-

scio. Sed puto, quod audierat ab ali-
quo nominari psalterium, & putat ibi
scripta esse, quæ nūquam audita sunt.

65 Hermoda & tyli fructus sunt pal-
marū. Hominem de Celcal.) Nota
sæpe repetitam fatuitatem de angelis.
Omnis res mund.) Quā insane lo-
quitur sicut diabolico spiritu agitatus.
Ignem clariss.) Nota quā stultē di-
cat ignē clariss, atq; fumosum. Para-
dis.) De paradiso sua, nota plurima.

66 Paradis.) Nota, quod huiusmo-
di paradisum semper describit & pro-
mittit. Diligūt enim Saraceni talia de-
lectamēta, esse scilicet semper in hor-
tis, inter arbores atque aquas, habere
secum pulchras mulieres, comedere
deliciose, luxuriari, & cōcumbere in-
desinenter.

67 Scitote uitam huius.) Nota bo-
num dictum. Nullum animal.) Hic
loquitur de præsciētia. Christo.) De
Christo & euangelio.

68 & 69 Vana, mendax, & impia.
71 Christū.) De Christo, quod pre-
nunciauerit Machumetum, & ipsius
nomen expresserit. Christus Iesus.)
Iterum de Christo.

73 Vanissima & impia.

74 Diabolica.

75 Mulierib.) Nota, quanta est ei
compassio circa mulieres.

76 Hic facit se increpari quasi à
Deo, quare aliquid de suis uxoribus
suspicientur: cum sint ipsæ bonæ, et nō
sit opus eis aliquid prohibere. Iura-
iurand.) Quæ iuramēta coëgerat eas
facere, quod Dei fidem seruarent. In-
suff.) Nota quod sæpe repetit de insus-
flatione animæ beatæ Mariæ, & quid
intelligat ex præcedentibus & subse-
quentibus, diligens lector inquirat.

78 Calam.) Nota fatuum iuramen-
tū. Iterū crebro.) Et tu pessime, qui
non cessas stultissima iuramenta face-
re, de illis es. Alius.) Aduerte lector,
qd alius genitiuus in hoc opere pro al-

u terius

terius quasi semper ponitur.

80 Vanissima. Quinquaginta an.) Nota fatuitatem de annis, &c. Mulieres prop.) Aduerte hic pessimū rībaldum, in facto libidinosum cum uxoribus proprijs.

81 Diabolica.

83 Vanitatis & insanīa plena. Fraudetur.) id est, scindetur.

85 Mendax, ut suprà. Per diem.) Iuramenta fatua, quæ Deo adscribit.

86 Mendax & uana. Paradis.) De paradiso sua.

87 Per angul.) Nota saepe stultissima iuramenta, quæ Deo attribuit.

88 Timentes suffic.) De sua paradiso. Optimaq; remunerat.) Mētiris, quia maior est, quam Christus in Euāgelio promisit. Angeli.) Prosequitur suam fatuitatem de angelis, quos de igne creatos asserit, & mortuos, & tandem resurrecturos.

93 Paradis.) De paradiso sua.

98 Aliorum autem facies.) De paradiso sua. Illos castig.) Cur ergo præcipis, ut gladio ad tuā legem conuertantur homines? Et si non coactor

sed doctor es, cur nō rationibus ut homo, sed potentia ut bestia & animalia bruta homines subijcis? Sed ut mēdax ubiq; tibi met ipsi contrarius existis, 107 Noctem alchīderam uocat, in qua dicebat super se uenisse angelos, & attulisse Alcoran.

108 Librorū ho.) Librorū homines & legibus subditos; Christianos uocat et Iudeos. Maxime aut de Christianis, uult dicere, quod ante suū aduentū dissensioēs habuerint, & nihil scierint; sed ipse attulerit bonam legem, & legerit eis libros benedictos. Deo participi, adiung.) Christianos hic maxime notat, putans infelices, quod tres deos credant.

115 Nunquid.) Hic tangit aliquam fabulam inauditam, ut uideatur dicere mirabilia.

116 Homines Corasch uocabatur, de quorum progenie ipse erat.

121 Amilcaf.) Ille aliquis erat inimicus eius.

122 Deum unum.) Nota impietatem, quam nec in fine tacere potest.

FINIS.

LECTORI STUDIOSO.

Tanta religione ac fide usi sumus in describenda etiam insensissimī Christianae religionis nostrae inimici legē, ut exemplari primo quod imitari per omnia statueramus, quia deprauatissimum tamen erat, ad duo alia quae paulopost amicorum aliquot opera nacti sumus, diligenter collato, & consulto etiam ubi necesse uidebatur Arabico optime atque emendatissime scripto, quicquid uel leuiter uariarent illa inter sese, uel cum melior quoque lectio forte animo nostro occurreret, annotandum id quaecumq; esset, atque hic seorsim adijciendum esse operae precium duxerimus. Itaq; etiam hanc industriam nostram, Christiane lector, equi boniq; consule.

ANNOTATIONES VARIAE LECT

CTIONIS DIVERSORVM QVATVOR EXEMPLA

rium, quibus in describendo conferendoq; sumus usi: primo numero paginam, altero uersum denotante.

5	Pessimum	Alias pessimi	2	nopoli scriptū, quantū ex lituris cōijcere licuit.
7	translationem	al. transferri	3	peracta
16	produxi	al. ex arabico ad latinitatem perduxi.	29	sue Isma.
24	Hocego	al. Hac ego	34	Sicq; Deum
39	Forte legend.	Quam si superfluam quidā ratus fuerit, quoniam quibus resistere debeant talibus armis muniti, nō assunt, nouerit, &c. et ita habebat ferē exemplar Latinū Constanti	40	cod. trium
			41	Vnde plur.
			46	omnis peccati immunem, &c.
				his mendacij atque peccati immunem
				Mariae filium

10 putant

V A R I A E L E C T I O N I S.

- putant etiam al. putant. e. leg. enim
 11 diaconibus leg. diaconis
 12 legend. hanc moderni.
 13 inuitendo forte legendum inestando
 14 phomos al. per thomos legend. per
 thomos. Nam singulas Azoaras, id est, uisio-
 nes ad se perferri finxit, ut quidam dicunt.
 15 propriando In altero exemplari de-
 sunt hac. al. properando. forte legend.
 probando etiam reprobauit
 16 Deum al. Dominum
 17 uacinus leg. fatuus
 18 nifu al. risu
 19 agentis leg. ad gent.
 20 uelant pro, insanientium ritu bla-
 terat
 21 seduere al. deest uere
 22 primo sumptam al. patriæ, legen-
 dum, patriarchæ sumptam cod. legen.
 Et super hac
 23 atque multorum al. atque multorum
 aliorum libidini patens atq;
 24 adiunxit Legendum uidetur, maio-
 rem sibi uelut exemplo prophetico nume-
 rum peritorum adiunxit
 25 prædicatio al. prædicando
 26 somnia al. semina
 27 uel Saracenorum al. & Sar.
 28 tota al. deest
 29 complebitur leg. complebuntur
 30 unum fil. al. uerbum
 31 dicendo al. de Deo
 32 meritum al. nutum
 33 felicitatem al. diuinitatem
 34 cod. quam rem quam
 35 exiit al. exiit
 36 conticiet al. uiciet
 37 Erhic leg. hoc
 38 eo temp. al. eo adhuc tempore
 39 multis uoc. etiam uocatis
 40 inquirere inquiramus
 41 minimus al. humilis
 42 pudor al. dolor
 43 ganiret forte garriret
 44 serio al. sero
 45 gressum al. gressus
 46 huc usq; al. huc usq; dicam. forte legē
 dum, Non dicam quā perniciosus
 47 noluit leg. uoluit
 48 pro fui al. profui
 49 tamen al. tantum
 50 coagmentatum al. commentatum
 51 minus tamen alib. minus obnix
 52 fastidium alib. meum fastid.
 53 cuius postrema al. iudicium, cuius
 54 P. Ista litera nō est aliud nisi paragraphum
 arabicum. Ista in margine erat annotatum in
 exemplari altero.
 55 annuunt al. amminutis
 56 scq; non aliam legem quā rectam
 57 mutantres al. militantes
 58 eod. simul incon. al. simul & incon.
 59 tonitrua al. tonitrus
 60 Sin autem, pro sin minus, subinde po-
 nit interpres
 61 tamen al. cum
 62 nefanda & a Deo al. nefanda & a deo
 63 omni sciens al. omnium sciens
 64 suæ præ suæ sapientiæ
 65 si hab. al. scilicet hab.
 66 Sit autem. Sit autem mentis uestræ
 constans
 67 alius, pro alterius, sapissime ponit
 68 Illis itaq; al. Namq; descendantibus
 69 annotesceret leg. innotesceret
 70 reddidisse leg. rediisse
 71 tamen al. autem
 72 eod. bonam al. bona
 73 Euocem al. & uocem
 74 parantes leg. præferentes. al. præsentis
 75 P. Cæteris que al. Moyfi, cæ-
 teris que
 76 qui al. qui dicentes, uos nulli nisi
 libro uobis dato credere uestræ legi
 77 Salomoni al. Solomoni bono pat.
 78 cod. præfagiorum. al. præstigiorum
 79 cæloque, pro cælo terraq; præpositione
 transposita
 80 inuigilate orationibus inuigilare
 81 nisi bene al. nisi tantum
 82 Licet ipsi al. ipsi tuæ, aliis tantum
 83 mediatorum. alib. filium. forte leg. fidum
 84 quemlibet leg. quolibet
 85 eisq; nullum. aliis defunt uerba ista, eisq;
 & c. usq; cum sectam, & c.
 86 derisorum leg. diuisorum
 87 quisq; pro unusquisque
 88 fere fere usq; ad
 89 nemo nemo nisi uobis
 90 multum al. inultum. inde mense
 91 uia al. me
 92 repatriati pro patriæ redditu, seu reduces
 93 discretionem leg. discretiores autem
 94 Deo uitæ al. Deo omni uitæ
 95 discretiuis al. discretius
 96 Litium. Litem pro bello subinde ponit
 suo more
 97 Guerra, Gallicum uocabulum pro bello
 98 dissidentes, al. diffidis pro discrepantes
 99 emundatis al. emundatæ
 100 redimantur leg. reducantur
 101 pollire leg. polire
 102 Ita uos al. itaq; uos
 103 imminere al. innumerari
 104 Ipse scit pro, scit præsentia & futura,
 subinde ponitur.
 105 comprehendite leg. comprehendente
 106 Item qualiter al. à me
 107 2 20. 3

ANNOTATIONES

20 3	ostendendo	leg. ostentando	32 26	maximo	al. maxime
13	cogitationum	al. cogitationum uest.	37	Antheut	leg. Amotheut
14	tum pecuniarum	al. tamen	40	quam effrenes	leg. quo effreniores
17	ueniam	leg. delictorum ueniam	33 16	leg. propter malos homines	
18	quandoq;	leg. quidem	20	leg. praeter ceteris suadere, ut manus	
27	sufficiensibus	al. suis sufficiensibus	43	uplicatur	leg. duplicabitur
40	rediens	al. digrediens	34 17	leg. bonum propter hoc redimat	
21 19	me	al. uel	35 17	leg. namq; uel tibi magnus.	
29	mater, uide annotationes i capitis		27	leg. amorem suum retrahit	
33	pater	al. ipsum	28	abuiam pro deuam	
40	mutari	al. mutariue	31	omnes beneficietes Ab hoc loco usq; tem	
22 7	prohibetur	al. prohibet		etenim inuoluentes &c. omniadesiderantur	
10	deceptare	leg. disceptare uenerit		in altero exemplari	
15	tororis	leg. tutoris	43	Sic	leg. si
22	dator	leg. dator & mortificator, cui	36 12	Viri	al. P. Viri boni
46	permittit	forte promittit	21	connit	leg. coniuncti
23 5	mulieribus	leg. mulieribus splendidior	37 3	sibi suisq; nostris uel nil agereat. Haeuere	
	& mundior			ba sex desunt alias	
7	Tibi quae	al. qui, leg. Tibiq;	9	prius	leg. post
33	eisq;	leg. eos qui	38 29	perdit	al. perdat
36	profligam.	leg. profligabo	39 11	leg. multa uero adhuc	
42	firmu al. cu firmu nullatenus credere uelis		15	al. nisi Deus omnipotens	
45	uestitq;	al. nostrisq;	19	leg. a Deo uero ueniam	
24 13	solum	al. solus	25	praedestinatum	al. praedestinatum
14	agnitis	al. traditis	28	Ingredeimur	al. uos ingrederemini
34	nos	al. nobis	40	ipsum	
44	teste	leg. testes	40 5	multum terram	leg. multi in terra
46	diuinaq;	al. deest	8	oppositum	al. suppositum
25 3	facti suam	al. facti sunt	18	P. post, &c. Hae desunt in altero exempla	
38	tibi	leg. tibi ueraciter patef.		ri usq; illos quidem	
26 13	uestro	al. modo	31	monstratam	al. monstrauimus
14	premoniti, p premoniti subinde ponitur		45	effecisse	leg. effecisset
16	rodunt	al. ungues rodunt	41 6	hac	leg. hoc
20	Induraueritis. Indurare pro perseverare		17	nostra	al. mea
	aliquoties ponit		18	similiter incred.	al. simul incredulos &
29	sim al. similiu. leg. simul uel similiu.		35	marciam	leg. inertiam
37	legatum	al. ligatum leg. & ipsum	41	cateris	al. certus
	legatumq;		45	obstinanciam	leg. obstinanciam
40	& pro &c.	al. desunt	42 23	perpetrabant	al. spectabant
27 2	Incubuerint al. similiter & ceteri incubu		47	nitetis	leg. nitentini
	erint. Isti quidem &c.		43 6	Quando	al. Et non, leg. Quando non
14	item	al. igitur	16	ulterius	al. alterius inde
23	obstinanciam	al. abstinentia leg.	28	alias cehilarim. In Arabico	بهرتق
	obstinacia			שאבתן קדולתן האם	
28 4	perpetra	pro impetra	45	quaret.	uel potius quasitum
	eod. consolens	al. consulens	44 35	uenies	al. ueniens
16	prauis	al. prauis	45 13	hic nequaquam	legen. hac uel hoc
28	congregati	al. congregari	35	curia	al. iura
44	quem	leg. quo	41	ad caelos. al. aut caelo per scalas ascendere	
46	antecedentes anteced. paratum al. &		46 7	astruximus	leg. destruximus
2	& ab hac	al. & ab hac ab ijs	15	subita	al. subito
	leg. & ab hac & ab illis		23	cognoscatis	al. cognoscitis
29 43	forminis	al. fraternis	47 10	te usq;	leg. usq; uerbum aliquod
46	rectum	al. recte	44	nostrum	al. uestrum
30	leg. mulier adulterio quatuor &c.		48 2	posterioribus al. pastoribus, leg. posteris	
23	leg. uestras propter mendacia		12	ammonere	leg. admonere
30 36	specta	al. suspecto leg. suspicione	2	credidisse pro creditos fuisse	
31 3	secretum leg. secreta plana uel palam		13	annotat	al. annoscat, forte agnoscat
9	partis uere	al. partus uero datoris libri	27	ut	al. ne
					29 qua

V A R I A E L E C T I O N I S.

29	qua	al. Quia	25	contraria	al. gratia. legendum, prohiben
31	calidos	leg. callidos	25	testy contraria	
31	quit	al. quint. leg. quiuit, uel quaerit	34	uindexq	al. iudexq; uester
30	decolandum	leg. decollandum	68	Deum quamtotius,	al. dominum quāto
31	prædicatas	al. prædicans, uel prædictas	35	citius. leg. Deū quantotius, id est cunctigio	
35	utilimum	pro utilissimum	69	profectionem	al. profectiorem. leg.
39	uestra	al. nostra		perfectiorem	
44	fuert	al. fuerunt	28	pœnitentem	al. petentem
45	formans	leg. foras	24	dedecore	leg. dedecere præmendi
46	reditione	leg. redditione	28	adfit	al. Absit
31	delectionem	al. detectionem	36	Est ne	al. Et
21	perhibimus	al. phibemus. leg. peribimus	39	hic	leg. hæc
39	Bonoq	al. Bono quoq	70	conscriptus	al. adscriptus
13	similiter	al. similiter	26	omni uestra	leg. omni uitæ substantia
34	factores.	pro fautores, uel sectatores	31	uergetis	pro torquetis
38	sustineant	al. sustineat	42	Nescitis	pro ignorantia
24	uidentibus	al. ludentibus	71	malis gentibus	leg. mala gentibus
36	dimittent	al. demittent. Et pro Ego,	22	Mezera est Aegyptus	מצרים
	habent, Ergo		35	præmunitis	al. præmonitis
17	diserptim	al. diserptim	72	beneficis	al. beneficijs
17	meus	leg. meos	34	hoc	al. hic
5	meo	al. modo	40	firmato	al. confirmato
6	stabilis	al. stabilis	42	præsidebit	al. possidebit
12	inquam	al. in quem	46	iudice	al. iudice
19	animabus	leg. animalibus	73	inuocarent	al. inuocaret
32	fume	al. summe	12	A	al. Au
37	Hæc	al. hic. leg. hæ	13	quomodo	leg. quia Deo cōnumerentur
60	Quoniam	al. Quando	18	hoc	leg. hic
31	perpenderet	al. compræhenderet	19	terminetur	al. timeretur
61	aliud	al. alij	25	præmunies	pro præmonens
10	increator	leg. in creatura	30	decannos	al. decanos. leg. de cauernis
61	munitos	al. inimicos	37	interueniens	al. inueniens
37	in menſe	leg. immenſæ	74	qui	leg. quæ
61	uendiderunt	al. uendiderint, et pro sunt, sint	10	refutabimus	pro reſiciemus
12	timendus	al. timentibus	17	præmunientes	al. præmonientes leg.
14	Deum	leg. diem		præmouentes	
17	altiore	al. maiorem	27	uestri	al. noſtri
33	Heunani	al. hennaim Arab. هوناني	76	peccamina	al. peccamina
47	Ozair	Arabice عزير	30	ſpem	al. ſpe
64	efficiet	al. efficit	31	Discernentis	al. diſcernentibus hæc
18	aliſcens	leg. adſciſcens	77	oſtium	al. hoſtia, uel ad hoſtiam
17	Quid	al. Quod	37	ſeruiens	pro famulo
18	loquentium	al. loquenti	78	hic	al. huc
43	redemptibus	al. reddentibus	79	perſuaſione	al. perſuaſionem. leg.
45	ueſtrā nobiſcum	leg. noſtrā uero uobiſcū		perſuaſionum	
47	noſter	al. ueſter	80	reuertite	pro reuertimini
61	ſed	leg. ſed ſi	9	uſq	leg. uſquequo
7	retrambuli	pro deſertores	34	Mezara	al. Mezaran, id eſt Aegyptum
35	conſtructores	al. conſecratores	81	meiſq	al. nunquam
26	leg. ſimilibus ac incredulis		6	iuſtitia	al. inſcitia nequanquam reliquiſtis
31	factoribus	al. fratribus. leg. fautoribus	11	diſcernens	al. diſcerpens
40	dereliſtum	al. delectum	19	meſſes	pro ſegetes
46	beneficia	leg. benefici atq	20	diem	leg. diei
62	placita	al. pollicita	43	& teneb.	al. aut tenebræ
22	factoribus	al. fratribus, uel fautoribus	47	fabricetis	al. eorum opponitis
16	enim	al. etenim	82	uidet	al. uide. leg. uidelicet
45	primis	leg. præmijs al. primis	4	Redimendo	al. tribuendo redimendo
47	leg. Medinenſium: & pro litem, librum			non colligentur.	leg. pro ſe redimendo tri-
71	bis	al. his		buerent, non colligentur	

ANNOTATIONES

8	computi	al. compori	36	al. Te quidem nisi à me recedas uel lapsi
19	prædecessorum	al. præcessorum	dibus &c.	
83	quæq;	al. quem	100 44	distinete al. dispe.leg
25	posterorum	al. posterorum	47	nuncium al. omniū. & Alchima
43	uere	al. fere	101 21	al. obungente
84 5	nostra	al. uestra	30	uisusq; mei leg. iustisq; meo
38	dinumerationis	al. dinumerationes	35	formoso pro modo
85 2	Quoniam	al. Quum	37	quot al. quod
5	Alchira. Arab. من كسر لوز	al. deuinculis	102 1	existit al. existit
15	nolentibus	al. uolentibus	3	cum simile al. consimile
19	non minus	leg. nihilo minus	13	Antu al. aut
26	gestabilem	leg. gustabilem	40	adopraui al. prapraui
29	dimittentes	al. emittentes	41	Ascemeli leg. Aschemeri
30	heredes	al. heredem	47	quotquam leg. quodquā, pro aliquod
40	suasq;	al. suisq;	104 21	fictinūm pro figmentum
44	quarum quam	pro aliquam	27	Quorquot al. Quorumquot
86 15	alias	pro aliō	35	Experte al. experies
26	Alligero	Arabice اَللِجَر	38	quisquam pro quicūq;
32	immenso	al. immentie	105 3	continuauimus al. estimauimus
35	disceptores	leg. disceptores	4	quicquam al. quēquam
47	caudicum	al. caudicum	5	hominum leg. hominem
87 45	prædicendo	al. deprecans	20	quoquam al. quosq; leg. Quoquam,
89 2	syropus	al. syrobus	pro aliquo aut quocūq;	
4	sapientibus	al. à scientibus	22	quotquā leg. quodquam pro quodcūq;
25	proficuum	leg. proficua, & pro	30	Hic'ne al. Desunt ista, leg. hæc'ne
Ita		al. Itaque	rio seu ludicre locutus, &c.	
30	quaremus	al. postulabimus	41	hic leg. hoc
91 6	illis	al. illis deinceps auxiliati	106 8	magistrum fortēmagisterium
11	fortis	pro forsan, uel fortassis	17	Hesdra al. Hesora, Arabice هِسْدَر
21	computum	al. compotum	idresora	
22	priuos	al. primates	24	eis leg. ei
28	hocq;	al. hoc	29	discrepant al. discrepant
41	alioquin	al. alloquium	35	tenditis al. tenderitis
92 6	terras	leg. terræ. & pro applicare	107 8	die al. dii
al.		amplificare	8	aberrabit Aberrare, pro repellere
93 2	tuis	al. suis	38	adoratur al. honoratur
45	amēnam	al. auream	44	Haran al. Haram
94 33	hoc	al. hic	46	hic leg. hoc
38	arrachim	al. arrakim	108 23	mesquide al. mesquidem
41	sopitionis	al. sopitiemus	36	autem al. aut
45	demirationem	al. demonstrationem	109 9	nisi pro solo, uel duntaxat
95 10	uidentur	al. uidentur	12	in credulitate leg. in incredulitate
26	ccccx	al. cccix	22	culicem al. calicem
27	hæc	al. hic	40	Alferdeum al. aifferdeum legen.
39	parabolam	al. parabola	Alphar deus	
40	circumstos	al. confitos	45	u. i. operibus, leg. uirorib; uel uiroperib;
44	dolendum	al. delendum	110 1	intinctioni leg. fortē inter incommoda
47	quid	leg. quum	7	hic leg. hoc
96 5	diffusctum	al. defluxum	11	Tannor al. Tamnor, leg. tannor
10	perlegent	al. perleget	20	humanam al. mundanam
97 10	quilibet	al. quidlibet	21	item leg. iterum
16	imensus	al. immisus	45	prohibente al. perhibente
98 4	minutissimum	al. munitissimum	111 10	auferemus leg. auferemus
47	in hoc	al. ut	16	uuitis al. initis
99 5	hic	leg. hoc	44	telluri al. tellure
7	arutebat	Arab. رُتَبان ryteban	112 7	tum corruptus, al. tamen
13	iminebat	al. inemebat, leg. innuebat	10	hic leg. hoc
21	hic	leg. hoc	20	hic leg. hoc
28	prædica	al. prædicta	30	placitum al. placidum
				59 tempoa

VARIÆ LECTIÖNIS.

temporibus	al. turpibus	123 8	uerecundæ	al. uerecundiæ
mutabunt	al. mutabunt	11	puellarum	al. puellam
nocte	al. noctem	20	uel	al. illis
debetur leg. debetur, ipsius officii est		26	hale	leg. alæ
pollutari al. pollituri leg. interpellatori		28	leg.	gentily sua malæ
uestro. legenofiro. & Ad al. deest		38	autem	al. aut
uelutius. al. utriusque pro alterutius		43	copia	al. copiam
libito	al. libro	124 16	perferunt	al. referunt
ministrato	leg. monstrato	21	haram	al. horam
Hæc	al. hic	44	Karon	al. Baron. Arab. קארון
hic	leg. hæc	47	extimes	al. exumas
atomi	leg. atomi	125 3	respondebat	al. respondebit, hic
contempui. al. contempui leg. contempim		5	destructas	al. destructos
poneremus	al. ponemus	6	uoluit	al. noluit
miræ	al. miræ si uerfurus	17	uenturis	al. uenturus
diueneret	pro diuerrisset	20	discussurus	al. diffusissimus
quicquam al. quidem. ead. lin. ueran		29	coniundum	al. commerendum. leg.
tes	al. uocantes		connumerandum	
Hæc	al. Hij	30	hoc	al. hic
Si	leg. Sed	126 8	uindex	al. iudex
intimentur	leg. timentur	9	uestrorum	al. nostrorum
nofter	al. uester	19	Vrte	al. ullo
cum	al. deest	127 8	propter	al. super
quod	al. quot	10	Vos	al. Nos
uiam prauam	al. sunt praua	29	Christiani. Arab. كراي	populus Roma-
utruq;	al. nostrumq;		nus. Sienim Imperator Constantinopoli	
nostris	al. uestris		tanus tum uocabatur	
profer	al. proferatq; & perfectatq;	32	fert	al. fiet
sunt	al. sint	38	mira facient. al. facientium malum	
liber illis	al. deest	47	& enobis. al. & nobis sem. nobiscum	
mimos	al. minimos, uel minime	128 18	quæq;	al. quàm. leg. quanquam
sunt	al. sint	23	quæ	leg. quanquam
ratione	al. rationeq; dici	28	fructificat	al. fructificet
foco al. facto. Et pollicitus al. pollicita		37	uobis	al. nobis, nostras, nostris
hic	leg. hoc	43	fient	al. fiant
qua	leg. Quare	45	tandem	pro denique
sciscitante	al. sciscitantem	129 10	optime	al. optimi
Gyrait al. generauit. al. Gyrait.		14	uadentes.	al. uendentes. uel deuias
uir autem			uendentes	
peremptet	leg. perentat	15	seu	leg. ceu
Sede al. sedē. al. sede leg. sede quidē sua		22	Aluchmen.	Arab. Lotmen לקמן
aduectam	leg. aduecta	28	fomentando	pro fouendo
pauimentum	al. peramentum. leg.	29	biennium	al. bigeminum
perpauimentum		38	gyromagus	leg. gyrouagus, pro erro
disgregatē	al. disgregatē	41	& cæli	abunder &
augurium	al. augumini	130 5	quoq;	al. quaquam. leg. nullius
Ingenium pro re ingeniose inuenta &			quoquam. pro nullius prorsum	
excogitara		7	mariū al. Imarum, leg. marium uel. ma	
ambiguit	al. ambigunt, renuunt		ris Incaustum pro atramento scriptorio	
tandem	pro deniq;	12	quod	al. qui
hominibus	al. donum	29	spaciosa	al. speciosa
hæc	al. hic	30	nostri	al. uestri
commodus	al. commodius	44	cum	leg. quem
præcellens	al. præcellentes	131 5	quot	al. qui
leg. & exercitiis suis		9	fides	al. fines
Eum		18	illac	al. illas
esse	al. Cum	36	superuenissent	al. superuenisset
hoc	al. est	44	certus mortis al. cæcus. Certus mortis,	
attulerit	al. hic		qui putat sibi mortem imminere	
	al. attulit			

ANNOTATIONES

132	5	subcubuerunt	leg. succubuerunt	33	Iezin	Iezefin
13		hæredes	al. hæres	40	in primum. al. In premium, pro primo	
20		& ipsum	alias & deest. leg. etiam		extraxit	
		benefaciendi		141	21 uisum, id est, ad uidendum	
23		uestris	al. nostris	22	Inhalander, al. inhalander	
34		quidem	al. quidam		Arab. Dhoolauthed, pro arbore. Arab.	
40		uestrisq;	al. nostrisq;		קלחוב	
46		se nunciat	pro, ipsos habituros	25	computi	al. composi
133	1	præstat	al. præstant	29	memores	al. memores
6		subcumbere	pro concumbere	32	causantibus	al. cantibus
17		Quærens	al. querenti, aut quolibet	37	nobis. al. uobis & pro coniungentes,	
23		Cumq;	al. Cum		contingentes	
32		quouis	pro ubicunq;	46	pro iussu	al. permisit
38		causæ	al. causa uidetur	142	5 submersores	al. subuersores
134	11	hoc	al. hic	6	compoto	al. compoto, & pronobis,
18		uestris	al. nostris		uobis	
23		paropsides	al. parapsides	8	mili	al. inde
25		rarissime	al. rarissimi	22	igneum	al. ignium
29		Cheib	al. Theib. Arab. צייב	143	12 sumpta	al. sumptam
32		tamarintas	al. tamarintam. uoluit dice	13	uester	al. noster
		tamoratem. Arabice uidetur Caphura arbor		17	dictorum	al. dictorem
		poni, ut medici quidam uocant.		18	desistite	al. desinite
39		quam.	al. quàm, pro tantum quantum	144	33 qua.	leg. quæ sæpius ab illo derisa
45		quia	leg. qui	36	hoc	al. hic
135	1	aduentus	al. aduentum	145	10 sonitu	al. sonitum
20		dicemus	al. cum dicemus	32	per	al. Post
31		cum	al. tantum	146	6 uindex	al. iudex grauiissimos
136	18	inducit	al. inducet	10	Haaran, Hemen	al. Hemen
19		uester	al. noster	32	Hem,	al. Hemen, leg. Hemen
20		alkitiner	al. alritiner, leg. Alkitmer	147	2 insumus	al. infirmos
		Arab. קטר		20	iuuenture al. iuuentutem mediam	
32		cōtradictus, id est quum eis cōtradiceretur		30	percut	al. peremit
38		completuram	al. completam	148	39 potiti	al. positi
45		sericeas pro sericas, & Deum. al. ad		14	fic	al. sicut
		cum leg. Deum, uel à Deo		18	incumbet	al. Incumbent
137	22	nifum	al. uisum	34	punimus	leg. puniuimus
30		unquam	al. nunquam	149	39 uestris	al. nostris
42		quam	pro quantum	3	uestri	al. nostra leg. uestri
44		permittebatur	al. permittebar	150	13 adhærete	al. adherente
138	1	ignoratarum, al. ignotarū, leg. generatarū		15	perficiens	al. proficiens
9		equituras	pro uecturas	27	properantur	al. prostrantur. leg.
15		siue	al. sine		properant	
17		necquicquam	al. nec quotquam	151	24 respondentes	al. respondente
19		qui	pro quis	43	uobis leg.	nobis, & pro tendes
22		accubitati	pro suffulti		retur. leg. tenderent	
23		placitum	al. placidum	152	1 ponentium	al. potentium
26		Quum	al. Quoniam	7	nos	leg. uos
32		nec. leg. ne.	Vel, al. uobis	30	Socius hodie legendum	
46		Imo, affirmantis, pro sanè, uel hic sanè		36	gentiq;	al. gentisq;
139	2	seriem	al. serie	153	7 ueniens	al. adueniens
34		nobis	al. uobis	25	Imò. puto pro uerum, nos scimus.	
43		ezerus, al. ezechus. leg. ezechum, Arab.		154	15 Tuba. Arab. תרועה	uel apiculo uariæ
		אלקוס ut 54. Et eod. cyros al. cyros		10	thethone, uel Thethobe	
45		quiddam	al. quidam	155	5 leg. uoluntatis, aut uoluntatum	al. hic
140	1	corde	al. Deo corde puro	21	hoc	al. obliuiscor
2		finis	al. finis	23	obliuiscor	al. hic
15		pueri	al. pure mitis. al. tu es mitis	156	5 hoc	al. uia uenisse cum hic
28		Alioq;	al. Aliena	6	necqme.	al. quid
19		quæ	al. quare. & Balem al. Balem	33	quod	14 existet

VARIAR LECTI ONIS.

34	existet	al. exiitit	169	10	subuendente	al. superbiente
40	percepto	al. praecepto	15		conculcabuntur	al. condalcabuntur leg.
173	Machumetum	al. Machometum Arab.			conculcabuntur	
	Machmed		18		diligit	al. diliger
9	credentes	al. credentibus prauis	30		secueritis	al. securitis
11	libus	al. in litibus	33		terrestrijs	al. bestijs. & exuuijs
20	confundit	al. confudit	35		Quicquid	al. quicquam
71	dixistis	al. dux estis	170	4	femotim	al. seniotim
47	facient	al. faciet	6		suam	leg. ob suam
163	neque per	al. nequaquam	27		hoc	al. hic
103	credentibus	al. quarentibus	171	2	casq;	leg. eosq; fidei
16	prospicientes	al. prospicitur	20		discrepat.	leg. discreparet uel dissiparet
32	procedere	al. praecedere	24		Machumetus	al. Ahametius
33	aliquam	al. aliquem	32		Hoc	al. Hic
34	percepto	al. procepto leg. praepro	33		uestra	al. uiam
60	parua. intelligenda est mora		172	20	Ad te	al. A te
14	nos	al. uos	173	9	uestrisq;	al. nostrisq;
15	summè	al. summa	12		animum	al. omnium
16	plice	al. plica	21		utilimum	pro utilissimum
32	Pharaonis.	In Arab. post Pharaonem	41		pugnantibus	al. pragnantibus
Lot ponitur. Eadem linea Tuba.	al. Thob-		174	15	obstinaciter	al. festinaciter al. hostia-
ba					naciter	
35	quin	leg. quando	175	1	etiam	al. eff
39	limaciter	pro limis oculis	4		uocum	al. focum
44	quin	al. quando	10		quod uobis	al. pro uos
165	quoquam	pro usquam	13		feret	al. ferè
25	contenti	al. contempti	18		sibi	pro illi
27	uestris	al. nostris	25		eiciet	pro eripiet
28	uestrum	al. nostrum	27		bonam	al. horam
33	iplos	al. ipsius	47		tamen	al. tantum
164	hoc	al. hic	176	30	computum	al. compotum
6	inoleuit	al. uiolauit	33		modosq;	al. meosq;
7	discesseris	leg. discefferitis	35		dono	al. donum
rad. lin. desistas	al. resistas		36		nobis	al. uobis
11	pena	al. pæno	177	22	dicere	al. ducere
166	nofter	al. uester	24		confestim	al. confessa
39	Acheare	al. Ascheare Arab. אל שער	34		castigauerit.	Coniunctiua pro indicati-
& Arab. Almorh phetthe					uis prateritis imperfectis	
164	Dei	al. adei	178	1	Schuan. Arabice ita scribuntur uden, Soa-	
18	illis os	al. illos ducendo			ahan, saguthe Ichuke. non ponitur au-	
39	uobis	al. nobis			tem Iannea	
41	dicentem	al. dicente	26		uir	al. uiri
165	quid	al. quis	37		Tu	al. tuo al. &
8	celcal Arab. זלזל zelzel quod Hebrais		179	1	fraudetur. Arab. monphatirun, significat	
& Syris umbram significat					autem בטר syris frangere ac rumpere	
24	ante	al. autem	180	1	postremè. Est asyndeton sed legendum po-	
16	hic	leg. hoc			steriusue	
30	taperis	pro taperijs uel taperibus	19		exequenter	al. exequentur
36	horum	al. hoc al. hic	30		collectos	al. collectis
44	pentrebit	al. melit leg. uemit uel	31		zelzebil, Arab. زلزلة felsebilam	
tremebit			46		discreturos	al. discretiores
166	directos	leg. directè	181	1	findetur. al. fundetur leg. findet uel scindet	
20	nobis ipsi	al. nos	24		morita	uel oritur
25	nostra uis atque	al. nostrum atque uir	26		uestra q;	al. nostrisq;
19	tu, & aquas	al. aquam	31		portas	al. porta
167	facris	al. sacrè	34		quid	pro aliquid
167	nos	al. uos	182	2	coactas	al. incoactasq;
167	inuocanti	pro uocanti uel innitenti	8		Pharaonem ut ipsum. Hæc in altero exem-	
17	merito	al. marito			plari omnia desunt	
					Confessum	

ANNOTATIONES

Confessum se Deum esse maximum, indeque			al.		Torah
semper contradicentem Moyse, quem Deus af-			8 sancta		al. facta
fatus in loco benedicto, iussit eum adire Pha-			17 Aabualtzazim		al. Abualkazim
raonem.			36 Qua	al. quo. leg. qua. pro ubi, ubi to	
13 stabilem	al. strabilem		pore locuti sunt.		
15 quidem	al. quidam		42 Alierchamin		al. Alierhamin
21 optabant	al. optabant	204	6 afferes		al. afferens
45 inter se	al. inter		14 aurem		al. autem
183 7 cerra	al. uestra		16 Casiber		al. Tasiber uoluit
33 thosnez	al. Thosuz. leg. Thesnimin		18 Thebicht		al. Thebit
184 11 respuerint	al. respuerint		19 Hamiesfa		al. Hamiesfa
25 dolorum	al. adolus		22 Machit		al. Machat
29 Vaca	al. uota		23 pernitem		al. prænitem
33 nisi uita, &c. Planior erit contrarietas il-			26 Sanctum		al. factum
la, nisi cum uita. Nam semel arguerum dicit da-			30 Machara	al. Maham. ead. lin. Horima	
mnatos nec uiuos mortuos			al.		Horima
42 sufficiente	al. sufficienter		31 Atamram		al. atamra
285 2 ante quem	al. antequam		34 micantibus		al. micantibus
7 Herantis	al. Herantans		39 posthac		al. post
8 eriolatori	al. erinolator		40 Primo Luie	al. lumine futuri propheta	
27 conquærens	al. conquærens		ta præfulgēs. Melic autem genuit Falthrem.		
41 interficiendæ	al. interficiente		Falthrem autem		
186 5 elemosynarius, pro miti & benefico in		205	10 pergefactus		al. expergefactus
egenos			12 Achamer		al. Ahamer
16 commutabit	al. commutabitur		19 arrepam		al. arrepam
19 impaudam	al. nipandam		20 Casiber		al. Tasiber
28 proficiscens	al. proficiscens		21 in terra		al. intera
29 timens	al. timentes		22 Abrahia	al. Arahat. ead. lin. excitaretur	
35 alchidera	אלכידרי alchideri		al.		excitaret
187 6 infelicitatem	al. infelicitate		23 extirparet		al. exstiparet
8 anhelio	al. anelo		26 capantes		al. capientes
20 Quando	al. Quoniam. et ead. lin. exer-		30 corruscat		al. chorruſcat
cuit	al. excreuit		35 Abrahahat		al. Abrahahat
26 inſequitur	al. conſequitur		43 Abrath		al. Amore
40 ex	al. &	206	1 maiorem		al. Abrath
47 Tibiam font. Paulo aliter apud Ara-			6 Abrach		al. Behelo, & paulo ante Bethala
bes legitur.			15 Nehela	al. Behelo, & paulo ante Bethala	
188 12 Anileah.	al. anileathe, ad lin. quoniam		16 Zoda		al. Zoada
al. quando. leg. quin. Arab. عني عني			20 producente		forte, producentem
Eagnei Enhu.			24 patuit		al. potuit, uel paruerit
201 5 Kabalachbar	al. Kabalahar		26 neſcius		al. neſcius
8 poſt quem	al. poſtquam		28 qui tuens		al. deſunt
9 Alabez	al. alubez		31 in arras		al. marras
10 Ezerigi	al. Azerigi		32 Bertam		al. Beream
11 Abhalari	al. Alchalachi. ead. lin.		35 coruſcat		al. chorruſcat
Kabalachbar. al. Kabalachor.			37 coruſcus		al. chorruſcus
15 Ieſefab	al. Ieſefab. in Arab. alcon		38 Alathor		al. Alathor
ierharib			39 filij		al. filie
21 probaret. al. proparet	al. proprior. for		41 menſum	al. menſorum, uel menſari	
teprophetaret			46 fruſtrabar		pro fruſtrabatur
24 quaſi	al. quam		47 quiquam		pro aliqui
25 dominus	al. ſonus, dominus inquit	207	11 actione		al. occaſione
202 36 admonitum	al. ad nutum		15 Azuchri		al. Azuhri
42 uero	al. uno		19 uenerit		al. uenit
43 continente	al. continentem		24 Quamplures	pro complures: ead. lin.	
203 3 hanc lucem	al. hominem luci na-		al. reſpuerint		
ſciturum			27 dulcheia	al. Dulheia. ead. lin. Arraſia	
5 Leg. Salech autem Arguana			al. Aeraſa		
6 Thaod	al. Toad & Tharoch		33 aſſignaret, pro iudicaret. & ipſe, pro ipſi		34 diebus

V A R I A E L E C T I O N I S.

14	xij Saabē	al. de mēse Sabeē, id est, nono	36	Abdalmutalif	Abdalmutalib
17	immerfus	al. uniuersis	215	1 Chamen	Chaimen
44	necquicquam	al. nequaquam	16	minutas	al. imminutas
308	an meruis	al. metus uis, quæ	19	Yerib alib. Yrarip, quæ est propē Me-	
11	saturnitate	al. saturnitatem		cham in Arabia.	
12	ut iusta	al. ut ubi iusta. al. ubi iusta	24	octo annorum	al. octo m
34	Illo	al. Illum	29	Emenfis	al. emerfis
37	manual. manutergm	al. munamnu	32	Eubogara	Eubokara uel Ebubei
	tergio extersit			focer Machum.	
45	Alcharam. al. Alch, id est utitum yd &		33	communiter	constanter perhibens
	templa. Alchoram al.		37	unquam	al. materiam
109	1 Hæc &	al. hic & in	42	hic	hæc
11	certum	al. certus	47	conniui	fortè communicare
15	adire	al. adiret	216	8 Comen	forte Odmen
17	Ducib.	al. Ducib	12	notatur	forte legendū uoluntatis
43	idgeo	al. in eo	42	præfectus	al. præstius
110	10 Malchorais	leg. in Alchorais	217	5 cirtis, chartis, id est epistolis	
41	deducit	al. ducit	31	Ietrid	Ietrib
46	mellitum	al. molitum	40	Humani	al. himaim
47	Expergefacio	al. expergefacta	46	Ademen	Odmen
111	8 Quod	al. Quid	218	1 acus	al. alicuius
17	releuari	al. reuelare	2	mento	al. meto
18	hæc ipsa	al. semel ponitur	219	39 Odinem	al. Oalmen
112	13 fit	al. sic. lege scit	220	4 Abdamineff	Abdomenef
16	Abhabel	al. ab Habel. leg. Abel	15	omnesq	al. disq
17	os dos	al. id si deos	26	posteros	al. post
24	Hinc	al. Huic	33	propinquus	al. proprius
36	Tahene	al. Tuhene	36	figitis	facitis
113	24 est	al. &	44	fulciti	fultri
28	inspiret	al. spirer	221	15 ter prædando	al. terpidando
34	habita	al. habet	28	brachia	al. brachiorum tib.
45	fuisse	al. esse	33	iuuenibus	al. nmemus
114	4 tamen	tum	222	7 Alhigez	al. Alhigræ
19	Alhabacs Libes	& Obog al. Gog			

Series Chartarum primī tomī.

* 6 a b c d e f g h i k l m n o p q r s t u.

Omnes terniones.

V A R I A E E X E M P L A R I A

1. Adhuc	2. Adhuc	3. Adhuc	4. Adhuc	5. Adhuc	6. Adhuc	7. Adhuc	8. Adhuc	9. Adhuc	10. Adhuc	11. Adhuc	12. Adhuc	13. Adhuc	14. Adhuc	15. Adhuc	16. Adhuc	17. Adhuc	18. Adhuc	19. Adhuc	20. Adhuc	21. Adhuc	22. Adhuc	23. Adhuc	24. Adhuc	25. Adhuc	26. Adhuc	27. Adhuc	28. Adhuc	29. Adhuc	30. Adhuc	31. Adhuc	32. Adhuc	33. Adhuc	34. Adhuc	35. Adhuc	36. Adhuc	37. Adhuc	38. Adhuc	39. Adhuc	40. Adhuc	41. Adhuc	42. Adhuc	43. Adhuc	44. Adhuc	45. Adhuc	46. Adhuc	47. Adhuc	48. Adhuc	49. Adhuc	50. Adhuc	51. Adhuc	52. Adhuc	53. Adhuc	54. Adhuc	55. Adhuc	56. Adhuc	57. Adhuc	58. Adhuc	59. Adhuc	60. Adhuc	61. Adhuc	62. Adhuc	63. Adhuc	64. Adhuc	65. Adhuc	66. Adhuc	67. Adhuc	68. Adhuc	69. Adhuc	70. Adhuc	71. Adhuc	72. Adhuc	73. Adhuc	74. Adhuc	75. Adhuc	76. Adhuc	77. Adhuc	78. Adhuc	79. Adhuc	80. Adhuc	81. Adhuc	82. Adhuc	83. Adhuc	84. Adhuc	85. Adhuc	86. Adhuc	87. Adhuc	88. Adhuc	89. Adhuc	90. Adhuc	91. Adhuc	92. Adhuc	93. Adhuc	94. Adhuc	95. Adhuc	96. Adhuc	97. Adhuc	98. Adhuc	99. Adhuc	100. Adhuc
----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	-----------	------------

Adhuc